= 37

R. M. Dawkins

# ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

«ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ»

ΕΠΙΣΤΑΣΙᾼ

ΠΕΝΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΝ Τῼ ΓΡΑΦΕΙῼ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

[38, ὁδὸς Ῥόμβης, 38.]

1870.

# ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ,

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑι ΠΕΝΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

ΤΟΜΟΣ Α'. ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1870. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α'.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ
**ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ.**

ΑΡ. ΠΡΩΤ. 434

Ἐν Ἀθήναις, 13 Ἰανουαρίου 1870.

## Πρὸς τὰ μέλη καὶ τὸ καθ' ἡμᾶς κοινόν.

Ὁ Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσὸς ἐν τῇ τελευταίᾳ αὐτοῦ συνεδριάσει ἐξελέξατο πενταμελῆ ἐπιτροπὴν πρὸς συλλογὴν καὶ δημοσίευσιν ἀνεκδότων ἠθῶν καὶ ἐθίμων, μύθων, παροιμιῶν, αἰνιγμάτων, ᾀσμάτων καὶ παντοίας γλωσσογραφικῆς ὕλης τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος.

Τῆς ἐπιτροπῆς ταύτης τὴν προκήρυξιν ἐπισυνάπτομεν ἐν ἀντιγράφῳ παρὰ πόδας.

Ἐν ἀπουσίᾳ τοῦ Προέδρου
Ὁ Ἀντιπρόεδρος
Π. ΧΡΥΣΑΝΘΟΣ.

Ὁ Γεν. Γραμματεὺς
Μ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

[Τ. Σ.]

Ἀναντίρρητον εἶνε ὅτι ἡ ἱστορία δὲν ἐπαρκεῖ μόνη ἵνα καταδείξῃ ἐντελῶς τὸν βίον ἔθνους τινός· ἀνάγκη νὰ ἐπέλθῃ πρὸς πλήρη τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ἐνεργείας αὐτοῦ κατανόησιν καὶ ἡ γνῶσις τοῦ καθ' ἕκαστα βίου, τῆς διανοητικῆς καταστάσεως καὶ τῆς γλώσσης δι' ἧς τοῦτο τὰς ἐνδιαθέτους ἐννοίας ἐκφράζει.

Διὰ τοῦτο δικαίως ἤδη ἐφείλκυσε τὴν προσοχὴν πολλῶν ἔκ τε τῶν παρ' ἡμῖν καὶ τῶν ἐν τῇ Ἑσπερίᾳ λογίων ἡ ἔρευνα περὶ τῶν καθ' ἡμᾶς ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ἅτινα καθιστῶσι μὲν γνωστὸν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων τὸν βίον, οὐκ ὀλίγον δὲ συντείνουσιν εἰς τὴν διαφώτισιν τοῦ τῶν ἀρχαίων, οὗτινος διασώζουσιν ἴχνη σπουδαῖα. Τῆς αὐτῆς δὲ σπουδαιότητος μετέχει καὶ ἡ δυσχερὴς μὲν, ἀλλ' ὑπὸ πολλῶν ἐπιχειρηθεῖσα συλλογὴ δημοτικῶν ᾀσμάτων, μύθων, παροιμιῶν καὶ αἰνιγμάτων, ἅτινα ἐγκατοπτρίζουσι μὲν ἀφ' ἑνὸς τὴν διανοητικὴν τοῦ λαοῦ κατάστασιν, δύνανται δ' ἀφ' ἑτέρου νὰ χρησιμεύσωσιν ὡς τὰ καταλληλότατα μνημεῖα τῆς δημώδους γλώσσης, ἧς αἱ τύχαι, κατὰ τὴν ὡραίαν τινὸς τῶν παρ' ἡμῖν λογίων ἔκφρασιν, ὁμοιάζουσι τὰς τύχας τῆς ἡμετέρας ἱστορίας καὶ ἥτις λεπτομερέστατα πρέπει νὰ μελετᾶται ὡς ἀμέσως μετὰ τῆς ἀρχαίας συνεχομένη.

Συναισθανόμενος καὶ ὁ ἡμέτερος Φιλολογικὸς Σύλλογος Παρνασσὸς τὴν χρησιμότητα τῆς συλλογῆς τοιαύτης ὕλης, ἐπιθυμῶν δὲ νὰ συντελέσῃ καὶ αὐτὸς τὸ κατὰ δύναμιν εἰς τὸ ἔργον τοῦτο, ὅπερ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ διαφέρει καὶ ἐθνικὸν μελέτημα νὰ θεωρηθῇ δύναται, οὐχὶ ἀνωφελὲς ἐνόμισε νὰ συναγάγῃ παρά τε τῶν μελῶν καὶ τῶν ἔξω τοῦ Συλλόγου ὅ τι ἕκαστος πρὸς τὸν σκοπὸν σύμφορον ἔχει νὰ συγκομίσῃ.

Πᾶς τις λοιπὸν δυνάμενος νὰ προσφέρῃ τοιαύτην ὕλην, μάλιστα ἀνέκδοτον, παρακαλεῖται, ἂν δὲν θεωρῇ τοῦτο περιττὸν, ν' ἀποστείλῃ ταύτην πρὸς τὴν ἐπὶ τούτῳ ὑπὸ τοῦ Συλλόγου ἐκλεχθεῖσαν ἐπιτροπὴν, ἥτις ἀνέλαβε τὴν φροντίδα νὰ δημοσιεύῃ αὐτὴν εἴτε διὰ τῶν παρ' ἡμῖν περιοδικῶν συγγραμμάτων καὶ ἐφημερίδων εἴτε ἐν ἰδιαιτέροις βιβλίοις, σημειοῦσα πάντοτε καὶ τὸ ὄνομα τοῦ ἐπιστείλαντος.

Ἐννοεῖ δὲ ἡ ἐπιτροπὴ τὰ στελλόμενα νὰ ὦσι·

Α'.) Γλωσσάρια καὶ φρασεολόγια περιέχοντα λέξεις καὶ φράσεις δημώδεις.

Β'.) Παραμύθια γεγραμμένα, εἰ δυνατὸν, ἐν τῇ δημώδει γλώσσῃ καὶ ἀπαραλλάκτως ὡς διηγεῖται ταῦτα ὁ λαός.
Γ'.) Παροιμίας.
Δ'.) Δημοτικὰ ᾄσματα.
Ε'.) Αἰνίγματα καὶ λογοπαίγνια.
ΣΤ') Ἤθη καὶ ἔθιμα παντοῖα τοῦ λαοῦ τῆς Ἑλλάδος, προλήψεις καὶ τὰ τοιαῦτα, σημειουμένου πάντοτε καὶ τοῦ τόπου ἔνθ' ἀπαντῶνται.

Ὁ θέλων δὲ νὰ ἀποστείλῃ τι δύναται ν' ἀπευθυνθῇ εἴτε πρὸς ἓν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς οἱονδήποτε εἴτε πρὸς τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου.

Ἡ Ἐπιτροπὴ

Π. Ι. ΦΕΡΜΠΟΣ, Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ, Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ, Ι. ΑΒΡΑΣ, Κ. ΣΑΚΚΕΛΛΑΡΟΠΟΥΛΟΣ.

---

Συνῳδὰ τῇ ἀνωτέρω προκηρύξει ἐστάλη ἤδη ἡμῖν ἀρκετὴ ὕλη, ἥτις κατ' ἀπόφασιν τοῦ Συλλόγου χορηγήσαντος τὴν ἀναγκαίαν δαπάνην θὰ ἐκδίδηται περιοδικῶς ἐν φυλλαδίοις, τῶν ὁποίων ἕκαστον θὰ ἀποτελῆται, ὅσον τὸ δυνατὸν, ἐξ ὕλης ὁμοειδοῦς.

Ἐκ τῶν ἤδη ἀποσταλέντων ἐκρίναμεν καλὸν νὰ ἐκδώσωμεν διὰ τοῦ πρώτου τούτου φυλλαδίου συλλογὴν ἀνεκδότων παραμυθίων, καθ' ὅσον περὶ τοῦτο μάλιστα τὸ εἶδος τῶν δημοτικῶν προϊόντων ἐλαχίστη παρ' ἡμῖν μέχρι τοῦδε ἐδόθη προσοχή. Ἐκτὸς ὀκτὼ παραμυθίων δημοσιευθέντων ἐν τῷ γ'. τόμῳ τῶν Κυπριακῶν τοῦ κ. Ἀθ. Σακκελλαρίου (σελ. 136—173) καὶ ἑνὸς δημοσιευθέντος ὑπὸ τοῦ Κ. Εὐλαμπίου ἐν τῷ βιβλίῳ «Ἀμάραντος ἢ τὰ ῥόδα τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος» (Πετρούπολις, 1843) οὐδὲν ἄλλο ἐδημοσιεύθη ἐν τῇ καθ' ἡμᾶς γλώσσῃ. Οὐχ ἧττον περὶ τὰ παραμύθια τοῦ Ἑλληνικοῦ λαοῦ ἀνενδότως ξένοι ἄνδρες κατέγιναν, καὶ δὴ πλὴν τοῦ Γάλλου Buchon, παρενείραντος τρία παραμύθια ἐν τῇ Grèce continentale etc. (Paris, 1843); ὁ Γερμανὸς J. G. Hahn ἐν τῷ ὑπὸ τὸν τίτλον

Griechische und albanesische Märchen (Leipzig, 1864) διτόμῳ αὐτοῦ συγγράμματι ἐκτὸς τῶν ἀλβανικῶν ἐξέδοτο ὑπὲρ τὰ 100 Ἑλληνικὰ παραμύθια. Πλὴν ἀλλὰ ταῦτα, ἐκτὸς τοῦ ὅτι εἶνε εἰς τοὺς πλείστους τῶν παρ' ἡμῖν δυσπρόσιτα, διότι μόνον ἐν Γερμανικῇ μεταφράσει ἐτυπώθησαν, στεροῦνται τῆς τε χάριτος τοῦ πρωτοτύπου καὶ τοῦ τρόπου τῆς ἐκφράσεως, μάλιστα δὲ τῆς γλωσσικῆς ἀξίας.

Διὰ τοῦτο δημοσιεύομεν ἐνταῦθα καὶ θέλομεν δημοσιεύει εἰς τὸ ἑξῆς ἐκεῖνα τῶν στελλομένων ἡμῖν παραμυθίων, ὅσα ἐν πρωτοτύπῳ δὲν ἐξεδόθησαν, προσεπισημειοῦντος τινὸς τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ἑκάστοτε, διὰ τῶν ἀρχικῶν αὐτοῦ στοιχείων, περὶ ἑκάστου τῶν παραμυθίων, ἂν φέρηται ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Hahn, ἂν τοῦτο ἔχῃ σχέσιν τινὰ πρὸς ἀρχαίους Ἑλληνικοὺς ἢ νεωτέρους ξένων ἐθνῶν μύθους καὶ εἴ τι ἄλλο ἄξιον παρατηρήσεως.

*Ἡ Ἐπιτροπή.*

Melos Nov 1910. The σχολαρχης tells me that these are not very accurate. Τα παρχάκης had lived much away from Melos.

# ΔΗΜΩΔΗ ΠΑΡΑΜΥΘΙΑ

## 1

### ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΓΗΣ Ο ΑΦΕΝΤΗΣ.

(Μῆλος).

Μιὰ φορὰ ἦτανε ἕνας γέρος φτωχὸς, καὶ ἐσηκώθηκε μιὰ 'μέρα νὰ πάῃ 'ς τὰ ξύλα· ἐπῆγε, ἔκαμε κάμπόσα καὶ τἄφερνε 'ς τὸ χωργιό. 'Σ τὸ δρόμο 'σὰν νὰ κουράστηκε καὶ ἔκατσε 'ς ἕνα μέρος καὶ ἀναστέναξε ὁ καμμένος ἀπὸ τὰ φύλλα τσῆ καρδιᾶς κ' εἶπε :—«Ὤχ ὠϊμὲ κι' ἀλλοίμονο!» Καθὼς εἶπε αὐτὸ τὸ λόγο νά σου καὶ πετιέται ἕνας ἀράπης καὶ τοῦ λέει—«Τί μὲ θέλεις;» Ὁ καμμένος ὁ γέρος ἐτρόμαξε καὶ τοῦ λέει —«Τίποτις δὲ σὲ θέλω· ἐγὼ δὲ σοῦ 'φώναξα». Τότες τοῦ λέει ὁ ἀράπης —«Ἔχεις θυγατέρες ;»—«Ἔχω τρεῖς», λέει ὁ γέρος. —«Αὔριο τὸ πρωῒ νὰ μοῦ φέρῃς τὴν πρώτη ἐδῶ νά!» Τὴν ἄλλη 'μέρα τὸ πρωῒ ἐπῆγε ὁ γέρος τὴν πρώτη του θυγατέρα 'ς ἐκεῖνον τὸν τόπο, καὶ ἀνέβηκε ὁ ἀράπης καὶ τὴν ἐπῆρε καὶ τὴν ἐπῆγε 'ς ἕνα μέρος ποὔτανε μεγάλα παλάτια καὶ περιβόλια παράμμορφα· μὰ τὸ μεσημέρι ποῦ ἦτανε ὥρα νὰ φᾶνε, ὁ ἀράπης τσῆ 'στρωσε τραπέζι καὶ γιὰ φαῒ τσῆ βάνει ἕνα σάπιο καὶ σκουλουκιασμένο ἀνθρωπινὸ ποδάρι καὶ τῆς λέει πῶς ἂν φᾷς αὐτὸ τὸ ποδάρι θὰ πάρῃς ἄντρα τῆς κάτω γῆς τὸν ἀφέντη, *εἰδουμὴ*[1] θὰ σὲ γυρίσω 'ς τοῦ ἀφέντη σου πίσω. Ἐκείνη ἡ κακομοίρα μόνου ποῦ ἔγλεπε τὸ ποδάρι ἀνεκατεύουνταν καὶ ὡς τὸ ὕστερο, 'σὰν ἔφυγε ὁ ἀράπης, πιάνει καὶ τὸ ρίχνει μέσα 'ς τὴ χρεία. Ὕστερα ἦρχε[2] ὁ ἀράπης γιὰ νὰ σηκώσῃ τὸ τραπέζι καὶ φωνάζει—«Ποδαράκι μου, ποδαράκι μου, ποῦ εἶσαι ;»—«Μέσα 'ς τὴ χρεία μ' ἔρριξε ἡ κερά μου», ἀπηλογιέται ἐκεῖνο. Τότες ὁ ἀ-

1. Εἰδουμὴ = εἰ δὲ μή. 2. Ἦρχε = ἦλθε.

ράπης τσῆ λέει—«Ἔλα, κόρη μου, νὰ σὲ πάω 'ςτοῦ ἀφέντη σου, μὰ ἐσὺ δὲν εἶσαι γιὰ μᾶς.» Τὴν 'παίρνει καὶ τὴν δίνει τοῦ ἀφέντη τση πίσω καὶ τοῦ λέει—«Φέρε μου τὴ δεύτερη». Τὴν ἄλλη 'μέρα ὁ γέρος τοῦ πάει τὴ δεύτερη. Τὴν 'παίρνει πάλι ὁ ἀράπης, τὴν κατεβάζει καὶ τσῆ στρώνει καὶ αὐτηνῆς τὸ τραπέζι· μὰ ἀντὶς γιὰ φαΐ τσῆ βάνει ἕνα σκουλουκιασμένο χέρι ἀνθρωπινὸ νὰ τὸ φάῃ· γιὰ νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε 'σὰν τὸ συλλοΐστηκε κι' αὐτὴ κάμποση ὥρα, τὸ 'παίρνει καὶ τὸ πετᾷ μέσα 'ςτὴ χρεία· ἔρχεται πάλι ὁ ἀράπης νὰ σηκώσῃ τὸ τραπέζι καὶ φωνάζει τοῦ χεργιοῦ — «Χεράκι μου, χεράκι μου, ποῦ εἶσαι;»—«Μέσ' 'ςτὴ χρεία μ' ἔρριξ' ἡ κερά μου» λέει ἐκεῖνο. Τότες τήνε 'παίρνει κι' αὐτὴ ὁ ἀράπης καὶ τήνε πάει τοῦ ἀφέντη τση, καὶ τοῦ λέει νὰ τοῦ φέρῃ καὶ τὴν τρίτη του θυγατέρα. Ὁ γέρος τὴν ἄλλη 'μέρα τοὔφερε καὶ τὴν τρίτη· τήνε 'παίρνει ὁ ἀράπης, τηνὲ καθίζει κι' αὐτὴ 'ςτὸ τραπέζι καὶ ἀντὶς γιὰ φαΐ τσῆ δίνει μιὰ βρωμεσμένη ἀνθρωπινὴ κοιλιὰ νὰ φάῃ· καὶ τσῆ λέει—«Ἂν εἶσαι ἄξια νὰ φᾷς αὐτὴ τὴν κοιλιὰ θὰ πάρῃς ἄντρα τσῆ κάτω γῆς τὸν ἀφέντη, εἰδουμὴ θὰ πᾷς καὶ σὺ ἐκεῖ ποῦ 'πῆγαν ἡ ἀδερφαῖς σου.» Αὐτὴ ὅμως ἤτανε πολλὰ πανηρὴ καὶ τοῦ λέει—«Μετὰ χαρᾶς σου, ἀράπη μου, φτάνει νὰ μοῦ φέρῃς δυὸ-τρία γαρούφαλλα καὶ 'λίγη κανέλλα νὰ κουκκίσω τὴν κοιλιά, καὶ τήνε τρώω.» Ἔτσι ὁ ἀράπης τσῆφερε τὴ κοιλιὰ καὶ τὰ γαρούφαλλα καὶ τὴν κανέλλα. Αὐτὴ ἔπιασε καὶ τηνὲ 'κούκκισε καὶ τηνὲ 'μπλάστρωσε ἀπάνω 'ςτὴ κοιλιά τση καὶ τὴν ἔδεσε μὲ μιὰ ζώνη· 'σὰν ἦρθε ὁ ἀράπης νὰ σηκώσῃ τὸ τραπέζι ἐφώναξε— «Κοιλιά μου, κοιλιά μου, ποῦ εἶσαι;»—«'Στὴν κοιλιὰ τσῆ κερᾶς μου» ἀποκρίνεται ἐκείνη. Τότες ὁ ἀράπης εὐχαριστήθηκε καὶ τὴν εἶχε φῶς καὶ 'μάτια· αὐτὴ ὅμως ἡ καμμένη ποτὲ δὲν ἔγλεπε τὸν ἄντρα της γιατὶ τὸ βράδυ 'σὰν ἤθελε νὰ ἀποφάῃ τσῆ 'δινε ὁ ἀράπης καφὲ καὶ μέσα 'ςτὸν καφὲ τσῆ εἶχε ὕπνο καὶ ἔτσι ἀποκοιμούντανε, καὶ 'σὰν ἐρχούντανε τσῆ κάτω γῆς ὁ ἀφέντης νὰ κοιμηθῇ, αὐτὴ δὲν ἔνοιωθε. Ἔτσι ἐπέρνα ὁ καιρός. Μὰ μιὰ 'μέρα ἡ ἀδερφαῖς τση, 'σὰν εἶδανε πῶς ὁ ἀράπης δὲν τὴν ἐγύρισε πίσω, ἐβάλανε 'ςτὸ νοῦ τωνε νὰ πᾶνε νὰ 'δοῦνε τί κάνει ἐκειδὰ κάτω· τὤπανε τοῦ γέρου καὶ 'κεῖνος ἦρθε σὲ 'κεῖνο τὸν τόπο καὶ ἐφώναξε—«Ὢχ ὠϊμὲ κι' ἀλλοίμονο» καὶ νάσου

πάλι ὁ ἀράπης. Τότες τοῦ λέει ὁ γέρος — «Τὰ παιδιά μου ἀποθυμήσανε τὴν ἀδερφή τους, κι' ἂν ἦνε βολετὸ νὰ τήνε 'δοῦνε». Τότες τοῦ λέει ὁ ἀράπης — «φέρε τση αὔριο ἐδῶ». Σὰν τὴν αὐριανὴ τσὴ 'πῆγε ὁ γέρος καὶ ὁ ἀράπης τσὴ 'πῆρε καὶ τσ' ἔφερε 'ςτὴν ἀδερφή τωνε. Ἐκείνη τσ' ἐδέχτηκε μὲ πολλὴ χαρὰ καὶ 'σὰν ἐκάτσανε ἐκουβεντιάζανε τὸ ἕνα καὶ τὸ ἄλλο· ὕστερις ἡ μιὰ λέει τσῆ μικρότερης—«Καμμένη ἀδερφή, ἐσὺ θαρρεῖς πῶς ἔχεις ἄντρα τὸν ἀράπη, μὰ ἐσὺ ἔχεις ἕνα παράμμορφο παλλικαράκι, μὰ δὲν τὸν εἶδες ποτέ σου γιατὶ ὁ ἀράπης σοῦ δίνει κάθε βράδυ ὕπνο· μόνου ἀπόψε 'σὰν σοῦ δώση τὸν καφὲ χύσε τονε κρυφὰ καὶ 'σὰν ἔρχη ἐκεῖνος νὰ κοιμηθῆ μαζί σου ἔχει ἕνα κλειδὶ 'ςτὸ *ἀφάλι* του [1]· γύρισέ το ἐκεῖνο τὸ κλειδὶ καὶ τότε θὰ 'δῆς τὸν κόσμον ὅλο». Αὐτὰ τσῆ'πανε ἡ κακαῖς ἀδερφαῖς καὶ ἐφύγανε. Τὸ βράδυ αὐτὴ ἔχυσε τὸν καφὲ καὶ ὕστερις ἔκανε τὴν ἀποκοιμισμένη· τὴν ἐπῆρε ὁ ἀράπης καὶ τὴν ἔβαλε στὸ κρεβάτι τση· 'ςὲ κἄμποση ὥρα θωρεῖ ποῦ ἦρχε 'ςτὴ κάμαρα καὶ ἔπεσε 'ςτὸ κρεβάτι τση ἕνα *πανώργιο* [2] παλλικάρι 'σὰν τἄφηκε κι' ἀποκοιμήθηκε, 'σὰν καλὴ καὶ φρόνιμη πιάνει καὶ γυρίζει τὸ κλειδὶ ποῦ εἶχε 'ςτὸ ἀφάλι του, καὶ τότες τί νὰ 'δῆ! Πόλι, Σμύρνη, καὶ ὅλο τὸ ντουνιὰ· ἐκειδὰ εἶδε καὶ μιὰ γρηά, ποῦ ἐλεύκαινε τὸ νῆμά τση 'ς ἕνα ποταμὸ καὶ τσ' εἶχε πάρει μερικὸ τὸ νερὸ χωρὶς νὰ τὸ νοιώση ἡ γρηά. Τότες ἐξέχασε ἡ καμμένη ποῦ ἦτανε καὶ φωνάζει —«Γρηά, γρηά, τὸ νῆμά σου σοῦ 'πῆρε ὁ ποταμός.» Καθὼς ἀκούει μέσα 'ς τὸν ὕπνο του αὐταῖς τσὴ φωναῖς ὁ νιὸς ξυπνᾷ καὶ τσῆ λέει — «Σκύλα, γύρισε τὸ κλειδὶ γιατὶ μ' ἔχασες.» Τότες φοβισμένη αὐτὴ γυρίζει τὸ κλειδί· μὰ τὸ πρωὶ τσῆ κάτω γῆς ὁ ἀφέντης λέει τοῦ ἀράπη του—«Πάρε τηνε αὐτὴ καὶ κόψε δυὸ τρίχες ἀπὸ τὴ κεφαλή τση καὶ βάλε τση 'ςὲ μιὰ λεκάνη καὶ νὰ τσὴ γλέπης 'μέρα καὶ νύχτα· καὶ 'σὰν 'δῆς πῶς βουλοῦνε νὰ μοῦ τὸ 'πῆς· δόσε τση 'λίγο ψωμὶ καὶ βγάλτηνε.» Ὁ ἀράπης ἔτσι τοὖπε ὁ ἀφέντης του ἔτσι ἔκαμε· αὐτὴ ἡ κακομοίρα ἐπῆρε τὸ ψωμάκι της καὶ ἔφυγε. Ἐπάενε, ἐπάενε· ἐκειδὰ 'βρίσκει ἕνα βοσκὸ καὶ τοῦ λέει — «Δὲ μοῦ δίνεις, καλότυχε, τὰ ῥοῦχά σου

1. Ἀφάλι = Ὀμφαλός.
2. Παράμμορφο = Λίαν ὡραῖον.

νὰ σοῦ δώσω τὰ 'δικά μου;»—«Μετὰ χαρᾶς σου» τσῆ λέει ὁ βοσκός· ἔτσι ἐντύθηκε μὲ τὰ ροῦχα τοῦ βοσκοῦ καὶ ἐπάενε. Ὕστερις ἀπὸ πολὺ δρόμο ἐμπῆκε 'σὲ μιὰ χώρα μεγάλη καὶ ἐφώναζε 'ςτσοὶ δρόμοι «καὶ ἐγὼ καλὸ κοπέλλι, καὶ ἐγὼ καλὸ κοπέλλι.» Τὸν ἀκούει ὁ βασιλιᾶς τσῆ χώρας, τὸν εἶδε καὶ καλοκαμωμένο καὶ παστρικὸ καὶ τὸν ἐπῆρε γιὰ δοῦλο· τὰν ἀρωτᾷ πῶς τονὲ λένε καὶ εἶπε Γιάννη. Μὰ μὲ τὸν καιρὸ γιὰ τσὴ ἀμαρτίαις τοῦ Γιάννη τὸν ἀγάπησε ἡ βασίλισσα. Μιὰ 'μέρα ὁ βασιλιᾶς ἐπῆγε 'ςτὸ κυνῆγι καὶ ἐπῆρε καὶ τὸ Γιάννη μαζί του· 'ςτὸ 'μισὸ δρόμο ποῦ παένανε εἶδε ὁ βασιλιᾶς πῶς ἐξέχασε τὸ ρολόϊ του καὶ τοῦ λέει—«Καμμένε Γιάννη, ἐξέχασα τὸ ρολόϊ μου· τρέξε νὰ μοῦ τὸ φέρῃς μὰ σιγὰ σιγὰ 'σὰν ἔμπῃς 'ςτὴν κάμαρα νὰ μὴν 'ξυπνήσῃς τὴν κερά σου.» Ἔτσι ὁ Γιάννης ἐγύρισε πίσω καὶ 'μπαίνει σιγὰ σιγὰ μέσα 'ςτὴν κάμαρα· μὰ ἡ κερά του ἦταν ξυπνητὴ καὶ ἦταν ἀκόμη 'ςτὸ κρεβάτι. Τότες τονὲ *χυταργιάζει*[1] αὐτὴ γιὰ τὰ κακά τση θελήματα, ὁ Γιάννης ἀντιστέκουνταν καὶ 'ςτὸ πάλαισμα ἀπάνω τὸν ἐκατατσαγκρούνισε μὲ τὰ 'νύχια τσῆ καὶ τοὔκαμε τοῦ καμμένου *ὀλόφονη*[2] τὴ μούρη του ἀπὸ τὰ γαίματα· ὡς τὸ ὕστερο ὁ Γιάννης τὴν ἄμπωξε, ἅρπαξε τὸ ρολόϊ τοῦ ἀφεντικοῦ του καὶ ἔφυγε. 'Σὰν τὸν ἐπρόφταβε καὶ τὸν εἶδε ὁ ἀφεντικός του ὀλόφονο ἀπὸ τὸ γαῖμα, τοῦ λέει—«Μωρὲ Γιάννη τί ἔπαθες;» 'Εκεῖνος λέει·—«Ἐπερνοῦσα, ἀφέντη μου, ἀπὸ μιὰ μεργιὰ ποῦ ἦτανε πολλοὶ βάτοι καὶ ἀπὸ τὴ *βιάσι*[3] μου γιὰ νὰ σὲ προφτάσω *ἐκαταμισερώθηκα*.[4]» Ἔτσι ἐγυρίσανε πάλι τὸ βράδυ 'ςτὸ παλάτι, μὰ ἡ βασίλισσα ἦτανε ἄγριο θηρίο καμωμένη γιὰ τὸ Γιάννη, καὶ λέει τοῦ βασιλέα—«Σήμερα, βασιλέα μου, κοντὰ νἄρθῃς καὶ νὰ μὴ μ' εὕρῃς ζωντανή, γιατὶ ἔστειλες αὐτὸ τὸ χαμμένο νὰ πάρῃ τὸ ρολόϊ σου καὶ αὐτὸς ἦρθε νὰ μὲ 'ντροπιάσῃ, ποῦ ἤμουνα ἀκόμη 'ςτὸ κρεβάτι καὶ ἐγὼ ἡ καμμένη 'σὰν ἀδύνατη γυναῖκα ἐπολεμοῦσα πιὰ μὲ τὰ 'νύχια μου καὶ τοὔκαμα τὰ μοῦτρά του ἔτσι ποῦ τὰ γλέπεις καὶ τὸν ἔβγαλα.» Ν' ἀκούσῃ ἕναν τέτοιο λόγο ὁ βασιλιᾶς ἀποφάσισε νὰ

1. Χυταργιάζω (χύνω, ομαι)=ἁρπάζω. 2. Ὀλόφονη = πλήρη αἵματος· «εἶμαι ὀλόφονος» = γεμάτος ἀπὸ αἷμα. 3. Βιάσι = βία. 4. Καταμισερόνομαι = κατατραυματίζομαι.

Μη. Μελ. ... ὁλοι τσι



συμμαζώξη ὅλους τοὺς ῥηγάδες τσῆ χώρας του καὶ ὀμπροστά τωνε νὰ κρεμάση τὸ Γιάννη. Ἦρθε ἡ διωρισμένη 'μέρα καὶ ἦταν ὅλος ὁ κόσμος μαζωμένος ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ παλάτι ποῦ ἤθελε νὰ κρεμάσουνε τὸ Γιάννη. Μὰ τότες ὁ ἀράπης ἐφώναξε τσῆ κάτω γῆς τοῦ ἀφέντη — «Ἀφεντικὸ, πρόφτασε καὶ ἡ τρίχες ἀρχινήσανε νὰ βουλοῦνε.» Τότες τρέχει τσῆ κάτω γῆς ὁ ἀφέντης καὶ καββαλικεύει τὸ ἄλογό του κ' ἔτρεχε μὲ τὰ τέσσερα καὶ ἀπὸ μακρυὰ ἔκανε νοήματα νὰ τονὲ καρτερέψουνε. Ἡ βασίλισσα ποῦ ἤτανε 'ςτὴ *γαλαρία* [1] τοῦ παλατιοῦ καὶ ἔγλεπε, ἐφώναξε νὰ καρτερέψουνε 'λιγάκι γιατὶ ἔρχεται ἕνας πολλὰ *σπουδαστικὸς*· [2] ἐσταθήκανε ὡς ποῦ κι' ἔφτασε κι' αὐτός· μὰ καθὼς ἦρθε ἀρωτᾷ—«Γιατὶ κρεμνᾶτε αὐτὸν τὸν ἄνθρωπο;» Τότες ἡ βασίλισσα χωρὶς ν' ἀφήκη ἄλλον ν' ἀποκριθῇ τοῦ λέει—«Αὐτὸς, ῥήγα μου, ὁ χαμμένος ἄνθρωπος ἐγύρεψε νὰ μὲ 'ντροπιάση.» Τότες λέει τσῆ κάτω γῆς ὁ ἀφέντης —«Κι' ἂν αὐτὸς ὁ ἄνθρωπος εἶχε γυναῖκα τότες τί νὰ παθαίνης ἐσὺ, κερά μου;»—«Τότες ἂς μὲ κρεμάσουνε ἐμένα», εἶπε ἡ βασίλισσα. Τσῆ κάτω γῆς ὁ ἀφέντης δὲν ἔχασε καιρὸ, μόνου σχίζει τὰ ῥοῦχα τοῦ Γιάννη 'ςτὰ στήθια καὶ εὐτὺς ἐφανήκανε τὰ βυζιά του γυναικίστικα.—«Νὰ, εἶπε, ἀφεντάδες· ἄ(ν) θέλετε σχίζω καὶ παρακάτω».—«Ὄχι· φτάνει ὡς ἐδῶ», εἶπε ὁ βασιλιᾶς· καὶ τότες ἀφήκανε τὸ Γιάννη νὰ τόνε πάρη τσῆ κάτω γῆς ὁ ἀφέντης γιὰ γυναῖκά του πιὰ, καὶ τὴ κακὴ βασίλισσα τὴν ἐκρεμάσανε. Ναί... θέτε

Μηδ' ἐγὼ ἤμουνα 'κεῖ μηδὲ τοῦ λόγου σας νὰ τὸ πιστέψετε.

ΑΡ. Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ
καθηγητὴς τοῦ ἐν Πειραιεῖ γυμνασίου.

1. Γαλαρία (Galeria)=Λίθινος ἐξώστης. 2. Σπουδαστικὸς=Δρομαῖος.

Σημ. Τὸ παραμύθιον τοῦτο ὁμοιάζει κατὰ πολλὰ πρὸς ἕτερον, ὅπερ προσεχῶς θέλομεν δημοσιεύσει, ὁ υἱὸς τῆς Λάμιας ἢ ὁ Τσελεπῆ Δαὴρ Οὐλάκης καὶ πρὸς ἄλλα τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἔχοντα. Ἐκπληκτικὴ ὁμοιότης φαίνεται μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μύθου τοῦ Ἔρωτος καὶ Ψυχῆς, ὡς ἀφηγεῖται αὐτὸν ὁ Ἀπουλήϊος (Metamorph. IV, 28 sqq.). Εἶναι δὲ περίεργον, ὅτι ἄλλα τοῦ αὐτοῦ μύθου ἐπεισόδια μὴ ἀνευρισκόμενα

ἐν τῷ παρόντι παραμυθίῳ ἐμπεριέχονται ἐν τῷ υἱῷ τῆς Λάμιας καὶ τοῖς ἄλλοις τοιούτοις.

Σημειωτέον δ' ἐνταῦθα ὅτι ἡ ἐν τῷ παραμυθίῳ τούτῳ ἀναφερομένη κλεὶς ἐπὶ τοῦ ὀμφαλοῦ τοῦ ἀ φ έ ν τ η τ ῆ ς κ ά τ ω γ ῆ ς εὕρηται καὶ ἐν ἄλλῳ παραμυθίῳ, τῷ ὑπὸ τοῦ Buchon (La Grèce continentale et la Morée p. 271) δημοσιευθέντι Δρακοντοφάγῳ, ἔνθα ἀπαντῶμεν χρυσῆν κλεῖδα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ Δρακοντοφάγου, ἥντινα ἀφαιρεῖ ἡ σύζυγός του, περίστασις, ἥτις γίνεται αἰτία ν' ἀπολέσωσι τὴν συζυγικὴν εὐδαιμονίαν των.

Ν. Γ. Π.

Ἔχει τινὰς ὁμοιότητας καὶ πρὸς τὸ ὑπ' ἀρ. 19 παρὰ Hahn, μάλιστα δὲ πρὸς τὸν Φιλὲκ-Τσελεπῆ αὐτόθι (ἀρ. 73. Τόμ. Β'. σελ. 67). Τὸ τελευταῖον τοῦτο Κρητικὸν παραμύθιον εἶνε σχεδὸν κατὰ πάντα ὅμοιον πρὸς τὸ ἄνωθι δημοσιευόμενον μέχρι τοῦ σημείου ἔνθα ἡ κόρη ἐξυπνᾷ κατὰ τὴν προτροπὴν τῶν δύο ἀδελφῶν τὸν παρακοιμώμενον αὐτῇ Φιλὲκ-Τσελεπῆ, τὸν ἀφέντην τῆς κάτω γῆς τοῦ Μηλίου παραμυθίου. Ἐντεῦθεν δὲ εἶνε πάντῃ τούτου διάφορον.

Δὲν κρίνομεν ἄτοπον νὰ προσθέσωμεν εἰς τὰ ἐπὶ τοῦ παραμυθίου τούτου βραχέα σημειώματα τὴν γνώμην τοῦ Hahn (τόμ. β'. σ. 299) περὶ τοῦ χρυσοῦ κλειδίου δι' οὗ ἀνοίγει ἡ κόρη ἐν μὲν τῷ παρ' αὐτῷ παραμυθίῳ τὸ στῆθος τοῦ Φιλὲκ-Τζελεπῆ, ἄνωθι δὲ τὸν ὀμφαλὸν τοῦ ἀφέντη τῆς κάτω γῆς. Φρονεῖ δῆλα δὴ οὗτος ὅτι πιθανὸν διὰ τούτου νὰ ἐννοῆται προσηλιος θυρὶς καὶ ἑπομένως ὁ ἥρως τοῦ παραμυθίου ν' ἀλληγορῆται εἰς τὸν Ἥλιον. Οὕτω δὲ ἡ ἀνθρώπινος χεὶρ ἣν οὗτος δίδει τῇ κόρῃ ἵνα φάγῃ πιθανὸν νὰ ἀναφέρηται εἰς τῆς σελήνης τὸ τελευταῖον τέταρτον, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν φιννικὴν ἔκφρασιν καθ' ἣν ἡ ἐλαττουμένη σελήνη τ ρ ώ γ ε τ α ι ὑπό τινων δαιμόνων.

Σ. Π. Λ.

## 2

## ΟΙ ΔΩΔΕΚΑ ΜΗΝΕΣ.

### (Μῆλος).

Ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ, καλησπέρα σας.

Μιὰ φορὰ ἤτανε μιὰ φτωχὴ γρηὰ καὶ ἐσηκώθηκε ἡ καμμένη νὰ πάῃ νὰ μαζώψῃ ξυλαράκια γιὰ νὰ τάχῃ, ἡ κακομοίρα, τὸ χειμῶνα· πηγαίνοντας γιὰ τὰ ξυλαράκια ἐβγῆκε 'ς ἕνα *ἀπλάϊ* [1], καὶ 'ς τὴν

1. Ἀ π λ ά ϊ = Ἔκτασις γῆς ἐπίπεδος καὶ ὅλως ἀκαλλιέργητος

ἄκρια τοῦ ἀπλαγιοῦ 'ςὲ μιὰ ῥιζοβουνιὰ εἶδε ἕνα σπίτι· μαζώνοντας τὰ ξύλα ἦρθε 'λίγη *ψυχάλα* [1], καὶ ἔτσι ἡ καμμένη ἡ γρηὰ, γιὰ νὰ μὴ βραχῇ, ἔτρεξε καὶ ἐμπῆκε 'ςὲ 'κεῖνο τὸ σπίτι· μὰ καθὼς ἐμπῆκε θωρεῖ δώδεκα παλλικάργια *παράμμορφα* [2].—«Ὥρα καλὴ, παλλικάργια» τῶνε λέει.—«Καλῶς τὴ γρηὰ» λένε αὐτοί· «ποῦ εὑρέθηκες ἐδῶ, γρηά μου, μ' αὐτὴ τὴ κακοκαιργιά.»—Αἴ! παιδάκια μου, εἶμαι φτωχὴ γυναῖκα καὶ ἦρχα νὰ μαζώξω δυὸ-τρία ξυλαράκια γιὰ τὸ χειμῶνα ποῦ ἔρχεται, γιατὶ, παιδάκια μου, τὸ σπίτι μου εἶνε 'σὰν *χαλαστὸ* [3] καὶ 'μπαίνει καὶ ὁ ἀγέρας καὶ ἡ βροχὴ καὶ τὸ κρύο.» Τότες τσῆ λέει ὁ ἕνας τους—«Δὲ μᾶς λὲς, κερὰ, ποιὸς ἀπὸ ὅλους τσοὶ μῆνες εἶνε ὁ χειρότερος;»—Αἴ! παιδί μου, κανένας δὲν εἶνε κακός· ὅλοι ἔχουνε καὶ τὰ καλά τωνε καὶ τὰ κακά τωνε.

«ὅλ' οἱ μῆνες εἶν' καλοὶ
ὅλοι νἄχουν τὴν εὐχή.»

— «Μὰ δὲν εἶνε *βολετὸ* [4], κερά. Θὰ μοῦ 'πῇς τώρα πῶς 'σὰν τὸ Γενάρη εἶνε ὁ Μαΐς, *ὁ λόγος τὸ λέει.* [5]—Παιδιά μου, λέει ἡ γρηὰ, ἂ(ν) δὲν ἔβρεχε καὶ δὲν ἐκακοσύνευγε ὁ Γενάρης δὲ θἄχε ὁ Μαΐς τὰ λουλούδια του· ἦντα νὰ σᾶς πῶ;

«ὅλοι οἱ μῆνες εἶν' καλοὶ
ὅλοι νἄχουν τὴν εὐχή.»

Τότες τσῆ λένε— «Δὲν ἔχεις, γρηά μου, κανένα *δισάκκι* [6];» Ἡ γρηὰ τῶν ἔδοσε τὸ δισάκκι ποῦ εἶχε γιὰ νὰ βάλῃ τὰ *πορίχακια* [7] της καὶ ἐκεῖνοι τσῆ τὸ γεμίσανε ὡς ἀπάνω φλουργιά· τὸ 'παίρνει ἡ γρηὰ καὶ πάει 'ςτὰ χωργιά τσῆ. Σὰν ἐπῆγε καὶ τὴν ἔγλεπε ἡ ἀδερφή της ποῦ δὲν ἐπέρνα πιὰ φτωχικάτα, *μόνου* [8] ἐζώδευγε ὅλο φλουργιά, τσῆ λέει—«Μώρ-ἀδερφὴ, δὲ μοῦ λὲς ποῦ τὰ βρῆκες ἐσὺ αὐτὰ τὰ φλουργιά;» Ἐκείνη ἔκατσε καὶ τσεῖπε ὅλη τὴν ἱστορία. Τὴν ἄλλη 'μέρα σηκόνεται κ' ἐκείνη καὶ ψάχει ὅπου κιὰν τὧχε τὸ μεγάλο σακ-

1. Ὀλίγαι σταγόνες βροχῆς. 2. Παράμμορφα = λίαν εὔμορφα. 3. Χαλαστὸ = ἐρείπιον. 4. Βολετὸ = δυνατόν. 5. Ὁ λόγος τὸ λέει = παραδείγματος χάριν. 6. Δισάκκι = δύο σακκία ἡνωμένα, ὧν τὸ μὲν φέρουσι πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, τὸ δὲ πρὸς τὰ ὄπισθεν. 7. Πορίχια = πάντα τὰ παρὰ τῶν ἀνθρώπων ἐσθιόμενα ἄγρια χόρτα. 8. Μόγου = ἀλλά.

κοῦλι καὶ τὸ 'παίρνει πῶς θὰ πάῃ κι' αὐτὴ στὰ *πορίχια*·[1] πάει, (γιὰ νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε) καὶ 'βρίσκει τὸ ἴδιο σπίτι καὶ τὰ δώδεκα παλληκάργια μέσα· 'μπαίνει, χαιρετᾷ καὶ κάθεται· τσῆ λένε —«Πῶς ἤτανε, κερὰ, ὡς ἐδῶ;»—«Ἦρχα, λέει, γιὰ νὰ μαζώξω δυὸ ξυλαράκια γιατί τώρα 'μπαίνει ὁ κακὸς καὶ ψυχρὸς μῆνας Γενάρης ποῦ νὰ μὴ σώσῃ νἄρχῃ γιατὶ μὲ βάνει μέσα 'ς τὸ χαυκί μου.»— '*Αμμὲ* [2] ποιὸς μῆνας σ' ἀρέσει, κερά;» τσῆ λένε τότες.—«Κανένας, ὅλοι κακοὶ καὶ ψυχροὶ εἶνε γιὰ μένα· ποιὸν νὰ 'πῶ καλό; τὸ *κουτσοφλέβαρο*;[3] ἢ τὸ Μάρτη τὸν *πεντάγνωμο*[4] τὸ Μάρτη τὸ *πασσουλοκαύτη*;[5] Οἱ ἄλλοι πάλι εἶνε φωτιὰ καὶ λαύρα.» Τότες τσῆ λένε —Ἔχεις, κερὰ, κανένα δισάκκι; Ἐκείνη μὲ μεγάλη χαρὰ λέει· —«Ἔχω»—«Δός μας το» τσῆ λένε· τὸ 'παίρνουνε καὶ τσῆ τὸ γεμίζουνε ὡς ἀπάνω ἀπὸ κάθε λοῆς 'φίδι, ὄχεντρες, ἀκονάκια, λακόνια, ἀπὸ ὅλα ποῦ ἔχει ἡ μαύρη γῆ· τσῆ τὸ δίνουνε καὶ τσῆ λένε—«'Σὰν πᾷς 'ς τὸ σπίτι σου νὰ κλειδώσῃς πόρταις καὶ παραθύργια κι' ἀπέκεια νὰ λύσῃς τὸ δισάκκι. Τὸ 'παίρνει ἡ γρηὰ μὲ τόση χαρὰ, πάει 'ς τὸ σπίτι της, σφαλιέται μέσα, καὶ ἀνοίγει τὸ δισάκκι· εὐτὺς πετιοῦνται τὰ 'φίδια καὶ τὴν ἐκομματιάσανε τὴν κακομοῖρα γιὰ νἆνε γλωσσοῦ καὶ ἀποτσιπωμένη.

Μηδ' ἐγὼ ἤμουνα 'κεῖ μηδὲ τοῦ λόγου σας νὰ τὸ πιστέψετε.

ΑΡ. Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

## 3

### Ο ΑΦΕΝΤΗΣ Ο ΤΡΙΟΡΡΩΓΑΣ.

#### (Μῆλος).

'Αρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ κτλ.

Μιὰ φορὰ ἤτανε ἕνας ἀκαμάτης καὶ κακόμοιρος ἄνθρωπος, ποῦ

9. 'Α μ μ ὲ = τῷ 'Α μ μ ἢ ὅπερ γραπτέον διὰ δύο μ κατὰ Κοραῆν (Πρόδρομ. Ἑλλην. βιβλιοθ. προλεγόμενα). 2. Κ ο υ τ σ ο φ λ έ β α ρ ο ς ὡς ἔχων μόνον 28 ἢ 29 ἡμέρας. 3. Π ε ν τ ά γ ν ω μ ο ς διότι κατὰ τὸν Μάρτιον πεντάκις τῆς ἡμέρας ἀλλοιοῦται ἡ τῆς ἀτμοσφαίρας κατάστασις. 4. Π α σ σ ο υ λ ο κ α ύ τ η. Λέγεται ὅτι γεωργός τις θαρρῶν διὰ τὴν ἐαρινὴν τοῦ ἔτους ὥραν κατὰ τὸν Μάρτιον δὲν ἐπρομηθεύθη ξύλα, ἐπελθόντος ὅμως τοῦ Μαρτίου ψυχροτάτου ἠναγκάσθη νὰ καύσῃ τοὺς πασσάλους ἐφ' ὧν εἶχε προσδεδεμένα τὰ μικρά του δενδρύφια.

δὲν εἶχε μήτε γῆ νὰ πατήσῃ μήτε καλύβα νὰ χώσῃ τὴν κεφαλή του. Αὐτὸς μιὰ 'μέρα τοῦ κατέβηκε νὰ πάῃ νὰ δουλέψῃ κανένα κομμάτι ἁπλάϊ καὶ νὰ τὸ φυτέψῃ ἀμπέλι, ἐπῆγε καὶ ἐφύτεψε δύο-τρία κλήματα. Μὲ τὸν καιρὸ τὸ ἕνα κλῆμα *ἔχυσε* [1] ἕνα *καμπανὸ* [2] μὲ τρεῖς ῥώγαις καὶ αὐταῖς ἤτανε τὸ καμάρι του καὶ κάθε 'μέρα ἐπάενε καὶ τσὴ θώργειε πότε νὰ μαυρίσουνε νὰ τσὴ κόψῃ. Μιὰ 'μέρα ἐπῆε καὶ τσ' εἶδε κατάμαυραις καὶ ἔκαμε ἀπόφασι αὔριο πιὰ νὰ τσὴ κόψῃ· πάει 'σὰν αὔριο, μὰ δὲ 'βρίσκει ἐκεῖ μηδὲ καμπανὸ μηδὲ *τιότα* [3]. Γιὰ νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε, τὰ ἴδια ἔπαθε καὶ τὸν ἄλλο χρόνο, καὶ τὸν ἄλλο. Τὸ τέταρτο πιὰ χρόνον 'σὰν ἤτανε καμωμένος ὁ καμπανὸς καὶ ἤθελε νὰ τονὲ κόψῃ 'σὰν τὴν αὔριανὴ, ἐπῆρε τὸ τουφέκι του καὶ ἐπῆγε νὰ κοιμηθῇ κοντὰ 'ς τὸ κλῆμα ποῦ εἶχε τὸν καμπανό. Ἐκεῖ ποῦ ἔγυρε, 'σὲ καμμιὰ-δυὸ ὥραις ἀκούει *χαρχαλισμὸ* [4], 'ξυπνᾷ καὶ γλέπει μιὰ ἀλωποῦ ποῦ εἶχε σηκωμένο τὸ ποδάρι τση ν' ἁρπάξῃ τσὴ τρεῖς ῥώγαις. Τότες τσῆ λέει·— «Ἆ ! ἐσὺ ἤσουνα ἡ κερὰ νοικοκυρὰ ποῦ μοῦ κλεβες κάθε χρόνο τὸ σταφύλι ; τώρα ἦργε ἡ ὥρα σου νὰ σὲ σκοτώσω.» Ἡ κακομοίρα ἡ ἀλεποῦ τἄχασε ἀπὸ τὴ τρομάρα τση καὶ τοῦ λέει—Μὴ μὲ χαλάσῃς, ἀφέντη μου Τριορρωγᾶ μου, καὶ ἐγὼ σοῦ τάζω νὰ σὲ κάμω βασιλιᾶ.» Τότες ὁ Τριορρωγᾶς (γιατὶ ἔτσι πιὰ τὸν ἐλέγανε) ἐγέλασε καὶ τσῆ λέει·—Μωρὴ ἐσὺ θὰ μὲ κάμῃς βασιλιᾶ ;» — «Ἄφης με καὶ ἂ δὲ σὲ κάμω τότες χάλασέ με.» Ὁ Τριορρωγᾶς ἐγέλασε πάλι καὶ τὴν ἄφηκε. Μὰ ἐκείνη δὲν ἐξέχασε τὸ λόγο τση, μόνου μιὰ 'μέρα πάει 'ς τὸ βασιλικὸ παλάτι καὶ λέει τσῆ βασίλισσας.—«Πολυχρονεμένη μου βασίλισσα, δὲ μοῦ δίνεις τὸ *πινάκι* [5] σου;» —«Τί νὰ τὸ κάμῃς, κερὰ ἀλεποῦ, τὸ πινάκι ;» —«Ἒ! τὸ θέλω κ' ἐγὼ γιὰ δουλειά μου.» Ἡ βασίλισσα ὑποψιάστηκε καὶ ἔβαλε λιγάκι μέλι 'ς τὸν πάτο τοῦ πιναχιοῦ γιὰ νὰ κολλήσῃ ἀπ' ἐκεῖνο ποῦ θὰ 'μέτρα ἡ ἀλεποῦ. Ἡ πονηρὴ ἡ ἀλεποῦ εἶδε

1. Ἔχυσε· οὕτω λέγουσι «τὸ κλῆμα ἔχυσε τὰ σταφύλια·» «ἡ ἀγγουργιὰ ἔχυσε τὰ ἀγγούργια της.» 2. Καμπανὸν λέγουσι τὰς μικρὰς καὶ ὀλιγορρώγους σταφυλὰς, τὰς ὁποίας οἱ τρυγηταὶ μετὰ τὸν τρυγητὸν ἀφίνουσιν εἰς τὴν διάκρισιν τῶν διαβατῶν. 3. Τιότα = τίποτα. 4. Χαρχαλισμὸς = ψόφος. 5. Πινάκι μέτρον σίτου· τὸ τρίτον τοῦ κοιλοῦ.

τὸ μέλι καὶ εὐτὺς ἐκόλλησε ἕνα καὶ μοναχὸ φλουράκι ποῦ εἶχε καὶ τὸ 'γύρισε τσῆ βασίλισσας. Τότες ἡ βασίλισσα ἄρχισε νὰ παρακαλῇ τὴν ἀλεποῦ νὰ τσῆ 'πῇ ἠντἄκαμε τὸ πινάκι· ἡ ἀλεποῦ τσῆ λέει πῶς ἐδῶ 'ςτὴ χώρα, βασίλισσά μου, εἶνε ἕνας μεγαλοσιάνος ποῦ δὲ ξέρει ἠντἄχει, καὶ αὐτὸς μ' ἔπεψε νὰ πάρω τὸ πινάκι σας γιὰ νὰ μετρήσῃ τὸ βιός του.—«Καὶ 'σὰν ἦνε, καμμένη ἀλεποῦ, ἔτσι πλούσιος δὲν εἶνε βολετὸ νὰ τόνε κάμωμε γαμπρό;»—«'Εγὼ 'μπορῶ νὰ τονὲ καταφέρω», λέει ἡ ἀλεποῦ, κ' ἔφυγε καὶ πάει καὶ βρίσκει τὸν Τριορρωγᾶ — «Ἔλα, τοῦ λέει, νὰ πᾶμε νὰ σὲ κάμω βασιλιᾶ.» Αὐτὸς ἐγέλασε καὶ τσῆλεγε νὰ τὴν ἀφήκῃ 'ςτὴ κακομοιργιά του· μὰ αὐτὴ ἐφώναζε καὶ ἔτσι τσ' ἀκλούθησε. 'Στὸ δρόμο λέει τσῆ ἀλεποῦς «Μωρή, ποῦ θὰ πάω μὲ τέτοια ῥοῦχα;»—«Ἔννοια σου, τοῦ λέει ἐκείνη· στάσου *αὐτουδὰ* [1] καὶ ἐγὼ θὰ σοῦ φέρω ῥοῦχα.» 'Εστάθηκε ὁ Τριορρωγᾶς καὶ ἡ ἀλεποῦ ἔτρεξε ὀμπρὸς καὶ πάει 'ςτὸ παλάτι. «Προφτάσετε, λέει, νὰ μοῦ δώσετε ῥοῦχα, γιατὶ ὁ ἀφέντης ὁ Τριορρωγᾶς ἐπέρνα ἀπὸ ἕνα ποταμὸ καὶ ἐγλύστρησε τὸ ἄλογό του καὶ ἔπεσε μέσα καὶ *ἐπάνισε*. [2] Τότες τσῆ 'δώσανε παράμμορφα βασιλικὰ ῥοῦχα καὶ ἐπῆγε καὶ τὸν ἔντυσε, τὸν ἔφερε 'ςτὸ παλάτι καὶ τονὲ 'στεφάνωσε. Σὲ δύο-τρεῖς 'μέραις λέει ἡ ἀλεποῦ τοῦ βασιλέα—«Ἐ! τώρα πιά, ἀφέντη συμπέθερε, εἶνε καιρὸς νὰ πάῃ καὶ ὁ ἀφέντης ὁ Τριορρωγᾶς 'ςτὸ παλάτι του.» Ἔτσι ἐχαζιρεύτηκε ὅλη ἡ δωδεκάδα καὶ ὅλοι οἱ μεγαλοσιάνοι καὶ ἐκινήσανε. Ἡ ἀλεποῦ ἔτρεχε πάντα ὀμπρὸς καὶ πηγαίνοντας ἀπάντησε ἕνα ἀμέτρητο μαντρὶ ἀπὸ πρόβατα καὶ λέει τοῦ βοσκοῦ—«Θωρεῖς κακόμοιρε, αὐτοδὰ ὅλο τὸ φουσάτο ποῦ ἔρχεται; φέρνει τὸ βασιλιᾶ τὸν Τριορρωγᾶ καὶ 'σὰν τονὲ 'δῇς νὰ πέσῃς καὶ νὰ τονὲ προσκυνήσῃς καὶ νὰ τοῦ 'πῇς — «'Αφέντη βασιλέα μου, τὰ πρόβατά σου εἶνε 'ςτσοὶ ὁρισμοί σου». Ὁ καμμένος ὁ βοσκός, νὰ 'δῇ τέτοιο ἀσκέρι νἄρχεται, ἔχασε τὸ νοῦ του ἀπὸ τὴν τρομάρα του καὶ καθὼς τοῦ 'πε ἡ ἀλεποῦ ἔτσι ἔκαμε. Πάλιν ἔ-

1. Αὐτουδὰ = Αὐτοῦ. 2. Πανίζω = ὑγραίνομαι· πανησιὰ = ἡ πρωϊνὴ καὶ νυκτερινὴ δρόσος κατὰ τὸ θέρος. Ὅθεν καὶ πάνιστρον = τὸ ῥάκος τὸ ὁποῖον ἔχουσι προσδεδεμένον εἰς ξύλον καὶ καθυγραίνουσι διὰ νὰ σβύσωσι τοὺς ἄνθρακας τοῦ κλιβάνου.

τρεχε ὀμπρὸς ἡ ἀλεποῦ καὶ ἀπαντᾷ ἕνα ἀμέτρητο κοπάδι βουδιῶ(ν)· λέει κ' ἐκεινοῦ τοῦ βοσκοῦ τὰ ἴδια· ἔτσι τοὖπε ἔτσι ἔκαμε. Πάλε ἔτρεχε αὐτὴ ὀμπρὸς, καὶ 'βρίσκει ἕνα *θεώρατο* [1] παλάτι ποῦ ἦτανε μέσα σαράντα δράκοι· ἀνεβαίνει ἀπάνω καὶ τῶνε λέει «Καμμένοι δράκοι, θωρεῖτε τὸ ἀσκέρι ποῦ ἔρχεται; εἶνε ὁ βασιλιᾶς καὶ ἔρχεται νὰ σᾶς πολεμήσῃ, μόνου νὰ χωστῆτε ὅπου 'μπορεῖτε.»—«Καὶ ποῦ νὰ χωστοῦμε, κερὰ ἀλεποῦ;» τσῆ λένε οἱ δράκοι—«'Ελᾶτε νὰ 'μπῆτε μέσα 'ςτὸ φοῦρνο τωραδὰ· καὶ ὕστερις σᾶς ἐβγάνω νὰ πᾶτε νὰ προσκυνήσετε τὸ βασιλιᾶ.» Ἔτσι τσοὶ βαλε μέσα 'ςτὸ φοῦρνο κι' ἀπέκεια βάνει φωτιὰ καὶ τσοὶ καύγει. Ὕστερις φτάνει καὶ ὁ Τριορρωγᾶς καὶ ἀπόμεινε τέλειος νοικοκύρης 'ςτὸν πύργο καὶ 'ςτὸ βιὸς ποῦ εἴχανε συμμαζωμένο οἱ δράκοι καὶ εἶχε καὶ τὴν ἀλεποῦ γιὰ μάνα του. Μιὰ 'μέρα τοῦ λέει ἡ ἀλεποῦ—«Θωρεῖς πόσα καλὰ σοὖκαμα; καὶ σὺ ἤντα θὰ μοῦ κάμῃς 'σὰν πεθάνω;» —«Κερὰ μάνα μου ἀλεποῦ, τσῆ λέει ὁ Τριορρωγᾶς, θὰ κάμω ἀσημένια κασσέλλα νὰ σὲ βάλω μέσα.» Μιὰ 'μέρα ἔκαμε ἡ ἀλεποῦ *ψωματερνὰ* [2] τὰν πεθαμμένο γιὰ νὰ 'δῇ ἤντα θὰ 'πῇ ὁ Τριορρωγᾶς. Μιὰ δούλα τὴν εἶδε καὶ τοῦ λέει: «Ἀφέντη, ἡ ἀλεποῦ 'πέθανε.»—Πιάσετέ τηνε ἀπὸ τὴν ὠργιὰ καὶ πετάξετέ τηνε κάτω ἀπὸ τὸ παραθύρι», λέει ἐκεῖνος. Ἡ ἀλεποῦ γιὰ νὰ ἀκούσῃ μιὰ τέτοια ἀχαρίστιὰ, σηκόνεται καὶ τὰ λέει ὅλα καὶ τὴ προτητερινή του κατάσταση ὀμπρὸς τσῆ γυναῖκάς του τσῆ βασιλοπούλας καὶ τὸν ἀποτσούφχιασε.

Μηδ' ἐγὼ ἤμουνα 'κεῖ μηδὲ τοῦ λόγου σας νὰ τὸ πιστέψετε.

ΑΡ. Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

4

## Η ΤΖΙΤΖΙΝΑΙΝΑ.

Μιὰ φορὰ καὶ ἕναν καιρὸ ἦταν μιὰ γρηὰ καὶ εἶχε τρεῖς κόραις καὶ ξενοδούλευαν. Ὁ βασιλέας τοῦ τόπου ἐκείνου ἔβγαλε μιὰ διαταγὴ νὰ μὴν ἀνάβουν τὸ βράδυ φῶς, γιατὶ τὰ λάδια ἦταν λίγα.

1. Θεώρατο = πελώριον. 2. Ψωματερνὰ = ψευδῶς.

Ἡ κόραις τῆς γρηᾶς εἴπανε 'σὰν ἄκουσαν τὴ διαταγή—«Τί νὰ κάμουμε, ἂν δὲν δουλέψωμε τὸ βράδυ, τὸ χειμῶνα πεῦ εἶνε ἡ ἡμέραις μικραῖς· πῶς θὰ ζήσουμε;» Λοιπὸν ἐβούλωσαν τὴς τρύπαις ὅλαις, ποῦ ἦταν χάρβαλες ἡ πόρτες καὶ τὰ παράθυρά τους, γιὰ νὰ μὴ φαίνεται τὸ φῶς καὶ ἐδούλευαν. 'Σὰν ἔκαναν δουλειὰ πολλὴ ὥρα τὸ βράδυ ἐπεινάσανε. Λέει λοιπὸν ἡ μεγαλείτερη κόρη—«Νὰ εἶχα τὸ σιμιτζῆ τοῦ βασιλειᾶ, νὰ ἔτρωγα ἕνα σιμίτι ζεστό, ζεστό.» Λέει ἡ ἄλλη—«Ὦ, καϋμένη, ποῦ ἤθελες τὸ σιμιτζῆ· νὰ εἶχα τὸ μάγερα· νὰ ἔτρωγα ἀπὸ ὅλα τὰ βασιλικὰ φαγιά.» Λέει καὶ ἡ τρίτη—«Ὦ, καϋμένες, πράμματα ποῦ ἐπιθυμᾶτε, νἄχα ἐγὼ τὸ βασιλειᾶ, νἄχα ὅλα τὰ καλά. Θὰ τοὔκανα καὶ τρία παιδιά· τὸν Ἥλιο, τὸ Φεγγάρι καὶ τὰ Ἄστρα.» Ὁ βασιλειᾶς ἦτανε τεπτίλι ἔξω, νὰ 'δῇ ποιὸς ἀνάβει φῶς καὶ ποιὸς δὲν ἀνάβει. Λοιπὸν ἐπῆγε ἀπ' ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα αὐτωνόνε μέσ' 'στὴν ὥρα π' εἶχαν αὐτὴ τὴν κουβέντα. Δὲ 'μίλησε 'μιλιά, μοναχὰ ἔφυγε. Ἀλλὰ τὸ πρωῒ στέλνει καὶ τὴς κράζει 'στὸ παλάτι καὶ τὴς ρωτᾷ ἀπὸ μιά, μιὰ τί ἔλεγαν ἐψὲς τὸ βράδυ. Ρωτᾷ πρῶτα, πρῶτα τὴ μεγαλείτερη· λέει—«Τί ἔλεες ἐψὲς τὸ βράδυ ποῦ καθούσαστε καὶ κάνατε δουλειά;» Αὐτὴ ἡ καϋμένη λέει—Ἀφέντη βασιλειᾶ μου, τίποτα δὲ λέγαμε.—Ὄχι, πρέπει νὰ μοῦ 'πῇς τί ἔλεες.—Λέει λοιπόν: τί νὰ σοῦ 'πῶ βασιλειά μου· 'καθούμαστε κ' ἐκάναμε δουλειὰ τὸ βράδυ, καὶ εἶπα νὰ εἶχα τὸ σιμιτζῆ τοῦ βασιλειᾶ, νὰ ἔτρωγα ἕνα σιμίτι ζεστό, ζεστό, γιατί πείνασα ὡς τὴν ὥρα ποῦ καθούμαστε καὶ δουλεύαμε.—Αἴ, καλά. Τὴν 'παίρνει λοιπὸν ὁ βασιλειᾶς καὶ τὴν παντρεύει μὲ τὸ σιμιτζῆ του καὶ τὴν στέλνει 'στὸ σπίτι της. Ὕστερα 'παίρνει τὴ δεύτερη καὶ τὴν ρωτᾷ—Τί ἐκάνατε ἐψὲς τὸ βράδυ;—Νά, ἐκάναμε δουλειά, βασιλέα μου, καὶ ἐμιλούσαμε.—Ὄχι, κἄτι ἔλεες ἐχτές. Λέει,—Νά, τί νὰ σοῦ πῶ, βασιλέα μου· ἔλεγα νἄχα τὸ μάγερα τοῦ βασιλέα, νὰ ἔτρωγα ἀπὸ ὅλα τὰ βασιλικὰ φαγιά. Τὴν στέλνει κι' αὐτὴ νὰ πᾶ(ν) νὰ τὴν παντρέψουν μὲ τὸ μάγερα. Κράζει τὴ μικρότερη, τῆς λέει—Τί ἐλέγατε ἐχτὲς τὸ βράδυ, ποῦ καθόσαστε καὶ κάνετε δουλειά;—Ἀφέντη βασιλειά μου, λέει ἐκείνη, νὰ τὸ σπαθί σου νὰ κι' ὁ λαιμός μου καὶ κόψε με· ἀλλὰ δὲν 'μπορῶ νὰ σοῦ πῶ τί ἔλεγα.—

Λέει—«Όχι, δὲ σὲ κόβγω νὰ μοῦ 'πῆς θέλω, ὄχι νὰ σὲ κόψω.» Λέει, —Τί νὰ σοῦ 'πῶ, πολυχρονεμένε μου βασιλέα· εἶπαν ἡ ἀδερφαίς μου πῶς θέλει ἡ μιὰ τὸ σιμιτζῆ, ἡ ἄλλη τὸ μάγερα τοῦ βασιλέα, κ' ἐγὼ εἶπα: ὤ, καϋμένες, πράμματα ποῦ ἐπιθυμᾶτε! νἄχα 'γὼ τὸ βασιλέα, νἄχα ὅλα τὰ καλά! θὰ τοὔκανα καὶ τρία παιδιά, τὸν Ἥλιο, τὸ Φεγγάρι, καὶ τὸ Ἄστρο.—«Καὶ εἶσαι σὺ ἄξια νὰ κάμῃς τέτοια παιδιά;» Λέει—«Εἶμαι, βασιλέα μου.» Τότε λοιπὸν τὴ στεφανώνεται αὐτὴ ὁ βασιλειᾶς καὶ τὴν κάνει βασίλισσα.

Ἀφοῦ τὴ στεφανώθηκε, ἡ μάνα του δὲν τὴν ἤθελε· ἀλλὰ ἀφοῦ τὴν 'πῆρεν ὁ γυιός της, καὶ αὐτὴ τί νὰ κάμῃ; Ἡσύχαξε, μὰ ὅλο ἐχτρὸ τὴν εἶχενε. Τὸν καιρὸ λοιπὸ ποῦ αὐτὴ ἦταν 'γκαστρωμένη νὰ γεννήσῃ τὸν Ἥλιο, ἐμήνυσαν τοῦ βασιλέα νὰ πάῃ 'ςτὸ σεφέρι.[1] Λοιπὸν παραγγέλνει τῆς μάνας του—«Μάνα, ἐγὼ θὰ φύγω νὰ πάω 'ςτὸ σεφέρι, μονάχα ἐσὺ τὴ γυναῖκά μου καὶ τὰ μάτια σου τώρα ποῦ θὰ γεννήσῃ.—Ἔννοια σου, γυιέ μου, πήγαινε 'ςτὴ δουλειά σου καὶ μὴ σὲ μέλει γιὰ τὴ γυναῖκά σου. Ἐγὼ θὰ τὴν προσέξω.» Ἔ, ἦρχεν ἡ 'μέρα ποῦ θὰ γεννήσῃ. Τότες ἡ μάνα ἔκραξε τὴ μαμὴ καὶ ἐσυμφώνησε μαζύ της, πῶς ὅτι παιδὶ θὰ γεννήσῃ ἡ νύφη μου, θὰ τὸ πετάξουμε, κ' ἐγὼ θὰ σὲ πληρώσω ἀκριβά. Ἔπιασαν λοιπὸν κ' ἔκαμαν μιὰ κάσσα καὶ ἔβαλαν μέσα τὸ παιδὶ ποῦ ἐγέννησε ἡ βασίλισσα καὶ τὸ ἔρριξαν 'ςτὴ θάλασσα, καὶ αὐτῆς τῆς ἔβαλαν ἕνα σκυλάκι. Ἔρχεται ὁ βασιλειᾶς ἀπὸ τὸ σεφέρι, ρωτᾷ τὴ μάνα του: Τὶ παιδὶ ἔκαμε ἡ γυναῖκά μου, μάνα;—Ἕνα σκύλο, γυιέ μου.» Λοιπὸν αὐτὸς δὲν ἐμίλησε μιλιά, μόνον ἐκάθησε. Πάλι 'γκαστρώνεται ἡ γυναῖκά του καὶ ἀφοῦ 'γκαστρώθηκε πάλι τοῦ ἔρχεται μήνυμα νὰ πάῃ 'ςτὸ σεφέρι. Πάλι τὸ ἴδιο παραγγέλνει τῆς μάνας του—«Μάνα, νἄχῃς τὸ νοῦ σου τὴ γυναῖκά μου (ποῦ θελὰ κάμει τὸ Φεγγάρι). Πάλι τοῦ λέει τὰ ἴδια. Καὶ ὅταν ἔφυγε, ἐσυμφώνησε μὲ τὴ μαμὴ νὰ τῆς βάλουν ἕνα γατάκι. Ἐκάμανε πάλι ἕνα κασσελάκι καὶ ἔρριξαν τὸ παιδὶ 'ςτὴ θάλασσα καὶ τῆς ἔβαλαν μιὰ γάτα. Ἔρχεται πάλι ὁ βασιλειᾶς ρωτᾷ—«Τί παιδὶ ἔκαμε ἡ γυναῖκά μου;» Λέει,—«Ἔκαμε μιὰ γάτα.» Πάλι δὲ μίλησε, καὶ εἶχε τὴ γυναῖκά του. Παλι ἡ γυναῖκά

1. Σεφέρι = πόλεμος.

τοὺ ἤτανε ἕτοιμη νὰ γεννήσῃ τὸ Ἄστρο, πάλι ὁ βασιλεξᾶς τοῦ γράφουνε νὰ πάῃ 'ςτὸ σεφέρι καὶ πάλι παράγγειλε τὰ ἴδια. Ἐκείνη πάλι ἐσυμφώνησε μὲ τὴ μαμὴ καὶ τῆς βάζει ἕνα 'φίδι καὶ ρίχτει τὸ παιδὶ 'ςτὴ θάλασσα. Ἔρχεται ἐκεῖνος ἀπὸ τὸ σεφέρι, ρωτᾷ — «Τί παιδὶ ἔκαμε ἡ γυναῖκά μου;» — Ἕνα 'φίδι, γιὰ νὰ σὲ πνίξῃ, γυιέ μου. Μωρέ, τέτοια γυναῖκα ἔχεις, καὶ τὴ φυλᾶς ἀκόμη 'ςτὸ παλάτι καὶ δὲ διώχνεις 'ς ἕνα παληόσπιτο νὰ σαπίσῃ; — Τότες λέει κι' αὐτός· «Ἐσὺ μοὔταξες νὰ μοῦ κάμῃς Ἥλιο, Φεγγάρι καὶ Ἄστρο καὶ σὺ μοὔκαμες Σκύλο, Γάτο καὶ 'Φίδι· πήαινε λοιπὸν, δὲ σὲ θέλω. Πιάνει τὴν καϋμένη καὶ τὴ χτίζει μέσα 'ςτ' ἀναγκαῖο.

Ἂς ἀφίσωμε τώρα αὐτοὺς καὶ ἂς πᾶμε 'ςτὰ παιδιά. Τὰ παιδιὰ κάθε φορὰ ποῦ ἐῤῥίχνανε τῆς κασσέλαις 'ςτὴ θάλασσα ἐπηγαίνανε ὁλοΐσια 'ς ἕνα βουνάκι ποῦ ἦταν ἕνα μοναστῆρι καὶ ἦταν μέσα ἕνας καλόγερος. Λοιπὸν ἐκεῖνος ὁ καλόγερος κάθε μέρα ἐπήγαινε 'ςτὸ 'γιαλὸ καὶ ἔβγαζε ἕνα 'ψαράκι καὶ αὐτὴ ἦταν ἡ τροφή του. Ἐκείνη τὴν ἡμέρα τοῦ 'βγῆκαν δύο. Τότε λοιπὸν προσεύχεται 'ςτὸ Θεό· —«Γιατί, Θεέ μου, νὰ μοῦ στείλῃς δύο 'ψάρια; Ἐγὼ, Θεέ μου, δὲ σοῦ παραπονέθηκα πῶς θέλω πολὺ φαΐ.» Ἐκεῖ ὅμως ποῦ πήγαινε 'ςτὸ σπίτι του 'βρίσκει τὸ κασσελάκι μὲ τὸ παιδί. Λέει·—«Ἄ, γι' αὐτὸ μοῦ ἔστειλε ὁ Θεὸς τὸ 'ψαράκι, γιατὶ μοῦ ἔστειλε κ' αὐτὸ τὸ παιδὶ καὶ εἶνε ἡ τροφή του.» Λοιπὸν τὤχε τὸ παιδάκι ἕνα χρόνο καὶ τὤτρεφε μὲ τὸ 'ψαράκι. Ἀπάνω 'ςτὸ χρόνο πάει 'ςτὸ 'γιαλὸ καὶ 'βγάζει τρία 'ψαράκια, πάλι προσεύχεται 'ςτὸ Θεὸ, καὶ πάλι καθὼς ἐγύριζε 'ςτὸ σπίτι του 'βρίσκει ἕνα κασσελάκι, τ' ἀνοίγει, 'βρίσκει μέσα ἕνα παιδάκι. Λέει—«Ἄ, γιαὐτὸ μοὔστειλε ὁ Θεὸς καὶ τἄλλο 'ψαράκι. Πάλι ὕστερα ἀπὸ ἕνα χρόνο 'βγάζει τέσσερα 'ψάρια, πάλι 'βρίσκει τὸ τρίτο παιδί. Αὐτὰ τὰ παιδιὰ τἄχεν ὁ καλόγερος· πήγαινε ἐδῶ, ἐκεῖ, ἐγύριζε, τῶν ἔφερνε, τὰ 'μεγάλωσε. Σὰν τὰ 'μεγάλωσε, λέει τοῦ μεγαλείτερου—«Παιδιά μου, ἐσεῖς τώρα δὲ 'μπορεῖτε νὰ ζήσετε ἐδῶ 'ςτὸ βουνό. Νὰ πάρῃς τὸν ἀδερφό σου καὶ τὴν ἀδερφή σου (γιατὶ τὸ Ἄστρο ἦτανε κόρη) καὶ νὰ πᾶτε μέσα 'ςτὴν πόλι, νὰ μάθετε τὸν κόσμο, γιατὶ ἐδῶ δὲν 'μπορεῖτε νὰ μάθετε τίποτε.» Ἔ, ἔρχονται 'ςτὴν πόλι· ἔπιασαν ἕνα σπιτάκι μὲ τὰ χρήματα ποῦ τοὺς

ἔδωκε ὁ καλόγερος καὶ ἐκύτταζαν νὰ μάθουν πῶς ζῇ ὁ κόσμος, νὰ μάθουν τρόπους. Μιὰ μέρα ὁ πιὸ μεγάλος κατέβαινε 'ςτὸ παζάρι καὶ ἐκεῖ 'βρίσκει ἕναν ἑβραῖο ποῦ εἶχε ἕνα κασσελάκι καὶ τὸ 'πουλοῦσε καὶ ἔλεγε: «Ὅποιος τὸ 'πάρῃ θὰ τὸ μετανοήσῃ, κι' ὅποιος δὲν τὸ 'πάρῃ, πάλι θὰ τὸ μετανοήσῃ. Λοιπὸν τὸ βασιλόπουλο (γιατὶ ἦταν βασιλόπουλο) λέει: «Ὅποιος τὸ 'πάρῃ θὰ τὸ μετανοήσῃ κι' ὅποιος δὲν τὸ 'πάρῃ πάλι θὰ τὸ μετανοήσῃ· ἂς τὸ 'πάρω λοιπὸν καλλίτερα.» Τὸ 'παίρνει λοιπὸν καὶ πάει 'ςτὸ σπίτι του. Ἅμα φτάνει 'ςτὸ σπίτι του 'βρίσκει τὴν ἀδερφή του 'ποῦ καθοῦνταν κλαϋμένη· τὴν ρωτᾷ — «Τί ἔχεις, ἀδερφή μου, καὶ κλαῖς;» Λέει — «Γιατὶ μὲ κλείσετε ἐδῶ μέσα καὶ δὲ μοῦχετε τίποτε γιὰ νὰ παίζω. — Ἔ, καὶ τὶ θὲς τάχατε νὰ παίξῃς; Λέει — «Πέρασε μιὰ γρηὰ καὶ μοῦπενε πῶς εἶμαι ὡραία (αὐτὴ ἡ γρηὰ ἦταν ἡ μαμή, μὰ δὲν τὴν 'γνώριζαν τὰ παιδιά, καὶ ἔμαθε πῶς ζοῦνε τὰ παιδιὰ καὶ ἤθελε νὰ τὰ καταστρέψῃ, γιατὶ τὴν πλήρωνε πάλι ἡ πεθερά), μὰ ἂν εἶχα τὸ χρυσὸ μῆλο, ποῦ τὤχουν σαράντα δράκοι καὶ τὸ φυλάγουν μέσα 'ς ἕνα περιβόλι, θὰ ἤμουν πιὸ ὡραία.» Ὁ ἀδερφός της λέει — «Ἂς ἀνοίξω αὐτὸ τὸ κασσελάκι ποῦ μοῦ εἶπαν ὅτι ὅποιος τὸ 'πάρῃ θὰ τὸ μετανοήσῃ καὶ ὅποιος δὲν τὸ 'πάρῃ πάλι θὰ τὸ μετανοήσῃ.» Τὸ ἀνοίγει καὶ 'βρίσκει μέσα ἕνα πράσινο φτερωτὸ ἄλογο. Λοιπὸν λέει. — «Ἄ, αὐτὸ τ' ἄλογο εἶνε καλὸ νὰ πᾶ νὰ φέρω τῆς ἀδερφῆς μου τὸ μῆλο.» Καββαλικεύει λοιπὸν τἄλογο καὶ 'βγαίνει ἔξω ἀπὸ τὴν πόρτα του. Τότε τὸν ρωτᾷ τὸ ἄλογο — Ὥρα καλή, ἀφέντη, ποῦ πᾶμε τώρα; Λέει — «Πᾶμε νὰ φέρωμε τῆς ἀδερφῆς μου τὸ χρυσὸ μῆλο, 'ποῦ τὸ φυλάγουν σαράντα δράκοι. — Ἔ, λέει, καϋμένε, πολὺ δύσκολο εἶνε· μὰ ἐγὼ θὰ κάμω μιὰ ἀστραπὴ καὶ μιὰ βροντὴ καὶ θὰ 'βρεθῶ μὲς 'ςτὸ περιβόλι. Ἂν ἐσὺ εἶσαι ἄξιος καὶ ἁρπάξῃς τὸ μῆλο, τότε καλά, εἴτεμὴ τότενες χαθήκαμε κ' οἱ δύο μας, ἂν μᾶς προφτάσουν οἱ δράκοι.» Πᾶνε λοιπόν· καθὼς πλησιάσανε ἐκεῖ μιὰ ἀστραπὴ καὶ μιὰ βροντὴ κ' ἁρποῦν τὸ μῆλο. Ἔρχονται καὶ τὸ φέρνουν τῆς κόρης. Τὤχεν κ' ἔπαιζεν. Μιὰ μέρα πάλι περνᾷ ἐκείνη ἡ γρηά. Λέει — «Ὤμορφη ποῦσαι, κόρη μου, κ' ἔχεις καὶ τὸ χρυσὸ μῆλο καὶ παίζεις· μὰ νἄχες καὶ τ' ὁλόχρυσο κλαρὶ 'ποῦ μαζεύονται ὅλου τοῦ κόσμου τὰ πουλιὰ καὶ κηλαδοῦν, θὰ ἤσουν πιὸ

ὡραία.» Ἔρχεται πάλι ὁ ἀδερφός της καὶ πάλι τὴ βρίσκει κλαϊμένη.— Τί ἔχεις, ἀδερφή μου; — Πέρασεν πάλι ἐκείνη ἡ γρηὰ καὶ μοῦπεν πῶς ἂν εἶχα καὶ τ' ὁλόχρυσο κλαρὶ 'ποῦ μαζεύονται ὅλου τοῦ κόσμου τὰ πουλιὰ καὶ κηλαδοῦν, θὰ ἤμουν πιὸ ὡραία. Λέει — «Νὰ πάω νὰ σ' τὸ φέρω».Σηκώνεται ἐκεῖνος 'παίρνει τ' ἄλογό του καὶ 'βγαίνει ἔξω. Τότε πάλι τ' ἄλογο τοῦ λέει.— Ὥρα καλή, ἀφέντη, ποῦ θὰ πᾶμε; Λέει — «Θὰ πᾶ νὰ φέρωμε τῆς ἀδερφῆς μου τὸ ὁλόχρυσο κλαρὶ ποῦ μαζεύονται ὅλου τοῦ κόσμου τὰ πουλιὰ καὶ κηλαδοῦν. Λέει — «Ἄχ, καϋμένε, ἀπὸ τὸ χρυσὸ μῆλο ἐγλυτώσαμε μὰ ἀπὸ τοῦτο; Μδλον τοῦτο πᾶμε· ἐγὼ μιὰ ἀστραπὴ καὶ μιὰ βροντή, καὶ σὺ νὰ κρατῆς ἕνα τσικοῦρι καὶ νὰ κόψης ἕνα κλαρὶ ἀπὸ τὸ δέντρο.» Ἐπήγανε· μιὰ ἀστραπὴ καὶ μιὰ βροντή· ἐκεῖνος ἔκοψε τὸ χρυσὸ κλαρί, τὸ 'πῆρε καὶ φύγανε. Τὸ φέρνει τῆς ἀδερφῆς του. Μαζεύόντανε ὅλα τὰ πουλιὰ τοῦ κόσμου καὶ κηλαδοῦσανε καὶ ἦταν θεοῦ χαρά. Περνᾶ καὶ πάλι ἡ γρηά.—«Ἄχ, τὶ ὡραία ποῦ εἶσαι, ἔχεις τὸ χρυσὸ μῆλο καὶ τ' ὁλόχρυσο κλαρὶ ποῦ μαζεύονται ὅλου τοῦ κόσμου τὰ πουλιά, μὰ νἄχες καὶ τὴν Τζιτζίναινα 'ποῦ ξέρει ὅλων τῶν πουλιῶν τὴς γλώσσαις νὰ σοῦ λέῃ τὶ λένε, θὰ ἤσουν πιὸ ὡραία.» Ἔρχεται πάλι ὁ ἀδερφός της· τοῦ λέει —«Πέρασε πάλι ἡ γρηὰ καὶ μοῦ εἶπε πῶς ἂν εἶχα καὶ τὴ Τζιτζίναινα ποῦ ξέρει ὅλων τῶν πουλιῶν τὴς γλώσσαις θὰ ἤμουν πιὸ ὡραία.» Λέει — «Νὰ πᾶ νὰ σοῦ τὴν φέρω.» Καβαλικεύει πάλι τὸ ἄλογο καὶ πάει ἔξω. Τοῦ λέει πάλι τ' ἄλογο.— Ὥρα καλή, ἀφέντη, ποῦ πᾶμε; Λέει — «Πᾶμε νὰ φέρωμε τῆς ἀδερφῆς μου τὴ Τζιτζίναινα, ποῦ ξέρει ὅλων τῶν πουλιῶν τὴς γλώσσαις, γιὰ νὰ τῆς λέει τὶ λὲν τὰ πουλιά.» Λέει — «Καϋμένε, ἀπὸ τὰ ἄλλα ἐγλυτώσαμε, μὰ ἀπὸ τὴ Τζιτζίναινα δὲ γλυτώνωμε, γιατὶ θὰ μᾶς μαρμαρώσῃ.» — «Ἔ, ὅτι θέλει ἂς μᾶς κάμῃ· πᾶμε 'μεῖς κ' ὁ Θεὸς βοηθός.» Πᾶνε λοιπὸν ἐκεῖ ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὸ σπίτι τῆς Τζιτζίναινας, ποῦ ἦταν πολὺ μακρυά. Λέει τ' ἄλογο — «Φώναξε σὺ τώρα.» Φωνάζει ἐκεῖνος: Τζιτζίναινα. Φωνάζει ἐκείνη ἀπὸ 'πάνω: Μάρμαρο. Μαρμαρώνει ἴσα με τὰ γόνατα. Πάλι ξαναφωνάζει ἐκεῖνος: Τζιτζίναινα. Πάλι φωνάζει ἐκείνη: Μάρμαρο. Μαρμαρώνει ἴσα μὲ τὰ μεριά. Πάλι φωνάζει: Τζιτζίναινα. Πάλι φωνάζει ἐκείνη: Μάρμαρο. Μαρ-

μαρώνει ἴσα μὲ τὴ μέση. Τότε 'κεῖνος σκέπτεται. Τοῦ λέει τ' ἄλογο —«Τί καρτερεῖς; φώναξε, γιὰ ν' ἀπομαρμαρώσωμε, γιατὶ τώρα δὲ 'μποροῦμε μήτε ἐμπρὸς, μήτε 'πίσω νὰ πᾶμε· ἐδῶ θὰ μείνουμε.» Τότε αὐτὸς ἐθυμήθηκε ὅτι ὁ καλόγερος ὅταν ἔφυγαν τοῦδωκε κάμποσαις τρίχες ἀπὸ τὰ γένια του καὶ τοῦ εἶπε — «Ὅταν μὲ χρειασθῇς, κάψε μιὰ τρίχα ἀπὸ αὐταῖς καὶ ἐγὼ θὰ ἔρθω νὰ σὲ βοηθήσω.» Τότες αὐτὸς προβολᾷ μιὰ καὶ ἀνάβει τὸ γένι τοῦ καλογέρου. Νὰ κι' ὁ καλόγερος 'μπροςά του.—«Τί θέλεις, παιδί μου;» Λέει—«Νὰ σὲ ποιὰ κατάςασι εἶμαι καὶ σ' ἐθυμήθηκα νὰ μὲ βοηθήσῃς.» Τότε τοῦ διηγήθηκε ὅλη του τὴν ἱστορία. Τότες ἐφώναξε ὁ καλόγερος: Τζιτζίναινα. — Ὁρίστε, ἀφέντη—Γλήγωρα νὰ ἔρθῃς, νὰ πᾶ νὰ βοηθήσῃς τὰ παιδιά μου.— 'Αμέσως, ἀφέντη.» Κατεβαίνει κάτω καὶ 'βάσταγε μιὰ μποτίλια μὲ τὸ ἀθάνατο νερὸ καὶ τῶν ρίχνει ἀπάνω καὶ ἐζωντάνεψαν τὰ μαρμαρωμένα πόδια. Τότε λέει ὁ καλόγερος—Ὅλους τούτους ποῦχεις ἐδῶ μαρμαρωμένους νὰ τοὺς ξεμαρμαρώσῃς (εἶχενε χάμω μαρμαρωμένους ἕνα πλῆθος κόσμο). Τοὺς ξεμαρμάρωσε λοιπὸν ὅλους καὶ μέσα 'ς αὐτοὺς ἦταν καὶ τἄλλο βασιλόπουλο, ὁ ἀδελφός του ποῦ τὸν εἶχαν χαμένο. Τότε λοιπὸν κίνησαν ὅλοι, καὶ ὁ καλόγερος λέει τῆς Τζιτζίναινας—Κύτταξε τώρα ποῦ πηγαίνεις μὲ τὰ παιδιά μου νὰ ἦσαι 'σὰ μάνα τους καὶ 'σὰν Παναγιά.» Πάει λοιπὸν κ' ἡ Τζιτζίναινα μαζύ τους.

'Σὰν ἐπῆγε λοιπὸν μαζύ τους, τοὺς ἔλεγε αὐτὴ ὅλων τῶν πουλιῶν τὰ λόγια, καὶ ὅλα τὰ πράμματα τοῦ κόσμου, ποῦ αὐτὴ τὰ ἤξερε. Μιὰ 'μέρα τὰ παιδιὰ ἤθελαν νἄβγουν περίπατο· τῶν λέει λοιπὸν ἡ Τζιτζίναινα—Σήμερα θ' ἀπαντήσετε καὶ τὸ βασιλειᾶ 'ςτὸ δρόμο· αὐτὸς λοιπὸν θὰ σᾶς κυττάξῃ καὶ θὰ σᾶς πλησιάσῃ πολὺ, καὶ αὔριο θὰ σᾶς προσκαλέσῃ 'ςτὸ τραπέζι του, καὶ σεῖς νὰ τοῦ 'πῆτε πῶς θὰ πᾶτε. 'Βγῆκαν λοιπὸν τὰ παιδιὰ, καὶ ἀληθινὰ ἀπαντήσανε τὸ βασιλειᾶ. Καὶ εἶπεν ὁ βασιλειᾶς—«Πόσο 'μοιάζουν αὐτὰ τὰ παιδιὰ μὲ τὰ παιδιὰ ποῦ μοῦπεν ἐκείνη ἡ γυναῖκα πῶς θὰ μοῦκανε». Πῆγε λοιπὸν κοντά τους καὶ τοὺς λέει.—«Πόσο σᾶς ἀγάπησα πρώτη φορὰ ποῦ σᾶς εἶδα· ἐπιθυμοῦσα νὰ φᾶμε αὔριο μαζύ· ἔρχεστε;» Τὰ παιδιὰ εἶπαν· ἐρχόμαστε. 'Επῆγαν 'ςτὸ σπίτι, τὰ ρωτᾷ ἡ Τζιτζίναινα

ὅλα ὅσα ἔγειναν.—Αὔριο λοιπὸν, τοὺς λέει, ποῦ θὰ πᾶτε 'ςτὸ τραπέζι νὰ φᾶτε νὰ 'πάρετε καὶ ἕνα σκυλάκι μαζύ σας καὶ νὰ τοῦ ῥίξετε μιὰ κουταλιὰ φαΐ». Καθὼς 'πῆγαν λοιπὸν 'πῆραν καὶ τὸ σκυλάκι καὶ τοῦ ῥίχνουν μιὰ κουταλιὰ φαΐ, καὶ καθὼς τὸ τρώει φαρμακώνεται καὶ ψοφᾷ. Λένε τὰ παιδιά.—«Ἐμεῖς, βασιλέα μου, δὲν ἐρχόμαστε ἐδῶ γιὰ νὰ μᾶς φαρμακέψης. Βλέπεις τὸ σκυλάκι πῶς ἐψόφησε ἅμα ἔφαγε; Μοναχὰ ἂν ἀγαπᾷς νὰ ἔρθης αὔριο νὰ φᾷς 'ςτὸ σπίτι μας.» Ὁ βασιλειᾶς 'ποῦ ἀγάπα τόσο πολὺ τὰ παιδιὰ δὲ λέει ὄχι, λέει ἔρχομαι. Ἔρχονται τὰ παιδιὰ καὶ λὲν τῆς Τζιτζίναινας πῶς 'προσκάλεσαν τὸ βασιλειᾶ καθὼς τοὺς παράγγειλε· καὶ τῆς λὲν νὰ ἑτοιμάσῃ φαγιὰ πολλὰ γιατὶ θὰ ἔρθῃ αὔριο.—Ἔννοια σας, λέει ἐκείνη.-Αὔριο ἔρχεται ὁ βασιλειᾶς. Καρτεροῦν τὰ παιδιὰ νὰ ἔχῃ ἕτοιμο φαΐ ἡ Τζιτζίναινα, μὰ ἐκείνη μήτε φαΐ, μήτε τραπέζι στρωμένο, μήτε τίποτα. Λένε—«Μὰ, Τζιτζίναινα, ὁ βασιλειᾶς ἦρχεν καὶ σὺ μήτε τραπέζι, μήτε τίποτες ἀκόμη; Λέει, τί ὥρα εἶνε παιδιά μου; Λένε, ἕνα τέταρτο ἀκόμη νὰ 'μποῦμε 'ςτὸ τραπέζι.» Λοιπὸν ἐκεῖ ποῦ ἐκαθοῦνταν ὁ βασιλειᾶς 'ςτὸν κανάπὲ καὶ ἡ Τζιτζίναινα ἐκρυβέντιζε τὴν κουβέντα της, χτυπᾷ τρεῖς φοραὶς τὰ παλαμάκια καὶ παρουσιάζεται 'μπροστὰ 'ςτὸ βασιλειᾶ ἕνα τραπέζι ὄχι βασιλικὸ, μὰ λαμπρὸ πρᾶμμα. Ὁ βασιλειᾶς ἐξαφνίστη ποῦ εἶδε ἄξαφνα ἕνα τέτοιο τραπέζι. Ἔφαγε λοιπὸν ἀπὸ ὅλα τὰ φαγιὰ καὶ εὐχαριστήθηκε τόσο πολύ. Ὅταν λοιπὸν ἐτελείωσαν τοὺς λέει—«Παιδιά μου, τί χάρι θέλετε νὰ σᾶς κάμω; Τόσο πολὺ εὐχαριστήθηκα ἅμα σᾶς εἶδα, ποῦ ὅ τι χάρι θέλετε σᾶς κάνω. Λοιπὸν ἡ Τζιτζίναινα τοὺς εἶπε νὰ μὴ ζητήσουν ἄλλη χάρι, παρὰ νὰ 'βγάλῃ ἐκείνη τὴ γυναῖκα ποῦ ἔχει 'ςτ' ἀναγκαῖο κρυμμένη. Στέλνει ἀμέσως ὁ βασιλειᾶς, τὴν 'βγάζουν ἀπὸ τ' ἀναγκαῖο, τὴν πᾶν 'ςτὸ λουτρὸ, τὴν πλένουν, τὴν 'ντύνουν καὶ τὴν φέρνουν. Καθὼς τὴν ἔφεραν τὴν 'παίρνει ἡ Τζιτζίναινα καὶ λέει 'ςτὸ βασιλειᾶ,—«Θέλεις νὰ γνωρίσης τὰ παιδιὰ ποῦ σοὔκαμεν αὐτὴ ἡ γυναῖκα; Νὰ ἡ γυναῖκά σου, νὰ καὶ τὰ παιδιά σου.» Τότε ἡ Τζιτζίναινα τοῦ εἶπεν ὅλη τὴν ἱστορία, ὅ τι ἔκαμεν ἡ μάνα του καὶ ἡ μαμή. «Αὐτὰ εἶνε τὰ παιδιά σου, ὁ Ἥλιος, τὸ Φεγγάρι καὶ τὸ Ἄστρο, νὰ τὰ πάρῃς.» Τότες ὁ βασιλειᾶς τ' ἀγκάλιασε ὅλα καὶ ἐφιλήθηκαν,

ἐπῆρε τὴ γυναῖκά του καὶ ἐπῆγαν 'ςτὸ παλάτι. Ὕστερα ἐπῆραν τὴ μάνα του καὶ τὴ μαμὴ καὶ τῆς ἔδεσαν σὲ τέσσερα ἄλογα καὶ τῆς ἔτρεχαν 'ςτὸ δρόμο καὶ εἶδε ὅλος ὁ κόσμος πῶς ἦταν κακούργαις καὶ ὕστερα ἐχτύπησαν τὰ ἄλογα καὶ τῆς ἔκαμαν κομμάτια.

Γ. Χ. Βι

Σημ. Τὸ ἄνω παραμύθιον εἶνε τὸ αὐτὸ μὲ τὸ παρὰ Hahn ὑπ' ἀριθ. 69 «Ἥλιος, Φεγγάρι καὶ Αὐγερινὸς» (Sonne, Mond und Morgenstern) μετά τινων διαφορῶν. Αὐτόθι, ἐκτὸς ὅτι δὲν ἀπαντᾷ ἡ παρὰ τοῦ βασιλέως περὶ φωτὸς ἀπαγόρευσις, ἡ νύμφη γεννᾷ διὰ μιᾶς τὰ τρία τέκνα, τὸν Ἥλιον, τὸ Φεγγάρι καὶ τὸν Αὐγερινὸν, ἅτινα ἡ μαῖα, ἀντὶ νὰ ῥίψῃ, ὡς ἡ μήτηρ τοῦ βασιλέως διέταξεν, εἰς τὸν ποταμὸν, κρύπτει ἐντὸς δάσους σχοίνων, ὅπου τρεφόμενα καθ' ἑκάστην αὐγὴν ὑπ' αἰγὸς ἀνακαλύπτει καὶ ἀναλαμβάνει ποιμὴν, ὅστις καὶ κτίζει αὐτοῖς πύργον. Ἐκεῖθεν διαβαίνων εἶδε τοὺς παῖδας ὁ βασιλεὺς καὶ ἀνέφερε περὶ τοῦ πράγματος εἰς τὴν μητέρα αὐτοῦ, ἥτις ἐπιπλήττει τὴν παρακούσασαν αὐτῆς μαίαν, ἀναλαμβάνουσαν τότε νὰ ἐξολοθρεύσῃ τὰ παιδία, ποιοῦσαν δὲ τὰ αὐτὰ ὅσα καὶ ἄνωθι. Μόνον τὸ ἐνταῦθα χρυσοῦν μῆλον ἀντικαθίσταται αὐτόθι διὰ κατόπτρου ἐν ᾧ δύναταί τις τὰ πάντα νὰ βλέπῃ. Διαφέρει δὲ παρὰ Hahn καὶ ὁ τρόπος τῆς ἐκτελέσεως τῶν ἄθλων, βοηθουμένων αὐτόθι τῶν δύο ἀδελφῶν ἐν ταῖς ἐκδρομαῖς ὑπὸ καλογήρου διδόντος ὁδηγίας περὶ τῆς ἐπιτυχίας. Κατὰ δὲ τὸν τρίτον ἄθλον μαρμαρουμένων ἐντελῶς τῶν βασιλοπαίδων ἐξέρχεται πρὸς συνάντησιν αὐτῶν ἡ κόρη, τὸ Φεγγάρι, ἥτις τῇ ὁδηγίᾳ πάλιν τοῦ μοναχοῦ συλλαμβάνει τὸ πτηνὸν τὸ ἀντικαθιστῶν αὐτόθι τὴν Τζιτζίναιναν, καὶ ἐπιτυγχάνει τὴν ἀναζωογόνησιν τῶν ἀδελφῶν. Κατὰ τἄλλα αἱ διαφοραὶ τοῦ ἐνταῦθα δημοσιευομένου εἶνε ἐλάχισται μὲν πρὸς τὸ παρὰ Hahn ἐν τῷ κειμένῳ ἐκ τῆς νήσου Σύρου παραμύθιον, μείζονες δὲ πρὸς τὰς ἐν ταῖς σημειώσεσιν ἐκ Ζαγορίου καὶ Ἁγίας Ἄννης παραλλαγὰς (Τόμ. Β'. σελ. 287 κ. ἑ.).

Σ. Π. Λ.

## 5

## ΤΑ ΚΟΡΑΚΙΣΤΙΚΑ.

Μὲ καιρὸ ἤτανε ἕνα βασιλόπουλο ὁποῦ ἤθελε νὰ παντρευθῇ, ἀλλὰ ἐζητοῦσε νὰ εὕρῃ μιὰ κοπέλα ποῦ νὰ 'ξέρῃ νὰ μιλῇ κορακιστικά. Κάθε 'μέρα ἤρχουνταν προξενιαῖς ἀπὸ μεγαλοσιάνους βασιλιά-

δες, μὰ δὲν ἔπερνε καμιάνα, γιατὶ δὲν ἤξεραν τὰ κορακιστικὰ ποῦ ἤθελε· ἀπὸ τὴ συλλογή του κι' ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά του, 'πῆρε τὸ τουφέκι του, καὶ 'βγῆκε 'ςτὸ κυνῆγι, γιὰ νὰ τὸν περάσῃ ἡ κακιά του καρδιά· ἀπὸ τὸ πρωῒ ὡς τὸ βράδυ γυρνοῦσε καὶ συλλογίζουνταν, ὄχι τὸ κυνῆγί του, ἀλλὰ ποῦ δὲν 'μποροῦσε ναὕρῃ γυναῖκα κατὰ τὴν ὄρεξί του. Τέλος πλέον πρὸς τὸ δεῖλι 'κεῖ 'ποῦ ἤθελε ν' ἀνέβῃ ἕναν ἀνήφορο βλέπει ἐμπρός του ἕνα γέρο καὶ μιὰ κοπέλα, ποῦ ἐμοιαζε 'σὰν παιδί του, καὶ ἀνέβαιναν κι' αὐτοὶ τὸν ἴδιο τὸν ἀνήφορο· αὐτοὶ ἐμπρὸς, αὐτὸς κατόπι σιγὰ σιγὰ ἀνέβαινε. 'Ακούει τὴν κόρη καὶ λέγει τοῦ γέρου — Πατέρα, βάλε τὰ ποδάρια σου 'ςτὸν ὦμό σου, νὰ πᾶμε πιὸ γλήγορα. — Τί λές, παιδί μου; 'μπορῶ νὰ βάλω τὰ ποδάρια μου ς' τὸν ὦμό μου; — Καλέ, δὲν λέω τὰ ποδάρια σου, πατέρα μου, λέω νὰ 'βγάλῃς τὰ παπούτζια σου νὰ τὰ βάλῃς 'ς τὸν ὦμό σου, γιὰ νὰ ἦσαι ἐλεύτερος 'ς τὰ ποδάρια καὶ νὰ περπατοῦμεν πιὸ γλήγορα. Τὸ βασιλόπουλο, ἀποπίσω ἐρχάμενο, ἄκουσε τὰ λόγια τῆς κόρης, καὶ εὐχαριστήθηκε κάπως ἡ μαύρη ἡ καρδιά του. Ὕστερα ἀπὸ 'λίγο, λέει ἡ κόρη 'ς τὸν γέρο, — Πατέρα, βοήθα με νὰ σοῦ βοηθῶ νὰ φτάσουμε πιὸ γλήγορα, γιατὶ εἶναι νύκτα. — Καλέ, κόρη μου, πῶς νὰ σὲ βοηθήσω ἐγὼ ἕνας γέρος; — Δὲν σὲ λέγω αὐτὸ πατέρα μου, μόν' σὲ λέγω νὰ μοῦ 'μιλᾷς νὰ σὲ 'μιλῶ, νὰ περνᾷ ἡ ὥρα. Τὸ βασιλόπουλο πάλι 'σὰν τ' ἄκουσε κι' αὐτὸ εὐχαριστήθηκε, κ' ἔβαλε 'ς τὸ νοῦ του, ἐπειδὴ ἦτανε πιὰ καὶ νύκτα, νὰ πάγῃ 'ςτὴν καλύβα αὐτωνῶνε, ὅπου καὶ ἂν ἐπήγαιναν. 'Σὲ 'λίγη ὥρα βλέπει μιὰ καλύβα μέσ' 'ς τὸ βουνὸ ποῦ 'πήγανε ὁ γέρος μὲ τὴν κόρη του· τοὺς ἄφησε, 'μπήκανε αὐτοὶ μέσα καὶ ὕστερις 'πῆγε κι' αὐτός. 'Εξαφνικὸς κι' ἀμίλητος. — Καλησπέρα τὴν εὐγενεία σας, τοὺς εἶπε. Ἡ κόρη τὸν ἀπάντησε, — Εἴχαμε κ' ἐχάσαμε καὶ πάλι θὰ νὰ πάρωμεν· (τὸ βασιλόπουλο ἐννοοῦσεν ὅτι δὲν εἶχαν σκύλο νὰ γαυγίσῃ καὶ ἡ κόρη ὅτι εἶχαν σκύλο καὶ τὸν ἔχασαν καὶ πάλιν θὲ νὰ πάρουν) ὁρίστε καθίστε ἀφέντη. — Θὰ καθίσω καὶ θὰ ξενυκτίσω ἂν ἦναι μὲ τὸ θέλημά σας, γιατὶ βραδιάσθηκα κυνηγῶντας. — Μάλιστα μετὰ χαρᾶς νὰ καθίσετε. 'Στὸ βάθος τῆς καλύβας ἐκάθουνταν ἡ γρηὰ ἡ μάνα καὶ ἔφαινε πανὶ, τριγύρω της ἦτανε τὰ μικρόπαιδά της, γυ-

μνὰ καὶ ἀξυπόλυτα. — Ὦ! λέει τὸ βασιλόπουλο, γιὰ 'διὲ πιθάρια ἄχρηστα! Ἀμέσως ἡ κόρη ἀπάντησε — Ἐδῶ πηλὸς καὶ χρίζω τα (δηλαδὴ τὸ βασιλόπουλο ἐννοοῦσεν ὅτι τὰ παιδιὰ ὡσὰν γυμνὰ καὶ ἀξυπόλυτα ὡμοίαζαν 'σὰν πιθάρια ἄχρηστα, καὶ ἡ κόρη ἐννοοῦσε ὅτι ἡ μητέρα της ὑφαίνει πανὶ γιὰ τὰ γυμνὰ παιδιά). Ἐπειδὴ δὲν εἴχανε φαγὶ περισσό, ὁ γέρος εἶπε νὰ σφάξουν ἕνα πετεινὸ, καὶ ὅταν ψήθηκε καθίσανε 'στὸ τραπέζι. Ἐσηκώθηκε τὸ λοιπὸν ἡ κόρη, καὶ ἔκοψε τὸν πετεινὸ, κι' ἔδωσε τοῦ πατέρα της τὸ κεφάλι, τῆς μητέρας της τὸ καράβι, τοῦ βασιλόπουλου τὰ φτερούγια καὶ τὰ ψαχνὰ τῶν παιδιῶν. Ὁ γέρος 'σὰν εἶδε αὐτὴν τὴν μοιρασιὰ τῆς κόρης του, γύρισε καὶ εἶδε τὴν γυναῖκά του, γιατὶ ἐντράπηκε νὰ τὸ 'πῆ ἐμπρὸς 'στὸ μουσαφίρη. Ὕστερις 'σὰν πήγανε νὰ κοιμηθοῦνε, λέγει ὁ γέρος τῆς κόρης του — Καλὲ, παιδί μου, γιατὶ μοίρασες ἔτσι ἄσχημα τὸν πετεινό; Ὁ μουσαφίρης θὰ κοιμήθηκε πεινασμένος, — Ἀχ! πατέρα μου, κι' αὐτὸ δὲν τὸ κατάλαβες· στάσου λοιπὸν νὰ σὲ τὸ δώσω νὰ τὸ καταλάβῃς· τὸ κεφάλι τοῦ πετεινοῦ τὤδωκα ἐσένα, ὡς κεφάλι ποῦ εἶσαι τοῦ σπιτιοῦ, τῆς μητέρας τὸ καράβι, ὡς ποῦ εἶναι καράβι τοῦ σπιτιοῦ, τὰ φτερούγια τοῦ μουσαφίρη μας, γιατὶ αὔριο θὰ κάμῃ φτερὰ νὰ φύγῃ, τὰ ψαχνὰ 'ς ἐμᾶς τὰ παιδιὰ, γιατὶ εἴμαστε τ' ἀληθηνὰ ψαχνὰ τοῦ σπιτιοῦ· τὸ κατάλαβες τώρα, καλέ μου πατέρα; Ἐπειδὴ ἡ κάμερα ποῦ 'μιλοῦσε ἡ κόρη μὲ τὸν πατέρα της, ἤτανε διπλαριὰ μὲ ἐκείνην ποῦ κοιμοῦντανε ὁ μουσαφίρης, τὸ βασιλόπουλο νὰ 'ποῦμεν, ἄκουσε ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορία τὸ βασιλόπουλο κ' ἔμεινε καταευχαριστημένο κ' ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του, ὅτι τέτοια γυναῖκα ἤθελε νἄβρῃ ποῦ καταλαβαίνει νὰ 'μιλᾷ τὰ κορακιστικά. 'Σὰν ἐξημέρωσε, τοὺς ἀποχαιρέτησε καὶ σηκώθηκε κ' ἔφυγε· 'σὰν 'πῆγε 'στὸ παλάτι του, ἐφώναξε ἕνα δοῦλό του, καὶ τὸν ἔδωκε τριάντα ἕνα ψωμιὰ, ἕνα κεφάλι ὁλάκερο τυρὶ, ἕνα πετεινὸ παραγεμιστὸ καὶ ψημένο, κ' ἕνα τουλοῦμι κρασὶ, τοῦ τἄβαλε 'ς ἕνα σακκὶ καὶ τὸν ὡρμήνεψε τὸ βουνὰ καὶ τὴν καλύβα ποῦ εἶχε κονέψει τὸ ἴδιο τὸ βασιλόπουλο, νὰ τὰ πάγῃ ἐκεῖ καὶ νὰ τὰ δώσῃ 'σὲ μιὰ κόρη ἴσια μὲ δεκαοχτὼ χρονῶ. Ὁ δοῦλος 'πῆρε τὸ σακκὶ καὶ σηκώθηκε νὰ φύγῃ γιὰ νὰ πάγῃ νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τ' ἀφέντη του. Μὰ μὲ

συμπάθειο, κοκῶνές μου, 'ξέχασα νὰ σᾶς 'πῶ κι' αὐτό· πρὶν νὰ φύγῃ ὁ δοῦλος, τὸν εἶπε τὸ βασιλόπουλο νὰ 'πῇ κι' αὐτὰ τὰ λόγια τῆς κοπέλλας—Πολλὰ πολλὰ χαιρετίσματα ἀπὲ τὸν ἀφέντη μου, καὶ μὲ εἶπε νὰ σᾶς 'πῶ: ὁ μῆνας σέρνει τριάντα μία, τὸ φεγγάρι εἶν' σωστὸ, τὸ κουκρουκῆσι τῆς αὐγῆς ψημένο παραγεμισμένο, καὶ τοῦ τράγου τὸ πετζὶ κόρδα κόρδα κορδιστή. Ὁ δοῦλος ἔφυγε καὶ 'πήγαινε κατὰ τὴν καλύβα· 'ς τὸ δρόμο του ἀπάνω τὸν ηὗρανε μερικοὶ φίλοι του —Ὥρα καλὴ, Μιχάλη, ποῦ πᾶς φορτωμένος, καὶ τί φόρτωμα ἔχεις; —Πάγω 'ς ε μιὰ καλύβα ἀπάνω 'ς τὸ βουνὸ, ποῦ μὲ στέλνει ὁ ἀφέντης μου, —Ἔ καὶ τί ἔχεις ἐκεῖ μέσα; Ἡ μυρουδιὰ μᾶς κτύπησε. —Νὰ τί ἔχω· ψωμιὰ, τυρὶ, κρασὶ καὶ πετεινὸ ψημένο ποῦ μὲ δωσε ὁ ἀφέντης μου νὰ τὰ πάγω 'ς ε μιὰ φτωχή,—Μωρὲ, κάτσε κοντὲ νὰ φᾶμε κομμάτι· ποῦ θὰ τὸ μάθῃ τ' ἀφεντικό σου; —Καὶ 'σάμπως δὲ καθώμαστε. Καθήσανε λοιπὸν 'ς τὴν πρασινάδα τοῦ βουνοῦ κι' ἀρχίσανε νὰ τρῶνε· ὅσο τρώγανε τόσο ἄνοιγε κι' ἡ ὄρεξίς τους, ὥστε ποῦ οἱ καλοί σου σοῦ ξεπαστρέψανε τὰ δεκατρία ψωμιὰ, τὸ μισὸ κεφάλι τὸ τυρὶ, ὁλάκερο τὸν πετεινὸ, καὶ κοντὰ τὸ μισὸ κρασί. Ἀφοῦ λοιπὸν 'φάγανε κ' ἤπιανε καλὰ, 'σήκωσε τὰ 'πίλοιπα ὁ δοῦλος καὶ 'πῆρε τὸ δρόμο τοῦ γιὰ τὴν καλύβα. 'Σὰν ἔφτασε λοιπὸν 'ς τὴν καλύβα, ηὗρε τὴν κόρη, τῆς τάδωσε καὶ τῆς εἶπε τὰ λόγια 'ποῦ τοῦ παράγγειλε τ' ἀφεντικό του. 'Σὰν τάλαβε ἡ κόρη τὸν εἶπε —Νὰ πῇς τ' ἀφεντικοῦ σου: πολλὰ πολλὰ χαιρετίσματα κ' εὐχαριστῶ γιὰ τὰ ὅσα μᾶς ἔστειλε, μὰ ὁ Μῆνας τραβάει δεκαοχτὼ, τὸ φεγγάρι εἶναι μισὸ, τὸ κουκρουκῆσι τῆς αὐγῆς μηδ' ἦτον μηδ' ἐφάνη καὶ τοῦ τράγου τὸ πετζὶ τάντουλα πρὸς τάντουλα· μὰ νὰ χαρῇ τὴν πέρδικα, μὴ δείρῃ τὴ γουρούνα. (Δηλαδήτις τὰ ψωμιὰ ἦτανε δεκαοχτὼ, τὸ τυρὶ μισὸ, ψημένος πετεινὸς καθόλου, τὸ κρασὶ μόλις τὸ μισὸ καὶ πιὸ κάτω, μὰ νὰ χαρῇ τὴν κοπέλα μὴ δείρῃ τὸ δοῦλο, ποῦ δὲν τὰ 'πῆγε σωστά). Ὁ δοῦλος 'σηκώθηκε κ' ἔφυγε κ' ἐπῆγε 'ς τὸ παλάτι, τὰ εἶπε τοῦ βασιλόπουλου ὅσα τὸν εἶπε ἡ κόρη, ἀλλὰ τὸ ὑστερνὸ 'ξέχασε νὰ τὸ 'πῇ. Τότες τὸ βασιλόπουλο τὰ κατάλαβε ὅλα καὶ 'διάταξε ἕναν ἄλλο δοῦλο, νὰ τὸν στρώσῃ 'ς τὸ ξύλο. 'Σὰν ἄρχισε κ' ἔτρωγε πολλαῖς ὁ δοῦλος, κ' ἐπονοῦσε τὸ πε-

τοί του, φωνάζει — Στάσου, ἀφέντη βασιλόπουλό μου· στάσου νὰ σοῦ 'πῶ ἄλλο ἕνα ποῦ μοῦπε ἡ κοπέλλα καὶ ξέχασα νὰ σ' τὸ 'πῶ. — Λέγε, μπρέ, τί θὰ 'πῇς, γλήγορα. — Μὲ εἶπεν, ἀφέντη μου, ἐκείνη ἡ κόρη «μὰ νὰ χαφῇ τὴν πέρδικα μὴ δείρῃ τὴ γουροῦνα.» — Ἄχ! ἀνόητε! τὸν εἶπε τότε τὰ βασιλόπουλο, γιατὶ δὲν μὲ τὸ εἶπες αὐτὸ πρίχοῦ, νὰ μὴ φᾷς καὶ ξύλο; Ἂς ἦναι δά. Ὕστερα, 'ςὲ ὀλίγαις ἡμέραις τὸ βασιλόπουλο τὴν 'πῆρε γιὰ γυναῖκα ἐκείνη τὴν κοπέλλα, κ' ἔκάμανε χαραῖς καὶ πασκαλιαῖς.

Μηδ' ἐγὼ ἤμουν ἐκεῖ, μηδὲ σεῖς νὰ τὸ πιστέψετε.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 28 Ἰανουαρίου 1870.

Λ. Α. ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΣ.

Σημ. Ὅμοιον παραμύθιον Κυπριακὸν μέ τινας παραλλαγὰς ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς Κυπριακοῖς τοῦ Κ. Ἀθ. Σακκελαρίου (Τόμ. Γ'. σελ. 151), ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Παραμῦθι τοῦ γυιοῦ ἑνοῦ βασιλέα καὶ τῆς κόρης ἑνοῦ θρουμπούπούλη» — Τὰ ἐν τῷ παραμυθίῳ δὲ τούτῳ ἀναφερόμενα κορακιστικὰ εἶναι, ὡς γνωστὸν, συμβολική τις ἢ κατὰ συνθήκην διάλεκτος, ἥτις παρὰ τοῖς κλέπταις μάλιστα εἶναι ἐν χρήσει — (Γαλ. Jargon). — Τὸ ἄνω παραμύθιον εἶναι γεγραμμένον εἰς γλῶσσαν Αἰγαιοπελαγιτικήν.

Ν. Γ. Π.

## 6

## Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΑΙ Ο ΑΡΑΠΗΣ.

### (Μῆλος).

Ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ, καλησπέρα σας.

Μιὰ φορὰ ἤτανε ἕνας βασιλέας καὶ μιὰ βασίλισσα καὶ εἴχανε καὶ ἕναν ἀράπη κοπέλι. Μὲ καιρὸ ἡ βασίλισσα ἀγάπησε τὸν ἀράπη· καὶ πολλαῖς φοραῖς 'σὰν ἐκαθίζανε 'ς τὸ τραπέζι, ἔλεγε ἡ βασίλισσα τοῦ βασιλιᾶ: — «Πόσο μ' ἀρέσουνε, βασιλέα μου, τὰ μαῦρα σταφύλια 'ςτὸ ἄσπρο πιάτο!» Αὐτὸ τὤλεγε καὶ τὸ ξανάλεγε κάθε 'λίγο καὶ 'λιγάκι, μὰ ὁ καημένος ὁ βασιλιᾶς ποῦ δὲν εἶχε τέτοιαις ὑποψίαις δὲν ἐπῆγε 'ςτὸ κακὸ ὁ νοῦς του, μόνον τὸ ἔλεγε πῶς 'σὰν σ' ἀρέσουνε,

βασίλισσά μου, ἂς βάνουνε κάθε 'μέρα 'ςτὸ τραπέζι 'ς ἄσπρο πιάτο μαῦρα σταφύλια. Μὰ ἕνας πονηρεμένος μεγαλοσιάνος ποῦ ἄκουε ἀπὸ τὸ λόγο τσῆ βασίλισσας κάθε 'μέρα τὰ κατάλαβε καὶ λέει *κρουφὰ* [1] τοῦ βασιλέα — «Βασιλέα μου, θαρρῶ πῶς ἡ βασίλισσα ἀγαπᾷ τὸν ἀράπη, μόνον νὰ 'δῇς τί θὰ κάμῃς». Τότες ὁ βασιλιᾶς ἐκαμώθηκε μιὰ 'μέρα πῶς ἤθελε νὰ πάῃ 'ςτὸ κυνῆγι καὶ ἐπῆρε μαζί του καὶ τὸν ἀράπη. Ἔτσι ἐπηαίνανε ἐπηαίνανε κάμποση ὥρα καὶ ὕστερα ἐσταθήκανε 'ς ἕνα μέρος ποῦ ἤτανε ἕνας ξερὸς *ἀμπουρδέχτης* [2] καὶ ἐκεῖ ἐπρόσταξε ὁ βασιλιᾶς τὸν ἀράπη νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὸ ἄλογο καὶ νὰ γονατίσῃ· ἔτσι τοὖπε ἔτσι ἔκαμε. Τότες ὁ βασιλιᾶς ἔβγαλε τὸ σπαθί του καὶ τὸν *ἐχάλασε* [3] κι' *ἀπέκεια* [4] ἐγύρισε 'πίσω. Τώρα ἡ βασίλισσα ποῦ ἤταν ξεμυαλισμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ ἀράπη καθὼς ἐκινήσανε ὁ βασιλιᾶς καὶ ὁ ἀράπης, ἀνέβηκε ἀπάνω 'ςτὸ δῶμα καὶ τσοὶ κιαλάριζε ποῦ θὰ πᾶνε· καὶ καθὼς εἶδε τὸ κίνημα αὐτὸ τοῦ βασιλέα ἐκατέβηκε εὐθὺς ἐγδύθηκε καὶ ἐκαμώνουνταν πῶς εἶχε *βασιλικιὰ* [5] ἀρρώστια· ἦρχε ὁ βασιλιᾶς καὶ 'σὰν ἔμαθε πῶς ἤτανε ἡ βασίλισσα ἄρρωστη ἐπρόσταξε τὸ γιατρὸ νὰ πάῃ νὰ 'δῇ τί *κακάτο* [6] ἔχει· καθὼς ἐμπῆκε 'στὴ κάμαρά της ὁ γιατρὸς, αὐτὴ ἔπεσε 'ςτὰ γόνατα καὶ τὸν ἐπαρακάλειε νὰ 'πῇ πῶς ἄλλο γιατρικὸ δὲν εἶνε γιὰ τὴ βασίλισσα παρὰ νὰ τὴν ἀφήσουνε νὰ κάνῃ *ξεφάντωμα* [7] μοναχή τση, μὲ μιὰ δούλα της μοναχά· ἔτσι εἶπε τοῦ γιατροῦ ἔτσι ἔκαμε. Τὴν ἄλλη 'μέρα ἐκαββαλίκεψε ἡ βασίλισσα καὶ μιὰ δούλα της καὶ ἐτραβίξανε ἴσια 'ςτὸν τόπο ποῦ εἶδε ἡ βασίλισσα μὲ τὸ *γυαλὶ* [8] πῶς ὁ βασιλιᾶς ἐχάλασε τὸν ἀράπη· 'σὰν ἐκοντέψανε 'ςτὸν ἀμπουρδέχτη ποῦ ὁ βασιλιᾶς εἶχε ῥιχτιμένο μέσα τὸν ἀράπη, εἶπε τσῆ δού-

1. Κ ρ ο υ φ ὰ = κρυφά· συνηθεστάτη ἡ τροπὴ τοῦ υ εἰς ου. 2. Ὀμβροδέκτης (ὄμβρος), ὀπαὶ φυσικαὶ ἐπὶ τῶν βράχων δεχόμεναι τὸ ὄμβριον ὕδωρ, χρήσιμοι τοῖς ποιμέσι κατὰ τὸ θέρος. 3. Ἐ χ ά λ α σ ε· τὸ χαλνῶ ἐκτὸς τῆς συνήθους σημασίας λέγεται καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων· οἷον «ἐχάλασαν οἱ Τοῦρκοι τὸν Πατριάρχην» = τὸν ἐφόνευσαν. 4. κ ι' ἀ π έ κ ε ι α = καὶ εἶτα. 5. Τὸ ἐπίθετον β α σ ι λ ι κ ὸ ς ἀποδίδουσιν εἰς πᾶν μέγα καὶ δεινόν· οἷον «ἀρρώστησε β α σ ι λ ι κ ι ὰ ἀρρώστια», «βασιλικιὰ φουρτοῦνα» = δεινή, φοβερά. 6. Κ α κ ά τ ο = ἀρρώστια, νόσος. 7. Ξ ε φ ά ν τ ω μ α = διασκέδασις κυρίως ἐν τῇ ἐξοχῇ· καὶ ῥῆμα ξ ε φ α ν τ ό ν ω. 8. Γ υ α λ ὶ = τηλεσκόπιον.

λας της νὰ τὴν καρτερέψῃ γιατὶ θὰ πάῃ πρὸς νεροῦ της· ἔτσι ἀπόμεινε ἡ δούλα καὶ ἡ βασίλισσα ἐκατέβηκε 'ςτὸν ἀμπουρδέχτη, ἐπῆρε τὴν κεφαλὴ τοῦ ἀράπη, τὴν ἔρριξε μέσα 'ςτὸ βρακί της καὶ ὕστερις ἀνέβηκε, ἐκαββαλικέψανε πάλι μὲ τὴ δούλα καὶ ἤρχανε 'ς τὸ παλάτι. Τότες ἐκάλεσε ἡ βασίλισσα τὸ χρυσαφό της κρουφὰ καὶ τοῦ λέει πῶς «Ἂν 'μπορῇς νὰ μοῦ κάμῃς δυὸ δαχτυλίδια καὶ για δαχτυλιδόπετραις νὰ βάλῃς αὐτὰ τὰ δυὸ 'μάτια αὐτηνῆς τσῆ κεφαλῆς καὶ νὰ μοῦ κάμῃς καὶ ἕνα ζευγάρι τσοκλάκια χρουσᾶ καὶ για ντακοῦνι νὰ μοῦ βάλῃς τὰ δόντια τσῆ ἴδιας κεφαλῆς καὶ τὸ κρανίο νὰ μοῦ τὸ δέσῃς μὲ μάλαμμα νὰ τὤχω τάσσι για νὰ πίνω νερό». Ὁ χρυσαφὸς εἶπε πῶς τὰ κάνει καὶ ἔτσι 'ςὲ μια 'βδομάδα ἡ βασίλισσα εἶχε καὶ τὰ δαχτυλίδια καὶ τὰ τσοκλάκια καὶ τὸ τάσσι. Μὰ αὐτὴ ἤθελε μὲ κάθε τρόπο νὰ ξεδικιωθῇ τὸ θάνατο τοῦ ἀράπη γιατὶ ἤτανε ἀπαρηγόρητη για τὸ χαλασμό του, καὶ νὰ 'δῇς τί *σκραφνίζεται*[1]. Μια μέρα ἐκεῖ ποῦ ἐκαθούντανε μὲ τὸ βασιλιᾶ 'ςτὸ τραπέζι, τοῦ λέει — «Βασιλέα μου πολυχρονεμένε, ἔλα νὰ βάλωμε ἕνα *νοιῶσμα*[2] μὰ νὰ κάμωμε αὐτὴ τὴ συμφωνία, ἂν σὺ εὕρῃς τὸ νοιῶσμα νὰ μὲ χαλνᾷς ὀμπρὸς 'ςὲ ὅλη τὴ *δωδεκάδα*[3], *εἰδουμή*[4] νὰ σὲ χαλνῶ ἐγώ. Ὁ βασιλιᾶς ἐγέλασε κι ἀπέκτια τσ' εἶπε «Αἵ! καλά· πές μου τὸ νοιῶσμά σου.» Τότες ἡ βασίλισσα τοῦ λέει

«*Τὰ*[5] θωρεῖς φορῶ.
«Τὰ μασσεῖς πατῶ.
«*Νοῦ*[6] κρατῶ καὶ πίνω·
Ἂν τὤβρῃς τ' εἶνε 'κεῖνο;

Αὐτὸ εἶνε βασιλέα μου τὸ νοιῶσμά μου καὶ σοῦ δίνω *τράτα*[7], σαράντα 'μέραις για νὰ τὤβρῃς». Ὁ βασιλιᾶς μηδ' ἐθυμήθηκε *μπάρεμου*[8] τὸ νοιῶσμα τσῆ βασίλισσας γιατὶ τὸ πῆρε 'ςτὸ γέλοιο, καὶ ἔτσι ἐπεράσανε ἡ τριαντανιά 'μέραις καὶ τότες ἡ βασίλισσα τοῦ λέει «Αἵ!

1. Σκραφνίζομαι = ἐπινοῶ. 2. Νοιῶσμα = αἴνιγμα. 3. Δωδεκάδα = οἱ βασιλικοὶ σύμβουλοι, οἱ αὐλικοί. 4. Εἰδουμή = εἰ δὲ μή. 5. Τὰ = ἐκεῖνα δι' ὧν σὺ θωρεῖς (βλέπεις) ἐγὼ φορῶ. 6. Νοῦ = τὴν θήκην τοῦ νοῦ, τὰ κρανίον. 7. Τράτα = προθεσμία. 8. Μπάρεμου = τοὐλάχιστον, κἄν.

βασιλιᾶ μου, ξέρεις πῶς αὔριο ἢ θὰ σοῦ πάρω τὴν κεφαλή σου ἢ θὰ 'πάρης ἐσὺ τὴ 'δική μου;» Τότες ὁ βασιλιᾶς ἀρχίνησε νὰ τὸ καλοβάνη 'ςτὸ νοῦ του, καὶ εὐτὺς ἐκάλεσε ὅλη τὴ δωδεκάδα καὶ τῶν εἶπε τὸ νοιῶσμα· μὰ κανεὶς δὲν ἐμπόρεσε νὰ τὸ *ξεδιαλύνῃ*[1]· τότες ὁ μεγαλοσιάνος ἐκεῖνος ποῦ ἐκατάλαβε τὴ βασίλισσα πῶς ἀγάπα τὸν ἀράπη βλέποντας τὸ βασιλιᾶ πολὺ σεκλετισμένο τοὖπε—«Ἔλα, βασιλιᾶ μου πολυχρονεμένε, νὰ πᾶμε ὡς ἔξω 'ςτὰ χωργιὰ καὶ 'μπορεῖ νὰ τύχῃ κανένας χωργιάτης νὰ ξεδιαλύνῃ τὸ νοιῶσμα». Ἐκαβαλικέψανε καὶ ἐπαένανε ἐπαέναν, καὶ ἐνυχτωθήκανε 'ς ἕνα χωργιὸ, ἀπόξω ἀπὸ μιὰ σπηλιὰ ἑνὸς ζευγᾶ· ἐκτυπήσανε τὴν πόρτα καὶ ἐμπήκανε μέσα. Ὁ ζευγᾶς εἶχε τὴ γυναῖκά του, μιὰ θυγατέρα μεγαλούτσικη καὶ τρία μικρὰ παιδιά· 'σὰν ἐμπήκανε μέσα οἱ ξένοι ἔγνεψε ὁ γέρος τσῆ κόρης του νὰ σφάξῃ μιὰν ὄρνιθα νὰ φᾶνε· Ἔτσι ἡ κόρη ἔσφαξε τὴν ὄρνιθα τὴν ἐμαγέρεψε καὶ ἐκάτσανε 'ςτὸ τραπέζι, καὶ τότες ἡ κόρη ἀρχίνησε νὰ μοιράζῃ τὴν ὄρνιθα· πρῶτα ἔδοσε 'ς τὸν ἀφέντη της τὴν κεφαλὴ, ὕστερις ἔδοσε 'ςτὴ μάνα της τὸ ἕνα μερὶ καὶ ἐκράτησε γιὰ λόγου της τὸ ἄλλο· ἔδοσε καὶ τῶν παιδιῶν τὴν *χαρίνα*[2] καὶ 'ς τὸν ἕνα ξένον τὴ μιὰ φτεροῦγα, καὶ 'ςτὸν ἄλλ τὴν ἄλλη· 'σὰν ἀποφάγανε, ἐπέσανε νὰ κοιμηθοῦνε. Μὰ ὁ καμμένος ὁ βασιλιᾶς δὲν εἶχε ὕπνο γιατὶ ἐσυλλογρύντανε τὴν αὐριανὴ καὶ ἐπαραδέρνουνταν ὅλη νύχτα 'ς τὸ ἀχερένιο κρεβάτι· ἐκεῖ ἀκούει ποῦ ἔλεγε ὁ γέρο ζευγᾶς 'ςτὴ θυγατέρα του.—«Τί ἤτανε αὐτὸ ποῦ ἔκαμες ἀπόψε, θυγατέρα; 'Σ ἐμένα τὴ κεφαλὴ, τὰ δυὸ μεργιὰ ἐφάετε ἐσὺ καὶ ἡ μάνα σου, καὶ τὴ χαρίνα ποῦ ἔχει ὅλα τὰ ψαχνὰ ἔδωσες τῶν παιδιῶν, 'σὰν νὰ ποῦμε ὅλαις τσὴ καλλίτεραις μεργιαῖς τσὴ φάγαμε ἐμεῖς καὶ τῶν καμένων τῶν ξένων ἔδοσες τσὴ δυὸ φτερούγαις· ἐμένα, θυγατέρα, ἔπεσε ἡ μούρη μου ἀπὸ τὴ ντροπή μου μὲ τὸ ἀποψινὸ σου φέρσιμο». Τότες ἡ κόρη ἀπηλοήθηκε καὶ λέει —«Ἀφέντη μου, ἔτσι ποὔπρεπε νὰ γένῃ ἔκαμα κι' ἐγώ. 'Σὲ σένα ἔδοσα τὴ κεφαλὴ γιατὶ σὺ εἶσαι τὸ κεφάλι τοῦ σπιτιοῦ· ἐγὼ καὶ ἡ μάνα μου ἐπήραμε τὰ δυὸ ποδάργια γιατὶ στέκουμεν ὅλη μέρα 'ςτὸ ποδάρι καὶ συγυρίζομε

1. Ξεδιαλύνη = λύση. 2. Κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῶν πλοίων καλεῖται χαρίνα τὸ προέχον στέρνον τῶν πτηνῶν.

τὸ 'σπίτι· 'ς τὰ παιδιὰ ἔδωσα τὴν καρίνα γιατὶ εἶχε ὅλη 'μέρα 'ςτὰ ποδάργια μας καὶ 'στσοὶ ξένοι ἔδωσα τσὴ φτερούγαις γιατὶ ξένοι εἶνε καὶ αὔριο θὰ πετάξουνε νὰ φύγουνε 'σὰν πουλιά». Τώρα ὁ βασιλιᾶς ποῦ ἤτανε ἄγρυπνος ἀγροίκησε ὅλη αὐτὴ τὴν κουβέντα τσῆ κοπέλλας καὶ τοῦ ἀφέντη τση καὶ ἐπαραξενεύτηκε πῶς μιὰ τέτοια *βοκολίνα* [1] νὰ ξέρη τέτοια πράμματα καὶ πιὰ δὲν εἶχε *ἀπομονὴ* [2] νὰ ξημερώση *μπᾶς καὶ* [3] τοῦ ξεδιαλύνη τὸ νοίωσμά του. Τὸ πρωῒ 'σὰν ἐσηκωθήκανε ἀπὸ τὸν ὕπνο ὁ βασιλιᾶς ἔκατσε κ' εἶπε τὸ νοίωσμα τσῆ κοπέλλας· τότες ἐκείνη τοῦ λέει — «Πρέπει πῶς καμμιὰ ἀγάπα κανένα ποῦ 'πέθανε καὶ ἐπῆρε τὰ 'μάτια του καὶ τἄκαμε δακτυλίδια καὶ αὐτὸ θὰ 'πῆ «τὰ θωρεῖς φορῶ», ἐπῆρε καὶ τὰ 'δόντια του καὶ τἄκαμε τσοκαλάκια, καὶ αὐτὸ θὰ 'πῆ «τὰ μασαεῖς πατῶ»· ὕστερις ἐπῆρε καὶ τὸ κρανίο καὶ τὸ ἔκαμε τάσσι καὶ πίνει νερὸ, καὶ αὐτὸ θὰ 'πῆ «νοῦ κρατῶ καὶ πίνω». Καθὼς ἄκουσε ὁ βασιλιᾶς αὐτὰ τσῆ κοπέλλας τὰ λόγια, εὐτὺς ἐπῆγε ὁ νοῦς του 'ς τὸ χαλασμὸ τοῦ ἀράπη καὶ 'ς τὸν πόθο ποῦ εἶχε ἡ βασίλισσα ἀπάνω του καὶ ἐχάρηκε *περίσσια* [4]. 'Εκαββαλίκεψε εὐτὺς, χωρὶς νὰ 'πῆ τσῆ κοπέλλας ποιὸς εἶνε καὶ ἐγύρισε 'ς τὸ παλάτι μαζὶ μὲ τὸ μεγαλοσιάνο του. Ἡ βασίλισσα εἶχε συμμαζωμένη ὅλη τὴ δωδεκάδα καὶ ἤτανε περίχαρη γιατὶ ποτέ της δὲν τὤλπιζε πῶς ὁ βασιλιᾶς θὰ 'μπορέση νὰ ξεδιαλύνη τὸ νοίωσμα· καθὼς ἔφτασε ὁ βασιλιᾶς, ἡ βασίλισσα εἶπε ὀμπρὸς 'ςὲ ὅλη τὴ δωδεκάδα τὸ νοίωσμα καὶ ἀρώτησε τὸ βασιλιᾶ ἄ(ν) 'ξέρη νὰ τὸ ξεδιαλύνη· τότες ὁ βασιλιᾶς ἀρχίνησε καὶ τὸ ξεδιάλυνε ὅπως τὤχε ξεδιαλύνη ἡ βοκολίνα καὶ εἶπε καὶ τὴν ἱστορία τοῦ ἀράπη πῶς τὸν ἀγάπα ἡ βασίλισσα καὶ πῶς αὐτὸς τὰν ἐσκότωσε. Τότες *ἀποτσυφχιάστηκε* [5] ἡ βασίλισσα καὶ ἀπόμεινε 'σὰν ἀπο-

1. Τὸ βόκολο = ὁ βουκόλος· τὸ θηλυκὸν ἡ βακολίνα. 2. Ἀπομονὴ = ὑπομονή. 3. Μπᾶς καὶ = ἴσως καί. 4. Περίσσια = περισσῶς, λίαν. 5. Ἀποστυφχιῶ καὶ ἀποτσυφχιάζω (ἴσως ἐκ τοῦ ἀποκύπτω = σκύπτω ὀλίγον ἐμπρός. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 1003.) τὸ αὐτὸ μὲ τὸ παρὰ τοῖς λοιποῖς Ἕλλησιν ἀποπέρνω· κυρίως σημαίνει ἐλέγχω δημοσίᾳ τινὰ πράξαντα κακόν τι ἢ ἁπλῶς ἐπιπλήττω τινά. Ὑπέθεσα τὴν λέξιν παραγομένην ἐκ τοῦ ἀποκύπτω διότι οἱ ἀποτσυφχιασμένοι ἐὰν δὲν ἀπεθρασύνθησαν παντάπασι κλίνουσιν ἐξ αἰδοῦς πρὸς τὰ κάτω τὴν κεφαλήν.

*σβαλωμένη* [1] καὶ εὐτὺς κατὰ τὴ συμφωνία ποῦ εἴχανε μὲ τὸ βασιλέα τὴν ἐπήρανε οἱ τσαούσιδες καὶ τὴν ἐκρεμάσανε. Μὰ ὁ βασιλιᾶς δὲν ἐξέχασε τὴ βοκολίνα ποῦ ἤτανε ἡ σωτηρία του· *μόνου* [2] ἐπρόσταξε νὰ 'πάρουνε εἴκοσι ψωμιὰ *καθάργια*, [3] ἕνα κεφάλι τυρί, ἕνα πετεινὸ παραγεμιστὸ καὶ ἕνα ἀσκὶ κρασὶ καὶ νὰ τσῆ τὰ πᾶνε· μαζὶ μ' αὐτὰ τσῆ 'πεψε καὶ μιὰ γραφὴ ποῦ ἔγραφε ἔτσι·

«Εἴκοσι τραβᾷ ὁ μῆνας,
«Τὸ φεγγάρι 'νε γερό,
«*Τὸ λαλοῦδι τῆς αὐγῆς* [4] μοσχοκάρφια 'νε γεμάτο
«Καὶ τῆς γίδας τὸ τομάρι τσιτωμένο τεντωμένο.»

Μὰ 'ς τὸ δρόμο ἐκεῖνοι ποῦ τὰ πάενανε ἐπεινάσανε καὶ καθίζουνε καὶ τρῶνε τὰ ὀκτὼ ψωμιά, τὸ μισὸ κεφάλι τὸ τυρί, ὅλο τὸν πετεινὸ καὶ τὸ μισὸ κρασί, καὶ ὅσα ἀπομείνανε τὰ 'πήγανε τσῆ κοπέλλας μαζὶ μὲ τὴ γραφή. 'Εκείνη 'σὰν ἐδιάβασε τὴ γραφὴ ἔκατσε κ' ἔκαμε τοῦ βασιλιᾶ μιὰ ἄλλη καὶ τοὔγραφε ἔτσι·

«Δώδεκα τραβᾷ ὁ μῆνας,
«Τὸ φεγγάρι 'νε μισό,
«Τὸ λαλοῦδι τῆς αὐγῆς μηδ' ἦταν μηδ' ἐφάνηκε,
«Καὶ τῆς γίδας τὸ τομάρι *τάντουλα πρὸς τάντουλα* [5].»

'Σὰν ἔλαβε αὐτὴ τὴ γραφὴ ὁ βασιλιᾶς ἐπαραξενεύτηκε γιὰ τὴν τόση φρονιμάδα τσῆ κοπέλλας καὶ εὐτὺς ἔπεψε καὶ τὴν ἐπῆρε γιὰ γυναῖκά του

κ' ἐκάμαν γάμους καὶ χαραῖς
καὶ ξεφάντωσαις καλαῖς.

Μήτε ἐγὼ ἤμουνα ἐκεῖ μήτε τοῦ *λόγου σας* [6] νὰ τὸ πιστέψετε.

ΑΡ. Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

1. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ ἀ π ο σ β ο λ ό ν ω. 2. Μ ό ν ο υ = ἀλλά. 3. Ψ ω μ ὶ κ α θ ά ρ γ ι ο = ἐκ καθαροῦ σίτου, οὐχὶ δηλ. ἐκ σμιγοῦ ἢ κριθῆς. 4. Τ ὸ λ α λ ο ῦ δ ι τ ῆ ς α ὐ γ ῆ ς = ὁ ἀλέκτωρ. 5. Τ ά ν τ ο υ λ α π ρ ὸ ς τ ά ν τ ο υ λ α λέγεται ἐπὶ τῶν ἀσκῶν ἢ καὶ ἄλλων ἀγγείων ὅταν δὲν εἶνε ἐντελῶς πλήρη, ἐπομένως τὰ ἐν αὐτοῖς ὑγρὰ κυματίζονται ὅταν περιπατῇ ὁ κρατῶν τὰ τοιαῦτα ἀγγεῖα. 6. Τ ο ῦ λ ό γ ο υ σ α ς θεωρεῖται εὐγενικώτερον ἀπὸ τὴν πτωχὴν ἀντωνυμίαν σὺ καὶ σ ε ῖ ς· νομίζει ὁ Μήλτιος χωρικὸς ὅτι ὑβρίζεται ὕβριν βαρεῖαν ἐὰν τῷ εἴπῃς σ ὺ ἔστω καὶ πληθυντικῶς σ ε ῖ ς.

Σημ. Ἡ πλοκὴ τοῦ παραμυθίου τούτου κατὰ τὸ τέλος εἶναι ὁμοία πρὸς τὸ παραμύθιον Τὰ κορακίστικα, ὅπερ εἶναι πάλιν παραλλαγὴ τοῦ παραμυθίου τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέα καὶ τῆς κόρης ἑνοῦ θρουμποπώλη, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ σημειοῦται.

Σ. Κ. Σ.

## 7

## Η ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑ ΚΑΙ Ο ΤΣΟΠΑΝΗΣ

(Πελοπόννησος).

Ἤτανε μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ μιὰ βασιλοποῦλα· ἐκείνη ἡ βασιλοποῦλα ἤτανε πεντάμμορφη, καὶ ἡ ὠμορφιά της διελαλήθη εἰς ὅλο τὸν κόσμο, καὶ ἀπὸ τὰ τέσσερα μέρη τῆς γῆς ἐρχόντανε βασιλόπουλα, ζητῶντας νὰ τὴν 'πάρουνε γυναῖκα. Μὰ ἔλα ποῦ αὐτῆς τῆς μπῆκε ὁ διάβολος, καὶ δὲν ἤθελε ἄλλονε παρὰ ἐκεῖνονε, ὁποῦ ἤτανε καλὸς νὰ τῆς εἰπῇ ἕνα ζήτημα καὶ αὐτὴ νὰ μὴ ἠμπορέσῃ νὰ τὸ εὕρῃ! Ἔπεσε τὸ λοιπὸν μὲ δάκρυα καὶ μὲ κλάψαις 'ς τὸν πατέρα τῆς τὸ βασιλέα, ζητῶντας καλὰ καὶ σώνει ὅποιο βασιλόπουλο δὲ 'μπορέσῃ νὰ 'υρῇ τέτοιο ζήτημα, ὄχι μονάχα νὰ μὴ τήνε 'παίρνῃ, ἀλλὰ νὰ τοῦ κόβῃ καὶ τὸ κεφάλι. Ὁ βασιλέας δὲν ἠθέλησε νὰ στέρξῃ καθόλου εἰς αὐτὸ ποῦ τοῦ ἐζήταγε ἡ κόρη του, ἀλλὰ βλέποντας τὴν κατάστασί τῆς, ὅλο κλάψαις καὶ δάκρυα, ὡς μονάκριβη ποῦ τὴν εἶχε, δὲ 'μπόρεσε νὰ κάμῃ ἀλλοιῶς καὶ τῆς παραχώρησε ὅ τι ζητοῦσε. Ἐλησμόνησα μονάχα νὰ σᾶς 'πῶ πῶς αὐτὴ ἡ βασιλοποῦλα ἤτανε πολὺ ἔξυπνη, καὶ ἤξερε καὶ γράμματα καλά, ὥστε ὁποῦ 'μποροῦσε καὶ μὲ τὸν καλλίτερο σοφὸ νὰ τὰ 'βγάλῃ πέρα.

Ὁ βασιλιᾶς ἀμέσως ἔβαλε *ντελάλιδες*[1] νὰ εἰποῦνε πῶς ὅποιος ἤτανε καλὸς νὰ 'πῇ ἕνα ζήτημα, καὶ ἡ βασιλοποῦλα δὲ 'μπορέσῃ νὰ τὸ 'υρῇ νὰ 'παίρνῃ τὴ βασιλοποῦλα γυναῖκα, μὰ ὅποιος καὶ ἂν ἤτανε, ἀλλοιῶς καὶ τὤυρισκε θὰ τοὔκοβε τὸ κεφάλι. Τώρα ὅποιοι ἤταν

1. Ντελάλιδες = Κήρυκες· ἡ λ. τουρκική.

δες, μὰ δὲν ἔπερνε καμιάνα, γιατὶ δὲν ’ξέρανε τὰ κορακιστικὰ ποῦ ἤθελε· ἀπὸ τὴ συλλογή του κι’ ἀπὸ τὴν ἀπελπισιά του, ’πῆρε τὸ τουφέκι του, καὶ ’βγῆκε ’ςτὸ κυνῆγι, γιὰ νὰ τὸν περάσῃ ἡ κακιά του καρδιά· ἀπὸ τὸ πρωΐ ὡς τὸ βράδυ γυρνοῦσε καὶ συλλογίζουνταν, ὄχι τὸ κυνῆγί του, ἀλλὰ ποῦ δὲν ’μποροῦσε ναὔρῃ γυναῖκα κατὰ τὴν ὄρεξί του. Τέλος πλέον πρὸς τὸ δεῖλι ’κεῖ ’ποῦ ἤθελε ν’ ἀνέβῃ ἕναν ἀνήφορο βλέπει ἐμπρός του ἕνα γέρο καὶ μιὰ κοπέλα, ποῦ ἐμοίαζε ’σὰν παιδί του, καὶ ἀνέβαινάν κι’ αὐτοὶ τὸν ἴδιο τὸν ἀνήφορο· αὐτοὶ ἐμπρὸς, αὐτὸς κατόπι σιγὰ σιγὰ ἀνέβαινε. ’Ακούει τὴν κόρη καὶ λέγει τοῦ γέρου — Πατέρα, βάλε τὰ ποδάρια σου ’ςτὸν ὦμό σου, νὰ πᾶμε πιὸ γλήγορα. — Τί λές, παιδί μου; ’μπορῶ νὰ βάλω τὰ ποδάρια μου ς’ τὸν ὦμό μου; — Καλέ, δὲν λέω τὰ ποδάρια σου, πατέρα μου, λέω νὰ ’βγάλῃς τὰ παπούτζια σου νὰ τὰ βάλῃς ’ς τὸν ὦμό σου, γιὰ νὰ ἦσαι ἐλεύτερος ’ς τὰ ποδάρια καὶ νὰ περπατοῦμεν πιὸ γλήγορα. Τὸ βασιλόπουλο, ἀποπίσω ἐρχάμενο, ἄκουσε τὰ λόγια τῆς κόρης, καὶ εὐχαριστήθηκε κάπως ἡ μαύρη ἡ καρδιά του. Ὕστερα ἀπὸ ’λίγο, λέει ἡ κόρη ’ς τὸν γέρο, — Πατέρα, βοήθα με νὰ σοῦ βοηθῶ νὰ φτάσουμε πιὸ γλήγορα, γιατὶ εἶναι νύκτα. — Καλέ, κόρη μου, πῶς νὰ σὲ βοηθήσω ἐγὼ ἕνας γέρος; — Δὲν σὲ λέγω αὐτὸ πατέρα μου, μόν’ σὲ λέγω νὰ μοῦ ’μιλᾷς νὰ σὲ ’μιλῶ, νὰ περνᾷ ἡ ὥρα. Τὸ βασιλόπουλο πάλι ’σὰν τ’ ἄκουσε κι’ αὐτὸ εὐχαριστήθηκε, κ’ ἔβαλε ’ς τὸ νοῦ του, ἐπειδὴ ἤτανε πιὰ καὶ νύκτα, νὰ πάγῃ ’ςτὴν καλύβα αὐτωνῶνε, ὅπου καὶ ἂν ἐπήγαιναν. ’Σὲ ’λίγη ὥρα βλέπει μιὰ καλύβα μέσ’ ’ς τὸ βουνὸ ποῦ ’πήγανε ὁ γέρος μὲ τὴν κόρη του· τοὺς ἄφησε, ’μπήκανε αὐτοὶ μέσα καὶ ὕστερις ’πῆγε κι’ αὐτός. ’Εξαφνικὸς κι’ ἀμίλητος. — Καλησπέρα τὴν εὐγενεία σας, τοὺς εἶπε. Ἡ κόρη τὸν ἀπάντησε, — Εἴχαμε κ’ ἐχάσαμε καὶ πάλι θὰ νὰ πάρωμεν· (τὸ βασιλόπουλο ἐννοοῦσεν ὅτι δὲν εἶχαν σκύλο νὰ γαυγίσῃ καὶ ἡ κόρη ὅτι εἶχαν σκύλο καὶ τὸν ἔχασαν καὶ πάλιν θὲ νὰ πάρουν) ὁρίστε καθίστε ἀφέντη. — Θὰ καθίσω καὶ θὰ ξενυκτίσω ἂν ἦναι μὲ τὸ θέλημά σας, γιατὶ βραδιάσθηκα κυνηγῶντας. — Μάλιστα μετὰ χαρᾶς νὰ καθίσετε. ’Στὸ βάθος τῆς καλύβας ἐκάθουνταν ἡ γρηὰ ἡ μάνα καὶ ἔφαινε πανὶ, τριγύρω της ἤτανε τὰ μικρόπαιδά της, γυ-

μνὰ καὶ ἀξυπόλυτα. — Ὦ! λέει τὸ βασιλόπουλο, γιὰ 'δὲ πιθάρια ἄχρηστα! Ἀμέσως ἡ κόρη ἀπάντησε — Ἐδῶ πηλὸς καὶ χρίζω τα (δηλαδὴ τὸ βασιλόπουλο ἐννοοῦσεν ὅτι τὰ παιδιὰ ὡσὰν γυμνὰ καὶ ἀξυπόλυτα ὡμοίαζαν 'σὰν πιθάρια ἄχρηστα, καὶ ἡ κόρη ἐννοοῦσε ὅτι ἡ μητέρα της ὑφαίνει πανὶ γιὰ τὰ γυμνὰ παιδιά). Ἐπειδὴ δὲν εἴχανε φαγὶ περισσὸ, ὁ γέρος εἶπε νὰ σφάξουν ἕνα πετεινὸ, καὶ ὅταν ψήθηκε καθίσανε 'ςτὸ τραπέζι. Ἐσηκώθηκε τὸ λοιπὸν ἡ κόρη, καὶ ἔκοψε τὸν πετεινὸ, κι' ἔδωσε τοῦ πατέρα της τὸ κεφάλι, τῆς μητέρας της τὸ καράβι, τοῦ βασιλόπουλου τὰ φτερούγια καὶ τὰ ψαχνὰ τῶν παιδιῶν. Ὁ γέρος 'σὰν εἶδε αὐτὴν τὴν μοιρασιὰ τῆς κόρης του, γύρισε καὶ εἶδε τὴν γυναῖκά του, γιατὶ ἐντράπηκε νὰ τὸ πῇ ἐμπρὸς 'ςτὸ μουσαφίρη. Ὕστερις 'σὰν πήγανε νὰ κοιμηθοῦνε, λέγει ὁ γέρος τῆς κόρης του — Καλὲ, παιδί μου, γιατὶ μοίρασες ἔτσι ἄσχημα τὸν πετεινό; Ὁ μουσαφίρης θὰ κοιμήθηκε πεινασμένος, — Ἄχ! πατέρα μου, κι' αὐτὸ δὲν τὸ κατάλαβες· στάσου λοιπὸν νὰ σὲ τὸ δώσω νὰ τὸ καταλάβῃς· τὸ κεφάλι τοῦ πετεινοῦ τῶδωκα ἐσένα, ὡς κεφάλι ποῦ εἶσαι τοῦ σπιτιοῦ, τῆς μητέρας τὸ καράβι, ὡς ποῦ εἶναι καράβι τοῦ σπιτιοῦ, τὰ φτερούγια τοῦ μουσαφίρη μας, γιατὶ αὔριο θὰ κάμῃ φτερὰ νὰ φύγῃ, τὰ ψαχνὰ 'ς ἐμᾶς τὰ παιδιὰ, γιατὶ εἴμαστε τ' ἀληθηνὰ ψαχνὰ τοῦ σπιτιοῦ· τὸ κατάλαβες τώρα, καλέ μου πατέρα; Ἐπειδὴ ἡ κάμερα ποῦ 'μιλοῦσε ἡ κόρη μὲ τὸν πατέρα της, ἤτανε διπλαριὰ μὲ ἐκείνην ποῦ κοιμοῦντανε ὁ μουσαφίρης, τὸ βασιλόπουλο νὰ 'ποῦμεν, ἄκουσε ὅλην αὐτὴν τὴν ἱστορία τὸ βασιλόπουλο κ' ἔμεινε καταευχαριστημένο κ' ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του, ὅτι τέτοια γυναῖκα ἤθελε νἄβρῃ ποῦ καταλαβαίνει νὰ 'μιλᾷ τὰ κορακιστικά. Σὰν ἐξημέρωσε, τοὺς ἀποχαιρέτησε καὶ σηκώθηκε κ' ἔφυγε· 'σὰν 'πῆγε 'ςτὸ παλάτι του, ἐφώναξε ἕνα δοῦλό του, καὶ τὸν ἔδωκε τριάντα ἕνα ψωμιὰ, ἕνα κεφάλι ὁλάκερο τυρὶ, ἕνα πετεινὸ παραγεμιστὸ καὶ ψημένο, κ' ἕνα τουλοῦμι κρασὶ, τοῦ τἄβαλε 'ς ἕνα σακκὶ καὶ τὸν ὡρμήνεψε τὸ βουνὸ καὶ τὴν καλύβα ποῦ εἶχε κονέψει τὸ ἴδιο τὸ βασιλόπουλο, νὰ τὰ πάγῃ ἐκεῖ καὶ νὰ τὰ δώσῃ 'ςὲ μιὰ κόρη ἴσια μὲ δεκαοχτὼ χρονῶ. Ὁ δοῦλος 'πῆρε τὸ σακκὶ καὶ σηκώθηκε νὰ φύγῃ γιὰ νὰ πάγῃ νὰ κάμῃ τὸ θέλημα τ' ἀφέντη του. Μὰ μὲ

συμπάθειο, κοχῶνές μου, ξέχασα νὰ σᾶς 'πῶ κι' αὐτό· πρὶν νὰ φύγῃ ὁ δοῦλος, τὸν εἶπε τὸ βασιλόπουλο νὰ 'πῇ κι' αὐτὰ τὰ λόγια τῆς κοπέλλας—Πολλὰ πολλὰ χαιρετίσματα ἀπὸ τὸν ἀφέντη μου, καὶ μὲ εἶπε νὰ σᾶς 'πῶ: ὁ μῆνας σέρνει τριάντα μία, τὸ φεγγάρι εἶν' σωστὸ, τὸ κουκρουκῆσι τῆς αὐγῆς ψημένο παραγεμισμένο, καὶ τοῦ τράγου τὸ πετζὶ κόρδα κόρδα κορδιστή. Ὁ δοῦλος ἔφυγε καὶ 'πήγαινε κατὰ τὴν καλύβα· 'ς τὸ δρόμο του ἀπάνω τὸν ηὗρανε μερικοὶ φίλοι του —Ὥρα καλὴ, Μιχάλη, ποῦ πᾶς φορτωμένος, καὶ τί φόρτωμα ἔχεις; — Πάγω 'ς ἐ μιὰ καλύβα ἀπάνω 'ς τὸ βουνὸ, ποῦ μὲ στέλνει ὁ ἀφέντης μου, —Ἔ καὶ τί ἔχεις ἐκεῖ μέσα; Ἡ μυρουδιὰ μᾶς κτύπησε. — Νὰ τὶ ἔχω· ψωμιὰ, τυρὶ, κρασὶ καὶ πετεινὸ ψημένο ποῦ μὲ 'δωσε ὁ ἀφέντης μου νὰ τὰ πάγω 'ς ἐ μιὰ φτωχή, — Μωρὲ, κάτσε κοντὲ νὰ φᾶμε κομμάτι· ποῦ θὰ τὸ μάθῃ τ' ἀφεντικό σου; — Καὶ σάμπως δὲ καθώμαστε. Καθήσανε λοιπὸν 'ς τὴν πρασινάδα τοῦ βουνοῦ κι' ἀρχίσανε νὰ τρῶνε· ὅσο τρώγανε τόσο ἄνοιγε κι' ἡ ὄρεξίς τους, ὥστε ποῦ οἱ καλοί σου σοῦ ξεπαστρέψανε τὰ δεκατρία ψωμιά, τὸ μισὸ κεφάλι τὸ τυρὶ, ὁλάκερο τὸν πετεινὸ, καὶ κοντὰ τὸ μισὸ κρασί. Ἀφοῦ λοιπὸν φάγανε κ' ἤπιανε καλὰ, 'σήκωσε τὰ 'πίλοιπα ὁ δοῦλος καὶ 'πῆρε τὸ δρόμο τοῦ γιὰ τὴν καλύβα. Σὰν ἔφτασε λοιπὸν 'ς τὴν καλύβα, ηὗρε τὴν κόρη, τῆς τάδωσε καὶ τῆς εἶπε τὰ λόγια 'ποῦ τοῦ παράγγειλε τ' ἀφεντικό του. Σὰν τάλαβε ἡ κόρη τὸν εἶπε — Νὰ πῆς τ' ἀφεντικοῦ σου: πολλὰ πολλὰ χαιρετίσματα κ' εὐχαριστῶ γιὰ τὰ ὅσα μᾶς ἔστειλε, μὰ ὁ Μῆνας τραβάει δεκαοχτὼ, τὸ φεγγάρι εἶναι μισὸ, τὸ κουκρουκῆσι τῆς αὐγῆς μηδ' ἦτον μηδ' ἐφάνη καὶ τοῦ τράγου τὸ πετζὶ τάντουλα πρὸς τάντουλα· μὰ νὰ χαρῇ τὴν πέρδικα, μὴ δείρῃ τὴ γουροῦνα. (Δηλαδήτις τὰ ψωμιὰ ἤτανε δεκαοχτὼ, τὸ τυρὶ μισὸ, ψημένος πετεινὸς καθόλου, τὸ κρασὶ μόλις τὸ μισὸ καὶ πιὸ κάτω, μὰ νὰ χαρῇ τὴν κοπέλλα μὴ δείρῃ τὸ δοῦλο, ποῦ δὲν τὰ 'πῆγε σωστά). Ὁ δοῦλος 'σηκώθηκε κ' ἔφυγε κ' ἐπῆγε 'ς τὸ παλάτι, τὰ εἶπε τοῦ βασιλόπουλου ὅσα τὸν εἶπε ἡ κόρη, ἀλλὰ τὸ ὑστερνὸ 'ξέχασε νὰ τὸ 'πῇ. Τότες τὸ βασιλόπουλο τὰ κατάλαβε ὅλα καὶ 'διάταξε ἕναν ἄλλο δοῦλο, νὰ τὸν στρώσῃ 'ς τὸ ξύλο. Σὰν ἄρχισε κ' ἔτρωγε πολλαῖς ὁ δοῦλος, κ' ἐπονοῦσε τὸ πε-

τσί του, φωνάζει — Στάσου, ἀφέντη βασιλόπουλό μου· στάσου νὰ σοῦ 'πῶ ἄλλο ἕνα ποῦ μοὖπε ἡ κοπέλλα καὶ ξέχασα νὰ σ' τὸ 'πῶ. — Λέγε, μπρέ, τί θὰ 'πῇς, γλήγορα. — Μὲ εἶπεν, ἀφέντη μου, ἐκείνη ἡ κόρη «μὰ νὰ χαφῇ τὴν πέρδικα μὴ δείρῃ τὴ γουρούνα.» — Ἄχ! ἀνόητε! τὸν εἶπε τότε τὰ βασιλόπουλο, γιατὶ δὲν μὲ τὸ εἶπες αὐτὸ πρίχοῦ, νὰ μὴ φᾶς καὶ ξύλο; Ἂς ἦναι δά. Ὕστεραις 'ςὲ ὀλίγαις ἡμέραις τὸ βασιλόπουλο τὴν 'πῆρε γιὰ γυναῖκα ἐκείνη τὴν κοπέλλα, κ' ἔκαμανε χαραῖς καὶ πασχαλιαῖς.

Μηδ' ἐγὼ ἤμουν ἐκεῖ, μηδὲ σεῖς νὰ τὸ πιστέψετε.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, 28 Ἰανουαρίου 1870.

Α. Α. ΒΕΛΙΣΣΑΡΙΟΣ.

Σημ. Ὅμοιον παραμύθιον Κυπριακὸν μέ τινας παραλλαγὰς ἐδημοσιεύθη ἐν τοῖς Κυπριακοῖς τοῦ Κ. Ἀθ. Σακκελαρίου (Τόμ. Γ'. σελ. 151), ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Παραμῦθι τοῦ γυιοῦ ἑνοῦ βασιλέα καὶ τῆς κόρης ἑνοῦ θρουμπούπούλη» — Τὰ ἐν τῷ παραμυθίῳ δὲ τούτῳ ἀναφερόμενα κορακιστικὰ εἶναι, ὡς γνωστὸν, συμβολική τις ἢ κατὰ συνθήκην διάλεκτος, ἥτις παρὰ τοῖς κλέπταις μάλιστα εἶναι ἐν χρήσει — (Γαλ. Jargon). — Τὸ ἄνω παραμύθιον εἶναι γεγραμμένον εἰς γλῶσσαν Αἰγαιοπελαγιτικήν.

Ν. Γ. Π.

## 6

### Η ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΑΙ Ο ΑΡΑΠΗΣ.

### (Μῆλος).

Ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ, καλησπέρα σας.

Μιὰ φορὰ ἤτανε ἕνας βασιλέας καὶ μιὰ βασίλισσα καὶ εἴχανε καὶ ἕναν ἀράπη κοπέλι. Μὲ καιρὸ ἡ βασίλισσα ἀγάπησε τὸν ἀράπη καὶ πόλλαις φοραῖς 'σὰν ἐκαθίζανε 'ς τὸ τραπέζι, ἔλεγε ἡ βασίλισσα τοῦ βασιλιᾶ — «Πόσο μ' ἀρέσουνε, βασιλέα μου, τὰ μαῦρα σταφύλια 'ςτὸ ἄσπρο πιάτο!» Αὐτὸ τὤλεγε καὶ τὸ ξανάλεγε κάθε 'λίγο καὶ 'λιγάκι, μὰ ὁ καμμένος ὁ βασιλιᾶς ποῦ δὲν εἶχε τέτοιαις ὑποψίαις δὲν ἐπῆγε 'ςτὸ κακὸ ὁ νοῦς του, μόνον τσ' ἔλεγε πῶς 'σὰν σ' ἀρέσουνε,

βασίλισσά μου, ἂς βάνουνε κάθε 'μέρα 'ςτὸ τραπέζι 'ς ἄσπρο πιάτο μαῦρα σταφύλια. Μὰ ἕνας πονηρεμένος μεγαλοσιάνος ποῦ ἄκουε ἀπὸ τὸ λόγο τσῆ βασίλισσας κάθε 'μέρα τὰ κατάλαβε καὶ λέει *κρουφὰ* [1] τοῦ βασιλέα — «Βασιλέα μου, θαρρῶ πῶς ἡ βασίλισσα ἀγαπᾷ τὸν ἀράπη, μόνον νὰ 'δῆς τί θὰ κάμῃς». Τότες ὁ βασιλιᾶς ἐκαμώθηκε μιὰ 'μέρα πῶς ἤθελε νὰ πάῃ 'ςτὸ κυνῆγι καὶ ἐπῆρε μαζί του καὶ τὸν ἀράπη. Ἔτσι ἐπηαίνανε ἐπηαίνανε κάμποση ὥρα καὶ ὕστερα ἐσταθήκανε 'ς ἕνα μέρος ποῦ ἤτανε ἕνας ξερὰς *ἀμπουρδέχτης* [2] καὶ ἐκεῖ ἐπρόσταξε ὁ βασιλιᾶς τὸν ἀράπη νὰ κατεβῇ ἀπὸ τὸ ἄλογο καὶ νὰ γονατίσῃ· ἔτσι τοὖπε ἔτσι ἔκαμε. Τότες ὁ βασιλιᾶς ἔβγαλε τὸ σπαθί του καὶ τὸν *ἐχάλασε* [3] *κι' ἀπέκεια* [4] ἐγύρισε 'πίσω. Τώρα ἡ βασίλισσα ποῦ ἦταν ξεμυαλισμένη ἀπὸ τὴν ἀγάπη τοῦ ἀράπη καθὼς ἐκινήσανε ὁ βασιλιᾶς καὶ ὁ ἀράπης, ἀνέβηκε ἀπάνω 'ςτὸ δῶμα καὶ τσοὶ κιαλάριζε ποῦ θὰ πᾶνε· καὶ καθὼς εἶδε τὸ κίνημα αὐτὸ τοῦ βασιλέα ἐκατέβηκε εὐθὺς ἐγδύθηκε καὶ ἐκαμώνουνταν πῶς εἶχε *βασιλικιὰ* [5] ἀρρώστια· ἦρχε ὁ βασιλιᾶς καὶ 'σὰν ἔμαθε πῶς ἤτανε ἡ βασίλισσα ἄρρωστη ἐπρόσταξε τὸ γιατρὸ νὰ πάῃ νὰ 'δῇ τί *κακάτο* [6] ἔχει· καθὼς ἐμπῆκε 'στὴ κάμαρά της ὁ γιατρὸς, αὐτὴ ἔπεσε 'ςτὰ γόνατα καὶ τὸν ἐπαρακάλειε νὰ 'πῇ πῶς ἄλλο γιατρικὸ δὲν εἶνε γιὰ τὴ βασίλισσα παρὰ νὰ τὴν ἀφήσουνε νὰ κάνῃ *ξεφάντωμα* [7] μοναχή τση, μὲ μιὰ δούλα της μοναχά· ἔτσι εἶπε τοῦ γιατροῦ ἔτσι ἔκαμε. Τὴν ἄλλη 'μέρα ἐκαββαλίκεψε ἡ βασίλισσα καὶ μιὰ δούλα της καὶ ἐτραβίξανε ἴσια 'ςτὸν τόπο ποῦ εἶδε ἡ βασίλισσα μὲ τὸ *γυαλὶ* [8] πῶς ὁ βασιλιᾶς ἐχάλασε τὸν ἀράπη· 'σὰν ἐκοντέψανε 'ςτὸν ἀμπουρδέχτη ποῦ ὁ βασιλιᾶς εἶχε ῥιχτιμένο μέσα τὸν ἀράπη, εἶπε τσῆ δού-

1. Κρουφὰ = κρυφά· συνηθεστάτη ἡ τροπὴ τοῦ υ εἰς ου. 2. Ὀμβροδέκτης (ὄμβρος), ὀπαὶ φυσικαὶ ἐπὶ τῶν βράχων δεχόμεναι τὸ ὄμβριον ὕδωρ, χρήσιμοι τοῖς ποιμέσι κατὰ τὸ θέρος. 3. Ἐχάλασε· τὸ χαλνῶ ἐκτὸς τῆς συνήθους σημασίας λέγεται καὶ ἐπὶ ἀνθρώπων· οἷον «ἐχάλασαν οἱ Τοῦρκοι τὸν Πατριάρχην» = τὸν ἐφόνευσαν. 4. κι' ἀπέκεια = καὶ εἶτα. 5. Τὸ ἐπίθετον βασιλικὸς ἀποδίδουσιν εἰς πᾶν μέγα καὶ δεινόν· οἷον «ἀρρώστησε βασιλικιὰ ἀρρώστια», «βασιλικιὰ φουρτοῦνα» = δεινή, φοβερά. 6. Κακάτο = ἀρρώστια, νόσος. 7. Ξεφάντωμα = διασκέδασις κυρίως ἐν τῇ ἐξοχῇ· καὶ ῥῆμα ξεφαντόνω. 8. Γυαλὶ = τηλεσκόπιον.

λας της νὰ τὴν καρτερέψῃ γιατὶ θὰ πάῃ πρὸς νεροῦ της· ἔτσι ἀπόμεινε ἡ δούλα καὶ ἡ βασίλισσα ἐκατέβηκε 'ςτὸν ἀμπουρδέχτη, ἐπῆρε τὴν κεφαλὴ τοῦ ἀράπη, τὴν ἔρριξε μέσα 'ςτὸ βρακί της καὶ ὕστερις ἀνέβηκε, ἐκαββαλικέψανε πάλι μὲ τὴ δούλα καὶ ἤρχανε 'ς τὸ παλάτι. Τότες ἐκάλεσε ἡ βασίλισσα τὸ χρυσαφό της κρουφὰ καὶ τοῦ λέει πῶς «Ἂν 'μπορῇς νὰ μοῦ κάμῃς δυὸ δαχτυλίδια καὶ για δαχτυλιδόπετραις νὰ βάλῃς αὐτὰ τὰ δυὸ 'μάτια αὐτηνῆς τσῆ κεφαλῆς καὶ νὰ μοῦ κάμῃς καὶ ἕνα ζευγάρι τσοκλάκια χρουσᾶ καὶ για ντακοῦνι νὰ μοῦ βάλῃς τὰ δόντια τσῆ ἴδιας κεφαλῆς καὶ τὸ κρανίο νὰ μοῦ τὸ δέσῃς μὲ μάλαμμα νὰ τὤχω τάσσι γιὰ νὰ πίνω νερό». Ὁ χρουσαφὸς εἶπε πῶς τὰ κάνει καὶ ἔτσι 'ςὲ μια 'βδομάδα ἡ βασίλισσα εἶχε καὶ τὰ δαχτυλίδια καὶ τὰ τσοκλάκια καὶ τὸ τάσσι. Μὰ αὐτὴ ἤθελε μὲ κάθε τρόπα νὰ ξεδικιωθῇ τὸ θάνατο τοῦ ἀράπη γιατὶ ἤτανε ἀπαρηγόρητη γιὰ τὸ χαλασμό του, καὶ νὰ 'δῇς τὶ σκραφιλίζεται[1]. Μιὰ μέρα ἐκεῖ ποῦ ἐκαθούντανε μὲ τὸ βασιλιᾶ 'ςτὸ τραπέζι, τοῦ λέει — «Βασιλέα μου πολυχρονεμένε, ἔλα νὰ βάλωμε ἕνα κοιῶσμα[2] · μὰ νὰ κάμωμε αὐτὴ τὴ συμφωνία, ἂν σὺ εὕρῃς τὸ νοιῶσμα νὰ μὲ χαλνῇς ὀμπρὸς 'ςὲ ὅλη τὴ δωδεκάδα[3], είδουμὴ[4] νὰ σὲ χαλνῶ ἐγώ. Ὁ βασιλιᾶς ἐγέλασε κι ἀπέκτια τσ' εἶπε «Αἴ! καλά· πές μου τὸ νοιῶσμα σου.» Τότες ἡ βασίλισσα τοῦ λέει

> «Τὰ[5] θωρεῖς φορῶ.
> «Τὰ μασσεῖς πατῶ.
> «Νοῦ[6] κρατῶ καὶ πίνω·
> Ἂν τὤβρῃς τ' εἶνε 'κεῖνο;

Αὐτὸ εἶνε βασιλέα μου τὸ νοιῶσμά μου καὶ σοῦ δίνω τράτα[7] σαράντα 'μέραις γιὰ νὰ τὤβρῃς». Ὁ βασιλιᾶς μηδ' ἐθυμήθηκε μπάρε μου[8] τὸ νοιῶσμα τσῆ βασίλισσας γιατὶ τὸ πῆρε 'ςτὸ γέλοιο, καὶ ἔτσι ἐπεράσανε ἡ τριανταννιά 'μέραις καὶ τότες ἡ βασίλισσα τοῦ λέει «Αἴ!

1. Σκραφιλίζομαι = ἐπινοῶ. 2. Νοιῶσμα = αἴνιγμα. 3. Δωδεκάδα = οἱ βασιλικοὶ σύμβουλοι, οἱ αὐλικοί. 4. Εἰδουμή = εἰ δὲ μή. 5. Τὰ = ἐκεῖνα δι' ὧν σὺ θωρεῖς (βλέπεις) ἐγὼ φορῶ. 6. Νοῦ = τὴν θήκην τοῦ νοῦ, τὰ κρανίον. 7. Τράτα = προθεσμία. 8. Μπάρε μου = τοὐλάχιστον, κἄν.

βασιλιᾶ μου, ξέρεις πῶς αὔριο ἢ θὰ σοῦ πάρω τὴν κεφαλή σου ἢ θὰ 'πάρῃς ἐσὺ τὴ 'δική μου;» Τότες ὁ βασιλιᾶς ἀρχίνησε νὰ τὸ καλοβάνῃ 'ςτὸ νοῦ του, καὶ εὐτὺς ἐκάλεσε ὅλη τὴ δωδεκάδα καὶ τῶν εἶπε τὸ νοιῶσμα· μὰ κανεὶς δὲν ἐμπόρεσε νὰ τὸ *ξεδιαλύνῃ*[1] · τότες ὁ μεγαλοσιάνος ἐκεῖνος ποῦ ἐκατάλαβε τὴ βασίλισσα πῶς ἀγάπα τὸν ἀράπη βλέποντας τὸ βασιλιᾶ πολὺ σεκλετισμένο τοὖπε—«Ἔλα, βασιλιᾶ μου πολυχρονεμένε, νὰ πᾶμε ὡς ἔξω 'ςτὰ χωργιὰ καὶ 'μπορεῖ νὰ τύχῃ κανένας χωργιάτης νὰ ξεδιαλύνῃ τὸ νοιῶσμα». Ἐκαβαλικέψανε καὶ ἐπαένανε ἐπαένανε, καὶ ἐνυχτωθήκανε 'ς ἕνα χωργιὸ, ἀπόξω ἀπὸ μιὰ σπηλιὰ ἑνὸς ζευγᾶ· ἐκτυπήσανε τὴν πόρτα καὶ ἐμπήκανε μέσα. Ὁ ζευγᾶς εἶχε τὴ γυναῖκά του, μιὰ θυγατέρα μεγαλούτσικη καὶ τρία μικρὰ παιδιά· 'σὰν ἐμπήκανε μέσα οἱ ξένοι ἔγνεψε ὁ γέρος τσῆ κόρης του νὰ σφάξῃ μιὰν ὄρνιθα νὰ φᾶνε· Ἔτσι ἡ κόρη ἔσφαξε τὴν ὄρνιθα τὴν ἐμαγέρεψε καὶ ἐκάτσανε 'ςτὸ τραπέζι, καὶ τότες ἡ κόρη ἀρχίνησε νὰ μοιράζῃ τὴν ὄρνιθα· πρῶτα ἔδοσε 'ς τὸν ἀφέντη της τὴν κεφαλὴ, ὕστερις ἔδοσε 'ςτὴ μάνα της τὸ ἕνα μερὶ καὶ ἐκράτησε γιὰ λόγου της τὸ ἄλλο· ἔδοσε καὶ τῶν παιδιῶν τὴν *καρίνα*[2] καὶ 'ς τὸν ἕνα ξένον τὴ μιὰ φτερούγα, καὶ 'ςτὸν ἄλλ' τὴν ἄλλη· 'σὰν ἀποφάγανε, ἐπέσανε νὰ κοιμηθοῦνε. Μὰ ὁ καημένος ὁ βασιλιᾶς δὲν εἶχε ὕπνο γιατὶ ἐσυλλογρύντανε τὴν αὐριανὴ καὶ ἐπαραδέρνουνταν ὅλη νύχτα 'ς τὸ ἀχερένιο κρεβάτι· ἐκεῖ ἀκούει ποῦ ἔλεγε ὁ γέρο ζευγᾶς 'ςτὴ θυγατέρα του.—«Τί ἤτανε αὐτὸ ποῦ ἔκαμες ἀπόψε, θυγατέρα; Ἐμένα τὴ κεφαλὴν, τὰ δυὸ μεργιὰ ἐφάετε ἐσὺ καὶ ἡ μάνα σου, καὶ τὴ καρίνα ποῦ ἔχει ὅλα τὰ ψαχνὰ ἔδοσες τῶν παιδιῶν, 'σὰν νὰ ποῦμε ὅλαις τσὴ καλλίτεραις μεργιαῖς τσὴ φάγαμε ἐμεῖς καὶ τῶν καημένων τῶν ξένων ἔδοσες τσὴ δυὸ φτερούγαις· ἐμένα, θυγατέρα, ἔπεσε ἡ μούρη μου ἀπὸ τὴ ντροπή μου μὲ τὸ ἀποψινὸ σου φέρσιμο». Τότες ἡ κόρη ἀπηλοήθηκε καὶ λέει —«Ἀφέντη μου, ἔτσι ποὖπρεπε νὰ γένῃ ἔκαμα κι' ἐγώ. Σὲ σένα ἔδοσα τὴ κεφαλὴ γιατὶ σὺ εἶσαι τὸ κεφάλι τοῦ σπιτιοῦ· ἐγὼ καὶ ἡ μάνα μου ἐπήραμε τὰ δυὸ ποδάργια γιατὶ στέκουμεν ὅλη μέρα 'ςτὸ ποδάρι καὶ συγυρίζομε

1. Ξεδιαλύνῃ = λύσῃ. 2. Κατὰ μεταφορὰν ἐκ τῶν πλοίων καλεῖται καρίνα τὸ προέχον στέρνον τῶν πτηνῶν.

τὸ 'σπίτι· 'ς τὰ παιδιὰ ἔδωσα τὴν καρίνα γιατὶ εἶνε ὅλη 'μέρα 'ςτὰ ποδάργια μας καὶ 'στσοὶ ξένοι ἔδοσα τσὴ φτερούγαις γιατὶ ξένοι εἶνε καὶ αὔριο θὰ πετάξουνε νὰ φύγουνε 'σὰν πουλιά». Τώρα ὁ βασιλιᾶς ποῦ ἦτανε ἄγρυπνος ἀγροίκησε ὅλη αὐτὴ τὴν κουβέντα τσῆ κοπέλλας καὶ τοῦ ἀφέντη τση καὶ ἐπαραξενεύτηκε πῶς μιὰ τέτοια *βοκολίνα* [1] νὰ ξέρη τέτοια πράμματα καὶ πιὰ δὲν εἶχε *ἀπομονὴ* [2] νὰ ξημερώση *μπᾶς καὶ* [3] τοῦ ξεδιαλύνη τὸ νοιῶσμά του. Τὸ πρωὶ 'σὰν ἐσηκωθήκανε ἀπὸ τὸν ὕπνο ὁ βασιλιᾶς ἔκατσε κ' εἶπε τὸ νοιῶσμα τσῆ κοπέλλας· τότες ἐκείνη τοῦ λέει — «Πρέπει πῶς καμμιὰ ἀγάπα κανένα ποῦ 'πέθανε καὶ ἐπῆρε τὰ 'μάτια του καὶ τἄκαμε δακτυλίδια καὶ αὐτὸ θὰ 'πῆ «τὰ θωρεῖς φορῶ», ἐπῆρε καὶ τὰ 'δόντια του καὶ τἄκαμε τσοκαλάκια, καὶ αὐτὸ θὰ 'πῆ «τὰ μασσεῖς πατῶ»· ὕστερις ἐπῆρε καὶ τὸ κρανίο καὶ τὸ ἔκαμε τάσσι καὶ πίνει νερὸ, καὶ αὐτὸ θὰ 'πῆ «νοῦ κρατῶ καὶ πίνω». Καθὼς ἄκουσε ὁ βασιλιᾶς αὐτὰ τσῆ κοπέλλας τὰ λόγια, εὐτὺς ἐπῆγε ὁ νοῦς του 'ς τὸ χαλασμὸ τοῦ ἀράπη καὶ 'ς τὸν πόθο ποῦ εἶχε ἡ βασίλισσα ἀπάνω του κι ἐχάρηκε *περίσσια* [4]. 'Εκαββαλίκεψε εὐτὺς, χωρὶς νὰ 'πῆ τσῆ κοπέλλας ποιὸς εἶνε καὶ ἐγύρισε 'ς τὸ παλάτι μαζὶ μὲ τὸ μεγαλοσιάνο του. Ἡ βασίλισσα εἶχε συμμαζωμένη ὅλη τὴ δωδεκάδα καὶ ἦτανε περίχαρη γιατὶ ποτέ της δὲν τὤλπιζε πῶς ὁ βασιλιᾶς θὰ 'μπορέση νὰ ξεδιαλύνη τὸ νοιῶσμα· καθὼς ἔφτασε ὁ βασιλιᾶς, ἡ βασίλισσα εἶπε ὀμπρὸς 'ςὲ ὅλη τὴ δωδεκάδα τὸ νοιῶσμα καὶ ἀρώτησε τὸ βασιλιᾶ ἄ(ν) 'ξέρη νὰ τὸ ξεδιαλύνη· τότες ὁ βασιλιᾶς ἀρχίνησε καὶ τὸ ξεδιάλυνε ὅπως τὤχε ξεδιαλύνη ἡ βοκολίνα καὶ εἶπε καὶ τὴν ἱστορία τοῦ ἀράπη πῶς τὸν ἀγάπα ἡ βασίλισσα καὶ πῶς αὐτὸς τὰν ἐσκότωσε. Τότες *ἀποτσυφχιάστηκε* [5] ἡ βασίλισσα καὶ ἀπόμεινε 'σὰν ἀπο-

1. Τὸ βόκολο = ὁ βουκόλος· τὸ θηλυκὸν ἡ βακολίνα. 2. Ἀπομονὴ = ὑπομονή. 3. Μπᾶς καὶ = ἴσως καί. 4. Περίσσια = περισσῶς, λίαν. 5. Ἀποστυφχιῶ καὶ ἀποτσυφχιάζω (ἴσως ἐκ τοῦ ἀποκύπτω = σκύπτω ὀλίγον ἐμπρός. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 1003.) τὸ αὐτὸ μὲ τὸ παρὰ τοῖς λοιποῖς Ἕλλησιν ἀπορπέρνω· κυρίως σημαίνει ἐλέγχω δημοσίᾳ τινὰ πράξαντα κακόν τι ἢ ἁπλῶς ἐπιπλήττω τινά. Ὑπέθεσα τὴν λέξιν παραγομένην ἐκ τοῦ ἀποκύπτω διότι οἱ ἀποτσυφχιασμένοι ἐὰν δὲν ἀπεθρασύνθησαν παντάπασι κλίνουσιν ἐξ αἰδοῦς πρὸς τὰ κάτω τὴν κεφαλήν.

*σβαλωμένη*[1] καὶ εὐτὺς κατὰ τὴ συμφωνία ποῦ εἴχανε μὲ τὸ βασιλέα τὴν ἐπήρανε οἱ τσαούσιδες καὶ τὴν ἐκρεμάσανε. Μὰ ὁ βασιλιᾶς δὲν ἐξέχασε τὴ βοχολίνα ποῦ ἤτανε ἡ σωτηρία του· *μόνου*[2] ἐπρόσταξε νὰ ’πάρουνε εἴκοσι ψωμιὰ *καθάργια*,[3] ἕνα κεφάλι τυρὶ, ἕνα πετεινὸ παραγεμιστὸ καὶ ἕνα ἀσκὶ κρασὶ καὶ νὰ τσῆ τὰ πᾶνε· μαζὶ μ’ αὐτὰ τσῆ ’πεψε καὶ μιὰ γραφὴ ποῦ ἔγραφε ἔτσι·

«Εἴκοσι τραβᾷ ὁ μῆνας,
«Τὸ φεγγάρι ’νε γεμὸ,
«*Τὸ λαλοῦδι τῆς αὐγῆς*[4] μοσχοκάρφια ’νε γεμάτο
«Καὶ τῆς ’γίδας τὸ τομάρι τσιτωμένο τεντωμένο.»

Μὰ ’ς τὸ δρόμο ἐκεῖνοι ποῦ τὰ παένανε ἐπεινάσανε καὶ καθίζουνε καὶ τρῶνε τὰ ὀκτὼ ψωμιὰ, τὸ μισὸ κεφάλι τὸ τυρὶ, ὅλο τὸν πετεινὸ καὶ τὸ μισὸ κρασὶ, καὶ ὅσα ἀπομείνανε τὰ ’πήγανε τσῆ κοπέλλας μαζὶ μὲ τὴ γραφή. ’Εκείνη ’σὰν ἐδιάβασε τὴ γραφὴ ἔκατσε κ’ ἔκαμε τοῦ βασιλιᾶ μιὰ ἄλλη καὶ τοὔγραφε ἔτσι·

«Δώδεκα τραβᾷ ὁ μῆνας,
«Τὸ φεγγάρι ’νε μισὸ,
«Τὸ λαλοῦδι τῆς αὐγῆς μηδ’ ἦταν μηδ’ ἐφάνηκε,
«Καὶ τῆς ’γίδας τὸ τομάρι *τάντουλα πρὸς τάντουλα*[5].»

’Σὰν ἔλαβε αὐτὴ τὴ γραφὴ ὁ βασιλιᾶς ἐπαραξενεύτηκε γιὰ τὴν τόση φρονιμάδα τσῆ κοπέλλας καὶ εὐτὺς ἔπεψε καὶ τὴν ἐπῆρε γιὰ γυναῖκά του

κ’ ἐκάμαν γάμους καὶ χαραῖς
καὶ ξεφάντωσαις καλαῖς.

Μήτε ἐγὼ ἤμουνα ἐκεῖ μήτε *τοῦ λόγου σας*[6] νὰ τὸ πιστέψετε.

ΑΡ. Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

1. Τὴν αὐτὴν σχεδὸν σημασίαν ἔχει καὶ τὸ ἀ π ο σ β ο λ ό ν ω. 2. Μ ό ν ο υ = ἀλλά. 3. Ψ ω μ ὶ κ α θ ά ρ γ ι ο = ἐκ καθαροῦ σίτου, οὐχὶ δηλ. ἐκ σμιγοῦ ἢ κριθῆς. 4. Τ ὸ λ α λ ο ῦ δ ι τ ῆ ς α ὐ γ ῆ ς = ὁ ἀλέκτωρ. 5. Τ ά ν τ ο υ λ α π ρ ὸ ς τ ά ν τ ο υ λ α λέγεται ἐπὶ τῶν ἀσκῶν ἢ καὶ ἄλλων ἀγγείων ὅταν δὲν εἶνε ἐντελῶς πλήρη, ἐπομένως τὰ ἐν αὐτοῖς ὑγρὰ κυματίζονται ὅταν περιπατῇ ὁ κρατῶν τὰ τοιαῦτα ἀγγεῖα. 6. Τ ο ῦ λ ό γ ο υ σ α ς θεωρεῖται εὐγενικώτερον ἀπὸ τὴν πτωχὴν ἀντωνυμίαν σὺ καὶ σεῖς· νομίζει ὁ Μήλτος χωρικὸς ὅτι ὑβρίζεται ὕβριν βαρεῖαν ἐὰν τῷ εἴπῃς σὺ ἔστω καὶ πληθυντικῶς σεῖς.

Σημ. Ἡ πλοκὴ τοῦ παραμυθίου τούτου κατὰ τὸ τέλος εἶναι ὁμοία πρὸς τὸ παραμύθιον Τὰ κορακίστικα, ὅπερ εἶναι πάλιν παραλλαγὴ τοῦ παραμυθίου τοῦ υἱοῦ τοῦ βασιλέα καὶ τῆς κόρης ἑνοῦ θρουμμποπούλη, ὡς ἐν οἰκείῳ τόπῳ σημειοῦται.

Σ. Κ. Σ.

## 7

## Η ΒΑΣΙΛΟΠΟΥΛΑ ΚΑΙ Ο ΤΣΟΠΑΝΗΣ.

(Πελοπόννησος).

Ἤτανε μιὰ φορὰ κι᾽ ἕναν καιρὸ μιὰ βασιλοποῦλα· ἐκείνη ἡ βασιλοποῦλα ἤτανε πεντάμμορφη, καὶ ἡ ὀμορφιά της διελαλήθη εἰς ὅλο τὸν κόσμο, καὶ ἀπὸ τὰ τέσσερα μέρη τῆς γῆς ἐρχόντανε βασιλόπουλα, ζητῶντας νὰ τὴν ᾽πάρουνε γυναῖκα. Μὰ ἔλα ποῦ αὐτῆς τῆς μπῆκε ὁ διάβολος, καὶ δὲν ἤθελε ἄλλονε παρὰ ἐκεῖνονε, ὁποῦ ἤτανε καλὸς νὰ τῆς εἰπῇ ἕνα ζήτημα καὶ αὐτὴ νὰ μὴ ἠμπορέσῃ νὰ τὸ εὕρῃ! Ἔπεσε τὸ λοιπὸν μὲ δάκρυα καὶ μὲ κλάψαις ᾽ς τὸν πατέρα της τὸ βασιλέα, ζητῶντας καλὰ καὶ σώνει ὅποιο βασιλόπουλο δὲ ᾽μπορέσῃ νὰ ᾽υρῇ τέτοιο ζήτημα, ὄχι μονάχα νὰ μὴ τήνε ᾽παίρνῃ, ἀλλὰ νὰ τοῦ κόβῃ καὶ τὸ κεφάλι. Ὁ βασιλέας δὲν ἠθέλησε νὰ στέρξῃ καθόλου εἰς αὐτὸ ποῦ τοῦ ἐζήταγε ἡ κόρη του, ἀλλὰ βλέποντας τὴν κατάστασι της, ὅλο κλάψαις καὶ δάκρυα, ὡς μονάκριβη ποῦ τὴν εἶχε, δὲ ᾽μπόρεσε νὰ κάμῃ ἀλλοιῶς καὶ τῆς παραχώρησε ὅ τι ζητοῦσε. Ἐλησμόνησα μονάχα νὰ σᾶς ᾽πῶ πῶς αὐτὴ ἡ βασιλοποῦλα ἤτανε πολὺ ἔξυπνη, καὶ ἤξερε καὶ γράμματα καλά, ὥστε ὁποῦ ᾽μποροῦσε καὶ μὲ τὸν καλλίτερο σοφὸ νὰ τὰ ᾽βγάλῃ πέρα.

Ὁ βασιλιᾶς ἀμέσως ἔβαλε *ντελάλιδες*[1] νὰ εἰποῦνε πῶς ὅποιος ἤτανε καλὸς νὰ ᾽πῇ ἕνα ζήτημα, καὶ ἡ βασιλοποῦλα δὲ ᾽μπορέσῃ νὰ τὸ ᾽βρῃ νὰ ᾽παίρνῃ τὴ βασιλοποῦλα γυναῖκα, μὰ ὅποιος καὶ ἂν ἤτανε, ἀλλοιῶς καὶ τὸ ᾽βρισκε θὰ τοῦ κόβε τὸ κεφάλι. Τώρα ὅποιοι ἤταν

1. Ντελάλιδες = Κήρυκες· ἡ λ. τουρκική.

φρόνιμοι ἀπὸ 'κεῖ ποῦ νὰ χάσουνε τὴ ζωή τους, εἴπανε πῶς εἶναι καλλίτερο νὰ *μουρτζώσουνε* [1] καὶ τὴ βασιλοποῦλα καὶ τὰ καλά της καὶ νὰ φύγουνε· μὰ οὖλα τὰ δάχτυλα δὲν εἶναι ἴσα, κ' εὐρεθήκανε κάμποσα βασιλόπουλα ποῦ δὲ 'μπορούσανε νὰ κρατήσουν τὴν ἀγάπη ποῦ εἴχανε γιὰ τὴ βασιλοποῦλα, καὶ 'πήγανε καὶ τῆς ἐκάμανε ζητήματα. Μὰ τὰ δυστυχισμένα, τὰ κεφάλια τους τὴν ἄλλην ἡμέρα ἦταν εἰς τὸ πηγάδι τοῦ βασιλιᾶ, γιατὶ ὄχι μόνον αὐτὰ, ἀλλὰ καὶ ἄλλα 'μποροῦσεν ἡ βασιλοποῦλα νὰ τοὺς *ξεδιαλύσῃ* [2].

'Απ' ὀπίσω ἀπὸ τὴν πολιτεία ποῦ ἦτανε ἡ βασιλοποῦλα ἦτανε ἕνα βουνὸ, κ' ἐκεῖ ἀπάνω ἔβοσκε ἕνας τσοπάνης τὰ πρόβατά του. Μιὰ 'μέρα αὐτὸς ὁ τσοπάνης, ποῦ ἔβοσκε τὰ πρόβατά του 'ς τὸ βουνὸ, ἄκουσε ἀπὸ κάτι *στρατολόγους* [3] ποῦ περνάγανε κοντά του νὰ κακοτυχίζουνε καὶ νὰ λυποῦνται γιὰ ἕνα πανώργιο καὶ χαριτωμένο βασιλόπουλο, ποῦ 'κείνη τὴν ἡμέρα τῶκοψε ὁ βασιλιᾶς, γιατὶ ἡ κόρη του ἐξήγησε τὰ ζητήματα ποῦ τῆς εἶπε. 'Ο τσοπάνης ἐβάλθηκε 'σὲ μεγάλη περιέργεια, καὶ γιὰ νὰ μάθῃ καλλίτερα αὐτὴ τὴν ἱστορία, καλεῖ τοὺς στρατολόγους, τοὺς βάνει γάλα καὶ γιαοῦρτι καὶ χλωρὸ τυρὶ νὰ φᾶνε, καὶ τοὺς ζητᾷ νὰ μάθῃ ποία εἶναι αὐτὴ ἡ βασιλοποῦλα καὶ γιατὶ σκοτώνει ἔτσι τὰ βασιλόπουλα. Τότε αὐτοὶ καθίσανε καὶ ἕνα πρὸς ἕνα τοῦ εἴπανε ὅλη τὴν ἱστορία. 'Ο τσοπάνης ἐμπῆκε 'σὲ σκέψι, καὶ τοῦ καρφώθηκε 'ς τὸ κεφάλι νὰ πάῃ κι' αὐτὸς 'ς τὴ βασιλοποῦλα νὰ τῆς 'πῇ κανένα ζήτημα, γιατὶ δὲν τὸ χώραγε ποτὲ τὸ κεφάλι του πῶς 'μπορεῖ ἡ βασιλοποῦλα νὰ βρῇ ὅ τι αὐτὸς συλλογίζεται· κι' ὕστερα εἶπε ἢ τοῦ ὕψους ἢ τοῦ βάθους, τέτοια ζωὴ ποῦ περνάου τουραχνισμένη, καλλίτερα μιὰ ὥρα ἀρχήτερα ἢ νὰ ξεμπερδέψω ἢ νὰ γίνω βασιλιᾶς· καὶ πάλε δὲ 'μπόρεγε νὰ τὸ βάλῃ 'ς τὸ νοῦ του πῶς ἦτανε δυνατὸ νὰ τόνε κόψουνε. Ἂς ἦναι.

Τὸ βράδυ λοιπὸν 'σὰ 'πῆγε 'ς τὴ γρηὰ μάνα του—Τὸ καὶ τό, τῆς

1. Τὸ ἀλλαχοῦ φασκελόνω: ἐνταῦθα σημαίνει τὴν μετὰ περιφρονήσεως ἐγκατάλειψιν. Ἡ λ. 'Αλβανική. 2. Σύνηθες ἐπὶ ὀνείρων καὶ αἰνιγμάτων. = λύω, ἐξηγῶ. 3. Στρατολόγος = διαβάτης. — 'Εκ τοῦ Λατ. strata, ἢ 'Ιταλ. strada (οἱ Μανιᾶται λέγουσι στράδα).

λέει, γένεται, μάνα μου, καὶ θὰ πάω κ' ἐγὼ νὰ δοκιμάσω τὴν τύχη μου. — *Βρὲ καλέ μου, βρὲ κακέ μου* [1], τὸν ἄρχισεν. ἡ μάνα του, βρὲ κάθισε χάμου. Ἐκεῖνος τίποτε. Τέλος πάντων εἶδε κι' ἀπόειδε κ' ἐκείνη ἡ καϋμένη πῶς δὲν ἠμποροῦσε νὰ κάμη ἀλλοιῶς, καὶ πιάνει καὶ τοῦ φτιάνει μιὰ πῆτα γιὰ νὰ τρώῃ 'ς τὸ δρόμο του, μὰ μέσα 'ςὲ 'κείνη τὴν πῆτα ἔβαλε ποντικοφάρμακο ποῦ 'μποροῦσε καὶ καμῆλα ἀκόμη νὰ ψοφίσῃ.

Τὸ πρωΐ 'ς τὰ χαράμματα ὁ τσοπάνης, ποῦ δὲ 'μπόρεσε σάμπως νἄχῃ τριχόνες νὰ κοιμηθῇ καθόλου οὔλη τὴ νύχτα, σηκώνεται καὶ φωνάζει τῆς μάνας του. Ἡ μάνα τοῦ τοὖδωκε τὴν πῆτα καὶ τοὖειπε πῶς πρωτοῦ νὰ φάῃ νὰ δώσῃ ἕνα κομμάτι τῆς σκυλίτσας του, κι' ἂν ἰδῇ καὶ πάθῃ τίποτα νὰ μὴ φάῃ καθόλου ἀπὸ τὴν πῆτα, μόνε νὰ σηκωθῇ καὶ νὰ γυρίσῃ 'πίσω, γιατὶ αὐτὸ εἶναι κακὸ σημάδι, κι' ἂν δὲν τὴν ἄκουγε, ὁ βασιλιᾶς θὰ τὸν ἐσκότωνε.

Ὁ καλός μας ὁ τσοπάνης ξεκίνησε μὲ τὰ τσαρούχια του, τὴ κάπα του, τὴ μαγκοῦρα του καὶ μία ὠμορφούτσικη σκυλίτσα ποῦ τὸν ἀκλούθαγε ὁλοῦθενε, καὶ *ἄλλα βία* ξεκίνησε γιὰ τὴν πολιτεία ποὖταν ἡ βασιλοποῦλα. Μὲς 'ς τὸ μεσημέρι ἔφτασε κοντὰ 'ς ἕνα μεγάλο δάσος καὶ κάθισε ἀπὸ κάτω ἀπ' ἕνα δένδρο γιὰ νὰ φάῃ, γιατὶ πείναγε 'σὰ σκυλὶ ἀπὸ τὸ δρόμο. Ἐκεῖ ποῦ 'πῆγε νὰ φάῃ τὴν πῆτά του θυμήθηκε 'κεῖνα ποῦ τοῦ παράγγειλε ἡ μάνα του, κ' ἔρριξε μιὰ μπουκιὰ τῆς σκυλίτσας· ἀλλ' ἀμέσως ἔπεσε ξερὴ 'κείνη, ἀφρίζοντας 'σὰ λυσσασμένη. Ὁ τσοπάνης ἐφοβήθηκε, καὶ πέταξε τὴν πῆτα, μὰ ἔλα ποῦ ἡ καλλιά του ἀπὸ μέσα ἔπαιζε ταμπουρᾶ! Ἀποφάσισε νὰ πάῃ 'ς τὸ δάσος μὴ τύχῃ κ' εὕρῃ κανένα ὀπωρικὸ καὶ νὰ γυρίσῃ πάλι 'ς τὸ χωριό του. Ἐκεῖ ποῦ πήγαινε βλέπει μιὰ ἀγελάδα ποῦ *ὅτι εἶχε ψοφίσει* [2] καὶ φαινότανε 'σὰ 'γγαστρωμένη. Ἀπὸ τὴν πεῖνά του ἐκεῖνος δὲν ἔβλεπε 'μπροστά του καὶ ὄχι μοναχὰ ἀγελάδα, ἀλλὰ καὶ γαϊδάρα ψόφια — μὲ συμπάθειο — ἔτρωγε. Ἄνοιξε λοιπὸν τὴν κοιλιὰ τῆς ἀγελάδας μὲ τὴ μαχαίρα του, κ' ἔβγαλε τὸ μοσχαράκι 'σὰ τρυφερώτερο νὰ φάῃ 'κεῖνο μὰ πῶς νὰ κάμῃ

1. Φράσις παροιμιώδης = Μάτην διὰ παρακλήσεων καὶ ἀπειλῶν τὸν...
2. Συνήθης ἔκφρασις σημαίνουσα τὸ πρὸ ὀλίγου γενόμενον.

ποῦ μήτε ὕσκα, μήτε σπίρτα εἶχε ἀπάνω του γιὰ νὰ τὸ ψήσῃ. Ἀλλὰ 'κεῖ ποῦ γύριζε 'σὰ βουρλισμένος μὴ γνωρίζοντας τί νὰ κάμῃ, ἀγναντεύει ἕνα ἐρημοκκλῆσι, καὶ τρέχει 'κεῖ γιὰ ν' ἀνάψῃ φωτιὰ ἀπὸ τὰ καντήλια· 'πῆγε λοιπὸν, γιὰ νὰ μὴ τὰ πολυλογοῦμε, ἐκεῖ εἰς τὸ ἐρημοκλῆσι, καὶ μαζεύει ἕνα σωρὸ ἀπὸ τὰ πατερικὰ βιβλία ποῦ ἤτανε ἐκεῖ, βάνει φωτιὰ ἀπὸ τὸ καντῆλι καὶ ψένει τὸ μοσχάρι. Σοῦ κάθεται τότε ὁ καλός σου καὶ σοῦ τὸ κάνει — νά! πάστρα τὰ ψόφια μουσχάρι. Μὰ τὸ φαῒ τὸ θεοκατάρατο θέλει νερὸ, κ' ἐκεῖνος νερὸ ποῦ νὰ τὦυρῃ, ποῦ 'ς οὖλο τὸ δρόμο του οὔτε κἀνένα ξερόβρυσο ἀπάντησε. Κάνει ἔτσι ἀπάνου τὰ 'μάτια του καὶ βλέπει τὴν καντήλα ποῦ εἶχε νερὸ καὶ ἀπὸ 'πάνου λάδι· πιάνει καὶ χύνει τὸ 'λάδι κι' ἤθελε δὲν ἤθελε ἔπιε ἀπὸ τὸ νερὸ τῆς καντήλας.

'Σὰν τὴν ἐτύλωσε καλὰ, 'πῆγε νὰ ἰδῇ τὴ ψόφια τὴ σκύλα του· μὰ 'κεῖ ποῦ πάει βλέπει τρεῖς κοράκους ποῦ τὴ μυριστήκανε καὶ 'πήγανε νὰ τήνε φᾶνε· μὰ ἅμα 'πήγανε νὰ τσιμπήσουνε πέσανε καὶ οἱ τρεῖς ξεροί. Ἐσυλλογίστηκε τότε νὰ κάμῃ ἕνα ζήτημα εἰς τὴ βασιλοποῦλα γιὰ 'κεῖνα πὤπαθε, καὶ κάθισε κ' ἔφτιασε ἕνα τέτοιο, καὶ *μία-δύο*[1] κινάει γιὰ τὴ πολιτεία.

Ἅμα ἔφθασε 'κεῖ πέρα, πάει 'ς τὸ παλάτι καὶ ζητάει νὰ πάῃ νὰ εἰπῇ τῆς βασιλοπούλας ἕνα ζήτημα. Οἱ στρατιῶταις ἐθαρρέψανε πῶς εἶναι κἀνένας τρελλὸς, καὶ γυρεύανε νὰ τὸν βγάλουνε μὲ ταῖς κοντακιαῖς ἔξω· ἐκεῖνος τότε βάζει κάτι φωναῖς ἴσα μὲ τὸν οὐρανὸ, ὥστε ποῦ ὁ βασιλιᾶς τὸν ἄκουσε κ' ἐβγῆκε 'ς τὸ παράθυρο κ' ἐρώτησε τί τρέχει. — Νὰ τοῦτος ὁ τρελλὸς, ἀφέντη βασιλέα μου, εἶπεν ἕνας στρατιώτης, θέλει καὶ καλὰ νἄμπῃ μέσα, λέγοντας πῶς ἔχει νὰ εἰπῇ ἕνα ζήτημα τῆς βασιλοπούλας.

Ὁ βασιλιᾶς γιατὶ εἶχε ντελαλήσει πῶς ὅποιος κι' ἂν ἤτανε θὰ ἔδινε τὴ θυγατέρα του ἂν δὲν εὕρισκε αὐτὴ τὸ ζήτημά του, ἐπρόσταξε νὰ τὸν ἐμπάσουν. Τότες ἐκεῖνος παρουσιάσθηκε μπροστὰ 'ς τὴ βασιλοποῦλα ἔτσι κατὰ πῶς ἤτανε μὲ τὰ βλαχόσκουτά του, καὶ τῆς εἶπε· — Βασιλοποῦλά μου, τῆς λέει, ἔμαθα πῶς ὅποιος σοῦ εἰπῇ ἕνα ζήτημα καὶ δὲν τοῦ τὤβρῃς νὰ τὸν 'παίρνῃς ἄντρα· ἦλθα τὸ

1. Μία-δύο = Κατ' εὐθεῖαν.

λοιπὸ καὶ ἐγὼ νὰ σοῦ 'πῶ ἕνα τέτοιο ζήτημα, κι' ἂν τὄβρῃς, τότε τὸ κεφάλι μου εἶναι 'ς τὰ χέρια σου, ἂ δὲν τὤβρῃς νὰ μὲ 'παίρνῃς ἄνδρα σύμφωνα μὲ τὸ λόγο σου.

Ἡ βασιλοποῦλα, ποῦ ἐνόμιζε πῶς αὐτὸς ὁ παληόβλαχος θὰ εἰπῇ τίποτε κουταμάραις, τὸν ἐτήραξε μὲ χαμογέλοιο, καὶ τοῦ εἶπε νὰ τῆς εἰπῇ τὸ ζήτημά του. Τότες ὁ τσοπάνης τῆς λέει:

— Ἡ πηταροῦλα ἔφαγε τὴν ὠμορφοῦλα,
Ἡ ὠμορφοῦλα σκοτωμένη
Τρεῖς ἀραπάδες ἔφαγ' ἡ καθμένη.

—

Ἔπαρα κρέας γεννημένο κι' ἀγέννητο,
Ἔψησά το μὲ γράμματα,
Κ' ἤπια νερὸ ποῦ μήτε 'ς τὸν οὐρανὸ ἦτανε μήτε 'στὴ γῆ.

Τοῦτο εἶναι τὸ ζήτημά μου, βασιλοπούλά μου, κι' ἂν 'μπορέσῃς, νὰ μοῦ τὸ διαλύσῃς.

Ἡ βασιλοποῦλα 'σὰν ἄκουσε τέτοιας λογῆς ἀνώλπιστα λόγια ἀπὸ τὸ τσοπάνη, τἄχασε καὶ δὲν εἶξερε τί νὰ εἰπῇ. Τοῦ γύρεψε διορία τρεῖς ἡμέραις, μὰ 'ς τῆς τρεῖς ἀπάνω ὁ τσοπάνης ἐγύρισε, καὶ ἡ βασιλοποῦλα μὴ 'μπορῶντας νὰ διαλύσῃ αὐτὸ τὸ ζήτημά του ἀναγκάστηκε καὶ τὸν ἐπῆρε ἄντρα, κ' ἔτσι κάτσανε ἐκεῖνοι καλὰ κ' ἐμεῖς καλλίτερα.

N. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

Σημ. Τὰ ἐν τῷ παραμυθίῳ τούτῳ ὁμοιάζουσι πολλῷ πρὸς τὸν ἐκ τοῦ Ἰταλοῦ Gozzi εἰλημμένον ἀσιατικὸν μῦθον, ὃν λαβὼν ὡς ὑπόθεσιν ὁ Shiller ἔπλεξε χάριεν δρᾶμα, τὴν Turandot. Καὶ ἄνωθι μὲν προβατοβοσκὸς εἶνε ὁ μετὰ ποικίλα κατὰ τὴν ὁδὸν δεινοπαθήματα προτείνων εἰς τὴν βασιλοπούλαν τὸ δύσλυτον αἴνιγμα καὶ νυμφευόμενος αὐτὴν ἀποροῦσαν νὰ δώσῃ τὴν λύσιν, ἐν δὲ τῷ Σχιλλερείῳ δράματι ὁ Καλάφ, ὁ τοῦ Ἀστραχὰν ἡγεμονόπαις, εἶνε ὁ λύων τὰ ὑπὸ τῆς Turandot, τῆς ἀπόνου κόρης τοῦ μυθικοῦ βασιλέως τῆς Κίνας Altoum, προταθέντα αἰνίγματα. Παρὰ τῷ Γερμανῷ ποιητῇ ὅμως δὲν τελειόνει οὕτως ἡ ὑπόθεσις, ἀλλ' ἡ βασιλόπαις καὶ ἡττηθεῖσα δυσχεραίνει νὰ ὑπαχθῇ ὑπὸ ζυγὸν ἀνδρὸς, τοῦθ' ὅπερ βλέ-

πων ὁ Καλὰφ προτείνει αὐτῇ νὰ εὕρῃ τὰ ἔτι ἀγνοούμενα ἐν τῇ Σινικῇ αὐλῇ ὀνόματα αὐτοῦ τε καὶ τοῦ πατρὸς, ἅπερ ἡ Turandot διὰ δόλου μαθοῦσα λαμβάνει οὐχ ἧττον ὡς σύζυγον τὸν ἡγεμονόπαιδα, ἐλεοῦσα τέλος τὸν δυσθυμοῦντα πατέρα καὶ πρὸς τὸν ἐρῶντα νεανίαν συμπαθοῦσα.

Σ. Π. Λ.

Σημ. Τὸ παραμύθιον τοῦτο ἔχει τινὰ ὁμοιότητα πρὸς τὸν ἐν τοῖς Ἀραβικοῖς μυθολογήμασι ἀπαντῶντα μῦθον τῆς ἡγεμονίδος τῆς Κίνας καὶ τοῦ ἐκπτώτου καὶ εἰς ἔνδειαν περιπεσόντος ἡγεμόνος τοῦ Ἀστραχὰν Καλάφ. Καὶ ἐκεῖ ὡς καὶ ἐνταῦθα ἡ ἡγεμονὶς ὑπόσχεται νὰ νυμφευθῇ ἐκεῖνον, ὅστις δυνηθῇ νὰ τῇ προτείνῃ αἴνιγμα, ὅπερ αὐτὴ νὰ μὴ κατορθώσῃ νὰ λύσῃ. Πολλοὶ ἡγεμονόπαιδες ἔπεσαν θύματα τοῦ πρὸς αὐτὴν ἔρωτός των, δύσλυτον αἴνιγμα μὴ δυνηθέντες νὰ προτείνωσιν, ἕως οὗ ὁ Καλὰφ ἐκ τῶν ἰδίων αὐτοῦ περιπετειῶν συνθέσας ἕν, τὴν ἐνυμφεύθη μὴ κατορθώσασαν νὰ τὸ ἐξηγήσῃ (Πρβλ. Mille et une nuits, Contes arabes. Tr. Galland. T. IV).

Ν. Γ. Π.

## 8

## ΤΑ ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ.

### (Πελοπόννησος).

Ἤτανε μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ ἕνας βασιλιᾶς. Ἐκεῖνος ὁ βασιλιᾶς εἶχεν ἕναν ἀδερφὸ μεγαλείτερο, πανδρεμένονε, κι' αὐτὸς ὁ ἀδερφὸς τοῦ βασιλέα εἶχε μιὰ θυγατέρα ὤμορφη 'σὰν τὸν ἄγγελο, καὶ ἔξυπνη καὶ τετραπέρατη. Μιὰ φορὰ ὁ διάολος τοῦ ἔβαλε 'ς τὸ νοῦ τοῦ βασιλιᾶ πῶς αὐτὸς ὁ ἀδρεφός του ὁ μεγαλείτερος γυρεύει νὰ τόνε σκοτώσῃ, γιὰ νὰ τοῦ 'πάρῃ τὴ βασιλεία. Ἐσὰν τοῦ 'μπῆκε μιὰ τέτοια κακὴ ἰδέα 'ς τὸ κεφάλι, διατάζει ἀμέσως τοὺς στρατιώταις του νὰ 'πάρουνε τὸν καϋμένο τὸν ἀδρεφό του νὰ τόνε ῥίξουνε 'ς ἕνα *γουλᾶ* [1] σκοτεινόνε καὶ 'κεῖ νὰ μὴ τοῦ δίνουνε μήτε ψωμί, μήτε νερὸ, ὅσο ποῦ νὰ τὸν ἀφίσουνε νὰ 'πεθάνῃ ἀπὸ τὴν πεῖνά του. Ἔτσι εἶπε ἔτσι κάμανε, τὸν 'πήρανε καὶ τὸν ἐρρίξανε 'σὲ μία σκοτεινὴ φυλακὴ ποῦ δὲν ἔβλεπε μήτε τὸ δάχτυλό του.

1. Γουλᾶς = ἀθλία φυλακή. Ἡ λ. Τουρκική.

Ἡ θυγατέρα τοῦ ἀδερφοῦ τοῦ βασιλιᾶ, βλέποντας τὸν πατέρα της νὰ τόνε βάνουνε χωρὶς αἰτία καὶ ἀφορμὴ 'ς τὴ φυλακὴ, ὑποψιάσθηκε ἀμέσως πῶς κἄτι κακὸ θὰ τοῦ κάμη ὁ βασιλιᾶς, κι' ἔδωσε ἀπὸ 'δῶ ἔδωσ' ἀπὸ 'κεῖ [1] καὶ ἔμαθε πῶς ὁ βασιλιᾶς ἔκαμε ἀπόφασι ν' ἀφίση τὸν πατέρα της ν' ἀποθάνη τῆς πείνας 'ς τὴ φυλακή. Τρέχει λοιπὸν ἀμέσως 'ς τοῦ βασιλιᾶ, πέφτει 'ς τὰ πόδια του.— «Ἀφέντη βασιλέα μου, τοῦ λέει, μιὰ χάρι μονάχα σὲ παρακαλῶ νὰ μοῦ κάμης, νὰ μ' ἀφίνης νὰ βλέπω δυὸ φοραῖς τὴν ἡμέρα τὸν πατέρα μου 'ς τὴ φυλακὴ ποῦ τὸν ἔβαλες».

Ὁ βασιλιᾶς, ζημία κάμμία δὲν ἐπάθαινε, τῆς ἔδωσε λοιπὸν αὐτὴ τὴν ἄδεια, διάταξε ὅμως τοὺς στρατιώταις του νὰ τήνε ψάχνουνε καλὰ ὅταν 'μπαίνη 'ς τὴ φυλακὴ μὴ τύχη καὶ φέρνη ψωμὶ ἢ ἄλλο φαῒ τοῦ πατέρα της, καὶ νὰ κάμουνε μιὰ τροῦπα 'ς τὸν τοῖχο τῆς φυλακῆς, κι' ἀπὸ 'κεῖ νὰ κουβεντιάζουνε πατέρας καὶ θυγατέρα.

Ἡ κορίτσα, βλέποντας ὅτι κατώρθωσε νὰ γλυτώση τὸν πατέρα της ἀπὸ τὸ θάνατο, πάγει ἀμέσως 'ς τὸ λουτρὸ, ἐλούσθη καὶ κατέβασε γάλα καὶ πάει 'ς τὸν πατέρα της 'ς τὴ φυλακή. Τοῦ ἔβαλε ἀπὸ τὴν τροῦπα τὸ βυζί της καὶ τοῦ εἶπε νὰ βυζάξη. Ἔτσι ἔκανε κάθε 'μέρα καὶ ὁ πατέρας της δὲν εἶχε ἀνάγκη ἀπὸ ἄλλο φαγί.

Ὁ βασιλέας τόσον καιρὸ νὰ μὴν 'πεθάνη ὁ ἀδρεφός του ἀπὸ τὴν πεῖνα, ὑποψιάστηκε μὴ κάνη τίποτα μάγια ἡ ἀνιψιά του καὶ τὸν θρέφει. *Δίνει* λοιπὸν *διάτα* [2] 'ς τοὺς *ντζαντάρμιδές του* [3], νὰ μὴν ἀφίνουνε καθόλου τὴν κόρη νὰ 'μπαίνη νὰ γλέπη τὸν πατέρα της, μὰ ὅ τι κι' ἂν τοὺς 'πῆ.

Ἡ κόρη 'σὰν ἄκουσε πῶς ὁ βασιλιᾶς τῆς ἐμπόδισε νὰ βλέπη τὸ πατέρα της, ἦρθε, τί τὸ θέλεις, νὰ σκάση ἀπὸ τὴν πίκρα της, γιατὶ ἔβλεπε πῶς οὖλαις της ἡ μηχαναῖς *πηγαίνανε τοῦ κάκου* [4], γιατ' ὁ πατέρας της σήμερ'—αὔριο θὰ 'πέθαινε ἀπὸ τὴν πεῖνά του.

'Κεῖ ποῦ 'πήγαινε ἔτσι συλλογισμένη 'ς τὸ δρόμο μὴ 'ξέροντας τί νὰ κάμη, 'ξέβγηκε 'λίγο ἀπὸ τὴν πόλι κ' ἐκεῖ βλέπει ἕναν ἀλμπάνη [5]

1. Φράσις συνήθης = διὰ παντοίων μέσων. 2. Δίδει διαταγὴν, διατάσσει. 3. Στρατιώτας, ἐκ τοῦ γαλλ. gendarmes. 4. Ἤθελον ἀποβῆ μάταιαι. 5. Ἱππίατρον, πεταλωτήν.

που *'πολέμαγε*[1] νὰ σκίσῃ μιὰ φοράδα ψόφια — *Γειά σου*[2], τοῦ λέει, τί κάνεις αὐτοῦ, κουμπάρε; — Ἔ! κοκκώνα μου, τῆς λέει ἐκεῖνος, ἐγὼ εἶμαι ἕνας φτωχὸς ἄνθρωπος καὶ χθὲς μοῦ 'ψόφησε ἐτούτη ἡ φοράδα μου ποῦ ἦταν ἑτοιμόγεννη καὶ τήράου νὰ βγάλω ἀπὸ μέσα της τὸ πουλαράκι, καὶ νὰ πάρω καὶ τὸ τομάρι της, κι' ἔτσι νὰ 'βγάλω μπάρε μου λίγους παράδες γιὰ ν' ἀγοράσω ἄλλη.

— Μὰ 'μπορεῖ, τοῦ λέει 'κείνη, νὰ ζήσῃ πλειὰ τὸ πουλάρι;

— Μπᾶ! λέει 'κεῖνος· δὲ γλέπεις 'κεῖνο 'κεῖ κάτου τ' ἀλογάκι ποῦ τρέχει 'σὰν ἀλάφι; Ἔτσι κ' ἐκεῖνο τὤβγαλα, *πᾶνε τώρα τέσσερα χρόνια*[3] ἀπὸ τὴν κοιλιὰ τῆς μάνας του.

Ἡ κορίτσα 'σὰν ἔξυπνη ποῦ ἦταν, ν' ἀκούσῃ ἕνα τέτοιο πρᾶμμα κόντεψε νὰ πετάξῃ ἀπὸ τὴ χαρά της, γιατ' ἐσοφίσθη μιὰ τέχνη νὰ γλυτώσῃ τὸν πατέρα της. Πιάνει τὸ λοιπὸν καὶ δίνει ἑκατὸ φλωριὰ τοῦ ἀλμπάνη καὶ 'παίρνει τὸ ἀλογάκι, πού τὸ 'βγάλανε ἀπὸ τὴ κοιλιὰ τῆς φοράδας, καὶ τὸ τομάρι τῆς μάνας του καὶ τὰ πάγει *πισκέσι*[4] τοῦ βασιλιᾶ, τὸ ἄλογο νὰ καββαλικεύῃ καὶ τὸ τομάρι γιὰ νὰ κοιμᾶται ἀπάνου 'ς αὐτὸ ὁ βασιλιᾶς[5], ζητῶντας τὴ χάρι νὰ τὴν ἀφίνῃ ἀκόμη νὰ πηγαίνῃ νὰ γλέπῃ τὸν πατέρα της. Ὁ βασιλιᾶς βλέποντας τὸ ἀλογάκι ὤμορφο πολὺ τῆς ἔδωσε τὴν ἄδεια.

Μιὰ 'μέρα ποῦ ὁ βασιλιᾶς ἦτανε 'βγαλμένος 'ς τὸν περίπατο, καββάλα ἀπάνου 'ς ἐκεῖνο τὸ ἀλογάκι, νά σου 'κείνη ἡ κορίτσα παρουσιάζεται 'ς τὸ βασιλιᾶ, πιάνει ἀπὸ τὸ *γκέμι*[6] τὸ ἀλογάκι γιὰ νὰ σταθῇ, καὶ λέει τοῦ βασιλιᾶ:

'Σ ἀγέννητο κι' ἂν κάθεσαι 'ς τὴ μάνα του κοιμᾶσαι.

Ὁ βασιλιᾶς ν' ἀκούσῃ ἕναν τέτοιο λόγο δὲ 'μπόρειγε νὰ νοιώσῃ τὶ θὰ 'πῇ καὶ τὴν παρακάλεσε νὰ τοῦ τὸν 'ξηγήσῃ. 'Εκείνη τότε τοῦ λέει — «Θὰ σ' τόνε λύσω, βασιλιᾶ μου, τὸν λόγο ἅμα μοῦ δώσῃς τὸ παιδί μου, τὸ παιδὶ τῆς μάνας μου' κι' ἅμα μοῦ τὸ δώσῃς θὰ γενῇ πατέρας μου, ἅμα δὲν τὸ δώσῃς πάλε παιδί μου θὰ ἦναι[7].

1. Πολέμαγε = προσεπάθει. 2. Χαιρετισμὸς συνήθης = Ὑγιεία σοι. 3. Πρὸ τεσσάρων ἐτῶν. 4. Δῶρον. Τουρκ. λ. 5. Ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι Ὁμηρική· ἕλκει, ἆρά γε ἐκεῖθεν τὴν καταγωγήν της καὶ ἐν τῷ παρόντι παραμυθίῳ; 6. Χαλινός· ἐκ τοῦ κημός (;) 7. Μεταξὺ τῶν εἰς μακαρονίζουσαν γλῶσσαν

Ὁ βασιλιᾶς εὑρέθηκε ἀκόμη ’μπερδεμένος καὶ τῆς εἶπε νὰ τοῦ ζητήσῃ ὅ τι χάρι θέλῃ γιὰ νὰ τοῦ ξεδιαλύσῃ τὸ λόγο. Ἐκείνη τότε τοῦ ἐζήτησε νὰ τῆς ξεφυλακώσῃ τὸν πατέρα της ποῦ χωρὶς αἰτία καὶ ἀφορμὴ τὸν εἶχε κλεισμένονε ’ςτὴ φυλακὴ τόσον καιρό. Ὁ βασιλιᾶς μὴ ’μπορῶντας νὰ λύσῃ τὸ λόγο του, τὸν ἔβγαλε ἀπὸ τὴ φυλακὴ τὸν πατέρα της καὶ τότε ’κείνη κάθισε τὸ καὶ τὸ, ἕνα πρὸς ἕνα, καὶ τοῦ ’διηγήθη ὅλη τὴν ἱστορία. Ὁ βασιλιᾶς ἐθαύμασε μὲ τὴν ἐξυπνάδα της, καὶ μετάνοιωσε ὕστερα γιατ’ ἐφυλάκωσε τὸν ἀδρεφό του, τὶ κατάλαβε πῶς ὅσα τοῦ εἴπανε γιὰ δαύτονε ἦτανε οὖλο ψέμματα καὶ διαβολιαῖς. Ἔτσι κάτσανε ’κεῖνοι καλὰ κ’ ἐμεῖς καλλίτερα.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

Σημ. Ὅμοιον διήγημα τοῦ παρόντος παραμυθίου ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Πλινίου καὶ τοῦ Βαλερίου Μαξίμου (V, 4) ὡς συμβὰν ἐν Ῥώμῃ. Δὲν εἶναι δὲ παράδοξον καὶ τὸ παρὸν παραμύθιον ἐκ τοῦ γεγονότος ἐκείνου νὰ προῆλθεν. Ὅπως καταδειχθῇ ἡ ὁμοιότης παραθέτομεν ἐνταῦθα τὸ τοῦ Πλινίου χωρίου: «Pietatis exempla infinita quidem toto orbe extitere: sed Romae unum cui comparari cuncta non queant. Humilis e plebe et ideo ignobilis puerpera, supplicii causa carcere inclusa matre, cum impetrasset aditum a janitore semper excussa, ne quid inferret eibi, deprehensa est uberibus suis alens eam. Quo miraculo, matris salus donata filiae pietati est, ambaeque perpentuis alimentis.» (Plin. Hist. Nat. VII, 36). Παρὰ Πλινίῳ λοιπὸν ἡ ἀρτίτοκος θυγάτηρ γυναικός τινος καταδεδικασμένης εἰς τὸν διὰ τῆς πείνης θάνατον λαμβάνει τὴν ἄδειαν καὶ εἰσέρχεται εἰς τὴν φυλακήν, καὶ ἂν καὶ ὁ δεσμοφύλαξ ἠρεύνα καθ’ ἑκάστην ἐπ’ αὐτῆς μήπως κομίζῃ τροφήν, ὅμως διὰ τοῦ γάλακτός της

γεγραμμένων αἰνιγμάτων, εἰς ἃ κατὰ τὰς παρελθούσας ἑκατονταετηρίδας προσεπάθησάν τινες νὰ μεταβάλωσι τὰ δημώδη ὑπάρχει καὶ ἡ ἑξῆς παράφρασις, ἣν τινα μεταξὺ ἄλλων τοιούτων αἰνιγμάτων εὗρον εἰς τὸ τέλος χειρογράφου τινὸς ἰατροσοφικοῦ:

Ἐπὶ ἀγεννήτου πόδας στέκεις,
ἐπὶ τῇ μητρὶ αὐτοῦ καθεύδεις.
Ἢ λῦσαί μου τὸν λόγον,
ἢ δός μου τὸν υἱόν μου
τὸν ἄνδρα τῆς μητρός μου·
καὶ ἂν μέν μου τὸν δώσῃς — πατήρ μου ἐστὶ
ἂν δὲ δὲν μοὶ τὸν δώσῃς
υἱός μου ἐστί.

ἔτρεφε τὴν μητέρα της, τοῦθ' ὅπερ γνωσθὲν ἐγένετο αἰτία τῆς σωτηρίας των. — Ὁ δὲ Ὑγῖνος (Fab. CCLIV) διηγεῖται ὅτι τοιοῦτό τι συνέβη ἐν Ἑλλάδι, τῆς Χανθίππης οὕτω θρεψάσης τὸν πατέρα αὐτῆς Κίμωνα. — Τὴν ὑπόθεσιν ταύτην πολλοὶ ἀρχαῖοι καλλιτέχναι ἔλαβον ὡς ἀντικείμενον, μία δὲ τοιαύτη ἀρχαία τῆς Πομπηΐας εἰκὼν σώζεται ἐν τῷ τῆς Νεαπόλεως Μουσείῳ (Museo Borbonico, t. I tav. 5). Carità Greca δὲ ἢ Carità Romana (Piété Grecque, Piété Romaine) ἐκαλοῦντο αἱ τοιαῦται παραστάσεις καθ' ὅσον παρίστανον τὴν ὑπὸ τοῦ Ὑγίνου ἢ τοῦ Πλινίου καὶ Μαξίμου ἀναφερομένην σκηνήν.

N. Γ. Π.

## 9

### Η ΠΟΡΤΑΙΣ ΤΩΝ ΜΕΓΑΛΩΝ.

Ἀρχὴ τοῦ παραμυθιοῦ κτλ.

Μιὰ φορὰ ἤτανε ἕνας γέρος κι' εἶχε μιὰ μηλιὰ, καὶ αὐτὴ ἡ μηλιὰ ἔκανε καὶ δίφορα μῆλα. Μιὰ 'μέρα Γεναργιάτικη ἔλαχε κι' ἐπέρασε ὁ βασιλιᾶς 'ντυμένος τεπτίλι καὶ εἶδε τὸ γέρο ποῦ ἐκαθούντανε ἀπὸ κάτω ἀπὸ τὴ μηλιὰ καὶ ἐφύλαε· τοῦ λέει. — «Τί κάνεις, γέρο, αὐτοῦ δά;» — «Φυλάω, ἀφέντη, τὰ μῆλα τσῆ μηλιᾶς μου.» — «Καὶ ποῦ τὰ 'βρῆκε τέτοιον καιρὸ ἡ μηλιά σου τὰ μῆλα;» — «Πάρε, ἀφέντη μου» τοῦ λέει ὁ γέρος, καὶ τοῦ κόβγει τὰ μῆλα καὶ τοῦ τὰ δίνει. Τότες ὁ βασιλιᾶς τοῦ ἀφίνει μιὰ γραφὴ καὶ τοῦ λέει πῶς, αὔριο νάρχῃς 'ς τὸ μεγαλείτερο σπίτι τσῆ χώρας νὰ μ' εὕρῃς. Ἔτσι τοὖπε κι' ἔφυγε. 'Σὰν τὴν αὐριανὴ 'παίρνει τὸ γραμματάκι ὁ γέρος καὶ πάει 'ς τὸ παλάτι, γιατὶ ἐκεῖνο ἤτανε τὸ μεγαλείτερο σπίτι τσῆ χώρας. Καθὼς πάει καὶ τόνε θωρεῖ ὁ πρῶτος σουλντάδος ἔτσι ἄτσαλο καὶ κακοντυμένο, τὸν ἔβρισε καὶ τὸν *ἄμποθε*[1] γιὰ νὰ φύγῃ· μὰ ὁ γέρος τοὔδειξε τὸ γραμματάκι καὶ ἔτσι τὸν ἄφησε κι' ἐμπῆκε. Γιὰ νὰ μὴν πολυλογοῦμε τὰ ἴδια ἔπαθε καὶ 'ς τὸ δεύτερο καὶ 'ς τὸν τρίτο σουλντάδο, καὶ 'σὰν ἐπῆγε 'ς τὸν ὑστερνὸ ποὔτανε πιὰ 'ς τὴν πόρτα τοῦ βασιλιᾶ, ἐκεῖνος δὲν ἔχασε καιρὸ μόνον μαζὶ μὲ τσὴ 'βρισιαῖς ἐσήκωσε καὶ τὸ κοντάκι τσῆ μπαγιονέτας καὶ ἔδωσε τοῦ καημένου τοῦ

1. Ἀμπόθω = ὠθῶ.

γέρου, ποῦ τοῦ 'μελάνιασε τὰ κρέατά του, γιατὶ, λέει, εἶχε τὴν ἀδιαντροπιὰ ν' ἀνεβῇ καὶ νὰ λερώσῃ τσὴ σκάλαις μὲ τὰ παλησοτσάρουχά του. Ὁ καμμένος ὁ γέρος ἐθύμωσε τότες κι' ἔφυγε. Μὰ ὁ βασιλιᾶς καθὼς ἐξύπνησε ἐρώτησε ἂν ἦρχε κανένας γέρος χωργιάτης 'ς τὸ παλάτι. Τοὔπανε πῶς ἦρχε καὶ πῶς τὸν ἐβγάλανε· τότες ἐθύμωσε καὶ ἔπεψε ἀθρώπους γιὰ νὰ τόνε φέρουνε. Ὁ γέρος δὲν ἤθελε νάρχῃ πιὰ, μὰ μὲ τὰ πολλὰ παρακάλια τόνε ἐκαταφέρανε καὶ ἦρχε. Σὰν τὸν εἶδε ὁ βασιλιᾶς τοὔπε κι' ἔκατσε· ὕστερις τοὔδωκε ἕνα γραμματάκι νὰ πάῃ 'ς τὸν κασσιέρη του νὰ τοῦ δώσῃ ἑκατὸ φλουργιά· 'σὰν ἐβγῆκε ὁ γέρος ἔχασε ὁ καμμένος τὰ *κατατόπια* [1] τοῦ παλατιοῦ καὶ ἐπάενε ἀπὸ πόρτα 'ς ἐ πόρτα καὶ οἱ σουλντάδοι ποὔτανε 'στσὴ πόρταις θωρῶντάς τονε ἄτσαλο καὶ κακοντυμένο τὸν ἐβρίζανε καὶ τὸν ἀμπόθανε ἀπὸ 'δῶ καὶ ἀπὸ 'κεῖ. Ὕστερις ἀπὸ πολλὰ βάσανα ἐπῆγε 'ς τοῦ κασσιέρη καὶ ἐκεῖνος 'σὰν εἶδε τὸ γράμμα τοῦ βασιλιᾶ τοὔδωκε εὐτὺς τὰ ἑκατὸ φλουργιά· 'σὰν τοῦ τάδωκε τοῦ λέει ὁ γέρος —«Ἀφέντη κασσιέρη, δόσε μου, νἄχῃς καλὸ, μιὰ μπένα κι' ἕνα καλαμάρι καὶ χαρτί.» —«Ἦντα τὰ θέλεις;» τοῦ λέει ὁ κασσιέρης. —«Γιὰ νὰ γράψω μιὰ παραγγελιὰ τῶν παιδιῶν μου, πῶς 'ς ἐ τέτοιαις *μεγάλαις* πόρταις νὰ μὴν ἔμπουν ποτὲ μήτ' αὐτοὶ μήτε τὰ παιδιά τωνε μήτε ἡ γενιὰ τσῆ γενιᾶς τωνε. Μηδ' ἐγὼ ἤμουνα 'κεῖ μήτε τοῦ λόγου σας νὰ τὸ πιστέψετε.

Σημ. Παραβλητέον πρὸς τὸ παραμύθιον τοῦτο τὰ παρὰ τοῦ ἀοιδίμου Ἀ. Κοραῆ εἰρημένα ἔν τινι πρὸς τὸν ἐν Χίῳ Πρωτοψάλτην ἐπιστολῇ.

«Ταῦτα μ' ἔλεγεν ἡ Νόνα
«Ποὖτον γρηὰ πολλῶν καυκάλων,
«Ἂν θέλῃς καλὰ νὰ ζήσῃς
«Φεῦγε πόρταις τῶν μεγάλων
«Γιατ' ἐκεῖ παιδί μου χάνεις
«Τὴν ψυχήν σου, τὴν ζωήν σου
«Κι' αὐτὸ ἀκόμη τὸ πουγγί σου.»

(Ἴδε Ἀπάνθισμα Α' ἐπιστολῶν Ἀ. Καραῆ ὑπὸ Ι. Ῥώτα)

ΑΡ. Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

1. Κ α τ α τ ό π ι α = τὰς διεξόδους τῶν διαδρόμων.

## 10

## ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ ΤΟΥ ΣΠΑΝΟΥ.

(Πελοπόννησος).

Ἤτανε μιὰ φορὰ κ' ἕναν καιρὸ ἕνας βασιλιᾶς· ἐκεῖνος ὁ βασιλιᾶς ἤθελε νὰ ἰδῇ κόσμο καὶ ἐπερπάτησε χώραις κἀὶ τόπους πολλούς. Μὲ καιρὸ ἦρθε 'ς ἕνα χωριὸ καὶ πῆγε καὶ κατάλυσε 'ςὲ μιανῆς χήρας γυναῖκας τὸ 'σπίτι· ἡ χήρα αὐτὴ ποῦ σᾶς λέου ἤτανε νέα καὶ ὤμορφη πολὺ, ὥστε 'ποῦ ὁ βασιλιᾶς δὲ 'μποροῦσε νὰ κρατήσῃ τὴν ἀγάπη του, κ' ἔκαμε μὲ δαύτη ἕνα παιδί. Φεύγοντας ἄφισε τὴ μία του ἀσημένια πιστόλα 'ς ἐκείνη τὴ χήρα καὶ τῆς λέει πῶς ἅμα γεννηθῇ τὸ παιδί μας καὶ μεγαλώσῃ νὰ μοῦ τὸ στείλῃς 'ς τὴν τάδε πόλι ποῦ ἐγὼ εἶμαι βασιλέας ἐκεῖ. Ἔτσι εἶπε κ' ἔφυγε.

Ὕστερα ἀπ' ὀλίγον καιρὸ ἐγέννησεν ἡ χήρα ἕνα ἀρσενικὸ παιδί. Τὸ παιδὶ ἐμεγάλωνε, μὰ δὲν ἐγνώριζε τὸ πατέρα του. Μιὰ 'μέρα ἀπὸ τῆς πολλαῖς πάει 'ς τὴ μάνα του καὶ τῆς ζητάει νὰ τοῦ 'πῇ ποιὸς εἶναι ὁ πατέρας του. Ἡ μάνα του βλέποντας ποῦ δὲν ἐμπόρει νὰ κάμῃ ἀλλοιῶς τοῦ λέει — «Παιδί μου, ὁ πατέρας σου βρίσκεται 'ς τὴν τάδε πόλι, κ' εἶναι βασιλιᾶς ἐκεῖ. Σύρε 'κεῖ καὶ νὰ καὶ τούτη τὴν πιστόλα, καὶ ἅμα τοῦ τὴ δείξῃς θὰ σὲ γνωρίσῃ πῶς εἶσαι παιδί του. Τήραξε καλὰ ὅμως ἂν ἀπαντήσῃς σπανὸ 'ς τὸ δρόμο σου νὰ γυρίσῃς χώρις χασομέρια 'πίσω.»

Τὸ παιδὶ 'πῆρε τὴν εὐχὴ τῆς μάνας του καὶ μία-δύο κίνησε γιὰ τὴν πολιτεία. 'Σ τὸ δρόμον ὁποῦ πήγαινε ἀπαντᾷ ἕνα σπανό. Θυμήθηκε 'κεῖνο ποῦ τοὔειπεν ἡ μάνα του κ' ἐγύρισε 'πίσω. Ἐκίνησε κι' ἄλλη μιὰ φορὰ πάλι, καὶ πάλι ἀπαντάει ἄλλονε σπανό. Τὸ παιδὶ γύρισε καὶ τότε 'πίσω. 'Σ τὴν τρίτη φορὰ ὅταν ἐκόντευε νὰ φτάσῃ 'ς τὴν πολιτεία τρεῖς τέσσαρες ὥραις 'σὰ νὰ εἰποῦμε μακρυὰ ἀπανταίνει ἕνα σπανὸ πάλι, ποῦ τράβαγε τὸν ἴδιο δρόμο —Ἐ μά! λέει· μιὰ φορὰ, δυὸ φοραῖς γύρισα, τώρα πλειὰ δὲ ξαναγυρίζω.

Ἄκουσεν ἕναν τέτοιο λόγο ὁ Σπανὸς καὶ πάει κοντὰ καὶ τὸ χαι-

ρετάει τὸ παιδὶ καὶ τὸ ρωτάει ποῦ παγαίνει. — Ἐ πάου ἴσα μὲ τὴ πολιτεία, λέει ἐκεῖνο. Τότες ὁ Σπανὸς τὸ ἄρχισε ἀπέξω-ἀπέξω καὶ τὸ ρώταγε τί πάει νὰ κάμῃ ἐκεῖ, καὶ γιατὶ εἶπε 'κεῖνα τὰ λόγια 'σὰν τὸν εἶδε. Τὸ παιδὶ βλέποντας τὸ σπανὸ καλόγνωμον ἄνθρωπο, 'σὰν ἀθῶο καὶ ἀπονήρευτο ποὔητανε, κάθισε ἕνα πρὸς ἕνα καὶ τοῦ λέει ὅλη αὐτὴ τὴν ἱστορία, πῶς 'ς τὴν πολιτεία ἐκείνη ἤτανε ὁ βασιλιᾶς ὁ πατέρας του καὶ πάει νὰ τὸν εὕρῃ. — Καὶ δὲ σ' εἶδε ποτὲ ὁ πατέρας σου; ρωτάει ὁ Σπανός. — Πῶς νὰ μὲ ἰδῇ, λέει ἐκεῖνο, ποῦ πρὶν νὰ γεννηθῶ ἔφυγε καὶ 'διάη 'ς τὸ βασίλειό του.

Ὁ Σπανὸς, 'σὰν κακῆς ψυχῆς ἄνθρωπος ποὔντανε, ἔβαλε 'ςτὸ νοῦ του νὰ καταστρέψῃ τὸ παιδὶ καὶ νὰ πάῃ 'κεῖνος 'ς τὸ βασιλιᾶ νὰ τοῦ εἰπῇ πῶς εἶνε παιδί του. 'Σ τὸ δρόμο λοιπὸν ποῦ πηγαίνανε, διψάσανε· πᾶνε παραπέρα βλέπουνε ἕνα πηγάδι. — Ἀμμὴ τώρα, λέει ὁ Σπανὸς, ηὕραμε πηγάδι, μὰ νερὸ νὰ ἰδοῦμε πῶς θὰ πιοῦμε. — Ἔννοιά σου, τοῦ λέει τὸ παιδὶ, κατεβαίνω ἐγὼ κάτου καὶ βγάνω.

'Σὰν κατέβηκε κ' ἔφτασε 'ςτὸν πάτο τοῦ πηγαδιοῦ, παίρνει ὁ Σπανὸς μιὰ μεγάλη καὶ θεώρατη πλάκα καὶ κουκουλόνει τοῦ πηγαδιοῦ τὸ στόμα. Τὸ παιδὶ τὸ κακόμοιρο εἶδε ποῦ δὲ μποροῦσε νὰ βγῇ, θυμήθη 'κεῖνα ποῦ τοὔειπεν ἡ μάνα του, πῶς ἅμα ἰδῇ σπανὸ νὰ γυρίσῃ 'πίσω, καὶ ἀρχίνησε νὰ κλαίῃ. — Βρὲ ἀμάν [1], βρὲ ζαμάν, βρὲ βγάλεμ' ὄξω! Ὁ Σπανὸς χαμπάρι δὲν τὄχε καὶ ἑτοιμαζότανε νὰ τραβήξῃ τὸ δρόμο του. Μὰ ἀπὸ τῆς πολλαῖς κλάψαις τοῦ παιδιοῦ τὸ λυπήθηκε καὶ στέκεται ἀποπάνου ἀπὸ τὸ πηγάδι καὶ τοῦ λέει πῶς τότε θὰ τὸ βγάλῃ ὄξω ἅμα τοῦ κάνῃ ὅρκο πῶς ἂ πεθάνῃ καὶ γυρίσῃ, θὰ μαρτυρήσῃ τοῦ βασιλιᾶ πῶς εἶναι παιδί του, καὶ νὰ πᾶνε 'ς τὴν πολιτεία καὶ νὰ περνάῃ 'σὰ ψυχοπαῖδι τοῦ Σπανοῦ, καὶ ὅ τι κάνῃ αὐτὸς, ἐκεῖνο νὰ μὴ λέῃ τίποτα.

Εἶδε τὸ παιδὶ πῶς δὲν ἐμπόριγε νὰ κάμῃ ἀλλοιῶς καὶ ἔκαμε τὸν ὅρκο πῶς ἂ πεθάνω καὶ γυρίσω, τότε νὰ τὸ μαρτυρήσω. Τότες ὁ Σπανὸς ἔβγαλε τὴν πλάκα, καὶ ἐβγῆκε τὸ παιδὶ κατακύτρινο καὶ τρομασμένο.

Ἐκινήσανε, πᾶνε, πᾶνε, ἐφτάσανε 'ς τὴν πολιτεία. Ὁ Σπανὸς πα-

1. Ἀμὰν, λ. τουρκικὴ = ἔλεος.

φουσιάσθηκε 'ς τὸ βασιλιᾶ πῶς ἤτανε τάχα παιδί του καὶ τὸ παιδὶ ἐκεῖνο ποῦ ἔσερνε κοντά του, ψυχοπαῖδί του. 'Ελησμόνησα, ὅμως νὰ σᾶς εἰπῶ πῶς τὴν πιστόλα δὲν τὴν ἔδωκε τὸ παιδὶ τοῦ Σπανοῦ, παρὰ τὴν εἶχε μέσα ς' τὴ φουστανέλλα του κρυμμένη. Ὁ βασιλιᾶς ποῦ ἐλησμόνησε τὴ πιστόλα ποῦ εἶχε ἀφίσει γιὰ γνώρισμα τοῦ παιδιοῦ του, ἐδέχτηκε τὸ Σπανὸ μὲ χαραῖς καὶ ἀγαλλίασες, καὶ τὸν ἔβαλε 'ςὲ μία ὁλόχρυση κάμερα.

Τὸ πρωΐ ποῦ 'ξύπνησε τὸν ρωτάει ὁ βασιλιᾶς πῶς ἐπέρασε, καὶ πῶς τοῦ φάνηκε τὸ παλάτι. Ὁ Σπανὸς, ποῦ ἤθελε νὰ καταστρέψῃ τὸ παιδὶ γιὰ νὰ μὴν τύχῃ καὶ εἰπῇ τίποτα τοῦ βασιλιᾶ, λέει μὲ κακὸ σκοπό — Πατέρα, βασιλέα μου, οὖλα τὰ καλὰ τἄχεις 'ς τὸ παλάτι σου, τρία μονάχα σοῦ λείπουνε. — Καὶ ποιᾶνε 'κεῖνα τὰ τρία; τόνε ρωτάει ὁ βασιλιᾶς. — Εἶναι τοῦ λέει ὁ Σπανὸς, ἡ φιλδισένια κάμερα, τὸ πουλὶ πουλὶ τ' ἀηδόνι καὶ τὸ πετροχελιδόνι, καὶ ἡ πεντάμμορφη τοῦ κόσμου. — Ἀμμὴ τώρα, πῶς θὰ τὰ ἀποκτήσω αὐτά; λέει ὁ βασιλιᾶς. — Ἔννοια σου, βασιλέα μου, τοῦ λέει ἐκεῖνος, ἐγὼ ἔχω ἕνα ψυχοπαῖδι ποῦ 'μπορεῖ νὰ πάῃ νὰ σ' τὰ φέρῃ.

Πάει τότες γλήγορα 'ς τὸ παιδὶ καὶ τοῦ λέει — Ὁ βασιλιᾶς ἐπρόσταξε νὰ πᾷς νὰ φέρῃς εἴκοσι φορτώματα φίλδισι, γιὰ νὰ φτιάσῃ τὴ φιλτισένια κάμερα, τὶ ἀλλοιῶς ἂ δὲ τὰ φέρῃς θὰ σὲ κόψῃ. Τὸ παιδὶ τοῦ ἔλεγε μὲ τὰ δάκρυα 'ς τὰ 'μάτια — «Μὰ ποῦ θὰ πάου νὰ ταὔρω ποῦ δὲ 'ξέρω καθόλου μήτε ποὔειναι τὸ φίλτισι, μήτε πῶς τὸ βγάνουνε. Ὁ Σπανὸς *τίποτα, τὸ σκοπό του*[1]. Τέλος πάντων εἶδε κι' ἀπόειδε τὸ παιδὶ πῶς δὲ 'μποροῦσε νὰ κάμῃ ἀλλοιῶς, σηκώθηκε καὶ 'κίνησε νὰ πάῃ ὅπου τὸ 'βγάλῃ ἡ τύχη. 'Σ τὸ δράμο ποῦ 'πήγαινε, 'σὰ μισὴ ὥρα νὰ εἰποῦμε, ἀπόστασε, καὶ 'κάθισε 'ς τὸ δρόμο καὶ ἄρχισε νὰ κλαίῃ γιὰ τὴν κακή του καὶ ψυχρή του μοῖρα. 'Ἐκεῖ ποῦ ἔκλαιγε ἔτσι ἀπαρηγόρητα νὰ κ' ἔρχεται μιὰ γρηὰ μαυροφορεμένη καὶ πάει κοντά του καὶ τοῦ λέει — Τί ἔχεις, καψερὸ παιδὶ, γιατὶ κλαῖς ἔτσι; — Ἔ! τί νἄχω, μάνα μου, λέει 'κεῖνο, τῶς καὶ τῶς, ὁ βασιλιᾶς μὲ διάταξε νὰ πάου νὰ φέρω εἴκοσι φορτώματα φίλδισι, τὶ ἀλλοιῶς θὰ μὲ κόψῃ, καὶ ἐγὼ 'σὰν ἀνήξερος ποὔειμαι, ἔτσι θὰ πάου

1. 'Αντὶ = δὲν ἤκουε τίποτε, ἐνέμενεν εἰς τὸν σκοπόν του, τὴν γνώμην του.

νὰ χαθῶ 'ς κάμμιὰ μεριὰ, καὶ νὰ φᾶνε τὰ θερία καὶ τὰ ὄρνια ἀπὸ μένα. — Ἔννοια σου, παιδί μου, τοῦ λέει ἡ γρηὰ, 'ποῦ ἤτανε ἡ Μοῖρά του, ἐγὼ νὰ σὲ κάμω νὰ μὴ χαθῇς, καὶ νὰ λύσῃς τὸ ζήτημα τοῦ βασιλιᾶ. — Ἀ! ἄς ἤτανε αὐτὸ βολετὸ, κυρά μου, τῆς λέει ἐκεῖνο, κ' ἐγὼ γίνομαι σκλάβος σου. — Ἐ! τοῦ λέει τότε ἡ Μοῖρά του· νὰ γυρέψῃς ἀπὸ τὸ βασιλιᾶ δέκα φορτώματα ψωμὶ κι' ἄλλα δέκα κρασὶ, καὶ νὰ πᾷς 'ς ἐκεῖνο τὸν κάμπο 'ποῦεν' ἀπὸ 'πίσω ἀπὸ τοῦτο τὸ βουνὸ 'ποῦ βλέπεις, καὶ σὺ νὰ εἶσαι καββάλα 'ς ἕνα γλήγορο ἄλογο, καὶ 'σὰν πᾷς 'ς ἐκεῖνον τὸν κάμπο κατὰ τὸ δεῖλι, ἐκεῖ εἶναι μία λίμνα, νὰ ῥίξῃς οὖλα τὰ φορτώματα τὸ κρασὶ μέσα 'ς 'δαύτη, καὶ νὰ βάλῃς τὰ ψωμιὰ γύρω, νὰ κρυφθῇς κ' ἐσὺ 'ς μιὰ μεριὰ καὶ νὰ κάθεσαι νὰ προσμένῃς. Τότες θάρθουνε ἀναρίθμητο κοπάδι ἐλέφαντες, καὶ θὰ φᾶνε τὰ ψωμιὰ καὶ θὰ πιοῦνε ἀπὸ τὸ νερὸ τῆς λίμνας· 'σὰν πιοῦνε ἀπὸ 'κεῖνο τὸ νερὸ θὰ πέσουνε ζαλισμένα καὶ δὲ θὰ 'μπορροῦνε οὔτε νὰ κουνηθοῦνε. Τότες σὺ νὰ 'πᾷς μ' ἕνα σπαθὶ νὰ τοὺς σκοτώσῃς οὔλους καὶ νὰ πᾷς τὰ κόκκαλά τους τοῦ βασιλιᾶ.

Τὸ παιδὶ χαρούμενο κίνησε νὰ πάῃ 'ς τὸ παλάτι καὶ γυρεύει ἀπὸ τὸ βασιλιᾶ τὰ δέκα φορτώματα τὸ ψωμὶ καὶ τ' ἄλλα δέκα τὸ κρασὶ κ' ἕνα καλὸ ἄλογο καὶ σπαθὶ γιὰ δαύτονε. Τὰ 'πῆρε, γιὰ νὰ μὴ τὰ πολυλογοῦμε, καὶ κίνησε καὶ 'διάη 'ς ἐκεῖνονε τὸν τόπο 'ποῦ τοὔειπε ἡ Μοῖρά του κ' ἔκαμε καὶ καθὼς τοὔειπε, μόνο ἀντὶς γιὰ νὰ κρυφτῇ, ἀπὸ τὸ φόβο του ἀνέβη 'ς ἕνα *'ψηλὸ 'ψηλὸ*[1] δενδρὸ καὶ θώρηγε γύρω. 'Σὲ 'λίγο ἦρθανε ἕνα ἀσκέρι ἐλέφαντες 'ποῦ σειότανε ἡ γῆ. ἐφάγανε τὰ ψωμιὰ καὶ ἤπιανε νερὸ ἀπὸ τὴ λίμνα, καὶ ἔτσι πέσανε χάμου λωλομένα ἀπὸ τὸ κρασὶ, 'σὰν *ξερά*.[2] Τὸ παιδὶ δὲν χάνει καιρὸ, κατεβαίνει ἀπὸ τὸ δένδρο καὶ σφάζει οὔλους τοὺς ἐλέφαντες, κ' ἐκεῖνοι μουγκρίζανε μονάχα καὶ δὲν μπόρειγαν νὰ σειεσθοῦνε. Πιάνει ὕστερα καὶ τοὺς 'γδέρνει καὶ τοὺς βγάνει τὰ κόκκαλά τους, καὶ τὰ 'δόντια τους τὰ φορτώνει 'ς τὰ ἄλογα, καὶ πάει 'ς τὸ βασιλιᾶ.

Ὁ Σπανὸς 'σὰν εἶδε τὸ παιδὶ νὰ γυρίσῃ 'πίσω, τὶ τὸ θέλεις ἔγινε σκυλὶ μονάχο· τρέχει λοιπὸν 'ς τὸ βασιλιᾶ καὶ τοῦ λέει. — Ἐ!

1. Συνήθης ἡ διὰ τῆς ἐπαναλήψεως τῆς αὐτῆς λέξεως ἔκφρασις τοῦ ὑπερθετικοῦ, ἀπαντῶσα συχνότατα καὶ ἐν τῇ Βίβλῳ. 2. Ξερά = νεκρά.

βασιλέα μου, βλέπεις τὶ δουλειὰ σοῦκαμε τὸ ψυχοπαῖδί μου· αὐτὸ εἶναι ἄξιο νὰ πάη νὰ σοῦ φέρη καὶ τὸ *πουλὶ πουλὶ τ' αηδόνι καὶ τὸ πετροχελιδόνι*.

Ὁ βασιλέας 'σὰν εἶδε ἔται ἄξιο τὰ παιδὶ εἶπε τοῦ Σπανοῦ νὰ πάη νὰ τὸ παρακαλέση νὰ *πολεμήση*[1] νὰ τοῦ φέρη καὶ τὸ πουλί. Ὁ Σπανὸς 'κεῖνο γύρευε, τρέχει 'ς τὸ παιδὶ καὶ τοῦ λέει — Ἔτσι κ' ἔτσι, ὁ βασιλιᾶς λέει ἢ νὰ 'πᾷς νὰ φέρης τὸ πουλὶ πουλὶ τ' ἀηδόνι καὶ τὸ πετροχελιδόνι, ἢ θὰ σὲ κόψη. Τὸ παιδὶ τὶ νὰ κάμη, κίνησε καὶ 'πῆγε 'ς τὴν ἴδια μεριὰ κ' ἔκλαιγε, ἔκλαιγε· παρουσιάζεται πάλε ἡ Μοῖρά του καὶ τὸ ρωτάει γιατὶ κλαίει.—Τῶς καὶ τῶς, τῆς λέει 'κεῖνο. Τότες τοῦ λέει αὐτή — Νὰ γυρέψης ἀπὸ τὸ βασιλιᾶ ἕνα *γλήγορο*[2] ἄλογο ποῦ νὰ φεύγη 'σὰν τὸν ἀέρα· νὰ πᾷς 'ς τὸ δεῖνα δάσο ποὔειναι ἕνα δεντρὸ κ' ἐκεῖ εἶναι τὸ πουλὶ πουλὶ τἀηδόνι καὶ τὸ πετροχελιδόνι, καὶ γύρου τὸ φυλᾶνε σαράντα δράκοντες. Σὺ νὰ 'πᾷς τὴ νύχτα ποῦ θὰ κοιμοῦνται οἱ δράκοντες, νὰ ξεπεζέψης ἀπὸ τ' ἄλογό σου καὶ ν' ἀνέβης ἀπάνου 'ς τὸ δέντρο, καὶ νὰ τηράξης μὴ σείσης τὰ κλαριὰ καὶ ξυπνήσουνε οἱ δράκοντες, τὶ ἐχάθης. Ἄρπαξε τότε τὸ πουλί, καββαλίκεψε τὸ ἄλογό σου, καὶ φεῦγα 'σὰν ἀστραπή.

Τὸ παιδὶ ἔκαμε καθὼς τοῦ εἶπεν ἡ Μοῖρά του. Παίρνει τἄλογο, τὸ καββαλικεύει, καὶ πάει 'ς τὸ δάσος. Ἀνεβαίνει ἀπάνου 'ς τὸ δέντρο καὶ ἁρπάζει τὸ πουλὶ καὶ γιὰ νὰ μὴ τοῦ φύγη δαγκάνει τὰ πόδια του 'ς τὰ 'δόντια του. Κεῖ 'ποῦ κόντευε νὰ καββαλικέψη τονὲ μυρίζουνται οἱ δράκοντες, καὶ χυμᾶνε ἀπάνω του μὲ μιὰ ὁρμὴ ποῦ σείστηκε τὸ βουνὸ καὶ ξερριζωθήκανε τὰ δένδρα. Τὸ παιδὶ κόντεψε νὰ μείνη 'ς τὰ πόδια του ἀπὸ τὸν τρόμο του, μὰ δίνει μιά, καββαλικεύει τὸ ἄλογο μὲ τὸ πουλὶ 'ς τὰ δόντια, δίνει σκαλιὰ τ' ἀλόγου, κι' ἀφανίστηκε ἀπὸ 'μπροστὰ ἀπὸ τοὺς δράκοντες. Πάει τὸ λοιπὸν ἔτσι μὲ τὸ πουλὶ καὶ τὸ παραδίνει τοῦ βασιλιᾶ, κ' ἐκεῖνος ἔκαμε χαραῖς περισσαῖς καί τὸ ἀντάμειψε τὸ παιδὶ μὲ χίλια δύο χαρίσματα.

1. Νὰ πολεμήση = νὰ προσπαθήση. 2. Σημειωτέον ὅτι πολλάκις ἐκφράζεται τὸ ὑπερθετικὸν, ὡς ἐνταῦθα, διὰ παρατάσεως τῆς φωνῆς. Οὕτω λέγουσι γλήηηηηγορα = παρὰ πολὺ γλήγορο, ταχύτατον.

Ὁ Σπανὸς πῶς νὰ κάμῃ νὰ χαλάσῃ τὸ παιδὶ, πάει 'ς τὸ βασιλέα καὶ τοῦ λέει — Πατέρα μου, — γιατὶ τὸν ἔλεγε πατέρα — βλέπεις τὸ ψυχοπαῖδί μου πόσο ἄξιο ἦτανε. Τώρα νὰ τὸ στείλουμε νὰ φέρῃ καὶ τὴν πεντάμμορφη τοῦ κόσμου γιὰ νὰ μὴ λείπῃ τίποτα ἀπὸ τὸ καλάτι, καὶ ἅμα γυρίσῃ τότες νὰ τὸ χορτάσουμε δῶρα καὶ χαρίσματα.

Ὁ βασιλιᾶς διάταξε ἔτσι νὰ γίνῃ· πάει τὸ λοιπὸν ὁ Σπανὸς καὶ τὸ λέει τοῦ παιδιοῦ. Ἐκεῖνο πάει 'ς τὴν ἴδια μεριὰ ποῦ 'πῆγε καὶ ταῖς ἄλλαις δύο φοραῖς καὶ 'κάθισε κ' ἔκλαιγε. Παρουσιάστηκε πάλι ἡ Μοίρά του, καὶ γιὰ νὰ μὴ τὰ πολυλογοῦμε τοῦ λέει — Νὰ τί νὰ κάμῃς : Νὰ γυρέψῃς ἀπὸ τὸ βασιλιᾶ δέκα φορτώματα κρέας, δέκα φορτώματα στάρι, καὶ ἄλλα δέκα μέλι. Νὰ τὰ πάρῃς καὶ νὰ τραβίξῃς τὸ δεῖνα δρόμο· 'ς τὸ δρόμο ποῦ θὰ πᾶς θ' ἀπαντήσῃς ἕνα δάσος καὶ μέσα 'ςὲ κεῖνο τὸ δάσος 'βρίσκονται *βλυσῆδι*[1] λέοντες ποῦ θὰ ὁρμήσουνε ἀπάνω σου νὰ σὲ καταξεσχίσουνε. Τότες σὺ μὴ χάνῃς καιρό· προτοῦ νὰ ὁρμήσουνε ἀπάνω σου ῥίξε τους τὰ δέκα φορτώματα τὸ κρέας· ἃ σοῦ εἰποῦνε τί θέλεις 'πὸ 'μᾶς σὺ νὰ εἰπῇς τίποτα, καὶ ὅ τι σοῦ δώσουνε νὰ τὸ 'πάρῃς. Παραπέρα θ' ἀπαντήσῃς ἀναρίθμητους μύρμηγγες, ποῦ ἂν πέσουνε ἀπάνου σου σὲ καταφάγανε ὅσῳ με ποῦ νὰ εἰπῇς *Κύριε ἐλέησο*. Σὺ ἀνακώλοσε ἐκεῖ τὰ δέκα φορτώματα τὸ σιτάρι· καὶ τὸ ἴδιο νὰ κάμῃς καὶ 'ς τὰ μερμήγκια ἃ σοῦ ποῦνε νὰ ζητήσῃς τίποτα σὺ νὰ εἰπῇς δὲ θέλω, καὶ ἃ σοῦ δώσουνε νὰ μὴ τ' ἀφίσῃς. Παρέκει θὰ ἰδῇς ἕνα σύγνεφο μελίσσια. Μὴ χάσῃς κ' ἐκεῖ καιρὸ, μόν' ἄδειασε τὰ δέκα φορτώματα τὸ μέλι, καὶ τὸ ἴδιο νὰ κάμῃς κ' ἐκεῖ ἃ σοῦ εἰποῦνε νὰ ζητήσῃς ὅ τι θέλεις. Ἅμα τραβήξῃς 'λίγο θὰ πᾶς 'ς τὸ κάστρο ποῦ εἶναι ἡ πεντάμμορφη τοῦ κόσμου. Ἐκεῖ θὰ σοῦ βάλουνε ζητήματα, καὶ σὺ θὰ τὰ διαλύσῃς μὲ τὴ βοήθεια τῶν θηρίωνε, τοῦ μελιγκωνιῶνε καὶ τῶν μελισσῶνε. Θὰ σὲ βάλουνε ὕστερα νὰ διαλέξῃς ἀπὸ σαράντα γυναῖκες *μπουμπουλωμέναις*[2] τὴ πεντάμμορφη. Ἐσὺ νὰ ἔχῃς προφωνεμμένη τὴ βασίλισσα τῶν μελισσῶνε

1. Βλυσῆδι. — Ἐκ τοῦ βλύειν. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὁ θησαυρὸς, πληθυσμονὴ χρημάτων, τίθεται δὲ συνήθως καὶ ἐπὶ ἄλλων πραγμάτων.

2. Μπουμπουλωμέναις = κεκαλυμμένας διὰ πέπλου.

νὰ πάῃ νὰ καθίσῃ 'ς τὸ κεφάλι τῆς πεντάμμορφης, καὶ ὅπου καθίσῃ, ἐκείνη νὰ 'πάρῃς καὶ νὰ φύγῃς.

Τὸ παιδὶ ἔκαμε καθὼς τὸ προφώνησεν ἡ Μοῖρά του. 'Επῆρε τὰ δέκα φορτώματα τὸ κρέας, τὰ ἄλλα δέκα τὸ στάρι καὶ τὰ δέκα τὸ μέλι καὶ 'πῆρε τὸ δρόμο ποῦ τοῦ παράγγειλεν ἡ Μοῖρά του. 'Σὰ 'μπῆκε μέσ' 'ς τὸ λόγγο, πριχοῦ προφτάσουνε τὰ λεοντάρια νὰ ὁρμήσουνε ἀπάνω του, τοὺς πετάει τὰ δέκα φορτώματα τὸ κρέας. Τὰ λεοντάρια χυθήκανε ἀπάνου 'ς τὸ κρέας καὶ τὸ καταφάγανε ἀμέσως. Ὕστερα λένε τοῦ παιδιοῦ — Ἀχ! ἐτοῦτο τὸ καλὸ ποῦ μᾶς ἔκαμες, τί καλὸ θέλεις νὰ σοῦ κάμουμε; — Ἔννοια σας· τίποτα, λέει τὸ παιδί. — Ὄχι, τοῦ λέει ὁ βασιλέας τῶν λιωνταριῶνε, καὶ πιάνει καὶ 'βγάνει μιὰ τρίχα ἀπὸ τὴ χιούτη του. Νὰ τούτη τὴν τρίχα καὶ ἅμα μᾶς χρειασθῇς ἀκούμπησέ τηνε μονάχα 'ςὲ φωτιὰ καὶ ἐμεῖς πλακώσαμε 'ς τὴ στιγμή.

Πάει παραπέρα, 'βρίσκει ἐκεῖνα τὰ ἀναρίθμητα μελιγκώνια. Ῥίχνει τὰ δέκα φορτώματα τὸ στάρι καὶ καθὼς πέσανε ἀπάνω του τὸ *ξεπαστρέψανε* [1] 'ς ἕναν *Πιστεύω* [2]. Ὕστερα τοῦ λένε ὅπως καὶ τὰ λιωντάρια — Ἐτοῦτο τὸ καλὸ ποῦ μᾶς ἔκαμες τί καλὸ θέλεις νὰ σοῦ κάμουμε; Ἐκεῖνος τοὺς λέει — Τίποτα. — Δὲ γίνεται, λένε αὐτά· νὰ ἕνα ἀπὸ τὰ φτερά μας καὶ ἅμα μᾶς χρειασθῇς ἀκούμπησέ το 'ςὲ φωτιὰ καὶ φτάνουμε 'ς τὴ στιγμή.

Τὸ παιδὶ τὰ ἄφισε καὶ τράβηξε τὸ δρόμο του· ἐκεῖ ηὗρε καὶ τὰ μελίσσια καὶ τοὺς ἔχυσε τὰ δέκα φορτώματα τὸ μέλι. Γιὰ νὰ μὴ τὰ πολυλογοῦμε, τὸ ἴδιο εἴπανε καὶ τὰ μελίσσια, τὸ ἴδιο τοὺς ἀπεκρίθη καὶ τὸ παιδὶ, ὡς ποῦ τοῦ δώσανε κι' αὐτὰ ἕνα φτερό τους, λέγοντας πῶς θὰ ἔρθουνε ἅμα τὸ ἐγγίξῃ 'ς τὴ φωτιά.

Πάει, πάει, πάει, φτάνει 'ς τὸ κάστρο ποῦ εἴχανε τὴ πεντάμμορφη. 'Σ τὴν πόρτα ποῦ 'πῆγε νὰ 'μπῇ 'κεῖνοι ποῦ τὴ *φυλάγανε* [3] τοῦ λένε — Ἔ! τοῦ λόγου σου, ποῦ πᾶς; — Ἦρθα νὰ πάρω τὴ πεντάμ-

1. Τὸ ξεπαστρέψανε = τό ἔφαγαν οὕτως, ὥστε οὔτε ἴχνος νὰ μὴ μείνῃ. 2. 'Σ ἕναν πιστεύω = Ἕως ὅτου δυνηθῇ νὰ εἴπῃ τις τὸ σύμβολον τῆς πίστεως Πιστεύω κτλ. 3. 'Εν τῷ παραμυθίῳ δὲν ἀναφέρεται ἂν οἱ φύλακες ἦσαν δράκοντες ἢ ἄνθρωποι.

μορφη τοῦ κόσμου, λέει ἐκεῖνο χωρὶς νὰ δειλιάσῃ καθόλου. — Ἔ! παιδί μου, τοῦ λένε 'κεῖνοι, νὰ πέρνανε ἔτσι τῆς πεντάμμορφαις θὰ γιόμιζε ὁ κόσμος ἀπὸ δαύταις. Μόνε γύρισε πάλι σοῦ λέμε γιὰ καλό σου, γιατὶ πρέπει νὰ κάμῃς οὖλα τὰ ζητήματα ὅσα θὰ σοῦ βάλουμε γιὰ νὰ τήνε 'πάρῃς, τὶ ἀλλοιῶς θὰ σοῦ κόβουμε τὸ κεφάλι, καὶ ἐσὺ δὲ θὰ 'μπορέσῃς νὰ τὰ κάμῃς, καὶ ἔτσι γύρισε 'πίσω.» 'Κεῖνα τίποτα. — Ἡ τὴ πεντάμμορφη τοῦ κόσμου θὰ μοῦ δώσετε, τοὺς λέει, ἢ δὲν τὸ κουνάου ἀπὸ 'δῶ. Εἶδανε τότε 'κεῖνοι τὴν ἀπόφασί του καὶ τοὔειπανε πῶς πρέπει νὰ κάμῃ πρῶτα τρία ζητήματα γιὰ νὰ τὴν 'πάρῃ.

'Σὰν ἐκεῖνο παραδέχτηκε νὰ τὰ κάμῃ, τόνε κλειοῦνε 'ς ἕ μιὰ κάμερα καὶ τοῦ βάνουνε σαράντα θεώρατα καικκάβια χυλὸ νὰ τόνε φάῃ ὡς τὸ πρωῒ καὶ ἐφύγανε. Κάθισε 'κεῖνος καὶ 'πολέμησε μὰ οὔτε μία χουταλιὰ ἀπὸ τὸ καθένα 'μπόρεσε νὰ φάῃ. Τί νὰ κάμῃ τότε; συλλογιζότανε, συλλογιζότανε, ὅσῳ ποῦ 'ς τὰ ὕστερα τοῦ θυμήθη νὰ κράξῃ τὰ λιοντάρια μὴν τύχῃ καὶ 'μπορέσουνε καὶ φᾶνε τὸ χυλό. Βάνει 'λιγουλάκι τὴν τρίχα τῶν λιωνταριῶνε 'ς τὴ φωτιὰ καὶ νά σου καὶ παρουσιάζονται οὖλα μὲ μιᾶς σιγὰ-σιγὰ χωρὶς νὰ τὰ νοιώσῃ κανεὶς, καὶ γιόμισε ἀπὸ δαῦτα καὶ ἡ κάμερα καὶ τὸ κάστρο οὖλο. — Τί θέλεις, ἀφεντικὸ, τοῦ λένε. — Νά' τῶς καὶ τῶς, τοὺς λέει 'κεῖνο· τοῦτα τὰ σαράντα καικκάβια τὸ χυλὸ ἂ 'μπορεῖτε νὰ φᾶτε ἴσα μὲ τὸ πρωΐ. — Μπᾶ; τοῦτα μοναχά; λένε 'κεῖνα· καὶ χιλιάδες νὰ ἤτανε... Καὶ κάθουνται καὶ 'ς τὴ στιγμὴ τὰ κάνουνε πάστρα· καὶ ἔτσι ἐφύγανε.

'Κεῖνοι ποῦ τοῦ 'βάλανε τὰ ζητήματα 'σὰν εἴδανε πῶφαγε τὰ σαράντα καικκάβια τὸ χυλὸ *κόψανε τὸ αἷμά τους*[1], καὶ τοὔειπανε νὰ κάμῃς καὶ τὸ δεύτερο ζήτημα. Καὶ τοῦ βάλανε μιὰ *κοτζιᾶ μου*[2] ἀποθήκη γιομάτη ἀπὸ στάρι, κριθάρι, ἀραβοσίτι, καλαμπόκι, καὶ τοῦ λένε — Νὰ ἐτούτη τὴν ἀποθήκη νὰ τὴν καθαρίσῃς οὔλη καὶ χωριστὰ νὰ βάλῃς τὸ στάρι, χώρια τὸ κριθάρι καὶ χώρια τὸ καλαμπόκι ποῦ μήτε σπυρὶ ἀπὸ τὸ ἕνα νὰ μὴν εἶναι 'ς τὸ ἄλλο. Τί νὰ κά-

1. Κόψανε τὸ αἷμά τους = Ἐξεπλάγησαν, κατετρόμαξαν.
2. Κοτζιᾶ μου = μεγίστην.

μη; Στέκεται πάλε καὶ συλλογίζεται — *Βρέ* [1], λέει, γι' ἂς καλέσω τὰ μελιγκώνια νὰ ἰδῶ μὴ-μπᾶ καὶ μὲ βοηθήσουνε. Ὅ τι ἄγγιξε τὸ φτερὸ 'ς τὴ φωτιὰ νά σου καὶ καταφτάσανε ἐκεῖνο τὸ ἀναρίθμητο φουσάτο τὰ μερμίγκια.—Τί μᾶς θέλεις, ἀφεντικό; τοῦ λένε.—Νά! ἐτούτη τὴν ἀποθήκη, τοὺς λέει ἐκεῖνος, μοῦ 'βάλανε νὰ καθαρίσω, κ' ἐγὼ δὲ 'μπορῶ, καὶ σᾶς ἐκάλεσα νὰ ἰδῶ μὴν τύχῃ καὶ 'μπορέσετε νὰ τὴν ξεχωρίσετε σεῖς.—Μπᾶ, λένε ἐκεῖνα, 'ς τὴ στιγμῆς. Καὶ πιάνουνε καὶ κουκκὶ πρὸς τὸ κουκκὶ 'ςὲ μιὰ ὥρα κάμανε τρεῖς χωριστοὺς σωροὺς 'ς τὴν ἀποθήκη, κ' ἐφύγανε, λέγοντας —'Σὰ μᾶς ξαναχρειασθῇς πάλι, ἀφεντικό, νὰ κάψῃς τὸ φτερὸ κ' ἐμεῖς ἐφτάσαμε.

Εἴδανε καὶ πάλι οἱ φυλακάτορες τὸ πρωῒ πῶς ἤτανε οὖλα καλὰ καμωμένα καὶ δὲ 'μπορούσανε νὰ 'βροῦνε *κουσοῦρι* [2], τὶ νὰ κάμουνε, τοῦ λένε —Ἔ! νὰ ἰδοῦμε καὶ τὸ τρίτο ζήτημα ἂ 'μπορέσῃς νὰ κάμῃς θὰ πάρῃς τὴ πεντάμμορφη τοῦ κόσμου.

Καὶ τοῦ 'βάλανε σαράντα πιθάρια γιομάτα μέλι, καὶ τοῦ λένε— «Σοῦ 'βάλαμε πρῶτα κοπιαστικαῖς δουλειαῖς· νὰ τώρα ποῦ σοῦ βάνουμε γλυκειαῖς, κάθισε λοιπὸν νὰ τὰ φᾷς καὶ τὰ σαράντα πιθάρια τὸ μέλι, τὶ ἀλλοιῶς θὰ σὲ κόψουμε». Καὶ πιάνουνε καὶ σφαλᾶνε τῆς πόρταις τῆς ἀποθήκης καὶ τόνε κλειοῦνε καὶ 'κεῖνονε μέσα νὰ φάῃ τὰ σαράντα πιθάρια τὸ μέλι.

Ἐκεῖνος ἐθυμήθη ἀμέσως τὰ μελίσσια, καὶ ἀνοίγει ἕνα παναθυράκι τῆς ἀποθήκης καὶ ἀκουμπάει 'ς τὸ τσιγάρο του τὸ φτερὸ τῶν μελισσῶνε. Τότε *βσσσς....* [3] ἔφτασε ἕνα σύννεφο ἀπὸ μελίσσια ποῦ τὴν ἡμέρα τὴν ἔκανε νύχτα καὶ ἐσκέπαζε τὸν ἥλιο. Γιὰ νὰ μὴν τὰ πολυλογοῦμε κάθουνται καὶ τὰ μελίσσια καὶ φάγανε καὶ ξεγλύψανε οὖλα τὰ πιθάρια τὸ μέλι, ποῦ ἂν ἔβανε κάνεὶς γιὰ δοκιμὴ ἐκεῖ τὴ γλῶσσά του δὲ θὰ καταλάβαινε καθόλου πῶς πρῶτα ἤτανε 'κεῖ μέσα μέλι. Καὶ ἔτσι 'φύγανε τὰ μελίσσια, κράτησε μονάχα τὸ παιδὶ τὴ βασίλισσά τωνε, γιὰ νὰ τῆς δείξῃ τὸ πρωῒ τὴν πεντάμμορφη τοῦ κόσμου.

Ἔτσι τὸ πρωῒ ἤρθανε οἱ φύλακες καὶ 'σὰν εἴδανε πῶς εἶχε κα-

1. Βρέ. Παρακελευσματικόν. 2. Κουσοῦρι = ἐλάττωμα. 3. Συνήθεις ἐν ταῖς διηγήσεσι κατὰ τὰς σπουδαίας περιστάσεις αἱ ἀπομιμήσεις διαφόρων ἤχων.

μωμένο καὶ 'κεῖνο τὸ ζήτημα — Μπράβο, τοῦ λένε, ἔλα νὰ πάρῃς καὶ τὴ πεντάμμορφη.

Τὸν ἐπήρανε καὶ τὸν ἐβγάλανε 'ς τὴν αὐλὴ ποῦ ἤτανε σαράντα κορίτσια οὖλα τὸ ἴδιο ἀνάστημα, τὰ ἴδια σκουτιά, ποῦ δὲ ξεχώριζες τὴ μία ἀπὸ τὴν ἄλλη. — Ἔ!, τοῦ λένε, διάλεξε καὶ 'πάρε ὅποια ἀπὸ δαύταις εἶναι ἡ πεντάμμορφη. Τότες ἀπολάει ἐκεῖνο τὴ μέλισσα καὶ τήραγε ποῦ θὰ πάῃ νὰ καθίσῃ, χωρὶς νὰ τὸν καταλάβουνε οἱ φυλάκοι. Σὰν εἶδε ποῦ κάθισε 'ς τὴ μεσιανὴ τρέχει καὶ τὴ βουτάει· — Νά, λέει, τούτη θέλω νὰ πάρω. — Ἄξιος!, λένε οἱ φυλάκοι, 'πῆρες τὴ πεντάμμορφη.

Τότε καββαλικεύει τ' ἄλογό του, βάνει τὴ πεντάμμορφη 'πισοκάπουλα καὶ τρέχει 'ς τὴ πολιτεία. Ὁ Σπανός, ποῦ ἤτανε 'ς τὸ 'λιακὸ τοῦ παλατιοῦ καὶ ἀγνάντευε μὲ τὸ τσάλι, 'σὰν τὸν εἶδε καὶ ἐρχότανε, τρέχει, κατεβαίνει τὴ σκάλα, καὶ ἅμα ἔφτασε 'ς τὴν πόρτα ὅτι ἤθελε νὰ ξεκαββαλικέψῃ τὸ παιδὶ, πάει καὶ τοῦ λέει μὲ θυμὸ — Βρέ, δόμου τήνε τὴ πεντάμμορφη. Τὸ παιδὶ 'πῆγε νὰ τοῦ τήνε ἀφίσῃ, μὰ 'κείνη 'σὰν εἶδε τὸ Σπανὸ τὸν ἄρχισε μὲ θυμὸ καὶ τοῦ εἶπε νὰ φύγῃ ἀπὸ τὰ μάτια της, γιατὶ 'κεῖνος εἶναι ἄντρας της ποῦ τὴν ἤφερε. Τότες ὁ Σπανὸς ἁρπάζει τὸ παιδὶ ἀπὸ τὰ πόδια καὶ τὸ πετάει ἀπὸ τὰ *πεντένια* [1] τοῦ κάστρου, καὶ τὸ σκότωσε.

Τρέχει τότες ἡ πεντάμμορφη, 'παίρνει τὸ λείψανό του καὶ ἀρχίνησε μὲ τ' ἀθάνατο νερὸ, μὲ κἄτι λόγια μαγικὰ, καὶ τὸ ἀνάστησε.— Ἄχ! λέει· ἐμπόρεσα νὰ σ' ἀναστήσω, *κι' ἂς πάῃ*.[2] — Μὰ τί, λέει τὸ παιδὶ σαστημένο, ἤμουνα πεθαμένος; — Ναὶ, τοῦ λέει 'κείνη, σ' ἐσκότωσ' ὁ Σπανὸς κι' ἐγὼ σ' ἀνάστησα.

Τέλος πάντων εἶδε τὸ παιδὶ πῶς ἐτελείωσε πιὰ ὁ ὅρκος του, γιατὶ 'πέθανε κι' ἐγύρισε, καὶ πάει 'ς τὸ βασιλιᾶ καὶ τοῦ τὰ μαρτύρησε οὖλα καὶ τοὔδειξε καὶ τὴν πιστόλα. Τότες ὁ βασιλιᾶς διάταξε νὰ δέσουνε τὸ Σπανὸ 'σὲ τέσσερα ἄλογα, καὶ νὰ τόνε σκοτώσουνε ἔτσι· ἐπάντρεψε ὕστερα τὴ πεντάμμορφη τοῦ κόσμου μὲ τὸ παιδί του, ἐκάλεσε καὶ τὴ μάνα του, καὶ 'κάτσανε 'κεῖνοι καλὰ, κι' ἐμεῖς καλλίτερα.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

1. Πεντένια = ἐπάλξεις. 2. Κι' ἂς πάῃ = καὶ ὅ τι δήποτε ἂς συμβῇ.

Σημ. Τὸ αὐτὸ παραμύθιον ἀπαντῶμεν καὶ παρὰ Hahn ὑπ' ἀρ. 37 Τὸ Βασιλόπουλο καὶ ὁ Σπανὸς (Der Königssohn und der Bartlose) μετά τινων ὀλίγων παραλλαγῶν. Αὐτόθι ὁ βασιλεὺς μετ' ἀτεκνίαν δώδεκα ἐτῶν ἀποκτᾷ παῖδα, μετὰ τὴν γέννησιν τοῦ ὁποίου ἀναχωρεῖ, παραγγέλλων τῇ βασιλίσσῃ ν' ἀποστείλῃ αὐτῷ τὸν υἱὸν αὐξηθέντα, προσέχουσα μὴ δώσῃ συνοδοιπόρον σπανόν τινα. Αὕτη ὅμως λησμονεῖ μετὰ χρόνους τὴν παραγγελίαν, δι' ὃ καὶ ὁ βασιλόπαις πάσχει σχεδὸν ὅσα καὶ ἐν τῷ ἄνωθι παραμυθίῳ μετὰ διαφορῶν τινων περὶ τοὺς ἄθλους. Διὰ τὰς λεπτομερείας παραπέμπομεν τὸν βουλόμενον ἐκεῖ (Τόμ. Α'. σ. 233 κ. ἑ. Πρβλ. καὶ σημ. ἐν Τόμ. Β'. σ. 243). Σ. Π. Λ.

Σημ. Ἐν τῷ ἀνωτέρω παραμυθίῳ φαίνεται ὁμοιότης τις μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τοῦ μύθου τοῦ Θησέως. Ὁ Αἰγεὺς ἐν ὁδοιπορίᾳ γεννᾷ τὸν Θησέα ἐκ τῆς Αἴθρας, εἰς ἣν ἀφίνει ὡς γνώρισμα τοῦ παιδὸς τὴν σπάθην καὶ τὰ ὑποδήματά του «ἐντειλάμενος τρέφειν καὶ τίνος ἔσται μὴ λέγειν.» (Ἀπολλοδώρ. Γ. ιε'. 7, 2)· καὶ ὁ Θησεὺς διαπράττει ἄθλους, καὶ ὑπὸ τῆς Μηδείας ἐπιβουλεύεται (Ἀπολλοδωρ. Α. θ'. 28, 4). Ὅτι δὲ ἡ ὑπὸ τῶν πατέρων τοιαύτη ἀναγνώρισις τῶν τέκνων, ἥτις καὶ εἰς πολλὰ ἄλλα παραμύθια ἀπαντᾷ, ἦν συνήθης ἐν τοῖς ἀρχαίοις μύθοις, ἐξάγομεν ἐκ τοῦ μύθου τοῦ Ἡρακλέους, ὅστις ἀφίνει διὰ τὰ ἐκ τῆς Ἐχίδνης γεννηθέντα τέκνα του τὰ τόξα καὶ τὸν ζωστῆρά του (Ἡροδ. Δ. 9). Ν. Γ. Π.

## 11

## Ο ΓΥΙΟΣ ΤΗΣ ΧΗΡΑΣ.

Μιὰ φορὰ κι' ἕναν καιρὸ κι' ἕνα παληοζαμάνι
'ποῦ 'κάνανε οἱ Τοῦρκοι ῥαμαζάνι
'ς ἕνα τρούπιο καζάνι.

Ἦταν μιὰ γρηὰ χήρα ἀπὸ πολλοὺς χρόνους καὶ εἶχε μονάχα ἕνα γυιὸ, 'ποῦ ὅλη 'μέρα, ἀπὸ τὴ στιγμὴ 'ποῦ ἐφανερόνουνταν ὁ ἥλιος ὡς τὴν ὥρα 'ποῦ βασίλευε, ἐκουβαλοῦσε ξύλα 'ς τὸν ὦμό του γιὰ νὰ 'μπορῇ νὰ κερδίζῃ τὸ ψωμί του καὶ νὰ θρέφῃ καὶ τὴ γρηὰ τὴ μάνα του. Ἀπὸ τὰ πολλὰ, μιὰ 'μέρα 'ποῦ 'πήγαινε 'ς τὸ βουνὸ γιὰ νὰ κόψῃ ξύλα, ἄκουσε ἕνα ντελάλη ὁποῦ τὸν εἶχε βαλμένο ἕνας Ἑβραῖος καὶ 'φώναζε 'ς τοὺς δρόμους — «Ποιὸς εἶνε ἄξιος νὰ μὲ

δουλέψῃ μιὰ-δυὸ 'μέραις καὶ νὰ τοῦ δώσω ὅσα χρήματα θέλῃ.» Αὐτὸς ὁ λόγος τοῦ 'χτύπησε καλὰ 'ς ταὐτιὰ, γιατὶ ἐσυλλογίστηκε τὴ φτώχια του καὶ τὴν κατάντια του, καὶ τρέχει χαρούμενος 'ς τὴ μητέρα του νὰ τῆς 'πάρῃ τὴν εὐχή της. Ἡ μάνα του δὲν ἐναντιώθηκε, κι' ἔτσι ἐκεῖνος πάει 'ς τὸν Ἑβραῖο, 'παίρνει τὰ χρήματα, τὰ παραδίνει τῆς γρηᾶς κι' ἐξακλούθησε γιὰ νὰ πάῃ μαζὺ μὲ τὸν Ἑβραῖο. Ὁ Ἑβραῖος αὐτὸς εἶχε καράβια καὶ καράβια 'ς τὴν ἐξουσία του καὶ 'σὰν ἐπῆγε 'ς τὸ 'σπίτι του τὸ παλλικάρι, τὸ 'πῆρε μαζί του, 'κατεβήκανε 'ς τὸ γιαλὸ, μπαρκαρισθήκανε 'ς ἕνα ἀπὸ τὰ καράβια καὶ τἄλλα ἀκλουθήσανε τὸ κατόπι. Ἐκάμανε ἕνα ὡραῖο ταξειδάκι· ἀπὸ τὴ μιὰ μεργιὰ ἐγλέπανε βουνὰ ἀψηλὰ καὶ καταπράσινα, ἀπὸ τὴν ἄλληνε ἀμπέλια καὶ δενδρὰ καὶ χωράφια ὁποῦ τοὺς ἄνοιγαν τὴν καρδιά. Ἀπὸ τὰ πολλὰ 'ποῦ 'ταξείδευαν φτάνουν ἀποκάτω ἀπὰ ἕνα βουνὸ 'ψηλὸ 'ψηλό· τὰ ποδάρια του ἐλούζουνταν 'ς τὸν ἀφρὸ τοῦ πελάου καὶ ἡ κορφή του ἐχάνονταν ἀνάμεσα εἰς τἄσπρα σύννεφα 'ποῦ 'περνοῦσαν ἐκεῖ ἀπάνου. Ἅμα 'ποῦ 'φτάσανε ἐκεῖ, ὁ Ἑβραῖος λέει τοῦ γυιοῦ τῆς χήρας, πῶς πρέπει ν' ἀνεβῇ 'στὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ καὶ νὰ κάνῃ ὅ τι τοῦ 'πῇ. Ἐκεῖνος 'σὰν νὰ 'παραξενεύτηκε καὶ τὸν ἀρώτησε τὸν τρόπο. Τότες ὁ Ἑβραῖος τὸν ἔζωσε μὲ ἅρματα, τὸν ἔρραψε μέσα 'ς ἕνα τουλοῦμι καὶ τὸν ὡρμήνεψε, ἅμα καταλάβῃ 'ποῦ οἱ ἀετοὶ τὸν 'σηκώσανε καὶ τὸν ἐπήγανε 'ς τὴν κορφὴ τοῦ βουνοῦ, νὰ σχίσῃ μὲ τὸ σπαθὶ τὸ τομάρι καὶ νὰ 'βγῇ ὄξω κι' ὅ τι 'βρίσκῃ ἐκεῖ ἀπάνου νὰ τοῦ τὰ ῥίχτῃ κάτου. Ἔτσι τοὖπε, ἔτσι ἔκαμε. Ἤρθανε τὰ πετεινὰ τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸν 'σήκωσαν καὶ τὸν ἀνέβασαν ἀπάνου 'ς τὸ βουνό. Τότες ξεσκίζει ἐκεῖνος τὸ τουλοῦμι μὲ τὸ σπαθί του καὶ 'βγαίνει ὄξω. Τί νὰ ἰδῇ! Ὅπου κι' ἂν ἔρριχτε τὸ 'μάτι του, μιλλιούνια διαμάντια καὶ χρυσαφικὰ καὶ ζαφύρια ἀνάμεσα ἀπὸ μυρτιαῖς κι' ἀπὸ τραντάφυλλα μοσχοπεριχυμένα. Ἐκεῖ νὰ ἔγλεπες ὅ τι 'μπορεῖ νὰ βάλῃ ὁ νοῦς σου· ἀντὶς γιὰ πέτραις καὶ γιὰ χαλίκια ἤτανε σκορπισμένα χρυσάφια καὶ διαμάντια, κι' ἀπάνου 'ς τὰ ῥόδα ἀντίκρυζες τρεμουλιαστὰ μαργαριτάρια ἀντὶς γιὰ δροσιά. Ἐθάμπωσε ὁ νειὸς ἅμα τὰ εἶδε αὐτά, ἐδάγκασε τ' ἀχεῖλί του καὶ 'σταύρωσε τὰ χέρια του, σάμπως νὰ 'ντρεπότουν ὁποῦ περπατοῦσε μέσα 'σὲ τόση λάμψι καὶ

'ςὲ τόσον πλοῦτο. Ἔξαφνα ἀκούει τὸν Ἑβραῖο 'ποῦ τοῦ φώναζε ἀπὸ κάτου, καὶ τότες ἀρχινάει νὰ μαζόνῃ καὶ ῥίχτει, ῥίχτει μὲ τὰ δυό του χέρια καὶ ποῦ νὰ σώσουνε.

Ὡς τόσο ὁ Ἑβραῖος 'γιώμωσε τὰ καράβια του καὶ 'σηκώθηκε κι' ἔφυγε. Τοῦ φωνάζει αὐτὸς ἀπὸ 'πάνου, τὸν ἀρωτάει τί νὰ κάμῃ, ἐκεῖνος δὲν ἀπολογιέται. Τοῦ ξαναφωνάζει πάλι· μήτε φωνὴ μήτε ἀκρόασι. Ἐκεῖ 'ποῦ ἔμεινε μοναχὸς, ἐγύριζε ἀπάνου 'ςτὸ βουνὸ ἀπελπισμένος· καλὰ ἦτανε τὰ μπριλλάντια καὶ τὰ μαργαριτάρια, μὰ τί τὰ θέλεις ὅποῦ δὲν εἶχε μήτε ψωμὶ νὰ φάῃ, μήτε στάλα νερὸ νὰ πιῇ! Τότες πιὰ τὸν 'πῆρε τὸ παράπονο, ἐσυλλογίστηκε τὴ δόλια τὴ μάνα του 'ποῦ ἔμενε ἔρμη καὶ μοναχὴ, καὶ 'σὰν κουρασμένος ὅπου ἦτανε, μὲ τὰ μάτια κόκκινα καὶ γουρλωμένα ἀπὸ τὰ δάκρυα, ἐξαπλώθηκε εἰς τὸν ἴσκιο ἑνὸς δένδρου γιὰ νὰ τὸν 'πάρῃ 'λίγος ὕπνος. Ἐκεῖ 'ποῦ ἐκοιμούντανε κι' εἶχε ἀκουμπισμένο τὸ κεφάλι του 'ςὲ μιὰ πέτρα, 'σὰν νὰ 'ποῦμε 'ςὲ κανένα διαμάντι ἢ 'ςὲ κανένα κομμάτι ζαφύρι, τοῦ 'φανίστηκε ποῦ αὐτὴ ἡ πέτρα ἐκουνιόντανε· 'συλλογίστηκε τὸ λοιπὸν μὴν ἦτανε κανένα ζῶο, τί 'ξέρεις, ἀποκάτω, καὶ τὴ σήκωσε τὴν πέτρα. Ἐκεῖ γλέπει ἕναν καταρράκτη ὁποῦ εἶχε σκάλα καὶ κατέβαινε κάτου. Κατεβαίνει, κατεβαίνει σαράντα, πενῆντα σκαλιὰ, μηδ' ἐγὼ 'ξέρω πόσα, καὶ 'ς τὸ βάθο 'βρίσκει ἕνα παλάτι. Ἐκεῖ κάτω 'ποῦ 'κατέβηκε δὲν ηὗρηκε ψυχὴ, μήτε ἄνθρωπο, μήνε κανένανε. Ἀπὸ τὴν πεῖνα 'ποῦ εἶχε, ψάχνοντας ἀπὸ 'δῶ, ψάχνοντας ἀπὸ 'κεῖ γιὰ νὰ 'βρῇ τίποτα νὰ φάῃ, βλέπει ἕνα ντουλάπι, τὸ ἀνοίγει καὶ 'βρῆκε ἕνα κομμάτι ψωμί· τῶφαγε κι' ἔκοψε 'λίγο τὴν πεῖνά του. Ἔπειτα τραβάει παραπέρα καὶ κύττα ἀπὸ 'δῶ, κύττ' ἀπὸ 'κεῖ, βλέπει ἕνα δράκο 'ποῦ ἦτανε στραβός. 'Στὴν ἀρχὴ 'φοβήθηκε καὶ ἄρχισε νὰ τρέμῃ, μὰ 'σὰν εἶδε 'ποῦ ἦτανε στραβὸς ἐθάρρεψε, ὅμως δὲν τοῦ 'μιλοῦσε τοῦ δράκου· ἤθελε νὰ τοῦ δώσῃ γνώρα, μὰ ἔλα ποῦ 'φοβώντανε καὶ δὲν εἶξερε μὲ τὶ τρόπο νὰ τοῦ τὸ 'πῇ. Ἐκεῖ λοιπὸν 'ποῦ 'καθόντανε ὁ δράκος, πηγαίνει — μὲ συμπάθειο — σιγὰ σιγὰ ἀπὸ 'πίσω του καὶ τοῦ φωνάζει — «Πατέρα.» Ἀποκρίνεται ὁ δράκος — «Ποῦθε σ' ἔχω γυιό;» Ἀπολογιέται ἐκεῖνος — «Νὰ τώρα μ' ἐγέννησες, αὐτὴ τὴ στιγμή.» Τότες τὸ 'πίστεψε ὁ δράκος, τὸν ἔκρα-

ξε κοντά του καὶ ἄρχισε νὰ τὸν ἀγαπάῃ 'σὰν νἆταν ἀληθινὸ παιδί του· τοὖδωκε καὶ 'ς τὸ χέρι σαράντα κλειδιὰ καὶ τοῦ παράγγειλε ν' ἀνοίξῃ ταῖς τριαντανηὰ κάμαραις, ὅμως μιὰ νὰ μὴν τὴν ἀνοίξῃ. 'Εκεῖνος 'πάγαινε, ἤρχουνταν, ἄνοιξε ὅλαις ταῖς κάμαραις καὶ 'βρῆκε μέσα ὅλα τὰ καλὰ τοῦ θεοῦ, μὰ τὴ μιὰ 'ποῦ τοῦ εἶπε ὁ δράκος νὰ μὴν τὴν ἀνοίξῃ δὲν τὴν ἄνοιξε. Ὅμως 'σὰν 'περάσανε κἄμποσαις 'μέραις ἐμπῆκε 'ςὲ περιέργεια κι' ἔλεγε μὲ τὸ νοῦ του — «Γιατὶ τάχατες νὰ μὴν τὴν ἀνοίξω αὐτὴ τὴν κάμαρα; Κάτι καλὸ θὰ ἦνε μέσα καὶ ὁ δράκος ζηλεύει καὶ δὲ θέλει νὰ τὸ 'δῶ.» Ἔτσι λοιπὸν ἀπὸ τὰ πολλὰ δὲ 'μπόρεσε πειὰ νὰ βασταχτῇ καὶ τὴν ἀνοίγει. 'Εκεῖ γλέπει ἕνα ὡραῖο περιβόλι, τόσο ὤμορφο ὥστε 'ποῦ θαμπώσανε τὰ 'μάτια του· τὰ πιὸ διαλεγμένα δένδρα ὅλου τοῦ κόσμου τὰ ἔγλεπες ἐκεῖ μέσα συναγμένα, καὶ μὲς 'ς τὴ μέση ἀπὸ ὅλη αὐτὴ τὴν πρασινάδα κι' ἀπὸ αὐτὰ τὰ κλαδιὰ 'ποῦ τἄγλεπες καὶ λυγίζανε ἀπὸ τὰ ὡραῖα φροῦτα 'ποῦ τὰ ἐστόλιζαν, ἤτανε μιὰ στέρνα μαρμαρένια, 'ποῦ ἐλαμπροκοποῦσε ἀπ' τὴν ἀσπράδα. 'Εκεῖ 'ποῦ ὁ νειὸς ἔγλεπε αὐτὸ τὸ περιβόλι καὶ δὲν εἴξερε ποῦ νὰ πρωτορίξῃ τὰ 'μάτια του νά σου κι' ἔρχονται πετῶντας τρία περιστέρια ὤμορφα ὤμορφα, 'σὰν τί νὰ σοῦ 'πῶ; φαντάσου. Αὐτὰ τὰ περιστέρια, 'σὰν ἦρθανε κοντά, ἀφήσανε τὰ φτερά τους 'ς τὴν ἄκρη τῆς στέρνας κι' ἐγίνηκαν τρεῖς κοπέλλαις δροσεραῖς καὶ λουλουδάταις 'ποῦ κι' ὁ πατριάρχης νὰ τῆς ἔγλεπε θὰ κουζουλαίνουνταν, ὄχι αὐτὸς 'ποὖτανε νειὸς παλλικαράκι. Αὐταῖς ἡ κοπέλλαις ἔπειτα 'μπήκανε 'ς τὴ στέρνα καὶ 'κολυμπούσανε ἤσυχα ἤσυχα, νομίζοντας 'ποῦ δὲν τῆς ἔγλεπε κανένας. Καὶ ποῦ νὰ 'ξέρανε 'ποῦ ἐκεῖνος τσὴ 'κύτταζε κρυφὰ ἀπὸ τὴν πόρτα, κι' ἔβλεπες τὸ 'μάτι του καὶ 'γυάλιζε, κι' ἕνα δάκρυ καυτὸ καυτὸ τοῦ κατέβαινε 'ς τὰ μάγουλα. Τί τὰ θέλεις! Αὐτὰ ἔχει ὁ ἔρωτας· 'ποῦ 'μπαίνει 'ςτὴν καρδιὰ μὲ πονηριὰ χωρὶς νὰ τὸ καταλαβαίνῃς. Ἂς ἦνε· ἂς τὰ φήσουμε αὐτά. Λοιπὸν ἐκεῖνος 'κύτταζε ταῖς κοπέλλαις, ταῖς 'κύτταζε ὅλαις, καὶ ἡ τρεῖς τοῦ ἄρεσαν, μὰ 'ς τὴ μικρότερη ἔρριχτε τῆς περισσότεραις 'ματιαῖς, γιατὶ ἐκείνη τοὔλεγε ἡ καρδιά του γιὰ καλλίτερη. Ἔξαφνα 'κεῖ 'ποῦ 'κυττοῦσε, 'τελειώσαν ἐκείναις, 'παίρνουν καὶ φοροῦν τὰ φτερά τους καὶ ὁ νειὸς εἶδε μὲ ἀπορία του

νὰ χαθοῦνε ἀπὸ 'μπροστά του ἡ ὠμορφονειαῖς κι' ἀντὶς γι' αὐταῖς νὰ πετοῦνε 'ςτὰ οὐράνια τὰ τρία περιστέρια. Φαντάσου τὴ λύπη του! Κλεῖ τὴν κάμαρα καὶ πηγαίνει λυπημένος καὶ ἀνόρεκτος 'ς τὸ δράκο. Τὸν ἀρωτάει ἐκεῖνος τί ἔχει 'ποῦ κάθεται ἔτσι 'σὰ μισοκλαυμένος. — «Τί νὰ σοῦ 'πῶ; ἀπολογιέται ἐκεῖνος. Ἔτσι καὶ ἔτσι ἄνοιξα τὴν κάμαρα καὶ εἶδα τὸ καὶ τό. Καλά τὸ μετάνοιωσα, μὰ τί τὰ θέλεις 'ποῦ ἔχω ντέρτι μέσα μου κι' ὅπου δὲ 'μπορῶ νὰ βαστάξω τὴν καρδιά μου;» Τὸν 'σπλαχνίστηκε ὁ δράκος ἅμα ἄκουσε αὐτὰ τὰ λόγια καὶ τοῦ λέει νὰ πάῃ τὸ πρωΐ ὅπου 'κολυμποῦνε ἡ κοπέλλαις νὰ ἰδῇ ποῦ θ' ἀφήσουν τὰ φτερά τους καὶ νὰ 'πάρῃ τὰ φτερὰ ἐκείνης 'ποῦ τοῦ ἀρέσῃ καὶ νὰ τὰ κρύψῃ, γιατὶ ἂν τὸν ἰδῇ θὰ τοῦ τὰ ρπάξῃ νὰ φύγῃ. Πῆγε τὸ λοιπὸν ἐκεῖνος κατὰ πῶς τοῦ εἶπε ὁ δράκος τὴν ἄλλη τὴν ἡμέρα, 'πῆρε τὰ φτερὰ τῆς μικρότερης — ἐκείνη εἴπαμε 'ποῦ τἄρεσε — κι' ἔφυγε 'πίσω κι' ἐμπῆκε μέσα. Ἡ ἄλλαις ἡ δυὸ ἅμα 'λουστήκανε 'φορέσανε τὰ φτερά τους καὶ μεμιᾶς ταῖς εἶδες κι' ἐπετάξανε ἴσα μὲ τὸν οὐρανό· ἡ ἄλλη κάνει ἀπὸ 'δῶ, κάνει ἀπὸ 'κεῖ νὰ 'βρῇ τὰ φτερά της· τίποτα. Ἔτσι ἀπόμεινε. Τότες 'βγαίνει ἐκεῖνος ἀπὸ μέσα καὶ πάει κοντά της. Τὸν παρακαλάει ἐκείνη νὰ τῆς δώσῃ τὰ φτερὰ, τοῦ δίνει τὴν ὑπόσχεσι πῶς δὲ θὰ φύγῃ, ἐκεῖνος τίποτα, δὲν τῆς τἄδωκε κι' ἔτσι τὴν 'πῆρε γιὰ γυναῖκά του. 'Πέρασε κἄμποσος καιρὸς κι' αὐτοὶ οἱ δυὸ ἐζοῦσαν μαζὶ εὐτυχισμένοι κι' ἐγέννησαν καὶ δυὸ παιδιά. Τότες ὁ γυιὸς τῆς χήρας ἐξηγήθηκε 'ς τὸ δράκο πῶς εὑρέθηκε αὐτοῦ ἀπάνου καὶ ὁ δράκος τὸν ἀρώτησε ἄ(ν) θέλῃ νὰ πάῃ 'πίσω 'ς τὴ μάνα του. Ἐκεῖνος ἐχάρηκε πολὺ ν' ἀκούσῃ ἕναν τέτοιο λόγο· χαιρετάει τὸ λοιπὸν τὸ δράκο, αὐτὸς τοῦ δίνει χρήματα πολλὰ καὶ τοῦ ἀνοίγει τὸ βουνὸ καὶ 'πέρασε μαζὶ μὲ τὰ παιδιά του καὶ μὲ τὴ γυναῖκά του 'ποῦ τὴν ἀγαποῦσε 'σὰν τὰ 'μάτια του. Περπατοῦνε, περπατοῦνε ὅσο 'ποῦ 'φτάσανε 'ςτὸν τόπο 'ποῦ 'καθόντανε ἡ γριὰ ἡ μάνα του. Φαντάσου τὴ χαρὰ τῆς γριᾶς ἅμα 'ποῦ εἶδε τὸ γυιό της καὶ μαζὶ μ' αὐτὸν ἐκείνη τὴ θεὰ καὶ τὰ δύο χαριτωμένα τους παιδιά, ποὔλεγες κι' ἦταν ἀγγελούδια. Ὕστερα ἀπὸ κἄμποση ὥρα δίνει τὰ φτερὰ τῆς μάνας του καὶ τῆς παραγγέλνει νὰ τὰ κρύψῃ καλὰ μὴν τύχῃ καὶ τὰ 'βρῇ ἡ γυναῖκά του,

γιατὶ τότες ἐχάθηκε. Αὐτὴ τἄκρυψε 'ς ἕνα εὔκολο μέρος, ὥστε ποῦ ὕστερα ἀπὸ 'μέραις μιὰν ὥρα 'ποῦ ὁ νειὸς ἔλειπε ἀπὸ τὸ 'σπίτι, δὲν 'ξέρω πῶς ἔκαμε ἡ γυναῖκά του καὶ 'βρῆκε τὰ φτερά. Τότες τὰ πιάνει ὅπως ἤτανε, δίνει τὸ ἕνα φτερὸ τοῦ ἑνοῦ παιδιοῦ καὶ τἄλλο τἀλλουνοῦ, ἀνεβαίνει 'ς τὰ κεραμίδια καὶ φωνάζει τῆς πεθερᾶς της καὶ τῆς λέει — «Πὲς τοῦ ἀντρός μου νὰ 'πάρη ἕνα ζευγάρι παπούτσια σιδερένια καὶ μιὰ μαγκοῦρα σιδερένια καὶ νἄρθη νὰ μ' εὕρη

'Σ τὰ πράσινα 'ς τὰ κόκκινα, 'ς τοὺς ἄσπρους πέντε πύργους.

Ἔπειτα, 'σὰν τῆς εἶπε αὐτὰ τὰ λόγια, δίνει μιὰ πεταξιὰ κι' ἐχάθηκε 'μπροστὰ ἀπ' τὰ 'μάτια της. 'Σὰν ἐγύρισε αὐτὸς 'ς τὸ 'σπίτι καὶ δὲ 'βρῆκε τὴ γυναῖκά του, ἄρχισε ταῖς κλάψαις κι' ἤτανε ἀπαρηγόρητος, ὅμως 'πῆγε ἡ μάνα του καὶ τοῦ ἐξηγήθηκε αὐτὰ 'ποῦ τῆς εἶπε ἡ γυναῖκά του ὄντας ἔφυγε. Τότες 'μέρα καὶ νύχτα συλλογιοῦντανε ἐκεῖνος τὸν τρόπο ν' ἀνταμώση τὴ γυναῖκά του, γιατὶ δὲν εἴξερε ποῦ ἤτανε αὐτὰ τὰ μέρη ὁποῦ εἶχε παραγγείλει τῆς μάνας του. Ἔκανε ἀπὸ 'δῶ, ἔκανε ἀπὸ 'κεῖ, μὰ τίποτες δὲ 'μποροῦσε νὰ καταλάβη. Ἔτσι ἀποφάσισε νὰ πάη πάλε 'ςτὸ δράκο ὁποῦ τὸν εἶχε 'σὰν πατέρα του, καλοῦ κακοῦ μὴν 'ξέρη 'κεῖνος ποῦ 'καθόντανε τὰ περιστέρια, 'ποῦ λούζονταν 'ς τὸ περιβόλι κι' ἐγινόντανε γυναῖκες. Πάει τὸ λοιπὸν πάλι 'ςτὸν Ἑβραῖο 'σὰν τὴν πρώτη φορὰ κι' ἐπήγανε ἀπὸ κάτου 'ς τὸ βουνὸ, μὰ τῶρα πειὰ δὲν τοὖρριξε μήτε διαμάντια μήτε τίποτες καὶ τὸν ἄφησε νὰ κουτράη τὸ κεφάλι του. Ἔπειτα κατεβαίνει 'ς τὸ δράκο, τόνε χαιρετάει καὶ 'διηγήθηκε τὰ ὅσα τοῦ ἐσυνέβηκαν καὶ τὸν ἀρώτησε ἀπάνου 'ς τὴν παραγγελιὰ τῆς γυναικός του. Ὁ δράκος τοῦ δίνει τὰ παπούτσια καὶ τὴ σιδερένια τὴ μαγκοῦρα καὶ τοῦ λέει νὰ 'μπῆ 'ςὲ δρόμο καὶ θὰ 'βρῆ τρόπο νὰ φτάση 'ς τὸ παλάτι τῆς ἀγαπημένης του. Λοιπὸν πηγαίνει, πηγαίνει κ' ἐκεῖ 'ποῦ 'πήγαινε 'βρίσκει 'ςὲ μιὰν ἐρημιὰ δυὸ ἀνθρώπους ὁποῦ 'μαλώνανε καὶ 'φωνάζανε. Πάει κοντὰ, τοὺς ρωτάει τί ἔχουν ὁποῦ φωνάζουν, κι' ἐκεῖνοι τοῦ λένε— «Βρὲ ἀδερφὲ, νὰ ἔχουμε αὐτὸ τὸν πεῦκο, αὐτὸ τὸ σπαθὶ κι' αὐτὸ τὸ κάπελλο καὶ δὲ 'ξέρουμε πῶς νὰ τὰ μοιραστοῦμε.» Τἄκουσε αὐτὸς, τοὖρθε νὰ γελάση 'ποῦ κάθονται καὶ σκοτίζονται γιὰ τέτοιαις μικροδουλειαῖς,

καὶ τοὺς λέει — «Δὲ βαριέστε; Ἀξίζουν αὐτὰ τὰ πράμματα τὸν κόπο νὰ φωνάζετε καὶ νὰ μαλώνετε;» Τότες ἐκεῖνοι τοῦ ἐξηγήθηκαν, πῶς ὅποιος ἔβαζε τὸ καπέλλο 'ς τὸ κεφάλι του ἐγινόντανε ἄφαντος, ὅποιος ἀνέβαινε ἀπάνου 'ς τὸν πεῦκο καὶ τὸν 'κουνοῦσε 'μποροῦσε νὰ πάῃ ἐκεῖ 'ποῦ μελετοῦσε, καὶ ὅποιος 'βαστοῦσε τὸ σπαθί, 'σὰν τοῦ ἔλεγε, ὅσοι νὰ ἤτουνε ὀμπρός του ἤθελε νὰ τοὺς κόψῃ. Τάκουσε αὐτὰ τὰ λόγια ἐκεῖνος, 'σὰν νὰ τοῦ καλάρεσε κι' ἐσυλλογίστηκε πῶς νὰ τοὺς τὰ 'πάρῃ. Τοὺς λέει λοιπὸν — «Ἐγὼ νὰ σᾶς τὰ μοιράσω. Θὰ ῥίξω πέρα τὴ μαγκοῦρα καὶ σεῖς νὰ τρέξετε κι' ὅποιος τὴν 'πάρῃ πρῶτος τὴ μαγκοῦρα, ἐγὼ θὰ τοῦ ἔχω ξεχωριστὰ τὰ πράμματα νὰ τὰ 'πάρῃ.» Τρέχοντας αὐτοὶ γιὰ νὰ πιάσουν τὴ μαγκοῦρα, αὐτὸς φοράει „τὸ καπέλλο, ζώνεται τὸ σπαθὶ καὶ ἀνεβαίνει ἀπάνου 'ς τὸν πεῦκο καὶ γένεται ἄφαντος. Κυττᾶνε 'κεῖνοι ἀπὸ 'δῶ, κυττᾶνε ἀπὸ 'κεῖ, ναί, κολοκύθια! Ἐκεῖνος πάλε ἅμα 'ποῦ ἀνέβηκε 'ς τὸν πεῦκο, τοῦ λέει νὰ τὸν πάῃ

'Σ τὰ πράσινα, 'ς τὰ κόκκινα, 'ς τοὺς ἄσπρους πέντε πύργους.

Ἀκόμη δὲν εἶχε καλὰ ἀποσώσει τὸ λόγο του καὶ νά σου τον, φτάνει 'κεῖ 'ποῦ εἶχε μελετήσει. Ἐκεῖ ἀφίνει τὸν πεῦκο καὶ τὸ σπαθὶ 'ς ἕνα μέρος, φοράει τὸ καπέλλο ὥστε 'ποῦ δὲν ἐφαίνουνταν καὶ 'μπαίνει μέσα 'ς τοὺς πύργους γιὰ νὰ νἄβρῃ τὴ γυναῖκά του καὶ τὰ παιδιά του. Γυρίζει ἀπὸ 'δῶ, γυρίζει ἀπὸ 'κεῖ, τέλος πάντων τὴν εἶδε τὴν γυναῖκά του 'ς τὸ ἀχοῦρι μαζὶ μὲ ταῖς κότταις, ὁποῦ ἐκεῖ τὴν εἶχε βαλμένα ὁ πατέρας της 'σὰν ἐγύρισε. Τότες πηγαίνει κοντά, τῆς δίνει γνώρα καὶ τῆς λέει γιὰ νὰ τὴν 'πάρῃ νὰ φύγουνε· αὐτὴ τοῦ λέει — «Νὰ τὸ εἰποῦμε τοῦ πατέρα μου καὶ τότες φεύγουμε.» Ὕστερα ἀπὸ 'λίγη ὥρα ἀκοῦνε τὸν πατέρα της 'ποῦ κατέβαινε· ἐκείνη ἐσρόμαξε, μὰ ἐκεῖνος μήτε 'ποῦ τὸ 'στοχάστηκε καὶ τῆς λέει νὰ μὴν τὴ νοιάζῃ· ἔτσι βάζει τὸ καπέλλο κι' ἔγινε ἄφαντος χωρὶς νὰ φύγῃ ἀπὸ 'κεῖ. Πάει κοντὰ ὁ πατέρας της καὶ τὴν ἀρωτάει — «Ποιὸς εἶν' ἐδῶ κρυμμένος; Ἐδῶ μυρίζει ἀνθρωπινὸ κρέας.» Τότες αὐτὴ τοῦ ἐξηγήθηκε πῶς εἶνε ὁ ἄντρας της, καὶ ἦρθε νὰ τὴν 'πάρῃ. Ἐκεῖνος τὴν ἀρωτάει, ἂν 'μπορῇ νὰ τὸν ἰδῇ, γιατὶ θέλει νὰ τὸν μετρήσῃ τί λογῆς ἄνθρωπος εἶνε. Αὐτὴ ὅμως δὲν τὸν ἄφησε νὰ

παρουσιασθῇ, γιατὶ ἐφοβώντανε μὴν τῆς τὸν σκοτώσῃ ὁ πατέρας της, γιατὶ ἔτσι εἶνε, ὅπ' ὤχει πόνο 'ς τὴν καρδιὰ ὅλο τρομάραις εἶνε γιομάτος. Τότες ὁ πατέρας της τῆς λέει πῶς θὰ τὴν δώσῃ 'πίσω τοῦ ἀντρός της, ἂν ἐκεῖνος 'μπορέσῃ νὰ ρίξῃ ἕνα βουνὸ ποῦ ἦτανε ἐκεῖ κοντὰ καὶ νὰ τὰ κάμῃ περιβόλια. 'Σὰν νὰ λέμε 'κεῖνος 'νόμιζε 'ποῦ τῆς ἔλεγε «δὲ θὰ 'ς τὸν δώσω ποτέ», γιατὶ δὲν ἦτανε βολετὸ νὰ πιςέψῃ, τί διάολο, πῶς θὰ τὸ 'κατάφερνε ἐκεῖνος ἕνα τόσο μεγάλο πρᾶμμα. Ὡς τόσο ἐκείνη τὸ παραδέχτηκε, καὶ 'σὰν ἔφυγε ὁ πατέρας της, κράζει τὸν ἄντρα της καὶ τοῦ δίνει ἕνα κεραμίδι καὶ τοῦ λέει νὰ τὸ ρίξῃ 'ς τὸ τάδε πηγάδι κι' ἐκεῖ θὰ ἰδῇ νὰ 'βγοῦνε ἕνα σωρὸ ἄνθρωποι κι' ὅ τι τοὺς διατάξῃ θὰ τὸ κάμουνε. 'Επῆγε λοιπὸν κατὰ πῶς τοῦ εἶπε ἡ γυναῖκά του, ἔρριξε τὸ κεραμίδι 'ς τὸ πηγάδι καὶ νά σου πετειοῦνται τί νὰ σοῦ πῶ; χιλιάδες ἀθρῶποι. Τοὺς λέει 'κεῖνος καὶ τοὺς διατάζει — «Ἴσα μὲ τὸ πρωῒ αὔριο θέλω αὐτὸ τὸ βουνὸ νὰ σιάξῃ κι' ἀντὶς γιὰ τὸ βουνὸ νὰ ἦνε 'δῶ πέρα περιβόλια μὲ καθενῆς λογῆς δέντρα καὶ λούλουδα.» 'Ακόμη δὲν εἶχε ἀποσώσει τὸ λόγο του κι', ἐκεῖνοι ἀνασκουμπωθήκανε κι' ἐβάλθηκαν 'ςτὴ δουλειά. Τὸ πρωῒ σηκόνεται ὁ πατέρας της, ἀνοίγει τὸ παράθυρο καὶ τί νὰ ἰδῇ! Τὸ βουνὸ ἔλιπε καὶ 'ς τὴ θέσι του ἦτανε περιβόλια, μὰ τί περιβόλια, μὲ δεντρὰ καὶ λουλούδια καὶ μὲ συντριβάνια· τί νὰ σοῦ λέω καὶ νὰ σοῦ ξαναλέω; 'Αδιήγητα πράμματα. 'Εκεῖνος δὲν τὸ καλοπίστεψε, τρίβει τὰ μάτια του, τὰ ξανατρίβει ὡς ποῦ εἶδε πῶς δὲν ἦτανε ψέμματα. Πάει τὸ λοιπὸν 'ς τὴν κόρη του καὶ τσῆ λέει — «Καλά· αὐτὸ ἔγινε, ὅμως τώρα τὰ περιβόλια θέλω νὰ γίνουν θάλασσα μὲ καράβια μέσα.» Τῶδωκε πάλι ἡ κόρη τοῦ ἀντρός της τὸ κεραμίδι καὶ γιὰ νὰ τὰ κοντολογοῦμε ἔγινε ὅ τι ἔγινε καὶ τὴν πρώτη φορά, καὶ τὰ περιβόλια τὰ εἶδες κι' ἔγιναν πέλαο μὲ τρικάταρτα καράβια καὶ μὲ φελούκαις καὶ μὲ ὅ τι θέλεις. Τότες, 'σὰν ἔγινε κι' αὐτό, παρουσιάστηκε ὁ νειὸς 'μπροστὰ 'ς τὸ βασιλέα ζωσμένος μὲ τὸ σπαθί του κι' εἶχε κοντά του καὶ τὴ γυναῖκά του. Βλέποντας ὁ πατέρας της κι' ἡ μητέρα της τὸν ἄντρα τῆς κόρης τους ἐχύμησαν ἀπάνω του νὰ τόνε φᾶνε· μὰ ἐκεῖνος δὲ χάνει καιρό, λέει — «Σπαθάκι μου, κόψε τους» καὶ τοὺς ἔκοψε. Ἔτσι 'μείνανε

ἥσυχοι, πηγαίνουνε μὲ τὴ γυναῖκά του καὶ μὲ τὰ παιδιά του καὶ 'παίρνουνε τὸν πεῦκο γιὰ νὰ πᾶνε 'πίσω 'ς τὸ δράκο κι' ἀπὸ 'κεῖ 'ς τὸ 'σπίτι τῆς μάνας του. Τότες ἡ γυναῖκά του 'θυμήθηκε πῶς αὐτὴ μὲ ταῖς ἀδερφάδαις της εἴχανε 'βγαλμένα τὰ μάτια τοῦ δράκου καὶ τὰ εἴχανε κρυμμένα μέσα 'ςὲ μιὰ σπηλιά. 'Πήγανε λοιπὸν μὲ τὸν πεῦκο καὶ 'πῆραν τὰ μάτια τοῦ δράκου καὶ 'πῆγαν 'ς τὸ παλάτι του καὶ τοῦ τάβαλαν. Ἔτσι 'μείνανε αὐτοὶ καλὰ κι' ἐμεῖς ἀκόμη καλλίτερα.

ΣΠ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

Σημ. Ἐν τοῖς Ἀραβικοῖς μύθοις φέρεται καί τις, καθ' ὃν νέος τις βασιλόπαις, ἐν βυρσίνῳ ἀσκῷ περιτυλιχθείς, προσαρτᾶται εἰς τοὺς πόδας ὑπερμεγέθους ὀρνέου καὶ φέρεται εἰς τὴν κορυφὴν ὑψηλοτάτου ὄρους. Ἐκεῖ σχίζει τὸν ἀσκόν, ἐκβαίνει, καὶ βλέπει μεγαλοπρεπέστατα ἀνάκτορα, ὅπου τεσσαράκοντα ὡραιόταται νεάνιδες τὸν ὑποδέχονται. Ἀναχωρήσασαι αὗται μετὰ παρέλευσιν ἱκανοῦ χρόνου τῷ παραδίδουσι τεσσαράκοντα κλεῖδας, ἐντειλάμεναι ὅπως μὴ ἀνοίξῃ τὴν τεσσαρακοστὴν θύραν. Ἀλλ' οὗτος ἐπιλήσμων τῆς ὑποσχέσεώς του τὴν ἀνοίγει, καὶ εὑρίσκει ἐκεῖ πτερωτὸν ἵππον, αἴτιον τῶν δυστυχιῶν του μετέπειτα καταστάντα (Mille et une nuits, tr. Galland, ed 1844 t. 2.). Ἐν γένει πολλαὶ ὁμοιότητες καὶ κοινοὶ τόποι παρατηροῦνται ἐν τῷ παραμυθίῳ τούτῳ, καὶ ἐν ἄλλοις Νεοελληνικοῖς παραμυθίοις καὶ Ἀραβικοῖς μυθολογήμασιν ἀπαντῶντες. Σημειωτέα δὲ ἡ ὁμοιότης τοῦ καπέλλου, τοῦ πεύκου καὶ τῆς σπάθης, πρὸς τὰ πτερόεντα πέδιλα, ἢ τὸν Πήγασον, καὶ τὴν ἀόρατον τὸν φέροντα αὐτὴν καθιστῶσαν κυνῆν, ἅτινα φέρουσιν ἐν τοῖς Ἑλληνικοῖς μύθοις ὁ Περσεύς, ὁ Βελλεροφόντης καὶ ἐνίοτε ὁ Ἡρακλῆς ἐκτελοῦντες ἄθλους. Ν. Γ. Π.

Σημ. Δύο παραμύθια ἐκ τῶν παρὰ Hahn ὁμοιάζουσι πρὸς τὸ ἄνωθι ὑφ' ἡμῶν δημοσιευθέν, τὸ 15 καὶ 54. Καὶ ἐν μὲν τῷ πρώτῳ, τὴν πλείονα ὁμοιότητα πρὸς τὸν Γυιὸν τῆς Χήρας ἔχοντι, ἀνευρίσκομεν τὰ κατὰ τὸν Ἑβραῖον καὶ τὴν ἐπὶ τοῦ ὄρους ἐγκατάλειψιν τοῦ νεανίου, βασιλόπαιδος παρὰ Hahn, τὴν εἰς τὸ ὑπόγειον μέγαρον τοῦ δράκοντος κατάβασιν, τὰ κατὰ τὰς τρεῖς κόρας καὶ τὴν ἀνεύρεσιν τῆς νεωτάτης αὐτῶν διὰ τῶν αὐτῶν περίπου καὶ ἄνωθι τρόπων. Ἐν δὲ τῷ 54 ἀπαντῶμεν τὰ κατὰ τὰς κόρας καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ νεανίου τῇ βοηθείᾳ τῆς νεωτάτης ἐξ αὐτῶν ἐπίτευξιν τῶν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς προταθέντων δυσκατορθώτων ἄθλων. Σ. Π. Λ.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Α. ΚΤΕΝΑ ΚΑΙ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

# ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ,

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑι ΠΕΝΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

ΤΟΜΟΣ Α'. ΙΟΥΝΙΟΣ 1870. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Β'.

## ΒΡΑΧΕΙΑ ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

### ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΔΗΜΟΤΙΚΩΝ ΑΣΜΑΤΩΝ.

—

Ἐκδίδοντες διὰ τοῦ παρόντος φυλλαδίου τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων συλλογὴν δημοτικῶν ᾀσμάτων εἴτε ὅλως ἀνεκδότων εἴτε μεγάλως ἀπὸ τῶν δημοσιευθέντων παραλλασσόντων, ἀναγκαῖον κρίνομεν νὰ προτάξωμεν βραχεῖαν σημείωσιν περὶ τῶν κατὰ καιροὺς ἐκδοθέντων εἴτε ἐν ἰδιαιτέραις συλλογαῖς, εἴτε ἐν διαφόροις βιβλίοις καὶ περιοδικοῖς συγγράμμασιν, ἐπιφυλασσόμενοι ὅπως βραδύτερον, καιροῦ καὶ τόπου συγχωροῦντος, ἀκριβέστερον καὶ πληρέστερον κατάλογον τούτων παράσχωμεν.

#### Α'.) ΙΔΙΑΙΤΕΡΑΙ ΣΥΛΛΟΓΑΙ.

1) *C. Fauriel.* Chants populaires de la Grèce avec une traduction Française. Paris. 1824—1825. Τόμοι 2. Γερμανικὴ μετάφρασις τῶν αὐτῶν ὑπὸ Müller. Leipzig. 1825. Τόμ. 2.

2) *Schmidt.* Phiseldek, Auswahl neugriechischer Volks-

poesieen in deutche Dichtungen umgebildet. Braunschweig. 1827.

3) *Th. Kind.* Neugriechische Chresthomathie mit Erläuterungen. 1835.—Τραγώδια τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος ἐθνικὰ καὶ ἄλλα. Neugriechische Poesieen. 1838.—Neugriechische Volkslieder μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως 1849.—Anthologie neugriechischer Volkslieder. 1861 μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως.

4) *Firmenich.* Τραγούδια Ῥωμαϊκά. Berlin. 1840.

5) *N. Tommaseo.* Canti popolari Corsi, Illirici, Greci, Toscani. Τὰ Ἑλληνικὰ ἄσματα περιέχονται ἐν τῷ τρίτῳ τόμῳ. Venezia 1842.

6) *D. H. Sanders.* Neugriechische Volks—und Freiheitslieder ins Deutsche übersetzt. Gruenberg und Leipzig. 1842—Das Volksleben der Neugriechen dargestellt und erklärt aus Liedern u. s. w. 1844.

7) *Γ. Εὐλαμπίου.* Ὁ Ἀμάραντος ἤτοι τὰ ῥόδα τῆς ἀναγεννηθείσης Ἑλλάδος. Πετρούπολις. 1843.

8) *Ἀντ. Μανούσου.* Τράγούδια ἐθνικὰ συναγμένα καὶ διασαφηνισμένα. Κερκύρα. 1850. Μέρος Α′. Κλέφτικα.— Μέρος Β′. Ποικίλα. Μετὰ διαφόρων σημειώσεων. Τὴν ἔκδοσιν ταύτην ἠγνόει ὁ Passow. (ἀρ. 12).

9) *Le comte M. de Marcellus.* Chants du peuple en Grèce, Paris 1851. Τόμοι 2 μετὰ γαλλικῆς μεταφράσεως.— Chants populaires de la Grèce moderne. Paris 1860.

10) *Σπ. Ζαμπελίου.* Ἄσματα δημοτικὰ τῆς Ἑλλάδος. Κερκύρα. 1852.

11) *Ἰατρίδου.* Συλλογὴ δημοτικῶν ᾀσμάτων παλαιῶν καὶ νέων μετὰ διαφόρων εἰκονογραφιῶν. Ἀθῆναι. 1859.— Καὶ τὴν συλλογὴν ταύτην, περιέχουσαν πολλὰ ἀνέκδοτα ᾄσματα ἠγνόει ὁ Passow.

12) *Arn. Passow.* Τραγούδια Ῥωμαίϊκα. Popularia carmina Graeciae recentioris. Lipsiae. 1860. Ἐν τῇ συλλογῇ ταύτῃ ὁ ἐκδότης περιέλαβε σχεδὸν πάντα τὰ τέως δεδημοσιευμένα

δημοτικὰ ᾄσματα, παρέλαβε δὲ πλὴν τούτων, ὡς αὐτὸς ἀναφέρει, καὶ ἄλλα ἀνέκδοτα παρὰ τοῦ Οὐλερίχου, Kind, Ἀλ. Δημούργου, Σχινᾶ, Βεργύρου κτλ.— Τούτων ὁ Passow καὶ μετέφρασέ τινα ἐν ἰδιαιτέρῳ φυλλαδίῳ (Liebes— und Klagelieder des neugriechischen Volkes, übersetzt κτλ. 1861).

13) *Γ. Χασιώτου.* Συλλογὴ τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον δημοτικῶν ᾀσμάτων. Ἀθῆναι 1866.— Καλλίστη συλλογή, πολλὰ ἀνέκδοτα περιέχουσα.

14) *Κ. Τερζαρίκη.* Διανοτράγουδα, ἤτοι συλλογὴ διστίχων δημοτικῶν ᾀσμάτων· ἐν τέλει δὲ προστίθενται καὶ τραγούδια τοῦ χοροῦ. Ἐν Ἀθήναις 1866.— Β'. ἔκδοσις 1868. Ἡ τελειοτάτη συλλογὴ δημοτικῶν διστίχων.

15) *Μ. Λελέκου.* Δημοτικὴ ἀνθολογία. Ἀθῆναι 1852 καὶ πληρεστέρα ἔκδοσις τῷ 1868.— Ὡς παράρτημα τὰ Πριάπεια. Ἀθῆναι 1868.— Συλλογὴ περιέχουσα πολλὰ δημοτικὰ ᾄσματα καὶ ἀρκετὰ ἀνέκδοτα, καίτοι ἀτάκτως ἐρριμμένα.

## Β'.) ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ ΕΝ ΔΙΑΦΟΡΟΙΣ ΒΙΒΛΙΟΙΣ.

1) *Pouqueville.* Voyage en Grèce.— Histoire de la Régénération de la Grèce.

2) Ἄσματα διαφόρων ποιητῶν. Ναύπλιον 1835.

3) *Maurer.* Das Griechische Volk. 1835. 3 τόμοι.

4) *Ἀλ. Σούτσου.* Ἑλληνικὴ Πλάστιγξ. 1836.

5) *Pashley.* Travels in Crete. II τόμ. 1837.

6) *Ulrichs.* Reisen und Forschungen in Griechenland. 2 τόμ. 1840.

7) *L. Ross.* Reisen auf den Griechischen Inseln des Aegeischen Meeres. 4 τόμοι. 1840—1845.

8) Λακωνικὴ Χωρογραφία. 1851. Ἀνέκδοτα μυθολόγια τῆς Μάνης.

9) *Χ. Περραιβοῦ.* Ἱστορία Σουλίου καὶ Πάργας.

10) *Π. Ἀραβαντινοῦ.* Χρονογραφία Ἠπείρου. Ἀθῆναι 1856.

11) *Fielton.* Selections from modern Greek writers in prose et poetry with notes. 1856.

12) *Π. Α. Σ.* Ἡ Πάργα ἤτοι μονογραφία αὐτῆς κτλ. Ἐν Ἀθήναις. 1861.

13) *Τρ. Μπάρτα.* Ἀναμνήσεις Φιλοπάτριδος. Παρισίοις 1861.

14) *Ἰασεμίδου.* Ἐγχειρίδιον τῆς θρησκείας τῶν Ἑλλήνων κτλ. ὑπὸ W. Stoll. Ἀθῆναι 1865. ἐν σελ. 75—76.

15) *Perrot.* L' île de Crête. 1865.

16) *Κ. Σάθα.* Χρονικὸν ἀνέκδοτον Γαλαξειδίου. 1865.

17) *Ἀρ. Βαλαωρίτου.* Ἀθανάσης Διάκος— Ἀστραπόγιαννος. Ἀθῆναι. 1867.

18) *Ἀ. Σακελλαρίου.* Τὰ Κυπριακά. Τόμ. Γ'. 1868.

19) *Κ. Τριανταφυλλίδου.* Οἱ Φυγάδες, δρᾶμα κτλ. Ἐν Ἀθήναις. 1870. Ἐν τοῖς προλεγομένοις περιέχονται ἀρκετὰ ἀνέκδοτα Τραπεζοῦντια ᾄσματα.

20) *Ν. Ἀγγελίδου.* Ἀνθολογία, ἤτοι συλλογὴ διαφόρων ᾀσμάτων. Ἐξεδόθη πολλάκις ἐν Ἀθήναις καὶ τελευταῖον ἐν Ἀλεξανδρείᾳ.

21) Ἀφροδίτη ἡ φιλομμειδής. Πολλάκις ἐκδοθεῖσα ἡ συλλογὴ αὕτη περιέχει δίστιχα ἐκ τοῦ Passow εἰλημμένα.

Πρὸς τούτοις περιέχονται δημοτικὰ ᾄσματα εἰς τὰ ἑξῆς περιοδικὰ συγγράμματα.

22) Ἀθηνᾶ. Ἐν Ναυπλίῳ. 1831.

23) Ἰόνιος Ἀνθολογία. Κέρκυρα. 1835.

24) Ἰωνιά. Ἐν Ἀθήναις 1846.

25) Εὐτέρπη. Ἐν Ἀθήναις. Τόμος Β'. φυλλ. 35. Ἡ Ἀλογέννητη, μὴ καταχωρηθεῖσα ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Passow. Τόμ. Ε'. Ζ'.

26) Πανδώρα. Ἐν Ἀθήναις. Ἐν Τόμοις Δ'. Ε'. ΣΤ'. ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν *Δημοτικὴ Ἀνθολογία*· πρὸς δὲ καὶ τὰ ἑξῆς ἅτινα ἠγνόει ὁ Passow ΣΤ'. σελ. 166, 216, 362.— Θ'. Ι'. ΙΑ'. ΙΒ'. ΙΓ' (συλλογὴ ἀρκετῶν ᾀσμάτων). ΙΔ'. (ὡσαύτως) ΙΕ'. (ὡσαύτως) ΙΣΤ'. ΙΖ'. ΙΗ'. ΙΘ'. Κ'.

27) Ἐφημερὶς Φιλομαθῶν. Ἐν Ἀθήναις. Ἐν διαφόροις τόμοις.

28) Φιλίστωρ. Ἐν Ἀθήναις. Τόμ. Γ'.

29) Χρυσαλλίς. Ἐν Ἀθήναις. Τόμ. Β΄. Γ΄. Δ΄.
30) Ἑπτάλοφος. Ἐν Κωνσταντινουπ. Τόμ. Β΄. πρώτης περιόδου.
31) Ἐθνικὴ Βιβλιοθήκη. Ἐν Ἀθήναις. Τόμ. Β΄.
32) *Μ. Π. Βρετοῦ*. Ἐθνικὸν Ἡμερολόγιον. Ἐν διαφόροις ἔτεσιν.

Ἐκτὸς τούτων ὑπάρχουσι καὶ ἄλλα δημοτικὰ ᾄσματα ἐν ἄλλοις περιοδικοῖς συγγράμμασι καὶ ἐφημερίσι καὶ ἐν βιβλίοις, ἰδίως ἐν τοπογραφικαῖς μονογραφίαις, ἅτινα ἄλλοτε λεπτομερέστερον θέλομεν καταλέξει. Εἰς τὸν ἀνωτέρω δὲ σύντομον κατάλογον προσθετέα καὶ ἡ ἐσχάτως ἐκδοθεῖσα συλλογὴ δημοτικῶν ᾀσμάτων τονισμένων διὰ κλειδοκύμβαλον ὑπὸ τοῦ Δανοῦ Μπέργνερ (ἐν Κοπεγχάγῃ, 1869). Πρὸς δὲ καὶ ὁ γνωστὸς πολλῶν τῆς Νεοελληνικῆς γλώσσης μνημείων ἐκδότης Κύριος Emile Legrand προεκήρυξε τὴν ἔκδοσιν *Ἀσμάτων δημοτικῶν καὶ διηγημάτων*, ἐξ ὧν τὰ ᾄσματα ἐλήφθησαν ἐκ τῆς συλλογῆς τοῦ G. Perrot, ὅστις, ὡς γνωρίζομεν, ἐν τῷ συγγράμματί του L'île de Crête ἀνήγγειλεν ὅτι ἔχει πλουσίαν συλλογὴν δημοτικῶν ᾀσμάτων τῆς Κρήτης πρὸ πάντων καὶ τῆς Μάνης.

Ν. Γ. Π.

# ΔΗΜΟΤΙΚΑ ΑΣΜΑΤΑ

## Α΄. ΚΛΕΦΤΙΚΑ

### 1

(Ἤπειρος).

Σ ὅλο̕ τὸν κόσμο ξαστεριὰ καὶ ᾿ς τὴ Τζρυμέρκ᾿ ἀντάρα,
᾿ς τὴν ἔρημη τὴν Πράμαλη εἶναι βαθὺ σκοτάδι.
Μὴν ἀχ τὰ χιόνια τὰ πολλά, μήνα κι᾿ ἀπ᾿ τὸ χαλάζι;
Τὸ Γιακωβάκη ἐβάρεσαν, τὸν ἔχουν λαβωμένο.
Τρεῖς ντουφεκιαῖς ποῦ ἔρριξαν ταῖς τρεῖς ἀράδ᾿ ἀράδα·
ἡ μιὰ τὸν ᾿πῆρε ᾿ξώδερμα κι᾿ ἡ ἄλλη ᾿ς ταῖς παλάσκαις,
ἡ τρίτη ἡ φαρμακερὴ τὸν ᾿πῆρε ᾿ς τὸ κεφάλι.
Τὸ στόμα του αἷμα ᾿γιώμοσε, τ᾿ ἀχείλη του φαρμάκι,
κι᾿ ἡ γλῶσσά του ἀηδονολαλεῖ, κι᾿ ἡ γλῶσσά του τοὺς λέει:
—Παιδιά μου, ψυχοπαίδιά μου καὶ καπεταναρέοι,
γιὰ ᾿πάρτε τὸ κεφάλι μου τοῦ πρώτου σας ῥιτζάρι
καὶ ᾿πάρτε το ᾿ς τὴ χώρα μου . . . . . . . .
. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

Πρβλ. καὶ τὸ παρὰ Χασιώτῃ ἐν σελ. 105.

### 2

(Στερεὰ Ἑλλάς).

Παιδιά, ᾿πῆρε χινόπωρος, παιδιὰ ᾿πῆρ᾿ ὁ χειμῶνας
καὶ ποῦ θὰ ξεχειμάσουμε ἐμεῖς οἱ μαῦροι κλέφταις;
Πάησ᾿ ὁ καιρὸς ποῦ ᾿ξέραμε, πάησαν τὰ καλοκαίρια
᾿ποῦ ἦταν κονιάροι ἁρματωλοί, κονιάροι ντερβεναγάδες.

Φέτο εἶν' ὁ Σουλεϊμάναγας ὁ γυιὸς τοῦ Μαστραπάζη.
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, τὸ λόγο δὲν ἀπόειπε,
τὸν ἔπιασαν, τὸν ἔδεσαν, 'ς τὰ Τρίκαλα τὸν πάγουν·
κι' ὁ Σουλεϊμὰν ἐπρόσταξε νὰ πᾶν νὰ τὸν κρεμάσουν.

**3**

Τρίτη Τετράδη θλιβερή, Πέφτη φαρμακωμένη,
Παρασκευὴ 'ξημέρωσε, κακὸ μ' εἶχε ξημερώσει.
'Λαβῶσαν τὴ Γιαννάκαινα μὲς 'ς τὴ δεξιά της πλάτη.
Γιαννάκης τὴν ἐρώτησε, Γιαννάκης τὴ ρωτάει·
—Γιὰ 'πές μου, 'πές μου Γιάννα μου, ποῦ σ' ἔχουν λαβωμένη,
νὰ πάω νὰ φέρω τοὺς γιατροὺς μεγάλους καὶ νὰ σὲ γλυτώσουν ;
—Γιαννάκη μὴν 'ξοδιάζεσαι, τὰ γρόσια σου μὴ δίνῃς·
μὸν φέρε τὸν πνευματικὸ νὰ μὲ ξομολογήσῃ.
Τὸ λόγο δὲν ἀπόσωσε, 'ξεψύχησε ἡ καϋμένη.

**4**

Τοῦ Πετροπέτσα τἄρματα δὲν πρέπει νὰ φοριοῦνται,
μὸν πρέπει τους 'ς τὴν ἐκκλησιὰ κι' ἐκεῖ νὰ λειτουργιοῦνται.

Πρβλ. καὶ τὸ παρὰ Ζαμπελίῳ σελ. 603 καὶ παρὰ Passow, ἐν σελ. 105. Δημοσιεύομεν δὲ τὸ δίστιχον ἕνεκα τοῦ ἀπαντῶντος ἀγνώστου ὀνόματος τοῦ Πετροπέτσα.

**5**

(Ἤπειρος)

Τὰ καλὰ τὰ παληκάρια
τὴν ἡμέρα τρῶν καὶ πίνουν,
καὶ τὸ βράδυ 'ς τὸ κατρέρι
κατρεροῦνε 'ς τὰ Δερβένια.

'Κεϊ διαβαίνουν καὶ δυὸ Τοῦρκοι
μὲ μιὰ κόρη Ῥωμηοπούλα.
—Ποῦ τὴν πᾷς, Τοῦρκε, τὴν κόρη;
Ποῦ τὴν πᾷς τὴ Ῥωμηοπούλα;
Ἄφησαι, Τοῦρκε, τὴν κόρη,
ἄφησαι τὴ Ῥωμηοπούλα.
—Δὲν ἀφίνω 'γὼ τὴν κόρη,
τὴν καλὴν ἀρχοντοπούλα·
θὰ τὴν κάμω Τουρκοπούλα.
—'Ελεημονηθῆτ' ἀφέντη! [1]
μ' ἔχουν κλέψει τὴν καϋμένη
ἀπ' τῆς μάνας μου τὸν κόρφο
καὶ τ' ἀνδρός μου τὰς ἀγκάλας.
—Ῥωμηοπούλα εἶσαι κόρη;
—Ῥωμηοπούλα εἶμ', ἀφέντη,
τοῦ παππᾶ 'κονόμου νύφη
καὶ τοῦ πρώτου θυγατέρα.
—Ὅρκον κάνω 'ς τὸ σπαθί μου
καὶ σταυρὸ 'ς τὸ χαμαϊλί μου
'ποῦ νὰ 'υρῶ Τούρκους νὰ κόψω
καὶ Ῥωμηοὺς νὰ ξεσκλαβώσω.

## 6

(Ἤπειρος).

Δὲν 'μπόρ' ὁ μαῦρος δὲ 'μπορῶ
δὲν 'μπόρ' ἄ! προβατήσω,
δὲν 'μπόρ' ἄ! σύρω τἄρματα,
τὰ ἔρημα τσιαπράζια,

1. Συνεθίζεται ἐν Ἠπείρῳ, ὥστε αἱ νέαι νὰ προσαγορεύωσιν εἰς τὰς συναπαντήσεις ἢ συναναστροφὰς τὰς συγγενικὰς λέγουσαι πρὸς τοὺς νέους «ἀ φ έ ν τ η» χάριν τιμῆς.— π. χ. καλημέρα σας, ἀφέντη! κτλ.

τρεῖς πέντ' ἀράδαις τὰ κουμπιὰ
τὰ φλωροκαπνισμένα.
Ἄχ! τουφέκι μου ὑπερήφανο,
πιστόλια πέρα πέρα
καὶ τὸ σπαθὶ τὸ Δìμισκὶ
κι' αὐτὸ μαλαματέïνο,
δὲν πρέπεσθε γιὰ κρέμασμα
κι' οὐδὲ γιὰ τὸ παζάρι,
μόν' πρέπετε γιὰ λεβεντιὰ
καὶ γιὰ λιανὴ μεσοῦλα.

## 7

(Ἤπειρος).

Ἀφ' ὅταν ἐγεννήθηκα
—νιάτα, καϋμένα νιάτα μου—
ἀπ' τὴν καϋμένη μάνα
—νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου—
μοῦ 'σάπηκαν ἡ πλάταις μου
—νιάτα, καϋμένα νιάτα μου—
σέρνωντας τὸ ντουφέκι
—νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου—
μοῦ 'σάπησ' ἡ μεσοῦλά μου
—νιάτα, καϋμένα νιάτα μου—
σέρνωντας τἄρματά μου
—νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου—
μοῦ 'σάπηκαν τὰ γόφια μου
—νιάτα, καϋμένα νιάτα μου—
σέρνωντας τὰ παλάσκια
—νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου—
καὶ τὰ πλευρά μου 'σάπηκαν
—νιάτα, καϋμένα νιάτα μου—

γυιέ μ'! φορῶντας τὸ σπαθί μου
—νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου!
Καὶ τώρα γιὰ τοὺς φίλους μου
—νιάτα, καϋμένα νιάτα μου
ὤχ! τοὺς πολυαγαπημένους
—νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου
τἄρματα ρίχνω 'ςὲ μεριὰ
—νιάτα, καϋμένα νιάτα μου
ἄ! καὶ τὸ σπαθὶ 'ς τὴν ἄκρη
—νιάτα μου καὶ λεβεντιά μου.

## Β'. ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

### 8.

(Ἤπειρος).

Ἡ Δρυϊνούπολις 1. Ἐπαρχία τῆς Ἠπείρου, καλουμένη σήμερον Ἐπαρχία Ἀργυροκάστρου, ὑποπεσοῦσα εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Τούρκων, ὅπως καὶ αἱ λοιπαὶ Ἑλληνικαὶ χῶραι, ἐδοκίμασε πολλὰ κακὰ ἐκ τῶν ἐχθρῶν τούτων, οἷον σφαγάς, αἰχμαλωσίας, πυρκαϊὰς κτλ. Ταῦτα πάντα ἐκτραγῳδοῦνται παραστατικώτατα εἰς τὸ ἑξῆς δημοτικὸν ᾆσμα, παρ' ᾧ ζωγραφίζονται αἱ φρικαλέαι σφαγαὶ πλείστων ὅσων Ἠπειρωτικῶν οἰκογενειῶν φυσικώτατα καὶ ἀφελέστατα.

Ὦ Δρυϊνουπολίτισσα!
—Ὤχ! καϋμένη!
Ὦ Δρυϊνουπολίτισσα
—Ὤχ! ζηλεμένη!

1. Τὸ ὄνομα τοῦτο σώζεται εἰς τὸν τίτλον τοῦ Μητροπολίτου λεγομένου «ὁ Δρυϊνουπόλεως»· ἐπὶ Βυζαντινῶν, ὅ ἐλέγετο καὶ Ἀργυροπολίχνη· χυδαϊστὶ λέγεται σήμερον βεβαίως κατὰ παραφθορὰν «Δερόπολις» (Ἴδε Κριτικάς μου περὶ Δωδώνης Ἐπιστασίας ἐν Πάτραις ἐκδοθείσας 1866 σελ. 14—15—16—17). Περὶ παραμορφώσεως καὶ μεταποιήσεως τῶν ὀνομάτων τῶν πόλεων καὶ χωρῶν τῆς Ἑλλάδος κατὰ τοὺς σιδηροῦς αἰῶνας ἴδε

Βάλ' τὸ φέσι σ' ὀμπροστὰ
    Ὢ! καϋμένη!
Βάλ' τὸ φέσι σ' ὀμπροστὰ
    Ζηλεμένη![1]
Καὶ σύρε 'ς τὴν ἐκκλησιὰ
μὲ λαμπάδες, μὲ κεριὰ
καὶ μὲ μοσχοθυμιατὰ,
καὶ προσκύνα γιὰ τ' ἐμᾶς
τὴν κυρὰ τὴν Παναγιὰ,
τί μᾶς πῆραν ἡ Τουρκιὰ
καὶ μᾶς πάνουν 'ς τὰ Τζαμιὰ
νὰ μᾶς σφάξουν 'σὰν ταρνιὰ,
'σὰν ταρνιὰ τὴν Πασχαλιὰ,
τὰ κατσίκια τ' ἀγιωργιοῦ.
Ἄχ! πῶς νάχω κ' ἐγὼ νοῦ;
    Ὢχ! καϋμένη!
Ἄχ! πῶς νάχω κ' ἐγὼ νοῦ;
    Ζηλεμένη!

## 9

(Στερεὰ Ἑλλάς).

Τί ἔχουν οἱ κάμποι καὶ βροντοῦν κ' τὰ βουνὰ καὶ τρίζουν
καὶ σὺ, καϋμένη Ῥούμελη, καὶ σκούζεις καὶ φωνάζεις;

Ἰωνιὰν, περιοδικὸν Ἀθηνῶν τοῦ 18[illegible], φυλλ. Β'. σελ. 35, ὑπὸ τοῦ μακαρίτου Γ. [illegible]

1. Σημειωτέον ὅτι εἰς ἕκαστον στίχον [illegible] ἐπαναλαμβάνονται αἱ λέξεις [illegible] ᾆσμα τοῦτο εἰς γαμικὰ συμπόσια, εἰς πανηγύρεις κλπ. Αἱ Ἀρματοπουλίτιδες φοροῦσι φέσια ἐπὶ κεφαλῆς πλήρη νομισμάτων χρυσῶν καὶ ἀργυρῶν, πρὸς δὲ καὶ φουστανέλλας λευκὰς, ὥσπερ ἄνδρες, καὶ φαίνονται ἀληθῶς Ἀμαζόνες.

—Ἕλληνά μ', κι' ἂν μὲ 'ρώτησες νὰ σοῦ τὸ 'μολογήσω·
Δώδεκα χρόνους πολεμῶ μὲ τὸ Σουλτὰν Μαχμούτη,
τοὺς κάμπους αἷμα 'γιώμησα καὶ τὰ βουνὰ κουφάρια,
καὶ τώρα 'ποῦ τὰ 'κέρδησα καὶ τώρα 'ποῦ τὰ 'πῆρα,
οἱ βασιλεῖς μὲ 'φθόνησαν καὶ ὅλα τὰ ῥηγάτα,
'στεῖλαν τὸν Καποδίστρια γιὰ νὰ μᾶς δικαιώσῃ
κι' αὐτὸς μᾶς 'μορφογέλασε 'σὰν πονηρὸς 'ποῦ ἦταν.
Πρῶτα μαζόνει τἄρματα καὶ τῶν καπεταναίων
τοὺς λέει νὰ παραιτήσουνε κι' ἀπόμαχοι νὰ γένουν.
Κι' αὐτοὶ δὲν καταδέχονται ἀπόμαχοι νὰ γένουν,
μόνε γυρεύουν σύνταγμα, συνέλεψι νὰ κάμουν.
Κι' ὁ Καποδίστριας τὤμαθε, βαρειὰ τοῦ 'κακοφάνη.
Κάνει τὸ Ῥάγκο στρατηγὸ καὶ τὸν Κίτζο Τζαβέλα
τὸν Τζάμ(η) νὰ πιάσουν ζωντανὸ, τὸ γυιὸ τοῦ Καρατάσιου.
Καλλέργης ἐξεστράτεψε μὲ τὴν καβαλλαρία.
—Ποῦ πᾷς, 'Καλλέργη Κρητικὲ, καὶ σὺ παληορουφιάνε;
Ὡς 'ποὖναι ὁ Τζάμης ζωντανὸς τὸ σύνταγμα γυρεύει.

## 10

(Στερεὰ Ἑλλάς).

Μᾶς ἦρθε ἡ ἄνοιξι πικρὴ, τὸ καλοκαῖρι μαῦρο,
μᾶς ἦρθε κι' ὁ φτινόπωρος πικρὸς κι' ἀναγκεμένος,
μᾶς ἦρθε Φράγκος Βασιλιᾶς, μᾶς ἦρθε Μπαβαρέζος.
Βάνει μαζόνει τἄρματα καὶ τῶν καπεταναίων
τοὺς λέει νὰ παραιτήσουνε κι' ἀπόμαχοι να γένουν.
Τὸν Τουραχιᾶ τὸν ἔστειλε 'ς αὐτὸν τὸ γυιὸ τοῦ Γρίβα.
—Γρίβα μ', σὲ θέλει ὁ Βασιλιᾶς, σὲ θέλει ὁ Μπαβαρέζος,
Γρίβα μ', νὰ δώσῃς τἄρματα, νὰ δώσῃς καὶ τὴν πάλα.
—Ὅλα τὰ ἔρμα 'πᾶρτέ τα, τὴν πάλα δὲν τὴ δίνω.
Κι' ὁ Βασιλιᾶς 'σὰν τὤμαθε πολὺ τοῦ 'κακοφάνη.
Τοὺς σύμβουλάς του ἔκραξε, σφιχτὰ τοὺς διατάζει:
—Τὸν Γρίβα θέλω ζωντανὸ κι' αὐτὸν τὸ Γαρδικιώτη.

Κι' ὁ Γρίβας ὡσὰν τἄκουσε βαρειὰ τοῦ 'κακοφάνη.
Τὴν τριμπαλιὰ 'σηκώθηκε 'ς τὸ Βασιλιᾶ νὰ πάῃ,
κι' ὁ Βασιλιᾶς 'σὰν τἄκουσε βαρειὰ τοῦ 'κακοφάνη,
τὸ καλαμάρι ἔπιασε καὶ μιὰ γραφὴ τοῦ κάνει:
—'Σὲ σένα, Γρίβα μ' στρατηγέ, 'ςὲ σένα Θοδωράκη,
εὐθὺς 'στ' 'Ανάπλι νὰ 'βρεθῇς μὲ ὅλο σου τάσκέρι.

## Γ'. ΔΙΗΓΗΜΑΤΙΚΑ.

### 11

### ("Ηπειρος).

'Εκίνησαν ἡ λεβεντιαῖς κι' αὐταῖς ἡ μαυρομμάταις
νὰ πάγουν κάτου 'ςὲ 'γιαλό, κάτου 'ςὲ περιγιάλι,
νὰ 'βροῦν καΐκι γιὰ νὰ 'μποῦν, καΐκι νὰ περάσουν
καὶ 'ςὲ καΐκι 'μπήκανε σαράντα δυὸ νομάτοι.
'Στὴ στράτα ὁποῦ 'πήγαιναν, 'ςτὸ δρόμο 'ποῦ πηγαίνουν
κακὴ φουρτοῦνα ἔπιασε, μαΐστρο τρεμουντάνα.
Γιομίζ' ἡ θάλασσα πανιὰ κι' ὁ ἄμμος παλληκάρια,
γιομίζουν τὰ ῥιζώματα ξανθαὶς καὶ μαυρομμάταις,
κι' ὅσαις μανάδαις τἄκουσαν πολὺ τοὺς 'κακοφάνη.
'Σὰν τἄκουσε κι' ἡ Γιώργαινα, μάνα τοῦ Κωσταντάκη,
μαζόνει πέτραις 'ς τὴν ποδιά, λιθάρια 'ςτὸ μαντύλι,
πετροβολάει τὴ θάλασσα, πετροβολάει τὸ κῦμα.
—Δὲ φταίω 'γὼ ἡ θάλασσα, δὲ φταίω 'γὼ τὸ κῦμα,
μὸν φταῖνε τὰ γλυκὰ κρασιὰ κι' αὐταὶς ἡ μαυρομμάταις.

### 12

### ("Ηπειρος).

'Εκίνησαν ἡ λιγεραὶς καὶ τὰ παλληκαράκια,
'ς τὴ σκάλα ἐκατέβηκαν καὶ 'ς τὸ γιαλὸ ἐβγαίνουν
νὰ 'βροῦν καΐκια γιὰ νὰ 'μποῦν καὶ βάρκαις νὰ περάσουν,

κι' οὔτε καΐκια ηὕρηκαν κι' οὔτε καὶ βαρκοπούλαις.
'Σὲ παληοβάρκα 'μπήκανε, 'πῆραν γιὰ νὰ περάσουν.
Τραβάει ἀγέρας 'πὸ 'μπροστὰ κι' ἀγέρας ἀπὸ 'πίσω·
ἐτσάκισε τὰ δυὸ πλευρά, τσακίζει δυὸ κατάρτια,
γεμίζει ἡ θάλασσα πανιά, κι' ἡ ἄκραις παλληκάρια,
γεμίζουν ἡ ἄκραις τοῦ 'γιαλοῦ ξανθαῖς καὶ μαυρομμάταις.
Ὅλαις παρηγοριούντανε καὶ οὔλαις παρηγοριοῦνται
κ' ἡ δόλια ἡ Κωνσταντίναινα παρηγοριὰ δὲν ἔχει.
Σέρνει λιθάρια 'ς τὴν ποδιὰ καὶ πέτραις 'ς τὸ ζωνάρι,
πετροβολάει τὴ θάλασσα, πετροβολάει τὸ κῦμα.
—Θάλασσα πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα,
τί μῶκαμες τὸ γυιόκα μου, τὸ μοναχὸ παιδί μου.

## 13

(Ἤπειρος).

Μαῦρό μου χελιδόνι κι' ἀπὸ τὴν Ἀραπιά
κι' ἄσπρο μου περιστέρ(ι) 'ποῦ πᾶς 'ς τὸν τόπο σου,
χαμήλωσ' τὰ φτερά σου νὰ λάβῃς μιὰ γραφή,
νὰ 'πῇς καὶ τῆς κακῆς μ' νὰ μὴ μ' ἀκαρτερῇ·
κι' ἄλλον ἄντρ' ἂς 'πάρῃ κι' ἂς 'στῇ στεφανωθῇ,
τί ἐγὼ 'ς τὸν τόπο 'ποῦ εἶμαι κι' ὅπου βρίσκομαι
ἐδῶ εἶν' τὰ κορίτσια, πέντ' ἔξη 'ς τὸν παρᾶ·
'γελάστηκα ὁ καϋμένος κ' ἐπιάσθηκα μὲ μιά,
μιανῆς χήρας κορίτσ(ι) καὶ Μά(γ)ισσας παιδί.
Μαγεύει τὰ ποτάμια καὶ ταῖς θάλασσαις,
μαγεύει τὰ καράβια καὶ δὲν ἀρμενοῦν,
μὲ 'μάγεψε κι' ἐμένα καὶ δὲν ἔρχομαι.
Ὅντας κινάω νάρθω βρέχει καὶ βροντᾷ,
ὅντας γυρίζω 'πίσω, ἥλιος 'ξαστεριά.

Ἀπαντᾷ καὶ ἐν τῇ συλλογῇ τῶν Ἠπειρωτικῶν ᾀσμάτων τοῦ Χασιώτη μετὰ σπουδαίων παραλλαγῶν (σελ. 79).

## 14

(Μῆλος).

Νειὸς ῥήγας ἐπρωτόβγηκε νὰ λαφοκυνηγήση·
μὲ σύρμα ἦταν οἱ σκύλοι του, μὲ διῶμα οἱ λαγοί του
καὶ τὰ μαλλάκια τῶν σκυλιῶν ὅλο μαργαριτάρι·
ἐβάστα καὶ 'ς τὸ χέρι του ἕνα χρυσ' ἀεράκι·
καὶ τἀεράκι 'πέταξε, μπαίνει 'ςὲ περιβόλι,
μὲ ἀφορμὴ τ' ἀερακιοῦ μπαίνει τἀρχοντολόϊ.
Βρίσκει κερὰ κι' ἐγεύουνταν 'ςὲ τάβλα μαρμαρένια·
μαντύλα τση ἤτανε χρυσῆ, τὰ πιάτα τσ' ἀσημένια,
καὶ τὰ μαχαιροπήρουνα μαλαμβοχαπνισμένα.
—Πές μου τα, κόρη, πές μου τα, ποιὰ εἶνε τὰ προικιά σου;
Ἂν εἶν' τὸ περιβόλι σου καὶ τὰ σαλατικά σου;
—Στέρνα εἶνε ἐμὲ τὰ σπίτια μου, σπήλια τ' ἀρχοντικά μου
κι' ἡ ῥίζα τοῦ κυπαρισσιοῦ εἶν' τὰ προσκέφαλά μου·
ἐτούτη ἡ γλυκομηλιὰ τούτη ποῦνε μπροστά μου
θὰ σοῦ τὰ γράψη τὰ προικιά, ἀφέντη καὶ χαδά μου.
—Πῶς εἶνε βολιζάμενο τὸ ξύλο νὰ μιλήση,
νὰ μοῦ τὰ γράψη τὰ προικιὰ καὶ νὰ τ' ἀποφασίση;
Τότε ἡ μηλιὰ ἐσειούντανε, τὰ μῆλα κάτω πέφτουν
τὰ μῆλα ἐτσακίζουνταν καὶ γίνουνταν τσεκίνια.
—Μάζωξε, νειέ μου, μάζωξε, κάμε σωρὸ μεγάλο
γιὰ νὰ χωθῆς ὡς τὸ λαιμὸ, ἂν θὲς καὶ παραπάνω.

## 15

(Μῆλος).

Ὁ Χαρξάκης κι' ὁ Χαρζάκης κι' ὁ Μπροχαρξαλάκης
βουλήθηκε κι' ἀγάπησε ξωμπλιάστρας θυγατέρα.
Ἀγάπα την κι' ἀγάπα τηνε χρόνους δεκατέσσερους
καὶ τσ' ἤχτισε 's τὴ σκάλα τση ἐννιὰ λογιῶν πυργάκια,

ἐξηνταπέντε μάλαμμα κι' ἐννιὰ μαργαριτάρι
καὶ λόγο ἀπὸ τὸ στόμα τση δὲν ἠμπορεῖ νὰ 'πάρῃ.
'Αγάλια ἀγάλια, μαῦρέ μου, πουλῶ σε δὰ καὶ σένα.
—Πουλήσεις, δὲν πουλήσεις με, διάφορο δὲν τὸ κάνεις·
μὴ λυπηθῇς τὰ γένεια σου καὶ βάλε νὰ τὰ κόψῃς,
μὴ λυπηθῇς καὶ τὰ μαλλιὰ καὶ βάλε νὰ τὰ πλέξῃς,
'πάρε βελόνα καὶ πανὶ, πανὶ καὶ ξωμπλοπάνι.

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

—Ὥρα καλὴ, 'ξαδέρφη μου.—Καλῶς τὴν ἐξαδέρφη.
—Ἡ μάνα μας ἀπ' τὸ Γαλατᾶ κι' ἀφέντης μας ἀπ' τὴν Πόλι,
κ' ἐμεῖς ἐξεμακρύναμε, κ' ἐχάθηκε ἡ γενειά μας.
Πᾶν τὰ πουλιὰ 'ς ταῖς κοίταις τους, τὰ ἀηδόνια 'ς ταῖς φωλιαίς τους
κι' ἐγὼ, κερὰ 'ξαδέρφη μου, ἀπόψε ποῦ θὰ μείνω;
—Πᾶν τὰ πουλιὰ 'ς ταῖς κοίταις τους, τ' ἀηδόνια 'ς ταῖς φωλιαίς τους
καὶ σὺ, κερὰ ξαδέρφη μου, μαζύ μου θ' ἀπομείνῃς.
Σύρετε, βάγιαις, στρῶστέ μου τὸ νυχτικὸ κρεββάτι
καὶ βάλτε μου τὸ πάπλωμα, 'ποῦχω τὸ Χαρζιαλάκη.
Καὶ τὸ πρωὶ 'σηκώθηκε, 'ς τὴ 'πόρτα τση προβαίνει
καὶ κάτω 'ς τὸ κατήσκαλο πάει καὶ κατεβαίνει.
—'Ακούσετε, γειτόνισσαις, καὶ σεῖς κορασοπούλαις·
γλυκὸ κρασὶ μὴν πίνετε, ὕπνο μὴν ἀγαπᾶτε,
τί ἀπὸ τὸν ὕπνο τὸν πολὺ ἔχασα τὴ τιμή μου.

## 16

### (Μῆλος).

Τρεῖς ἄρχοντες κι' ὁ Μαυγιανὸς 'ςὲ περιβόλι 'μπαῖναν
κι' ἀθιβολαὶς δὲν εἴχανε κι' ἀθιβολαὶς ἐφέρναν
γιὰ τσ' ὤμορφαις, γιὰ τσὴ καλαὶς καὶ γιὰ τσὴ μαυρομμάταις.
'Εκεῖ ἔφερε κι' ὁ Μαυγιανὸς 'παίνεμα τσ' ἀδερφῆς του.
—'Ως εἶν' τὸ μῆλο κόκκινο, τὸ μανουσάκι ἄσπρο,
ἔτσ' ἔχω 'γὼ μιὰν ἀδερφὴ, μ' ἀλήθεια δὲν πλανᾶται.

Κι' ὁ Βασιλιᾶς 'σὰν τἄκουσε, ἀλύπητα τοῦ λέει·
—Κι' ἂν τὴν πλανέσω, Μαυγιανὲ, ἦντἄν' τὸ στοίχημά σου;
—Κόψε τὸ κεφαλάκι μου, 'πάρε τὴν κεφαλή μου,
ὄχι καὶ δὲν τὴν πλανεθῇς ἦντα 'ναι τὸ δικό σου;
—'Πάρε τὸ βασιλίκι μου μὲ τὴ χρουσῆ κορώνα·
Καὶ 'παίρνει τὸ στρατὶ στρατὶ, 'ς τὸ 'σπίτι του καὶ πάει·
'βρίσκει μάϊσσαις δεκοχτὼ, μάϊσσαις δεκαπέντε
κι' ἐπῆγε καὶ τὴ 'μάγευε ἀπ' τὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδυ.
Σαράντα 'μέραις 'κάμανε τὴ σκάλα ν' ἀνεβοῦνε
κι' ἄλλαις σαρανταδέσσερες τὴ λιγερὴ νὰ 'δοῦνε.
—Χίλια καλῶς σ' εὑρήκαμε, γούρνα πελεκημένη,
νεραντσοπoῦλα φουντωτὴ καὶ μὲ τσ' ἀνθοὺς πλεμμένη.
—Δὲν θέλω 'γὼ 'παινέματα κι' ὁ Μαυγιανὸς μανίζει·
χωρὶς βουλὴ τοῦ Μαυγιανοῦ τίποτις δὲ θὰ γένῃ.
Καὶ 'βγάνουν καὶ τσῆ δίνουνε ἕνα χρυσὸ ῥαμίδι.
—Ὁ Βασιλιᾶς σὲ χαιρετᾷ μὲ λόγου σου νὰ μείνῃ.
—Κατέχει την τὴν πόρτα μας καὶ 'σὰν ὁρίζῃ ἂς ἔρθῃ·
τὸ Μαυγιανὸ 'χω ἀδερφὸ κι' ἂς τοῦ τὴν ἀντιμέψῃ.
Σκιάζει τση κι' ἀποσκιάζει τση, κάτω τσὴ καταιβάζει,
'ς τσὴ σκάλαις τσὴ ἐκάθισε, κτυπᾷ τὰ κούρταλά τση.
—Ποιά 'ναι ἀπ' τσὴ βαγίτσαις μου ποῦ θὰ θεληματέψῃ
νὰ μένῃ μὲ τὸ Βασιλιᾶ κι' ἐμὲ νὰ ξεμιστέψῃ;
Καμμιὰ καὶ δὲ τσῆ 'μίλησε καὶ δὲ τσ' ἀπολοήθη,
μόνον ἡ πιὸ μικρότερη ὁποῦ τὴ λὲν Μαρίγη
—'Εγὼ ἀπ' τσὴ βαγίτσαις σου θενὰ θεληματέψω
νὰ μένω μὲ τὸ Βασιλιᾶ καὶ νὰ σὲ ξεμιστέψω.
Καὶ πιάνει καὶ τὴ κτένιζε μ' ἀτίμητα κτενάκια
κι' ἔπλεκε τὰ μαλλάκια τση 'σὰν τὰ γαϊτανάκια
καὶ τρία τὴν ἐκτένιζε καὶ δυὸ τσῆ παραγγέλνει.
—Ἂν σὲ φιλήσῃ φίλειε τον, κι' ἂν τὲ τσιμπίσῃ τσίμπα
κι' ἂν κόψῃ τὸ δαχτύλι σου νὰ μὴ μὲ μαρτυρήσῃς.
Σύρετε, βάγαις, στρώσετε τὴν κλίνη τὴ 'δική μου
καὶ βάλετε τὸ βάλσαμο καὶ βάλτε καροφίλλι.

καὶ 'ς τὰ προσκεφαλάδια τση μόσχο μὴ λυπηθῆτε.
'Ακόμη ὁ λόγος ἔστεκε κι' ὁ βασιλιᾶς ῥιβέρνει
μὲ σεῖσμα καὶ μὲ λύγισμα καὶ τσὴ πορτέλλαις 'μπαίνει
κι' ἀπὸ τὸ χέρι τὴν ἁρπᾷ, 'ς τὸν κανατὲ καθίζει·
ἐφίλειε την καὶ ἐτσίμπα την ἀπ' τὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδυ,
καὶ λόγο ἀπὸ τὸ στόμα τση δὲν ἠμπορεῖ νὰ πάρῃ.
Καὶ μέσα τὰ μεσάνυχτα τσῆ κόβει τὸ δαχτύλι,
τσῆ κόβει τὸ δαχτύλι τση μὲ τὸ χρυσὸ ζαφίρι
καὶ τἀποξημερώματα τσῆ κόβει τὴν πλεξούδα,
τσῆ κόβει τὴ πλεξούδα τση μὲ τὰ χρυσᾶ λελούδια.
'Στὸ μαντηλάκι τἄβαλε, 'ςτοῦ Μαυγιανοῦ τὰ πάει·
—Γιὰ ἰδὲ, καημένε Μαυγιανὲ, σημάδια τὸ ἀδερφῆς σου·
'Η λιγερὴ 'σὰν τἄκουσε πολὺ τσ' ἐκακοφάνη
καὶ 'μπαίνει κι' ἐστολίζουνταν τρεῖς 'μέραις καὶ τρεῖς νύχταις·
βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο καὶ τὸ φεγγάρι στῆθη
καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ βάνει καμαροφρύδι,
τὴν ὄχεντρα τὴν πλουμιστὴ κορδέλλα τῶν μαλλιῶ τση
τὴν ἄμμο τὴν ἀρίθμητη κουμπιὰ καὶ δαχτυλίδια.
Τὴ σκάλα τσὴ κατέβαινε μόνο μὲ μιὰ βαγίτσα
κι' ἐβάστα καὶ 'ς τὰ χέργια τση μιὰν ἀσημένια βῖτσα.
—'Στὴν πάντα πάντα οἱ ἄρχοντες καὶ σεῖς οἱ ἀπ' ἀπόξω
νὰ πάω νὰ 'δῶ τὸ Μαυγιανὸ γιὰ θὰ τονὲ κρεμάσουν.
Κι' ὁ Βασιλιᾶς 'σὰν τἄκουσε γυρίζει καὶ τσῆ λέει:
—Τὴν ἀδερφή του ἐφίλησα καὶ θὰ τονὲ κρεμάσω.
—Λοιπὸ καὶ 'σὰν τὴ 'φίλησες δεῖξε μου σημαδάκια.
—Καὶ μέσα τὰ μεσάνυχτα τσῆ 'κοψα τὸ δαχτύλι
τσῆ 'κοψα τὸ δαχτύλι τση μὲ τὸ χρυσὸ ζαφύρι
καὶ τἀποξημερώματα τσῆ 'κοψα τὴ πλεξούδα,
τσῆ 'κοψα τὴ πλεξούδα τση μὲ τὰ χρυσᾶ λελούδια.
Καὶ 'βγάνει τὰ δαχτύλια τση, γεμόζει ἡ γῆ ζαφύρια.
—Γιὰ ἰδῆτε, ἀγάδες κι' ἄρχοντες, μοῦ λείπουνε δαχτύλια;
Καὶ 'βγάζει τὴν πλεξούδα τση, γεμόζει ἡ γῆ λελούδια.
—'Εσένα δὲ σοῦ πρέπει πιὰ νὰ κάμῃς βασιλίκι,

μόνου 'σὰν ὁ χοιρόδοσκός, 'σὰν ὅρηθα 'ς τὴν κοίτη
νὰ 'πάρῃς τὸ μουλάρι μας νὰ πᾶς νὰ φέρῃς ξύλα
νὰ ψήσωμε τὸ φαγητὸ νὰ 'πάρῃς τὴ Μαρία.

Πρβλ. τὸ παρὰ Passow, ἐν σελ. 355. (Ζαμπελ. 719).

## 47

### (Μῆλος).

'Ο Γιαννακῆς ἐμίσεψε καὶ πάει 'ς τὸ ταξεῖδι
κι' ἡ κόρη 'ποῦ τὸν ἀγαπᾷ στέκει 'ς τὸ παραθύρι.
Βαστᾷ κερὶ καὶ φέγγει του, ποτῆρι καὶ κερνᾷ τον
κι' ὅσα ποτήργια τοὔδοσε τόσα λόγια τοῦ λέει:
—'Εσὺ 'Γιαννό, ἐμίσεψες κι' ἐμένα ποῦ μ' ἀφίνεις;
—Σ' ἀφίνω πρῶτα 'ς τὸ Θεὸ καὶ δεύτερα 'ς τοὺς ἁγίους,
τὸ τρίτο τὸ καλλίτερο εἰς τὴ γλυκειά μου μάνα.
—Μάνα μου, τὴ γυναῖκα μου 'ςὲ σένα τὴν ἀφίνω.
Περδίκια νἆν' τὸ γιῶμα τση, λαγοὶ τὸ δείπνημά τση
κι' ὄντα δειπνοῦν οἱ ἄρχοντες στρῶνέ τση νὰ κοιμᾶται.
Μηδ' ἕνα μίλι διάβη ὁ νειός, μηδ' ἕνα μονοπάτι,
ἕνα ἀρνάκι τσ' ἔδοσε κι' ἕνα μικρὸ σκυλάκι
καὶ 'ς τὸ βουνὸ τὴν ἔστειλε νὰ πᾷ νὰ τὰ χιλιάσῃ.
—'Αν δὲ χιλιάσῃ τὸ μαντρὶ κι' ἂν δὲν μυριάσῃ ὁ σκύλος
κάτω 'γιαλὸ μὴν κατεβῇς, νερὸ μὴν τὰ ποτίσῃς.
'Ηθέλησεν ἡ μοῖρα τση τὸ καλοροιζικό τση
κι' ἐχίλιασε καὶ τὸ μαντρὶ κι' ἐμύριασε κι' ὁ σκύλος
καὶ 'ς τὸ 'γιαλὸ κατέβηκε νερὸ νὰ τὰ ποτίσῃ.
Κι' ὁ Γιαννακὸς ἐπρόβαλε 'ς τὸν κάμπο καββαλάρης·
δίνει βιτσιὰ τοῦ μαύρου του καὶ 'ς τὸ πηγάδι πάει.
—Κόρη μ', ἀνέσυρε νερὸ νὰ πιοῦν τὰ διψασμένα,
νὰ πιῶ κι' ἐγὼ κι' ὁ μαῦρός μου καὶ τὰ λαγωνικά μου.
Σαράντα σίγγλαις ἔσυρε καὶ δὲν ἀναντρανίζει
κι' ἄλλαις σαράντα ἔσυρε, τὰ δάκρυα τὴν ἐπῆραν.
—Κόρη μ', ἂν κλαῖς γιὰ τὸ νερό, ἂν κλαῖς γιὰ τὸ πηγάδι

κι' ἂν κλαῖς καὶ γιὰ τὸν κόπο σου νὰ σοῦ τονὲ πλερώσω.
—Δὲν κλαίω 'γὼ γιὰ τὸ νερὸ, μήτε γιὰ τὸ πηγάδι.
μόν' κλαίω γιὰ τὸν ἄντρα μου τὸ μακροταξειδιάρη.
—Γιὰ 'πές μου τὰ σουσούμια του καὶ ἴσως καὶ τὸν εἶδα.
—Ἦταν 'ψηλὸς, ἦταν λιγνὸς, ἦταν 'σὰν κυπαρίσσι
καὶ παρομοιάζει ἡ σγούρδα του ὡσὰν τὴν ἐδική σου.
Τὸ μαῦρό του 'χαμήλωσε, κι' ἀπάνω τήνε 'παίρνει.
Δίνει βιτσιὰ τοῦ μαύρου του, 'ς τὸ 'σπίτι του ἀποζεύγει.
Βλέπει τὸ 'σπίτι σφαλιχτὸ καὶ τὰ κλειδιὰ 'παρμένα
καὶ τὰ πορτοπαράθυρα σφικτομανταλωμένα.
—Μάνα 'γιάντ' ἄχεις σφαλιχτὰ, γιάντ' ἄχεις σφαλισμένα
καὶ τὰ πορτοπαράθυρα σφικτομανταλωμένα;
— Γυιέ μου, ἡ γυναῖκα σ' 'πέθανε κι' ἔχω τὰ ἐννιάμερά τση.
—Μάνα, κι' ἂν σοῦ τὴ δείξω 'γὼ, τί θέλεις νὰ σοῦ κάνω;
—Εὐοῖ, γυιέ μου, κι' ἂν τὴν ἰδῶ κόψε τὴν κεφαλή μου.
Χρυσὸ σπαθάκι ἔβγαλε ἀπ' ἀργυρὸ θηκάρι
'ςτὸν οὐρανὸ τὸ 'πέταξε καὶ 'ς τὸ λαιμό τση πάει·
'ςτὸ κάνιστρο τὴν ἔβαλε . . . . . . . . . .
Τοῦ Βασιλιᾶ τὴν ἔστειλε, πῶς ἦτανε κανίσκι,
τὸ ἔφερε ὁ Γιαννακῆς ἀπ' τὸ μακρὺ ταξεῖδι.

ΣΗΜ. Τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἔχει καὶ τὸ παρὰ Passow σελ. 338 (Ζαμπελ. σελ. 755). Καὶ ἐνταῦθα μὲν λεπτομερέστερος εἶνε ὁ μετὰ τῆς συζύγου κατὰ τὴν συνάντησιν διάλογος τοῦ Γιαννακοῦ (παρὰ Passow Κωνσταντίνου), ἐκεῖ δὲ ὁ μετὰ τῆς μητρὸς, ὡραῖα περιγραφούσης τὸ καθ' ὑπόθεσιν μνῆμα τῆς νύμφης αὐτῆς. Σ. Π. Α.

## 18

### (Μῆλος).

Μιὰ κόρη ῥόδα 'μάζωνε, ἀνθοὺς ἐκορφολόγα.
νὰ πλέξῃ ῥόδα μὲ τσ' ἀνθοὺς, στεφάνια μὲ τὰ ῥόδα.
Κι' ὁ Βασιλιᾶς ἐπέρασε ἀπὸ λαγοῦ κυνῆγι:
ζευγάρι ῥόδα τῆς ζητᾷ καὶ τέσσερα τοῦ δίνει,
καὶ δαχτυλίδι τσῆ πετᾷ 'ς τὸ μεσιανὸ δαχτύλι.

Κι' ἡ μάνα της τὴν ἔβλεπε ἀπὸ 'να παραθύρι.
—Μωρὴ καὶ δὲν ἐντράπηκες νὰ πιάσης δαχτυλίδι
τί ἔχεις δεκάξη ἀδερφοὺς καὶ δεκοχτὼ 'ξαδέρφια.
Ἡ μάνα τση τὴν ἔδερνε μ' ἕνα χρουσὸ βιτσάκι
κι' ἀφέντης τση τὴν ἔδερνε μ' ἕνα χρουσὸ ῥαβδάκι.
Ἡ κόρη τὰ μεσάνυχτα, ἡ κόρη ἐψυχομάχα.
—Θέλεις τὰ μπᾶ, θέλεις τὰ ξᾶ, θέλεις τὰ βελουδένια,
θέλεις τἀργυροπράσινα ποῦ σῶκαμε ὁ Γιαννάκος;
—Μήτε τὰ μπᾶ, μήτε τὰ ξᾶ, μήτε τὰ βελουδένια,
μήτε τ' ἀργυροπράσινα ποῦ μοὔκαμε ὁ Γιαννάκος,
μόν' θέλ(ω) τὰ 'ματωμένα μου νὰ κατεβῶ 'ς τὸν Ἅδη,
νὰ 'βγάλῃ ὁ κόσμος νὰ εἰπῇ πῶς μ' ἐσκοτῶσαν ἄλλοι.

## 19

Τὸ Γιάννη ἐβάλαν φυλακὴ νὰ κάμῃ τριάντα 'μέραις
κι' ἐπαραπέσαν τὰ κλειδιὰ καὶ κάνει τριάντα χρόνους.
Ἐννιὰ μηλιαῖς ἐφύτεψε 'ς τῆς φυλακῆς τὴν πόρτα,
κι' ἀπὸ τσ' ἐννιὰ 'φαγε καρπὸ καὶ 'λευτεριὰ δὲν εἶδε.
Μιὰ Κυριακὴ καὶ μιὰ Λαμπρὴ καὶ μιὰ γιορτὴ μεγάλη
ὁ Γιάννης ἀναστέναξε κι' ἡ φυλακὴ ἐταράχθη.
Βασιλοποῦλα τἄκουσε μέσα 'ς τὴν κάμαρά τση
καὶ στέλνει καὶ τὸν ἔκραξε γιὰ νὰ τόνε ῥωτήσῃ.
—Γιάννη, ἂν πεινᾷς δὲ γεύεσαι, Γιάννη, ἂν διψᾷς δὲν πίνεις;
Γιάννη τ' ἔχεις καὶ θλίβεσαι καὶ βαρυαναστενάζεις;
—Ἐμὲ μ' ἐβάλαν φυλακὴ νὰ κάμω τριάντα 'μέραις
κι' ἐπαραπέσαν τὰ κλειδιὰ καὶ κάνω τριάντα χρόνους,
κι' ἀπόψε ὀνειρεύτηκα, 'ς τὸν ὕπνο 'ποῦ ἐκοιμούμουν,
'ποῦ μ' ἄλλον τὴ γυναῖκά μου θέλουν νὰ τὴν 'παντρέψουν.
—Ἂν ἦναι, Γιάννη, 'σὰν μοῦ λὲς καὶ 'σὰν μοῦ συντυχαίνεις,
σύρε 'ς τὸ στάβλο μ', ἔπαρε τὸ μαυροπαιγνιδιάρη,
καὶ μὴ σὲ 'πάρῃ ὁ θάρρος σου φτερνιὰ γιὰ νὰ τοῦ δώσῃς,
γιατὶ σοῦ σπέρνει τὰ μυαλὰ τοῦ βάθου δέκα πήχες.

Κι' ὁ Γιάννης ἐπαράκουσε, φτερνιὰ δίνει τοῦ μαύρου
κι' ἀπ' τὰ βουνὰ 'ποῦ 'βρίσκονταν 'ς τοὺς κάμπους ἐπετάχθη.
Καὶ 'βρίσκει ἕνα προεστῶ 'ποῦ σκάφτει καὶ κλαδεύει.
—Καλῶς τὰ κάνεις, προεστέ.— Καλῶς τὸ παλληκάρι.
—Καὶ τίνος εἶν' τάμπέλι αὐτὸ 'ποῦ σκάφτεις καὶ κλαδεύεις;
—Τῆς ἐρημιᾶς, τῆς ἀκληριᾶς, τοῦ γυιοῦ μου τοῦ Γιαννάκη,
'ποῦ σήμερα ἡ γυναῖκά του θὰ 'πάρῃ ἄλλον ἄντρα·
ἐψὲς ἐπῆραν τὰ προικιὰ καὶ σήμερα τὴ νύφη.
—'Πές μου νὰ ζήσῃς, προεστέ, καὶ ποῦ τοὺς ἀπανταίνω;
—Ἂν ἦν' ὁ μαῦρος γλήγορος, 'ς τὸ 'σπίτι τοὺς προφτάνεις,
κι' ἂν ἦν' ὀκνὸς ὁ μαῦρός σου 'ς τὴν ἐκκλησιὰ τοὺς 'βρίσκεις.
Δίνει φτερνιὰ τοῦ μαύρου του, 'ς τὸ 'σπίτι τοὺς πλακόνει.
—Καλῶς σᾶς ηὗρα, ἄρχοντες, καὶ σὲ γλυκειά μου νύφη.
—Κάτσε, Γιαννάκη, 'ς τὴ χαρά, γιὰ κάτσε καὶ 'ς τὸ γιῶμα.
—Δὲν ἦρθα 'γὼ γιὰ τὴ χαρά, δὲν ἦρθα γιὰ τὸ γιῶμα,
μὸν ἦρθα γιὰ τὴ νύφη σας ὁποὔν' 'δικό μου 'ταῖρι.

Πρβλ. καὶ τὰ παρὰ Passow ἐν σελ. 317 καὶ ἐν σελ. 330 πολλῷ τούτου διαφέρον.

## 20

Πέντε πασάδες ἤτανε 'σὲ μιὰ χρυσῆ γαλλιότα,
μὰ ὤμορφα 'ποῦ ἤταν τὰ σκυλιὰ κι' ὤμορφα 'τραγουδοῦσαν,
μὰ εἶχαν καὶ σκλάβους ὤμορφους 'ς τὰ σίδερα βαλμένους,
'ς τὰ σίδερα καὶ 'ς τὰ κουπιὰ καὶ 'ς ταῖς χρυσαῖς καδίναις.
Κι' ὁ σκλάβος ἀναστέναξε καὶ ῥάϊσ' ἡ γαλλιότα
καὶ τὸ θρονὶ τοῦ Βασιλιῶς κι' ἐκεῖνο 'πῆγε κι' ἦρθε.
—Τί ἔχεις, σκλάβε, καὶ θλίβεσαι καὶ βαρυαναστενάζεις;
—'Εψὲς γραφὴ μοῦ 'στείλανε ἀπὸ τὰ γονικά μου.
'Παντρεύεται ἡ γυναῖκά μου καὶ 'παίρνει ἄλλον ἄντρα.
—Σκλάβε μου, γιὰ τραγούδησε γιὰ νὰ σ' ἐλευτερώσω.
—Πολλαῖς φοραῖς 'τραγούδησα κι' ἐλευτεριὰ δὲν εἶδα.
Δώδεκα χρόνους ἔκαμα 'ς τῆς Μπαρμπαριᾶς τὸν ἄμμο

κι' ἐννιὰ καρυαῖς ἐφύτεψα 'ς τῆς Μπαρμπαριᾶς τὸν ἄμμο
κι' ἀπὸ τσ' ἐννιὰ καρπὸ 'φαγα κι' ἐλευτεριὰ δὲν εἶδα.
—Σκλάβε, ξανατραγούδησε νὰ ἰδῇς τὴ 'λευτεριά σου.
Πάλε ξανατραγούδησε καὶ τὸν ἐλευτερόνει.
Δίνει βιτσιὰ τοῦ μαύρου του, 'ς τὸν τόπο του πηγαίνει.
καὶ εἶπε— Πρῶτα ἂς διαβῶ 'ς τ' ἀμπέλια τοῦ πατρός μου.
Βλέπει ἕνα γέρω πῶσκαφτε.— Γυιά σου, χαρά σου, γέρω·
Σηκόνει καὶ τὸν 'τήραξε.— Καλῶς τὸ παλληκάρι.
Καὶ 'σὰν τὸν 'τήραξε καλὰ κλαίει κι' ἀναστενάζει.
—Τί ἔχεις, γέρω, καὶ θλίβεσαι καὶ βαρυαναστενάζεις;
—Ἔχω 'να γυιὸ 'ς τὴν ξενιτειὰ τώρα δεκάξη χρόνους·
ἄλλος μοῦ λέει 'πέθανε, κι' ἄλλος μοῦ λέ' εἶναι σκλάβος,
καὶ σήμερα τὸ 'σπίτι μου ἐκλείσθη κι' ἐκλειδώθη.
'Παντρεύεται ἡ γυναῖκά του καὶ 'παίρνει τὸν ὀχτρό μου.
—Γιὰ 'πές μου, 'πές μου, γέρω μου. Εἶναι στεφανωμένη;
—Σήμερα στεφανόνεται 'ςὲ ὥρα βράδυ βράδυ.
—Γιὰ 'πές μου, 'πές μου, γέρω μου· καὶ ποιὰ εἶν' ἡ γειτονιά της;
—'Στὸν ἅγιο Γιάννη κάθεται 'ς τὴν πόρτα τὴν ἀντρίκια.
—'Σ ἀφίνω γυιά, πατέρα μου, κι' ἐγὼ εἶμαι τὸ παιδί σου.
Βιτσιὰ δίνει τἀλόγου του μήπως καὶ τοὺς προφτάσῃ.
Βιτσιὰ δίνει τοῦ μαύρου του, 'ς τὸ 'σπίτι του πεζεύει.
Βρίσκει τὴ νύφη, τὸ γαμπρὸ καὶ τὸν παπᾶ 'ντυμένους·
'μπαίνει 'ς τὴν πόρτα μὲ ὁρμὴ καὶ τὸν κουμπάρο πιάνει.
—Ὄξω, παπᾶ, κι' ὄξω, νοννέ, καὶ δὲ θὰ στεφανώσῃς,
γιατ' ἔφτασε ὁ ἄντρας της πῶλειπε τόσους χρόνους.
Καὶ σύ, γαμπρέ, ἂν ἀντισταθῇς ἀμέσως σὲ σκοτόνω.
—Κάτσ', ἀδερφέ, μὲ τὴν ὁρμή, τί ἐγὼ ἀναχωρίζω
καὶ 'ς τὸν Ἅϊ Γιάννη ὁρκίζομαι 'σὰν ἀδερφὸς νὰ ζήσω.
'Σὲ μίαν ὥρα, πῶσωσαν ὅλα τὰ βάσανά τους
νὰ κι' ἔφθασε κι' ὁ γέροντας κοντὰ εἰς τὰ παιδιά του.
—Ἔλα, γλυκύτατέ μου γυιέ, γλυκὰ νὰ σὲ φιλήσω
νὰ σ' ἀγκαλιάσω πατρικὰ κι' ἀπὰ νὰ ξεψυχήσω.

Πρβλ. Ζαμπελίου σελ. 678, Tommaseo σελ. 152 καὶ Passow σ. 329.

## 21

'Ερρίχνανε τὰ μπουλετιὰ κι' οὔτινος εἶχε πέσει
νὰ δώσῃ τὸ παιδάκι του εἰς τὸ θεριὸ πεσκέσι·
καὶ ἔπεσε τὸ μπουλετὶ γιὰ τὴ βασιλοπούλα
νὰ τῆνε φάῃ τὸ θεριὸ μικρὴ κορασοπούλα.
Κι' ὁ Βασιλιᾶς 'σὰν τἄκουσε τοῦτον τὸν λόγον εἶπε
—Οὖλο τὸ βιό μου 'πάρτε το καὶ τὸ παιδί μου ἀφῆτε.
Καὶ ὁ λαὸς 'σὰν τἄκουσε 'ςτὸ Βασιλιᾶ πηγαίνει
—Ἢ δῶσε τὸ παιδάκι σου ἢ δίνουμε κι' ἐσένα.
—Στολίστε τὸ παιδάκι μου καὶ κάμετέ το νύφη
μ' ἐκεῖνο τἄγριο τὸ θεριὸ νὰ πάῃ νὰ ξενυχτίσῃ [1].
Καὶ συντροφιὰ τῆς 'κάμανε ὅσο νὰ πάῃ 'ςτὴ βρύσι·
δὲν τὤλπιζε ἡ κακότυχη ὀπίσω νὰ γυρίσῃ.
Κι' ὁ ἅγιο Γιώργης 'φάνηκε 'μπροστά της καβαλλάρης,
κι' ἡ κορασίδα 'φώναζε μὲ μιὰ φωνὴ μεγάλη
—Φεῦγα καὶ σύ, ξενούτσικε, νὰ μὴ σὲ φάῃ κι' ἐσένα
ἐτοῦτο τἄγριο τὸ θεριὸ ὁποῦ θὰ φάῃ κι' ἐμένα.
Κι' ὁ Ἅγιο Γιώργης, θέλησε γιὰ νὰ τῆνε γλυτώσῃ
κι' ἀπ' τὸν πικρό της θάνατο νὰ τὴν ἐλευτερώσῃ,
καὶ τὸ κοντάρι ἅρπαξε καὶ τὸ θεριὸ σκοτόνει
κι' ἡ κόρη ἀπ' τὸ φόβο της ἐφώναζε: Ἅγιο Γιώργη.
Κι' ἀπ' τὰ μαλλιά τὴν ἅρπαξε καὶ 'ς τἄλογο τὴ βάνει
κι' ἐπῆγε καὶ τὴν ἤφερε 'ς τὸ πατρικὸ παλάτι.

## 22

(Πελοπόννησος).

—Τ' ἔχεις, καϋμένε κόρακα, 'ποῦ κλαῖς κι' ἀναστενάζεις;
Μὴν εἶν' ταὐγά σου μελανά, μὴν εἶν' ταὐγά σου μαῦρα;

1. Ἄλλως. Στολίστε τὸ παιδάκι μου μὲ τίμια λιθάρια
μὲ τίμια καὶ μὲ χρυσᾶ καὶ μὲ μαργαριτάρια.

—Δὲν εἶν' ταὐγά μου μελανὰ, δὲν εἶν' ταὐγά μου μαῦρα,
μὸν διάηκα καὶ ῥογιάστηκα [1] 'ς ἕνα κακὸν ἀφέντη,
νὰ τὸν κερνῶ νὰ τρώῃ ψωμὶ, νὰ τραγουδῶ νὰ πίνῃ.

## 23

### (Πελοπόννησος).

Ὁ Κὺρ Βοριᾶς παράγγειλε οὖλω τῶν καραβιῶνε:
—Καράβια 'ποῦ εἶστε 'ς τὸ γιαλὸ, οὖλα λιμάνι πιάστε.
Τοῦ κὺρ 'Ανδρέα τὸ κάτεργο δὲ θέλει γιὰ νὰ πιάσῃ.
—Δὲ σὲ φοβοῦμαι, κὺρ Βοριᾶ, 'ς τὸ νοῦ μου δὲ σὲ βάνω·
τ' ἔχω ἀντέναις προύντζινες, κατάρτια ἀσημένια,
ἔχω μεταξωτὰ πανιὰ, τῆς Μάλτας τὰ μετάξια,
ἔχω τοὺς ναύταις διαλεκτοὺς, κι' ἀτός μου παλληκάρι,
ἔχω καὶ τρία μουτσόπουλα γνωρίζουν τοὺς ἀέρες·
τῶνα γνωρίζει τὸ γαρμπὶ, τἄλλο τὸ λεβαντίνι,
τὸ τρίτο τὸ καλλίτερο τὸν κὺρ Βοριᾶ γνωρίζει.
'Ανέβα, βρὲ ναυτάκι μου, 'ς τὸ μεσανὸ κατάρτι,
ξαγνάντεψε τριγύρω σου, τὸ τί καιρὸς λαλάει.
Παιζογελῶντ' ἀνέβαινε, κλαίγοντα κατεβαίνει,
κι' ὥστε νὰ τὸ ῥωτήσουνε νὰ τοὺς τὸ 'μολογήσῃ,
γιόμισ' ἡ θάλασσα πανιὰ κι' ὁ ἄμμος παλληκάρια.
Καὶ τὸ μικρὸ ναυτόπουλο πάει σαράντα μίλια,
κι' ὡς τὰ σαρανταπέσσερα 'ψηλὴ φωνίτσα 'βγάζει:
—Φωνή μου, σχίσε τὰ βουνὰ, σχίσε καὶ τὰ λαγκάδια,
νὰ πᾷς φωνὴ 'ς τὴ μάνα μου, φωνὴ 'ς τοὺς ἀδελφούς μου,
φωνὴ καὶ 'ς τὸν πατέρα μου . . . . . . . . . .
. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . . .

1. 'Ρογιάζομαι=ὑπηρετῶ ἐπὶ ὡρισμένον χρόνον. 'Ρόγα. Βυζαντινὴ ἡ λέξις, ἐκ τῆς Λατινικῆς.

## 24

(Πελοπόννησος).

—Τ' ἔχεις, καρδιά μου, 'ποῦ βογκᾷς καὶ βαρυαναστενάζεις;
'Εσὺ γομάρι δὲ βαστᾷς κι' ἀνύφορο δὲν 'παίρνεις.
—Κάλλια 'θελα ν' ἀνέβαινα λιθάρια φορτωμένη
παρὰ τὸ ντέρτι 'ποῦ βαστῶ τοῦτο τὸ καλοκαῖρι.
'Παντρεύετ' ἡ ἀγάπη μου καὶ 'παίρνει τὸν ὀχτρό μου,
κι' ἐμὲ κουμπάρο μὲ καλεῖ νὰ τόνε 'στεφανώσω.
Βάνω τὰ στέφανα φλωρί, τὰ στέφαν' ἀσημένια.
. . . . . . . . . . . . . . .
—'Κάη, βουβή, τὸ χέρι σου . . . . . . .
—'Αλλοιῶς, παπᾶ, τὰ στέφανα καὶ 'βάλ'τα 'ς τὴν κουμπάρα,
κουμπάρα νύφη νὰ γενῇ, κι' ἡ νύφη μας κουμπάρα.

ΣΗΜ. Ὑπόθεσις τοῦ ᾄσματος τούτου, ὅπερ δυστυχῶς δὲν ἠδυνήθημεν πλῆρες νὰ εὕρωμεν, εἶναι ἡ τοῦ μύθου τῆς χελιδόνος, ὅν τινα, ὅπως τὸν διηγοῦνται ἐν Φιλιππουπόλει, κατεχώρισεν ὁ κ. Βλ. Γ. Σκορδέλης ἐν Πανδώρᾳ (Τόμ. ΙΑ. σελ. 452). Διὰ τὴν ὑπόθεσιν πρβλ. προσέτι Ζαμπελίου ᾄσματα δημοτ. σελ. 744.—Tommaseo, Canti popolari p. 100.—Passow, Carmina popularia p. 313—5. Ν. Γ. Π.

## 25

(Πελοπόννησος).

Κάτω εἰς τὴν ἀγριαγκαθιά, 'ς τῆς λεϊμονιᾶς τὴ ῥίζα
χήρας υἱὸς ψυχομαχᾷ καὶ μέλλει νὰ 'πεθάνῃ.
Μήτ' ἀπὸ χάρο χάνεται, μήτ' ἀπὸ Θιὸ 'πεθαίνει·
γιὰ μαῦρα μάτια χάνεται, γιὰ γαλανὰ 'πεθαίνει,
κι' ἡ μάνα του τὸν ἐρωτᾷ, κι' ἡ μάνα του τοῦ λέει·
—'Πές μου, γυιέ μου, τὸν πόνο σου, μπελτὶ καὶ σ' τόνε 'γιάνω.
—Μάνα, μανά, τὸν πόνο μου, γιατροὶ δὲν τόνε 'γιαίνουν,
μηδὲ τῆς Πάδοβας γιατροί, τῆς Βενετιᾶς ντετόροι, . . . . .
μόν' μιὰ ξανθή, μιὰ λιγερή, μόν' μιὰ μαυρομματοῦσα,
ὁποῦ τραγούδα κι' ὕφαινε, 'ποῦ τραγουδᾷ κι' ὑφαίνει,
'πῶχει 'ξῆντα ποδαρικὰ καὶ τὰ πενῆντα κτένια,

'πῶχει τὰ τροχοκάρελα 'ποῦ μετρημοὺς δὲν ἔχουν.
Κι' ἡ κόρη 'σὰν τἄγροίκησε πολὺ τῆς 'κακοφάνη.
Ἑφτὰ 'μεραῖς 'λουζότανε, καὶ πέντε 'κτενιζόταν,
κι' ἀμέσως πάει καὶ κουρταλεῖ μέσ' 'ς τἄρρωστου τὴν πόρτα.
—'Ανοῖχτε, πόρταις τοῦ 'σπιτιοῦ καὶ τοῦ 'σπιτιοῦ τζελάταις,
νὰ 'μπῶ, νὰ ἰδῶ τὸν ἄρρωστο, τί κάνει, πῶς περνάει.
—Ὥρα καλή σου, ἄρρωστε —Καλῶς τὴ Σταυριανοῦλα,
'ποῦ 'σταύρωσες[1] τὸν πόνο μου, 'ποῦ γιατρεμμοὺς δὲν εἶχε.

## 26

### (Μάνη).

Τοῦ Μανώλη ἡ γυναῖκα καὶ τοῦ Κρεββατᾶ
εἶχαν κούνιαις καὶ κουνιόνταν 'πάνου 'ς τὸν ὀντᾶ.
Κι' ὁ Μανώλης ἀγναντιάζει,
κι' ὁ Κατσάκος τοῦ φωνάζει:
—Βρὲ Μανώλη, βρὲ καϋμένε, βρὲ καλὸ παιδί,
τί ὥμορφη γυναῖκα πῶχεις κι' ἄλλος τὴ φιλεῖ.
—'Σὰν τὴν εἶδες, 'σὰν τὴν 'ξέρεις, τί ῥουχὰ φορεῖ;
—Τζανφὲ φουστάνι 'φόρει, κι' ἄλικο κοντό.
Κι' ὁ Μανώλης μεθυσμένος, καὶ τὴ 'σκότωσε.
Κι' ὕστερα τοῦ μετανοιώνει καὶ τῆς 'μίλαγε
—Σήκω πάπια, σήκω χήνα, σήκω λιγερή.
Φόρεσ' τὰ νυφιάτικά σου, ἄει 'ς τὴν ἐκκλησιά
νὰ σὲ ἰδοῦν τὰ παλλικάρια νὰ σφαγοῦν,
νὰ σὲ ἰδοῦν ἡ παντρεμμέναις καὶ νὰ λιγωθοῦν,
νὰ σὲ ἰδῶ κι' ἐγὼ ὁ καϋμένος νὰ χαρῶ,
νὰ σὲ ἰδοῦν καὶ τὰ κοράσια καὶ νὰ τρελλαθοῦν.

Πρβλ. Fauriel, Chants popul. t. II. p. 132.— Passow, Carmina pop. p. 341.

1. 'Σταύρωσες=ἐθεράπευσας' μεταφορικῶς ἐκ τῆς ἱεροτελεστίας, ἥτις γίνεται εἰς τοὺς ἀσθενεῖς πρὸς θεραπείαν. Ἐνταῦθα δ' ἡ λέξις κεῖται καὶ διὰ τὸ λογοπαίγνιον. (Σταυριανοῦλα—'σταύρωσες).

## 27

### ('Αχαΐα).

Τῆς Πάτρας τἀρχοντόπουλο ἦτανε μεθυσμένο·
κάλλιο του νὰ ἦτανε νεκρὸ, νεκρὸ καὶ νεκρωμένο.
'Σ τὴν στράταν ὅπου 'πήγαινε μιὰ κόρην ἀπανταίνει,
κι' ἀπὸ τὸ χέρι τὴν κρατεῖ κι' ἀρχίζει νὰ τὴν κρένει.
—Κόρη, τί κάνει τὸ 'Λενιὼ, κόρη τί κάν' ἡ 'Ελένη;
• • • • • • • • • • • • • • • • • • • •
—'Ελένη μ', 'Ελενάκι μου, ψῆσε καφὲ νὰ πιοῦμε,
γιατὶ μὲ τρέλλαν' ὁ σεβδᾶς καὶ δὲν εἰξέρω ποῦ εἶμαι.
'Ελένη μ', 'Ελενάκι μου, βάλε κρασὶ νὰ πιοῦμε,
κι' ἀνίσως καὶ μεθύσουμε, στρῶσε νὰ κοιμηθοῦμε.
—'Ντράπου, καϋμένε 'ξάδερφε, κι' αὐτὸν τὸν λόγο 'ποῦ εἶπες·
κι' ἂν ἔχῃς τέτοιονε σκοπὸ σύρε 'ς τὸ κονσολάτο,
νὰ μὴ τὸ μάθ' ἡ μάνα μου, καὶ σὲ κάμῃ κομμάτια.
—Κομμάτια νὰ μὲ κάμουνε, σφελιὰ 'σὰν τὸ λεϊμόνι,
δὲν ἀπαρνιέμαι τὴν ἐλιὰ ὁπ' ὦχεις 'ς τὸ σαγῶνι,
κομμάτια κι' ἂν μὲ κάμουνε 'σὰν τὸ μακεδονῆσι,
δὲν ἀπαρνιέμαι τὴν ἐλιὰ, 'ψηλό μου κυπαρίσσι.
Μιὰ κουμπουριὰ τῆς ἔδωκε μὲ τέσσερα κομμάτια·
τὰ δυὸ τὴν 'παίρνουν 'ς τὴν καρδιὰ, τὰ δυὸ 'ς τὰ μαῦρα 'μάτια.
Χρυσὸ μαχαῖρι 'πέταξε ἀπ' ἀργυρὸ φηκάρι,
'ς τὸν οὐρανὸ τὸ 'πέταξε καὶ 'ς τὴν καρδιά της πάει.
'Σ τὸ μαῦρο τὴν καββάλικε καὶ 'ς τὸ γιατρὸ τὴν πάει.
—Γιατρὲ, ποῦ γιάτρεψες πολλοὺς, γιάτρεψε τὴν 'Ελένη,
ὁποῦ τὴν ἔχ' ἡ μάνα της μία καὶ χαϋδεμμένη.
"Εν' γιατρικὸ τῆς ἔδωσε, 'δροσίσθη ἡ 'Ελένη,
καὶ ἄλλο τῆς 'πολέμαγε,[1] ξειψύχησ' ἡ καϋμένη.
Κι' ἀπὸ τῆς χώραις τὴν περνᾷ κι' ἀπὸ τὰ μαγαζεῖα.

1. Προσεπάθει νὰ τῇ δώσῃ.

Τοῦρκοι, Ῥωμηοὶ τὴν κλαίγανε, καὶ τὰ μικρὰ παιδία.
Κι' ἡ μάνα της ἀρχόντισσα, δώδεκα χρόνους χήρα
'ς τὴν Πάτρ' ἀπάν' ἀνέβηκε, κι' ἐσύναζε σταφίδα.
'Σ τὸν κάμπον ἐρροβόλαγε, τὸν Γιάννη ἀπανταίνει·
—Γιάννη, καὶ ποῦ εἶναι τὸ Ἀενιώ, Γιάννη καὶ ποῦ 'ν' ἡ Ἑλένη;
—Σύρε πέρα 'ς τῆς ἐκκλησιαῖς, πέρα 'ς τὰ μοναστήρια
νὰ ἰδῆς καὶ τὸ Ἀενάκι σου, τὸ πῶς τὸ τρῶν τὰ 'φίδια.

## 28

### (Ἰκαρία).

Πουλάκι ἐκηλάδησε μέσα 'ς τὸ περιβόλι·
δὲν ἐκηλάδει 'σὰν πουλί, νὰ λέῃ 'σὰν ἀηδόνι,
μόν ἐκηλάδει κι' ἔλεγε ἀνθρώπινο λαλοῦδι.
Βασιλοπούλα τἄκουσε ἀπὸ 'ψηλὸ παλάτι
—Νἄχα, πουλί, τὰ κάλλη σου καὶ τὸν κελαδισμό σου
καὶ τὰ χρυσᾶ σου τὰ φτερὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς μου!
—Ἦντα τὰ θὲς τὰ κάλλη μου καὶ τὸν κελαδισμό μου
καὶ τὰ χρυσᾶ μου τὰ φτερὰ μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς σου;
Ἐσὺ τὸ πίνεις τὸ νερὸ μὲς 'ς τἀργυρὸ ποτῆρι,
καὶ 'γὼ τὸ πίνω τὸ νερὸ γουλιὰ γουλιὰ 'ς τὴ βρύσι·
ἐσὺ κοιμᾶσαι 'ς τὰ 'ψηλὰ καὶ τἄσπρα σεντονάκια,
ἐγὼ κοιμοῦμαι 'ς τὰ κλαριὰ μὲ φόβο, μὲ τρομάρα·
σὺ ἀπαντέχεις ἄγουρο νὰ 'βγῇ νὰ σὲ φιλήσῃ,
καὶ 'γὼ ἀπαντέχω κυνηγὸ γιὰ νὰ μὲ κυνηγήσῃ!

Πρβλ. Passow, σελ. 379, 380. Τὸ ἐνταῦθα δημοσιευόμενον καὶ διάφορον καὶ πληρέστερον εἶνε τοῦ παρ' αὐτῷ ὑπ' ἀριθ. 498.

## 29

### (Χῖος).

Ἕνα μικρὸ Τουρκόπουλο τοῦ βασιλὲ κοπέλι
μιὰ Ῥωμηοπούλα 'γάπησε κι' ἐκείνη δὲν τὸν θέλει.
Ἀπαίρνει τὰ ὄρη 'πίσω της καὶ τὰ βουνὰ 'μπροστά της·

ἡ μοῖρά της τὴν ἔβγαλε ὀμπρὸς 'ς τὸν Ἅγιο Γιώργη.
—Ἅγιέ μου Γιώργη, κρύψε με ἀπ' τῶν Τουρκῶν τὰ χέρια.
Τὰ μάρμαρα ῥαΐσανε κι' ἡ κόρη μέσα 'μπαίνει.
Ῥάστει καὶ τὸ Τουρκόπουλο ὀμπρὸς 'ς τὸν Ἅγιο Γιώργη
—Ἅγιέ μου Γιώργη, ἀφέντη μου καὶ μεγαλόχαρέ μου,
τὴν κόρη 'ποῦ μοῦ ἔκρυψες νὰ μοῦ τὴ φανερώσῃς
νὰ σὲ καπνίσω μάλαμμα, νὰ σ' ἀσημώσω ἀσῆμι,
νὰ κάμω τὸ στεφάνι σου ὅλο μαργαριτάρι.
Τὰ μάρμαρα ῥαΐσανε, ἡ κόρη ὄξω 'βγαίνει.
Ῥάστει καὶ τὸ Τουρκόπουλο ἀπ' τὰ μαλλιὰ τὴν πιάνει.
—Ἄφησ' με, Τοῦρκε, ἀπ' τὰ μαλλιὰ καὶ πιάσε με ἀπ' τὸ χέρι·
δὲν εἶναι 'δῶ χριστιανοί, δὲν εἶναι βαφτισμένοι.
Ποιὸς εἶδε ἄλλον ἅγιον ὡσὰν τὸν Ἅγιο Γιώργη
νὰ παραδίνῃ τοὺς Ῥωμηοὺς εἰς τῶν Τουρκῶ τὰ χέρια;

Πρβλ. καὶ τὸ παρὰ Passow p. 441. (Ζαμπέλ. σελ. 649).

## 30

(Χίος).

Μιὰ λιγερὴ βαρυαρρωστᾷ γι' ὀνοῦς [1] ἀγούρου ἀγάπη,
γι' ὀνοῦς σγουροῦ, γι' ὀνοῦς ξαθοῦ, γι' ὀνοῦς ἀγγελομάτη,
καὶ τρεῖς καλαὶς γειτόνισσαις 'πᾶ(ν) νὰ τὴν βιζετάρουν. [2]
Ἡ μιὰ τῆς πᾷ βασιλικό, κι' ἡ ἄλλ' ἀφράτ' ἀπίδι
κι' ἡ 'ποῦ τὴν ἀγαπᾷ πολὺ τῆς πᾷ χρυσὸ μαντῆλι.
—Μύρισε τὸ βασιλικὸ καὶ δάγκασε τἀπίδι,
σφούγγισε τάχειλάκι σου μὲ τὸ χρυσὸ μαντῆλι,
κι' ἀνήβα ἀπάνω 'ς τὸ βουνό, γύρισε 'δὲ τοὺς κάμπους·
σά(ν) 'δῇς παντέρα [3] πράσινη, ἐκεῖν' τὰ γονικά μου.
Τὸν μαῦρον ἐσφιγκούνιασε [1] καὶ 'ς τὸ βουν' ἀνεβαίνει·

1. ὀνοῦς=ἑνός. 2. βιζετάρουν=ἐπισκεφθῶσιν· ἐκ τοῦ ἰταλ. visitare. 3. παντέρα=σημαία bandiera ἰταλ.

θωρεῖ παντέρα πράσινη, ἐκεῖ 'παίρνει καὶ πάει.
—Ὥρα καλὴ 'ς τὸν βασιλέ.— Καλῶς την τὴν πλουμούσα [2],
καλῶς τὴν πετροπέρδικα νὰ μείνωμεν ἀντάμα.
—Δὲν ἦρθα 'γώ, ἀφέντη μου, νὰ μείνωμεν ἀντάμα.
οἱ ἄρχοντες μ' ἐστείλανε γιὰ νά σε προξενέψω.
—Γιὰ ποιὰν θὰ 'πῇς, ἀφέντρια μου, γιὰ 'ποιὰν θὰ 'πῇς, κυρά μου;
—Γιὰ τὴ λιγνοπερπάτιστη, τὴ γατανοφρυδοῦσα
'π' ἂν τὴν τσιμπήσω γόζεται [3] κι' ἂν τὴ φιλήσω κλαίει
κι' ἂν πά' τῆς 'πῶ καὶ τίποτις τῆς μάνας της τὸ λέει.
—Ἄμε 'πέ της νὰ 'φά' νὰ 'πιῇ νὰ ῥοδοκοκκινίσῃ
καὶ τὴ δευτέρα τὸ ταχὺ νἄρθῃ ναὐλογηθοῦμε.

ΣΗΜ. Τὴν αὐτὴν ὑπόθεσιν ἔχει καὶ τὸ παρὰ Passow σελ. 315; (Fauriel II, 380), ἐκτενέστερον ὂν τοῦ ἄνω δημοσιευομένου.

## 31

### (Χίος).

Καὶ 'δὲ δευτέρα θλιβερὴ καὶ τρίτη λυπημένη,
τετράδη 'ποῦ 'ξημέρονε, πάθε μὴ 'ξημερώσῃ,
ποῦχασεν ἡ Αὐτιάδαινα τὴν πιώμμορφη της κόρη.
'Σ τὸ παραθύρι ἤσκυψε ν' ἀκούσῃ τὸ τραγούδι,
ἐσύρθην της ἡ πιστολιὰ ἀπώξ' ἀφ' τὸ καντσούνι [4]
κι' ἡ τσάτσα της τῆς 'φώναζε—'Ρηνούκα [5] ἔμπα μέσα.
Κι' ἐκεῖνο τὸ κακόσορτο [6] οἱ ἐμυαλοί του [7] 'πέσα(ν)!

ΣΗΜ. Κατὰ τὸν ὑπὸ τῶν Τούρκων ἀποκλεισμὸν ('ς ταῖς σφάλησαις) τῆς Χίου νέα τις 'Ρηνούκα ἀκούσασα ᾆσμά τι εἰς τὴν ὁδὸν, ἔκυψεν ἀπὸ τοῦ παραθύρου· ἀλλ' οἱ κατὰ τὴν γωνίαν τοῦ οἴκου παραφυλάττοντες Τοῦρκοι πυροβολήσαντες τὴν ἐφόνευσαν. Ἡ δὲ μήτηρ αὐτῆς ἀγνοοῦσα τοῦτο τὴν ἐκάλει νὰ εἰσέλθῃ μήπως πάθῃ τι. Π. Ι. Φ.

1. τὸν μαῦρον ἐσφιγκούνιασε=ἔσφιγξε (ἡτοίμασε) τὸν ἵππον. 2. πλουμούσα =ὡραία. 3. γόζεται=φωνάζει. 4. καντσούνι=γωνία. 5. 'Ρηνούκα· ὑποκοριστικὸν τοῦ Εἰρήνη. 6. κακόσορτο τὸ ἄλλως κακόμοιρον· διὰ τοῦ οὐδετέρου ἐκφράζεται ἐδῶ ὁ οἶκος. 7. ἐμυαλοὶ=ὁ ἐγκέφαλος.

## 32

(Χίος).

Κατρέφτη μου Ἀλεξανδριανὲ πάντα χλωμὴ μὲ δείχτεις
πάντα χλωμή, πάντ' ἄσχημη, πάντα τοῦ (ἡ)λιοῦ καμμένη·
μηδ' ἀφ' τὸν ἥλιο 'μ' ἄσχημη μηδὲ τοῦ 'λιοῦ καμμένη [1]
μόν' ἀφ' τὸν ἄνδρα τὸν κακὸ, τὸν βαρυταξειδάρη,
ὁποῦ μοῦ δίνει τὸ ψωμὶ 'ς τοῦ μαχαιριοῦ τὴ μύτη
ὁποῦ μοῦ δίνει τὸ τυρὶ 'ς τοῦ πειρουνιοῦ τὸ δόντι
ὁποῦ μοῦ δίνει τὸ κρασὶ 'ς τοῦ ποτηριοῦ τὸν κῶλο.

### Δ'.) ΕΡΩΤΙΚΑ ΚΑΙ ΤΟΥ ΧΟΡΟΥ.

## 33

(Χίος).

Ὡς ἀνήβαινα βουνὸ
καὶ κατέβαινα βουνὸ
βλέπω γρηὰ καὶ καὶ 'δέρνουντα(ν)
καὶ 'σουρομαλλίζουντα(ν).
—Τἄχεις, γρηὰ, καὶ δέρνεσαι
καὶ σουρομαλλίζεσαι; [2]
—Ἦντα νἄχω γιούκα μου!
Ἤχασα τὸ γυαλάκι μου [3]
ποὔβλεπα τὸ μουράκι μου. [4]

ΣΗΜ. Τὸ μέτρον τῶν δύο τελευταίων στίχων διαφέρει τοῦ τῶν λοιπῶν, διότι εἰς τὸ τέλος μεταβάλλονται καὶ αἱ κινήσεις τοῦ χοροῦ.

Π. Ι. Φ.

1. Τοῦ λιοῦ καμμένη=ἡλιοκαής. 2. σουρομαλλιάζομαι=τίλλω τὴν κόμην. 3. γυαλάκι=καθρέπτης. 4. μουράκι=πρόσωπον.

## 34

### (Χίος).

Μιὰ φορά 'μου(ν) κοπελλάκι [1]
κι' εἶχα κι' ἕνα ἀμπελάκι,
εἶχα καὶ τρεῖς ἀδερφίδαις
καὶ μοῦ 'κλέβαν τῆς σταφίδαις·
'πάγω 'ς τὸν ἀπάνω γύρο
ναῦρω βέργα νὰ τῆς δείρω.
'Απαντοῦ(ν) μου πέντε Τοῦρκοι
κι' ἄλλοι πέντε γιανιτσάροι·
'παίρνου(ν) μου τὰ ἅρματά μου
καὶ τὰ κομποδέματά μου. [2]
'Ανηβαίνω 'ς τὴ συκιὰ
καὶ πατῶ 'ς τὴν καρυδιά,
τρώγω τὰ βερύκουκκα
μὲ τὴ βασιλόκουπα,
πίνω τὸ γλυκὺ κρασὶ
μὲ τὴν κούπα τὴ χρουσή.
'Ως 'ποῦ νὰ ἔρθ' ἡ μάνα μου
κι' ἡ σκύλα ἡ ἀδερφή μου,
ἐπέρασεν ὁ κόρακας
κι' ἐπῆρε τὴν ψυχή μου.

ΣΗΜ. Τῶν τελευταίων τεσσάρων στίχων τὸ μέτρον ἀλλάσσει διότι αἱ κινήσεις τοῦ χοροῦ ἀπαιτοῦσι τοῦτο. Π. Ι. Φ.

## 35

### (Χίος).

Κάτω 'κεῖ 'ς τὸ κάτ' ἀμπέλι
καὶ 'ς τὸ κάτω περιβόλι

1. Κοπελλάκι = παιδίον. 2. Κομποδέματα = δέματα ἐν οἷς χρήματα κτλ.

ἤπλυνα τἀνδρός μου ζώνη
καὶ βρακὶ καὶ βρακοζώνη.
Ἤπλυνά τα, ἀπόπλυνά τα
'ς τὰ πλακάκια 'κόρδισά τα.[1]
Πά'[2] σηκώσω 'να βρακάκι,
'βρίσκω 'να καλογεράκι·
γνέφει μοῦ το μὲ τὸ 'μάτι·
ἄμε στρῶσε τὸ κρεββάτι
νὰ πλαγιάσωμεν κομμάτι.

## 36

### (Χίος).

Μέσα 'ςὲ δροσάδες
καὶ 'ςὲ πρασινάδες
δέντρο φουντωμένο
ἄνθος γεμωσμένο·
τἄνθος πέφτει κάτω
τὴν ἡγῆ[1] πλουμίζει.[2]
Πέρδικά 'νε μέσα
κι' ἀναπεταρίζει[3]
κι' ἡ γλυκειά μ' ἀγάπη
μέσα καὶ κοιμᾶται
καί με δὲ θυμᾶται.
Νὰ τὴν ἐξυπνίσω;
βαρεθῆ με θέλει·[4]
ἄς τὴν ἐξυπνίσω
κι' ἄς τὸ 'πάρ' ὡς θέλει·

1. Ἐκόρδισα = ἤπλωσα· κοινῶς ἐτέντωσα. 2. Πά' = ὑπάγω νά. Πά' σηκώσω = ἐν ᾧ ἐλάμβανον.

1. Τὴν ἡγῆ = τὴν γῆν· τῆς ἡγῆς = τῆς γῆς. 2. Πλουμίζει = στολίζει. 3. Ἀναπεταρίζει = πτερυγίζει. 4. Βαρεθῆ με θέλει = θὰ δυσαρεστηθῆ.

— Ἔξυπνα, κόρη, ᾿ξύπνα,
᾿ξύπνα, μὴν κοιμᾶσαι
κι᾿ ὁ πολὺς ὁ ὕπνος
βαραίνει καὶ χαλᾷ σε.
— Μᾶνας κυνηγάρης
ἀπὸ ξένον τόπο
μοῦσυρε σαΐτα
μ᾿ ἐπιδέξιο τρόπο
κι᾿ ἄδικα τὸν ξένο
ἐθανάτωσέ με.

## 37

(Χίος).

Ἀφκρηστῆτέ [1] μου νὰ ζῆτε
νὰ σᾶς ᾿πῶ νὰ λυπηθῆτε·
ἀγαπῶ ᾿να χελιδόνι,
καὶ ἡ τσάτσα [2] τὸ μαλόνει.
Καὶ τὸ χελιδόνι λέει
νὰ τάκοῦ κανεὶς νὰ κλαίῃ.
Ὦ πουλί μ᾿ ἀγαπημένο,
τἔχεις κι᾿ εἶσαι λυπημένο
᾿ς τὴ λετέρα [3] ᾿ξαπλωμένο;
— ᾿Σά(ν) μὲ βγάλουν ᾿ς τὸ σωκάκι
νὰ μ᾿ ἀφήσουν κομματάκι
νἄρθουν τὰ παλληκαράκια
᾿σὰν λιγνὰ κυπαρισσάκια,
νἄρθουν τὰ κοπελλουδάκια
᾿σὰν τοῦ Μά᾿ [4] τὰ λουλουδάκια,

1. Ἀφκρηστῆτε = ἀκροασθῆτε. 2. Τσάτσα = μήτηρ. 3. Λετέρα = φέρετρον. 4. Τοῦ Μᾶ = τοῦ Μαΐου· ὁ Μᾶς = Μάϊος.

νἄρθῃ μένα τὸ πουλί μου,
ἡ ἀγάπ' ἡ ἔμπιστή μου,
νὰ ξεμπλέξῃ τὰ μαλλιά της
νὰ μὲ κλαί(ῃ) μὲ τὴν καρδιά της,
καὶ νὰ 'πῇ: ὡρέμε κρῖμα
τέτοια νιὰ νὰ 'μπῇ 'ς τὸ μνῆμα,
τέτοια νιά, τέτοια κοπέλλα
πῶς νὰ τήνε φά'[1] τὸ χῶμα.
Κι' ἀπὸ 'πάν' ἀπὸ τὴν πλάκα
κάτσε γέμισέ τη(ν) δάκρυα,
γράψε γράμματα νὰ λένε
κι' ὅσοι τὰ θωροῦ(ν) νὰ κλαῖνε,
πῶς γιὰ λόγου σου 'πεθαίνω
καὶ 'ς τὸ μνῆμα κατηβαίνω.

## 38

(Χίος)

Μιὰ ταχινὴ ταχίτσα, μᾶταν πολλὰ ταχὺ[2]
σηκόνομ' ὁ καϋμένος, 'πάγω 'ς τὴν 'Εβρηακή[3]
βλέπω μιὰν 'Εβρηοπούλα καὶ διαλίζουνταν,
μὲ διαμαντένιο χτένι ἐχτενίζουνταν·
χωρὶς νὰ τῆς 'μιλήσω, χώρις νὰ τῆς τὸ 'πῶ
ἐκείν' ἡ σκύλα[4] λέγει: καλῶς τὸν ἀγαπῶ.
Λέγω της — Εβρηοπούλα, γίνεσαι Χριστιανή,
νὰ λούγεσαι Σαββάτο, ν' ἀλλάγῃς Κυριακή
ν' ἀνάφτῃς τὸ καντῆλι πᾶσα παραμονή;
— Γιὰ νὰ τὸ 'πῶ τῆς μάνας καὶ ὅ,τι κι' ἂν μοῦ 'πῇ.
— Μάνα, 'Ρωμηὸς μὲ θέλει νὰ γίνω Χριστιανή,

1. Φά' = φάγῃ. 2. Ταχινή, ταχίτσα, ταχὺ = πρωΐ. 3. 'Εβρηακή = Ἑβραϊκὴ συνοικία. 4. Ἡ σκύλα = ἀβάπτιστος· οὕτως ἐκάλουν πάντα μὴ Χριστιανόν.

νὰ λούγωμαι Σαββάτο, ν' ἀλλάγω Κυριακή
ν' ἀνάφτω τὸ καντῆλι πᾶσα παραμονή.
— Κάλλια 'χω νὰ σὲ φάῃ τοῦ Τούρκου τὸ σπαθί
παρὰ τὸ λόγο ποῦπες, νὰ γίνῃς Χριστιανή.

## 39

(Χίος).

'Σ τὸν ἅγιο Γιώργη τὸ Χλωρὸ[1] ἐφύτεψά 'να κλῆμα
κι' ἤκαμε κλώνους καὶ κλαδιὰ κι' ἐσκέπασε τὸ βῆμα·
ἅγιε μου Γιώργη μου Χλωρὲ, κάμε τὸ θάμμασμά σου[2]
κάμε κι' ἐμὲ γειτόνισσα, δός μου τὸ γείτονά σου.

## 40

(Χίος).

Σαρανταπέντε λεμονιαὶς 'ς τὸ δρόμο φυτεμμέναις·
τρέχει νερὸ 'ς τὴ ῥίζα τως κι' ἐκείναις μαραμμέναις,
μὰ ἡ 'δική μου λεμονιὰ χωρὶς νερὸ ἀνθίζει,
κάνει λεμόνι μάλαμμα καὶ φύλλο σύρμ' ἀσῆμι,
κι' ὅποιος τὸ κόψῃ κόβεται κι' ὅποιος τὸ φά' 'πεθαίνει
κι' ὅποιος τὸ σφικταγκαλιασθῇ τὸν ὕπνο δὲ χορταίνει.

## 41

(Χίος).

'Σ ὥρηο[3] περιβολάκι μέσα 'μπαίνω
μὲ δάφναις καὶ μυρσίναις στολισμένο,

1. Χλωρό· ὄνομα θέσεως. Ἄλλοι ἀντὶ τοῦ Χλωρὸ ᾄδουσι Μ π τ σ ο ῦ. 2. Θάμμασμα = θαῦμα. 3 Ὥρηο = ὡραῖον.

μὲ δάφναις, μὲ μυρσιά, [1] μὲ κυπαρίσσια,
μὲ τῆς καρδιᾶς μου τἄνθη τὰ περίσσια.
Ζητῶ τῆς λεμονιᾶς λεμόνι ἕνα·
λέγει μου —Ἄλλος τἄχει μετρημένα.
Ζητῶ τῆς λεμονιᾶς κι᾽ ἀπὸ τὰ ἄνθη
λέγει μου — Εὔγαζέ μ᾽ ἀπὸ τὰ πάθη.
Ζητῶ τῆς λεμονιᾶς ἀπὸ τοὺς κλῶνους·
λέγει μου — Εὔγαζέ μ᾽ ἀπὸ τοὺς πόνους.
—Θυμήσου, λεμονιά, πῶς θὰ γεράσῃς,
θὰ μαραθῇς, θὰ μαυροκιτρινιάσῃς
νἄρχωνται οἱ ᾽πουργοὶ [2] νὰ σὲ ᾽πουργεύουν [3]
κι᾽ ἐκεῖνοι νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ φεύγουν,
νἄρχωνται τὰ πουλιὰ νὰ κηλαδοῦνε
κι᾽ ἐκεῖνα νὰ φοβοῦνται, νὰ πετοῦνε,
νἄρχωνται ἡ κοπέλλαις νὰ χορεύουν
κι᾽ ἐκείναις νὰ φοβοῦνται καὶ νὰ φεύγουν.

## 42

(Χίος).

Σάββατο βραδὺ μ᾽ ἐδιῶξαν οἱ γονεῖ(ς) μου
ἀπ᾽ ᾽τὸ ᾽σπίτι μας γιὰ λόγου σου, πουλί μου·
᾽παίρνω τὸ στρατί [4], στρατὶ στρατὶ καὶ πάγω
καὶ τῆς μοίρας μου, τοῦ ῥιζικοῦ φωνάζω.
Ὡς ἐνήβαινα, μάνα, τὸν Ἅγιο Γιάννη
κ᾽ ἐκατήβαινα ᾽ςὲ δροσερὸ λαγκάδι
βλέπω ᾽να δεντρί, τὸ λένε κυπαρίσσι,
καὶ ᾽ς τὴ ῥίζα του τρέχει κατάκρυα [5] βρύσι.
— Δέξου με δεντρί, δέξου με κυπαρίσσι

1. Μυρσιὰ = μυρσίνη. 2. ᾽πουργοὶ (ὑπουργοὶ) = ἐργάται. 3. ᾽πουργεύουν = καλλιεργῶσι, περιποιῶνται. 4. Στρατὶ ὑποκορ. τοῦ στράτα = ὁδός. 5. Κατάκρυα = κατάψυχρος.

δέξου με δεντρὶ καὶ σὺ κατάκρυα βρύσι.
— Νὰ τὴ ῥίζα μου καὶ δέσε τἄλογό σου,
νὰ τοὺς κλώνους μου κρέμασε τἄρματά σου,
μ' αὔριο τὸ ταχὺ τὸ 'νοῖκι νὰ πλερώσῃς,
τρία σταμνιὰ νερὸ 'ς τὴ ῥίζα μου νὰ χύσῃς.
— Ἥλιε ἄκουε, ἥλιε καὶ σὺ, φεγγάρι,
ὡς καὶ τὸ δεντρὶ τὸ 'νοῖκι θὰ μοῦ 'πάρῃ.

## 43

(Χίος.)

'Από 'πάν' ἀφ' τὴ Βλαχιὰ
κατεβαίν' ἕνας πασᾶς
κι' ἔβγαλ' ἕναν ὁρισμὸ,
ὁρισμὸ κι' ἀφορισμὸ
νὰ 'παντρεύωνται ἡ γρηαὶς
ἡ μεγάλαις κι' ἡ μικραίς.
Κι' ὅσαις γρηαὶς τἀκούσανε
'ς τὸ 'γιαλὸν ἐτρέξανε.[1]
Ἦταν καὶ μιὰ κουτσογρηά,
δὲν εἰμπόριενε νὰ 'πά,
καὶ φωνάζ' ἀπὸ μακρυά:
— Χώσετε[2] κι' ἐμένα δυὸ,
ἕνα γέρω κι' ἕνα νηὸ,
νἆν' ὁ γέρως γιὰ τὸ 'μάτι
καὶ ὁ νιὸς γιὰ τὸ κρεββάτι.

## 44

(Μῆλος).

Ἕνα μικρ' ἀρχοντόπουλο,
μιᾶς ῥήγισσας πρωτόπαιδο

1. 'Στὸ 'γιαλὸν ἐτρέξανε, διότι ἐκεῖ ἐσύχναζον οἱ ἄνδρες. 2. Χώσετε = κρύψατε, φυλάξατε.

κι' ἑνοὺς μεγάλ' ἀφέντη,
ἀφέντη καὶ λεβέντη,
ἔχασε τὸ 'ταιράκι του
καὶ τὸ περιστεράκι του,
καὶ μὲ βία τὸ γυρεύει
καὶ 'ς τὸ 'σπίτι πιὰ δὲν 'μπαίνει.
Φεύγει μὲ βία του πολλή,
γιατὶ 'θυμᾶται τὸ φιλὶ
καὶ μὲ τὸν ταμπουρᾶ του
δὲν ἀγιοῦτο τσῆ καρδιᾶς του.
Τἄτι του καββαλίκεψε
κι' ἀπ' τοὺς γονεῖς του 'μίσεψε,
καὶ 'ςὲ κάμπους κατεβαίνει
καὶ 'ςὲ περιβόλι 'μπαίνει.
'Βρίσκει κυρὰ κι' ἐγεύουνταν,
βαγίτσαις κι' ἐβαγεύουνταν,
μιὰ κυρά, μιὰ χαδεμμένη
μιὰ μὲ τὰ χρυσᾶ 'ντυμένη.
Ἡ γῆ ποῦ 'πάτειε ἦταν χρυσῆ
κι' ἡ τάβλα 'π' ἔτρωγ' ἀργυρῆ,
καὶ τὰ πιάτα τσ' ὅλα ἀσῆμι
μὲ ὁλόχρυσο κιλίμι.
Κι' ὁ νειὸς ἀπηλοήθηκε
πῶς νὰ τὴν ἐπαινέσῃ
καὶ τῆς λιγερῆς ν' ἀρέσῃ.
— Ἂν εἶσαι ἀπὸ βασιλικὸ
ἔχεις κορμάκι ἀγγελικό,
κι' ἂν εἶσ' ἀπὸ τριαντάφυλλο,
περιστεράκι μ' ἄχολο,
κι' ἂν εἶσ' ἀπὸ κληματιανὴ
σὺ εἶσαι ἀγάπη μου πολλή.
Καὶ τὸ κλῆμα κόμπους ἔχει
κι' ἡ ἀγάπη πόνους ἔχει.

Ἡ νειὰ ἀπολοήθηκε,
ʼσὰν μόσχο τὸν ἐτίμησε.
— ʼΑπόζα νὰ ξεκουρασθῇς
ποῦχω πιερδίκια νὰ γευθῇς
κι' ὀντᾶ γιὰ ν' ἀκουμπήσῃς.
Ἔχω καὶ βάγιαις δεκοχτὼ,
ἔχω κορμάκι ἀγγελικό·
μὲ ὅποια θέλεις μεῖνε,
ὦ Βενέτικέ μου κρῖνε.
— Ἔχω κατάρα γονικὴ
καὶ ἱστορί' ἀγγελικὴ
μὲ βάγια νὰ μὴ μείνω,
ὦ Βενέτικό μου κρῖνο.
Μὲ πλούσιαις καὶ μ' ἀρχόντισσαις
καὶ μὲ γαϊτανόφρυδαις
ὡσὰν ἐσὲ, κυρά μου,
νἄλθῃς 'ς τὴν ἀγκαλιά μου.
— Ξένε, ἂν σώνουν τἄσπρα σου
ἔρχομ' ἐγὼ 'ς τὴν πάντα σου
κι' ἂν σώνουν τὰ φλουριά σου
ἔρχομαι 'ς τὴν ἀγκαλιά σου.
Ἐκάτσαν κι' ἐμετρῆσάν τα
τὸ βιό τους λογαριάσαν·
ἐννιὰ χιλιάδες γρόσια
καὶ τὴν κόρην δὲν ἐσῶσα.
Πουλεῖ τὸ δαχτυλίδι του
'ποῦ 'φόρειε 'ς τὸ δαχτύλι του,
πουλεῖ καὶ τἄρματά του,
καὶ δὲν τὰ πονεῖ ἡ καρδιά του
Μέσα τὰ μεσάνυκτα
καὶ 'ς τὴ γλυκειὰν αὐγίτσα
'ξυπνᾷ ὁ νειὸς τὴ λιγερὴ
— 'Ξύπνα νὰ πᾶμε 'ς τοῦ καδδῆ

νὰ 'πάρω τἄρματά μου,
γιατὶ τὰ πονεῖ ἡ καρδιά μου.
'Εμβῆκε κι' ἐστολίζονταν
τρεῖς μέραις καὶ τρεῖς νύχταις·
βάνει τὸν ἥλιο πρόσωπο
καὶ τὸ φεγγάρι στήθη
καὶ τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ
βάνει καμαροφρύδι,
βαγίτσαις ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ
βαγίτσαις ἀπ' τὴν ἄλλη,
καὶ ὁ καδδῆς ὡς τὴ θωρεῖ
σηκόνετ' ἀπὸ τὸ θρονί.
— 'Πὲς κερὰ, τὸ κρίσιμό σου·
στέκομαι 's τὸν ὁρισμό σου.
— 'Αφέντη, ἐκεῖ ποῦ 'κάθουμου
'ςτὸ δέντρο ἀπὸ κάτω
ἐπέρασε τοῦτος ὁ νειός·
μεγάλου ῥήγα ἦταν γυιός.
Εἶχα μιὰ πέτρα ἀτίμητη
καὶ ἐπῆρε τὴν τιμή της
κρουφὰ ἀπὸ τσὴ γονεῖς τση.
'Ο καδδῆς ἀπεφασίσθηκε,
τελείως ἀπελπίσθηκε
τὸ νειὸ γιὰ νὰ χαλάσῃ
καὶ γιὰ νὰ τονὲ κρεμάσῃ.
Βάνει τὸ χέρι 's τὸν καδδῆ
κανεὶς καὶ δὲν τηὲ θωρεῖ.
— Καδδῆ μου, χάρισέ μού τον,
τελείως ἄφησέ μού τον,
γιατὶ ἔμεινε μαζύ μου
καὶ τονὲ πονεῖ ἡ ψυχή μου,
γιατὶ ἔμεινε κοντά μου
καὶ τονὲ πονεῖ ἡ καρδιά μου.

## 45

Περικαλῶ σε, Βενετιά, περικαλῶ σε, Πόλι,
νὰ μοῦ δανείσῃς τὰ κλειδιά, νὰ 'μπῶ 'ςὲ περιβόλι
νὰ κόψω μῆλο κόκκινο, νὰ πιῶ νερὸ δροσάτο,
νὰ πέσω ν' ἀποκοιμηθῶ 'ςὲ μιὰ μηλιὰ ἀποκάτω,
νὰ πέφτουν τἄνθια ἀπάνω μου, τὰ μῆλα 'ς τὴν ποδιά μου
δυὸ κόκκινα τριαντάφυλλα τρογύρω 'ς τὰ βυζιά μου.

Σημ. Ἐδημοσιεύθη καὶ παρὰ Tommaseo (σελ. 45) μετά τινων παραλλαγῶν.

## 46

Θέλουν ν' ἀνθίσουν τὰ κλαριὰ κι' ὁ πάγος δὲν τ' ἀφίνει,
θέλω κι' ἐγὼ νὰ σ' ἀρνηθῶ κι' ὁ πόνος δὲ μ' ἀφίνει.
Σύρε νὰ 'πῇς τῆς μάνας σου νὰ μὴ σὲ καταριέται,
θέλα τὴν κάμω πεθερά, θέλα τὴν κάμω μάνα
'ς τὴν ἀδελφή σου τὴ μικρή, τὴν ἀρραβωνιασμένη·
θέλω καὶ 'λίγο 'ς τὸ προικιό· δυὸ μούλαις φορτωμέναις,
θέλω καὶ χίλια πρόβατα καὶ πεντακόσια 'γίδια,
θέλω χωράφι ἀθέριστο μ' ὅλους τοὺς θεριστάδες,
θέλω κι' ἀμπέλι ἀτρύγητο μ' ὅλους τοὺς τρυγητάδες,
θέλω καὶ μύλους δώδεκα μ' ὅλους τοὺς μυλωνάδες.
Πέντε ν' ἀλέθουν μὲ νερὸ κι' οἱ ἕξη μὲ τὸ γάλα
κι' ἕνας ὁ πλιὸ καλλίτερος ν' ἀλέθῃ μὲ τὸ δάκρυ,
νὰ κάν(ῃ) τάλεῦρι κόκκινο καὶ τὴν πασπάλη μαύρη,
γιὰ νἄρχωνται ἡ γαλαναὶς νὰ βάφουνε τὰ φρύδια
νἄρχωνται κι' οἱ γραμματικοὶ νὰ 'παίρνουν τὸ μελάνι.

## 47

Παραθυράκιά μ' ὤμορφα κι' ὠμορφοτορνεμμένα
γιὰ 'πέτε τῆς κυρούλας σας, τῆς γαϊτανοφρυδούσας

νὰ 'βγῆ 'ςτ' ἀγνάντια νὰ τὴν 'δῶ, ν' ἀποχαιρετηθοῦμε,
ν' ἀφήσω 'γυιὰ 'ςτὰ κάλλη της καὶ 'γυιὰ 'ς τὴν ὠμορφιά της.
Καὶ τὴν ἀγάπη πῶχουμε τὴν 'παίρνω συντροφιά μου·
νὰ τὴν πουλήσω δὲ 'μπορῶ, νὰ τὴ χαρίσω κι' ὄχι,
νὰ τὴν ἀφήσω 'ςὲ βουνὸ φοβοῦμαι ἀπὸ τοὺς κλέφταις,
νὰ τὴν ἀφήσω τρίστρατα φοβοῦμαι ἀπ' τοὺς διαβάταις,
νὰ τὴν ἀφήσω 'ςὲ 'γιαλὸ φοβοῦμαι ἀπὸ τοὺς ναύταις.

## 48

Σήμερις εἶναι σκόλη, δὲν ἔχουμε δουλειὰ
'παίρνω τὸ τουφεκάκι νὰ πάω γιὰ πουλιά.
'Στὸ δρόμο 'ποῦ πηγαίνω εὑρίσκω μιὰ μηλιὰ
τὰ μῆλα φορτωμένη κι' ἀπάνω κοπελιά.
Κάνω νὰ κόψω μῆλο, πιάνω τὸ χέρι της.
Χριστὲ καὶ Παναγιά μου νὰ γίνω 'ταῖρί της.

## 49

Τοῦτον τὸν χειμῶνα θέλω νὰ διαβῶ
καὶ τὸν Ἅϊ Δημήτρη θἄρθω νὰ σ' εὑρῶ·
Πέρδικα ψημένη καὶ γλυκὸ κρασί.
— Δέ σε θέλω, Γιάννη, δὲν 'παντρεύομαι·
θέλω τὸν ὑγιό σου τὸν πραμματευτή,
ὁποῦ 'πάει 'ς τὴν Πόλι μέσα 'ς τὸ Τσαρσί,
νὰ μοῦ φέρῃ ροῦχα καὶ χρυσὸ γκιουρντί.

## 50

'Σ τὴν πόρτα τοῦ Σαλονικιοῦ
καινούργι' ἀγάπην ἔπιασα,
κι' ἀκόμη δὲν τὴ 'φίλησα.

Ψηλὸ βουνὸ θεν' ἀνεβῶ,
νὰ πιάσω φίλο τὸν ἀϊτὸ,
τὸν ἀϊτὸ, τὸ σταυραϊτὸ,
νὰ κυνηγῶ τῆς εὔμορφαις
κι' οὖλαις ταῖς μαυρομμάταις.

## 51

Στὸν ἀπάνω μαχαλᾶ
καὶ 'ςτὴν κάτω γειτονιὰ
'κάθουνταν μιὰ καλογριὰ,
'λούζονταν, 'χτενίζονταν,
'ς τὸ φιλὶ 'δανείζονταν.
Τἄκουσ' ἕνας 'γούμενος
κι' ἔτρεχε ξεσκούφωτος.
— 'Γούμενε, 'σὰ μ' ἀγαπᾷς,
στεῖλε βάρκα νὰ μὲ πάρ(η)ς
μὲ σαράντα δυὸ κουπιὰ
παλληκάρια διαλεχτὰ
γιὰ νὰ πᾶμε 'ς τὰ νησιὰ
'ποῦναι τὰ γλυκὰ κρασιά·
— Ταμπακέρα μὲ ταμπάκο,
Χιώτισσα, κατέβα κάτω.

## 52

Τοῦτο τὸ καλοκαιράκι
'κυνηγοῦσα ἕνα πουλάκι,
'κυνηγοῦσα, 'λαχταροῦσα,
νὰ τὸ πιάσω 'δὲ 'μποροῦσα.
Ἔστησα τὰ 'ξόβεργά μου
κι' ἦρθε τὸ πουλὶ κοντά μου.

καὶ τοῦ εἶπα — «Ἄχ! πουλάκι,
νὰ σὲ φιλοῦνα 'ς τὸ 'μάτι.»
Καὶ μοῦ εἶπε γιὰ ν' ἀπέχω,
γιατὶ διάφορο δὲν ἔχω.
Ἔσκυψα νὰ 'πάρω πέτρα
κι' ἦρθε ὁ νοῦς μου 'ς ἄλλα μέτρα,
ἔσκυψα νὰ 'πάρω κι' ἄλλη
κι' ἦρθε ὁ νοῦς μου 'ς τὸ κεφάλι.
Βρύσι μου κρύο νεράκι
'σὰν περνῶ δός μου λιγάκι.

## 53

— Καλησπέρα σου, κυρά μου·
'ς τὸ μπαχδσέ σου τὸ χρυσὸ
τί σκαλίζεις, τί ποτίζεις
καὶ δὲ 'βγαίνεις νὰ σὲ ἰδῶ;
— Τί σὲ μέλει, παλληκάρι,
κι' ἂν σκαλίζω κι' ἂν ποτῶ
ῥόδα κι' ἄνθη μυρισμένα
γιὰ τὸ νιὸ 'ποῦ ἀγαπῶ;
— 'Σὰ σκαλίζω ῥόδα κι' ἄνθη
φύτευε βασιλικὸ
γιατ' ὁ νιὸς 'ποῦ 'θὰ σὲ 'πάρῃ
μ' ἔστειλε νὰ σοῦ τὸ 'πῶ.

## 54

(Πελοπόννησος).

'Αρρώστησ' ὁ βαρυόμοιρος σαράντα πέντε 'μέραις.
Μἄρχετ' ἡ φιλενάδα μου,
'πάει ῥωτάει τὴ μάνα μου:
— «Θειακώ, τί κάν' ὁ γυιούλης σου, θειακώ, τί κάν' ὁ γυιός σου;»

— Καὶ τί σὲ μέλει, λιγερή,
γιὰ τὸ δικό μου τὸ παιδί;
Κι' ὁ νιὸς τότες τῆς 'φώναξε 'πὸ μέσ' ἀπὸ τὸ στρῶμα·
—Καὶ τί ῥωτᾷς τὴ μάνα μου;
σπρῶξε τὴν πόρτα κι' ἔμπα.
Γιὰ 'πάρε τὸ προσκέφαλο κι' ἔλα κάτσε κοντά μου
νὰ μοῦ δροσίσῃς τὴ καρδιά,
'πὤχεις τοῦ Μαΐ τὴ δροσιά.
Καὶ σήκω τὸ προσκέφαλο καὶ πάρε τὸ κλειδί μου,
ἄνοιξε τὴν κασέλα μου,
καὶ βγάλ' τὴ φουστανέλλα μου,
καὶ βγάλε τὸ μαντῆλί μου, τὤμορφο μαντηλάκι,
ὁποῦ μοῦ τὸ 'κεντούσανε
καὶ μοῦ τὰ 'μπερμπιλούσανε
δεκαοκτὼ ἀνύπανδρες, δώδεκα 'πανδρεμμέναις
κι' ὀχτὼ ἀρρεβωνιασμέναις.
Τὸ μῆλο 'ν' ἡ ἀνύπανδρες, τὸ ῥώϊδο ἡ 'πανδρεμμέναις,
τὸ κόκκινο τριαντάφυλλο ἡ ἀρρεβωνιασμέναις.

## 55

Δός μού το κόρη τὸ φιλί, δός μού το τὸ καϋμένο
καὶ τάξε πῶς παράδωκες ζωὴ 'ς ἀποθαμμένο.
— Νὰ σοῦ τὸ δώσω τὸ φιλὶ καὶ μὴ βαρυαρρωστήσῃς
κι' ἀπ' τὸ Θεὸ 'ς τὰ χέρια σου νὰ μὴν τὸ μαρτυρήσῃς.
— Δὲν εἶμαι βέργα νὰ κοπῶ, δενδρὶ γιὰ νὰ 'μιλήσω,
δὲν εἶμαι τέτοιος ἄνθρωπος γιὰ νὰ τὸ μαρτυρήσω.

## 56

(Σίφνος.)

Ἄγοῦρος πέτρα πελεκᾷ,
μὲ τῶνα του τὸ χέρι,
χρυσό μου περιστέρι.

Ἀγόρι ποῦν' τὸ χέρι σοῦ;
Χριστὲ καὶ νἄμουν 'ταῖρί σου,
καὶ πελεκᾶς μὲ τάσα,
χρυσέ μου καλαμεῶνα.
Μὰ 'γὼ πολλαῖς ἀγάπησα
'λεύτεραις καὶ 'παντρεμμέναις·
μιὰ ἦτανε ἀπ' τῆς πολλαῖς
ποὖχε δυὸ 'μάτια 'σὰν ἐληαὶς,
φρύδι ἔχει γαϊτάνι
'ποῦ ζωγράφος δὲν τὸ κάνει.
Ἡ μύτη της ἡ τορνευτὴ
ὡραία ἦτανε κι' αὐτὴ,
λάμπει 'σὰν τὸ φεγγάρι,
'Μάτιά μου ποιὸς θὰ σὲ 'πάρῃ;

## 57

(Ὕδρα.)

Ἕνα καιρὸ 'μουνε πουλὶ,
καὶ μὲ 'ζουλεύανε πολλοὶ,
πουλὶ 'ποῦ 'κηλαδοῦσα,
καὶ μὲ χαρὰ 'πετοῦσα,
κι' ἀφ' τὴν καλή μου συντροφιὰ,
μὲ ἀγαποῦσαν τὰ πουλιὰ
καὶ μ' ἐπαίρναν κοντά τους.
καὶ μ' ἔχανε συνδιά τους. [1]
Καὶ ἐκοιμούμουν μοναχὸ
χωρὶς κανένα λογισμὸ
μ' ἀηδόνια, μ' ἐγλετσέδες [2]
'ςὲ φοβεροὶ μπαγτσέδες. [3]

1. Συνδιά τους = συντροφία. 2. Ἐγλετσὲς = διασκέδασις. 3. Μπαγτσὲς = κῆπος.

Τώρα ἡ πίκραις μ' ἀῤῥωστοῦν
κι' οἱ λογισμοί μὲ ἀγρυπνοῦν,
μὲ ἄχ, μὲ βὰχ πλαγιάζω
'ξυπνῶ κι' ἀναστενάζω.
Ὅλου τοῦ κόσμου ἡ χαραῖς
'ςὲ μένα πίκραις φοβεραῖς,
τοῦ κόσμου τὰ σεργιάνια
'ςὲ μένανε τυράννια.
Ἕνα πουλάκι ἀγαπῶ·
γι' αὐτὸ καὶ μόνο θὰ χαθῶ
κοντὰ 'ς τὴ γειτονιά μου
καὶ τὸ καίγεται ἡ καρδιά μου.
Καὶ λέω μὲ συλλογὴ πολλὴ
νὰ 'γένουμουν χρυσὸ πουλὶ
μὲ τρόπο νὰ πετάξω,
νὰ 'πάω νὰ τ' ἁρπάξω,
καὶ νὰ τὸ 'πάρω, νὰ διαβῶ
μέσα 'ς τὰ δάση μοναχὸ,
'ς τὰ ἔρημα τὰ δάση,
κι' ὁ κόσμος νὰ μᾶς χάσῃ,
ν' ἀνταμωθοῦμε μιὰ φορὰ
νὰ γέν' ἡ πίκρα μας χαρὰ,
καὶ τὰ πάθη μας νὰ 'ποῦμε
καὶ κανέν' μὴ φοβηθοῦμε.

## 58

'Εγὼ 'μ' ἑνοὺς ψαρᾶ παιδὶ, τοῦ πρώτου καμακιάρη·
'παίρνω τὸ καλαμάκι μου νὰ πάω νὰ ψαρέψω
καὶ 'κεῖ ὁποῦ ἐψάρευα ἤπιασα δυὸ ψαράκια.
Πααίνω τα τῆς μάνας μου νὰ μοῦ τὰ τηγανίσῃ·
ἐκεῖ 'ποῦ τὰ 'τηγάνιζε πετιοῦνται δυὸ κοπέλλαις·
ἡ μιά 'τανε ἀρχόντισσα κι' ἡ ἄλλη φτωχοποῦλα.

Μ' ἐκάλεσε ἡ ἀρχόντισσα 'ς τὸ 'σπίτι της νὰ φάω,
μοῦ 'βγαλε χάσικο ψωμί, κρασάκι 'σὰν τὸ μέλι,
μοῦ στρώνει στρῶμα ἀπὸ μαλλί, πούπουλα μαξιλάρι,
μοῦ στρώνει καὶ νὰ κοιμηθῶ δυὸ ἄσπρα σεντονάκια·
πέφτω, ἀγκαλιάζω κούτσουρο· Θεέ μου νὰ 'ξημερώσῃ!
Μ' ἐκάλεσε καὶ ἡ φτωχὴ 'ς τὸ 'σπίτι της νὰ φάω,
μοῦ 'βγάζει κρίθινο ψωμί, κρασάκι 'σὰν τὸ 'ξεῖδι,
μοῦ στρώνει στρῶμα ἀπ' ἄχυρο καὶ πέτρα μαξιλάρι,
μοῦ στρώνει καὶ νὰ κοιμηθῶ δυὸ μαῦρα σεντονάκια·
πέφτω, ἀγκαλιάζω μάλαμμα· Θεέ μου μὴ 'ξημερώσῃς!

## 59

(Χίος).

Ὅλαις ταῖς δάφναις δάφναις
καὶ ταῖς δαφνοπούλαις
ὅλαις ἀγκάλιασά ταις
κι' ἐγλυκοφίλησά ταις·
μὰ τοῦ . . . τὴ δάφνη [1]
δὲν 'μπορῶ νὰ φιλήσω.
Φίλα . . . φίλα,
φίλα τὴν πλαγινή σου,
τὴν ἀγαπητική σου.

ΣΗΜ. Ἵστανται κύκλῳ οἱ ἄνδρες ἔχοντες πρὸς τὰ δεξιὰ ἕκαστος ἀνὰ μίαν γυναῖκα, ἀλλ' οὕτως ὥστε πᾶς γέρων νὰ ἔχῃ νέαν, πᾶς δὲ νέος γραῖαν· κρατούμενοι δ' ἐκ τῶν χειρῶν χορεύουσι κυκλοειδῶς. Ἄρχεται λοιπὸν ὁ πρῶτος καὶ ᾄδει τὸ ᾆσμα προσθέτων εἰς τὸν ε' καὶ ζ' στίχον τὸ ὄνομα τοῦ β' χορευτοῦ, καὶ ὁ β' οὗτος ἀσπάζεται τὴν σύντροφόν του· ἔπειτα ᾄδει τὸ αὐτὸ ὁ β' καὶ εἰς τοὺς ῥηθέντας στίχους προσθέτει τὸ ὄνομα τοῦ γ' καὶ οὕτω καθ' ἑξῆς μέχρι τοῦ τελευταίου, ὅστις ἐπαναλαμβάνων τὸ ᾆσμα προσθέτει τὸ ὄνομα τοῦ πρώτου, ὅστις φιλεῖ καὶ αὐτὸς τὴν σύντροφόν του. Οἱ ἀσπασμοὶ οὗτοι προκαλοῦσι τὸν γέλωτα ὡς ἐκ τῆς ὅλως ἀντιθέτου ἡλικίας τῶν ἀποτελούντων ἕκαστον ζεῦγος. Π. Ι. Φ.

1. δάφνη = σύντροφος, ἐρωμένη.

## 60

(Χίος).

Σήμερις τριαντάξη χρόνους
έβαρέθηκα τοὺς πόνους·
ἦρθέ μου νὰ πά' νὰ κλέψω,
δέντρι νὰ μεταφυτέψω.
Τὴ Δευτέρα τὸ φυτεύω
καὶ τὴν Τρίτη τὸ κλαδεύω,
τὴν Τετάρτη κάνει φύλλα,
τὴν Παρασκευὴ τὰ μῆλα
καὶ τὴν Κυριακὴ 'περνοῦσα
κι' ὅλοι μένα ἐρωτοῦσα(ν):
τίνος εἶν' τὸ περιβόλι
'ποῦχει τόσο πυκνὸ δέντρι,
νεραντζιὰ καὶ κυπαρίσσια
καὶ 'ς τὴ μέση μιὰ μηλίτσα;
— 'Δικό μου 'ν' τὸ περιβόλι
'ποῦχει τόσο πυκνὸ δέντρι,
νεραντζιὰ καὶ κυπαρίσσια
καὶ 'ς τὴ μέση τὴ μηλίτσα·
ἡ μηλίτσα 'νε 'δικὴ μου,
συντροφιὰ κι' ἀπαντοχή μου [1]

## 61

(Πελοπόννησος).

Κι' ἂν 'πᾷς Μαροῦ—
νου-νου—
λα γιὰ νερό,

1. 'Απαντοχὴ = προσδοκία, ἐλπίς.

κι' ἐγὼ 'ς τὴ βρύ—
—νυ-νυ—
σι καρτερῶ
νὰ σοῦ τσακί—
—νι-νι—
σω τὸ σταμνί,
νὰ 'πᾷς 'ς τὴ μά—
—να-να—
να σ' ἀδειανή.
Κι' ἄ(ν) σ' ἐρωτή—
—νη-νη—
σ' ἡ μάνα σου·
— «Μαροῦλα, ποῦ—
—νου-νου—
'ν' ἡ στάμνα σου;»
— «Μανά μου, πα—
—να-να—
ραπάτησα
κι' ἔπεσα καὶ
—ναι-ναι—
τὴ 'τσάκισα».
— «Δὲν εἶναι πα—
—να-να—
ραπάτημα,
μόν' εἶν' ἀνδρό—
—νο-νο—
ς ἀγκάλιασμα.

'Εδημοσιεύθη μὲ ὀλίγας παραλλαγὰς καὶ ἄνευ τοῦ γυρίσματος καὶ τῆς ὁμοιοκαταληξίας παρὰ Passow, σελ. 442. 443 ἀρ. DXCI καὶ Fauriel, Chants pop. t. II. p. 414.

## 62

Γιὰ σχίστε τὴν καρδοῦλά μου μὲ συρματένια τρίχα,
νὰ ἰδῆτε τὴν ἀγάπη μου 'ςὲ τί μεριὰ τὴν εἶχα.
Μέσα 'ς τὰ φύλλα τῆς καρδιᾶς, 'ς τὴ φλέβα τὴ μεγάλη
τὴν εἶχα τὴν ἀγάπη μου κι' ἦθε νὰ μὴν 'πεθάνῃ·
'ςὲ τρεῖς μῆνες τὴν καρτερῶ, 'ς ἔξη τὴν ἀπαντεῖχα,
κι' ὅταν 'περάσαν οἱ ἐννιὰ πιὸ διάφορο δὲν εἶχα.

## Ε'. ΑΣΤΕΙΑ.

## 63

(Κέρκυρα).

Εἰς τὰ νιάτα μου ὁ καϋμένος
ἤμουν σμπράδος κι' ἀντρειωμένος,
κι' ὅ,τι μπραβοῦρα ἤθελα κάμει
ἔτρεμα 'σὰν τὸ καλάμι.
Κι' ἕνας ἄρχος μ' ἀπεικάζει
καὶ γιὰ σμπράβο του μὲ κράζει,
κι' ἔδινέ μου κάθε μῆνα
ὅλο δυὸ χρυσᾶ τσεκήνια.
Ἄμ' ἀγροίκησα μι' ἀντάρα,
τὸν πατροῦνό μου ἀμπουρδάρα(ν),
τρέχω ἀπὸ τὸν ἅγι' Ἀντώνη
μὲ καργάδο τὸ τρομπόνι,
κάνω νὰ τοὺς ἐχτυπήσω
καὶ γκρεμίζομαι 'ς τὰ 'πίσω,
κάνω γιὰ νὰ σηκωθῶ
μὲ 'πλακῶσαν ἕνα-δυό.
Βάρει ἐκεῖνοι ἐμὲ κλωτσιαῖς,
βάρει ἐγὼ τῆς γῆς μαντριαῖς,
μὰ μοῦ 'κάμαν τὰ πλευρά μου
μαλακὰ 'σὰν τὴν κοιλιά μου.

## 64

'Απ' τὴν πόλι κατέβαίνω
μιὰ τσατσοῦλα ἀπαντέχνω.
— 'Ρίξε, τσάτσα μ', τὸ σογιά σου
μὴ λυγδώσῃς τὴν ποδιά σου.
— Κι' ἂν λυγδώσω τὴν ποδιά μου
τί σὲ νοιάζει σέν', ἀγᾶ μου;
Ἔχω βρύσαις καὶ τὴν πλένω,
λεϊμονιαὶς καὶ τὴν ἀπλένω.

## 65

(Χίος).

Κάτω 'ς τὸ γιαλὸ, κάτω 's τὸ περιγιάλι
γάμο 'κάνανε, κοντὴ,
νεραντζοῦλα φουντωτή,
γάμο 'κάνανε μὲ τριὰ σπυριὰ σιτάρι
καὶ τάλέθανε, κοντὴ
νεραντζοῦλα φουντωτή,
καὶ τάλέθανε 'ς τοῦ σφοντυλιοῦ τὴν τρύπα·
ψεῖρα 'ζύμονε, κοντὴ
νεραντζοῦλα φουντωτή.
Ψεῖρα 'ζύμονε, κονίδα κοσκινάει
κι' ὁ μαυρόψυλλος, κοντὴ
νεραντζοῦλα φουντωτή,
κι' ὁ μαυρόψυλλος τὸ φοῦρνο συνταυλάει·
'πετάχτηκ' ὁ λαβρὸς, κοντὴ
νεραντζοῦλα φουντωτή.
'Πετάχτηκ' ὁ λαβρὸς κι' ἐκάη τὸ παλληκάρι·
τρέχ' ὁ Μπάμπακας, κοντὴ
νεραντζοῦλα φουντωτή,

τρέχ' ὁ Μπάμπακας μὲ τὸ νερὸ 'ς τὸ στόμα,
τρέχ' ὁ Ἀνιφαντὴς, κοντὴ
νεραντζοῦλα φουντωτή·
τρέχ' ὁ Ἀνιφαντὴς σάβανο νὰ ντοῦ φτιάσῃ,
τρέχ' ὁ Μέρμηγκας, κοντὴ
νεραντζοῦλα φουντωτή.
Τρέχ' ὁ Μέρμηγκας 'ς τὸ ἄττι του καβάλα,
τρέχ' ὁ Τζίτζικας, κοντὴ
νεραντζοῦλα φουντωτή·
τρέχ' ὁ Τζίτζικας νὰ τὸν μυρολογήσῃ.
Τρέχτε ἄρχοντες, κοντὴ
νεραντζοῦλα φουντωτή·
τρέχτε ἄρχοντες κι' ἐχάθη τὸ παλλικάρι,
τρέχτε ἄρχοντες, κοντὴ
νεραντζοῦλα φουντωτή.

Πρβλ. Λιανοτράγουδα (α'. ἔκδ. την) σελ. 191 ἀρ. 31, διὰ δὲ τὴν ἐπῳδὸν ἀρ. 12 ἐν σελ. 180.

## 66

(Χίος).

Πέντε ποντικοὶ καὶ δεκοχτὼ νυφίτσαις
γάμον εἴχασι τριὰ κούκκουδα [1] σιτάρι
καὶ τάλέθασι μέσα 'ς τὰ δυὸ σφεντήλια [2]
κι' ἐζύμοναν το μέσα 'ς τὴν πατελίδα. [3]
Ψεῖρα 'ζύμονε, κορειὸς ἐθερμολόγα
κι' ὁ μαυρόψυλλος τὸν φοῦρνον ἐπολέμα.
Πέφτει κάρβουνο 'ς τοῦ ψύλλου τὸ ποδάρι.
Τρέξετε γιατροὶ, γιατροὶ καὶ γιατροφόροι
νὰ γιατρέψετε τοῦ ψύλλου τὸ ποδάρι.
Τρέχει ὁ κούνουπας μὲ τὴ χαρτὶ 'ς τὸ χέρι
τρέχει κι' ὁ κορειὸς μὲ τὴν παληά του γούνα.

1. κούκκουδα=κόκκους. 2. σφεντήλια=σπόνδυλοι (τῆς ἀτράκτου). 3. πατελίδα=ὀστράκου εἶδος.

## 67

(Χίος).

Ὁ μέρμηγκας ὁ- μέρμηγκας μοῦ 'πάντησε
κι' ἦταν κι' ἀρματωμένος- ἀλλὰ τοῦ καὶ τούμπου τοῦ [1] (δὶς)
— Ποῦ 'πᾷς, ἀφέν-, ποῦ 'πᾷς, ἀφέντη μέρμηγκα,
κι' εἶσαι κι' ἀρματωμένος; ἀλλὰ τοῦ καὶ τούμπου τοῦ (δὶς)
— Σιτάριν ἔ-, σιτάριν ἔχω 'ς τὰ Σκλαβιὰ [2]
καὶ 'πάγω νὰ τἀλέσω· ἀλλὰ τοῦ καὶ τούμπου τοῦ (δὶς)
κι' ἡ λιγερὴ κι' ἡ- λιγερὴ μοῦ 'πάντησε
κι' ἔρχεται ἀπὸ 'πίσω- ἀλλὰ τοῦ καὶ τούμπου τοῦ. (δὶς)

## 68

(Χίος).

Μιὰ φορά 'ταν μιὰ γρηὰ
κι' ἐξεμάτανε [3] κουκκιά,
καὶ πετᾷ ἕνα κουκκὶ
καὶ τὴν βρίσκει 'ς τὸ βυζί.
—Ὤχου τὸ βυζάκι μου
τὸ 'ξαιματωμένο μου
ποιὸς μοῦ τὸ 'ξαιμάτωσε;
Ἡ Μαριὰ ἡ τατάρα
'ποῦ νἄχῃ τὴν κατάρα
'ποὔσυρε τὸν π. . . .
κι' ἀκούστηκε 'ς τὸ μῶλο [4]
κι' ἐθαρροῦσαν οἱ τατάροι
κάτεργο 'ν' καὶ μουμπαρδάρει.

1. Ἀλλὰ τοῦ καὶ τούμπου τοῦ· λέξεις οὐδὲν σημαίνουσαι, προστιθέμεναι δὲ χάριν τοῦ ῥυθμοῦ ἐν τῷ ᾄδειν. 2. Σκλαβιά· χωρίον τῆς Χίου. 3. Ἐξεμάτανε=ἐκαθάριζε. Ξεματάω·ῶ. 4. Μῶλος = ἡ προκυμαία· ἡ λ. Ἰταλ.

## ΣΤ΄. ΜΥΡΟΛΟΓΙΑ.

### 69

(Χίος).

Κάτω 'ς τὰ 'Ιεροσόλυμα καὶ 'ς τοῦ Χριστοῦ τὸν τάφο
'κεῖ κάθεται ἡ δέσποινα μονιὰ καὶ μοναχή της·
τὴν προσευχή της ἔκανε γιὰ τὸ μονογενῆ της.
'Ακού' βρονταῖς καὶ ταραχαῖς καὶ σύχνσαις μεγάλαις·
σκύβει νὰ 'δῇ 'ς τὴν πόρτα της, νὰ 'δῇ τὴ γειτονιά της,
βλέπει τὸν οὐρανὸ θομπὸ καὶ τἄστρο βουρκωμένο,
τὸ φεγγαράκι τὸ λαμπὸ 'ς τὸ αἷμα βουτημένο.
Βλέπει τὸ Γιάννη κι' ἤρχουνταν κλαμμένο καὶ δαρμένο
καὶ 'βάσταν καὶ 'ς τὸ χέρι του μαντῆλι αἱματωμένο,
καὶ 'βάσταν κι' ἀπὸ τἄλλο του μαλλιὰ τῆς κεφαλῆς του.
Γιάννη μου, Καλογιάννη μου, καὶ ποὖν' ὁ δάσκαλός σου;
— Δὲν ἔχω στόμα νὰ σᾶς 'πῶ, χείλη νὰ σᾶς 'μιλήσω,
οὔτ' ἡ καρδιά μου τὸ βαστᾷ νὰ σᾶς τὸ 'μολογήσω.
— 'Πές μου τα Γιάννη, 'πές μου το νὰ μὴ 'λιγοθυμήσω.
— Βλέπετε 'κεῖνο τὸ βουνὸ ποὖναι 'ψηλὸ καὶ μέγα,
'ποὖχει τὴν πράσινη κορφή, τὴ γερανιὰ παντιέρα;
'Εκεῖ τὸν ἔχουν οἱ 'Εβροὶ ἀξάγκωνα δεμένο·
'σὰν κλέφτη τὸν ἐπιάσανε καὶ 'σὰ φονιὰ τὸν σύρνουν.
'Ως τἄκουσεν ἡ δέσποινα ἔπεσε καὶ 'λιγώθη·
σταμνὶ νερὸ τὴν περιχοῦν, τὰ τριὰ κανιὰ τὸ μόσχο,
τέσσερα τὸ ῥοδόσταμο ὅσο νὰ συνεφέρῃ,
καὶ μόλις ἐσυνέφερε αὐτὸν τὸ λόγο λέει·
— Ἄς ἔρθ' ἡ Μάρθα κι' ἡ Μαριὰ κι' ἡ Ἄγια ἡ 'Ελισάβετ
καὶ τοῦ Λαζάρου ἡ ἀδελφή, τἄγιοῦ Γιαννιοῦ ἡ μάννα
νὰ 'πᾶμε νὰ τὸν εὕρωμε, νὰ 'πᾶ νὰ τὸν ἰδοῦμε,
πριχοῦ τοῦ βάλουν τὰ καρφιὰ καὶ μοῦ τὸν θανατώσουν.
'Παίρνουνε τὸ στρατὶ στρατί, τὸ ῥιὸ τὸ μονοπάτι

καὶ τὸ στρατὶ τῆς ἤδγαλε εἰς τοῦ Χαλκιᾶ τὴν πόρτα.
— Γιὰ 'πές μου, 'πές μου, ἀτσίγγανε, ἦντα' ν' αὐτὰ ποῦ κάνεις;
— 'Εδροὶ μοῦ παραγγείλανε καρφιὰ γιὰ νὰ τὼς κάνω·
ἐκεῖνοι μοῦπαν τέσσερα, μαγὼ τὼς κάνω πέντε,
τὰ δυὸ 'ς τὰ δυό του γόνατα, τὰ δυὸ 'ς τὰ δυό του χέρια,
τὸ τρίτο τὸ φαρμακερὸ εἰς τὴν καρδιά του μέσα.
Η Παναγιὰ τοῦ εἶπενε καὶ τὸν ἐκαταράστη·
— Ἄντε, μωρὲ ἀτσίγγανε, ποτ' ἀχυλιά (;) μὴν κάνῃς,
οὔτε ἡ τραχηλίτσα σου 'ποκάμισο μὴ βάλῃ,
τὸ 'σπίτι σου ποτὲ ψωμί, ποτὲ νὰ μὴ χορτάσῃ.»
Παίρνουνε τὸ στρατὶ στρατί, τὸ ῥιὸ τὸ μονοπάτι
καὶ τὸ στρατὶ τῆς ἤδγαλε μέσ' 'ς τοῦ Λῃστῆ τὴν πόρτα.
Ἦταν ἡ πόρταις σφαλισταὶς καὶ τὰ κλειδιὰ 'παρμένα
καὶ τὰ παραθυράκια του σφικτὰ μανταλωμένα.
Ἡ πόρταις ὡς τῆς εἶδανε ἀνοίξαν μοναχαίς τους.
— 'Εδροί, κάνετε ψυχικό, κάνετε ἐλεημοσύνη,
καὶ κατεδάσετέ μου τον μὲ τὴν 'πιδεξοσύνη.
Ἄλλος τὴν φτεῖ, κι' ἄλλος τὴ χρεῖ κι' ἄλλος τὴν ἐξακούνταν· —
ἀπηλογᾶται ὁ γυιοῦκάς της ἀπ' τὸ σταυρὸ ποῦ'ταν·
— Ἄντε, μάννα μου, 'ς τὸ καλό, ἄντε, μάννα μου, δυάδρου,
καὶ τὸ μεγάλο Σάδδατο κάθου κι' ἀπάντεχέ με
'σὰ λειτουργοῦν ἡ ἐκκλησιαὶς καὶ ψάλλουν κι' οἱ παππάδες,
τότε καὶ σύ, μαννοῦλά μου, ἔχε χαραὶς μεγάλαις.

(Ψαρὰ καὶ Καρδάμυλα Χίου).

## 70

Γιὰ 'πές μου, Παναγίτσα μου, τάχας ἦντα νὰ 'γίνη,
ὁ κρῖνος ὁ μυριστικὸς ὁποῦχα 'ς τὸ λαγῆνι;
Κρύο νερὸ τὸν 'πότιζα γιὰ νὰ μοῦ μεγαλύνη,
καὶ τώρα 'ποῦ 'μεγάλωσε καὶ ἔκαμε βαδοῦλι
ἐπέρασεν ὁ Χάρωντας ἀπὸ τὸ παραθύρι·

οὐδὲ βαβοῦλι μοὔκοψε, οὐδὲ κλαδὶ μοῦ 'πῆρε,
ἀπ' τὰ μαλλιὰ τὸν ἅρπαξε καὶ σύεσωμο τὸν 'πῆρε.

## 71

Ἡ κάτω γῆ εἶναι πικριὰ γιατὶ δὲν 'ξημερόνει,
γιατὶ δὲν κράζει πετεινὸς, δὲν κελαδεῖ τἀηδόνι.
Ἄντε νὰ πά' νὰ κάτσωμε μέσα 'ς τὸ σταυροδρόμι,
ποῦ θὰ 'περάσῃ ὁ Χάρωντας 'ς τὸ ἄλογο ἀπάνω,
ἄλλος ν' ἁρπάξῃ τἄλογο, κι' ἄλλος τὸ σαλιβάρι
κι' ἄλλος ν' ἁρπάξῃ τὰ κλειδιὰ τὴν κάτω γῆ ν' ἀνοίξῃ,
νὰ 'δοῦμ' οἱ γιοὶ τί κάνουνε, ἡ νιαὶς τί πολεμοῦνε,
νὰ 'δῶ καὶ τὰ μωρὰ παιδιὰ πῶς κάνουν δίχως νάναις.

## 72

Τίποτε δὲν μ' ἀπέμεινε, μόν' ἐρημιὰ καὶ χάος,
νὰ 'πάρω τὰ παιδάκια μου νὰ 'πάω 'ς ἕνα σπήλιο
νὰ μὴ θωροῦν τὰ 'μάτια μου, νὰ μὴ 'γροικοῦν ταὐτιά μου,
νὰ μὴ θωρῶ τοὺς φίλους του καὶ καίετ' ἡ καρδιά μου.
Τὴ χήρα πιὰ δὲν τὴν καλοῦν 'ς τὴν τάβλα γιὰ νὰ κάτσῃ,
γιὰ νὰ μὴν κάτσῃ τάρφανὸ καὶ βγάλουνε τὴ χήρα.

## 73

Χρυσᾶ καὶ ἄσπρα ἅρματα 'ς τὴ μέση μου θὰ ζώσω,
τὸ Χάρο τὸν παράνομο θὰ πά' νὰ πολεμήσω,
κι' ὁ Χάρος θέλει σκότωμα μὲ ἀσημένιαις μπάλαις,
γιατὶ χωρίζει ἀνδρόγυνα, παιδιὰ ἀπὸ ταὶς μάναις.

## 74

'Εσὲ σοῦ πρέπουν, λιγερὴ, ἐννιὰ μυρολογίστραις,

ἢ τρεῖς νἄν' ἀπ' τὴ Σκόπελο, ἢ τρεῖς ἀπὸ τὴ Σκύρο,
κι' ἡ ἄλλαις νᾶναι Ψαριαναῖς νὰ τὰ 'μορφοτεριάζουν.

## 75

'Αλλοίμονο, Χριστάκι μου, παραδικιαῖς ποῦ κάνεις,
ταῖς χαϊδεμμέναις καὶ τοὺς νιοὺς 'ς τὸν ἅδη πῶς τοὺς βάνεις!
Χριστέ μου, νὰ 'βρισκόμεθα 'ς ἕνα βαθὺ λαγκάδι,
νὰ τοὔλεγα, νὰ μοὔλεγεν ἀπ' τὸ ταχὺ ὡς τὸ βράδυ·
μὲ πόνους τρέφω τὸ κορμί, μὲ δάκρυα τὰ λυόνω,
οὔτε τὸν κόσμο χαίρομαι, οὔτε πῶς ζῶ τὸ νοιόνω.

## 76

'Εχάραξ' ἡ 'Ανατολή, 'ξημέρωσεν ἡ δύσι,
'πᾶν τὰ πουλάκια 'ς τὰ κλαδιὰ κι' ἡ λιγυραῖς 'ς τὴ βρύσι,
καὶ σένα τὸ κορμάκι σου δὲν εἶναι νὰ 'ξυπνήσῃ.

## 77

'Σ τῆς Σύρας τὸν ἀνήφορο, 'ς ἕνα μεγάλο ἀλάνι
κόρη ἔκλαιγε τὸν ἄνδρα της, κι' ἐμὲ ἡ καρδιά μου ἐρράγη.
Σιγά, σιγὰ νἄρθ' ὁ σταυρός, νὰ 'ρθοῦν ὅλ' οἱ παππάδες,
νὰ συναχθοῦν οἱ φίλοι σου ὅλ' οἱ πραγματευτάδες.
Καμπάναις τ' Ἅϊ Νικολῆ, χτυπήσετε μὲ βία·
'ς αὐτὸ τὸ νιὸ ἐγένηκε μεγάλη ἀδικία.

## 78

'Σὰν ἦθε νὰ 'ταξείδευε τοῦ χάρου τὸ ταξείδι
γιατὶ δὲ μοῦ τὸ 'μύνησε, νὰ στείλω ἀποδοσίδι;
Νὰ στείλω 'γὼ 'ςὲ μιὰ στιγμὴ διαμάντι δακτυλίδι,
καὶ πάλι ξαναστείλω του ὑδραίϊκο ζωνάρι,

νὰ τὸ φορῇ 'ς τὴ μέση του γιατ' ἦταν παλληκάρι.
Γιὰ 'πές, καλέ μου, 'πές μου τὸ ποῦ θὲ νὰ 'πᾷς ν' ἀράξῃς,
'σὰ θέλω νὰ 'λευθερωθῶ νὰ σοῦ φωνάξω νἄρθῃς;

## 79

### (Μάνη).

'Σηκώθ' ὁ 'Λίας ὁ Κατσῆς [1]
ἀπὸ τ' Ἀνάπλι ἀρχηγὸς
μὲ δεκοχτὼ 'ξιωματικοὺς,
κι' εἴδάη κι' ἐμπαρκαρίστηκε
καὶ τὴν 'Αθήνα εἴδάηκε.
'Κ' [2] ηὗρεκε καὶ σουλάτσερνε
τοῦ Κυριακούλη τὸν ὑγιό.
—Τ' ἦθες ἐπᾶ κι' ἐρχόσουνα
ὁποῦ ζὲ φοβερίζουσι
οἱ Κακαροὶ κι' οἱ Μπαβαροί,
καὶ ὅλοι οἱ 'ξιωματικοί;
'Κεῖ δὰ 'ρθε καὶ τοῦ δοικητὴ
γ' ἡ ἀδρεφ' ἡ μικρότερη·
—Πωὺρέθηκε τέτοιο κορμὶ
πὤναι πλασμένο 'σὰ κερί;
—'Σ τὴ Μάνη 'βρέθη τὸ κορμί,
πὤναι πλασμένο 'σὰ κερί.
—Τούτου τοῦ πρέπει βασιλιᾶς,
κορώνα 'ς τὸ κεφάλι του. [3]
'Κεῖ δὰ 'ρθε κι' ἕνας Μπαβαρὸς
κι' ἐμίλησε Μπαβαρικά.
—'Εσ' εἶσ' ὁ 'Λίας ὁ Κατσῆς,

1. Ἠλίας Κατσάκος Μαυρομιχάλης, ἀρχηγὸς Μάνης, δηλητηριασθεὶς, ὡς ἐν Μάνῃ νομίζεται, ἐν βασιλικῷ συμποσίῳ. 2. 'Κ' = ἐκεῖ. 3. Εἶναι ἄξιος νὰ γίνῃ βασιλεὺς, εἶναι ἄξιος νὰ φέρῃ στέμμα.

'ποῦσουν 'ς τὴ Μάνη βασιλιὰς,
κι' ἐσκότονες τοὺ Μπαβαροὺ
κι' ὅλου τοὺ 'ξιωματικού;
—'Εγὼ εἶμ' ὁ 'Αίας ὁ Κατσῆς
'ποῦ ἤμου 'ς τὴ Μάνη βασιλιὰς
κι' ἐσκότονα τοὺ Μπαβαροὺ
κι' ὅλου τοὺ 'ξιωματικού.
—Κάμετε πάντα 'ςὲ μεϊρὰ,
ὁποῦρθ' ὁ 'Αίας ὁ Κατσῆς,
τ' ἔνε τὸ πρῶτο μαυ παιδί.
Τοῦ Βασιλιᾶ ἐμέλησε
—Γιὰ ἔβγα ἔξω, Βασιλιᾶ,
ὁποῦρθ' ὁ 'Αίας ὁ Κατσῆς
κ' ἔνε τὸ πρῶτο μας παιδί.
Τοῦ 'στρώσανε τὰ φαγητὰ,
καὶ 'ς τὴ στερνοῦλά του μπουκιὰ
'δοκήθηκε τὸ σουλιμᾶ, [1]
καὶ τοῦ Μιαούλ' ἐμίλησε·
—Σούρε, Μιαούλη, τὸ σπαθί
καὶ κόψε τοὺς τοὺς ἄπιστους.
Σέρν' ὁ Μιαούλης τὸ σπαθὶ
καὶ τρεῖς χιλιάδες ἔκοψε.

## 80

(Μάνη).

'Σηκώθηκα γεργὰ-γεργὰ, [2]
γυιέ μου Δημητρακάκο μου,
τῆς ἀδερφοῦλά μου παιδί.
'Θυμᾶσαι κόρη μιὰ βολὰ

1. 'Δοκήθηκε τὸ σουλιμᾶ=ἠννόησε τὸ δηλητήριον. 2. Γεργὰ-γεργὰ = Σιγά.

'πού ἦτα οἱ λεβέντε μας καλὰ
κι' εἴχαμ' ἀέρα πρύμνονε·
ἐπᾶ 'ς τὴ σκάλα τοῦ Καμπιοῦ [1]
'ποῦ ἦτανε πέτρα ῥιζωμιά·
καὶ μᾶς ἐσυνεβγαίνασι.
Καὶ ἐπάητε νύφη τὸ γαμπρὸ
(τὤβραμ' ἀπὸ τοῦ πάππου μας)
γιατ' ἦτα ἡ Λάγια [2] Γιάννενα [3]
κι' ἡ Βάἴθα [4] ἡ Κόκκινη Μηλιά, [5]
'π' ἀράξασι τὰ Τούρκικα
κι' ἐφέρνασι τὰ ῥούχινα.

ΣΗΜ. Ἐν τῷ μυρολογίῳ τούτῳ ἡ μήτηρ τοῦ ἀποθανόντος πολεμιστοῦ Δημητρακάκου θρηνεῖ μετὰ τῆς νύμφης της καὶ ἀναπολεῖ ἡμέρας παρελθούσης δόξης καὶ εὐτυχίας, ἐμφυλίων πολέμων ἴσως, ὅτε ἔζη ὁ υἱός της.

Ν. Γ. Π.

## 81

(Στερεὰ Ἑλλάς).

Ἦρθε καιρὸς τοῦ μισεμμοῦ, καιρὸς τοῦ μισεμμάτου,
'βγῆκε κι' ἀφ' τὸ κορμάκι σου ἱδρώτας τοῦ θανάτου.
Τὸ δέντρο 'ποῦ 'καμάρωνα χειμῶνα καλοκαίρι,
ξερριζωμένο κοίτεται 'σὲ ξένο περιβόλι.
Νὰ τὸ φυτέψω 'ς τὰ βουνὰ φοβοῦμαι τὰ ποτάμια,
νὰ τὸ φυτέψω 'ς τὸ 'γιαλὸ φοβοῦμαι τὰ καράβια·
νὰ 'πά' νὰ τὸ φυτέψωμε 'ς τάϊ-Γιωργιοῦ τὴν πόρτα. [6]

1. Χωρίον πλησίον τῆς Ἀρεοπόλεως (ἐπαρχία Οἰτύλου). 2. Χωρίον Μάνης. 3. Ἰωάννινα. 4. Ἕτερον χωρίον. 5. Τὸ Μονοδένδριον τῶν Βυζαντινῶν, ὁ τόπος εἰς ὃν θὰ ἐκδιωχθῶσιν οἱ Τοῦρκοι, κατὰ τὰς παραδόσεις, καὶ μέχρι τοῦ ὁποίου θὰ παύσῃ ἡ δίωξις. 6. Ὡς γνωστὸν ἐν τοῖς χωρίοις θάπτουσι τοὺς νεκροὺς ἐντὸς τοῦ περιβόλου τῶν ναῶν.

## ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

Α'.) Τὰ ἐν τῷ φυλλαδίῳ τούτῳ περιεχόμενα δημοτικὰ ᾄσματα, τὰ μὲν ὅλως ἀνέκδοτα ὄντα, τὰ δὲ διαφέροντα ἀπὸ τῶν ἤδη δεδημοσιευμένων ἐν διαφόροις συλλογαῖς, ἐστάλησαν τῇ ἐπιτροπῇ ὑπὸ διαφόρων λογίων. Τούτων σημειοῦμεν ἐνταῦθα τὰ ὀνόματα, παραπέμποντες εἰς τοὺς ἀριθμοὺς οὓς φέρουσι τὰ ὑφ' ἑκάστου σταλέντα δημοτικὰ ᾄσματα.

ΑΜΠΕΛΑΣ (ΤΙΜ.) ἔπεμψε τοὺς ἀριθμοὺς 62, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, μετὰ τῆς σημειώσεως ὅτι τινὰ τῶν μυρολογίων ἐχορηγήθησαν αὐτῷ ὑπὸ τοῦ ἐν Σύρῳ Κ. Ἀν. Χούρη.

ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ (ΠΕΡ.) ἐκ Σύρου 28, 29, 55, 56, 57, 58, 69.

ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ (ΔΗΜ.) ἐκ Λειψίας 48, 53, 64, 65.

ΛΑΜΠΡΟΣ (Π.) 1, 2, 3, 4, 9, 10, 11, 12, 13, 19, 20, 21, 45, 46, 47, 49, 50, 51, 52, 63.

ΠΕΤΡΙΔΗΣ (ΑΘ.) ἐξ Ἀρεοπόλεως 5, 6, 7, 8.

ΠΟΛΙΤΗΣ (ΝΙΚ.) 22, 23, 24, 25, 26, 27, 54, 61, 79, 80.

ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ (ΑΡ.) ἐκ Μήλου 14, 15, 16, 17, 18, 44.

ΦΕΡΜΠΟΣ (ΔΗΜ.) ἐκ Σύρου 33, 34, 38, 39, 40.

ΦΕΡΜΠΟΣ (ΠΑΝ.) 30, 31, 32, 35, 36, 37, 41, 42, 43, 59, 60, 66, 67, 68, 81.

Β'.) Ἡ ἐπιτροπὴ εὐχαριστεῖ τὸ κοινὸν διὰ τὴν ὑποστήριξιν, ἧς ἔτυχε παρ' αὐτῷ τὸ πρῶτον φυλλάδιον τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων, καὶ ἐκφράζει χάριτας πρὸς τὰ φύλλα τοῦ Ἑλληνικοῦ τύπου ὅσα μετ' εὐμενείας περὶ αὐτοῦ ἔγραψαν. Κατὰ καθῆκον δ' ἀναφέρει ἐνταῦθα τοὺς δι' ἀγορᾶς πλειόνων ἀντιτύπων συνδραμόντας τὸ ἔργον, μάλιστα τὸν ἐνταῦθα Σύλλογον πρὸς διάδοσιν τῶν γραμμάτων λαβόντα ἀντίτυπα 20 καὶ τοὺς κυρίους Μάρκον Ῥενιέρην, Παῦλον Λάμπρον καὶ Κωνσταντῖνον Σάθαν ἀνὰ 10.

Γ'.) Μετ' εὐγνωμοσύνης, ἣν καὶ ὁ Σύλλογος ἐν συνεδριάσει συνεμερίσθη, ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὴν πρὸς ἔκδοσιν τοῦ παρόντος φυλλαδίου γενναίαν συνδρομὴν τοῦ ἐν Γαλαζίῳ φιλογενοῦς Κ. Νεγρεπόντη, παρασχόντος πρὸς τοῦτο φράγκα 140 ἐκ ποσοῦ σταλέντος μὲν τῷ Κ. Κ. Σάθᾳ πρὸς ἀνταμοιβὴν τῶν ἐθνικῶν αὐτοῦ μελετῶν, μὴ γενομένου ὅμως δεκτοῦ παρ' αὐτοῦ, ὅστις καὶ προέτεινεν ἀντὶ τούτου τὴν εἰς τὴν ἐπιτροπὴν τῶν Ἀναλέκτων προσφοράν.

Δ'.) Ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς φυλλαδίου ἐπὶ τῆς ἐκδόσεως τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων θέλει ἐπιστατεῖ ἑπταμελὴς ἐπιτροπὴ ἀντὶ τῆς μέχρι τοῦδε πενταμελοῦς, ἐκλεχθέντων ὑπὸ τοῦ Συλλόγου πρὸς συμπλήρωσιν αὐτῆς τῶν τακτικῶν μελῶν κ. κ. Ἀριστομένους Προβελεγίου καὶ Γεωργίου Ζολώτα.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Α. ΚΤΕΝΑ ΚΑΙ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

# ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ,

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑι ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

ΤΟΜΟΣ Α'. ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1871. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Γ'.

## ΒΡΑΧΕΙΑ ΣΗΜΕΙΩΣΙΣ

### ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΠΡΟΓΕΝΕΣΤΕΡΩΝ ΣΥΛΛΟΓΩΝ ΔΗΜΩΔΩΝ ΠΑΡΟΙΜΙΩΝ.

Μετὰ μακρὸν χρόνου διάστημα, μεσολαβῆσαν ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ δευτέρου φυλλαδίου τῶν Ἀναλέκτων, περιλαβόντος ἀνέκδοτα δημοτικὰ ᾄσματα, δημοσιεύομεν τὸ παρὸν τρίτον τεῦχος, περιέχον παροιμίας. Τούτων αἱ μὲν εἶνε ἀνέκδοτοι, αἱ δὲ σπουδαίως παραλλάσσουσιν ἀπὸ τῶν μέχρι τοῦδε δημοσιευθεισῶν, αἵτινες περιέχονται εἰς τὰς κάτωθι συλλογάς, μὴ λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν περιοδικῶν φύλλων, τῶν τοπογραφιῶν καὶ διαφόρων ἄλλων συγγραμμάτων, ὅπου σποράδην παροιμίαι ἐτυπώθησαν.

1). *A. Negris.* A dictionary of modern Greek proverbs. Edinburgh. 1831.

2). *Ι. Ζ. Μανιάρη.* Ἡ σφίγξ ἢ συλλογὴ Ἑλληνικὴ παροιμιῶν. Ἔκδοσις πρώτη. Ἐν Τεργέστῃ. 1832.

3). *Ι. Βενιζέλου.* Παροιμίαι δημώδεις, συλλεγεῖσαι καὶ ἑρμηνευ-

θεῖσαι ὑπὸ — Ἐν Ἀθήναις, 1846. — Ἔκδοσις δευτέρα ἐπηυξημένη καὶ διωρθωμένη. Ἐν Ἑρμουπόλει 1867.

4). *Ι. Φ. Βερέττα.* Συλλογὴ παροιμιῶν τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων μετὰ παραλληλισμοῦ πρὸς τὰς τῶν ἀρχαίων. Ἐν Λαμίᾳ. 1860.

5). *Π. Ἀραβαντινοῦ.* Παροιμιαστήριον ἢ συλλογὴ παροιμιῶν ἐν χρήσει οὐσῶν παρὰ τοῖς Ἠπειρώταις μετ' ἀναπτύξεως τῆς ἐννοίας αὐτῶν καὶ παραλληλισμοῦ πρὸς τὰς ἀρχαίας. Ἐν Ἰωαννίνοις. 1863.

Ἐν πάσαις ταύταις ταῖς συλλογαῖς ἐτηρήθη ἡ ἀλφαβητικὴ τάξις. Περιττὸν κρίνομεν ἡμεῖς ἐνταῦθα νὰ καταδείξωμεν τὸ ἐπισφαλὲς καὶ ἀσταθὲς τῆς τοιαύτης μεθόδου, οὐδ' ἐπιχειροῦμεν νὰ συστήσωμεν καὶ φέρωμεν νέον τρόπον κατατάξεως, τοῦθ' ὅπερ καὶ τολμηρὸν θὰ ἦτο καὶ χρόνου ἔχρηζεν, ἐν ᾧ τὸ ἔργον ἡμῶν ἀπαιτεῖ ταχυτέραν διεξαγωγὴν, περιοριζόμενον εἰς τὴν διάσωσιν τῶν ὁσημέραι ἀπολλυμένων διανοητικῶν προϊόντων τοῦ λαοῦ. Διὰ ταῦτα, ὅπως μὴ ἐπιβραδυνθῇ ἐπὶ μᾶλλον ἡ ἔκδοσις τοῦ παρόντος φυλλαδίου, ἐκρίναμεν καταλληλότερον νὰ δημοσιεύσωμεν τὰς παροιμίας ὅπως ἐστάλησαν ἡμῖν, περὶ τούτου μόνον μεριμνῶντες, ὅπως αἱ δημοσιευόμεναι παρ' ἡμῶν ὦσιν ἀνέκδοτοι ἢ περιέχωσιν ἐπαισθητὰς διαφορὰς ἀπὸ τῶν ὁπουδήποτε ἐκδεδομένων. Περιέχονται λοιπὸν ἐν τῷ παρόντι τεύχει ἐκεῖναι μόναι τῶν σταλεισῶν ἡμῖν παροιμιῶν, ὅσαι δὲν εὑρέθησαν ὑπάρχουσαι ἐν τῇ δευτέρᾳ ἐκδόσει τοῦ Κυρίου Ι. Βενιζέλου, ἥτις περιέλαβε πάσας τὰς τέως ἐκδεδομένας. Οὕτως ἐκ 1600 περίπου παροιμιῶν ὅσας διάφοροι λόγιοι ἐφιλοτιμήθησαν νὰ πέμψωσιν ἡμῖν ἐξεκαθαρίσθησαν μόναι αἱ ἐνταῦθα δημοσιευόμεναι μετὰ ἐπίπονον, καὶ ἴσως, ὀφείλομεν νὰ τὸ ὁμολογήσωμεν, οὐχὶ λίαν ἀσφαλῆ ἔρευναν, οἵαν ἀπήτει ἡ πρὸς τὴν ἄνω μνημονευθεῖσαν συλλογὴν παραβολή.

*Ἡ Ἐπιτροπή.*

# ΔΗΜΩΔΕΙΣ ΠΑΡΟΙΜΙΑΙ

1.

Ὑστερνοὶ συλλογισμοὶ
ἔξε πᾶνε 'ς τὸ σολδί.

2.

Εἶνε καὶ μάναις γροσαριαὶς, εἶνε καὶ τρεῖς 'ςτὸ γρόσι.

3.

'Ποῦ πιάσῃ πέτρα καὶ δαρθῇ,
κανεὶς μή τονε λυπηθῇ.
Πρβλ. Βεν. σ. 223, ἀρ. 687.

4.

Τοῦ θεριστ' ηὖγε τὤνομα θερίσῃ δὲ θερίσῃ.

5.

Μάνα τὸ μάννα τοὐρανοῦ καὶ τὰ καλὰ τοῦ κόσμου.

6.

Ὁ σοϊλὴς ἐμίλησε κ' ὅπ' ἔχει (=ὁ πλούσιος) τἀπεκρίθη.

7.

Βούθα με, φτωχὲ, νὰ μὴ γενῶ συνόμοιός σου.
Πρβλ. Βεν. σ. 42, ἀρ. 60.

8.

'Σὰ δὲ θέλῃς νἄχῃς πίκρα,
τὰ 'δικά μου λόγια ἀγρίκα.

9.

Χορό 'γύρευε ἡ Μαροῦ
κ' ηὗρε κι' ἄντρα χορευτὴ (λυριστή).
Πρβλ. Βεν. σ. 1, ἀρ. 6.

10.

Καλὸς κακὸς ὁ φράχτης μὰς πέντ' ἀνέμους ἔφραζε.
Πρβλ. Βεν. σ. 134, ἀρ. 264.

11.

Ἂν φτύσω ἀπάνω φτυῶ τὸν οὐρανὸ,
ἂν φτύσω κάτω φτυῶ τὰ γένεια μου.
Πρβλ. Βεν. σ. 220, ἀρ. 629.

12.

Σταλαματιὰ σταλαματιὰ
ὡς καὶ τὸ μάρμαρο τρυπᾷ.
Πρβλ. Βεν. σ. 277, ἀρ. 131.

13.

Ὅπου θέλ' νὰ ταξειδέψῃ 'στὴν περιγιαλιὰ κοιμᾶται.
Πρβλ. Βεν. σ. 212, ἀρ. 515.

14.

Χωρὶς τὴ ῥουφιάνα
δὲ γίνεται πουτάνα.

15.

Ὅποιος ἔχτυπο δὲ θέλει γείτονα χαλκιᾶ δὲν κάνει.

16.

Χωραφάκι ὅσο 'μπορεῖς
καὶ σπιτάκι ὅσο χωρεῖς.

17.

Ὅπου σπαρανιάρει ἀπὸ τὸν πύρο χάνει ἀπὸ τὸ καρτσόνι.

18.

Τοῦ παππᾶ τὸ πετραχήλι
ποταμὸς εἶνε καὶ χύνει.

19.

Ὅσα βρέχει ὁ οὐρανὸς καὶ δέχεται ἡ γῆ, σκεπάζει ἡ μάνα τοῦ παιδιοῦ.

20.

Ὅσαις πράσιναις φοράδαις,
τόσαις καλαὶς πεθεράδες.

21.

Ἴδες πράσινο ποντικά;
ἴδες καὶ Χιώτη γνωστικό.

22.

Τοῦ Μαρτιοῦ τὰ σκοτεινὰ 'σὰν τὰ 'δῇς μὴ φοβηθῇς,
μ' ἂν τὰ 'δῇς καὶ φοβηθῇς, εὗρε τρύπα νὰ χωθῇς.

23.

Ὁ Γεννάρης κι' ἂν γεννᾷ
τοῦ καλοκαιριοῦ μηνᾷ.

24.

Ὁ Γεννάρης κι' ἂν γεννᾶται
τοῦ καλοκαιριοῦ θυμᾶται.

25.

Μιὰ φορὰ γερνοῦν τὰ κάλλη,
δὲν 'ξαναγυρίζουν πάλι.

26.

Τὸ κακὸ τὸ 'ξεῖδι
τὸ σταμνί του τρώει.

Πρβλ. Βεν. σ. 305, ἀριθ. 293.

27.

Ψάρια 'στὸ 'γιαλὸ,
κατσίκια 'στὸ βουνό.

28.

Κάλλια 'ποῦ κάνει ἡ μοῖρά του παρὰ 'ποῦ κάνει ἀτός του.

29.

Ἡ πορτική τὰ γέδεντα γιὰ πανηγύρι τἄχει.

30.

Ὅποιος κλαίει τὸν κόσμο κλαίει τὴν κεφαλή του.

31.

Μήτ' ἀράπης σ' ἀπαντήση,
μήτε τὸ σταυρό σου κάμης.
Πρβλ. Βεν. σ. 164, ἀρ. 211.

32.

Γαμιέσαι, κόρη, χαίρεσαι, μὰ ν' ἀρχ' ἡ γέννα καὶ νὰ δῆς.
Πρβλ. Βεν. σ. 383, ἀρ. 27.

33.

Καλὰ νειάτα, κακὰ γερατειὰ ὅλα κακά.

34.

Ἅ(ν) δὲ σταθῆ ἡ πέτρα δὲ μαλλιάζει.
Πρβλ. Βεν. σ. 326, ἀρ. 608.

35.

Ἀπὸ 'κεῖ ποῦ πηδήσ' ἡ κατσίκα
θὰ πηδήσῃ καὶ τὸ κατσικάκι.

36.

Ὅπου κοπελλομάθει δὲ γεροντοξεχνᾷ.
Πρβλ. Βενιζ. σ. 291, ἀρ. 93.

37.

Παρὰ κακοπανδρεμμένη
κάλλιο χήρα κουρεμένη.
Πρβλ. Βεν. σ. 250, ἀρ. 40.

## 38.

Ὤμορφο ποῦνε τ' ὤμορφο 'ςτὸν ἄνθρωπον ἡ γνῶσι!
νὰ τὴν κρατῇ νὰ περπατῇ νὰ μή τηνε δολώσῃ!

## 39.

Εἶνε κι' ὥραις τοῦ νεροῦ,
εἶνε κι' ὥραις τοῦ κρασιοῦ.

## 40.

Τὸ ἕνα μ' αὐτὶ κάν' ἀστρακιὰ καὶ τἄλλο μου κανάλι
νὰ 'μπαίνουν ἀπ' τὴ μιὰ μεριὰ νὰ 'βγαίνουν ἀπ' τὴν ἄλλη.

## 41.

Ἔχε τὰ πόδια σου ζεστὰ, τὴν κεφαλή σου κρύα
νὰ μὴ φοβᾶσαι τὸ γιατρὸ, νὰ μή τον ἔχῃς χρεία.

## 42.

Σφάκελλά της 'π' ἀγαπᾷ
'πανδρεμμένον ἢ παππᾶ.

## 43.

Τὸ Σιφναίϊκο 'ποδοσίδι
μιὰ ἐληὰ κ' ἕνα κρομμύδι.

Παρὰ τοῖς νησιώταις εἶνε παροιμιώδης ἡ τῶν Σιφνίων πτωχεία διὰ τὸ πετρῶδες τῆς νήσου· διὸ καὶ τὰ δῶρά των εἶνε λίαν εὐτελῆ. (Ποδοσίδι =δῶρον ἐκ πραγμάτων συνιστάμενον, ἢ μία ἐληὰ, διότι ἔχει ἡ νῆσος ἱκανὰ ἐλαιόδενδρα, ἢ ἓν κρόμμυον).

## 44.

Ὅπου κάθεται μαργόνει
κι' ὅπου περπατεῖ μαζόνει.

Μαργόνω = ἀποναρκοῦμαι ὑπὸ τοῦ ψύχους.

## 45.

Ὁποιος περπατεῖ κι' ἀγκαθάκι τοῦ 'μπήγεται.

46.

Κόπελος κοπέλι θέλει.

47.

Ἡ σύμπλεασι γεννᾷ τὴν ἀγάπη.

48.

Ἂν εἶχε γνῶσι καὶ μυαλὸ ὁ Μιχελῆς τ' Αργάλη
τῆς Παναγιᾶς δὲν ἔλεγε νὰ παίξῃ τὸ σουργιάλι.

Ἀνόητός τις βουκόλος, Μιχελῆς τοῦ Ἀργάλη καλούμενος, εἰσελθὼν εἴς τι ἐκκλησίδιον ηὔλει· εἶτα προσεκάλει καὶ τὴν τῆς Θεοτόκου εἰκόνα νὰ παίξῃ τὸν αὐλὸν, ἐνῷ δὲ προσεκάλει αὐτὴν ἐπὶ πολλὴν ὥραν, θυμωθεὶς διότι δὲν εἰσηκούετο, ἀνέτεινε μεθ' ὁρμῆς τὴν χεῖρα δι' ἧς ἐκράτει τὸν αὐλὸν πρὸς τὰ ἄνω· ἀλλὰ διὰ τῆς κινήσεως ταύτης τῶν χειρῶν πατάξας τὴν κανδήλαν ἔρριψεν αὐτὴν κατὰ τῆς κεφαλῆς του μεθ' ὅλων τῶν ἐν αὐτῇ. (Σουργιάλι=πλαγίαυλος). Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ παντὸς ἐρεθίζοντος τὸν ἑαυτοῦ κρείττονα καὶ ὡς ἐκ τούτου κακὰ πάσχοντος ἐπὶ τέλους.

49.

Ὁ φρόνιμος τὴν πίκρα του παρηγοριὰ τὴν ἔχει.
Πρβλ. Βεν. σ. 244, ἀρ. 974.

50.

Ἂ(ν) δὲν κλάψῃ τὸ παιδὶ
δὲ δίν' ἡ μάνα τὸ βυζί.
Πρβλ. Βεν. σ. 313, ἀρ. 411.

51.

Ἂς με 'ποῦν κερὰ-γαδάρα,
ὥς που ναὔρουν τὤνομά μου.

52.

Τέτοια βάσαν' ἔχ' ἡ ρόκα
κ' ὅποιον θέλεις ἄμε 'ρώτα.

53.

Τέχνη θέλει τὸ πριόνι,
κι' ὅποιος τὸ κρατεῖ νὰ 'δρόνῃ.

54.

Ὅποιος πολλὰ 'μιλεῖ πολλὰ κολάζεται.

Πρβλ. Βεν. σ. 217, ἀρ. 588.

55.

Σκαμνιοῦ ποδάρι ἔπεσε; Ἄλλο 'ς τὸν τόπο του.

56.

Ὅποιος δὲν ἔχει γρόσσα  
δὲν ἔχει μήτε γλῶσσα.

57.

Ἔχεις γλῶσσα;  
ἔχεις γρόσσα.  
Ἔχεις φλωριά;  
ἔχεις θωριά.

Πρβλ. Βεν. σ. 89, ἀρ. 352.

58.

Τοῦ Στεφανῆ  
ὡς τοῦ φανῆ.

59.

Κάλλια 'νε ἡ προυκοχάμουσα  
παρὰ ἡ προυκοπάρουσα.

60.

Ὁποὔχει χίλια 'πέρπυρα καὶ κακουδὲ γυναῖκα  
τὰ χίλια πᾶνε 'ς τὸ καλὸ κ' ἡ κακουδὲ ἀπομένει.

Ἠ έ ρ π υ ρ α = ὑπέρπυρα. — Κ α κ ο υ δ ὲ = κακοειδής, δυσειδής. Πρβλ. Βεν. σ. 264, ἀρ. 255.

61.

Τὸ λωλὸ πουλὶ μοναχό του δείχνει τὴ φωλειά του.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

62.

Ὁ Γυιούκας μὲ τὸ σκλάβο του.

Ἐπὶ τῶν ζητούντων συμβοηθοὺς πρὸς ἐκτέλεσιν ἀσήμαντου ἐργασίας.

63.

Τὰ μοῦτρά μου ἐπέσαν 'ςτὴν ποδιά μου.

Ἐπὶ ἐντροπῆς.

64.

Εἶνε κολλησάντε καὶ κολλημάντε.

Λέγεται μετά τινος εἰρωνείας περὶ γυναικῶν δεικνυουσῶν ἀμοιβαίαν πίστιν καὶ εἰς στενὴν σχέσιν εὑρισκομένων.

65.

Κλάψτε, γειτόνισσαις, τὸν ἄνδρα μου γιατὶ ἐγὼ δὲν ἀδειάζω.

Ἐπὶ τῶν ἀφινόντων εἰς τοὺς ἄλλους τὰς ἰδίας τῶν ὑποθέσεις.

66.

— Καλὴ 'σπέρα Ξενοῦ — Καλῶς τὸν Λιοντῆ

67.

— Ἤκουσες τὸ μπούμ; Ἐγὼ μοῦ 'τανε.

Ἐπὶ τῶν ἄνευ χάριτος ὁμιλούντων. Προῆλθον δὲ αἱ δύο παροιμίαι αὗται ἐκ τοῦ ἑπομένου συμβάντος. Ἐν χωρίῳ τῆς Χίου Βροντάδῳ ὑπηρέτης ἠρᾶτο νεάνιδός τινος. Τὸ ἑσπέρας μετὰ τὸ πέρας τῆς ὑπηρεσίας του ἀπήρχετο ἵνα κλώσῃ μετὰ τῆς ἀγαπητῆς του. Πρὶν πλησιάσῃ εἰς τὴν οἰκίαν ἐπυροβόλει· φθὰς δ' ὑπὸ τὸ παράθυρόν της ἔρριπτε πετράδια, καὶ ἐκείνη ἀκούουσα τὸ σύνθημα προέβαινεν εἰς τὸ παράθυρον καὶ ἐγίνετο ἡ ἑπομένη συνδιάλεξις — Καλὴ 'σπέρα Ξενοῦ. — Καλῶς τὸν Λιοντῆ. — Καλά 'σαι Ξενοῦ; — Καλὰ Λιοντῆ. — Ἤκουσες τὸ μπούμ; — Ἤκουσά το. — Ἐγὼ μοῦ 'τανε.... Μετὰ μακρὰν δὲ διαμονὴν ἐν σιωπῇ, ἔλεγε πάλιν:— Καλὴ νύκτα, Ξενοῦ. — 'Στὸ καλὸ Λιοντῆ. Καὶ ἡ Ξενοῦ εἰσήρχετο καὶ ἔκλειε τὸ παράθυρον, ὁ δὲ Λιοντῆς ἐπέστρεφεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν του, ἕτοιμος νὰ ἐπανέλθῃ τὴν ἐπιοῦσαν πρὸς ἐπανάληψιν τοῦ αὐτοῦ διαλόγου.

Ξενοῦ=Ξένη, Πολυξένη. — Λιοντῆς=Λεωνίδας.

68.

Ὁ λύκος τὴν τρύπα του ἀλλάζει, μὰ τὴ γνώμη του ὄχι.

69.

Ἡ νεότης καὶ τὰ κάλλη
δὲν ξαναγυρίζουν πάλι,
μ' ἂν ξαναγυρίσουν πάλι
ἔχουν ἀνοστιὰ μεγάλη.

70.

Ἐγὼ δὲ 'γέλασα τὸ πρωΐ, καὶ θὰ γελάσω τὸ μεσημέρι;

71.

Οἱ ὕστερνοὶ μετανοιωμοὶ πενῆντα πᾶνε 'ςτ' ἄσπρο.

72.

Χωρὶς κέρδο κέρατα;

Λογοπαίγνιον. Ἐπὶ τῶν ὑποβαλλομένων εἰς μεγάλας θυσίας ἄνευ ὠφελείας.

73.

Ἂν δὲν ἐσφάλλαν γνωστικοί,
ἄλλοι 'ς τὴν μοῖρα τῶν λωλῶν.

74.

Ἅγιος Θεόδωρος παξιμαδοκλέφτης.

Ἐπὶ ὑπούλων καὶ ὑποκριτῶν.

75.

Σὰν κομμένη κεφαλή.

Διὰ τὴν γλῶσσαν τῶν φλυάρων.

76.

Τῆς εὔμορφης τὰ κάλλη
ἢ ἄκρῆες ἢ φτενάίς.

Ὅτι συστατικὸν τοῦ κάλλους εἶνε τὰ λεπτὰ ἄκρα, οἷον δάκτυλοι κτλ.

77.

Ἄστρον εἶδες; ἄλλη 'μέρα.

78.

Ἐδούλεψά σε κ' ἔφαγα·
εὐχαριστῶ τὰ χέρια μου.

79.

Κ' ἔτσι κόκκινη κ' ἔτσι κατακόκκινη.

80.

Ποιὸς 'πῆρε τὸ φαγὶ ἀπ' τὸ στόμα μου;
Ὅποιος 'πῆρε τὴ δουλειὰ ἀπ' τὰ χέρια μου.

81.

Ὁ Στεμιτσιώτης δὲ σκοτόνει Τοῦρκον;

Ὅτε οἱ Ἕλληνες ἐπολιόρκουν τὴν Τρίπολιν, νέος τις ἐκ Στεμνίτσης ἐκρύβη εἰς σπήλαιον ἵνα μὴ λάβῃ καὶ αὐτὸς μέρος εἰς τὴν πολιορκίαν· τόση ἦτο ἡ δειλία του. Μετὰ δὲ τὴν ἅλωσιν τῆς πόλεως καὶ τὴν παράδοσιν τῶν Τούρκων εἰδοποιηθεὶς παρά τινος καὶ παρακινούμενος ἵνα ἐξέλθῃ ὡς παρελθόντος ἤδη τοῦ κινδύνου, μόλις μετὰ τρεῖς ἡμέρας καταπεισθεὶς ἀφῆκε τὸ σπήλαιον καὶ ἁρπάσας παλαιάν τινα σπάθην ἔδραμε πρὸ τοῦ σεραγίου, εὑρὼν δὲ πτῶμα Τούρκου ἐπετέθη κατ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἐκτύπα διὰ τῆς σπάθης, ἐπαναλαμβάνων μεθ' ὁρμῆς «τσυλίσου μουρτάτε· τί θαρρεῖς; ὁ Στεμιτσιώτης δὲ σκοτόνει Τοῦρκον;»

82.

Πόρδον ἤκουσες; σκατοῦ μαντάτο.

Ἐπὶ ἀναποφεύκτων.

83.

Ὁ Ἀπρίλης
εἶνε γρύλλης.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ι. ΦΕΡΜΠΟΣ.

84.

Παλληκαριοῦ χατῆρι μὴ χαλᾷς.

85.

Κλαίει 'ςὲ ξένο λείψανο.

86.

Σαράντα χρόνο 'ςτὸ Πατριαρχεῖο καὶ τὸν ἀρχιδιάκο δὲν ἐγνώρισε.

87.

Καὶ τὴν κόττα καὶ τὴν πόρτα.

88.

Ὅ τι σοῦ λένε ν α ὶ κι' ὅ τι ξέρεις κάνε.

89.

Θὰ σὲ κάνω νὰ εἰπῇς τὸ Δεσπότη Παναγιώτη.

90.

Λειτουργάει μὲ ξένα κόλλυβα.

Πρβλ. Βεν. σ. 155, ἀρ. 79.

91.

Τὸν ἄκουσε τὸ χωριὸ καὶ δὲν ἔμεινε καλύβι.

92.

Τὸν ἄκουσε τὸ χωριὸ κ' ἔκαμε τὴν καμπάνα κοφίνι.

93.

Ἔχανε τὸ χωριὸ χωράφι.

94.

Ὁ χάρος τὸν παρακαλεῖ κ' ἐκεῖνος καμαρόνει.

95.

Ποιὸς εἶδε πράσιν' ἄλογο καὶ Θοδωρῆ μὲ γνῶσι;

96.

Ὅλα τὰ παιγνίδια τὰ παίζει ὁ κασσίδης, μὰ ὄχι καὶ τὸ κλωτσοσκοῦφι.

97.

Τῆς καλῆς οἰκονόμα ἄντρα, τῆς ἀχαμνῆς εἶνε πιό ἀπ' τὴν πόρτα.

98.

Ὁ βλάχος ἄρχος κι' ἂν γενῆ βλαχίλας θὰ μυρίσῃ.

Πρβλ. Βεν. σ. 179, ἀριθ. 36.

99.

Ἂν ἀρτυθῆς νὰ φᾶς ἀρνὶ κι' ἂν κλέψῃς νὰ ἦν' ἀσῆμι.

100.

Πέντε βλάχοι τρεῖς κουβένταις.

101.

Κοντὸ σοῦ 'κόπη φόρεσ' το, μακρὺ σοῦ 'κόπη λυόσ' το.

Δ. ΒΑΡΔΟΥΝΙΩΤΗΣ.

---

102.

Αἴς 'Αντώνης 'ς τὸ γουροῦνι.

'Επὶ ἐπιμόνων.

103.

Ἡ πεῖνα 'μάτια δὲν ἔχει,
κι' ἂν ἔχῃ δὲ βλέπει.

104.

Εἶπε ἡ γάνα τῆς χαυτρίλλας :
φύγε 'δῶθε μή με χρίσῃς.

105.

Ὅποιος σπουδάζει τσακίνεται.

Πρβλ. Βενιζ. σ. 206.

Ι. Σ. ΚΡΑΣΣΑΣ.

---

106.

Δούλευε νὰ χορεύῃς,
κέρδευε νἄχῃς.

107.

Πὤχει ἀνάπαλλη καρδιὰ
χαίρει καὶ κόσμο δωρεανό.

Ἐπὶ τῶν μὴ καταβαλλομένων ὑπὸ τῆς συμφορᾶς.

108.

Ὅσο σκεπάζ' ὁ οὐρανὸς τὴ γῆ
σκεπάζ' ἡ μάνα τὸ παιδί.

109.

Ἡ γουρούνα δὲν εἶχε παιδεμμὸ καὶ τὰ γουρούνια 'παίδευε.

Ἐπὶ τῶν ἀξιούντων νὰ διορθώσωσιν ἄλλους ἐν ᾧ αὐτοὶ εἶνε ἀδιόρθωτοι.

110.

Ἀλλοὶ 'ς τὸν ὅπου λείπει ἀπ' τὸ γάμο του.

111.

Δεκοχτὼ 'ν οἱ Βεσσιανοὶ
κ' ἔχουν εἴκοσι Θεούς.

Ἐπὶ τῶν δυσκόλως συνεννοουμένων. Β έ σ σ α ι χωρίον Χίου. Προβλ. Βεν. σ. 64, ἀριθ. 166.

112.

Ἑκατὸ Καρδαμυλίταις
ἕνα γάδαρο' φορτώναν.

Ἐπὶ τῶν ἀνικάνων. Προβλ. Βεν. σ. 65, ἀρ. 174.

113.

Ἀπὸ λωλὸ κι' ἀπὸ μωρὸ μαθαίνεις τὴν ἀλήθεια.

Προβλ. Βεν. σ. 25, ἀρ. 321.

## 114.

Ὅταν ὅλοι ἀποκλάψουν τότ' ἡ χήρα ἀναδακρυόνει.

## 115.

Ὅποιος δὲ μετρᾶται ἄλλοι τὸν μετροῦνε.

## 116.

Σὰν δὲ φτάνῃ ἡ γάττα τὰ ψάρια, λέγει πούφ βρωμοῦνε.

Πρβλ. Βεν. σ. 226, ἀρ. 731.

## 117.

Ἀλλοὶ 'ς τὸν ὅπου πέσῃ 'ς τὴν ἡγῆ καὶ τόνε φά' τὸ χῶμα.

Ὅτι οἱ ἐπιζῶντες παρηγοροῦνται τάχιον ἢ βράδιον.

## 118.

Τοῦ κυροῦ μου ἡ πουγκάρα
σκιάζει ἐμὲ τὴν κόξα μου.

Ὁ πλοῦτος σκιάζει τὰ ἐλαττώματα τῶν ἀνθρώπων. Κόξα = ὕβος, καμπούρα.

## 119.

Κάλλιο κόκκινος ἀφ' τὸ θυμὸ
παρὰ κίτρινος ἀφ' τὴ 'ντροπή.

Πρβλ. Βεν. σ. 130, ἀρ. 188, σ. 132, ἀρ. 224, σ. 133, ἀρ. 238.

## 120.

'Λίγο πεῖνα 'λίγο πεῖνα καὶ καθάρια γεροντιά.

Ἐπὶ τῶν στερουμένων τῆς ἀναγκαίας τροφῆς.

121.

Τὸ πολὺ φαγὶ σπληνιάζει
καὶ τὸ 'λίγο μαραζιάζει
καὶ τὸ συχνομπουκουνάτο
ἔχει τἄντερο γεμάτο.

Πρβλ. Βεν. σ. 314, ἀρ. 429, 430.

122.

Τὸ καϋμένο τὸ κρασὶ
τὴν καρδοῦλά μου τὴ σεῖ.

123.

Ἂν ἤκουε ὁ Θεὸς τῶν κοράκων!

Ἐπὶ τῶν αἰτούντων παράλογα. Πρβλ. Αἰσώπου μύθους, 208 ἔκδ. Halm, 32 ἔκδ. Κοραῆ).

124.

Ὅπου 'δῇς μουριὰ καὶ βάτο
τρέχει καὶ νερὸ ἀπὸ κάτω.

ΔΗΜ. Ι. ΦΕΡΜΠΟΣ.

---

125.

Δουλεύουν κακορρίζικοι γιὰ τοὺς κακορρίζικους.

126.

Ἄρτα ἀρτυμὴ τοῦ κόσμου.

127.

Χορτάσαν τοῦ μακελλάρη τὰ παιδιὰ καὶ 'κάμαν τἄντερα δακτυλίδια.

128.

Τοῦ πραγματευτῆ τἄλογο πηγαίνει κουτσαίνοντας.

129.

Τὸ διπλὸ ραβδὶ κακό εἶνε, τὸ διπλὸ φαΐ ὄχι.

130.

Κ' ἐγὼ 'ξέρω νὰ ὑφαίνω,
νὰ πατῶ καὶ νὰ βαραίνω.

'Επὶ τῶν νομιζόντων εὐκόλους ὅλας τὰς ἐργασίας.

131.

Τὸ στενευούμενο νερὸ πηγαίνει τἀνηφόρι.

Ὅτι ἡ ἀνάγκη καὶ ἡ ἀπελπισία πολλὰ ἀπεργάζονται.

132.

Χορεύει 'ςτὸ πιάτο.

'Επὶ ἀνθρώπων εὐκινήτων.

133.

Χάσι κόσμου χαρὰ Θεοῦ.

134.

Κλέφτην ἴδες, πρῶτά σ' ἴδε.

135.

Πρώϊμο ἀρνὶ μαλλιὰ καὶ κέρατα.

136.

'Αλλοῦ μὲ τρίβεις, δέσποτα, κι' ἀλλοῦ ἔχω τὸν πόνο.

137.

Ἡ τέχνη ἀνικάει τὴν ἀνδρεία.

138.

Χέρι 'ποῦ κόψ' ἡ κρίσι δὲν πονεῖ.

Πρβλ. Βεν. σ. 338, ἀρ. 32.

139.

Κλέφτε ἄγιους,
φῶτα ἄγιους.

## 140.

Ἡ ἀδειανὴ πιστόλα δύο φοβίζει.

## 141.

Ἂς χαρῇ ἡ γουργάρα
κι' ἂς κοπῇ ἡ ποδάρα.

## 142.

Φωτιὰ, σκαφίδι, νερὸ ἔχουμε· μόνε τἄλευρι λείπει γιὰ νὰ κάμωμε ψωμί.

## 143.

Τὸ γουρούνι 'σπίτι ἀδειάζει, μὰ 'σπίτι δὲ γιομίζει.

## 144.

Πρῶτα καβαλίκεψε τἄλογο κ' ἔπειτα βάρ' του νὰ προβατήσῃ.

## 145.

Ζούλα ζούλα
πάει ἡ μούλα.

Ἡ πλεονεξία πολλὰς ζημίας προξενεῖ.

## 146.

—Μένα μὲ λένε Πενταρβάνη.
—'Σὰ σοῦ δώσουν φάη καὶ δέκα.

Ἡ ἀπόκρισις πρός τινα καυχώμενον ὅτι ἠδύνατο νὰ φάγῃ πέντε ἀρβάναις (πήτταις).

## 147.

Δύο γυμνοὶ παντρεύονται ὁ κρυὸς τὸν παγωμένον.

Ὁμοία τῇ Γαλλικῇ la faim a épousé la soif.

## 148.

Γαρούφαλλο 'ςτὴ γειτονιὰ κι' ἀγκάθι μέσ' 'ςτὸ 'σπίτι.

Ἐπὶ τῶν προσηνῶς μὲν πρὸς τοὺς ξένους, ἀποτόμως δὲ πρὸς τοὺς οἰκείους φερομένων.

## 149.

Όσῳ εἴχαμε τὴ μάνα μας πηγαίναμε οὖλο τὰ 'πίσω, τώρα 'ποῦ δὲν τὴν ἔχουμε πηγαίνουμε οὖλο τὰ 'μπροστά.

Ἐν ὅσῳ δηλαδὴ ἡ μήτηρ ἔζη, ἐφρόντιζεν ὅπως διὰ ξύλων πληροῖ τὴν ἑστίαν, τὰ δὲ τέκνα της μὴ ὑποφέροντα τὴν πολλὴν θερμότητα ἀπεμακρύνοντο τῆς ἑστίας· ἀποθανούσης δὲ τῆς μητρὸς τὰ τέκνα τρέμοντα ἐκ τοῦ ψύχους συνωθοῦντο περὶ τὴν ἐσβεσμένην ἑστίαν ὅπως καὶ ἐπ' ἐλάχιστον θερμανθῶσιν. — Ἡ παροιμία δεικνύει διὰ τούτων τὸ φιλόστοργον καὶ προνοητικὸν τῆς μητρός.

## 150.

Ἴδες πράσιν' ἄλογο;
Ἴδες Χιώτη φρόνιμο.
Ἴδες γουροῦνι παστρικό;
Ἴδες Μανιάτη γνωστικό.

Πρβλ. Βεν. σ. 196, ἀρ. 226.

## 151.

Σαββάτο κάνε τὴν ἀρχὴ καὶ 'ξόφλησι μὴν κάνῃς.

## 152.

Πήγαινε μ' ἕναν ἄρχοντα νὰ φάῃ τὸ κρέας νὰ σοῦ δώσῃ τὰ κόκκαλα.
Πήγαινε μ' ἕνα φτωχό· τί νὰ φάῃ ἐκεῖνος, τί νὰ σοῦ δώσῃ κ' ἐσέναγε;

## 153.

Ἔχουμ' ἕντεκα, κι' ἡ βάρκα γέρνει.

Ἐπὶ δυσχερῶν περιστάσεων.

## 154.

Μικρά ἦταν τὰ παιδάκια μας,
μικρά ἦταν τὰ φαρμάκια μας.

Πρβλ. Βεν. σ. 166, ἀρ. 233.

## 155.

Νοικοκύρης μὲ δυὸ ζευγάρια κότταις.

156.

Ὁ προκομμένος ἄνθρωπος
ἀπ' τὸ φαΐ του φαίνεται.

157.

Ποῦ κονεύουν οἱ στραβοί;
—'Στὴν ἁγιὰ Παρασκευή.

158.

Τ' ἔχετε, μάτια μου, καὶ δὲν κλίνετε; Ἔχω καὶ δὲ σᾶς δίνω;
Ἐπὶ τῶν ἕνεκα πείνης ἀγρυπνούντων.

159.

Εἶδ' ὁ τρελλὸς τὸ μεθυσμένον κ' ἐφοβήθη.

160.

Καλὴ κακὴ γυναῖκα μὲ 'βγάνει ἀπὸ καθενοῦ κερατᾶ πόρτα.

161.

Ὁπῶχει τὸ συντραύλιστρο
γιατὶ νὰ καίῃ τὰ χέρια του;

162.

Ὁ κόσμος μὲ τὸν κόσμο τἄχει.

163.

Ἄρμα καὶ γράμμα ἀπὸ χεριοῦ.

164.

Ἡ μάνα σου σ' ἐβάσταξεν ἐνιὰ μῆνες καὶ σὺ δὲ 'μπορεῖς νὰ βαστάξῃς;
Ἐπὶ ἀνυπομόνων.

165.

Ὄξω κόρακας καὶ μέσα περιστέρα.
Ἐπὶ δυσμόρφων, ἀλλ' ἀγαθῶν γυναικῶν.

166.

Περισσεύει τοῦ Μούργου, νὰ φάῃ ὁ Τραχήλης;
Ἐπὶ ἀπλήστων. Μοῦργος δὲ καὶ Τραχήλης ὀνόματα μολοσσῶν.

## 167.

Καμμιὰ φορὰ τὰ φέρνει ὁ διάβολος κ' ἡ σκούφια τοῦ Μιχάλη κ' ἔρχονται τὰ πράγματα ἀπὸ τὰ κεραμίδια.

Ἐπὶ τῶν ἀνελπίστως συμβαινόντων.

## 168.

Μιᾶς στιγμῆς ὑπομονὴ, δέκα χρονῶν ῥεχάτι.

Ῥεχάτι = ἀνάπαυσις. Λέξις τουρκική.

## 169.

Σγάρλα σγάρλα ἡ κόττα 'βγάνει τὰ 'μάτια της.

Ὁ εἰς πολλὰς δυσχερεῖς ἐπιχειρήσεις ἀναμιγνύμενος βλάπτεται ἐπὶ τέλους.

## 170.

Κάνει κι' ὁ κόρακας ἀϊτὸ, κάνει κι' ὁ ἀϊτὸς κουρούνα.

Ἐκ κακῶν γονέων καλὰ τέκνα πολλάκις γεννῶνται ὅπως καὶ τὸ ἐναντίον.

## 171.

Κάνει ὁ λύκος συντροφιὰ
κ' ἡ ἀλεποῦ νοικοκυρά.

## 172.

Ἔχει κ' ὁ Γιῶργος μπουργαρὶ, ἔχει κ' ἡ Μάρω λάκκο.

## 173.

Καλογέροι φράζουν κῆπο,
καλογρηαὶς πηδοῦν καὶ 'μπαίνουν.

## 174.

Κάλλιο ἡ μάμμα μου
πέρι ἡ μάνα μου.

Ἐπὶ ἐγωϊστῶν. Μάμμα δὲ ἡ κοιλία τῶν ὀρνίθων ἐκ τοῦ μαμμᾶν ἴσως, ὅπερ εἰς τὴν γλῶσσαν τῶν παίδων τὸ ἐσθίειν ἐσήμαινεν (Ἡσύχ. καὶ Φώτιος ἐν λ.).

## 175.

Δοῦλος ἂ δὲ γίνῃς, ἀφέντης δὲ γίνεσαι.

176.

Δὲν πρέπουν τὰ πρεπούμενα καὶ τοῦ γαϊδάρου σέλλα.

177.

Ἔμου φτωχὸ τἀρνὶ, ἔμου πλατειὰ ἡ ὠρά του.
Ἐπὶ πτωχαλαζόνων.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

---

178.

Ἄσ δὲν ἔχῃς γέρο, δός κι' ἀγόρασε.
Πρβλ. Βεν. σ. 207, ἀρ. 443.

179.

Ἠβάλανε τὸ λωλὸ νὰ 'βγάλῃ τὸ θεριὸ ἀπὸ τὴν τρύπα.

180.

Ἀλλοΐς τονε ποῦ δὲν 'πάρῃ τὴν κουλλούρα του ἀπὸ τὸ Σάββατο.

181.

Κακοθερίζεις τραγουδεῖς; κακὸ χειμῶνα θἄχῃς.

182.

Πάρε γυναῖκ' ἀπὸ γενειὰ καὶ σκύλο ἀπὸ μάνδρα.

183.

Ἔπαρε βούδι σελλωτὸ καὶ γάϊδαρο καμπούρη,
γυναῖκα λιγνοκάπουλη, χοῖρο μακρυομούρη.

184.

Μὲ τὴ μιά μου θυγατέρα πέντε γάμους ἤκαμα.
Πρβλ. Βεν. σ. 157, ἀρ. 107.

185.

Ὁ παππᾶς ὅσοι 'δῇ τόσοι βλοᾷ (=εὐλογεῖ).

186.

Ἄκουε ζύμη καὶ φούσκονε προζύμι.

Πρβλ. Βεν. σ. 5, ἀρ. 49.

187.

Ὁ σταλαιτὸς καὶ ὁ κακὸς γείτονας 'βγάνει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὸ 'σπίτι.

188.

Ὅγοιος δὲν ἔχει καλὸ νοῦ πρέπει νἄχῃ καλὰ ποδάρια.

Πρβλ. Βεν. σ. 207, ἀρ. 445.

189.

Ἡ γρηὰ τὸ μισοχείμωνο ποπών' ἠγύρεψε.

Πρβλ. Βεν. σ. 95, ἀρ. 50, 51.

190.

Τσαγκάρης ἀξυπόλητος, ῥάφτης παραλυμένος
κι' ὁ μυλωνᾶς ἀνάλεστος καὶ πάντα πεινασμένος.

Πρβλ. Βεν. σ. 322, ἀρ. 549.

191.

Ὅπ' ἔχει ἀμπέλι' ἂς βάν' ἀργάταις
καὶ καράβια καλαφάταις.

192.

Βαθειὰ βροντὴ γοργὸ νερό.

193.

Εἰς τῆς 'λεύτερης τὴν πόρτα ἐκατὸ κι' ὁ γάϊδαρος.

194.

Μάρτης γδάρτης
καὶ παλουκοκαύτης

καὶ τιναχτοχουρουπᾶς
καὶ τιναχτοβισακκᾶς.

Πρβλ. Βεν. σ. 152, ἀρ. 32.

195.

Τοῦ Γεννάρη τὸ φεγγάρι
παρὰ 'λί(γ)ο νἄνε 'μέρα.

196.

Τοῦ Φλεβάρη ἂν ἡ τρεῖς του καλαὶς, ὅλαις του κακαὶς, μ' ἂν ἡ τρεῖς του κακαὶς ὅλαις του καλαίς.

197.

Τὸ Μάρτη τὸ πορνὸ πηλὰ καὶ τὸ βράδυ χώματα.

198.

Νοέμπρης νόα κι' ἔσπερνε,
Δεκέμπρης δὲ κι' ἀπόσπειρε,
εἰ δὲ καὶ δὲν ἀπόσπειρες
τάϊζε καὶ σταύλιζε.

199.

Τοῦ ἥλιου κύκλος, ἄνεμος, τοῦ φεγγαριοῦ χειμῶνας.

Πρβλ. Βεν. σ. 319, ἀρ. 501.

200.

Τῆς ὕστεραις τοῦ Μαρτιοῦ καὶ τῆς πρώταις τ' Απριλιοῦ βρέχει, χιονίζει, κάνε μπαμπάκια.

201.

Τῆς εἰκοσπέντε τοῦ Μαρτιοῦ μηδὲ σκύλος κόντουρος.

202.

'Στῆς εἰκοσπέντε τοῦ Μαρτιοῦ ἀνέβα 'ςὲ βουνὸ κι' ἄ(ν) 'δῇς τὸν κάμπο καὶ φεύγει, στέκα, κι' ἂ στέκῃ, φεύγα.

203.

Καλὴ λασιὰ τὸν Ἄουστο καὶ γέννα τὸ Γεννάρη.

204.

Ὁ σορόκος (σιρόκος) ἄκαρπος, ἄγαλος, ἄσταχος.

205.

Ἂν ἴσως βρέξ' ὁ Τρυγητὴς χαρὰ 'ςτὸν τυροκόμο.
Πρβλ. Βεν. σ. 12, ἀρ. 155, 156, σ. 18, ἀρ. 229.

206.

Ἡ φιλιά μας μὲ τὸ καντάρι
καὶ τἀλισβερίσι μας μὲ τὸ δράμι.
Πρβλ. Βεν. σ. 110, ἀρ. 272.

207.

Ἡ φιλιά μας φιλιὰ, μὰ τὸ πουτζί μας χώρια.
Πρβλ. Βεν. σ. 333, ἀρ. 30.

208.

Ἡ δύο πέτραις κάνου(ν) τἀλεύρι.

209.

Ἡ 'παντρειὰ καὶ τὰ μακαρόνια θέσι ζεστά.

210.

Ὁ λόος εἰς τὴν ὥρα του χίλια φλουριὰ ἀξίζει.

211.

Ἂν ἤκουε ὁ Θεὸς τῶ(ν) κουρουνῶ(ν) ἤθελε νὰ ψοφοῦν ὅλ' οἱ γαϊδάροι.
Πρβλ. Βεν. σ. 16, ἀρ. 203.

212.

Γιὰ ψάρι 'ς 'τὸ 'γιαλὸ παζάρι δὲ γένεται.
Πρβλ. Βεν. σ. 342, ἀρ. 5 6.

213.

Τὴ μιὰ εἶνε γιαννακῆς καὶ τὴν ἄλλ' ἀσπρόκωλος.

214.

Ἕνα χρόνο ἄσπειρος
πέντε χρόνους ἄζυμος.

215.

Οἱ στραβοὶ γάϊδαροι τοῦ φεγγαρακιοῦ βόσκονται.

216.

Ὁ κλέφτης τὸ γεβέντισμα γιὰ πανηῦρι τὤχει.

217.

Ἀγέρας ᾿ποῦ δὲ σὲ βλάφτει ἄφες τονε κι᾿ ἂς φυσᾷ.

218.

᾿Σὰν ᾿ποθάνω μὲ τὸ βῆχα, τύφλα νἄχῃ τὸ χτικιό.

219.

Ἀπὸ τὴ βουβαλιὰ βαστᾷ καὶ τὸ πέδουλο.

220.

Ὅσῳ φτάνει τὸ χεράκι σου
κρέμνα τὸ καλαθάκι σου.
Πρβλ. Βεν. σ. 221, ἀρ. 660.

221.

Ὅγοιος τρέχει σκουντουμπᾷ.
Πρβλ. Βεν. σ. 206, ἀρ. 415, 416.

222.

Σπίτι καὶ καράβι ἀθιβολὴ δὲ λείπει.

223.

Ὅγοιος μπαίζει μὲ τὸ γάϊδαρο πρέπει νὰ δέχεται καὶ τῆς σουνιαίς του·
Πρβλ. Βεν. σ. 213, ἀρ. 528, σ. 219, ἀρ. 623, 624.

224.

Μαθημένο ᾿νε τἀρνὶ νὰ διπλοκουρεύγεται.
Πρβλ. Βεν. σ. 151, ἀρ. 15, 16.

225.

'Σὰ γεράσ' ὁ διάολος
γίνεται καλόγερος.

Πρβλ. Βεν. σ. 181, ἀρ. 65.

226.

Ὅπου πεινᾷ γιὰ ν' ἀρχονταίνῃ
μόν' ἡ πεῖνα τ' ἀπομένει.

227.

Ὅπου κλαίει γιὰ τὸν κόσμο
μόνο τὰ δάκρυα χάνει.

Πρβλ. Βεν. σ. 220, ἀρ. 635, 636.

228.

Ὅγοιος ἔχει δυὸ 'μάτια 'παίρνει σιτάρι, ὅγοιος ἔχει ἕνα 'παίρνει ἀλεύρι, κι' ὅγοιος δὲν ἔχει κανένα 'παίρνει ψωμί.

Πρβλ. ἀτελεστέραν παρὰ Βεν. σ. 210, ἀρ. 488, 489.

229.

Παζάρι εἰς τὸν αὔλακα κι' ὄχι μαλλιὰ 'ς τ' ἀλῶνι.

Πρβλ. Βεν. σ. 134, ἀριθ. 252.

230.

Χαρᾶς τονε 'ποῦ ἔσπειρεν πριχοῦ τὰ γιορτολόγια!

231.

Τὰ κακογκαστρωμένα κακογεννοῦ.

232.

Καλός εἶνε κι' ὁ κουτρούλης, μὰ νὰ μὴ φανῇ ὁ μυαλός του.

233.

Θὰ μοῦ κάμῃς τὰ τσαρούχια κοντά.

234.

Ξημερόνοντας καὶ διατάζοντας.

235.

Πίσω 'νε τἀπίδια μὲ τῆς μακρυαῖς ὀργιαις.

Πρβλ. Βεν. σ. 257, ἀρ. 146, 147, 148.

236.

Μήτε χωριοῦ ξυλιὰ νὰ 'πάρῃς, μήτε ξυλιὰ νὰ δώκῃς.

237.

Ἀλλοὶς 'ς ἐκείνη τὴν κοιλιὰ 'π' ἔχει κακὸν ἀφέντη.

238.

Κοντοκόπα κι' ἔχε κι' ἔννοια.

239.

Ἂν ἦταν καλαὶς ἡ κολλιγιαῖς ἤθελε νὰ κολλιάζου καὶ τῆς γυναῖκες.

240.

Ὅπου 'νε εὐκὴ κατάρα δὲ χωρεῖ.

241.

Κἄπου 'χαρίζαν γάϊδαρο
κ' ἤψαχε καὶ τὰ δόντιά του.

242.

Ὅγοιος 'βγάνει καὶ δὲ βάνει
γλήγορα τὸν πάτο φτάνει.

243

Ὅλοι ἤθελε νὰ κάνου γούναις, μὰ τὸ μαλλὶ 'μποδίζει.

244.

Κατὰ τὴ ζωὴ κι' ὁ θάνατος.

Πρβλ. Βεν. σ. 138, ἀρ. 333.

245.

Μέσα ἡ νύφη κι' ὄξω ἡ πεθερά.

246.

Ἄ(ν) δὲ σταθῇ ἡ πέτρα ἀβρυὰ δὲν κάνει.

Πρβλ. Βεν. σ. 105, ἀρ. 185.

247.

Ἡ πέτρα εἰς τὸν τόπο της ἀξίζει.

248.

Οἱ διαόλοι δὲν κάν' ἀγγέλοι, καὶ ἄ(ν) κάμοι(ν) χαμωπετοῖ(ν).

249.

Ξένος πόνος ὅλο γέλοια.

Πρβλ. Βεν. σ. 174, ἀρ. 8.

250.

Γιὰ δὲν τῆς ἔφαες, γιὰ δὲν ἠξέρεις νὰ τῆςε μετρήσῃς.

251.

Ἀπόχιονος καὶ νότος.

252.

Ὅλαις τοῦ Μάρτη φύλαε
καὶ τ'Απριλιοῦ τῆς δώδεκα,
κι' ἀκόμη κι' ὡς τῆς δεκοχτὼ
πέρδικα ψόφησε 'ςτ' αὐγό.

253.

Ὅπου διατάζει 'ςτὴν ἔρημο, μόνο τὰ λόγια του χάνει.

254.

Ἰπισκοπιανὰ φαγιὰ μάχε (=μάσσει) φτυέ.

Πισκοπιανὰ=ἐκ τῆς Ἐπισκοπῆς, χωρίου Σύρου.

255.

Ἠχύθηκε τὸ λάδι μας μέσα 'ςτὴ μαγειριά μας.

Πρβλ. Βεν. σ. 90, ἀρ. 358.

256.

'Στὸν ἁμαρτωλὸν κόσμο τὸ Μάϊ βρέχει.
Προλ. Βεν. σ. 279, ἀρ. 165.

257.

Τζάμπα 'ξεῖδι γλυκὸ κρασί.
Προλ. Βεν. σ. 337, ἀριθ. 16.

258.

Τῆς νύκτας τὰ καμώματα ἡ 'μέρα τὰ περγέλα.

259.

'Αλλοίς 'ς ἐκεῖνο τὸ χωριὸ 'ποῦ τὸ πολεμοῦ οἱ ἄθρωποί του.

260.

Κάλλια ξέρει ὁ λωλὸς νοικοκύρης ἀπὸ τὸ φρόνιμο διαβάτη.
Προλ. Βεν. σ. 227, ἀρ. 739, 740.

261.

Κατὰ τὸ Ζαννῆ καὶ τὸ κοπέλι.

262.

'Ποῦ γεννηθῇ 'ςτὴ φυλακὴ τῆς φυλακῆς θυμᾶται.

263.

Κοντὰ 'ςτὸ δρῦ καίεται καὶ ἡ ἐλῃά.
Προλ. Βεν. σ. 143, ἀρ. 406.

264.

Δόσε τὰ πονεῖς νὰ 'πάρῃς τὰ ποθεῖς.

265.

Ὥρα τὤχει τἄρτυμα
κι' ὥρα τὸ κουτάλισμα.

266.

Μὴ βλέπῃς τὸν ἀτυχόσκυλο ὄντας κυνηγᾷ, μόν' ὄντας τόνε κυνηγοῦ.

267.

Θέλω γέρος γένομαι,
εἶμαι καὶ δὲ φαίνομαι.

268.

Ἡ θάλασσα δὲν ἀγλιέται (;), μὰ δοκιμάζεται.

269.

Μὴ τόνε κλαῖς τὸν αἰτὸ ὁποῦ πετᾷ 'ςτὰ νέφη.

270.

Εἶνε 'σὰν τὸ σκύλο μὲ τὸ γκάτι.

Πρβλ. Βεν. σ. 268, ἀρ. 19.

271.

'Ξέρει κι' ὁ χωριάτης ποιὸ 'νε τὸ πιπεράτο.

Πρβλ. Βεν. σ. 175, ἀρ. 25, σ. 300, ἀρ. 221.

272.

'Σὰν ἦνε τάμπελοφύλλια βάρδα-βάρδα,
'σὰν ἦνε τὸ ξυνογάλι ἀπ' ὄξ' ἀπὸ τὴ μάντρα.

273.

'Αργυρὸς 'ποῦ δὲ μιλεῖ
καὶ χρυσὸς 'ποῦ δὲ λαλεῖ.

274.

Ὁποῦ καῇ 'ςτὴν ἀλευριὰ
φυσᾷ καὶ τὴν ξυνογαλιά.

Πρβλ. Βεν. σ. 123, ἀρ. 86, σ. 209, ἀρ. 474.

ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ

(Ἐκ τῶν τοῦ μακαρίτου Φ. Προβιλεγκίου, πρωτοδίκου Σύρου).

275.

'Από 'να στόμα 'βγαίνει,
'ςὲ χίλια κατανταίνει.

Πρβλ. Βεν. σ. 23, ἀρ. 302 κ. ἑ.

276.

— Γειά σου, Γιάννη! — Κουκιὰ σπέρνω.
— Μὴν τα θερίσῃς — Νᾶσαι καλά.

Πρβλ. Βεν. σ. 128, ἀρ. 163, 164.

277.

'Εκάη ὁ μποῦφος 'ςτὸ κουρκοῦτι
καὶ φυσάει καὶ τὸ γιαούρτι.

Πρβλ. ἀνωτέρω ἀρ 274.

278.

'Επλούτην' ἡ πολιτικιὰ κι'ἀγόρασε καὶ ψάθα,
κ' ἡ ψάθα θὰ καταλυθῇ καὶ 'ςτὰ ταχειὰ θὲ νἄλθῃ.

279.

Εἶπες ψέμματα κι'ἐγεύτης,
'πὲς κι'ἀλήθεια μὴ δειπνήσῃς.

Πρβλ. Βεν. σ. 72, ἀρ. 91.

280.

'Η σφίξι 'βγάνει λάδι.

281.

'Η γῆ καταποντίζεται
κ' ἡ Μάρω καθρεφτίζεται.

Πρβλ. Βεν. σ. 190, ἀρ. 193, 194.

282.

Κυριακὴ κοντὴ γιορτή.

Πρβλ. Βεν. σ. 267, ἀρ. 1, 2, 3.

283.

Κάτσε κῶλο φτιάσε ῥόκα.

284.

Κουφὸς ὁ ᾅδης,
στραβὸς 'ποῦ κλαίει.

285.

Λύσε μ' ἐδεπά, δέσε μ' ἐδεκεῖ.

286.

Κρασὶ χάρισμα γλυκὸ 'σὰ μέλι.

Πρβλ. Βεν. σ. 337, ἀρ. 16, καὶ ἀνωτέρω ἀρ. 257.

287.

Μὲ τὰ ἀρνιὰ κουρεύεται, μὲ τὰ κατσίκια παίζει.

Πρβλ. Βεν. σ. 156, ἀρ. 92.

288.

Ὅποιος πάῃ 'στὸ πανηγύρι
πρέπ' ἡ μποῦρσά του νὰ γύρῃ,
πρέπει κι' ἄσπρα νὰ 'ξοδιάσῃ
καὶ νὰ μήν τα λογαριάσῃ.

Ὑπάρχει ἀτελὴς παρὰ Βενιζέλῳ σ. 215, ἀρ. 566.

289.

Ὁ ἀκριβὸς κι' ὁ ψεύτης κάνουν παζάρι ὀγλήγορα.

Πρβλ. Βεν. σ. 5, ἀρ. 54.

290.

Ὁ κόσμος τὤχει τούμπανο κι' ἐμεῖς κρυφὸ μυστήριο.

Πρβλ. Βεν. σ. 190, ἀρ. 197, 198.

291.

Ὅποιος κάθεται βρομεῖ κι' ὅποιος προβατεῖ μυρίζει.

292.

Πουλοπιάστης καὶ ψαρᾶς ἔρημο τὸ 'σπίτι του.

Πρβλ. Βεν. σ. 341, ἀρ. 3.

293.

Σήκω σὺ νὰ κάτσω 'γώ.

294.

Σέρνει ὁ Γιάννης τὸν Καζάνη
κ' ἡ Καζάναινα τὸ Γιάννη.

Πρβλ. Βεν. σ. 272, ἀρ. 76.

295.

Φκιάσε, χάλασε, δουλειὰ νὰ μὴ σου λείψῃ.

Πρβλ. Βεν. σ. 266, ἀρ. 2.

296.

Χριστὲ καὶ κάμε με ζουρλὸ νά με φοβᾶτ' ὁ κόσμος!

Πρβλ. Βεν. σ. 115, ἀρ. 40.

ΠΑΥΛΟΣ ΛΑΜΠΡΟΣ.

---

297.

'Αλλοί 'ςτονε 'ποῦ 'γέρασε μὲ τοῦ ντουνιᾶ τὴν ἔννοια.

298.

'Ντράπου, 'ντράπου ἡ παπαδιὰ εὑρέθη 'γκαστρωμμένη.

299.

Μ' ἐγέλασες κ' ἐφάγαμε, δὲ θὰ 'ξαναδειπνήσῃς.

300.

'Σὰν 'δῇς σπανὸ τραγουδιστή, νησιώτη παλληκάρι
τότες χιόνια θὰ πέσουνε μέσα τὸν 'Αλωνάρη.

Πελοποννησιακή.

301.

Ἡ ἀλωποῦ καὶ τὸ παιδί της ἕνα 'γδάρσιμο ἔχουνε.

302.

Κατὰ μάνα, κατὰ κύρη
'κάμανε καὶ γυιὸ Ζαφείρη.

303.

Ὅλοι κάτι ἐλέγανε κι' ὁ παπᾶς τὸ *Κύριε Ἐλέησον*.

Πρβλ. Βεν. σ. 195, ἀρ. 261.

304.

Μαῦρός εἶν' ὁ διάβολος, ἀλλ' ὄχι καθὼς λένε.

305.

Ἔτσι τὸ φέρνουν οἱ καιροὶ κι' οἱ 'μπυρισμένοι χρόνοι
νὰ παίζῃ ὁ μποῦφος μὲ τἀρνὶ κι' ὁ κοῦκκος μὲ τἀηδόνι.

306.

Γάμος 'ποῦ δὲν 'ταιριάζει συμπεθεριὸ δὲ γίνεται.

307.

Ὁ χτικιασμένος ἔκλαιε γιὰ τὴν παρονυχίδα.

308.

Ἀπὸ τὴ δεῖψα 'πέθανε κι' ὁ μυλωνᾶς 'ςτὸ μύλο.

309.

Δὲν τὤχω ὁποῦ σκούνταψα, μοὔπαν καὶ στραβομάρα.

Πρβλ. Βεν. σ. 236, ἀρ. 871.

310.

Ὁποιος ἀναγελάσῃ λάχανα, φυτρόνει παραπούλια.

311.

Ἔχεις γρόσσα 'ςτὸ πουγγί;
ὅθε θὲς κάνεις Λαμπρή.

312.

— Μ' ἀγαπᾷς γειτόνισσα;
— Τὴν καρδιά σου ῥώτησε.

313.

Ἄλλο ἄνταγια κι' ἄλλο ποὔνταγια.

314.

Τοῦ ἀκριβοῦ ἡ μάνα 'ςτὸ παζάρι πουλιέται.

315.

Ὁ παπᾶς κρεμάμενος
ἔγραφε κ' ὑπέγραφε.

Πρβλ. Βεν. σ. 49, ἀρ. 94, 95.

316.

Ἡ ψυχὴ 'βγαίνει, τὸ χούϊ δὲ 'βγαίνει.

Α. ΠΙΚΡΑΜΜΕΝΟΣ.

---

317.

Κοιμήσου, κοιλιά μου, νὰ μή σε σπάσω.

318.

Κοιλιὰ, γομάρι σοῦ χρωστῶ
ἄρα καλὸ, ἄρα κακό.

319.

Ὁ κόσμος τὦχει μπούπλικο κ' ἐμεῖς κρυφὸ καμάρι.

Πρβλ. Βεν. σ. 190, ἀρ. 197, 198, καὶ ἀνωτέρω ἀρ. 290.

320.

Τὸν ἀράπ' κι' ἄ(ν) σαπουνίζῃς,
τὸ νεκρὸ κι' ἄ(ν) γαργαλίζῃς,
τὸ μεθυσμένο κι' ἂν κεράσῃς
μόν' τὴν κερασιὰ θὰ χάσῃς.

Πρβλ. Βεν. σ. 309, ἀρ. 357.

321.

Ἡ σφοντυλιὰ κ' ἡ κερασιὰ ποτέ της δὲν ξεχνιέται.

322.

Φτωχὸς ἄνθρωπος ξέκωλο καλάθι.

323.

Κουμπάρε, ἡ μύξα σου τρέχει. — Μὰ εἶνε χειμῶνας. — Σὲ 'ξέρω κι' ἀπ' τὸ καλοκαῖρι.

Πρβλ. Βεν. σ. 277, ἀρ. 128, 129.

324.

Ὅποιος χρουστεῖ 'μέραις κερδίζει.

325.

Ὁ ἥλιος κ' ἡ φωτιὰ
εἶνε κακὴ 'σοδιά.

326.

Ὅποιος θαρρεύεται 'ςτὸν κῶλό του χέζει τὸ βρακί του.

327.

Ὁ μπεκρῆς μὲ τὸν μπεκρῆ ποτὲ κακὸ δὲ θέλει.

328.

Ὅποιος θέλει νὰ δείρῃ τὴ γυναῖκά του νὰ 'πάρῃ 'κταπόδι ἢ μασίταις.

Ἡ παροιμία διὰ τὴν ἰδιότητα τοῦ ὀκτάποδος καὶ τοῦ ἐνταῦθα ἰδιαιτέρου εἴδους αὐτοῦ, καθ' ἣν ταῦτα βραδέως βράζονται, προκαλοῦντα οὕτω τὴν ὀργὴν τοῦ συζύγου κατὰ τῆς γυναικός.

329.

Μαλλιαρὸς ἄντρας ἄγγελος, μαλλιαρὴ γυναῖκα διάβολος.

330.

Τὸ καλὸ πουλὶ ἀπ' ταὐγὸ κελαϊδεῖ.

331.

Κούρευσε ταὐγὸ καὶ 'πάρε τὸ μαλλί του.

332.

Αὔγουστε τραπεζοφόρε,
νἄσουν δυὸ φοραὶς τὸ χρόνο.

333.

Ὅποιος λογαριάζει τὰ ξένα ἄσπρα μόν' τὸ κεφάλι του χαλνᾷ.

Πρβλ. Βεν. σ. 214, ἀρ. 544.

334.

Ἂς ἦν' καθάριο τὸ γυαλὶ
κι' ἂς φάῃ ἀπὸ 'κεῖνο 'ποῦ λαλεῖ.

Ὁ ἔχων καθαρὰν τὴν συνείδησίν του δύναται νὰ καταλύῃ τὴν τεσσαρακοστήν.

335.

Ὅγοιος τρώει κρέας κριὰς ἀπομένει.

Ἐναντία σημασία παρὰ τὴν ἀνωτέρω.

336.

Ῥαφτάκια μπαλωσάκια
δευτέρα δευτερίζουν,
τὴν τρίτη σεργιανίζουν,
τετράδη δὲ 'μποροῦν,
τὴν πέμπτη συλλογοῦνται,
παρασκευὴ κοιμοῦνται,
σαββάτο μεσημέρι
νὰ πιάσουνε δουλειά,
νὰ 'πάρουν τρία γρόσσα
νὰ τοὺς φανοῦν τρακόσσα
ἀπὸ τὴ φτώχια τους.
Τί νά τα πρωτοκάμουν;
τὸ 'νοῖκι νὰ πληρώσουν,
τὰ πλυστικὰ νὰ δώσουν,
τοὺς μένει κ' ἕνα γρόσσι·
ἐβίβα οἱ μπαλώσοι
ἐβίβα λιμπερτά.

Ἐπὶ ὀκνηρῶν. Πρβλ. Βεν. σ. 264, ἀρ. 256, 257, 258.

Ε. Ρ. ΡΑΦΑΗΛ.

337.

Τοῦ ἅϊ *Ποτὲ* ᾽ποῦ εἶνε μεγάλη ᾽μέρα.

᾽Επὶ ἀπραγματοποιήτων.

338.

Πᾶς ᾽ς γύφτου γιὰ προζύμ᾽.

Διὰ τὸν ζητοῦντά τι ἀναγκαῖον παρ᾽ οὗ δὲν ὑπάρχει ἐλπίς.

339.

Τὴ δευτέρα δευτεριάζω,
καὶ τὴν τρίτη δὲν ἀδειάζω,
τὴν τετράδη θὰ λουσθῶ
καὶ τὴν πέφτη θ᾽ἀλλαχτῶ,
τὴν παρασκευὴ θὰ κάτσω,
τὸ σαββάτο θὲ ν᾽ἀλλάξω,
καὶ τὴ κυριακὴ θὰ ναὔγω·
— Αἴ, γυναῖκες, κάνω ῥόκα;

᾽Ιδὲ ἀνωτέρω ἀρ. 336.

340.

Τὰ μοῦτρά σου τὰ μπούρδινα πιάσε σαπούνισέ τα
καὶ ᾽πάρ᾽ἀλογοκάτουρο καὶ ματαξέπλυνέ τα.

Συνοπτικῶς ἐπὶ ῥυπαρῶν.

341.

Γυρεύεις τὰ λόγια ᾽σὰν ὁ σκύλος τὰ κομμάτια.

᾽Επὶ ἀφορμῇ ἐρίδων.

342.

῾Επρόκοψεν ἡ νύφη μας τὸ Σαββάτο τοῦ Λαζάρου.

᾽Επὶ ὀκνηρῶν. Πρβλ. Βεν. σ. 173, ἀρ. 70.

343.

Τοῦ ἥλιου βασιλέμματα ποιὸς ἔχει αὐγὰ γιὰ κλῶσσο.

Λεγόμενον ὅταν τις ἀρχίζῃ ἔργον εἰς ἀναρμόδιον καὶ μάλιστα περασμένον χρόνον.

## 344.

Τσούτσου σου, Μπενέτο μου, καὶ αὔριο 'ξημερόνει.

'Επὶ τῶν ἀμερίμνως ἐχόντων καὶ τὰ παρελθόντα ὡς νεωστὶ γενόμενα διηγουμένων.

## 345.

Σκοτάδι ᾄδης καὶ βρομᾷ τυρίλας.

'Επὶ ἀποτυχίας. 'Ο δὲ μῦθος ἔχει οὕτω. Κύριός τις κατὰ τὸν καιρὸν τοῦ τρυγητοῦ, εἰς τὸν ἀγροτικὸν αὐτοῦ οἰκίσκον μεταβὰς, παρήγγειλε τῷ ὑπηρέτῃ του, ὅτε πρὸς ὕπνον ἐτράποντο, ὅπως τὸν ἐξυπνήσῃ λίαν ἐνωρίς. Ο κύριος καὶ ὁ ὑπηρέτης ἐξύπνησαν, ὡς φαίνεται, οὔσης σκοτίας. 'Ο κύριος λέγει τῷ ὑπηρέτῃ ν' ἀνοίξῃ τὸ παράθυρον, ὅπως βεβαιωθῇ· οὗτος δ' ἐσκοτισμένος ἔτι ὢν ὑπὸ τοῦ ὕπνου, καὶ σκοτίας οὔσης ἐν τῷ κοιτῶνι, ἤνοιξε σκευοφυλάκιόν τι κατάτοιχα κατεσκευασμένον, ἔνθα ἐφύλαττον τρόφιμα, καὶ μὴ ἰδὼν διόλου φῶς, αἰσθανθεὶς δὲ καὶ τὴν ἐν τῷ σκευοφυλακείῳ ὀσμὴν τοῦ τυροῦ, εἶπε τῷ κυρίῳ αὐτοῦ, ὅτι εἰσέτι εἶνε σκότος βαθὺ, σκοτάδι ᾄδης, καὶ μάλιστα ὅτι ὁ καιρὸς ὄζει τυροῦ, καὶ μυρίζει τυρίλας.

## 346.

Δός μου τὸ ψωμάκι σου καὶ πιάσε 'λιγουλάκι.

'Επὶ τῶν τὰ ξένα σφετεριζομένων καὶ τοὺς κυρίους ἐπ' ἐλάχιστον ἀξιούντων. — Πρβλ. Βεν. σ. 63, ἀρ. 142.

## 347.

Ἴσια μας γουρούνια μας καὶ τὰ γουρούνι' ἀδέλφια μας.

'Επὶ τῶν κακιζόντων τοὺς ὑποδεεστέρους των.

## 348.

Τσούτσου μπούμπου θεία Μαλοῦλα! Κατὰ τς' ὀρδονιαὶς τοῦ μπάρμπα 'Αλεβίζη Τζώρτζη.

'Εννοητέον κέρνα ἢ πίνε· ἡ δὲ παροιμία ἔκ τινος Μαλούλας, ἥτις μετὰ τοῦ συζύγου της 'Αλεβίζη Τζώρτζη συνίστων ζεῦγος περιφήμων οἰνοποτῶν.

## 349.

Δεῖρέ με νὰ πάω 'ς τοῦ Μπάϋλου.

'Επὶ τῶν αἰτούντων ἀφορμὴν κατηγορίας. Μπάϋλος δὲ (Bailo) κυβερνήτης ἐπὶ ἐνετοκρατίας.

350.

Τρεῖς καὶ ὁ κούνουπας καὶ ὁ Γιάννης ὁ σπασμένος.

'Επὶ ὀλίγων καὶ ἀνωφελῶν εἴς τινα σκοπόν.

351.

'Ενιὰ κ' ἡ βάρκα δέκα.

'Επὶ ἀνοήτου ἢ ἐσκεμμένης προφάσεως.

352.

Τὰ καλά μου 'ς τὸ μῆλο.

'Επὶ τῶν διακυβευόντων τὴν περιουσίαν των εἰς τὰ τυχηρὰ παιγνίδια. Πρβλ. Βεν. σ. 287, ἀρ. 43.

353.

Κύτταξε μὴν κάψῃς τοῦ παπᾶ τὰ γένεια.

'Επειδὴ ὁ παπᾶς δὲν συγχωρεῖ ἀτιμωρητεί.

354.

Θὰ 'υρῇς κι' αὐτὸν ἀφ' τὸ τυρί.

'Επὶ ἀπειλῆς διὰ θρασυτέρου.

355.

Κἄποιος γάϊδαρος ἔχασε τὴ διάκρισί του καὶ τὴν ηὗρες.

356.

'Ψηλὰ τὸ κερί σου.

'Επὶ ἀπειλῆς.

357.

"Ε, μπρὲ μάνα, μοῦ 'πε ὁ ἀφέντης νὰ βράσῃς τὸν κέφαλο χωρὶς λάδι· γιατὶ θὰ μεταλάβῃ.

Συνοπτικῶς διὰ τοὺς Παξίους καὶ ἐν γένει διὰ τοὺς κακῶς τὴν νηστείαν τηροῦντας.

358.

Πουλεῖ τὸν ἥλιο κι' ἀγοράζει λάδι.

'Επὶ τῶν ἀργὰ κοιμωμένων καὶ ἀργὰ ἐγειρομένων.

## 359.

Τἄθελες καὶ σὺ, κυρά μου, τἄθελα κ'ἐγὼ ὁ καϋμένος.

Ἐπὶ ἀμοιβαίας ἐνοχῆς.

## 360.

Ἢ ἐσὺ τὴν μπίγουλη κ'ἐγὼ τὰ μπουκού·ια,
ἢ ἐγὼ τὰ μπουκούνια καὶ σὺ τὴν μπίγουλη.

Ἀστεῖον λεγόμενον διὰ δύο συντρόφους Κατσάνους, οἵτινες ὁμοῦ εἰς κλίβανον ἔβαλον φαγητὸν κρέας καὶ ζυμαροβελόνας καὶ ἤθελον νὰ διαμοιρασθῶσι τὸ βρῶμα, ἀλλ'ὁ πονηρότερος ἐξέλεγε πάντοτε δι'ἑαυτὸν τὰ μπουκούνια, δηλ. τὸ κρέας.

## 361.

—Αἴ, χαραβοκύρη, τί καλὰ ἐφόρτωσες; — Κεραμίδια κ' ἕναν παπᾶ.
— Κ'ἐμεῖς τὸ ἴδιο, κεραμίδια κ'ἕναν παπᾶ.

Ἀστεῖον λεγόμενον διὰ τοὺς Παξίους. Δύο ἠλίθιοι εἰς τὸ αὐτὸ εὑρισκόμενοι πλοῖον, ὁ εἷς εἰς τὴν πρῷραν καὶ ὁ ἕτερος εἰς τὴν πρύμνην, ἐνόμιζον ὅτι εἰς δύο διάφορα πλοῖα ἦσαν καὶ ἀμοιβαίως ἠρωτῶντο ὡς πλοίαρχοι τῶν δύο τούτων παραπλεόντων δῆθεν πλοίων περὶ τοῦ φορτίου αὐτῶν, τοῦ παπᾶ δηλ. καὶ τῶν κεράμων.

## 362.

Ἄφησέ με νά σ'ἀφήσω.

Λέγεται συνοπτικῶς διὰ τοὺς ἐκ Σκυλοπιάστρας (κώμης ἐν Κερκύρᾳ). Θηρεύων τις ἐξ αὐτῶν ἐν τῇ πλησίον λίμνῃ καρκίνους καὶ συλλαβὼν ἕνα ἐδήχθη ὑπ'αὐτοῦ. Ἐκεῖνος λοιπὸν ἀντιδάκνων τὸν καρκῖνον ἔλεγεν: Ἄφησέ με νά σ'ἀφήσω.

ΑΡΣΕΝΙΟΣ ΙΕΡΕΥΣ ΠΑΝΔΗΣ.

---

## 363.

Τὸ παξημάδι ἔτυχε 'ς ἀχαμνὰ 'δόντια.

Πρβλ. Βεν. σ. 255, ἀρ. 116.

## 364.

Ὁ κλέφτης κι' ὁ πουτανιάρης δὲν ἔχουνε πίστι.

365.

Δέκα τοῦ λαγοῦ
καὶ μιὰ τοῦ κυνηγοῦ.

366.

Μαλλόνουμε 'σὰν καλαὶς συγάμπρισσαις.
Προβ. Βεν.

367.

Ἡμέρα μερουλίζει (=χαράζει)
καὶ τὸ πουλὶ τσουρίζει (=κελαδεῖ)
κι' ὁ Γιάννης ὁ καϋμένος
μεσ' 'ςτὸ σακκὶ δεμένος.

368.

Πέτρα ῥίξε 'ςτὸ 'γιαλὸ
κι' ἂν 'πιτύχῃ 'πέτυχε.

369.

Τρύγος, θέρος, πόλεμος κι' ἀλλοιὰ 'ποῦ μείνῃ 'πίσω.
Πρβλ. Βεν. σ. 115, ἀρ. 48.

370.

Ἦλθε ὁ τρύγος τρύγησε,
ἦλθε ὁ θέρος θέρισε.

371.

Μὴν ἁπλόνῃς τὸ χέρι ἐκεῖ 'ποῦ δὲ φτάνει.

372.

Ὅταν ἔχῃ τὸ πουγγί μου,
ὅλ' οἱ φίλοι 'νε 'δικοί μου.

373.

Τὸ Μάρτη βάλ' ἐργατικοὺς
καὶ ἄφησ' νὰ ψειρίζωνται.

374.

'Στὸ λόγγο ἀμπέλι ἀμπέλονε καὶ 'ςτὸ χωριὸ κατσίκα.

375.

Τὸ λύκο ἡ κλωτσιαὶς τῆς προβατίνας τόνε θρέφουνε.

Πρβλ. Βεν. σ. 142, ἀρ. 393.

376.

Κογιονάρει ὁ χέστης τὸν κλανιά.

Κογιονάρει = περιπαίζει· ἐκ τοῦ Ἰταλ. cojionare. Πρβλ. Βεν. σ. 71, ἀρ. 89.

377.

Ἂν 'πιτύχῃ τὸ κρασί,
χαρὰ 'ςτὸν κρασοφυτευτή.

378.

Ἀγόρασ' τὸ σκοινὶ δίχως τὸ βῶδι.

379.

Ἀλλοῦ τὤνειρο καὶ ἀλλοῦ τὸ θᾶμμα.

380.

Ὁ φόβος χέζει τἄρματα.

381.

Τὸ πέλαγο θέλ' ὑπομονὴ καὶ τὸ κυνῆγι πεῖσμα.

382.

Προσκυνισμένο κεφάλι ἀκονισμένο σπαθὶ δὲν το κόβει.

Πρβλ. Βεν. σ. 265, ἀρ. 262.

383.

Τοῦ παπᾶ καὶ τὸ λινάρι,
τοῦ παπᾶ καὶ τὸ σαμάρι.

384.

Οἱ μπουκέροι κι' οἱ γαδάροι
ἕνα μῆνα ἔχουν τὴ χάρι.

385.

Ἐκεῖνος ὅπου μ'ἔκαμε καὶ ἔκλαψα
ὁ Θεὸς συγχώρησ'τονε
κ'ἐκεῖνος ὅπου μ'ἔκαμε κ'ἐγέλασα
ἀνάθεμά τονε.

386.

Ἔμπασέ με νά σε 'βγάλω.

387.

— Γιατί ἔκαμες ἔτσι; — Γιὰ νὰ 'ρωτοῦν οἱ κουτοί.

388.

Ἀπ' τὰ ψηλὰ 'ςτὰ χαμηλὰ, 'ςτὰ κούντουρα γαϊδούρια.

389.

Ἀφύσικος βαστάει βρακὶ, φοβᾶται μή το χέσῃ.

Πρβλ. Βεν. σ. 11, ἀρ. 132, σ. 12, ἀρ. 147, 148, 149.

390.

Θά μου κάμῃς τὴν κοιλιὰ ἀπ'ὀμπρὸς καὶ τὰ νεφρὰ ἀπὸ 'πίσω.

391.

Ὅπου ἀκοῦς πολλὰ λάχανα, βάστα μικρὸ σακκοῦλι.

Πρβλ. Βεν. σ. 202, ἀρ. 353.

392.

Ἄρμεγε, ἄρμεγε, μιὰ κλωτσιὰ ἡ προβατίνα κ'ἔχυσε τὸ καρδάρι.

Πρβλ. Βεν. σ. 266, ἀριθ. 271.

393.

Ἀγουροφάης ἔφαγε, μὰ ἐκεῖνος 'ποῦ 'πρόσμενε νὰ οὐρμάσῃ δὲν ἔφαε τίποτα.

Πρβλ. Βεν. σ. 129, ἀρ. 173, σ. 176, ἀρ. 1.

394.

Ὅ τι θὰ κάμῃς κι' ὅ τι θὰ 'πῇς
τί θὰ συνέβη πρῶτα νὰ στοχασθῇς.

395.

'Σὲ ξένον πύργο
καρφὶ μὴ βάζῃς.

Πρβλ. Βεν. σ. 272, ἀρ. 67, 68, 69.

396.

Γάϊδαρος βαστάει σαμάρι,
δὲν εἰξέρει νά το 'βγάλῃ.

397.

Ὅποιος μοιράζει καὶ δὲ κρατεῖ, κρατημὸς 'στὰ χέρια του.

398.

Τὰ 'παίρνουμ' ὥρμα κι'ἄγουρα.

Ἐπὶ πλεονεξίας.

399.

Χωρὶς πομπὴ κουδοῦνι;

Ἐπὶ μομφῆς ἀναιτίου.

400.

Τὸ ἄλογο ὅταν 'βγάλῃ τὸ σαμάρι, τότε φαίνοντ' ἡ πληγαίς του.

401.

'Πάρε ἄνθρωπο ἀπὸ ἀνθρωπιὰ
καὶ ἄλογ' ἀπὸ λακινιά.

402.

Τὸ Μάϊ ἄλογο μὴν 'πάρῃς
καὶ τὴ Λαμπριὰ γυναῖκα.

403.

Ὅποιος προβατεῖ μὲ μέτρα,
εἶνε ντοῦρος 'σὰν τὴν πέτρα.

404.

Κερατᾶς καὶ ξεχασμένος
καὶ τὰ δυὸ τἄχει ὁ καϋμένος.

405.

Ἀπ' τὸ Θεὸ βρεχάμενοι κι' ἀπὸ τὰ κεραμίδια.

406.

Τὸ 'σπίτι καταντήσανε 'σὰ χώρα κουρσεμμένη.

407.

Τὸ δουλευτή σου πλέρονε καὶ ψυχικὰ μὴν κάνῃς.

408.

Ἡ καλὴ νοικοκυρὰ
μὲ τὸ λάδι ἀνάφτει 'στιὰ (=ἑστίαν)
κι' ὁ καλὸς ὁ νοικοκύρης
'ποῦ ψοφάει 'ςτἀργαστήρι.
Ἀτελὴς παρὰ Βεν. σ. 98, ἀρ. 89.

409.

Ἄνδρας τήνε κάνει 'κόνα
κι' ἄνδρας τήνε κάνει βρῶμα.

410.

Τὸ κοκομάζωτο φλωρὶ 'ποῦ δὲν τὸ θέλει ὁ νόμος
ἄς μήν το χαρτερῇ ποτὲ ὁ τρίτος κληρονόμος.

411.

Ἀδικομαζωμένα, ἀδικοσκορπισμένα.
Πρβλ. Βεν. σ. 18, ἀρ. 234.

412.

Όποιος ἔχει ἀλεύρια, κάνει κουλοῦρα.
Πρβλ. Βεν. σ. 210, ἀρ. 492.

413.

Κάλλιο φτωχὸς καὶ εὐχαριστημένος,
παρὰ πλούσιος βασανισμένος.
Πρβλ. Βεν. σ. 134, ἀρ. 256.

414.

Μέ 'βρισες; ποῦντο; — μ' ἔδειρες; γιάτο.

415.

Τῶν πρώτων τὰ παθήματα τῶν 'πισινῶν γεφύρια.
Πρβλ. Βεν. σ. 291, ἀρ 101.

416.

Ὅπου μὲ στραβόνε κάτσει τἀπόταχεια κάθεται καὶ γκανιουρίζει.
Πρβλ. Βεν. σ. 213, ἀρ. 533.

417.

Νερὸ 'ςτὸ 'γδὶ, νερὸ 'ςτὸ κολοκύθι.

418.

Καλογέροι 'ςτὸ φαγὶ
κι'ὅλοι εὑρέθηκαν ὀρθοὶ,
καλογέροι 'ςτὴ δουλειὰ
καὶ κανένας ὁμιλιά.

419.

Ὅ τι ἔβρεξε ἡ γῆς τὸ ἤπιε.

420.

Ψυχομαχάει· διατάξετε ὅσῳ νὰ 'βγῇ ἡ ψυχή του.

421.

Ὅταν ἐγίνηκε ἡ θάλασσα μέλι, ἔχασεν ὁ φτωχὸς τὸ κουτάλι.

422.

Τὸ παζάρι σφάζει τὸ βοΐδι.

423.

Ὅποιος 'παίρνει 'λίγο καὶ πολὺ
πάντα κι' ἄλλο καρτερεῖ.

424.

Πρῶτα καβαλλίκεψε τἄλογο κ'ἔπειτα βάρ' του νὰ προβατήσῃ.

425.

Τοῦ δουλευτῆ δίνει ὁ θεὸς ἕνα ψωμὶ καὶ τάκαμάτη δύο.

426.

Ἄλλαξε γνώμη, κόρακα, ὅσῳ νάσπρίσουν τὰ μαλλιά σου.

Γ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ.

---

427.

Τοῦ χαβιαρᾶ χαβιάρι δὲν πουλοῦνε.

428.

Ἔσπασε κι' ἀπ' ἐκεῖ 'ποῦ δὲν ἐκράτει.

429.

Πότ' Ἀλῆς, πότε Βελῆς καὶ πότ' ἱερομόναχος.

430.

Ἀπ' ἐδῶ κι' ἀπ' ἐκεῖ
νά σε φᾶν' οἱ ποντικοί.

431.

Μπράβο μπράβο σὺ πατέρα·
σὺ τὰ 'βγάζεις ὅλα πέρα.

432.

Ἔβγα σὺ, κουτσὸ ποδάρι,
νἄμπω ἐγὼ τὸ παλληκάρι.

433.

Ἔλα σὺ τὸ παλληκάρι
μὲ σαΐτα καὶ κοντάρι.

434.

Κατὰ τἀριστερὰ, κατὰ τὰ δεξιὰ·
κατὰ τοῦ μπάρμπα Σπύρου τὰ μακελλειά.

ΔΑ. Ι. ΟΛΥΜΠΙΟΣ.

---

435.

Ἐρεύτηκα τὸν Εὔταλο
ὅπου 'φαγα 'ς τὴν Ἔγριπο,
μὰ δέν τον ἤφαγα ἐγὼ
μηδ' εἶδα ἄλλον νά τον τρώ',
μὸν εἶχα ἕνα σύντεκνο
κι' ὁ σύντεκνός μου σύντεκνο
καὶ τοῦ συντέκνου ὁ σύντεκνος
εἶδεν ἄλλον 'ποῦ 'τρώγεν τον.

Ἐπὶ ἀλαζόνων καὶ καυχησιολόγων. Παροιμία Καρδαμύλων Χίου. Εὔταλος δὲ = εἶδος ἰχθύος.

436.

Τὴ Δευτέρα δευτερίζει
καὶ τὴν Τρίτη σεργιανίζει,
τὴν Τετάρτη δὲ 'μπορεῖ
καὶ τὴν Πέφτη συλλογᾶται,
τὴν Παρασκευὴ κοιμᾶται,
τὸ Σαββάτο μεσημέρι
πιάνει τὴ δουλειά.

Ἐπὶ ὀκνηρῶν. Πρβλ. Βεν. σ. 264, ἀρ. 256, 257, 258, καὶ ἀνωτέρω ἀρ. 336, 339.

437.

Ἕνα κρασὶ καὶ μιὰ κρεμάλα.

Ἐπὶ μεθύσων ἀνταλλασσόντων καὶ τὴν ζωὴν ἀντὶ οἴνου.

438.

Νά 'ταν ἡ δουλειὰ καλὴ τὴν ἀγάπα κι' ὁ Καδῆς,
μόν' γιατὶ δὲν εἶν' καλὴ δέν την ἀγαπᾷ κανείς.

439.

'Βγάζει ἀπὸ τὴ μύγα ξύγκι
κι' ἀπ' τὸ τσίκουδο στελιάρι.

'Επὶ πολυμηχάνων. Χιακὴ παροιμία. Πρβλ. Βεν. σ. 140, ἀρ. 362.

440.

Ὁ ξένος 'μοιάζει μὲ τὸ στραβό.

441.

Τοῦ στραβοῦ πόρταις μήν του δείχνῃς.

442.

Συγγενεῖς εἶν' ὅσους σφαλᾷ ἡ ἴδια πόρτα.

443.

Θέ' νὰ μάθῃ τί κάνει τῆς γειτόνισσας ὁ λεγάμενος.

444.

Ἔχει μὲ τὸ διάβολο κουμπαριά.

445.

Γελᾶτε σεῖς, μὰ 'γὼ καβαλλαριὰ πηγαίνω.

'Ελέχθη ὑπὸ γυναικὸς ἀσέμνου ἥτις περιεφέρετο ἐφ' ὕβρει ἐπὶ ὄνου. — Παροιμία Καρδαμύλων λεγομένη ἐπὶ ἀνθρώπων οἵτινες τὰς ἀτιμώσεις χαίροντες ἀποδέχονται.

446.

Σοῦ 'χω χάρι, ἀστακέ, νὰ πιασθῇς μὲ τὸν ψαρᾶ.

447.

Τὰ σέρνει ἡ τρίχα γυναικὸς ἄλογο δέν τα σέρνει.

448.

Ἄβουλος καμακευτὴς γαρίδα καμακεύει.

449.

Ὅσω νὰ γεράσῃ ὁ Θεὸς κάνει πάντα γιὰ δέκα ἅγιους.

Πρβλ. Βεν. σ. 230, ἀρ. 780. — Ὁμοία τῇ Ἰταλικῇ Quel che fece Cristo val per cinque Santi.

450.

Οἱ πολλοὶ δὲν εἶν' καλοὶ
μόν' 'σὰν τοὺς ἔχῃς 'ςτὸ φαΐ.

451.

Ἀπ' τὴ ζημιὰ διάφορο μὴν προσμένῃς.

452.

Εἶν' ἀπὸ ἐκείνους 'ποῦ ταὐγό του κορκὸ δὲν ἔχει.

Ἐπὶ φιλαργύρων, ἐκ τῶν ὁποίων οὐδεμία ὠφέλεια προέρχεται.

453.

Ῥύζι κι' ἄναυλο.

Ἐπὶ ἁρπάγων πλοιάρχων. Παροιμία παρὰ τοῖς ναυτικοῖς, προελθοῦσα ὡς ἑξῆς. Ἅρπαξ τις πλοίαρχος μεταβὰς ποτε εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἵνα φορτώσῃ ὄρυζαν, μηδενὸς ναυλόνοντος αὐτὸν ὡς οὔσης γνωστῆς τῆς διαγωγῆς του, ἀνεφώνησε τὴν ἄνω παροιμίαν.

454.

Ὁ κακὸς κακὰ θὰ φάῃ.

455.

Κλέφτη βιὸς ἀνήφαντο κι' ἐκεῖνος ἀφανέρωτος.

456.

Ἔμ ξύλο, ἔμ φυλακή.

Ἐπὶ κριτῶν ἀδίκων.

457.

Ἂν θέλ' οἱ γεμενετζῆδες 'κάναν φραγκοπάπουτσα, τί θὰ γενοῦνταν οἱ τσαγκαράδες;

458.

Δοῦλο τρέφεις ἐχθρὸ τρέφεις.

'Η αὐτὴ παρ' Ἰταλοῖς
Il maggior nemico d'uomo
è chi mangia il suo pane.

459.

Τί νά σου κάμῃ ὁ μάστορης 'σὰν τέχνη δὲν ἐμάθῃ;

Ἐπὶ τεχνιτῶν ἀγυρτῶν.

460.

Γιὰ μεγάλο δεσπότη μεγάλο ψάρι.

Καὶ παρὰ Γάλλοις Pour bon chat bon rat.

461.

'Σὰν 'δῇς κι' ἀργ' ὁ πραμματευτὴς χέσε τὴν πραμματειά του.

462.

Κάνει γιὰ τὸ μῶλο.

Παροιμία ἐν Σύρῳ λεγομένη ἐπὶ ἀχρήστων ἀνθρώπων.

463.

Ὁ ποντικὸς 'ςτὴν τρύπα του κ' ἡ πορδή του 'ςτὸ βουνό.

Ἐπὶ μικρῶν προξενούντων μέγαν θόρυβον.

464.

Σαράντα χρόνων λύκος ἀρνὶ δὲ γίνεται.

465.

Τὸ ἀρσενικὸ εἶνε ντουβάρι καὶ τὸ θηλυκὸ αὐγό· ὅ τι γίνῃ ξεσπᾷ 'ςτὸ θηλυκό.

466.

Ὦ! ποῦ νὰ φᾷς τὸν κουτσοράδη.

Κουτσοράδης = Σατανᾶς. Παροιμία Καρδαμύλων Χίου, ἐπὶ πολυφάγων λεγομένη.

467.

Τὸ νερό του τὸ κάνει παράδες.

'Επὶ ἀπατεώνων οἰνοπωλῶν.

468.

Μιχαλάκη, ἀπὸ ποῦ φυσᾶν οἱ μῦλοι;

Παροιμιῶδες ἐν Σύρῳ ἐπὶ ἀνθρώπων πεμπομένων εἰς μηδαμινὴν ἀποστολήν, ἵνα ἡ ἀπουσία των διευκολύνῃ τοὺς σκοποὺς ἄλλων. Ἐρρέθη δὲ εἴς τινα Μιχαλάκην, ὃν ἔπεμπεν ἡ μήτηρ του εἰς τοὺς Μύλους (μέρος ἐν Σύρῳ) διὰ νά τον ἀπομακρύνῃ οὕτω χάριν τῶν σκοπῶν της.

469.

'Η ἐλῃαὶς μὲ τὸ κουκοῦτσι
βάζουν 'ς τὸν ἄνθρωπο παποῦτσι.

Ὅτι ἐκ τῆς ὀλιγαρκείας ὁ πλοῦτος.

470.

Δὲν 'ξέρω 'γὼ 'ποῦ 'πῆγα 'ςτὴν Πόλι, μόν' 'ξέρει ὁ Θεός;

'Επὶ ἀλαζόνων.

471.

Δὲν 'ξέρω 'γὼ 'ποῦ ἤμουν ἐκεῖ, μόν' 'ξέρει αὐτὸς γιατὶ 'πῆγε 'ςτὸ σχολειό;

'Επὶ τῶν ἀλαζονευομένων διὰ τὸ πολύπειρον δῆθεν αὐτῶν.

472.

Ὅπου γεννηθῇ τρικάντουνος στρογγυλὸς δὲν 'πεθαίνει.

Καὶ παρὰ Τούρκοις

Τζὰν τσικὰρ χούϊ τσικμὰς = ἡ ψυχὴ 'βγαίνει, ἀλλ' ὄχι τὸ χούϊ (ἰδίωμα). Πρβλ. Βεν. σ. 221, ἀρ. 652.

473.

'Ο σβέρκος τοῦ λύκου εἶνε χονδρός,
γιατὶ κάνει ταὶς δουλιαίς του μοναχός.

Ὅτι ἕκαστος πρέπει νὰ κάμνῃ τὰς ἐργασίας του μόνος.

474.

Πέρσυ 'τσίκνησε τῆς γειτόνισσας καὶ 'φέτος τοῦ 'κόλλησ' ἡ μυρωδιά.

Πρβλ. Βεν. σ. 253, ἀρ. 97, 98, 100.

475.

Ὁ *Νάχας* καὶ *Ναῦρας* 'πέθαναν· ὁ *Δουλεψεκακάμης* ζῇ καὶ βασιλεύει.

Χιακὴ παροιμία ἐπὶ τῶν ἐχόντων ματαίας ἐλπίδας, βασιζομένας εἰς φροντίδας ξένων.

476.

Νὰ 'πλουτοῦσαν οἱ κλέφταις, ἦθε' νὰ πλουτήσουν κ' οἱ ποντικοί.

477.

Τοὺς πολλοὺς νά τους κρατᾷς 'ςτὸ 'σπίτι σου καὶ νά τους διώχνῃς μόνο 'ςτὸ φαγή.

478.

Τοῦ κόρακα ταὐγὸ δὲ 'βγάζει περιστέρια.

479.

Ἡ μηλιὰ δὲν κάνει κουνουπίδια.

480.

Ὁ περσυνὸς κερατᾶς 'φετεινὸς ῥουφιάνος.

481.

Σχολοῦνε οἱ τεμπέληδες, νηστεύουν οἱ φτωχοί.

ΑΝΔΡΕΑΣ Κ. ΧΟΥΜΗΣ.

---

482.

'Ασχημοφόρεις καὶ μὴν ἐργᾷς.

'Εργῶ = ῥιγῶ.

483.

Ακριβὰ πούλεις καὶ δίκηα μέτρα.

484.

Ἡ κοντὴ κοντοκωλιὰ
πάντα πάντα κοπελιά.

485.

Ἄσπρος γεννιέται ὁ κόρακας καὶ γερανιὸς καννιάζει,
καὶ μαῦρος καταστήνεται καὶ τοῦ κυροῦ του 'μοιάζει.

Καννιάζω ἐκ τοῦ cannus ὅπερ = κάλαμος, οἱ κάλαμοι τῶν μεγάλων πτερῶν τοῦ πτηνοῦ.

486.

Ἡ πουτάνα κάνει τόσα
κι' ἔχει καὶ μεγάλη γλῶσσα!

487.

Τὸ φαὴ κ' ἡ ξύσι
ὥστε ν' ἀρχινήσῃ.

Ἐὰν ἀρχίσῃ τις νὰ ξύηται ὁ κνισμὸς ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἐπιτείνεται· οὕτω καὶ ὅταν ἀρχίσῃ τις νὰ τρώγῃ ἡ ὄρεξις ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον αὐξάνει.

488.

Δερνάμενο σκυλὶ κακὸ κυνήγι κάνει.

489.

Τὸ *κεμεσοῦτι* λυόνει λυόνει, μὰ δὲ παληόνει.

Κεμεσοῦτι = εἶδος φόρου ἐπὶ τουρκοκρατίας· ἡ δὲ ἔννοια ἡ ἑξῆς. «Ὁ χάρτης ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶνε γεγραμμένα τὰ πρὸς τὸ κράτος χρέη δύναται νὰ λυώσῃ ἐκ τῆς παλαιότητος, ὅμως τὸ χρέος μένει πάντοτε χρέος».

490.

Μὰ δὲ(ν) θέλω ἀπ' τὴν Πάρο
μήτε κότα γιὰ νὰ 'πάρω,
μήτ' αὐγὸ μήτε κορκὸ
μήτε πρᾶγμα θηλυκό.

Α. Μ. Τ.

491.

Φορτωμένος γάϊδαρος ἕνα σάκκο ἄχυρα.

492.

Ἀπ' ἀγκοῦρι ὡς πεπόνι νὰ κι' ἕνα λουκάνικο.

Γαλ. Du coq-à-l'âne. Πρβλ. Βεν. σ. 25, ἀρ. 320.

493.

Συκιὰ μουριὰ γιὰ λόγου σου, ἐληὰ γιὰ τὰ παιδιά σου.

494.

Θέ' μου καλὸ 'ςτὸ 'σπίτι μου, καλὸ 'ςτὴ γειτονιά μου,
νὰ κάθωμαι 'ςτὸ σπίτι μου, νὰ κάνω τὴ δουλειά μου.

495.

'Σὰν τὴν κότα 'ςτὸ μῦλο.

Ἐπὶ τῶν ἀπροσδοκήτως εὐτυχούντων.

496.

Τοὖρθε κουτή.

Ἐννοητέον ἡ τύχη. Ἐπὶ τῆς αὐτῆς περιστάσεως λεγομένη.

497.

Θώρει με νά σε θωρῶ
νὰ περνοῦμε τὸν καιρό.

N. Γ. Π.

---

498.

Ἀνακλάρωσε τσ' ἡ βροῦβα,
θέλει τσ' ὁ σφογγὸς γιουνοῦκα.

Ἀθηναϊκή. Πρβλ. Βεν. σ. 14, ἀρ. 179.

499.

Ὅταν μιὰ φορὰ 'πάῃ τὸ σκυλὶ 'ςτὸ μακελλειὸ δύσκολα ξεκολλάει.

500.

Τάρνα τάρνα τὸ παιδί μου
μοῦφαγε τὴν κεφαλή μου.

501.

Μικρὸ κῶλο δεῖρε μεγάλο(ς) νά σε φοβηθῇ.

Ἐπὶ τῶν γονέων οἵτινες μικρὰ ἔτι πρέπει νὰ ποδηγετῶσι πρὸς τὸ καλὸν τὰ ἴδια τέκνα. Πρβλ. Βεν. σ. 166, ἀρ. 244.

502.

Ἀρχοντοσούρνει τὸ λουρὶ, μὰ τσὴ ἴγγλα σφίτζει.

503.

Τοῦ ξένου τὰ χέρια καίουνε, μὰ δὲ θεραπεύγουνε.

Ὅτι ὁ ξένος οὐδέποτε δύναται νὰ ἦνε ἀντάξιος γονέως· συνήθως δὲ προηγεῖται ἡ παροιμία

ἄς με κρατῇ ἡ μανοῦλά μου κι' ἄς με κρατῇ ἄνω κάτω

καὶ κατόπιν ἐπιφέρεται «γιατὶ τοῦ ξένου κλπ.» Πρβλ. Βεν. σ. 287, ἀρ. 38.

504.

Ἴδες ἄσπρο γάϊδαρο; — Οὔτε ἄσπρο οὔτε μαῦρο.

Εἰς τὴν παροιμίαν ταύτην ἀναφέρεται τὸ ἑξῆς ἱστορικόν. Ἀνερχόμενόν τινα ἐκ Πειραιῶς εἰς Ἀθήνας συνήντησε Τοῦρκός τις, ὅστις καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν ἂν εἶδεν ἄ σ π ρ ο γ ά ϊ δ α ρ ο εἰς τὸν δρόμον του· καταφατικῶς δὲ νεύσαντος τοῦ ῥαγιᾶ, ὁ Τοῦρκος παρέλαβεν αὐτὸν μεθ' ἑαυτοῦ πρὸς ἀναζήτησιν τοῦ ὄνου καὶ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τὸν ἐταλαιπώρει. Μετὰ καιρὸν δ' ἐρωτηθεὶς ὑφ' ἑτέρου ἂν εἶδεν ἄ σ π ρ ο γ ά ϊ δ α ρ ο ἔσπευσε ν' ἀποκριθῇ, ὅτι οὔτε ἄσπρον οὔτε μαῦρον εἶδεν.

505.

Ἐγὼ σοῦ λέγω νἄχῃς χίλια πρόβατα, 'σὰν δὲ (ν) θέλῃς μὴν ἔχῃς κανένα.

506.

Κάτσε, κότα μου, 'ςταὐγά σου
καὶ, κλωσσοῦ μου, 'ςτὰ πουλιά σου.

Πρβλ. Βεν. σ. 139, ἀρ. 344.

507.

Βρὲ, γιατί με λὲς γλυφοσαχανᾶ; — Γιατὶ δὲν τἄφησες νά τα γλύψω ἐγώ.

508.

Ἀτσὸς ᾿ποῦ τρώει δὲν ἠξέρει, ᾿τσὸς ᾿ποῦ τρίβει (ἠξέρει).

Ἐπὶ τῶν καταδαπανώντων ἀσώτως χρήματα ἤ τι ἄλλο, ὅπερ ἄλλος διὰ μόχθων ἀπέκτησε καὶ ἱδρώτων.

Κ. ΖΗΣΙΟΥ.

---

509.

Τό ᾿να χέρι πλύνει τἄλλο καὶ τὰ δυὸ πλύνουν τὴ μούρη.

Πρβλ. Βεν. σ. 340, ἀρ. 363.

510.

Ἔπεσε τὸ λάδι μας μέσα ᾿ςτὸ τσουκάλι μας.

Πρβλ. Βεν. σ. 90, ἀρ. 358.

511.

Ὁ Μάρτης ἤκανε τὴ γρηὰ κ᾿ ἤκαψε τῆς ᾿στιᾶς της τὰ ξύλα.

512.

Καθενοὺς ὄρεξι κρέας ᾿ςτὸ μακελλειὸ δὲν ἀπομένει.

513.

Ἀςτὸ καλάθι δὲ χωρεῖ καὶ ᾿ςτὸ κοφίνι περισσεύει.

514.

Σύρε ὄνομα νὰ ᾿υρῇς χορό.

Πρβλ. Βεν. σ. 283, ἀρ. 222.

515.

Θεέ μου μὴ δώκῃς τοῦ κορμιοῦ τὰ δὲν ᾿μπορεῖ νὰ σ(η)κώσῃ.

516.

Ἂν τὸ μῶρο καὶ λευκαίνῃς
εὔκαιρα τὸν παραδέρνεις.

Πρβλ. Βεν. σ. 309, ἀριθ. 356.

517.

Ἐάν ᾽βγῇ τὸ ῥοδακινάκι
κάτσε ᾽ςτὸ παρακαθάκι.

Ἀρχομένου τοῦ χειμῶνος πᾶς τεχνίτης προσφέρει εἰς τοὺς μαθητάς του ἀνὰ ἓν ῥοδάκινον, σημαίνων διὰ τούτου ὅτι ἀπὸ τῆς αὔριον ἄρχεται ἡ νυκτερινὴ ἐργασία (τὸ νυκτέρι).

518.

Τῆς κουκοῦς σου τὸ χαβά.

Ἐπὶ τῶν ἐπιμενόντων εἰς ἀνοήτους ἢ μηδαμινὰς ὁμιλίας.

Π. ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ.

---

519.

Ὅποιος πεινᾷ ᾽ςτὸν ὕπνο του βλέπει ψωμιὰ καὶ πήτταις,
βλέπει καὶ ὁ ᾽ξυπόλητος παπούτσια μὲ τὴς μύταις.

Πρβλ. Βεν. σ. 216, ἀρ. 576, 577, 578.

520.

Δέσποτα, πέρδικα ᾽ςτὰ δάση. — Κυνηγὸς καὶ ᾽πέταξε.

Ἐδημοσιεύθη ἀτελὴς παρὰ Βενιζέλῳ, σ. 60, ἀρ. 110 ὅπου δὲν σημειοῦται καὶ τὸ ἱστορικὸν τῆς παροιμίας ἔχον ὡς ἑξῆς. Ἔν τινι συμποσίῳ παρατεθέντων ἰχθύων ἓν ὀστοῦν περιπλεχθὲν ἔμεινεν ἐπὶ τῆς γενειάδος ἐπισκόπου τινὸς, ὄντος ἐκ τῶν συνδαιτυμόνων. Ὁ δὲ διάκονος αὐτοῦ ἰδὼν τὸ πρᾶγμα καὶ θέλων ἀφανῶς νὰ εἰδοποιήσῃ αὐτὸν περὶ τούτου ἀνεφώνησε «Δέσποτα, πέρδικα ᾽ςτὰ δάση». Ἐκεῖνος δ᾽ ἐννοήσας τὴν ἀλληγορίαν, ἀπεκρίθη ἐκδιώκων τὸ ἰχθυοκόκκαλον διὰ θωπεύματος τῶν γενείων «Κυνηγὸς καὶ ᾽πέταξε».

## 521.

Ἔπιασα ἕναν Τοῦρκο. — Φέρ' τον κάτω. — Τὸν φέρνω, μὰ δὲν ἔρχεται. — Ἄς τον κι' ἔλα μοναχός σου. — Τὸν ἀφίνω, μὰ δέ μ'ἀφίνει.

Ἐπὶ τῆς παροιμίας ταύτης ἀναφέρεται τὸ ἑπόμενον ἀνέκδοτον. Συλληφθείς τις ὑπὸ Τούρκου κομπορρημονῶν ἀνερώνει ὅτι αὐτὸς ἐκεῖνον συνέλαβε, προκαλούμενος δὲ νά τον ἀπαγάγῃ συνῆψε τὸν ἄνωθι διάλογον. Ἡ παροιμία λέγεται ἐπὶ κομποφακελλορρημόνων.

## 522.

Τὸ σκυλὶ ἀπὸ 'κεῖ 'ποῦ τρώει ἀπ' ἐκεῖ πρέπει καὶ νὰ γαυγίζῃ.

## 523.

Τὸ μῦλο ἀκούεις νὰ βροντᾷ; Μάθε πῶς στάρι ἀλέθει.

## 524.

Τῆς χήρας τὰ ἑκατὸ φλωριὰ ξηρολιθιὰ κτισμένη.

## 525.

Ἀπὸ κακόψανο κουκὶ τραπέζι μὴ γηρεύῃς.

## 526.

Ἡ ἀλεποῦ κοκκορόπουλα ὀνειρεύεται.

## 527.

Τὸ στάρι ἀπ' τὸ μύλο θὰ περάσῃ.

## 528.

Ὁ Τοῦρκος μὲ τὸν ἀραμπᾶ πιάνει τὸ λαγῶ.

## 529.

Κλαῖνε τὰ ῥοῦχα γι' ἄνθρωπο, τἄρματα παλληκάρι.

Πρβλ. Βεν. σ. 112, ἀρ. 383.

## 530.

Ὅπου τὸν πονεῖ ἃς βήχῃ.

Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

## ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ὑπὸ τὸν τίτλον τοῦτον θέλομεν περιλαμβάνει ἐφεξῆς ἐν τέλει ἑκάστου φυλλαδίου κατάλογον τῆς εἰς τὸ μεταξὺ σταλείσης διὰ τὰ Ἀνάλεκτα ὕλης. Σήμερον δημοσιεύομεν τὰ πεμφθέντα ἀπὸ τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου, ἐπειδὴ τὰ μέχρις ἐκείνου τοῦ χρόνου φθάσαντα ἐσημειώθησαν ἐν τῇ τελευταίᾳ λογοδοσίᾳ τοῦ πρώην προέδρου Κ. Π. Νικολάρα.

Προσήνεγκον λοιπὸν ἔκτοτε ὕλην ἐκ μὲν τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ συλλόγου

1) Ν. Γ. Πολίτης 61 ἀνεκδότους παροιμίας, δημοσιευομένας ἐν τῷ παρόντι τεύχει.

2) Ἐλ. Ῥ. Ῥαφαὴλ 118 παροιμίας, ὧν αἱ ἀνέκδοτοι δημοσιεύονται ἐνταῦθα. — 11 δημώδη αἰνίγματα.

3) Σπ. Λάμπρος 12 ἀνεκδότους παροιμίας.

4) Ἀρ. Μ. Ταταράκης 79 παροιμίας. — 16 ὀνόματα διαφόρων εἰδῶν σταφυλῆς. — 18 δίστιχα. — 32 τσακίσματα. — 22 αἰνίγματα. — Σημειώσεις περὶ βρυκολάκων, περὶ χαλικαντζάρων, περὶ δρυμῶν, περὶ κληδονισμῶν, περὶ τῶν δι' ἐπῳδῶν θεραπειῶν, περὶ γάμου.

5) Παν. Φέρμπος 75 παροιμίας.

Ἐκ δὲ τῶν ἀντεπιστελλόντων μελῶν

6) Ἀ. Κ. Χούμης (ἐκ Σύρου) 65 παροιμίας. — Σημειώσεις περὶ διαφόρων παραδόσεων, περί τινων ἐθίμων, περὶ δεισιδαιμονιῶν τῶν Καρδαμύλων Χίου. — 7 αἰνίγματα. — 19 δίστιχα κλήδονος.

7) Ἀθ. Πετρίδης (ἐξ Ἀρεοπόλεως) Χρονικὸν Δρυοπίδος μετὰ προλεγομένων, σχολίων καὶ σημειώσεων Ἀθαν. Πετρίδου, ὅπερ κολοβὸν καὶ ἐλλειπτικὸν ἔχει ἐκδοθῇ ἐν τῷ μθ'. τόμῳ τῆς ἐν Βόννῃ ἐκδόσεως τῆς Βυζαντίδος ὑπὸ Bekker.

Ἐκ δὲ τῶν ἔξωθεν τοῦ Συλλόγου λογίων

8) Δ. Βαρδουνιώτης 84 παροιμίας.

9) Μαν. Γεδεὼν (ἐκ Κωνσταντινουπόλεως) 4 αἰνίγματα. — 1 δημοτικὸν ᾆσμα. — 30 δίστιχα Λέρου.

10) Περ. Ζερλέντης (ἐκ Σύρου) 39 παροιμίας.

11) Κ. Ζησίου 30 παροιμίας.

12) Μιχ. Κρίσπης (ἐκ Πάρου) 54 παραμύθια Πάρου.

13) Θεμ. Μῆρτσος (ἐκ Σύρου) 6 παραμύθια Αἴνου — 9 δημοτικὰ ᾄσματα, — 67 αἰνίγματα.

14) Α. Πικραμμένος (ἐκ Πατρῶν) 83 παροιμίας.

15) Γ. Σταμούλης 10 αἰνίγματα Κερκυραϊκά.

Ὁ γραμματεὺς

Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

## ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

Α΄) Ἴσως ξενίσῃ τινὰς τὸ ἄσεμνον τινῶν τῶν ἐν τῷ παρόντι φυλλαδίῳ δημοσιευομένων δημωδῶν παροιμιῶν· πρὸς τοὺς τοιούτους παρατηροῦμεν ὅτι δὲν ἐδιστάσαμεν νὰ ἐκδώσωμεν καὶ ταύτας χάριν ἀκαίρου σεμνοπρεπείας, πιστεύοντες ὅτι ἀποσιωπωμένων τῶν αἰσχρῶν καὶ μὴ δημοσιευομένων παρουσιάζεται ψευδὲς ἀπεικόνισμα τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς ἀναπτύξεως τοῦ Ἑλλην. λαοῦ. — Ἐπ' ἴσης παρατηροῦμεν ὅτι εἰς τὰς ἐνταῦθα δημοσιευομένας παροιμίας ἐξέπεσαν περὶ τὰς δέκα, ἴσως καὶ ὀλίγον τι πλείονες, ἤδη ἐκδεδομέναι· ἀλλ' ἦτο ἀδύνατος ἡ ἀποφυγὴ παρομοίων σφαλμάτων διὰ τὸ δυσεξερεύνητον τῆς ἐργασίας.

Β΄) Τὴν ὕλην τοῦ παρόντος φυλλαδίου παρέσχον οἱ κύριοι

Δ. Βαρδουνιώτης ἀρ. 84—101.
Ν. Δραγούμης ἀρ. 178—214.
Π. Ζερλέντης (ἐκ Σύρου) ἀρ. 509—518.
Κ. Ζησίου ἀρ. 493—508.
Ἰ. Κρασσᾶς ἀρ. 102—105.
Π. Λάμπρος ἀρ. 275—296.
Σ. Π. Λάμπρος ἀρ. 519—530.
Ἀ. Ἰ. Ὀλύμπιος ἀρ. 427—434.
Ἀρσένιος ἱερεὺς Πανδῆς (ἐκ Κερκύρας) ἀρ. 337—362.
Ἀ. Πικραμμένος (ἐκ Πατρῶν) ἀρ. 297—316.
Ν. Γ. Πολίτης ἀρ. 125—177, 491—497.
Ἐλ. Ῥ. Ῥαφαὴλ ἀρ. 317—336.
Γ. Σταμούλης ἀρ. 363—426.
Ἀ. Μ. Ταταράκης ἀρ. 1—61, 482—490.
Δ. Φέρμπος (ἐκ Σύρου) ἀρ. 106—124.
Παν. Φέρμπος ἀρ. 62—83.
Ἀνδρ. Χούμης (ἐκ Σύρου) ἀριθ. 435—481.

Γ΄) Τινῶν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς παραιτηθέντων, ἄλλων δ' ἀναχωρησάντων ἐξ Ἀθηνῶν καὶ ἀντικατασταθέντων, ἡ ἐπιτροπὴ ἀποτελεῖται νῦν ὑπὸ τῶν ἑξῆς τακτικῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου, Παν. Φέρμπου, προέδρου, Σπ. Λάμπρου, γραμματέως καὶ ταμίου, Δ. Κορομηλᾶ, Ἰω. Καμπούρογλου, Ν. Γ. Πολίτου, Γ. Ζολώτα καὶ Ἀρ. Ταταράκη.

Δ΄) Τὸ προσεχὲς τέταρτον φυλλάδιον τῶν Ἀναλέκτων, ἐκδοθησόμενον ἐντὸς τοῦ Φεβρουαρίου, θέλει περιλάβει δημώδη αἰνίγματα. Παρακαλοῦνται λοιπὸν ὅσοι τῶν λογίων συνέλεξαν τοιαῦτα ν' ἀποστείλωσιν αὐτὰ πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Συλλόγου ἢ εἰς ἓν τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς οἱονδήποτε.

---

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Α. ΚΤΕΝΑ ΚΑΙ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

# ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ,

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑι ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΟΜΟΣ Α'. ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΣ 1871. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α'.

## ΔΗΜΩΔΗ ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ[1].

1.

Πουλὶ δὲν ἦτο, οὐρὰ δὲν εἶχε
καὶ 'ςτὴν οὐρά του δυὸ 'μάτια εἶχε.

(Ψαλίδι).

2.

('Ανάφης).

Μακρὺς μακρὺς 'σὰ Λάζαρης καὶ τὸ κεφάλι πήττα.

(Φουρνέκτιο = πτυάριον φούρνου).

1. Τὰ συνήθη ὀνόματα τῶν αἰνιγμάτων παρὰ τῷ λαῷ εἶνε τὰ ἑξῆς· α'] νοιώσματα ἐκ τοῦ νοιώθω (=ἐννοῶ). β'] Εὑρετά. γ'] Μῦθοι ἐν Θράκῃ καὶ Θεσσαλίᾳ. δ'] Παραμύθια ἐν Τραπεζοῦντι. ε'] Παράγκουλα (ἐκ τοῦ παραβολή ;) ἐν Κερκύρᾳ. στ'] Καστράκια ἐν Πελοποννήσῳ. Ἴσως δ' ὑπάρχουσιν ἐκτὸς τούτων καὶ ἄλλα.

3.

Σύρε τἄντερο
χορεύει ἡ κόρη.

('Ανέμη).

4.

Πέντε ἕξ καλογεράκια
κυνηγᾷ τὸ ἕνα τἄλλο.

('Ανέμη).

5.

Κλειῶ τὸ σεντουκάκι μου
καὶ κρόσσια ἀφίνω ἀπ' ὄξω.

('Ματόκλαδα).

Σημ. Σεντουκάκι = κιβώτιον (ἐνν. τὸν ὀφθαλμόν) κρόσσια = κροσσοὶ (ἐνν. τὰς βλεφαρίδας).

6.

('Ικαρίας).

Χόρτο ἄσπαρτο κι' ἀφύτευτο καὶ κοσμογυρισμένο.

('Αλάτι)

7.

Γυρίζει τριγυρίζει
'ςτὴ γωνιὰ 'πά' καὶ καθίζει.

(Σκούπα).

8.

('Ικαρίας).

'Ραίνεται καὶ κρέμεται
καὶ 'ςτὸν ἀέρα τρέφεται.

('Ελῃά).

9.

('Ικαρίας).

Δύο ταυριὰ μαλλόνουνε
καὶ 'βγάζουν ἄσπρο γάλα.

(Μύλος).

10.

('Ανάφης).

Τζίτζικας τζιτζικοφάτος
ὅταν βάλη τὰ φτερά του
δὲν 'μπορεῖς νὰ πᾶς κοντά του.

('Ανεμόμυλος).

11.

Ἔχω ἕνα παπποῦ πρὸς πάππου,
κνεῖ τὰ γενειδάκια του
πέφτουν τὰ κονιδάκια του.

(Μύλος).

12.

Κάτω 'κεῖ 'ςτὸν ποταμὸ
κάθεται μιὰ ντουρλουλοῦ
καὶ κτυπᾷ τὰ ντούρλουλά της
καὶ τὰ ντουρλουλοκοπά της.

(Νερόμυλος).

13.

Δυὸ δαμάλια παλαιστροῦνε,
μαῦρο γάλα καταιβάζουν.

(Μύλος καφέ).

Σ η μ. Παλαιστροῦνε = παλαίουν.

14.

Χιλιοτρύπητο λαγήνι
καὶ 'ςτὴν πόλι 'πάει νερό.
(Σφουγγάρι).

15.

(Χίου).

Χιλιοτρύπητο καράβι
τὸ νερὸ 'πάει 'ςτὴν πόλι.
(Σφουγγάρι).

16.

('Ικαρίας).

Χιλιοτρύπητο λαγήνι
'ποῦ σταλιὰ νερὸ δὲ χύνει.
(Σφουγγάρι).

17.

Ἄσπρη μύγα ἀλωνίζει
κ' ἡ κανέλα καταιβάζει.
(Δόντια καὶ γλῶσσα).

18.

Ἄσπρο εἶν', τυρὶ δὲν εἶν'
'σὰν τυρὶ τυροκοπᾷ,
ἄρχοντες, φτωχοὶ τὸ ζάρουν
'ςτὸ τραπέζι δέν το βάζουν.
(Σαποῦνι).

19.

Ἕνα πρᾶμμα πραμματίζει·
δὲ χνωτίζει, δὲ βρομίζει.
(Σαποῦνι).

## 20.

(Ἰκαρίας).

Ἔχω το ἔχεις το
ἄ(ν) δέν το 'πῶ δὲ βρίσκεις το.

(Ὄνομα).

## 21.

(Μυκόνου).

Ὁ παπᾶς καὶ ἡ παπιὰ
ὁ Μανώλης κ' ἡ Μαριὰ,
ἓξ αὐγὰ εἰς τὴ φωτιὰ
ὁ καθεὶς νὰ φάῃ τριά.

(Τὰ τέσσαρα πρόσωπα ὑπονοοῦνται δύο, καθότι Μανώλης μὲν εἶνε τὸ ὄνομα τοῦ παπᾶ, Μαριὰ δὲ τὸ τῆς παπαδιᾶς.)

Σημ. Παπιὰ = παπαδιά.

## 22.

Χιλιόκομπος χιλιομέτρητος
χίλια θὰ 'πῇς νά τό 'βρῃς.

(Δίκτυον).

## 23.

(Ἰκαρίας).

Μαυρομούτζουρο δαμάλι
'ςτὸ μπαξὲ ποτὲ δὲν πάει
καὶ τὸ μπαξὲ χαλάει.

(Τσουκάλι).

## 24.

(Σικύνου).

Στέκει ἡ μοῦλα φορτωμένη
καὶ τὴ φαμελιὰ προσμένει.

(Τσουκάλι).

25.

(Ἰκαρίας)

Ἥσφαξα τὴν κατσίκα μου,
ἤφαγα τὴν κατσίκα μου,
κι' ἀπ' τὸ μερὶ τῆς κατσίκας μου
ηὕγαλα τὴν κατσίκα μου.

(Σκόρδο).

26.

(Σικύνου).

Βαρύ 'νε 'σὰν τὸ σίδερο, γλυκὸ 'νε 'σὰν τὸ μέλι
μήτε 'ςτὸ ζύγι πιάνεται, μήτε 'ςτὸ ζύγι 'μπαίνει.

(Νοῦς).

27.

Ἕνα πρᾶμμα πραμματένιο
ἀργυρομαλαμματένιο
ὅσο τὸ φυσᾷς φουσκόνει
τόσο 'κεῖνα σ' ἀγκυλόνει.

(Τραντάφυλλο).

28.

(Σικύνου)

Τὴν ἑπτάτρυπη μάτσοῦκα
'ποῦ τὴν βάζεις κάθε βράδυ.

(Σκούφια).

29.

'Αναιβαίνει ἡ πιπιτσοῦ
καταιβαίνει ἡ πιπιτσοῦ
καὶ χαρᾷς τὴν πιπιτσοῦ.

(Καντῆλι).

30.

Ἀναιβαίνει καταιβαίνει
τὰ βραχιά του λεῖ καὶ δένει.
(Καντήλι).

31.

Ὁ γυιός μου ὁ κοντοπίθαρος
μὲ τὰ πολλὰ ζωνάρια.
(Βαρέλι).

32.

Πάπλωμα παπλωματίζει
πέφτει κάτω καὶ χιονίζει.
(Θάλασσα).

33.

Ἄσπρο τὸ ἐφύτεψα
καὶ κόκκινο ἐβγῆκε.
(Κοκκινογοῦλι).

34.

('Ανάφης).

Ἴσο ἴσο 'σὰν κερὶ
κ' ἡ λαλιά του φοβερή.
(Τουφέκι).

35.

('Ανάφης).

Ἄσπρο ἄσπρο 'σὰν αὐγὸ
στρογγυλὸ 'σὰν τὸ πιπέρι
ὄχι μὰ τὸν ἅγιο Γιώργη
οὔτε αὐγό 'ν' οὔτε πιπέρι.
(Χιόνι).

36.

Πάπλωμ' ἀπάν' 'ς τὸ πάπλωμα καὶ βελονιὰ δὲν ἔχει.

(Λάχανο).

37.

(Ἴου).

Ἀπάνω 'ς ἕνα βουναλάκι
εἶνε 'να καλογεράκι
καὶ βαστᾷ ψωμὶ κι' ἀλάτι
καὶ φωτιὰ καὶ πά' νὰ κάτσῃ.

(Μάνιτας).

38.

Ἀνάμεσα 'ς δυὸ βουνὰ κανόνι μπουμπουνίζει.

(Πόρδος).

39.

Ἀνάμεσα 'ς δυὸ βουνὰ
βουρβούλακας κατρακυλᾷ.

(Πόρδος).

40.

Ἔχω κύματα κοντά μου
κύματα ὅλο μπλεμένα
καὶ τὰ κύματα κοντά μου
ὅλα μέσα μπερδεμμένα.

(Πανέρι).

41.

Γοῦρνά μου πελεκητὴ
μαρμαρένια καὶ χυτὴ
μὲ τὰ μαῦρα τὰ ψαράκια
καὶ μὲ τὸ κρύο τὸ νερό.

(Καρπούζι).

## 42.

Πράσινος πύργος,
κόκκινοι μπερτέδες,
μαῦροι καλογέροι
κάθουνται μέσα.

(Καρπούζι).

## 43.

Κίτρινος πύργος,
ἄσπροι μπερτέδες,
κίτρινοι καλογέροι
κάθουνται μέσα.

(Πεπόνι)

## 44.

Ὄρνιθα πιτσόκωλη
πιτσογυριτσόκωλη
κάνει αὐγὰ πιτσόκωλα
πιτσογυριτσόκωλα.

(Σβίγα).

## 45.

## (Χίου).

Ἀπάνω 'ς ὄρος 'ςὲ βουνὶ
κάθετ' ὁ μπάρμπας ὁ Ζανής·
κτενίζει τὰ μαλλάκια του,
πέφτουν τὰ κονιδάκια του.

(Μπαμπακιά).

## 46.

Ἕνας κάμπος τὰ πεπόνια
καὶ τὰ δυό του ἀξίζουν ὅλα.

(Οὐρανὸς, ἄστρα, ἥλιος, φεγγάρι).

47.

Γοῦρνά μου πελεκητὴ
μαρμαρένια καὶ χυτὴ·
'πάει ὁ κούβακας νὰ πιῇ,
μηδ' ὁ κούβακας χορταίνει,
μηδ' ἡ γοῦρνα ξεσκουραίνει.

(Δισκοπότηρον· ἢ Χάρος).

48.

Μακρότατε μὲ τὴν οὐρὰ
τὰ κατατόπια φράζεις.

(Βελόνα, κλωστή).

49.

'Εγὼ εἶμαι γυμνὴ καὶ τὸν κόσμο 'ντύνω.

(Βελόνα).

50.

(Χίου).

Ἕνα πρᾶμμα ἦτο,
καὶ τί θᾶμμα ποῦτο!
κέρατα εἶχε, βοῦδι δὲν ἦτο,
καὶ τί θᾶμμα ποῦτο!
σαμάρι ἐφόρει, γάδαρος δὲν ἦτο,
καὶ τί θᾶμμα ποῦτο!

(Σάλιγκας).

51.

(Χίου).

Σιδηρένια 'ν' τὰ πλευρά·
τἄντερα βαμπακερά.

(Λυχνάρι).

52.

(Ἰκαρίας).

Μακρὺς μακρὺς καλόγερος
καὶ κόκκαλα δὲν ἔχει
κτυπᾷ ἐδῶ, κτυπᾷ ἐκεῖ
καὶ τίπτα δὲν παθαίνει.

(Ῥέμμα).

53.

(Ἰκαρίας).

Ἕνας βοῦς ἀπεμουγγίσθη
καὶ 'ς τοὺς οὐρανοὺς ἀκούστη,
κι' οἱ ἄγγελοι του τἄκουσαν
κι' οἱ καταραμένοι 'σκοῦσαν.

(Καμπάνα).

54.

(Ἰκαρίας).

Μαυρομούτζουρο δαμάλι
'ς τὸ ῥουμάνι δὲν παγαίνει,
τὸ ῥουμάνι ἐξεθέτει.

(Φοῦρνος).

55.

Κοκκινομύτικο πουλὶ σταφίδα μπουκωμένο
'ς τὴν πόλι 'πάει κι' ἔρχεται καὶ πάλι μπουκωμένο.

(Ἄλογο).

56.

Στραβολαιμιασμένη μάνα
καὶ μαλαμματένια κόρη
καὶ δαιμονισμένη ἐγγόνη.

(Κλῆμα, σταφύλι, κρασί).

57.

Πέρδικα κακαναριὰ
πηδᾷ τὴν τάφρο καὶ γεννᾶ.
(Κολοκυθιά).

58.

Ἄσπρο εἶνε 'σὰν αὐγὸ
αὐγὸ δὲν εἶνε
πράσινα εἶν' τὰ φύλλα του
δεντρὶ δὲν εἶνε.
(Γογγύλι).

59.

Καραβάκι φορτωμένο
'ς τὴ σπηλίτσα 'πά' ν' ἀράξῃ.
(Κουτάλι).

60.

Κοντὸς κοντὸς καλόγερος
καὶ 'λάφρια καταιβάζει.
(Χτένι).

61.

Καρακάξα μαδημένη
καὶ 'ς τὸ δρόμο πεταμένη.
(Τσίπουρο).

62.

(Σικύνου).

Κόκκινη ματσούκα
δέρνει μαῦρο κῶλο.
(Φωτιὰ καὶ τσουκάλι).

63.

Ἀπ' ἐδῶ καὶ 'ς τὰ Χανιὰ
γλέπω τὴ θειά μου καὶ γελᾷ.
(Φωτιά).

64.

'Απ' ἐδῶ ἕως 'ς τὴν Πάρο
εἶδα τὴ θειά μου κ' ἐγνώρισά τηνε.

(Φωτιά).

65.

Ἄσπρο γίνεται, μαῦρο καταντᾷ
ταρλατάνια φορεῖ
καὶ τὰ 'δόντιά του κουνεῖ.

(Κουντουρούδι = ξυλοκέρατον).

66.

Τριανταδυὸ σφυροκοποῦν
ἡ Μαριὰ τὰ φροκαλεῖ
κι' ὁ κακόμαρος τὰ 'βγάζει.

(Δόντια, γλῶσσα, κῶλος).

67.

Μὲ τὰ πέντε τὰ μαζόνουν,
τὰ σφυριὰ κατακτυποῦν,
ὁ Τσαούσης τὰ μαζόνει
κι' ὁ 'Αγᾶς τὰ ξεφορτόνει.

(Δάκτυλα, δόντια, στόμα καὶ κῶλος).

68.

Ὅλη 'μέρα μπούκα μπούκα
καὶ τὴ νύκτα χάσκα χάσκα.

(Παπούτσι).

69.

Εἶν' ἕνα καλογεράκι
καὶ φορεῖ 'να καπελλάκι.

(Καρφίτσα).

70.

Τὸ βῷδι κάνει τὴν ἀρχὴ κι' ὁ τράγος τελειόνει
καὶ 'ς τοῦ σιδέρου τὴν αὐλὴ λινάρ' τραβᾷ καὶ σπάγο.
(Παπούτσι).

71.

Εἶνε 'να πρᾶμμα· λαιμὸ ἔχει καὶ λαιμὸ δὲν ἔχει,
μεριὰ ἔχει καὶ ποδάρια δὲν ἔχει.
(Τουλούμι).

72.

Εἶνε γύρου γύρου κάγκελα
καὶ μέσα παίζει φράκτης.
(Γλῶσσα).

73.

'Απάνω 'γδὶ καὶ κάτω 'γδὶ
καὶ μέσα κόρη κελαδεῖ.
(Γλῶσσα).

74.

Εἶνε 'να πρᾶμμα ὅλος ὁ κόσμος τὤχει, μόνος ὁ βασιλὲς δὲν τὤχει.
(Μπάλωμα).

75.

Σεμεντεσὲ ἐφύτευσα, σεμεντεσὲ ἐβγῆκε,
κι' ἀπάνω' 'ςτὸ σεμεντεσὲ χρυσὸ κουμβὶ ἐβγῆκε.
(Λινάρι ;).

76.

Μάνα μου 'ςτὸ τρίψε τρίψε
ἔχε τὴν ἐλπίδα σου
ὅταν 'μπῶ 'ςτὰ δυὸ βουνὰ
κόψε τὴν ἐλπίδα σου.
(Ψύλλος).

77.

Ἄσπρο εἶν', τυρὶ δὲν εἶν',
'σὰν τυρὶ τυροκοπᾷ,
'ςτὸ σκουτέλι δὲν ἐμπαίνει
καὶ 'ςτὴ γῆ δὲ ξεφυτρώνει.
(Γάλα γυναικός).

78.

Ψύλλος ἀνασούφιτος
τραγουδεῖ Βενέτικα.
(Κουδουνάκι).

79.

Εἶν' ἕνα πουλὶ ὅπου τὸ ξυοῦν καὶ πέφτει
καὶ ἔχουν οἱ τσαγγάρηδες τὴν τρίχα του 'ςτὴν τέχνη.
(Χοῖρος).

80.

Πέρδικα κρουφὰ
πάει 'ςτὸν τοῖχο καὶ γεννᾷ·
κάνει αὐγὰ, κάνει πουλιὰ
κάνει περδικοπούλια.
(Κολοκυθιά).

81.

Τρίποδος κι' ἀπάνω μαῦρος.
(Τσουκάλι).

82.

Κούφιος κάλαμος καὶ μέσα παίζει ὁ δράκος.
(Τουφέκι).

83.

Βάζω σε κάτω,
σοῦ κάνω ὅ τι θέλω,

πλύνω τὰ χεράκιά μου
σηκόνομαι καὶ φεύγω.

(Ζύμη).

84.

Ἔχω 'να κουτὶ ῥουμπίνια
κ' εἶν' ἀπὸ τὰ σοπραφίνα.
Ὅγοιος τό 'βρῃ τὸ κολόρο
τόνε γράφω γιὰ ντωντόρα.

(Ῥάδι).

85.

(Σικύνου).

Πρᾶμμα εἶν' καὶ πραμματίζει
καὶ μυρίζει καὶ χρονίζει
κ' ἔχει καὶ μαλλιὰ καὶ τρύπα.

(Τουλούμι).

86.

Κόκκινος φράγκος ἔρχεται μὲ τὴ χρυσῆ καμπάνα
καὶ τὴ καμπάν' ἀναχτυπᾷ καὶ τοὺς νεκροὺς σηκόνει.

(Πετεινός).

87.

Ὀγρὴ τὴ βάζω,
στεγνὴ τὴ 'βγάζω.

(Πήττα).

88.

Ἡ μάνα τῆς μάνας σου, ἡ πεθερὰ τοῦ ἀφεντός σου καὶ ἡ γρηὰ ἡ νανά σου πόσ' αὐτιὰ ἔχουνε;

(Δύο. Αἱ τρεῖς γυναῖκες εἶνε ἓν καὶ τὸ αὐτὸ πρόσωπον).

89.

Πύργος ὁλοστρόγγυλος κανόνια φορτωμένος.
('Αχινέος).

90.

Τέσσαρά του τάγκα τάγκα,
δυό του τίτγκι τίγκι
κ' ἕνα του ξεμυγιαστῆρι.
(Γάδαρος, πόδια, αὐτιὰ καὶ οὐρά).

91.

Ὁ ξερὸς βαστᾷ τὸν ψημένονε.
('Σπίτι καὶ κεραμίδια).

92.

Ἐδῶ εἶμαι καὶ 'κεῖ 'βρίσκομαι.
(Ἦχος).

93.

Ἀπάνου 'ςτὸ δεντρὸ κλειδωμένο σεντούκι.
(Καρύδι).

94.

Ποιὸ εἶν' ἐκεῖνο τὸ πουλὶ ὁποῦ γεννᾷ ὠχ τὴ μύτη
'πῶχει φτερὰ καὶ δὲν πετᾷ κι' ὁπῶχει μαῦρο 'σπίτι;
Τρεῖς τὸ κρατοῦν ὄντας γεννᾷ, μ' ἀλήθεια πρῶτα πίνει
καὶ τὰ πουλάκια ὁποῦ γεννᾷ ὀπίσω του τἀφίνει,
καὶ τὰ πουλάκια ὁποῦ γεννᾷ ἀνθρωπινὰ 'μιλοῦνε.
Ἄλλοι τἀκοῦν ὄντας 'μιλοῦν κι' ἄλλοι δὲν τἀγροικοῦνε.
(Πέννα),

ΠΕΡΙΚΛΗΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΟΥ.

95.

Ἀπάνω 'ς τὸ ὄρος, 'ς τὸ βουνὶ
κάθετ' ὁ μπάρμπας μ' ὁ Τζανῆς·
κτενίζει τὰ μαλλάκια του,
πέφτουν τὰ κονιδάκια του.

(Τὸ θέρισμα τοῦ σουσαμιοῦ).

96.

Ἄσπρα, μαῦρα πρόβατα
καὶ ξύλινος τσοπάνης.

(Τὰ κλήματα καὶ τὰ μαῦρα καὶ ἄσπρα σταφύλια).

97.

Χιλιοτρύπητη *κατσάβρα*
καὶ 'ς τοῦ βασιλιᾶ τὴν ταύλα.

(Ὁ ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ καταστάσει κηρὸς, ὁ πλήρης ὀπῶν ἐν αἷς τὸ μέλι. Καλοῦσι τοῦτον οἱ χωρικοὶ μελόπηττα, ὡς ἔξοχον δὲ ἔδεσμα ἐθεωρεῖτο ἄξιον νὰ καθέξῃ θέσιν εἰς τράπεζαν τῶν βασιλέων).

Σημ. Κατσάβρα λέγεται πᾶν τὸ τετρυπημένον καὶ ἐρρυτιδωμένον· οὕτω λέγεται κατσάβρα ἡ σταφυλὴ ἡ ἡλιοκαὴς καὶ ἑτοίμη πρὸς κατασκευὴν οἴνου.

98.

Ἄφωνος φωνὴ δὲν ἔχει
καὶ φωνὴ κρατεῖ καὶ τρέχει.

(Τουφέκι).

99.

Εἶνε ἕνα θεριὸ 'ποῦ τὸ πρωῒ περπατεῖ μὲ τὰ τέσσερα, τὸ μεσημέρι μὲ τὰ δυὸ καὶ τὸ βράδυ μὲ τὰ τρία.

(Ὁ ἄνθρωπος).

Σημ. Τὸ αἴνιγμα τῆς Σφιγγὸς ~~διασωθὲν παρὰ~~ τῷ λαῷ ἀπαράλλακτον.

## 100.

Ἀνάμεσα 'ςὲ δυὸ βουνοὶ
ἀηδόνι κελαδεῖ.

('Η καμπάνα).

## 101.

Ἄσπρο εἶνε 'σὰν ταὐγὸ
στρογγυλὸ 'σὰν τὸ πιπέρι,
μὰ τὸν Ἅϊ Μπιρμπέρη
καὶ οἱ ἄρχοντες τὸ ζάρουν
καὶ 'ςτὴν ταύλα των τὸ βάζουν.

(Μαργαριτάρι).

## 102.

Ὅλη 'μέρα κρέμουνται
καὶ τὸ βράδυ στέκονται.

(Οἱ μάνταλοι τῆς πόρτας).

## 103.

'Στὸ δῶμά σου, 'ςτὸ δῶμά μου κρομμύδια εἶν' ἁπλωμένα.

(Ἄστρα).

## 104.

Ὅλη 'μέρα 'νε γεμάτα καὶ τὸ βράδυ ἄδεια.

(Παπούτσι).

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

---

## 105.

### (Πάρου)

Ἔχεις το, ἔχω το κι'ὅλος ὁ κόσμος τὤχει,
ποιὸς ἕνα, ποιὸς δύο, ποιὸς κανένα καὶ καθόλου.

(Γονεῖς).

## 106.

(Πάρου).

Μαυρομούρικο δαμάλι·
τὰ πρινάρια καταπίνει.

(Φοῦρνος).

## 107.

(Πάρου).

Χίλια μύρια τρυπητήρια
καὶ τὸν οὐρανὸ 'ξανοίγα(ν).

(Ῥάπη = γρασσίδι).

## 108.

(Πάρου).

Τὸ ντίνι ντίνι κρέμεται
τὸ ντίνι καμπανίζει·
ἁλμυρὸ κι' ἀνάλατο
κι' ἂν εὕρῃς τεῖνε;

(Ῥεβίθι χλωρό).

## 109.

Ἄμαλλος κι' ἀκόκκαλος
τρυπᾷ τὴ γῆ καὶ 'βγαίνει.

(Μανίτης).

## 110.

Ξεδιασκελόνει ὁ βαθρακὸς, καθίζ' ὁ Μαυρογένης.

(Πυρεστιὰ καὶ τσουκάλι).

## 111.

Κουλουμπρίνα 'γκαστρωμένη
καὶ τὴ φαμελιὰ προσμένει.

(Τσουκάλι).

112.

Σεἰέται τἄλογο,
πέφτ' ἡ γούνα του.
(Κρισσάρα).

113.

(Θεσσαλίας).

Ἀντζὶ κρέμεται·
κι'ἀντζὶ μυρίζει·
μὰ τὸν ἅϊ Λιᾶ
τί ἔχει μέσα;
(Κανδήλα).

Σ η μ. Παίζει μὲ τὰς λέξεις Ἀϊλιὰ (ἁγ. Ἠλίας) καὶ ἐληὰ (ἐλαία).

114.

Οἱ ἀρχόντοι τὸ μαζόν'
κ' οἱ φτωχοὶ τὸ πετάν'.
(Μύξα).

115.

Κουκκοσίτσαις ἥλιαζα
'πάνω 'ςτὸ 'σπιτάκι μου.
('Αστέρια ἢ καρύδια).

116.

(Χίου).

Ἀφ' τὴ μύτη τὴν ἅρπῶ
καὶ 'ςτὸν τοῖχο τὴ χτυπῶ.
(Μύξα).

117.

Ὁ θειός μ' ὁ Κοντοθόδωρος μὲ τὰ γενάκια κάτω.
(Πράσσο).

118.

Σαρανταστρίχινος πλοκὸς καὶ νεραντζάτος κῆπος.
(Τὰ βλέφαρα καὶ τὰ 'μάτια).

### 119.

Ὅλη 'μέρα ἀλῶνι ἀλῶνι
καὶ τὸ βράδυ 'πίσων πόρτα.

(Σκέντρα = Βουκέντρα).

### 120.

Ἡ μάνα μου μ' ἐγέννησε κι' ὁ φώσφορός με τρέφει,
κι' ἂν με κτυπήσ' ἡ μάνα μου λύομαι τοῦ θανάτου.

(Ἁλάτι).

### 121.

(Πάρου).

Δώδεκα βούδια,
τέσσαρες παρασπαρτάδες,
ἑκατὸν πενῆντα θεριστάδες
κ' ἡ χώρα ἔκαμε 'σοδιὰ
μόνο τρία μόδια στάρι.

(Οἱ 12 ἀπόστολοι. Οἱ εὐαγγελισταί. Οἱ 150 ψαλμοί. Ἡ ἁγία Τριάς).

### 122.

Τὸ ῥέμμα στραβὸ
καὶ τὸ νερὸ ἴσιο.

(Τοξάρι ὅπου στοιβάζουν τὸ βαμπάκι)

### 123.

Ψαλίδι χρυσοψάλιδο
κόβει καὶ καλὰ
κόβει καὶ κακά.

(Ἡ γλῶσσα).

### 124.

Ὅλη 'μέρα φροῦστ φροῦστ
καὶ τὸ βράδυ 'πίσων πόρτα.

(Παποῦται).

### 125.

(Χίου).

Φράγκος ἀξεβράκωτος
μὲ τὴν ἀλιμπερδίτσα του τὴν κόκκινη
γυρίζει καὶ σημαίνει τῆς καμπάναις
καὶ 'ξυπνᾷ τοὺς 'ποθαμμένους.

(Πετεινός).

Σημ. Ἀλιμπερδίτσα = λόφος, λοφίον.

### 126.

(Χίου).

Φιλδισένιο περιβόλι·
κελαδεῖ γλυκὸ ἀηδόνι.

(Δόντια καὶ γλῶσσα).

### 127.

Ἀναιβαίνει, καταιβαίνει
καὶ χωρὶς νὰ τρώ' παχαίνει·
μοναχὰ στριφογυρίζει
κ' ἡ κοιλίτσα της γεμίζει.

(Ὁ κλώστης).

### 128.

Σειν̦άμενο, κουν̦άμενο 'ςτῶν γυναικῶν τὴν τρύπα.

(Σκουλαρίκι).

### 129.

Ἀπ' ἐδῶ σοῦ τὴν περνοῦνε
*ἀλλεμαναριὰ* καὶ τρέχα.

(Βελόνη ῥαψίματος).

Σημ. Ἀλλεμαναριὰ (ἀνεμαλλαριὰ) = φαλακρά.

## 130.

Μπὰμ μποὺμ μπομπάρδαις κομμάτια· 'ςτὸ πανὶ κτυπᾷ, 'ςτὴ μύτη καννεύει.

(Πόρδος).

Σημ. Καννεύει = σημαδεύει, κατευθύνεται.

## 131.

Τρύπα 'ςτὸ 'ποκάμισο,
τρύπα 'ςτὸ σεντόνι,
κι' ἄλλη τρύπα πάρα μέσα
βάζω τὸ μακρύ μου μέσα.

(Χειρόμυλος).

## 132.

Πέντ' ἀδέλφια τὸ ἁρπάζουν
τριανταδυὸ σφυριὰ τὸ σπάζουν,
μιὰ κοπέλλα τἀγκαλιάζει
καὶ 'ςτὴν Κῶ τὸ καταιβάζει.

(Τὸ φαγὴ, τὰ δάκτυλα, τὰ 'δόντια,
ἡ γλῶσσα).

Σημ. 'Στὴν Κῶ. Λογοπαίγνιον.

## 133.

Ἄνδρας μὲ ἄνδρα κάμνει το,
γυναῖκα μ' ἄνδρα κάμνει το,
γυναῖκα μὲ γυναῖκα δὲν κάμνει το.

('Εξομολόγησις).

## 134.

'Από μέσ' ἀπ' τὰ σκοτεινὰ
καταιβαίνει μιὰ κυρά.
Πέντε δοῦλοι τὴν ἁρπῶνε
καὶ 'ςτὸν τοῖχο τὴν πετοῦνε.

(Μύξα).

## 135.

Πόδια ἔχει,
χέρια ἔχει
κεφαλὴ κι' οὐρὰ δὲν ἔχει.

(Κάβουρας).

## 136.

Ἕνα γουρουνάκι ἔχω
κι' ἀπ' τὴ μύτη τὸ βάνω
κι' ἀπ' τὸν κῶλο τὸ 'βγάνω.

(Βελόνα).

## 137.

'Απάνω βουνὸ,
κάτω βουνὸ
καὶ 'ςτὴ μέση φονικό.

(Ψύλλου σκότωμα).

## 138.

Πέρα βουνὸ,
'πόδες βουνὸ
καὶ 'ςτὴ μέση μαῦρος κριὸς καὶ φωνάζει.

(Τσουκάλι καὶ δύο πέτραις).

Σημ. 'Π ό δ ε ς = ἀποδῶ, ἐντεῦθεν.

## 139.

Ἕνα σκουτελάκι λάδι
οὗλο τὸν κόσμο πιάνει.

(Ἥλιος).

## 140.

'Απ' ὄξω μαγλινὸ
κι' ἀπὸ μέσα μαλλιαρὸ
κι' ἀπὸ μέσα 'ςτὰ μαλλὶ
εἶνε μιὰ μπουκιὰ καλή.

(Κάστανο).

Σημ. Μ α γ λ ι ν ὸ = λεῖον.

## 141.

'Απάνω 'ςτὸ βουνὸ κάθετ' ἕνα φραγκάκι
καὶ φορεῖ καὶ καπελλάκι.

(Μάνιτας).

Δ. Ι. ΦΕΡΜΠΟΣ.

---

## 142.

Κόκορος ἀλαυρακάτος
καὶ σιδερομουστακάτος
'π' ὅλα τὰ χωριὰ γυρίζει
καὶ τὴ χώρα περιορίζει.

(Στατέρι).

## 143.

'Αρνάκι μου 'ςτὸ μπέρμπελο
τρώει ξύλο 'φραίνεται,
πίνει νερὸ ψοφάει.

(Φωτιά).

## 144.

Δακτυλίδι πήλινο,
πήλινο ξεπήλινο,
πέφτει, δὲ ραΐζεται.

('Φεῖδι).

## 145.

'Απ' ἐπάνω 'σὰν τηγάνι,
ἀπὸ κάτω 'σὰν βαμπάκι,
κι' ἀπ' ὀπίσω 'σὰν ψαλίδι.

(Χελιδόνι).

146.

Ἄντζι μίντζι κρέμεται
καρδιά μου τσιγαρίζεται.

(Κεράσι).

147.

Ῥίχνω τὴν τζωμανίκα μου,
μαυρίζει ὁ κάμπος.

(Ἐληαίς).

148.

Ἀνάμεσα 'ςὲ δυὸ βουνὰ
'φεῖδι κωλοσέρνεται.

(Ποτάμι).

149.

Σανίδι παληοσάνιδο μέσ' 'ςτὸ νερὸ μουσκεύει.

(Γλῶσσα).

150.

Βέρβερι τζ' ἀναίβαινε
τζ' ἀναίβαινε καταίβαινε.

(Σίκλος).

151.

Κομμάτι γαλατόπηττα
πάει 'ςτὴν πόλι κ' ἔρχεται.

(Γράμμα).

152.

Ἕνα κουτὶ κουτόπουλο
γιομάτο ροῦχα κόκκινα.

(Ῥόϊδι).

Ν. ΔΡΑΓΟΥΜΗΣ.

### 153.

Γύρω γύρω κάγκελα
καὶ μέσα ὁ φράγκος παίζει.

(Γλῶσσα).

### 154.

Κλειδόνω τὸ 'σπιτάκι μου καὶ ῥοῦχ' ἀφίνω ἀπ' ὄξω.

(Βλεφαρίδες).

### 155.

'Απὸ τὸ ἕνα βουνὸ 'ςτἄλλο
δεκαπέντε μίλλια δρόμο
τὴν κιαρά μου γνώρισα.

(Φωτιά).

### 156.

"Ασπρο εἶνε, τυρὶ δὲν εἶνε,
ξυλορράπανο δὲν εἶνε.
Τοῦρκοι καὶ Ῥωμηοὶ τὸ ἔχουν,
'ςτὸ τραπέζι δέν το βάζουν.

(Σαπούνι).

### 157.

Θαῦμα εἶδα,
— θαῦμα δὲν ἦτανε —
σαμάρι εἶχε,
— γάδαρος δὲν ἦτανε —
κέρατα εἶχε
— βῶδι δὲν ἦτανε. —

(Σάλιαγκας).

158.

Ἐδῶ τὸ 'μπήγω,
ἐκεῖ τὸ βρίσκω.

(Βελόνι).

159.

Ἁλμυρὸ κι'ἀνάλατο
'ςτὸ κλωνάρι κρέμεται.

(Ῥοβίθι).

160.

Ἄσπρο εἶνε 'σὰν αὐγὸ
— αὐγὸ δὲν εἶνε —
πράσινα εἶν' τὰ φύλλα του
— δένδρο δὲν εἶνε —
οἱ ἄρχοντες τὸ ἔχουν
'ςτὸ τραπέζι τὸ 'βγάζουν.

(Γογγύλι).

161.

Ἕνα πρᾶμμα πραμματάκι
ἔχει ἀγκάλια κ' ἀγκυλόνει
καὶ φυσᾷς το καὶ φουσκόνει.

(Τραντάφυλλο).

162.

(Λέρου).

Μακρὺς μακρὺς καλόγερος καὶ κατουρεῖ τάττζά του.

(Αὔκλα = ὑδρορρόη).

## 163.

Βασιλοπούλα 'πρόβαλεν
ἀπὸ 'ψηλὸ παλάτι·
πέντε τὴν ἁρποῦν,
κάτω τὴ σκορποῦν:

(Μύξα).

## 164.

Μαυρομούρικο μουλάρι
κι' ὅλο αἷμα καὶ τομάρι.

(Ψύλλος).

## 165.

'Εχιονίσαν τὰ βουνὰ,
ἐκοντῆναν τὰ μακρυὰ,
καὶ τὰ δυὸ ἐγίναν τρία,
καὶ οἱ μῦλοι δὲν ἀλέθουν πλειά.

(Γέρος, τρίχες κεφαλιοῦ, 'μάτια, πόδια, 'δόντια).

## 166.

Ἔχει μαῦρο σάκκο, κόκκινο 'πουκάμισο κι' ἄσπρη σάρκα.

(Κάστανο).

## 167.

Ἕνα κόκκινο πουλαράκι
ὅπου κι' ἂν κυλισθῇ
χορταράκι
ποτὲ δὲ θὰ 'βγῇ.

(Φωτιά).

168.

Ἔχω 'να καλογεράκι
καὶ φορεῖ καὶ καπελλάκι.

(Καρφί.)

169.

Τρώγω τὰ παιδιά μου 'σὰν πεινῶ,
ξερνῶ καὶ πίνω 'σὰν διψῶ.

(Ψάρι).

170.

Μὲ τὰ κυνήγια πάντα ζῶ,
'ςτοὺς λόγγους δὲν πηγαίνω,
ψαρᾶς δὲν εἶμαι·
δίκτυα καὶ πλέκω καὶ τὰ σταίνω.
Μὲ τοὺς φτωχοὺς εὑρίσκομαι,
φτώχεια δὲν ἔχω,
καὶ μὲ μικρὰ φτωχόπουλα
γιομίζω τὴν κοιλιά μου.

('Αράχνη).

171.

Οὐρανὸς χάλκωμα, γῆ ἴσια, γατιοῦ ποδάρι, 'φειδιοῦ κεφάλι.

(Χελώνη).

172.

'Στὰ κεραμίδια μας ἀπάνω εἶνε ἕνας ἀράπης, καὶ βαστᾷ καὶ μιὰ τσιμποῦκα καὶ φουμάρει.

(Καπνοδόχος).

## 173.

Ν' ἀνάψουνε τὰ πόδια σου
νὰ καῇ ἡ κορφή σου·
μὰ τὸ στραμπούλισμα τοῦ λαιμοῦ σου,
δὲν εἶν' αὐτὸ 'ποῦ βάνει ὁ νοῦς σου.

(Φοῦρνος πυρωμένος).

ΘΕΜΙΣΤΟΚΛΗΣ ΜΗΡΤΣΟΣ.

---

## 174.

Τὸ 'φεῖδι τρώει τὴ θάλασσα κ' ἡ θάλασσα τὸ 'φεῖδι
καὶ 'ςτοῦ 'φειδιοῦ τὴν κεφαλὴ καράβι ἁρμενίζει.

(Τὸ λυχνάρι, τὸ φυτίλι, τὸ λάδι καὶ τὸ φῶς).

## 175.

Κούφιος ἔλατος
γιομάτος δρόσο.

(Τὸ βαρέλι).

## 176.

Οὔλη μέρα σούρα σούρα
καὶ τὸ βράδυ πεταχτούρα.

(Τὸ παπούτσι).

## 177.

Μιὰ 'κλησίτσα θολωτὴ
ἕνας στύλος τὴν κρατεῖ.

(Ἡ ὀμπρέλλα).

## 178.

Πέντε δέκα κουβαλοῦνε,
δεκοχτὼ σφυρολογοῦνε
κ' ἡ κυρὰ Μαριὼ σαρόνει
ἄνω κάρι κάτω κάρι
ζέρβενο ζερβενοκάρι.

(Τὰ δάκτυλα, τὰ 'δόντια, ἡ γλῶσσα καὶ ὁ κῶλος).

## 179.

Τὸ μαλλὶ μαλλὶ πλακόνει
καὶ τὴν τρύπα θεραπεύει.

(Τὸ 'μάτι).

## 180.

Ἡ θειά μου ἡ Νικολάκαινα μὲ τἄντερο 'ςτὸν κῶλο.

(Ἡ καμπάνα. — Ἡ βελόνα μὲ τὴν κλωστή).

## 181.

Εἶν' ἕνα πραμματάκι
'ποῦ 'πάει 'πάει
καὶ τηράει.

(Πέταλο).

## 182.

'Απ' ὄξ' ἀπ' τὸ 'σπιτάκι μας συμπεθεριὸ περνάει.

(Μερμήγκια).

## 183.

Χίλιοι μίλιοι καλογέροι
'ς ἕνα ξύλ' ἀκουμπημένοι.

('Αραβοσίτι)

## 184.

Τἄντζι τἄντζι κρέμεται
κι'ἂν πέσῃ δὲ γιατρεύεται.

(Κανδήλι).

ΔΗΜ. Κ. ΒΑΡΔΟΥΝΙΩΤΗΣ.

---

## 185.

Τσούκλου 'δῶ, τσούκλου 'κεῖ, τσούκλου 'ςτἀποκρέββατο.

(Σάρωμα).

## 186.

Ἔχω 'να πρᾶμμα στρογγυλὸ καὶ τὰ παιδιά του εἶν' ἄσπρα.

(Κουκκουναριά).

## 187.

Ἔχω ἕνα πρᾶμμα 'ποῦ κάτου πάει γελῶντας καὶ ἀπάνου αναιβαίνει κλαίοντας.

(Σίκλος).

## 188.

Βασιλέας δὲν εἶμαι,
κορώνα φορῶ,
ῥωλόϊ δὲν ἔχω,
ταῖς ὥραις μετρῶ.

(Κόκορος).

## 189.

Ἀπὸ ἄσπρη πέτρα ἐβγῆκε ἕνας ἄνθρωπος ὁποῦ δὲν ἦτανε ἄνθρωπος,
'φοροῦσε 'πουκάμισο 'ποῦ δέν το ῥάψανε χέρια
κι' ἀπάνω 'ςτὸ κεφάλι του πύργος θεμελιωμένος.

(Κόκορος).

## 190.

Τὸ τυρὶ τὸ τυροτῆρι
ὅλ' οἱ ἄρχοντες τὸ ζηλεύουν
καὶ 'ςτὸ τραπέζι δέν το βάζουν.

(Σαπούνι).

## 191.

Ἔχω τέσσεραις ἀδελφάδες
δυὸ μικραὶς καὶ δυὸ μεγάλαις·
ἡ μεγάλαις κυνηγοῦν ταὶς μικραὶς
καὶ ποτὲ δέν ταις πιάνουν.

(Ἅμαξα).

## 192.

Πηγαίνω 'ςτὴν ἐκκλησιά,
κλειδόνω τὸ 'σπίτι μου,
γυρίζω 'ςτὸ 'σπίτι μου
καὶ κλέφτη 'βρίσκω μέσα.

(Ἥλιος).

## 193.

Ἔχω ἕνα πραμματάκι 'ποῦ ὅλα τὰ παράθυρα κι'ἂν κλείσω 'μπαίνει μέσα.

(Ἥλιος).

## 194.

Ἕνα ταψάκι βούτυρο οὗλο τὸν κόσμο ἀλείβει.

(Ἥλιος).

## 195.

Ἔχω ἕνα πρᾶμμα 'ποῦ 'πάει ὀμπρὸς ὀπίσω καὶ τὸν κόσμο συνάζει.

(Καμπάνα).

## 196.

(Ζακύνθου).

Γουρούνα κουτσοκέφαλη·
τοὺς κάμπους τρέχει σκούζοντας.

(Καμπάνα).

## 197.

Πύργος 'ψηλὸς,
τὸν κλέφτη δεμένο·
τὰ παιδάκια του κράζει
'ςτὸ 'σπίτι νὰ πᾶνε.

(Καμπαναριὸ καὶ καμπάνα).

## 198.

Ἔχω ἕναν ἀφέντη 'ποῦ ὅλα τὰ κατατόπια τοῦ 'σπιτιοῦ τὰ 'ξέρει.

(Ποντικός).

## 199.

Ποιὸ εἶν' ἐκεῖνο τὸ πρᾶμμα
'ποῦ 'μπαίνει 'ςὲ κάθε πρᾶμμα;

(Ὄνομα).

## 200.

Πρᾶμμα πρᾶμμα πραμματέλι
κι' ὅπου κι' ἂν το βάλῃς 'μπαίνει.

(Ὄνομα).

## 201.

Ἔχω ἕνα βαρελάκι
'πὤχει δυὸ λογιῶν κρασάκι.

(Αὐγό).

202.

Ἔχω ἕνα πρᾶμμα 'ποῦ ἀπάνου εἶνε ἄσπρο καὶ 'ςτὴ μέση κίτρινο.

(Αὐγό).

203.

Τούτ' ἡ ῥάχη, 'κείν' ἡ ῥάχη
μπούτσικο τραγὶ βελάχει.

(Τσεκούρι).

204.

Ἔχω ἕνα πρᾶμμα πραμματάκι
καὶ 'ςτοὺς λόγγους τρέχει καὶ φωνάζει.

(Τσεκοῦρι).

205.

Κούφιος κάλαμος τὸν ἀντρειωμένο ῥίχτει.

(Τουφέκι).

206.

Κούφιος ἔλατος 'ποῦ τρώει τοὺς ἀντρειωμένους.

(Τουφέκι).

207.

Γουρουνίτσα 'γκαστρωμένη
ραμελιὰ τὴν 'πιτυχαίνει.

(Φοῦρνος).

208.

Ὅ τι εὕρῃ κατατρώει
καὶ ἂν πιῇ νερὸ ψοφᾷ.

(Φωτιά).

209.

(Καλύμνου).

Εἰς τὸ Ἄργος, 'ςτὸ Λιβάδι
εἶνε θηρίο κόκκινο
τρώει πέτραις, τρώει ξύλα,
πίνει νερὸ, ψοφᾷ.

(Φωτιά).

210.

Εἶνε ἕνα πρᾶμμα 'ποῦ στέκεται, τρώει καὶ φεύγει μαζύ.

(Φωτιά).

211.

Κόκκινο ἄλογο, μαῦρος καβαλάρης.

(Φωτιὰ καὶ τσουκάλι).

212.

Ὁ γυιός μ' ὁ Κοντοθόδωρος καταύλακα κοιμᾶται.

(Κολοκύθι).

213.

(Κύπρου)

Ἡ ὄρνιθά μου ἡ κουτσονόρα
περνᾷ τοὺς τοίχους καὶ γεννᾷ.

(Κολοκύθι).

214.

Ἀνάμεσα 'ςὲ δύο βουνὰ
πέρδικος σφάζεται.

(Ψεῖρα).

215.

Ἀνάμεσα 'ςὲ δύο βουνὰ
κόρη σφάζεται.

(Ψεῖρα).

## 216.

Ἀπὸ δύο παράθυρα
ἡ κάτισχνη ᾿βγαίνει.
Πέντε τὴν πιάνουνε,
᾿ς τὸν τοῖχο τὴν πετοῦνε.

(Μύξα).

## 217.

(Κύπρου).

Ἄσπρη κόρη ᾿ς τὸ τρυπί,
δυό εἶν᾿ ᾿ποῦ τὴν εἴδανε,
πέντε τὴν ἁρπάξανε.

(Μύξα).

## 218.

Μία κυρὰ κατέβαινε ἀπὸ ᾿ψηλὸ παλάτι,
καὶ πέντε τὴν ἁρπάξανε,
᾿ς τὸν τοῖχο τὴν πετάξανε.

(Μύξα).

## 219.

Ποιό ᾿νε ᾿ποῦ οἱ φτωχοὶ πετᾶνε
καὶ οἱ πλούσιοι τὸ φυλᾶνε;

(Μύξα).

## 220.

Δύο ἀδέλφια ᾿μάλλοναν
κι᾿ἕνα βουνὸ τὰ ᾿ξεχώρισε.

(Μάτια καὶ μύτη).

## 221.

Κρεάτινο σου(β)λὶ καὶ σιδερένιο κρέας.

(Δακτυλίδι).

222.

Ἄψυχος ψυχὴ δὲν ἔχει
καὶ ψυχὴ τοῦ βάζω κ᾽ ἔχει.

(Λύχνος).

223.

Τὸ σκυλί μου τὸ μακρὺ
᾽παίρνω το ἀπ᾽ τὴν οὐρὴ,
κι᾽ ὅπου θέλω ᾽παίρνω το
κι᾽ ὅπου θέλω φέρνω το.

(Λύχνος).

224.

Τὸ ᾽φεῖδι πίνει τὸ νερὸ καὶ τὸ νερὸ τὸ ᾽φεῖδι.

(Λύχνος).

225.

Κολοκύθι ἑπτάτρουπο
κάθε τρύπα κι᾽ ὄνομα.

(Κεφάλι).

226.

Ἔχω ἕνα κουτὶ
κ᾽ ἔχω μέσα κἄτι τι
ἂν μοῦ φύγ᾽ τὸ κἄτι τι
τί τὸ θέλω τὸ κουτί;

(Κεφάλι).

227.

Σιλιγουλιὰ τὴ λέγουσι
κι᾽ ἀπ᾽ τὴν ὀρὰ τὴ δένουσι.

(Βελόνα).

228.

Ἔχω ἕνα πρᾶμμα 'ποῦ στολίζει ὅλο τὸν κόσμο, στολίζει καὶ τὸν βασιλιᾶ.

(Βελόνι).

229.

Νεραντζούλα φουντωτὴ
ἕνας στύλος τὴν κρατεῖ.

(Μανιτάρι).

230.

Μακρὺς μακρὺς καλόγερος καὶ τρύπα μέσ 'ςτὴ μέση
μὲ τὸ καπέλλο 'ποῦ φορεῖ τὰ γένεια του θὰ κάψῃ.

(Τσιμποῦκι).

231.

Τέντα τέντα τεντωτὴ
κι' ἀργυροκαληγωτή.

(Οὐρανός).

232.

Ντίλι ντίλι κρέμεται,
ντίλι κοπανίζεται,
ῥοδοκοκκινίζεται,
πέφτει, δὲν τσακίζεται.

(Κεράσι).

233.

Μακρὺ 'σὰν ἄντερο
πλατὺ 'σὰν κιόσκι.

(Πηγάδι).

## 234.

Μαγαζιάτης ὁ μπεζερίκης
'στὴν πόλι 'πάει,
τὴν κρίσι κάνει,
τὴν τρίχα σκίζει,
'πίσω γυρίζει.

(Καντάρι).

## 235.

Ἄγγελος ἀκράτος
'νυχοποδαράτος
περπατεῖ καὶ κρίνει
τὴ δικαιοσύνη.

(Καντάρι).

## 236.

'Αετὸς νυχάτος
'νυχοποδαράτος
στέκεται καὶ κρίνει
τὴ δικαιοσύνη.

(Καντάρι).

## 237.

Κόκορας ὁ σκαλτσουνάτος
καὶ σιδερομουστακάτος
περπατεῖ καὶ λέει
τὴ δικαιοσύνη.

(Καντάρι).

## 238.

Χίλιαις μύριαις καλογρηαὶς 'ς ἕνα χορὸ χορεύουνε.

(Σταλαματιαὶς τῆς βροχῆς).

## 239.

Χίλιοι μύριοι καλογέροι
'ς ἕνα ῥέμμα κατουροῦνε.

(Βροχή).

240.

Ἕνα δεμάτι θυμαράκι
'ς ἕνα γκρεμνὸ κρέμεται.

(Γένεια).

241.

'Σ ἕνα μέρος 'πήγαινα,
μέγα θᾶμμ' ἀπάντησα
βώϊδι τρώει, λύκος δὲν εἶνε,
λαγὼ τρώει, σκύλος δὲν εἶνε,
ποντικοὺς τρώει, γάτα δὲν εἶνε.

(Νυφίτσα).

242.

Ἔχω ἕνα πρᾶμμα πραμματάκι, περπατεῖ περπατεῖ κι' ὅλο ψαλίδια κάνει 'ςτὸ δρόμο του.

(Πρόβατο).

243.

Ἄψυχος ψυχὴ δὲν ἔχει
καὶ ψυχαὶς 'παίρνει καὶ φεύγει.

(Καράβι).

244.

(Κεφαλληνίας).

'Στὸν 'Ελιὸ, 'ςτὸν Κατελιὸ
κρέμεται χρυσὸς ἀϊτὸς
μὲ τὴν ἅλυσο δεμένος
καὶ μὲ τὴ φωτιὰ ἀναμμένος.

(Κανδῆλι).

## 245.

(Κεφαλληνίας).

Ἡ θειά μου ἡ καλόγρηα
εἰς τοὺς ἀνέμους νέμεται
'σταὶς ἐκκλησιαὶς κοιμᾶται
καὶ τἄγιά της κόκκαλα
τὰ κοκκαλοῦν οἱ χοῖροι.

(Ἐληά).

## 246.

Μάνα καὶ θυγατέρα ἕνα ὄνομα·
ἡ μάνα γεννᾷ καὶ ἡ θυγατέρ' ἀρμέγεται.

(Ἐληά).

## 247.

Ὅλη 'μέρα τυλιγμένα
καὶ τὸ βράδυ 'ξαπλωμένα.

(Στρώματα).

## 248.

Ἄσπρο ἄσπρο 'σὰν τυρὶ
— τυρὶ δὲν εἶνε —
καὶ δενδροκλονίζεται
— δενδρὶ δὲν εἶνε —
'στὰ λιβάδια βόσκεται
— κι' ἀρνὶ δὲν εἶνε. —

(Ῥεπάνι).

## 249.

Χαμηλοπετσένιος οὐρανὸς
χαμηλὰ χαμηλὰ χιονίζει.

(Κλισσάρα).

## 250.

Στρογγυλὸς στρογγυλὸς καλόγερος
παλούκια φορτωμένος.

(Ἀχινός).

## 251.

Ἕνα πρᾶμμα πραμματάκι
καὶ 'ςτὴν ἄκρη ἀγκαθάκι.

(Σταφίδα).

## 252.

Ἀπὸ τὴ γῆ ἐπλάστηκα
καὶ 'ςτὴ γῆ ἐθάφτηκα,
τὰ κόκκαλά μου δὲ εὑρέθη
ἄνθρωπος νά τα θάψῃ.

(Στάμνα).

## 253.

Μαρούλλι σαραντάφυλλο, σαράντα φύλλα νἄχῃ
καὶ μέσα 'ςτὴν καρδίτσα του ἄλλο μαρούλλι νἄχῃ.

(Ἡ μεγάλη Σαρακοστή).

## 254.

Μαρούλλι πεννηντάφυλλο
ἐφτάκαρδο
καὶ μέσα 'ςταὶς ἐφτὰ καρδιαὶς
κόκκινο τριαντήφυλλο.

(Ἡ μεγάλη Σαρακοστή).

## 255.

(Βωλησσοῦ).

Νειὸς κερατᾶς
χωρὶς κέρατα
μισοκερίτης
μὲ τὰ κέρατα.

(Φεγγάρι).

## 256.

(Σκοπέλου).

Κοφίνι παληοκόφινο σεντεϊμεντὲ γιομάτο,
κι' ἂν λείψῃ ὁ σεντεΐμεντὲς ἀλλοὶ 'ςτὸν κοφινάτο.

(Σῶμα καὶ ψυχή).

## 257.

'Από 'πάνω ἀπὸ τὴ γῆ
τοῦ πατέρα σου τὸ κεφάλι.

(Λάχανο).

## 258.

Δώδεκα καλογεράκια
κυνηγιοῦνται κυνηγιοῦνται
καὶ ποτὲ δὲν πιάνουνται.

('Ανεμόμυλος).

## 259.

Δακτυλίδι πυργωτὸ,
πυργωτὸ καμαρωτὸ
ἀπὸ τὸν πύργο ἔπεσε
καὶ πάλι δὲν ἐρράϊσε.

(Χαρτί).

## 260.

Πέντε δέκα κουβαλοῦνε,
ἄσπραις μύγαις τὰ ζουλοῦνε,
καὶ ἡ σκούπα τὰ σκουπίζει,
τὸ κανάλι καταιβάζει
καὶ 'ςτ' ἀμπάρι τὰ στοιβάζει.

(Φαΐ).

## 261.

Ἐπῆγαν οἱ κλέφταις τὴν πόλι νὰ πατήσου·
ἡ πόλι ἔφυγε, τοὺς κλέφταις τοὺς πιάσαν.

(Ψάρια, θάλασσα καὶ δίκτυα).

## 262.

Ἄσπαρτο κι' ἀφύτευτο
'ςτὸν κόσμον πολυγύρευτο.

(Ἁλάτι).

## 263.

Εἶν' ἕνα πρᾶμμα 'ποῦ ὅλο 'μπαίνει μέσα καὶ ἡ οὐρά του μένει ὄξω.

(Κουτάλι).

## 264.

## (Κύπρου).

Ἀχτυπῶ γύρω καὶ βάλλω το,
φέρω βόλτα καὶ 'βγάλλω το
καὶ τρέχουν τὰ ρουθούνια του.

(Κουτάλα).

## 265.

Πρᾶμμα πραμματέλι
ὅλο 'μπρὸς 'πάει
κι' ὀπίσω δὲν κυττάζει.

(Ποταμὸς ἢ βόλι).

## 266.

Ὁ γυιός μου ὁ Κοντοθόδωρος
πολλὰ ζωνάρια ζώνεται,
ζώνεται ’ξεζώνεται
καὶ ’ξεζωμοὺς δὲν ἔχει.

(Βαρέλι).

## 267.

Σφάζω τὴν αἶγά μου,
τρώγω τὴν αἶγά μου,
κι’ ἀπὸ τῆς αἶγας τὸ μηρὶ
κάνω τὴν αἶγά μου γερή.

(Σκόρδο).

Σημ. Πρβλ. Κυπριακῶν Σακελλαρίου τόμ. γ', σελ. 135.

## 268.

Πρᾶμμα πραμματέλι
πιθαμὴ καὶ κομματέλι,
ἄλλος τῶχει μαθημένο
κι’ ἄλλος ἀμάθητο.

(Κονδυλοφόρος).

## 269.

Τὸ ’φεῖδι πίν’ τὴ θάλασσα κ’ ἡ θάλασσα τὸ ’φεῖδι
καὶ ’ςτοῦ ’φειδιοῦ τὴν κεφαλὴ ὁ ἥλιος ἀνατέλλει.

(Φιτύλλι).

## 270.

Τὸ ’φεῖδι πίν’ τὴ θάλασσα κ’ ἡ θάλασσα τὸ ’φεῖδι
καὶ ’ςτοῦ ’φειδιοῦ τὸ κέρατο φεγγάρι φεγγαρίζει.

(Φιτύλλι).

## 271.

Πράσινο παλάτι,
κόκκινα λουλούδια
καὶ μαῦροι καλογέροι
κάθουνται μέσα.

(Καρπούζι).

## 272.

Δάσκαλέ μου ἀγαθέ,
ἕνα θᾶμμ' ἀπάντησα.
Εἶχε πέντε κεφαλαὶς,
τέσσεραις ἀναπνοαὶς
κ' ἑκατὸ παντώνυχα.

(Λείψανο).

## 273.

Δάσκαλέ μου ἀγαθὲ,
ἀγαθὲ 'ςτὰ ἀγαθὰ,
πονηρὲ 'ςτὰ πονηρὰ,
'ςτὸ δρόμο 'ποῦ ἐπήγαινα
μέγα θηριὸ ἀπάντησα.
Εἶχε πέντε κεφαλαὶς,
τέσσεραις ἀναπνοαίς.

(Λείψανο).

## 274.

Μέγα θᾶμμ' ἀπάντησα.
Εἶχε πέντε κεφαλαὶς,
τέσσεραις ἀναπνοαὶς,
χέρια πόδια εἴκοσι
καὶ δάχτυλα ἑκατό.

(Λείψανο).

275.

Ὅποιος τὴν κάνει τὴν κάνει γιὰ πούλημα, ἐκειὸς 'ποῦ τὴν ἀγοράζει δέν τη μεταχειρίζεται κι' ἐκειὸς 'ποῦ τὴ μεταχειρίζεται δέν τη βλέπει.

(Κάσσα τοῦ νεκροῦ).

276.

Χίλια μύρια τρυπητήρια
τὸν ἀνήφορο κυττᾶνε
καὶ τὰ ἄστρα τὰ μετρᾶνε.

(Ἄχυρα κομμένα).

277.

Χίλια μύρια τρυπητήρια
τἄστρα τοὐρανοῦ θωροῦσι.

(Ἄχυρα κομμένα).

278.

Τεσσαράγκωνη πορτούλα
'μπρὸς φωτεινὴ
'πίσω σκοτεινή.
Σκύφτω γιὰ νὰ ἰδῶ
καὶ τὸν ἴσκιο μου θωρῶ.

(Καθρέφτης).

279.

(Ζακύνθου)

'Εχιονίσαν τὰ βουνὰ,
οἱ μύλοι δὲν ἀλέθουν πλειὰ,
τὰ δυὸ 'γενῆκαν τρία.

(Ὁ γέρως).

## 280.

Γυαλίζω γυαλίζω 'σὰ γυαλὶ,
πέφτω κάτω, δὲ ῥαΐζομαι.

(Νερό).

## 281.

Μακρὺς μακρὺς καλόγερος καὶ κόκκαλα δὲν ἔχει.

(Καπνός).

## 282.

Ἄψυχο ψυχὴ δὲν ἔχει
καὶ 'ςτὸν οὐρανὸ πηγαίνει.

(Καπνός).

## 283.

Σίδερο στραβοδεμένο
'ςτὴν ἀνέμη τυλιμμένο,
τὸ ψωμάκι του τοῦ δίνει
τὸ κυνῆγί του νὰ φέρῃ.

('Αγκύστρι).

## 284.

Πουλὶ πετούμενο μὲ ἔξη πόδια.

(Μύγα).

## 285.

Μαῦρο ἄλογο 'ςὲ κάμπον ἄσπρο τρέχει.
Τρεῖς τὸ κρατοῦν
δυὸ τὸ θωροῦν.

(Πέννα, χαρτὶ, δάχτυλα, 'μάτια).

286.

Τρεῖς τὴν κρατοῦν ὄντας γεννᾷ
μαῦρα τὰ κάνει τὰ πουλιά.
'Σ οὗλον τὸν κόσμο πᾶνε.
(Πέννα).

287.

Ἀνοιγοκλείνει ὁ μαλλιαρὸς καὶ 'βγαίνει ὁ ἀσπροχιονάτος.
(Τουλούμι τυριοῦ).

288.

Βαγένι δωδεκάσφηνο
πᾶσα σφῆνα κι' ὄνομα.
(Ὁ χρόνος).

289.

Μιὰ καλὴ νοικοκυρίτσα
χώ(ι)ς ἀλεύρι φκιάνει πηττίτσα.
(Μέλισσα).

ΣΠΥΡΙΔΩΝ Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

---

290.

Τὴν ἡμέρα χάφτει χάφτει
καὶ τὴ νύχτα χάσκει, χάσκει.
(Παπούτσι).

291.

Ἄντερο ντουφέκι, ἄνεμο μπαρούτι
νὰ κτυπᾷ 'ςτὴ φτέρνα, νὰ βαρῇ 'ςτὴ μύτη.
(Πορδή).

292.

Ἕνα σπήλαιο γεμάτ' ἀπὸ ἄσπρα ἄλογα.

(Τὸ στόμα καὶ τὰ 'δόντια).

293.

Ἕνας κοντοκαλόγερος τὰ 'λάφια καταιβάζει.

(Κτένια καὶ ψεῖραις).

294.

Τἀπίστομα, τἀνάσκελα, τὰ δυὸ τἀγκαλιασμένα.

(Τὰ κεραμίδια).

295.

Μακρυὸ 'σὰν ἄντερο,
στρογγυλὸ 'σὰν κόσκινο.

(Πηγάδι).

296.

Καρακάξα μαδημένη
καὶ 'ςτὸν τράφο πεταμένη.

(Τσίπουρα).

297.

Μία κυρὰ κατέβαινε
ἀπὸ μέγα σπήλαιο·
πέντε τὴν ἁρπάξανε,
'ςτὸν τοῖχο τὴν πετάξανε.

(Μύξα).

298.

Φεύγει, τρέχει, πάει, πάει
καὶ 'πίσω δὲν κυττάει.

(Ποταμός).

299.

Μαῦρο λαίμαργο δαμάλι
καταπίνει τὸ πουρνάρι.

(Φοῦρνος).

300.

Καρακάξα μακρονούρα πάει 'ςτὸν κάμπο σκούζοντας.

(Τουφέκι).

301.

Ἕνα γαϊδουράκι σαμάρι ἔχει καὶ τριχιὰ δὲν ἔχει.

(Σάλιαγκας).

302.

Μέσ' 'ςτὴ γῆ τὸ μοναστήρι
κ' ἔχει πλῆθος καλογέρους.

(Μερμηγκιά).

303.

Κόκκινο, χραζούμενο, τρώει καὶ δὲ χορταίνει.

(Φωτιά).

Σημ. Χραζούμενον = χρειαζόμενον, ἀναγκαῖον.

Δ. ΠΟΤΑΜΙΑΝΟΣ.

---

304.

Τἀπίκουπα, τἀνάσκελα καὶ τὸ τζουλί του στάζει.

(Κεραμίδια).

305.

Σγούμπος κι' ἀπανόσγουμπος τρυπάει τὴ γῆ καὶ 'βγαίνει.

(Βράχλον).

306.

Ὅλη 'μέρα τρώει τσιταὶ
καὶ τὸ βράδυ στέκει ὀρθή.

(Βουκέντρα).

307.

Ὅλη 'μέρα 'σὰ γουρούνα
καὶ τὸ βράδυ 'σὰν καθρέφτης.

(Γυνὴ τοῦ ἀρότρου).

308.

Εἶχα μιὰ βροτομηλιὰ
κ' ἔκανε βροτόμηλα,
τὴν ἡμέρα τἄχανε
καὶ τὸ βράδυ τά 'βρισκε.

(Οὐρανὸς καὶ ἄστρα).

309.

Εἶχα μιὰν ἀδερφὴ 'ψηλὴ κ' ἤγγιζε 'στὸν οὐρανό.

(Καπνός).

310.

Περγουλιὰ περιπλεμμένη
μὲ τὰ σίδερα πλεμμένη,
ἀναιβαίνει καταιβαίνει
καὶ κανένας δέν τη φταίνει.

(Ἥλιος;

311.

'Αναιβαίν' ἡ κόρη,
καταιβαίν' ἡ κόρη
μὲ τὴν κοιλιὰ πρισμένη.

(Κανάτα)

312.

Ἄμαλλος μαλλὶ δὲν ἔχει,
πάλε τὴ φωνὴ τὴν ἔχει.

(Τουφέκι).

Γ. ΣΤΑΜΟΥΛΗΣ.

---

313.

Ταρνάκι μου 'ςτὴν πάσκακα, 'ςτὴν πάσκαχ' ἀναιβαίνει
κι' ἂν 'βγῇ χορτάρι ἀναζῇ κι' ἂν βρῇ νερὸ πεθαίνει.

(Φωτιά).

314.

Γοῦρνά μου πελεκητὴ
καὶ μεγάλη καὶ χυτὴ
μὲ τὰ μαῦρα 'ψάρια μέσα
καὶ μὲ τὸ κρυὸ νερό.

(Καρπούζι).

315.

Ἡ σκρόφα μας ἡ λούγκρα μας, ἡ λουγκροφαγωμένη
ὅλον τὸν κόσμον ἔφαγε κι' ἀκόμα δὲ χορταίνει.

(Χάρος ἢ μύλος).

316.

Ἕνας ῥήγας Κρητικὸς
ὤμορφος καὶ διαλεκτὸς
καὶ 'ςτὰ περιβόλια ζάρει
κι' ὅλη 'μέρα σουλατσάρει
καὶ 'ςτῆς ἐκκλησιαὶς πηγαίνει
καὶ σχωρνᾷ τσ' ἀποθαμμένοι.

(Ῥῴδι).

## 317.

Ἕνα δέντρο ἔχει τὰ 'μισὰ φύλλα μαῦρα καὶ τὰ 'μισὰ ἄσπρα.
(Χρόνος).

## 318.

Ἀναιβαίνει καταιβαίνει,
τὰ βρακιά του λεῖ καὶ δένει.
(Καντῆλι).

## 319.

Κάτω τήνε βάνω
κι' ὅ τι θέλω τήνε κάνω.
(Σκάφη).

## 320.

Δάσκαλέ μου ἀγαθὲ
ἔδειρές με κ' ἔφυγα.
'Στὴ στράτα 'ποῦ ἐπήγαινα
θηρίο μὲ ἀπάντησε.
Εἶχε πέντε κεφαλαίς,
τέσσεραις ἀναπνοαίς,
χέρια πόδια εἴκοσι
καὶ δάχτυλα ἑκατό.
Ἂν το εὕρῃς δεῖρέ με
καὶ πάλι 'ξαναδεῖρέ με.
(Λείψανο).

## 321.

Ἀναιβαίν' ἡ πιπιτσοὺ,
καταιβαίν' ἡ πιπιτσοὺ,
καὶ χαρὰ 'ςτὴν πιπιτσοὺ
πῶς ἀναιβοκαταιβαίνει.
(Τυλιγάδι).

### 322.

Ἀντίπερα 'ςτὸν ποταμὸ
στέκ' ἡ θειά μ' ἡ κλατσαροῦ,
καὶ κτυπᾷ τὰ κλάτσαρά της
καὶ μαζόνει τὰ παιδιά της.

(Κλῶσσα).

### 323.

Καράβι χιλιοτρύπητο 'παίρνει νερὸ καὶ φεύγει.

(Σφουγγάρι).

### 324.

Κόκκορος μονοφραγκάτος
'σὰν ἀνοίγῃ τὰ φτερά του
δὲν ζυγόν' κανεὶς κοντά του.

('Ανεμόμυλος).

### 325.

Εἶνε δυὸ παραθυράκια
καὶ κρεμιοῦνται δυὸ κοριτσάκια.

(Μύτη, μύξα).

### 326.

Κουμουλίτσα φορτωμένη
'ςτὴ σπηλίτσα πά' καὶ 'μπαίνει.

(Χουλιάρι).

ΕΛΕΥΘ. Ρ. ΡΑΦΑΗΛ.

---

### 327.

Τρακόσιοι ἑξῆντα γερανοί, τριάντα περιστέρια
'ςὲ δώδεκα φωλιαὶς γεννοῦν καὶ 'ς ἕν' αὐγὸ κλωσσάζουν.

(Χρόνος).

### 328.

Ἕνας 'μπροστὰ σκάφτει,
τέσσεροι τὸν κρατοῦνε·
κι' ἕνας ὄξ' ὀπίσ' ὀρχξέται.

(Χοῖρος, μούρη, πόδια, οὐρά).

### 329.

Χίλιοι μύριοι 'ςὲ μιὰ λίμνη
κάθουνται, δὲν πνίγονται
καὶ ἡ λίμν' εἶνε 'ςὲ πύργο,
καὶ ὁ πύργος κίτρινος.

(Πεπόνι).

### 330.

Ἀπὸ κούρβουλο νερὸ,
κι' ἀπὸ κῶλο ὀπωρικὸ,
καὶ ἀπὸ τὴ γῆ βοτάνι
κάθε τόπος δέν το κάνει.

(Κρασί, αὐγὸ, ῥύζι).

### 331.

Τραβῶ τὴν ἀντεροῦλά μου
σκούζ' ἡ Θοδωροῦλά μου.

(Καμπάνα).

### 332.

Σγουμπὸς ὁ πατέρας,
καλὸ τὸ παιδὶ,
τρελλὸ τἀγγόνι.

(Κλῆμα, σταφύλι, κρασί).

### 333.

Κούφιος πλάτανος
βοὴ μεγάλη.

(Τούμπανο).

### 334.

Στρογγυλό εἶμαι 'σὰν αὐγὸ,
μὰ 'γὼ αὐγὸ δὲν εἶμαι,
τὰ φύλλα μου εἶνε 'σὰ δεντρὸ
μὰ 'γὼ δεντρὸ δὲν εἶμαι.

('Αγκινάρα).

### 335.

Στραβοκούζουλ' εἶν' ἡ μάνα
καὶ πανώρηα ἡ δεχατέρα,
καὶ δαιμοναριὰ ἡ ἐγγόνα
κ' ἡ ξεγγόνα τἀρλαντοῦ.

(Κλῆμα, σταφύλι, κρασὶ, σπίρτο).

### 336.

Κῆπος μακρὺς
κῆπος πλατὺς,
κίτρα πολλὰ
καὶ δυὸ μεγάλα.

(Οὐρανὸς, ἥλιος, φεγγάρι).

### 337.

Σκοινιὰ ἁπλόνω,
κουβάρια μαζόνω.

(Κολοκύθα).

### 338.

Χίλιοι μύριοι καλογέροι
'ςτὴν αὐλή μου κατουρᾶνε.

('Ρέχταις).

### 339.

Ἄσπρος ἐγεννήθηκα,
μαῦρος ἐκατάντησα
καὶ 'ςτὰ γεράματά μου
κουνιοῦνται καὶ τὰ 'δόντια μου.

(Ξυλοκέρατο).

340.

Ξέρω μιὰ γρηὰ μάνα καὶ τὴν τζεμπέρα της ποτὲ δέν την ἀλλάζει.

('Ελῃά).

341.

Ἄψυχος ψυχὴ δὲν ἔχει
καὶ τοῦ χάρου τὴ φωνὴ ἔχει.

(Τουφέκι).

342.

Γυρίζει κόσμο καὶ ντουνιᾶ
'ςὲ θάλασσα καὶ 'ςὲ στεριά,
κι' ἀπὸ βουνὸ γκρεμίζεται,
πέφτει καὶ δὲν τζακίζεται.

(Ἥλιος).

343.

'Σὰ νιάρχος νιάρχος ἔρχεται, 'σὰ νιάρχος καταιβαίνει
καὶ 'σὰν καλὸς πραμματευτὴς σηκόνεται καὶ φεύγει.

(Κατσαχνιά).

344.

Κομμάτι παληομπάλωμα
πάει τὰ πέλαγα περνᾷ
καὶ τοῦ βασιλιᾶ μηνᾷ.

(Γράμμα).

345.

Τὸ μασὶ, τὸ μασιστῆρι
'ποῦ μαχαῖρι δέν το πιάνει
οὗλος ὁ κόσμος τὤφαγε
κι' ὁ βασιλιᾶς κι' ὁ ῥήγας.

(Γάλα).

346.

Ἡ θειά μ' ἡ δρεπανόρραχη τρυπᾷ τὴ γῆ καὶ 'βγαίνει.

(Φτέρη).

347.

Ὁ γυιός μ' ὁ κοντοθόδωρος
κοντοπάλουκα βαστεῖ
ἑκατὸ κ' ἑκατοστή.

(Σκαντζόχοιρος).

348.

Ὁ γυιός μου ὁ κοντοθόδωρος
κοντοπάλουκα βαστεῖ,
περπατεῖ καὶ κραίνει
'ςτὴ γῆ, τὴν οἰκουμένη.

(Στατέρι).

349.

Στέκ' ἡ μοῦλα μουλωμένη
καὶ 'μιλοῦν τὰ 'σωθικά της.

(Τὸ σπίτι κ' ἐκεῖνοι ὅπου κάθουνται μέσα).

350.

Μιὰ λίγερη, μιὰ μπίγερη, μιὰ πρασινοφοροῦσα
εἰς τὸν ἀέρα κάθεται, τοὺς ἄγιους προσκυνάει.

(Καντήλι).

351.

Κομμάτι παληομπάλωμα μιὰ φαμελιὰ σκεπάζει.

(Κόττα κλωσσοῦ).

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

## ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

Ἀπὸ τῆς ἐκδόσεως τοῦ παρελθόντος φυλλαδίου ἔστειλαν ὕλην πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ γραφεῖον τῶν Ἀναλέκτων οἱ ἑπόμενοι.

Ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου

Μ. Π. Λάμπρος σημείωσιν περὶ τῶν κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ ἁγίου Ἰωάννου ἐθίμων.

Ν. Γ. Πολίτης 33 δημώδη αἰνίγματα.

Ἐλ. Ῥ. Ῥαφαὴλ 30 δημώδη αἰνίγματα.

Ἐκ τῶν ἐπιτίμων μελῶν

Θ. Ἀφεντούλης (ἐκ Πειραιῶς) 1 ᾆσμα δημοτικὸν ἐκ τοῦ ὄρους Πηλείου Θεσσαλομαγνησίας.

Ν. Δραγούμης 18 δημώδη αἰνίγματα. — Γλωσσάριον Θηραϊκὸν ὑπὸ Ἰ. Δεκιγάλλα. — Γλωσσάριον Λεσβιακῆς ἐκ 290 λέξεων καὶ φράσεων.

Ἐκ τῶν ἔξωθεν τοῦ Συλλόγου λογίων

Δ. Βαρδουνιώτης 25 αἰνίγματα.

Κ. Ναούνης 52 παροιμίας Θεσσαλοηπειρωτικὰς καὶ Κυθηρίας.

Δ. Ποταμιάνος 26 αἰνίγματα.

Ἀλ. Ῥ. Ῥαφαὴλ 21 αἰνίγματα.

Δ. Ι. Φέρμπος (ἐκ Κρήτης) 11 αἰνίγματα.

Ἀ. Χούμης (ἐκ Σύρου) 97 παροιμίας. — 20 αἰνίγματα.

Ὁ γραμματεὺς

ΣΠ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

## ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

Α'.) Σημειοῦμεν καὶ ἐν τῷ φυλλαδίῳ τούτῳ ὡς ἐν τῷ τῶν παροιμιῶν ὅτι οὐδόλως ἐδιστάσαμεν νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ ἐκεῖνα τῶν αἰνιγμάτων ὅσα φαίνονται ὑποκρύπτοντα ἄσεμνον ἔννοιαν. Τὰ Νεοελληνικὰ Ἀνάλεκτα, ἐπαναλαμβάνομεν, δὲν προτίθενται τὴν διάδοσιν ἠθικῆς διδασκαλίας, ἀλλὰ τὴν κατάδειξιν τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς πνευματικῆς καταστάσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ. Ἐσφαλμένως δὲ μέχρι τινὸς ἐνομίζετο ὅτι ἡ συλλογὴ τῶν προϊόντων τῆς δημώδους φιλολογίας ἑκάστου ἔθνους σκοπεῖ τὴν διὰ τούτων διαμόρφωσιν τοῦ λαοῦ, καὶ τοῦτο ἐθεωρεῖτο ἀποχρῶν λόγος πρὸς ἀποβολὴν τῶν ἀσέμνων· ἀλλὰ τῆς βαθμιαίας αὐτῶν ἐξερευνήσεως λαβούσης ἐπιστημονικὸν χαρακτῆρα κατεδείχθη ὅτι δὲν πρέπει καὶ ταῦτα νἀπορρίπτωνται ὡς συντείνοντα εἰς τὸν καθ' ὅλου χαρακτηρισμὸν τοῦ ἔθνους.

Β'.) Τὴν ὕλην τοῦ παρόντος φυλλαδίου παρέσχον οἱ κύριοι

Δ. Βαρδουνιώτης ἀρ. αἰνιγμ. 174—184.
Ν. Δραγούμης ἀριθ. 142—152.
Π. Ζερλέντου (ἐκ Σύρου) ἀρ. 1—94.
Σ. Π. Λάμπρος ἀρ. 185—289.
Θεμ. Μῆρτσος (ἐκ Σύρου) 153—173.
Ν. Γ. Πολίτης ἀρ. 327—351.
Δ. Ποταμιάνος ἀρ. 289—303.
Ἐλ. Ῥαφαὴλ ἀρ. 313—326.
Ἀ. Μ. Ταταράκης ἀρ. 95—104.
Γ. Σταμούλης ἀρ. 304—312.
Δημ. Φέρμπος (ἐκ Κρήτης) ἀρ. 105—141.

Παρατηροῦμεν δὲ ὅτι ἐν τῷ φυλλαδίῳ τούτῳ δὲν ἐδημοσιεύθησαν δι' ἔλλειψιν χώρου πάντα τἀπεσταλμένα ἡμῖν αἰνίγματα, προτιμηθέντων τῶν ἀρχαιοτέραν χρονολογίαν ἀποστολῆς ἐχόντων.

Γ'.) Διὰ τοῦ προσεχοῦς φυλλαδίου τῶν Ἀναλέκτων θέλει δημοσιευθῇ Χρονικὸν Δρυοπίδος, σταλὲν τῇ ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ ἐν Ἀρεοπόλει ἐλλογίμου κ. Ἀθανασίου Πετρίδου. Σημειοῦμεν δ' ἐνταῦθα ὅτι τὸ τεῦχος τοῦτο ἔσται τὸ πρῶτον ἰδιαιτέρου μέρους τῶν Ἀναλέκτων, περιλαμβάνοντος ἀνέκδοτα χειρόγραφα. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον μέρος ἑκάστου τόμου τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων θὰ σύγκηται ἑκάστοτε ἐξ ἑπτὰ φυλλαδίων, τὸ δὲ δεύτερον ἐκ πέντε.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Α. ΚΤΕΝΑ καὶ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.

# ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ,

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑι ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

ΤΟΜΟΣ Α΄. ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ 1871. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Ε΄.

## ΔΗΜΩΔΗ ΔΙΣΤΙΧΑ.

1. Ἂν ἀρχινήσ' ἡ γλῶσσά μου τραγούδια νὰ ῥαδιάσῃ
τὸν ἄγγελο μὲ τὰ φτερὰ θὲ νά τον καταιβάσῃ.

2. Ἀνάθεμά σε, ξενιτειὰ, ἐσὲ καὶ τὰ καλά σου·
πλειότεραις εἶν' ἡ πίκραις σου παρὰ τὰ διάφορά σου.
Πρβλ. Διανοτράγουδα ἤτοι συλλογὴ διστίχων δημοτικῶν ᾀσμάτων κτλ. Ἔκδοσις δευτέρα. Ἀθήνησι. 1868. — σ. 10.

3. Ἀνάθεμα κι' ἂν δὲν πονῶ κι' ἂν δὲν ἀναστενάζω,
κι' ἂν δέν με σφάζει 'στὴν καρδιὰ ὁ πόνος καὶ φωνάζω.
Πρβ. Διαν. σ. 10.

4. Ἀνάθεμα τὴ μάνα σου καὶ τὴ μαστόρισσά σου
'ποῦ σ' ἔμαθε τὸν ἀργαλειὸ, κ' ἐλυῶσαν τὰ βυζιά σου.

5. Ἄνοιξε τἀχειλάκι σου καὶ 'πέ μου μιὰν ἀλήθεια·
μὲ τὰ σωστά σου μ' ἀγαπᾷς ἢ μὲ τὰ παραμύθια ;

6. Ἀνοιχτο, 'μάτια μου, ἄνοιχτο τὸ κρουσταλλένιο τζάμι,
'πῶχω δυὸ λόγια νὰ σοῦ 'πῶ, καὶ 'σφάλισέ το πάλι.

7. Ἀνοῖξαν τὰ οὐράνια κ' ἐβγῆκαν τρεῖς ἀγγέλοι,
ἐβγῆκε καὶ προκήρυξι ὅπ' ἀγαπᾷ νὰ 'παίρνῃ.

8. Ἀλήθεια λές, πουλάκι μου, ἐκειὸ 'ποῦ βάν' ὁ νοῦς σου·
ἐγὼ θὰ γίνω, 'μάτια μου, τζελάτης τοῦ κορμιοῦ σου.

9. Ἀναστενάζω, 'βγαίν' ἀχνὸς, μαυρίζει μου τὰ ῥοῦχα·
δέν μου τάσπρίζει τὸ νερὸ 'σὰν τὴν ἀγάπη 'ποὔχα.

10. Ἀναστενάζω ἀπὸ καρδιᾶς καὶ μέσα βράζει ὁ πόνος,
κι' ὁποῦ μᾶς ἐξεχώρισε νὰ μή τον εὕρ' ὁ χρόνος.
Πρβλ. Διαν. σ. 12.

11. Ἀπόψε νὰ μὴ κοιμηθῇς, μόν' νά με καρτηρέσῃς·
βάστα τὸν ὕπνο δυνατὰ ὅσῳ κι' ἂν ἠμπορέσῃς.
Πρβλ. Διαν. σ. 17.

12. Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα δυὸ ὥραις νὰ 'ξημερώσῃ,
ἔχασα τὸ φεσάκι μου 'ςτὴν ἀργυρῆ σου στρῶσι.

13. Ἂν ἀρχινήσω, 'μάτια μου, γιὰ νά σου 'πῶ τραγούδια,
θὰ στολιστῇς, θὰ πλουμιστῇς 'σὰν κάμπος μὲ λουλούδια.

14. Ἂν ἀρχινήσ' ἡ γλῶσσά μου γιὰ νά σου τραγουδήσῃ,
ἀπ' τὰ ποδάρια 'ςτὴν κορφὴ θά σε μοσκοστολίσῃ.

15. Ἀφῆτέ με τὸν δυστυχῆ νὰ μὴ παραλογίσω,
μὴν 'πάρω ὄρη καὶ βουνὰ κι' ἀδικοθανατήσω.

16. Ἄχ! τὸ βαρυορροΐζικο μὲ τὰ πολλά μου πάθη·
'ςὲ μιὰ μηλιὰ ἀκούμπησα, κ' ἐκείνη ἐμαράθη.

17. Αὐτὸ τὸ ἄχ ὅταν τὸ 'πῶ τὰ σπλάγχνα μου πονοῦνε·
καμμιὰ βραδειὰ 'ςτὴν κλίνη μου νεκρὸ θὲ νά μ' εὕρουνε.
Πρβλ. Διαν. σ. 24.

18. Αὐτὰ τὰ μαῦρα 'πὤβαλες δὲν τἄβαλες γιὰ λύπη,
μόν' τἄβαλες γιὰ ὠμορφιὰ καὶ γιὰ τὸ ζαριφλίκι.
Πρβλ. Διαν. σ. 24.

19. Ἄσπρη, κατάσπρη κι' ἄνοστη 'σὰν πατημένο χιόνι,
μελαχροινὴ καὶ νόστιμη γλυκειὰ 'σὰν τὸ πεπόνι.
Πρβλ. Διαν. σ. 21.

20. Ἀγάπησα καὶ τί ἔκαμα; Τῆς γῆς τὴν ὄψι ἐπῆρα,
τοῦ κόσμου τὴν κατάκρισι καὶ πάλι δέν σ' ἐπῆρα.
Πρβλ. Λιαν. σ. 2.

21. Ἀγάπησα κ' ἐγὼ ὁ ὀρφανὸς ἕν' ἄγουρο λεμόνι,
κι' αὐτό μοῦ το ζηλέψανε οἱ ἄσπλαχνοι γειτόνοι.

22. Ἀπ' ὅλα τὰ πετούμενα ὁ ψύλλος ἔχει χάρι,
'ποῦ τριγυρίζει 'ςτὰ βυζιὰ 'σὰν ἄξιο παλληκάρι.
Πρβλ. Λιαν. σ. 15.

23. Ἀπὸ τὴ φενέστρα πέφτω, πέφτω γιὰ νὰ σκοτωθῶ,
κ' ἡ ἀγάπη μου φωνάζει· πιάστε τον γιὰ τὸ Θεό.
Πρβλ. Λιαν. σ. 16.

24. Ἀντάμα νὰ 'πεθάνωμε, μαζὴ νὰ 'βγῇ ἡ ψυχή μας
κι' ἀγκαλιασμένο νὰ 'βρεθῇ 'ςτὸν ᾅδη τὸ κορμί μας.

25. Αὐτὸ τὸ λέει ὁ Σολωμών, τὸ λέει καὶ τὸ Ψαλτῆρι,
ὅποιος θὰ 'παντρευτῇ μικρός, μεγάλος θὰ πατίρῃ.

26. Ἀγάπα με θεοτικὰ κι' ὄχι μαργιολεμμένα,
γιατὶ θὰ νἄρθη ἕνας καιρὸς νὰ καίγεσαι γιὰ μένα.

27. Ἂν δέν σε κάμω νὰ γενῇς Φράγκος μὲ τὸ καπέλλο,
ἐσὺ νά με παρακαλῇς κι' ἐγὼ νὰ μή σε θέλω!
Πρβλ. Λιαν. σ. 8.

28. Ἀνάθεμά σε, ὕπνε, 'ποῦ μ' ἀποκοίμισες,
ὁποῦ εἶδες τὸ πουλί μου καὶ δέν μ' ἐξύπνησες.

29. Ἀντίκρυ μου κι' ἀγνάντια μου 'κάθεται ἡ ποθητή μου
καὶ κόμπους, κόμπους ἔρρεε τὸ ἵδρω ἀπ' τὸ κορμί μου.
Πρβλ. Λιαν σ. 15.

30. Ἀρρώστησ' ὁ χλωρὸς βλαστός, ὦ Παναγιά, καὶ δός του
τὶ ἀπεθυμᾷ ἡ καρδούλα του καὶ λέει ὁ λογισμός του.

31. Ἄσπρη μου, κρίνε, κρῖνέ με τί κρένομαι ἀπ' ἀτός μου,
τί ἀπ' ὅσαις μ' ἀγαπήσανε ἐσ' εἶσαι ὁ θάνατός μου.

32. Ἄσπρ' εἶσαι, ἄσπρη φαίνεσαι κι' ἄσπρ' εἶν' ἡ φορεσιά σου,
λουλούδια ξεφυτρόνουνε ἀπ' τὴν περπατησιά σου.
Πρβλ. Λιαν. σ. 21.

33. Ἀντίκρυ μου εἶν' ἕνα πουλί· στέκει καί με τηράζει
καὶ τῶπιασε παράπονος καὶ δέν με κουβεντιάζει.

34. Ἀπὸ τὴν πόρτα σ' ἀπερνῶ, τὰ 'μάτια χαμηλόνω,
τὸ κάνω γιὰ τὴν γειτονειά, νὰ μή σε φανερόνω.

35. Αὐτὰ τὰ 'μάτια τὰ ὥμορφα εἶν' τσῆ καρδιᾶς μου ὁ κλέφτης,
κι' ἂν δὲν πιστεύῃς ῥώτησε νὰ σοῦ το 'πῇ ὁ καθρέφτης.

36. Αὐτὰ τὰ 'μάτια τὰ ὥμορφα σύντα στρυφογυρίζουν
θάνατο δίνουν ζωντανοῦ, νεκροῦ ζωὴ χαρίζουν.

37. Ἄσπρη μου, ῥοῦσα καὶ ξανθὴ, βιόλα μου καὶ κανάκι,
πολλαὶς τσὴ χάραις σἔδωκε, 'ποῦ ὁ Κύριος δόξα νἄχῃ.

38. Ἄσπρο γαρουφαλλάκι μου, πότε νὰ κοκκινίσῃς,
πότε νὰ εἰπῇ τἀχεῖλί σου: ἔλα νά με φιλήσῃς.

39. Ἄστρια στολίδια τοὐρανοῦ, 'ποῦ φέγγετε ὅλη νύχτα,
νὰ 'πῆτε τῆς ἀγάπης μου γιὰ δαύτηνε πῶς ἦρθα.
Πρβλ. Λιαν. σ. 23.

40. Ἀγέρα κάνουν ἡ στεριαὶς κι' ὅλα τὰ δένδρα σειῶνται·
κρίμα εἶν' τὰ δυό σου μάγουλα πῶς δὲν γλυκοφιλιῶνται.
Πρβλ. Λιαν. σ. 3.

41. Ἄσπρο 'ποκάμισο φορεῖς ῥαμμένο μὲ μετάξι
καὶ τὰ φτερὰ σοῦ λείπονται, κόρη μου, νὰ πετάξῃς.

42. Ἄσκωσε πέτρ' ἀπὸ τὴν γῆ κ' ἐγὼ μιὰ πετροπούλα,
κ' ἐσὺ ἄλλον νέο νἀγαπᾷς κ' ἐγὼ ἄλλη κοπελούλα.

43. Ἀγαπημένη τῶν πολλῶν, κάμε νὰ 'βρῇς ἀϊτέρι,
τί ὁ χειμῶνας ἔφτασε καὶ πάει τὸ καλοκαῖρι.

44. Ἄσπρη τρανταφυλλένια μου κι' ἄσπρη γαρουφαλλένια,
'ςτὸν κόσμον ἐγεννήθηκες τυράγνισι γιὰ μένα.

45. Ἀφίνω σου καλὴ νυχτιὰ τρετσέντο μίλλα βόλτε
καὶ μὲ τὸ καλονύχτισμα σ' ἀφίνω μπόνα νόττε.

46. Ἀρνί ἔφαγες, μ' ἀρνήθηκες, κατσίκι κι' ἄφησές με·
'σὰν τί κακὸ μοῦ 'γνώρισες καὶ ἀπαρνήθηκές με;
Πρβλ. Λιαν. σ. 19.

47. Ἄμοιρος ἐγεννήθηκα καὶ κακομοίρης εἶμαι.
τσὴ στράταις ὅλαις περπατῶ καὶ δέν με μελετοῦνε.

48. Ἀνοῖχτε φύλλα τῆς καρδιᾶς καὶ κάμερη νὰ γένῃ·
φεῦγα, πολυαγαπητὴ, γιατὶ καινούρια 'μπαίνει.

49. Αὐτὰ τὰ ῥοδομάγουλα καὶ τὰ τρανταφυλλένια
μὲ κάμανε κι' ἀρνήθηκα τὴν μάνα 'ποῦ μ' ἐγέννα.

50. Ἄστρη 'ποῦ 'βγαίνεις τὴν αὐγὴ κι' ὄντας γλυκοχαράζῃ,
τὰ φύλλα τῆς καρδούλας μου ὅλα τἀναγαλλιάζεις.

51. Ἄστρη 'ποῦ 'βγαίνεις τὴν αὐγὴ, τὸ μεσημέρι ἥλιε,
καὶ ποῦ εἶν' τὰ λόγια 'π' ἔλεγες ὅταν μ' ἐγλυκοφίλειες;

52. Ἀγάπαε τὴ μανούλα σου, ἀγάπαε κ' ἐμένα
κι' ἂν ἔχῃς δυὸ 'ποκάμισα δός μου κ' ἐμὲ τὸ ἕνα.

53. Ἀγάπα με γιὰ τὸ Θεὸ, κάμε γιὰ τὴν ψυχή σου,
καὶ μή μ' ἀφίνῃς νὰ χαθῶ, γιατ' εἶν' 'ντροπὴ 'δική σου.

54. Ἀγάπη μου, τὸ φέσι σου μήν το παραζαβόνῃς,
σοῦ πέφτουν τὰ μυριστικὰ κι' ἐμένα θανατόνεις.

55. Ἀγάπη μου αὐτοῦ 'ποῦ πᾷς 'πάρε κι' ἐμὲ κοντά σου
νά σου κρατῶ τὸ φέσι σου καὶ τὴν σιψόβεργά σου.

56. Ἀγάπα με, ψυχούλα μου, κι' ἐγὼ δέν σ' ἀπαρνιοῦμαι
κι' οὔδε κ' εἰς τὸν πνεμματικὸ δέν το 'ξομολογοῦμαι.

57. Ἀνοῖξτέ ταις ταὶς κάμαραις τσ' ἀπάνου καὶ τσὴ κάτου,
γιὰ νὰ διαβῇ ὁ βασιλειᾶς μὲ τὴ βασίλισσά του.

58. Ἀπόψε τὰ μεσάνυχτα 'ξυπνῶ μὲ τὸν ἀγέρα,
'βρίσκω τὸν κόρφο σου ἀνοιχτὸ καὶ λέω πῶς εἶνε 'μέρα.

59. Αὐτοῦ, ψυχή μου, 'ποῦ θὰ πᾷς θυμήσου με κ' ἐμένα,
καθὼς ἐγὼ θὰ καίωμαι 'ς τὰ βάσανα γιὰ σένα.

60. Ἂς καίωμαι, ἂς φλογίζωμαι κ' εἰς τὸ καμίνι ἂς βράζω
καὶ πόνους ἀπ' τὴν κόλασι γιὰ σένα ἂς δοκιμάζω.

61. Ἂς ἐρχόσουνε, πουλί μου, καὶ ἂς ἤθελε βραχῇς·
εἶχα ῥοῦχα νά σου δώσω, τόπο γιὰ νὰ κοιμηθῇς.

62. Ἄχ! ψυχή μου, πῶς 'πομένεις; ἀπορῶ τὸ πῶς 'μπορεῖς
πάντοτε βασανισμένη καὶ μὲ στεναγμοὺς νὰ ζῇς.

63. Αὐτὰ τὰ ῥοδομάγουλα 'ποῦ 'σὰν τὸν ἥλιο λάμπου,
μαραίνουν τὰ τραντάφυλλα, τὸ στολισμὸ τοῦ κάμπου.

64. Ἂν ἀπεθάνω καὶ θλιφτῇς, χάρι δέν σ' το γνωρίζω·
τώρα 'ποῦ ζῶ θέλω νὰ ἰδῶ τὰ 'ποθυμῶ κι' ὀλπίζω.

65. Αὐτὸ τὸ μπράτσο τὸ παχὺ νὰ τὤχα μαξιλάρι
ποτὲ δὲν ἐφοβόμουνε ὁ Χάρος νά με 'πάρῃ.

66. Ἀφίνω σου καλὴ νυχτιά, μηλιά μου φουντωμένη,
κ' ἐγὼ θὰ πάω νὰ κοιμηθῶ μὲ τὴν καρδιὰ καϋμένη.

67. Ἀντίκρυά μ' εἶν' ὁ ἔρωτας καὶ τἄρματα μοῦ δείχνει·
βαστᾷ φωτιὰ 'νυπόφερτη κι' ἀπάνω μου τὴ ῥίχνει.

68. Ἀφίνω σου καλὴ νυχτιά, ῥουμπίνι, πέτρα φίνα,
πορτογαλλιά μου φουντωτή, 'κκλησιὰ μὲ τἄγιο βῆμα.

69. Ἀπὸ τὴν πόρτα σ' ἀπερνῶ καὶ λέω καλησπέρα,
κ' ὁ σκύλος ὁ πατέρας σου 'βγαίνει μὲ τὴ μαχαίρα.

70. Ἀρρώστησα, 'ξαρρώστησα κ' ἔπεσα νὰ 'πεθάνω,
καὶ σὺ δὲν ἦλθες νά με ἰδῇς 'ςτὸ θάνατό μου ἀπάνω.

71. Ἀλλοίμονο, τὰ πάθη μου κανένας μὴ περάσῃ
οὐδὲ καράβι 'ςτὸ 'γιαλὸ οὐδὲ πουλὶ 'ςτὰ δάση.

Διαν. σ. 6. — Passow σ. 486, ἀρ. 38.

---

72. Βασιλικὸς 'ςτὰ κάτεργα καὶ 'δυόσμος 'ςτὰ καράβια,
ὥρα καλὴ 'ςταὶς ὤμορφαις καὶ 'γυιὰ 'ςτὰ παλληκάρια.

73. Βαρέθηκα τὴ νειότη μου, δὲ θέλω τὴ ζωή μου,
τὸν ἄγγελό μου καρτερῶ νὰ 'πάρῃ τὴν ψυχή μου.

74. Βαρειά, ψυχή μου, μὤρχεται, φαρμάκι καταπίνω
ὄντας τὸ συλλογίζωμαι 'ποῦ φεύγω καί σ' ἀφίνω.

75. Βάρκα ψαριανὴ θὰ γένω,
νά σε 'πάρω νὰ παγαίνω.

76. Βάρεξέ με μὲ τὸ μαχαῖρι,
μὲ τὸ παχουλό σου χέρι.

77. Βουρλίζομαι γιὰ τὸ Θεὸ,
γιὰ δυὸ 'ματάκξα 'π' ἀγαπῶ.

78. 'Βάλθηκες νά με ζουρλάνῃς,
μὲ τὰ νάζξα 'ποῦ μου κάνεις.

79. Βρέχει ὁ Θεὸς καὶ βρέχομαι, χξονίζει κ' ὄξω μένω,
γιὰ σένανε πουλάκι μου ὅλα τὰ ὑπομένω.
Πρβλ. Διαν. σ. 30.

---

80. Γιὰ σένα μὲ χτυπήσανε, γιὰ σένα μὲ μισοῦνε,
γιὰ σένα καὶ τἀδέλφξα μου δὲν θέλουν νά με ἰδοῦνε.

81. Γιὰ σένα μὲ σκοτώσανε, ἔβγα καὶ σὺ καὶ κλάψε,
καὶ 'πάρε ἀπ' τὸ αἷμά μου καὶ τὰ μαλλιά σου βάψε.

82. Γιά ἰδές με πῶς κατάντησα 'ποῦ ὁ κόσμος μὲ λυπᾶται
κ' ἡ ἄσπλαχνή σου ἡ καρδιὰ δέν με ψυχοπονᾶται.

83. Γιὰ ἰδές με πῶς ἐγίνηκα μαῦρος 'σὰν τὸν ἀράπη·
δὲν εἶμ' ἀπὸ τὴν ἀραπιὰ, μόν' εἶμ' ἀπ' τὴν ἀγάπη.

84. Γιὰ σένα κλέφτη μ' εἶπανε, γιὰ σένα νυχτοπάτη,
γιὰ σένα μοῦ τὴ δώσανε τὴ μαχαιριὰ 'ςτὴν πλάτη.

85. Γιὰ ποιὰ ἀφορμὴ δέν μου 'μιλεῖς, νἄξερα τὴν αἰτία
νἄδινα τσῆ καρδούλας μου μικρὴ παρηγορία.

86. Γιὰ τί ἀφορμὴ 'ξεράθηκε, κόρη, ἡ γαρουφαλλιά σου,
'ποῦ σὺ τὴν μοσκοπότιζες γάλ' ἀπὸ τὰ βυζιά σου;

87. Γαρουφαλλιά μου τρίκαρδη, 'ποῦσαι 'ςτὰ κεραμίδξα,
νὰ φίλουνα τὸν ποτιστὴ 'ςτὰ 'μάτξα καὶ 'ςτὰ φρύδξα.
Πρβλ. Διαν. σ. 30.

88. Γξατί ψυχὴ, γξατὶ, καρδιὰ, γξατί ἔτσι χέρι χέρι
μοῦ ἀποδιώχνεις τὸ φιλὶ, γλυκώτατό μ' ἀϊτέρι;

89. Γιὰ ξύλα πᾶς, ἀγάπη μου, μὲ τὴ γειτόνισσά σου·
μή σε πλανέσῃ ὁ λογισμὸς καὶ 'πῇς τὰ μυστικά σου.

90. Γιατί, μωρὴ, τὸ ἐπίστεψες πῶς εἶχα νά σε 'πάρω;
προξενητάδες ἔστειλα γιὰ νά σε κογιονάρω.

91. Γιὰ σένα ἐγεννήθηκα, γιὰ σένα θὰ 'πεθάνω,
γιὰ σένα θὲ νὰ στερηθῶ τὸν κόσμο τὸν ἀπάνω.

---

92. Δὲν θυμᾶσαι, ἀνάθεμά σε, λόγια 'ποῦ 'μιλήσαμε,
νά σε 'πάρω, νά με 'πάρῃς καὶ μαζὴ νὰ ζήσωμε;

93. Δακρύσανε τὰ 'μάτια μου τὴ θάλασσα νὰ βλέπω,
τοὺς γεμιτσήδες νὰ ῥωτῶ κ' ἐσένα νὰπαντέχω.

94. Δὲν εἶμαι δέντρο νὰ κοπῶ, 'ςτὴ γῆ νὰ γονατίσω,
μόν' εἶν' ἀγάπη καὶ σεβντὰς καὶ πῶς νά το φτουρήσω;

95. Δὲν εἶνε κρίμα νὰ διψῶ κ' ἡ βρύσι νἆν' ὀμπρός μου,
νερὸ νὰ μὴ 'μπορῶ νὰ πιῶ γιατὶ εἶν' ὁ θάνατός μου;
Πρβλ. Λιαν. σ. 36.

96. Δασκάλισσά μου ζάχαρι, δασκάλισσά μου μέλι,
δασκάλισσά μου κρύο νερὸ 'ποῦ πίνουν οἱ ἀγγέλοι.

97. Δὲ θέλω νὰ πικραίνωμαι ἢ γένῃ ἢ δὲ γένῃ·
γιὰ ἕνα φιλὶ 'ποῦ μἔδωσες σφογγίζομαι καὶ 'βγαίνει.

98. Δὲν εἶσαι ῥοῦσα καὶ ξανθή· 'σὰν πῶς θά σε 'παινέσω;
μελαχροινὴ καὶ νόστιμη ἐγὼ θά σε κερδέσω.

99. Δίχως ἐσὲ, ψυχούλα μου, πῶς ἠμπορῶ νὰ ζήσω
καὶ τῆς καρδιᾶς μου τῆς πικρῆς τὴ φλόγα γιὰ νὰ σβύσω;

100. Δός μου το, κόρη, τὸ φιλὶ κ' ἐγὼ δέν το 'παινιοῦμαι,
κ' οὐδὲ παππᾶ πνεμματικοῦ δέν το 'ξομολογοῦμαι.

101. Δὲν ἠμπορῶ νὰ κάμω ἀλλοιῶς· θὲ νά σε ζωγραφήσω
νά σε βαστῶ 'ςτὸν κόρφο μου νὰ μή σ' ἀλησμονήσω.
Πρβλ. Λιαν. σ. 37.

102. Δὲν ἤξευρα πῶς ὁ σεβντὰς χορτάρ' εἶν' καὶ φυτρόνει,
κ' ἐφύτρωσέ μου 'ςτὴν καρδιὰ καὶ πλειὰ δὲν ξερριζόνει.

103. Δὲν θέλω 'γὼ παράδεισο κι' οὐδὲ ψυχὴ νάγιάσω,
μόν' θέλω τὸ κορμάκι σου νά το σφιγκταγκαλιάσω.

104. Δὲν 'μπορῶ νὰ καταλάβω τίνος εἶν' ἡ ἀφορμὴ,
'ποῦ μου σ' ἔβαλε 'ςὲ λόγια, πλουμισμένο μου κορμί.

---

105. 'Εγῶμαι ἐκεῖνο τὸ πουλὶ ὁποῦ τὸ λὲν ἀηδόνι,
ὁποῦ πετᾷ 'ψηλὰ 'ψηλὰ καὶ πάλι χαμηλόνει.

106. Ἕνας θεὸς μᾶς ἔπλασε ἐμὲ καὶ σὲ, τρυγόνα
μαζὴ νά τον περάσωμε ἐτοῦτον τὸν χειμῶνα.

107. Ἔλα νάμαστε τὰ δυό μας
νὰ περνοῦμε τὸν καιρό μας.

108. 'Εσ' εἶσαι κόρη τσ' ἀστραπῆς καὶ τῆς βροντῆς ἀγγόνι·
ἂν θέλῃς ῥίχτεις χάλαζα κι' ἂν θέλῃς ῥίχτεις χιόνι.

Πρβλ. Διαν. σ. 44.

109. Ἔχω τη τὴν ἀγάπη μου μέσα 'ςτὸ πορτοκάλλι,
καὶ μέσ' 'ςτὸ μοσκοκάρυδο νὰ μή την 'πάρουν ἄλλοι.

110. 'Επεριπλέχτηκε ὁ κισσὸς μὲ μιὰ νεραντσοπούλα,
ἔτσι μπερδεύτηκα κ' ἐγὼ μὲ μιὰ Σαμιοτοπούλα.

111. 'Εξύπνησα μὲ τὴ χαρὰ κι' ἀγκάλιασα τὰ ῥοῦχα,
ἐθάρρουνα πῶς ἤτανε ἡ πρώτη ἀγάπη 'ποὖχα.

112. Ἔμαθες πῶς ἀρρώστησα καὶ πῆγα νὰ 'πεθάνω,
δὲν εἶπε ἡ μαύρη σου καρδιὰ νάρθῃς νὰ ἰδῇς τὶ κάνω.

113. Εἶπά σου μή με πειράζῃς κι' ἄφες με 'ςτὸ χάλι μου,
καὶ τὸ νοῦ μου σύ τον 'πῆρες ἀπὸ τὸ κεφάλι μου.

114. Εἶσαι κοντούλα κι' (*) ὤμορφη, 'ςτὴν μπούρσα μου σὲ βάνω,
κοντὰ 'ςτὰ 'ξημερώματα μοῦ φεύγεις καί σε χάνω.

Πρβλ. Passow σ. 508, ἀρ. 258.

---

(*) Ἄλλως: σωστὴ καί.

115. Ἔχεις δυὸ λαμπροὺς φωστῆρες, μάτια θεωρητικά·
ἀχτινοβολοῦν καὶ ῥίχνουν σαΐτιαὶς μέσ' 'στὴν καρδιά.
Πρβλ. Λιαν. σ. 59.

116. Ἔχεις δύο μαῦρα 'μάτια· τριγύρω μὲ ἀσῆμι,
σφάζουν καρδιαὶς, καίγουν καρδιαὶς, δὲν κάνουν 'λεημοσύνη.

117. Ἐδίψασα νὰ πιῶ νερὸ τοῦτο τὸ καλοκαῖρι
ἀπ' ἀσημένιο μαστραπᾶ καὶ κορασίδας χέρι.

118. Ἔβγ' ἀπὸ τὴ φανέστρα σου, κοπέλα τοῦ Βιβάντε,
βεργούλα τοῦ δαχτυλιδιοῦ καὶ πέτρα τοῦ διαμάντε.

119. Ἐσ' ἀπ' αὐτοῦ κ' ἐγὼ ἀπ' ἐδῶ οἱ δυὸ μαραινομάστε,
ἄσπρο γαρούφαλλο βαστῶ καί το μυριζομάστε.

120. Ἕνα τραγοῦδι θά σου εἰπῶ· τὰ σπλάχνα μὲ πονοῦνε,
καμμιὰν αὐγὴ 'ςτὴν κλίνη μου νεκρὸ θὲ νά με 'βροῦνε.

121. Ἕνα 'ψηλότατο δεντρὸ ἐβάλθηκα νὰ σώσω·
τὸ δένδρο εἶν' παραψηλὸ καὶ δὲ 'μπορῶ νἀπλώσω.

122. Ἐνύχτωσε κ' ἐβράδυασε κ' ἐκλεῖσαν τἀργαστήρια,
καὶ 'βγαίνουν ἡ μελαχροιναὶς ἀπὸ τὰ παραθύρια.

123. Ἔτσ' εἶνε, 'μάτια μου, ἔτσ' εἶνε, κι' ὅπου ἀλλοιῶς τὸ λέει
καὶ νύχτα καὶ μεσάνυχτα κι' ὁλημερῆς νὰ κλαίῃ.

124. Εἶσ' ἄσπρη 'σὰν χλωρὸ τυρὶ 'ποῦ βάνουν 'ςτὴ τζαντίλα,
καὶ τὴ καρδιὰ ἂν μοῦ σκίσουνε μέσα σὲ 'βρίσκουν, σκύλα.

125. Ἐφύτεψα βασιλικὸ κ' ἐπιάστηκε τἀγόρι,
κ' ἦρθε καὶ μοῦ τον ἔκλεψε μιὰ πλουμισμένη κόρη.
Πρβλ. Λιαν. σ. 59.

126. Ἐγὼ γιὰ σένα τραγουδῶ 'ποῦσαι 'ςτὸ παραθύρι,
'πῶχεις τὸ στόμα γιὰ φιλὶ, τὰ 'μάτια γιὰ παιγνίδι.

127. Ἐσ' εἶσαι ἡ αἰτία τῆς ἀπονοίας μου,
τὸ κρίμα θὲ νὰ ἔχῃς τῆς ἀπωλείας μου.

128. Ἔκοψα μῆλο κόκκινο κ' ἔφαα κι' ἕνα σύκο,
κ' ἦρθαν ὀχθροὶ καὶ μοῦπανε κόρη μου νά σ' ἀφήκω.

129. Ἔτσ' εἶνε, 'μάτια μου, ἔτσ' εἶνε τοῦ κόσμου τὸ ζακόνι·
τὸν εὔμορφο τὸν ἄνθρωπο καθένας τὸν ζυγόνει.

130. Ἐσ' εἶσαι μιὰ βασίλισσα 'ποῦ ὅλον τὸν κόσμ' ὁρίζεις,
κι' ἂν θέλῃς 'παίρνεις ταὶς ψυχαὶς κι' ἂν θέλῃς ταὶς χαρίζεις.

---

131. Ζῆτα ζώνομαι μὲ 'φείδια,
γιὰ τὰ δυό σου μαῦρα 'φρύδια.

132. Ζαχαροζυμωμένη μου, καμαροπερπατοῦσα
ἤθελα νά σ' ἀγκάλιαζα, νά σε γλυκοφιλοῦσα.

133. Ζωγράφε 'ποῦ ζωγράφησες τὸν ἅγιο Κωσταντῖνο,
ζωγράφησ' τὴν ἀγάπη μου· χίλια φλωριὰ σοῦ δίνω.

134. Ζουρλὸς ἐκαταστάθηκα ἀπ' τὴ δική σου ἀγάπη,
φλόγαις καὶ λαύραις μ' ἄναψες εἰς τῆς καρδιᾶς τὰ βάθη.

135. Ζωὴ 'ν' καὶ τούτη 'ςτὸ ντουνιά! 'Στὸ νοῦ σου νά τα φέρῃς;
'Εγώ νὰ σώχω τὸ σεβντᾶ καὶ μ' ἄλλους νὰ πηγαίνῃς;

136. Ζάχαρ' εἶνε τὰ χείλη σου, στάσου νά τα φιλήσω,
τὰ δυὸ βυζιὰ τοῦ κόρφου σου ἄφσε νά τα τσιμπήσω.

---

137. Ἤθελα νὰ 'γενόντανε καυγὰς 'ςτὴ γειτονιά σου,
ὅλοι νὰ τρέξουν 'ςτὸν καυγὰ κ' ἐγὼ 'ςτὴν ἀγκαλιά σου.

138. Ἡ θάλασσα μοῦ 'μήνυσε νὰ πάω νά την πλουμίσω,
'ςτὸ κῦμά της νὰ κοιμηθῶ καὶ πάλι νὰ 'ξυπνήσω.

139. Ἤθελα νἄτουν βολετὸ, ψυχή μου ἀγαπημένη,
δυὸ λόγια νὰ σοῦ 'μίλουνε ἡ γλῶσσά μου ἡ καϋμένη.

140. Ἤθελα νὰ ἦταν τρόπος νά μ' ἀνοίγαν τὴν καρδιὰ,
νὰ φανῇ ἡ λαβωματιά μου πὤχω γιατ' ἐσὲ, κυρά.

141. Ἤθελα νἄρθῶ τὸ βράδυ, κ' ἔπιασε ψιλὴ βροχή·
τὸ θεὸ παρακαλοῦσα γιὰ νά σ' εὕρω μοναχή.

142. Ἡ θάλασσ' ἀνταρεύεται, μαλλόνει μὲ τὸ βράχο,
μὰ 'γὼ μὲ τὴν ἀγάπη μου ἀγάπη πάντα τἄχω.
Πρβλ. Διαν ς. 65.

143. Ἡ θάλασσα εἶνε ταπεινή, μ' ἀγέρας τὴ φουσκόνει·
ἔτσι κ' ἐμὲ ἡ ἀγάπη μου 'πὸ ζήλια της κακιόνει.

---

144. 'Θέλσα νὰ κάμω μιὰ γραφή, τὰ πάθη μου νὰ γράψω,
καὶ μὲ τὴν πρώτη κονδυλιὰ ἀρχίνησα νὰ κλάψω.

145. Θαρρεῖς πῶς εἶμαι ἄπιστος γιὰ νά σ' ἀλησμονήσω ;
ἐγὼ θὰ νἆμαι σταθερὸς ὅσῳ νὰ 'ξεψυχήσω.

146. Θέλεις το, κόρη, νὰ χαθῶ, θέλεις το νὰ 'πεθάνω,
θέλεις το νἀποκοιμηθῶ 'ςτὰ γόνατά σου ἀπάνω ;
—Ὄχι, ψυχή μου, μὴ χαθῇς, 'μάτια μου μὴν 'πεθάνῃς,
τί, ἂν χάσῃς σὺ τὴ νειότη σου, ἐμένα θὰ μαράνῃς.
Πρβλ. Διαν. σ. 71.

147. Θυμᾶσαι ὄντας σε 'φίλησα 'ςτὰ πέτρινα σκαλίδια,
καί μου εἶπες : κάτσε, 'διάτανε, μή μου χαλᾷς τὰ 'φρύδια ;

148. Θεέ μου, νὰ 'γενόντανε ἡ νύχτα δυὸ 'βδομάδες,
γιὰ νὰ χορτάσω τὸ φιλὶ κ' ὅλαις ταὶς νοστιμάδαις.

149. Θαυμάζουμαι τὸν οὐρανὸ 'ποῦ στέκει χωρὶς στύλο,
θαυμάζω καὶ ταὶς ὤμορφαις, 'ποῦ δέ με κάνουν φίλο.

140. Θεέ μου καὶ νἀπέθαινα, κι' ὁ θάνατός μου νἆτο·
καὶ πάλη νἆτο ψέμματα νὰ ἰδῶ ποιός μ' ἐλυπᾶτο.
Πρβ. Διαν. σ. 68.

---

151. 'Ιδὲς τὸ στῆθός μ', ἄσπλαχνη, πῶς ἔχει καταντήσει !
Ἄχ! τὴ φωτιὰ 'ποῦ μ' ἄναψες ποιὸς θά μού τηνε σβύσῃ ;

---

152. Καρδιά μου παραπονιαριὰ καὶ 'μάτια μου κλαϋμένα,
εὑρῆτε ἀλλοῦ ἀγαπήσετε· τί μὲ ρωτᾶτ' ἐμένα ;

153. Κάλλιο σαΐτα 'γλήγορη ἀπὸ βαθὺ λημιότη,
παρ' ἄλλος νειὸς νά τη χαρῇ τὴν ἐδική σου νειότη.

154. Κάλλιο σαΐτα κοφτερή, κι' ἂς ἦν' κι' ἀπὸ μαχαῖρι,
κι' ἂν δέν σε 'πάρω, 'μάτια μου, τοῦτο τὸ καλοκαῖρι.

**155.** Κάλλιο σαΐτα κοφτερὴ κι' ἄς ἦν κι' ἀπὸ στιλέτο,
κ' ἡ φλέβαις μου νἀνοίξουνε, ἂν δέν σε 'πάρω 'φέτο.

**156.** Καὶ πῶς 'μπορῶ νά τον βαστῶ τὸν ἀποχωρισμό σου,
νὰ βλέπω ἄλλο πρόσωπο καὶ ὄχι τὸ 'δικό σου;

**157.** Κι' ὡς πότε νά σε καρτεροῦν, κόρη μου, νά σε ἰδοῦνε
τὰ θλιβερὰ 'ματάκια μου νὰ παρηγορηθοῦνε;

**158.** Κι' ὁ λογισμός σου ἄς μὴ τὸ 'πῇ κ' ὁ νοῦς σου ἄς μή το βάλῃ
νἀφήκω ἐγὼ τὸ κάλλη αὐτὸ καὶ νἀγαπήσω ἄλλη.

**159.** Κάλλιο ἔχω σὲ μὲ θάνατο παρ' ἄλλη μὲ ζωή μου,
γιὰ σένα ἐγεννήθηκε 'ςτὸν κόσμο τὸ κορμί μου.

**160.** Κατακαϋμένε ἄνθρωπε, 'σὰν ποντικὸς γεννιέσαι,
'σὰν τὸ λιοντάρι γένεσαι, καὶ 'σὰν δροσιὰ χαλιέσαι.

Πρβλ. Διαν. σ. 79.

**161.** Καὶ τὰ πουλάκια κελαϊδοῦν καὶ ἡ κότταις καρκαριῶνται
κ' ἡ ὀρφαναὶς 'παντρεύονται κ' ἡ χήραις κυβερνιῶνται.

**162.** Καὶ μὲ τὸ *ἄχ* τί γένεται, καὶ μὲ τὸ *βάχ* τί 'βγαίνει;
ἢ ἀντάμωσις ἢ θάνατος ἢ ὅ,τι θέλῃ ἄς γένῃ.

**163.** Κάλλια νὰ μὴ εἶχες γεννηθῇ, μικρὴ νἆχες πεθάνει,
'ποῦ ἐσκλάβωσές μου τὴν καρδιὰ καὶ δὲν θὰ μοῦ την 'γιάνῃς.

**164.** Κύτταξε στήθη καὶ λαιμὸ καὶ χέρια μὲ μανίκια,
καὶ δάχτυλα μασουρωτὰ μὲ δαχτυλίδια φίνα.

**165.** Κύτταξε στήθη καὶ λαιμὸ, κύτταξε ποδαράκια
'ποῦ ὅταν 'βρεθοῦνε 'ςὲ χορὸ πετοῦνε 'σὰν πουλάκια.

**166.** Κι' αὐτά σου τὰ ξανθὰ μαλλιὰ κ' αὐτ' ἡ περπατησιά σου
τοῦ ἡλιοῦ τσ' ἀχτίναις σβύνουνε ἡ λάμψες τσ' ὠμορφιᾶς σου.

**167.** Κι' ἂν 'πεθάνω θὲ νἀφήσω τέσσαρων παλληκαριῶ
νά με 'πάρουν, νά με θάψουν 'ς ταὶς ἀγκάλαις σου ταὶς δυό.

**168.** Κι' ἂν ὅλα μοῦ τα 'λάβωσες λεῖψε ἀπ' τὴν καρδιά μου,
γιατὶ ἐκεῖ εὑρίσκεσαι μὴ λαβωθῇς κυρά μου.

169. Καὶ πάντα μ' μὲ τὸν Ἔρωτα τὰ σίδηρα ἐπολέμου,
καὶ καμμιανοῦ τὰ πάθη μου δὲν τἄλεγα ποτέ μου.

---

170. Λυπητερὰ, λυπητερὰ θὰ πάω νὰ φτιάσω μνῆμα,
νὰ ἔμπω μέσα ζωντανὸς γιὰ νἄχης μεγὰ κρίμα.
Πρβλ. Διαν. σ. 85.

171. Λαμπρὴ, εἶνε φῶς μου, σήμερα κ' ἔλα νὰ φιληθοῦμε
καὶ 'σὰν ἀδέλφια 'γκαρδιακὰ μαζὴ νἀγκαλιαστοῦμε.

172. Λάμπρο σὲ λέν', ψυχούλα μου, Λάμπρω μὲ λέν κ' ἐμένα,
γιατὶ λοιπὸν δέ μ' ἀγαπᾷς, 'ποῦ καίομαι γιὰ σένα;

173. Λυπήσου με καὶ πρόλαβε εἰς τὴν ἀρχὴ τὰ πάθη
προτοῦ ἡ ῥίζαις ἁπλωθοῦν εἰς τῆς καρδιᾶς τὰ βάθη.

---

174. Μαργαριτοπλεγμένη μου κι' ὤμορφη τῆς γειτονιᾶς,
τὸ κορμάκι σου μυρίζει 'σὰν ἀνθὸς τῆς λεϊμονιᾶς.

175. Μισεύω ἀπὸ τὸ 'σπίτι σου δίχως καμμιὰ αἰτία
γιατὶ μ' ἐπαραλόγισε ἡ ἀγάπη 'ςτὴν καρδία.

176. Μισεύω, παραγγέλλω σε, ψυχή μου, βάλε γνῶσι,
'ςτὸ κρουσταλλένιο σου λαιμὸ κανεὶς νὰ μὴν ἁπλώσῃ.

177. Μή με θωρῇς κατάμματα καί μου περσεύει ὁ πόνος
καί μου σφραγίζεις τὴν καρδιὰ καὶ δέ με 'βρίσκει ὁ χρόνος.

178. Μωραὶς κακαὶς γειτόνισσαις, χωρὶς νὰ ἰδῆτε λέτε
καὶ τοὺς ἀνθρώπους βάνετε εἰς τὴ φωτιὰ καὶ καῖτε.

179. 'Μάτια τῶν γερακιῶν βαστᾷς καὶ 'σὰν γεράκι κάνεις
καὶ τῶν ἀνθρώπων ταὶς ψυχαὶς ἀπ' τὰ κουφάρια 'βγάνεις.

180. Μὴ θαρρῇς κ' ἡ ὠμορφιά σου θἆναι πάντα μιᾶς λογῆς·
θὲ νὰ μαραθῇ νὰ πέσῃ 'σὰν τὰ λούλουδα τῆς γῆς.

181. Μ' ἀρνήθηκες, ποῦ 'νάρνηθῇς τὴν πίστι 'ποῦ 'πιστεύεις
καί μὲ τὸ δίσκο 'ςτὴ 'κκλησιαὶς νὰ 'βγῇς νὰ διακονεύῃς.

182. Μ' ἀρνήθηκες 'ποῦ νάρνηθῇς, μοῖρα νὰ μὴ λογιάσῃς,
'ποῦ ἀφόντις μ' ἔβαλες 'ςτὴ γῆ τώρα θὲ νά με κλάψῃς.

183. Μισεύω κι' ἀποχαιρετῶ τσῆ γειτονιᾶς τὰ μέρη,
τσὴ ὤμορφαις γειτόνισσαις καὶ τὸ γλυκύ μ' ἀϊτέρι.

184. Μὰ ἐγὤλεγα πῶς μ' ἀγαπᾷς κ' εἶχα χαρὰ μεγάλη·
'ςτὰ λόγια σου 'μπιστεύτηκα καὶ δὲν ἀγάπουν ἄλλη.

185. Μὲ τὰ παρηγορήματα, κόρη μου, 'ποῦ μᾶς δίνεις
φοβοῦμαι καὶ 'ςτὰ ὕστερα μὲ τοὺς καιροὺς μ' ἀφίνεις.

186. Μοῦ 'πῆρες τὰ κλειδιὰ τοῦ νοῦ, μ' ἀσήκωσες τὴ γνῶσι,
στέκω καὶ διαλογίζομαι πῶς νὰ μοῦ την πλερώσῃς.

187. Μὴν λὲς 'ποῦ δέν σ' ἐφίλησα τ' ἡ γειτονιὰ τὸ 'ξέρει,
'ποῦχαμε ἀγάπη 'γκαρδιακὴ τοῦτο τὸ καλοκαῖρι.

188. Μῶκαψες τὴν καρδούλα μου 'σὰν τοῦ ψωμιοῦ τὴν πάνα
'ποῦ σ' εἶδα κ' ἐκουβέντιαζες μὲ τὸν ὀχθρό μου ἀντάμα.

189. Μοναχὸς καὶ λυπημένος εἰς τὸ σκότος περπατῶ,
καὶ τὰ 'μάτια σου μοῦ λένε φανερὰ 'ποῦ σ' ἀγαπῶ.

190. Μὰ εἶσαι 'ψηλὴ, εἶσαι λυγνὴ, πέρδικα πλουμισμένη,
καὶ ὅ τι τηράξω ἐσένανε παράπονο μὲ 'παίρνει.

191. Μελαχροινή μου κι' ὤμορφη καὶ δάφνη φουντωμένη;
τὴ νειότη μου 'ςτὰ κάλλη σου τὴν ἔχω πουλημένη.

192. Μέσ' 'ςτὸ καράβι 'πὤρχεται καὶ τὰ πανιά του ἁπλόνει
μέσ' εἶν' ὁ νειὸς 'ποῦ μ' ἀγαπᾷ καὶ 'ποῦ με καμαρόνει.

193. Μὤφυγε ὁ πόθος ἀπὸ σὲ κι' ἡ ὄρεξί μου ἐχάθη·
σ' εἶχα γαρούφαλλο 'ςτ' αὐτὶ καὶ τώρα σ' ἔχω ἀγκάθι.

194. Μὰ 'γὼ γιὰ σένα ἦρθα 'δῶ κ' ἄλλη δουλειὰ δὲν εἶχα·
δός μου το, κόρη, τὸ φιλὶ νὰ φύγω τ' εἶνε νύχτα.

195. Μ' ἐχτίκιασες πουλάκι μου· ὅλ' οἱ γιατροί τὸ λέγουν,
πῶς εἶνε βέβαια χτικιὸ, καὶ ζωντανό με κλαίγουν.

196. Μικρὴ μικρή σ' ἀγάπησα, μεγάλη δέ σ' ἐπῆρα,
μ' ἂν δέ σ' ἐπῆρα 'λεύθερη, θὲ νά σε 'πάρω χήρα.
Πρβλ. Λιαν. σ. 99.

197. Νἄρθῃς, ψυχή μου, νά μου 'πῇς νὰ μάθω τὰ μαντάτα,
νὰ 'ξοριστῶ, νὰ περπατῶ 'ςτῆς 'ξενιτειᾶς τὴ στράτα.

198. Νἄξερα ποῦ εἶν' τὸ φτύμα σου καὶ ποῦ ἤθελες νὰ φτύσῃς
νἄσκυφτα νά το μάζονα φόρσι καί μ' ἀγαπήσῃς.

199. Νὰ 'πῶ καὶ γιὰ τὰ 'φρύδια σου 'πῶχουν κοράκου χρῶμα·
τὰ στήθια σου εἶνε μάρμαρο, τραντάφυλλο τὸ στόμα.

200. Νὰ 'πῶ γιὰ τὰ μαλλάκια σου 'ποῦνε 'σὰν τὸ μετάξι
καὶ κάθε τρίχα γίνεται σαΐτα νά με σφάξῃ.

201. Νὰ 'πῶ γιὰ τὴ μεσούλα σου 'ποῦνε 'σὰν δαχτυλίδι,
τῶν νέων εἶνε φάντασμα κ' εἰς σὲ, ψυχὴ, στολίδι.

202. Νἄχα κλειδιὰ 'ςτὰ χέρια μου χρυσᾶ, μαλαμματένια
νἄνοιγα τὴν καρδούλα σου 'ποῦ 'κλείστηκε γιὰ μένα.

203. Ξενάκι εἶμαι κι' ὀρφανὸ, 'ςτὸ σπῆτι μάζωξέ με,
κ' ἐκεῖ 'ποῦ κλαίω καὶ θρηνῶ σκύψε καὶ φίλησέ με.

204. 'Ξύπνησ', ὡραία τσ' ὠμορφιᾶς, καταίβα νά μ' ἀνοίξῃς,
νά σ' ἀγκαλιάσω σπλαγχνικὰ κ' ἐσὺ νά με φιλήσῃς.

205. 'Ξύπνησε, 'μάτια μ', 'ξύπνησε κ' ἦρθαν οἱ σοναδόροι
νά σου σονάρουν τσ' ὠμορφιαὶς, τὰ κάλλη 'πῶχεις, κόρη.

206. 'Ο ἵδρως τοῦ προσώπου σου μέσ' 'ςτὴ καρδιά μου ἐμπῆκε,
κ' ἐφύτεψα βασιλικὸ καὶ καρυοφύλλι ἐβγῆκε.

207. Ὅλος ὁ κόσμος νά μου εἰπῇ κι' ὁ βασιλειᾶς 'π' ὁρίζει
ἐκεῖ 'ποῦ ἀκούμπησε ἡ καρδιά μ' ὀπίσω δὲ γυρίζει.

208. Ὅταν, ψυχή μ', σὲ θυμηθῶ τὸ αἷμά μου παγόνει
κι' ὁ νοῦς μου διασκορπίζεται καὶ πλειὸ δὲ συμμαζόνει.
Πρβλ. Pass. σ. 554. ἀρ. 739.

209. Ὅταν γυρίσω καί σε ἰδῶ 'ςτὰ ἄκρα τοῦ δωμάτου
κρύος ἀγέρας με χτυπᾷ κι' ὁ ἵδρως τοῦ θανάτου.

210. 'Ο ξένος εἰς τὴν ξενειτειὰ κάνει ἀγάπαις, κάνει
μ' ἀλήθεια καὶ τὰ ῥοῦχά του ἀνέπλυτα τὰ βάνει.

211. 'Ο πλάτανος θέλει νερὸ κι' ὁ λεύκος θέλει ἀγέρι,
καὶ το κορίτσι φίλημα πουρνὸ καὶ μεσημέρι.

**212.** Ὄντας σὲ συλλογίζουμαι ἀπάνω 'ςτὴ δουλειά μου
ἀφίνω ὅ τι κι'ἂν βαστῶ καὶ πιάνω τὴν καρδιά μου.

**213.** Πεῖσμα 'ςὲ πεῖσμα τὤβαλες φιλὶ νὰ μή μου δώσῃς,
μὰ 'γῶμαι κυνηγοῦ παιδὶ καὶ δὲ θά μου γλυτώσῃς.

**214.** Πές μου, πουλί μ', τί σἔφταιξα νὰ δείρω τὸ κορμί μου
μὲ πέτραις καὶ μὲ σίδερα ὅσῳ νὰ 'βγ' ἡ ψυχή μου.

**215.** Παππάδες καὶ γραμματικοὶ, ποῦ τὤβρετε γραμμένο
νὰ 'παίρνῃ ὁ Φράγκος τὴ Ῥωμηὰ καὶ νἄν' συμπαθημένο;
Πρβλ. Διαν. σ. 125.

**216.** Πρόβαλε, φέξι τοὐρανοῦ καὶ στέρησι τοῦ κόσμου,
τὸ νοῦμου καὶ τὸ λογισμὸ ὁποῦ μοῦ 'πῆρες δός μου.

**217.** Πότε 'ςτὴν πόρτα κάθεσαι, πότε 'ςτὴ μπαλκονάδα,
πότε 'ςτὴ μέση τοῦ σπιτιοῦ κορδέλα ῥικαμάδα.

**218.** Ποιὸ δέντρο δὲ μαραίνεται, ποιὰ βρύσι δὲ θολόνει,
ποιὸς ἔχει ἀγάπη 'ςτὸ ντουνιὰ καὶ δέν την καμαρόνει;
Πρβλ. Διαν. σ. 131.

**219.** Ποιὸς εἶδε πράσινο ἄλογο καὶ θάλασσα σπαρμένη,
ποιὸς εἶδε τοῦτον τὸν καιρὸ ἀγάπη 'μπιστεμμένη.

**220.** Ποῦ νaὔρω 'γὼ βασιλικὸ σγουρὸ 'σὰν τὰ μαλλιά σου
καὶ δυὸ κομμάτια ζάχαρι ἄσπρη 'σὰν τὰ βυζιά σου;

**221.** Ποτίζεις τὸ βασιλικὸ μὲ τὰ ὤμορφα κλαριά του
νὰ κόβῃς νὰ μυρίζεσαι ἐσὺ 'ποὖσαι κυρά του.

**222.** Παρασκευὴ μοῦ 'μήνυσες, Σαββάτο εἶδα κ' ἐρχόσου
καὶ τὴ Δευτέρα ἀρνήθηκες τὸν ἀγαπητικό σου.

**223.** Πλέον δὲν τραγουδάω, δὲ θέλω νὰ χαρῶ,
γιατί με παραιτοῦνε δυὸ 'μάτια 'ποῦ ἀγαπῶ.

**224.** Πιτσοῦνί μου ἀνεμάλαγο καὶ δροσερό μου ἀπίδι,
τσῆ νύχτας σφιχταγκάλιασμα καὶ τῆς αὐγῆς παιγνίδι.

**225.** Πολλὴ ζωὴ 'ςτὰ μάτια σου κι' ἂς μή τα συχνογλέπω·
μὲ τὴ ζωή σου ζῶ κ' ἐγὼ καὶ μὲ τὸ φῶς σου βλέπω.

226. Ἀπάρε, γιατρὲ, τὰ γιατρικὰ καὶ σύρε 'ς τὴ δουλειά σου·
τὸν πόνο 'πὤχω 'ς τὴν καρδιὰ δὲ γράφουν τὰ χαρτιά σου.

227. Σήμερις τἄσπρο γιασουμὶ 'βγῆκε νὰ σεργιανήσῃ·
ἥλιε μου, κάμε συγνεφιὰ νὰ μή μού το μαυρίσῃς.
Πρβλ. Διαν. σ. 144.

228. Σ' εἶσαι τἄστρο τῆς ἡμέρας καὶ φεγγάρι τῆς νυκτὸς,
λάμπει καὶ τὸ πρόσωπό σου καθὼς λάμπει ὁ αὐγερινός.

229. Σ' εἶσαι τἄνθος τῆς κανέλας καὶ μπουμποῦκι τῆς μηλιᾶς,
σὺ τὸ 'ξέρεις· σ' ἀγαπάω κι' ἄδικά με τυραννᾷς.

230. 'Στὴ γειτονιά σου μὲ πουλοῦν γιὰ ἕνα κλωνὶ πιπέρι,
δόσε το καὶ 'ξαγόρασ' με γιὰ νά σε κάμω 'ταῖρι.

231. 'Στὴν πόρτα σου 'ξενύχτησα μὲ δυὸ σπαθιὰ ζωσμένος,
κ' ἐγύρισα κ' ἐσφάγηκα γιὰ σένα ὁ καϋμένος.

232. 'Στὴν πόρτα σου μὲ σφάζουνε, ἔβγα καὶ σὺ καὶ κλᾶψε,
'πάρε κι' ἀπὸ τὸ αἷμά μου καὶ τὰ μαλλιά σου βάψε.

233. Σαββάτο ῥίζα ῥίζωσε ἡ ἀγάπη 'ς τὴν καρδιά μου
κ' ἐπεριπλέχθη 'σὰν κισσὸς καὶ τρώει τὰ 'σωθικά μου.

234. 'Σὰν μοὖδωκες τὴ μαχαιριὰ, δός μου καὶ τὸ βοτάνι,
δός μου καὶ τὸ χειλάκι σου νά το φιλῶ νὰ 'γιάνῃ.

235. 'Σάν σου κρένω δέ μου κρένεις, σοῦ 'μιλῶ δὲ μοῦ 'μιλᾷς,
τώρα δὰ καταλαμβάνω πῶς ἐμὲ δέ μ' ἀγαπᾷς.

236. 'Σὰν δέν με θέλεις νἄρχωμαι, βάλε νά με σκοτώσουν
ἢ βάλε 'φείδια νά με φᾶν κι' ἄς μή με θανατώσουν.

237. Σύντας βλέπω τὸ κορμί σου πιάν' ἡ ψυχή μ' καὶ τρέμει
'σὰν ὥρα ἡ ἐγγλέζικη ὄντας παραδουλεύῃ.

238. 'Στὸ παραθύρι 'ποῦ θωρῶ κάθεται μιὰ κοντέσσα·
νά την ἐφώτιζ' ὁ Θεὸς νὰ μἔλεγ' ἔμπα μέσα.

239. 'Στὸν οὐρανὸ θέν' ἀναβῶ μέσ' 'ς τὸν κριτὴ τοῦ κόσμου·
γιὰ τί ἀφορμὴ δέ μου 'μιλεῖς, 'μάτια, ψυχὴ καὶ φῶς μου;
Πρβλ. Διαν. σ. 149.

**240.** 'Σὰν κίχλα ἐκατέβαινες, 'σὰν χελιδόνι ἐρχόσου
κρυφ' ἀπὸ τὴ μανούλα σου κι' ἀπὸ τὸν ἀδελφό σου.

**241.** 'Στὸν ᾅδη ἂν με βάλουνε καί με κατακλειδώσου
κ' ἀπῶκει, ἀγαπημένη μου, θὰ κλαίγω τὸν καϋμό σου.

**242.** Σύντα διαβῇς 'ποῦ ἐγώ σε ἰδῶ 'ποῦ γιὰ νερὸ πηγαίνεις
ὀμπρὸς 'ςταὶς ἄλλαις φαίνεσαι πέρδικα πλουμισμένη.

**243.** Σύντα γυρίσω καί σε ἰδῶ, ἂν ἦμαι ὀρθὸς καθίζω
καὶ πιάνω τὸ μαντύλι μου καὶ δάκρυα τὸ γιομίζω.

**244.** Σήμερα 'ποῦνε Κυριακὴ, 'μέρα χαριτωμένη
'ξύπνα νὰ πᾷς 'στὴν ἐκκλησιὰ ῥοδοστεφανωμένη.

**245.** 'Σὰν ποιὸς 'μπορεῖ 'ςτὰ μάτι' αὐτὰ νὰ δώσῃ μιὰ 'ματία
καὶ παρευθὺς νὰ μὴ 'βρεθῇ σφαγμένος 'ςτὴν καρδία.

**246.** Σαράντα βρύσες μὲ νερὸ κ' ἑξῆντα δυὸ πηγάδια
δέ μου τὴ σβύνουν τὴ φωτιὰ 'πῶχω 'ςτὰ φυλλοκάρδια.

**247.** 'Σ ἕναν ἀφέντη νάμαστε κ' ἕνα ψωμὶ νὰ τρῶμε
καὶ χώρια νὰ κοιμούμαστε μεγάλο κρίμα 'πῶνε.

**248.** 'Σὰν ἀπεθάνω γιὰ κρασὶ θάφτε με 'ςτὴν ταβέρνα
γιὰ νὰ μὴ κλαί' ἡ ταβερναριὰ κ' ἡ κόρη 'ποῦ μ' ἐκέρνα.

**249.** 'Σὰν τὴ μαρμαροκολώνα στέκεις μέσ' 'ςτὴν ἐκκλησιὰ
καὶ μαραίνεις παλληκάρια, τῶν μανάδων τὰ παιδιά.
Πρβλ. Διαν. σ. 189.

**250.** 'Σὰν 'πεθάνω παραγγέλω τέσσαρων παλληκαριῶ
νά με 'πάρουν νά με θάψουν 'ςταὶς ἀγκάλαις σου τῆς δυό.

**251.** 'Σὰν δὲν ἤθελες φιλία τί μοῦ ἔδινες ἀρχὴ,
ἔβαλες καὶ τὸ κορμί μου 'σὲ μεγάλη ταραχή.

**252.** Σύντα περνᾷς, χρυσέ μου ἀϊτέ, ἢ σούριξε ἢ βῆξε
ἢ λιανοχάλικο ἔπαρε, 'ςτὸ παραθύρι ῥίξε.
Πρβλ. Διαν. σ. 120.

**253.** 'Στὴ μέση ἀπὸ τὸν κῆπό μου ἔχω φυτέψει γιούλια
κ' ἂν ἀπεράσῃς, 'μάτια μου, νὰ μή τα κόψῃς οὖλα.
Πρβλ. Διαν. σ. 146.

254. 'Στὸ παρεθύρι 'ποῦσαι σὺ νἄμουν κ' ἐγὼ κοντά σου
γιὰ νὰ φιλῶ τὰ χείλη σου, νὰ πιάνω τὰ βυζιά σου!

255. Τὰ 'μάτια σου τὰ 'μώρικα, τὰ μωροπλανεμένα
ὁποῦ 'πλανέσανε πολλοὺς, τώρα πλανοῦν κι' ἐμένα.
Πρβλ. Διαν. σ. 156.

256. Τὤχουν ἡ ἄσπραις τὸ φιλί 'ςτὰ χείλη τους γραμμένο,
τὤχουνε κ' ἡ μελαχροιναὶς 'ςτὸ μόσχο βουτημένο.

257. Τήρα με πῶς ἐγίνηκα, 'σὰν τὸν ἀπεθαμμένο,
δέ μ' ἔκρινες ποτὲ, σκληρὴ, 'σάν μ' εἶχες μαθημένο.

258. Τὸν ταμπουρᾶ ἐστόλισα χίλιων λογιῶν κορδέλλαις,
καὶ τὰ καντούνια περβατῶ γιὰ τσ' ὤμορφαις κοπέλλαις.

259. Τώρα 'ποῦ σοὔχω 'γὼ σεβντὰ, τώρα νά μ' ἀγαπήσῃς·
εἰς τὴν ψυχὴ τῆς μάνας σου νὰ μή μ' ἀλησμονήσῃς.

260. Τί νά σου κάμω, 'μάτια μου, δὲν εἶνε ἀπὸ τέμένα·
ἄλλοι μ' ὁρίζουνε κ' ἐμὲ καὶ τυραννοῦν καὶ σένα.
Πρβλ. Διαν. σ. 165.

261. Τί νά του κάμω τοῦ καιροῦ, τοῦ χρόνου τοῦ ὠργισμένου
'ποῦ μὤκαμε τὴν ὄψι μου ὡσὰν τἀποθαμμένου.

262. Τέλος λοιπὸν τὰ κάλλη σου καὶ τὰ γλυκά σου 'μάτια,
τἀστέρια τοῦ προσώπου σου μ' ἐκάμανε κομμάτια.

263. Τὰ ῥούσικά σου τὰ μαλλιὰ, τὰ κόκκινά σου χείλη
εἶν' 'σὰν τὰ ῥόδα τοῦ Μαγιοῦ καὶ τἄνθη τοῦ 'Απρίλη.

264. Τὸν ἵδρω τοῦ προσώπου σου 'βγαίνεις μὲ τὸ μαντύλι
καὶ μὲ τὸ χνῶτό σου ἄφηκες μόσχους καὶ καρυοφύλλι.

265. Τόσο περίσσα σ' ἀγαπῶ 'ποῦ μοναχός μου λέγω
πῶς δέ με φαρμακόνουνε τὰ δάκρυα 'ποῦ κλαίγω.

266. Τώρα θέλω νὰ μισέψω, ποιόνε θὲ νὰ 'μπιστευτῶ
γιὰ τὰ δυό σου μαῦρα 'μάτια μὴ δὲν κάμουν ψυχικό;

267. Τσώπα καὶ μὴν πικραίνεσαι, γαρουφαλλάκι μου ἄσπρο,
τί ἐμὲ εἶν' ἡ ἀγάπη μου θεμελιωμένο κάστρο.

268. Τσώπα καὶ μὴν πικραίνεσαι καὶ μὴ βαρυκαρδίζῃς
τί 'γλήγορα θὲ νά το ἰδῇς τὸ 'πιθυμᾷς κι' ὀλπίζεις.

269. Τὸ φτύμα μου πέφτει 'ςτὴ γῆ καὶ μαζωμοὺς δὲν ἔχει,
ἔτσι κ' ἡ δόλιζ ἀγάπη μου 'ξεμπερδεμμοὺς δὲν ἔχει.

270. Τὴ νύχτα δὲν κοιμοῦμαι, τὸν θάνατο ζητῶ,
νὰ 'πάρῃ τὴ ζωή μου, τὶ πλειὸ δέν τη βαστῶ.

271. Τὰ μαῦρά σου τὰ 'μάτιχ κ' ἡ ἄσπρη σου θωρειὰ
μ' ἐκάμανε, ψυχή μου, κι' ἐπῆγα 'ςτὰ βουνά.
Πρβλ. Λιαν. σ. 157.

272. Τὰ μαῦρά σου τὰ 'μάτιχ μοῦ δίνουν τσὴ 'ματιαίς,
κ' ἡ κόραις τῶν ματιῶν σου μοῦ δίνουν σαγιτιαίς.

273. Τὰ 'μάτιχ μ', ὁ νοῦς κι' ὁ λογισμὸς γιὰ σένα ἐμπερδεύθη
καὶ δὲν ψηφῶ τὸ θάνατο καὶ ὄντας θέλῃ ἂς ἔρθῃ.

274. Τὸν οὐρανὸ βάνω κριτή, τὸ νοῦ μου δραγουμάνο
καὶ τὴν καϋμένη μου καρδιὰ ὅ τι μοῦ εἰπῇ νὰ κάνω.

275. Τὰ 'μάτια μου τῆς ὀρφανῆς νὰ εἶχες μοῦ ζητήσεις
τἄβγανα καὶ σοῦ τἄδινα νὰ μή μ' ἀλησμονήσῃς.

276. Τὰ 'μάτια σου εἶνε 'μάτια μου, τὰ 'φρύδιχ σου δικά μου,
τὰ δάχτυλά σου εἶν' τὰ κλειδιὰ 'π' ἀνοίγουν τὴν καρδιά μου.

277. Τὴν πέτρα ὁποῦ 'πάτησες καὶ 'μπῆκες μέσ' 'ςτὴ βάρκα
θὰ πάω, ψυχή μου, νά τη 'βρῶ νά τη γιομίσω δάκρυα.

278. Τὸ κυπαρίσσι τὸ 'ψηλὸ ὁ ἴσκιος τώμορφαίνει
κ' ἡ κόρη ὄντας στολίζεται τὸ νειό τόνε ζουρλαίνει.

279. Τραγούδησε, πουλάκι μου, μαζὴ νὰ τραγουδοῦμε
τῆς γειτονιᾶς ταὶς εὔμορφαις νὰ ξεφαντολογοῦμε.

280. Τί κακὸ εἰς ἕνα νέον νἀγαπᾷ μία σκληρὴ
καὶ ἐκείνη νά το 'ξέρῃ καὶ νὰ κάνῃ τὸ βαρύ!

281. Τὴ μάνα σου τὴν ἀγαπῶ καὶ τῆς φιλῶ τὸ χέρι
γιὰ νά την κάμω πεθερὰ καὶ σὲ δικό μου 'ταῖρι.

282. Τῆς μοίρας μου ἤτανε κι αὐτὸ νὰ 'μπῶ 'ςτὸν ἔρωτά σου,
νὰ βασανίζωμαι κ' ἐγὼ 'ςτὰ χέριχ τὰ 'δικά σου.

283. Τὰ πάθη τοῦ 'Ρωτόκριτου τἄπαθα 'γὼ γιὰ σένα,
νὰ μήν τα πάθῃ Χριστιανὸς καὶ κάθε μάνας γέννα.

284. Τὰ πάθη τοῦ 'Ρωτόκριτου ἔπαθα 'γὼ γιὰ σένα
καὶ σὺ δὲν εἶσαι ἡ 'Αρετὴ νά σε πονῇ γιὰ 'μένα.

285. Τὰ χείλη σου εἶνε ζάχαρι, τὸ μάγουλό σου μῆλο
τὰ στήθη σου παράδεισος καὶ τὸ κορμί σου κρίνο.
Νὰ 'φίλουνα τὴ ζάχαρι, νὰ 'δάγκανα τὸ μῆλο
νἄνοιγε ὁ παράδεισος, νἀγκάλιαζα τὸν κρίνο.

286. Τί κακό 'καμα ὁ καϋμένος 'ποῦ με σκούζουνε φονειά;
μήτ' ἐσκότωσα κανένα μήτε ἀπάτησα καμμιά.

287. Τί σου κάνω καί με 'βρίζεις 'ποῦ 'ςὲ μοῖρα νὰ μὴ 'μπῇς,
ἄλλον ἄντρα νἀγαπήσῃς καὶ στεφάνι νὰ μὴ 'δῇς.

288. Τραγούδια θέλει ὁ ἔρωτας καὶ βάσανα ἡ ἀγάπη,
ὥστε νὰ σμίξουν δυὸ κορμιὰ ἀντάμα 'ςτὸ κρεββάτι.

289. Τὸ φεγγάρι μὲ τὸν ἥλιο κάνουν πόλεμο φριχτὸ,
τὸ κορμί σου δὲν τἀλλάζω μὲ τῆς Βενετιᾶς τὸ βιό.

290. Τὰ 'ματάκια σου, κυρά μου, εἶν' σαΐταις φλογεραῖς,
μοῦ 'ξεσχίσανε τὰ στήθη καὶ μοῦ τἄκαμαν πληγαίς.

291. Τί σῶκαμα κ' ἐχόλιασες, ψυχή μου ἀγαπημένη;
γιὰ 'να φιλὶ 'ποῦ μῶδωκες μοῦ στέκεις πικραμμένη;

292. Τί σου εἶπα 'ποῦ μου 'τάραξες τὰ χείλη σου μὲ πεῖσμα;
Θέλω νὰ πάω νὰ κρεμαστῶ κ'ἔχε το σὺ τὸ κρίμα.
Πρβλ. Διαν. σελ. 167.

293. Τὸ κυπαρίσσι ὀρέγομαι, τὸ μυρισμένο ξύλο,
ὁποῦ του 'μοιάζεις, 'μάτια μου, 'ςτὸ μάκρο καὶ 'ςτὸ 'ψήλο.

---

294. Φυλάξου, φίλε, μὴν εἰπῇς φίλου τὸ μυστικό σου·
φίλος τοῦ φίλου θά το 'πῇ νἄνε κακὸ δικό σου.

295. 'Φείδια, 'ποῦ τρῶτε τοὺς νεκροὺς, γιὰ φᾶτέ με καὶ μένα
γιατί μ' ἀπαρνηθήκανε δυὸ 'μάτια ἀγαπημένα.

**296.** Φύσα, μαϊστραλάκι μου, νὰ πᾶμε τὰ καϋμένα,
'ποῦ λείπουμε τόσον καιρὸ πολὺ μακρυὰ 'ςτὰ ξένα.

---

**297.** Χίλιοι κι' ἂν τη φυλάξετε καὶ χίλιοι ἂν τη φυλᾶτε
αὐτή μου κρένει ἀπὸ κρυφὰ καὶ σεῖς δὲν τἄγροικᾶτε.

**298.** Χριστὲ καὶ κάμε μ' ἄμπελο κ' ἡ ἀγάπη μου δραγάτης
νά με ποτίζῃ ζάχαρι καὶ γάλ' ἀπ' τὰ βυζιά της.

**299.** Χίλιαις χιλιάδες κι' ἂν μοῦ 'ποῦν κακὸ γιὰ τὤνομά σου
δέν τ' ἀπαρνιοῦμαι ἐγώ ποτε τὸ γλυκοφίλημά σου.

---

**300.** Ψυχή μου, μαρτυρεύεσαι ἀντάμα μὲ τὸ Χάρο
γιατὶ δὲν 'ξέρεις 'π' ἀγαπῶ καὶ θέλω νά σε 'πάρω.

**301.** Ψυχή μου, πλέον δεῖξέ μου ἀγάπης σου σημάδι·
λυπήσου νὰ περιπατῶ τὴς νύχταις 'ςτὸ σκοτάδι.

---

**302.** Ὡς πότε νά το λὲς τὸ *ναὶ* καὶ τ' *ὄχι* νἆνε πάντα
καὶ τῆς καϋμένης μου καρδιᾶς νὰ λέγω τὸ *νταγιάντα*;
Νταγιάντα τα, καρδούλα μου, τῆς γειτονιᾶς τὰ λόγια
καθὼς βαστοῦνε τὰ βουνὰ τοὺς πάγους καὶ τὰ χιόνια.

**303.** 'Ωϊμένα πῶς ἐγίνηκες καὶ πῶς ἐκαταστήθης·
μὰ σὺ παιδὶ δὲν ἔκαμες, μ' ἄντρα δὲν ἐκοιμήθης.

**304.** Ὦ ἔρωτα, λυπήσου με 'ποῦμαι παλληκαράκι
κ' εἶμαι μικρὸ κι' ἀνείξερο, καινούργιο 'ςτὴν ἀγάπη.

ΠΑΥΛΟΣ Ι. ΛΑΜΠΡΟΣ.

---

**305.** 'Αγάπη μου καὶ 'μάτια μου ὥστε 'ποῦ νά σε 'πάρω
κ' ὕστερης μ' ἕναν κόπανο νὰ κάτσω νά σε 'γδάρω.

**306.** 'Αγάπα με θεοτικά, ὄχι διαολεμμένα.
Κατηγορία γίνεται· λυπήσου με κι' ἐμένα.

307. Ἄσπρε μ' ἀνθὲ τοῦ ποταμιοῦ κι' ἀνθὲ τοῦ μαλαμμάτου,
ρίζα τοῦ μαργαριταριοῦ, τοῦ παρακαλεμάτου.

308. Ἀνάμεσα 'ςτὰ 'φρύδια σου ἔχεις περιπλεμμένο
τὸν ἔρωτα ὁλόκληρο κι' ἐμένα τὸν καϋμένο.

309. Ἀπάνω 'ςτὴν μπερέτα σου εἶνε πουλάκια δύο,
κ' ἐκεῖνα 'ξαγοράζουνε τῆς Βενετιᾶς τὸ βίο.

310. Ἀνάθεμά την τὴ στιγμὴ, ἀνάθεμα τὴν ὥρα,
'ποῦ σ' εἶδαν τὰ 'ματάκια μου, καὶ τί θὰ γείνω τώρα;

311. Ἀλλοίμονον κι' ἐρραΐσα
'γυαλὶ ἤμουν κι' ἐκρεπάρησα.

312. Αὐτοῦ 'ποῦ 'πᾷς νὰ ἐρχόμουνα,
δέ(ν) σου 'παραπονιόμουνα.

313. Ἂν μ' ἀρνηθῇς νἀπαρνηθῇς τῆς μάνας σου τὸ γάλα,
καὶ νά σε φέρ' ἡ μοῖρά μου 'ςὲ βάσανα μεγάλα.

314. Ἀνάθεμα 'ποῦ δέν το 'πῇ πῶς εἶν' γλυκὸ τὸ μέλι,
πῶς εἶν' γλυκὸ τὸ φίλημα τσῆ μικροπαντρεμμένης.

315. Ἄ(ν) δέ(ν) σε κάμω νὰ γενῇς 'σὰν μιὰ κλωστὴ μετάξι,
ὅ τι κι' ἂν ἔχ' ἡ μάνα σου 'ςτοὺς ἅγιους νά τα τάξῃ!

316. Ἂν μ' ἀρνηθῇς νἀπαρνηθῇς τὴ μάνα 'ποῦ σ' ἐγέννα,
τὸ γάλα ὁποῦ 'βύζαξες νά το ξεράσῃς αἷμα.

317. Ἀγγελοστορισμένο μου, ποιὸς σοῦδωσε τὴ χάρι
νὰ σαϊτεύῃς τσὴ καρδιαὶς χωρὶς νἄχῃς κοντάρι;

318. Ἄσπρο μου τριαντάφυλλο, κορμὶ κυπαρισσένιο,
μέσ' 'ςτὴν καρδιά μου ἐρρίζωσες, καὶ τώρα τί θὰ γένω;

319. Αὐτὰ τὰ 'μάτια τὰ γλυκὰ δυὸ μάγους θὰ ρωτήσω
ἂν μ' ἀγαποῦν εἰλικρινὰ νὰ μή τ' ἀλησμονήσω.

320. Ἀνάθεμά σε, μοῖρά μου, πῶς θά με καταντήσῃς·
ἀνάμεσα 'ςτὰ νειάτα μου μαῦρα θενά με 'ντύσῃς.

321. Ἀνάθεμα τὴ μάνα σου 'ποῦ σ' ἔμαθε καὶ 'φαίνεις,
κι' ὅταν κτυπᾷς τὸ πέταλλο τὸ νοῦ μου τόνε 'παίρνεις.

322. Ἂς τραγουδῶ νὰ χαίρωμαι τώρα 'ποῦμαι κορίτσι
γιατὶ δὲν 'ξέρω ἡ μοῖρά μου ποῦ θενά μ' ἐξορίσῃ.

323. Αὐτοῦ 'ποῦ πᾷς, πουλάκι μου, μὴ κάμῃς ἕνα μῆνα.
γιατὶ θενἄρθῃς νά μ' εὕρῃς 'ς ἀραχνιασμένο μνῆμα.

324. Αὐτὸ τὸ ἄχ ὅταν τὸ 'πῶ φωτιὰ 'βγαίνει, πουλί μου
μέσ' ἀπ' τὰ φύλλα τσῆ καρδιᾶς καὶ καίει τὸ κορμί μου.

325. 'Αναστενάζω θλιβερὰ καὶ κλαίω λυπημένα
καὶ λέω πῶς ἐχάθηκε ὁ Χάρος γιὰ τ' ἐμένα.

326. 'Αγγέλοι σὲ σταμπάρανε κ' οἱ χρουσαφοί σ' ἐχύσαν
κι' ὅλαις τσὴ χάραις τοῦ Θεοῦ ἀπάνω σου τσ' ἀφῆκαν.

---

327. Βασιλικὸ ἐφύτεψα 'ςὲ μαρμαρένια γάστρα
κι' ἐφούντωσε κι' ἐσκέπασε τὸν οὐρανὸ μὲ τἄστρα.

328. Βάλε τὸ χέρι 'ςτὸ γυαλὶ, κάμε σερμπέτι πιέ το
κι' ἄν μ' ἀγαπᾷς, πουλάκι μου, μή μ' ἐντραπῇς καὶ 'πέ το.

329. Βασιλικοὺς πρασιαὶς πρασιαὶς νὰ στρώνῃς νὰ κοιμᾶσαι,
νὰ κόβῃς, νὰ μυρίζεσαι κι' ἐμένα νὰ θυμᾶσαι.

330. Βαρειὰ 'ποῦ ἀναστέναξα καὶ εἶπα: Παναγιά μου,
νἄβλεπα τὴν ἀγάπη μου 'ποὖνε παρηγοριά μου.

331. Βασιλικό σε 'φύτεψα μέσα 'ςτὰ 'σωθικά μου
κι' ἀντὶς νερὸ ποτίζω σε αἷμα ἀπ' τὴν καρδιά μου.

332. Βαγγελίστρα μ' ἀπ' τὴν Τῆνο
καπετάνισσα νὰ γίνω!

---

333. Γιὰ ἀνοῖχτε τὴν καρδούλα μου μὲ 'διαμαντένια τρίχα
νὰ 'δῆτε τὴν ἀγάπη του τοῦ σκύλου ποῦ τὴν εἶχα!

334. Γιὰ 'δὲς μαλλιὰ γιὰ πλέξιμο,
'ματάκια γιὰ τὸ γνέψιμο.

335. Γιὰ 'δὲς μαλλιὰ μαλάμματα,
χεράκια γιὰ τὰ γράμματα.

---

336. Δέν τονε θέλω, μάνα μου, τὸν ἄντρα τὸ χωριάτη
γιὰ θά μου φέρνῃ τὸ βραδὺ χώματα 'ςτὸ κρεββάτι.

337. Δέν με λυπᾶσαι 'ποῦ λαλῶ τὴν νύχτα 'σὰν ἀηδόνι
καὶ τὴν αὐγὴ 'σὰν τὸ πουλὶ κι' ὁ νοῦς μου δὲν μερόνει;

338. Δὲν ἠμπορῶ, δὲ(ν) δύνομαι
νά σ' ἀγαπῶ, νὰ κρίνωμαι.

---

339. Ἔχω τραγούδια νά σου 'πῶ ἕνα σακκὶ γεμάτο
μἄσπασε τὸ δεματικὸ κι' ἐπέσαν ὅλα κάτω.

Πρβλ. Διαν. σ. 107.

340. 'Εμένα τὸ πουλάκι μου δὲ σκαύγει, δὲ θερίζει,
μονάχα εἶνε 'ςτὸ μαντρὶ κι' ἀρμέγει καὶ χωρίζει.

341. 'Επέρασε μιὰ κοπέλλιὰ καί μ' εἶπε ζαρωμένο,
μαγάρι ἡ κακορροίζικη νά μ' εἶχε ἀγκαλιασμένο.

342. 'Εμίσεψες, πουλάκι μου, κ' ἐμένα ποῦ μ' ἀφίνεις;
κρύο νεράκι θὰ γενῶ 'ςτὸ δρόμο νά με πίνῃς.

343. 'Εμίσεψες 'ςτὸ μισεμμὸ καὶ 'ςτὸ μακρὺ ταξεῖδι
τὰ διάφορά σου νἄν' πολλὰ κ' ἡ ἄργητά σου 'λίγη.

344. 'Εμίσεψες καὶ ποιὸ νὰ ἰδῶ καὶ ποιὸ νὰ χαιρετήσω,
καὶ τίνος ὄνομα νὰ 'πῶ νά σε καληνωρήσω;

Πρβλ. Διαν. σ. 51.

345. Ἕνα πουλάκι κηλαδεῖ, δὲν 'ξέρω ποῦ κυττάζει
καὶ τὸν κελαϊδισμὸ 'γροικῶ καὶ 'ςτὴν καρδιά με σφάζει.

346. 'Εσύ 'σαι, 'μάτια μου, ὁ γιατρὸς 'ποὖρθες ἀπ' τὴ Βιέννα
κ' ἐπλήγωσες πολλαὶς καρδιαὶς, ἐπλήγωσες κ' ἐμένα.

347. Ἐσύ 'σαι, 'μάτια μου, ὁ γιατρὸς κ' ἐγὼ 'μαι ὁ πληγωμένος·
δός μου, κυρά μου, γιατρικὸ νὰ γιατρευτῶ ὁ καϋμένος.

348. Ἐγὼ, πουλί μου, σ' ἀγαπῶ κι' ὅπου ζηλεύῃ ἂς σκάσῃ,
τῆς πικροδάφνης τὸ ζουμὶ νὰ πιῇ νά του περάσῃ.

349. Ἔτσ' εἶνε, 'μάτια μου, ἔτσι 'νε ὅπ' ἀγαπᾷ καὶ χάσῃ
τοῦ φαίνεται καὶ τὰ βουνὰ ἀπάνω κάτω πᾶσι.

Πρβλ. Διαν. σ. 58.

350. Ἔτσ' εἶνε, 'μάτια μου, ἔτσι 'νε ὅπ' ἀγαπᾷ καὶ χάσῃ
τοῦ δίνει νἀποτρελλαθῇ καὶ τὰ βουνὰ νὰ πιάσῃ.

Πρβλ. Διαν. αὐτ.

351. Ἔλα, ἔλα πέρδικά μου,
'ςτ' ἀγκαλάκια τὰ 'δικά μου.

352. Ἔλα νᾶσαι, νᾶσαι, νᾶσαι
νά σου στρώνω νὰ κοιμᾶσαι.

353. Ἔχεις δυὸ 'μάτια 'σὰν ἐληαὶς
'ποῦ σαϊτεύουν ταὶς καρδιαίς.

---

354. Ἡ ἀπονιά σου, 'μάτια μου, μὲ φέρν' εἰς ἀπορία
γιατὶ δέν τηνε θέλεις πλιὰ μαζή μου τὴ φιλία.

355. Ἡ θάλασσα εἶνε μάνα μου, τὸ κῦμα οἱ ἀδελφοί μου,
τὰ χοχλιδάκια τοῦ 'γιαλοῦ οἱ ἀγαπητικοί μου.

Πρβλ. Διαν. σ. 65.

356. Ἡ θάλασσα μοῦ τἄκαμε τὰ 'μάτια μου καὶ κλαῖνε
καὶ τὴν καρδιά μου καὶ πονεῖ· ἀνθρώπου δὲν το λένε.

357. Ἦρθε ὁ Μαΐς, 'μάτια μου, νὰ διπλοτυραννᾶσαι
νὰ μὴν ἠξεύρω τὸ βραδὺ τὴν κλίνη 'ποῦ κοιμᾶσαι.

---

358. Θὰ κάμω, θέλω, γράμματα 'ςτοῦ λύρας τὸ καπάκι
νά τα θωροῦν ἡ κοπελλιαὶς νὰ πίνουνε φαρμάκι.

359. Θαυμάζομαι 'σὰν περπατῇς πῶς δὲν ἀνθοῦν τὰ δέντρη,
πῶς δὲν φουντόνουν ἡ μηλιαὶς, μοναχογυιὲ κι' ἀφέντη.
Πρβ. Λιαν. σ. 71.

360. Θέλω νὰ πάω νὰ χρεωθῶ νὰ 'πάρω ἕνα μπεγίρι
νὰ κουβαλῶ τσὴ κοπέλλιαὶς ἀπὸ τὸ πανηγύρι.

361. Θάλασσα, καὶ τί σου 'καμα καὶ τἄχεις μετ' ἐμένα
κ' ἐπῆρες τὸ πουλάκι μου κ' ἐπῆγες το 'ςτὰ ξένα;

362. Θάλασσα, θαλασσάκι μου,
φέρε το τὸ πουλάκι μου.

363. Θάλασσα κι' ἁρμυρὸ νερὸ
νά σου ξεχάσω δὲν 'μπορῶ.

---

364. Καὶ μὲ τὰ παραπόταμα ὁ ποταμὸς κινᾶται (;)
καὶ μὲ τὰ κανακίσματα ἡ κοπελλιὰ πλανᾶται.

365. Κόκκινο εἶν' τἄχεῖλι σου 'σὰν τοῦ κρασιοῦ τὸ ῥέγκι,
τὸ πρόσωπό σου εἶνε 'γυαλὶ κι' ὅλος ὁ κόσμος φέγγει.

366. Κάλλια ἔχω μέσ' 'ςτὴ θάλασσα ὡς τὸ λαιμὸ χωσμένη
παρὰ μὲ τὴν ἀγάπη μου μιὰ ὥρα θυμωμένη.

367. Καλά 'καμα κι' ἀγάπησα γραμματισμένα χείλη
καὶ δάκτυλα μασουρωτὰ 'ποῦ πιάνουν τὸ κοντύλι.

368. Καλὲ δέν τα 'βαρέθηκες τὰ δάκρυα 'ποῦ χύνω,
'ποῦ εἶνε περισσότερα ἀπ' τὸ νερὸ 'ποῦ πίνω;

369. Καλή σου ὥρα, 'μάτια μου, καλή σου αὐγὴ, χαδά μου,
καλά σου 'ξημερώματα ἂν ἦσαι καὶ μακρυά μου.

370. Καλή σου ὥρ' ἂν κάθεσαι, καλή σου αὐγὴ, ἂν κοιμᾶσαι,
καλά σου 'ξημερώματα, ἂν κάθεσαι ἢ αὐκρᾶσαι.

371. Καταπολιανὴ ἀπ' τὴν Πάρο
'κεῖνο(ν) 'π' ἀγαπῶ νὰ 'πάρω!

372. Κάλλια 'χω σένα νὰ θωρῶ
παρὰ 'διαμάντια νὰ φορῶ.

373. Κάλ' ἔλα 'δῶ.— Δὲν ἔρχομαι,
μικράκι 'μαι κ' ἐντρέπομαι.

374. Καλὲ, ποῦ τσ' ἔχεις τσὴ δουλειαὶς
καὶ φεύγεις καὶ δέ(ν) μού το λές;

---

375. Λόγια τοῦ κόσμου μὴν ἀκοῦς, τὸ νοῦ σου μόν' ἀρώτα,
μὰ ἐμᾶς εἶν' ἡ ἀγάπη μας καλλίτερη ἀπὸ πρῶτα.

---

376. Μαργαριτάρι στρογγυλὸ εἶνε τὸ πρόσωπό σου
καὶ δυὸ δαχτυλιδόπετραις ἡ κόραις τῶ 'ματιῶ σου.

377. Μαργαριτάρι 'ςτὸ χαρτὶ πουλιέται 'ςτὸ παζάρι,
πολλὰ παιδιά 'χει ἡ μάνα σου, μὰ σ' εἶσαι τὸ καμάρι.

378. 'Μάτια μὲ 'μάτια σφάζουνται, 'φρύδια μὲ φρύδια λέσι
καὶ δυὸ καρδιαὶς μαραίνουνται κι' ἀνθρώπου δέν το λέσι.

379. Μέσ' 'ςτὴν καρδιά μου ἐρρίζωσες καὶ τώρα κάνεις κλώνοι
κ' ἐρρίζωσες καθολικὰ κι' ἔχω καϋμοὶ καὶ πόνοι.

380. Μέσ' 'ςτὴν καρδιά μου ἐρρίζωσε ἕνα δεντρὶ ὡραῖο,
ἄσπρο καὶ ῥοδοκόκκινο, 'ψηλὸ καὶ ζαχαρένιο.

381. Μαλαμματένιε μου σταυρὲ μὲ τὰ μαργαριτάρια
ὁποῦ σε 'θεμελιόνανε μ' ἀτίμητα πετράδια.

382. Μελαχροινή μου κίπερι, δάφνη μου φουντωμένη,
ἡ νειότη μου 'ςτὰ χέρια σου εἶνε παραδομένη.

383. Μυριαναθεματίζω την τὴν ὥρα, τὸ μενοῦτο
'ποῦ σ' εἶδα καί σ' ἀγάπησα κ' ἦρθα 'ςτὸ χάλι τοῦτ

384. Μὲ τοῦ βορειᾶ τὰ κύματα
σοῦ στέλνω χαιρετίσματα.

385. Μὲ τοῦ βορειᾶ τὴν ἀδελφὴ
σοῦ στέλνω, 'μάτια μου, γραφή.

---

386. Νὰ βάλω θέλω πάλ' ἀρχὴ, νὰ κάνω κουζουλάδες
νάρπάζω καὶ τσὴ κοπελλιαὶς ἀπὸ τσ' ἀναφοράδες.

387. Νταγιάντα, καρδουλάκι μου, τῶν ἐδικῶν τὰ λόγια
ὡς νταγιαντίζουν τὰ βουνὰ τοὺς πάγους καὶ τὰ χιόνια.

388. Νἄμουν βιολέτα κόκκινη μὲ τὸ χρυσὸ τσαμπάκι,
νά μ' ἔκοβες, νά μ' ἔβανες 'ςτ' αὐτί σου ῥιζαυτάκι.

389. Νἄξερα 'ποῦ 'νε ὁ ποταμὸς, νἄξερα 'ποῦ 'ν ταὐλάκι
'ποῦ πᾶν καὶ πλύνουν τσὴ καρδιαὶς καὶ 'βγαίνει τὸ φαρμάκι.

---

390. Ὁ λογισμός σ' ἂς μή το 'πῇ κι' ὁ νοῦς σου μή το βάλῃ
πῶς θὰ γυρίσῃ ἡ γνώμη σου νά σ' ἀγαπήσω πάλι.

391. Οὐρανὸς εἶσαι μὲ τἄστρα, θάλασσα μὲ κύματα,
'γλήγορα 'ποῦ τ' ἀπαρνήθης τὰ γλυκοφιλήματα!
Προβλ. Διαν. σ. 124.

392. Ὅσ' ἄστρα εἶν' 'ςτὸν οὐρανὸ καὶ φύλλα 'ςτ' Ὀχτωήχι
τόσα 'ψηλὰ 'ποκάμισα νὰ καταλύσ' ἡ νύφη.

393. Ὅσ' ἄστρα 'νε 'ςτὸν οὐρανὸ καὶ φύλλα 'ςτὴν μπουρνέλλα
τόσα γλυκοφιλήματα 'ςτὴν ὤμορφη κοπέλλα.

394. Ὅταν γυρίσω καί το 'δῶ τὸ ἐρωτικό σου βλέμμα
δέκα γιατροί με νταγιαντοῦν καὶ τρεῖς μου 'παίρνουν αἷμα.

395. Ὁ ἔρωτας ὁ ἐπίβουλος μ' ἔβαλε νάγαπήσω
ἕνα κορμὶ 'ποῦ δὲν 'μπορῶ νά το κληρονομήσω.

396. Ὁ ἔρωτας εἰς τὴν ἀρχὴ εἶνε γλυκὸς 'σὰν γάλα,
μὰ 'σὰν ῥιζώσῃ 'ςτὴν καρδιὰ κάνει κλαδιὰ μεγάλα.
Προβλ. Διαν. σ. 109.

397. Ὅλοι θωροῦν τὴ θάλασσα ἂν ἔρχουνται καράβια
κ' ἐγὼ θωρῶ τὴν ἐγκεριά, ἂν ἔρχουνται μουλάρια.

398. Οἱ φίλοι μ' ἔγιναν ἐχθροὶ κ' οἱ ἐδικοί μου ξένοι,
κ' ἡ μάνα 'ποῦ μ' ἐγέννησε κάνει πῶς δέ με 'ξέρει.

---

399. Πρῶτα ἐγώ σ' ἀγάπησα, τώρα βαρέθηκά σε
καὶ τὴν καρδιά μου ἀλύπητα ἤνοιξα κ' ἔβγαλά σε.

400. 'Πές, 'πὲς δὲν ἐβαρέθηκες; ὡς πότε θά με 'βρίζῃς,
τὴν ὄρεξι τοῦ καθ' ἑνὸς ἐσὺ δέν την ὁρίζεις.

401. Πολλὰ πουλιὰ 'κυνήγησα καὶ λέσι με πετρίτη,
μὰ δὲν 'μπερδεύτηκα ἐγὼ κι' ἐπιάστηκ' ἀπ' τὴ μύτη.

402. Ποιὸς ἔχει μαύρη τὴν καρδιὰ νὰ γίνωμε συντρόφοι,
νὰ περπατοῦμε 'ςτὰ βουνὰ νὰ μὴ θωροῦμ' ἀνθρώποι.

403. Πάντα μου μὲ τὸν Ἔρωτα ἔβγαινα 'ςτὸ κυνήγι
κι' ὅπου κι' ἂν ηὗρα τὸ πουλὶ δέν τ' ἄφινα νὰ φύγῃ.

404. Πάντα μου μὲ τὸν Ἔρωτα ὁλημερὴς 'πολέμου
καὶ κανενὸς τὸν πόθο μου δὲν ἔλεγα ποτέ μου.

405. Περιωρισμένη μ' ἔχουσι καὶ περιορίζουσί με
νὰ μὴ γυρίσω νά σε 'δῶ, γιατὶ σκοτόνουσί με.
Μὰ ἐγὼ καὶ τὸν περιορισμὸ χάμω θά τον ἀφήσω
γιὰ νἄβγω, φῶς μου, νά σε 'δῶ καὶ γιὰ νά σου 'μιλήσω.

Πρβλ. Λιαν. σ. 127.

406. Πεῖσμα καὶ σύ, πεῖσμα κι' ἐγὼ
'ς τὸ γέρω δαίμονα κ' οἱ δυό.

---

407. 'Σ ἕνα δεντρὸ ὡραιότατο ὡρέχτηκα νἀπλώσω
μὰ 'ν' τὰ κλωνάρια του 'ψηλὰ καὶ δὲν ἠξεύρω ἂν σώσω.
Ἴσως θελήσῃ τὸ δεντρὸ ἀπὸ 'δική του χάρι
καὶ ῥίξῃ τὰ κλωνάρια του ἀπάνω νά με 'πάρῃ.

408. Σαράντα 'μέραις νηστικὸς κ' ἑξῆντα διψασμένος
κι' ὅταν γυρίσω καί σε ἰδῶ βρίσκομαι χορτασμένος.

409. Σήμερα ὅλ' οἱ ποταμοὶ εἶνε σταματημένοι
γιατὶ ἀποχωρίζεται ἀγάπη 'μπιστεμμένη.

410. 'Σὰν τἄνθη τσῆ ἀμυγδαλιᾶς λάμπει τὸ πρόσωπό σου
κι' ὅποιος γυρίσῃ νά το ἰδῇ θὰ ξεψυχήσῃ ὀμπρός σου.

411. 'Στῶν πληγωμένων τσὴ καρδιαὶς 'βρίσκεται κι' ἡ 'δική μου
κι' ὁ ἔρωτας ἀπόρεσεν εἰς τὴν ὑπομονή μου.

412. 'Στὴ μέση τσῆ παράδεισος εἶν' ἕνα δεντρουλάκι
καὶ παραμοιάζει, 'μάτια μου, τὠραῖό σου κορμάκι.

413. Σ' ἀγάπου 'ποῦ τρελλαίνομουν, 'ποῦ γίνουμουν θυσία,
τοῦτ' ὅμως ὅπου 'ζήτησες μοῦ φέρνει δυσκολία.

414. 'Σὰν τὸ βορειὰ τὸν ἄγριο, τὸν κακωσυνεμμένο,
σήκωσες τὰ 'ματάκια σου καί μ' εἶδες τὸν καϋμένο.

---

415. Τἄστρη δὲν ἔχουν μετρημὸ, μὰ 'γὼ θά τα μετρήσω,
γιὰ νά με λένε πιστικιὰ ὅπου κι' ἂν ἀγαπήσω.

416. Τοῦ λιονταριοῦ καρδιὰ κρατεῖς, δὲν θέλεις νὰ 'μερώσῃς·
εἰς ἄλλα χέρια θά με ἰδῇς καὶ θά το μετανοιώσῃς.

417. Τὰ γιατρικὰ καὶ ὁ γιατρὸς σύ εἶσ' ὅταν θελήσῃς·
μὲ ἕνα βλέμμα ἱλαρὸ 'μπορεῖς νά μου χαρίσῃς.

418. Τὰ δάκρυα 'ποῦ χύνω ἐγὼ κανένας δέν τα χύνει,
μόνον τὸ ἔχω 'ςτὰ κρυφὰ, τὸ στῆθός μού τα πίνει.

419. Τί μ' ὠφελεῖ νά σ' ἀγαπῶ μ' ὅλην μου τὴν ἐλπίδα;
τὴ γνώμη σου κατάλαβα, τὴν τύχη μου τὴν εἶδα.

420. Τρεῖς πήχες 'φείδι θὰ γενῶ, τὴ μέση σου νὰ ζώσω
κι' ἂν ἀγαπήσῃς ἄλλη νειὰ θενά σε φαρμακώσω.

421. Τὴ θάλασσα 'ποῦ περπατεῖς, τἄττι 'ποῦ καλλικεύεις,
ὁ θειὸς νά σε πολυχρονῇ, νά τηνε ταξειδεύῃς.

422. Τί ἄλλο ἀπ' τὸν θάνατο θέλεις με φοβερίσεις;
Ὅ τι περνᾷ ἀπ' τὸ χέρι σου κάμε το, μὴν τ' ἀφήσῃς.

423. Τώρα τὰ ζευγαδόπουλα τὴν ἔχουνε τὴ χάρι
ὁποῦ κρατοῦν τὴν ἔχερι καὶ κάνουν τὸ ζευγάρι.

424. Τῆς τύχης μου ἦτανε γραφτὸ νὰ 'πάρω τὸ ζευγάτη
καὶ φέρνει μου κάθε βραδὺ χώματα 'στὸ κρεββάτι.

Πρβλ. Διαν. σ. 164.

426. Τσῆ θάλασσας τὰ κύματα πατῶ καὶ δὲ 6ουλοῦνε·
'σὰν θέλω ἐγὼ νά σ' ἀγαπῶ κανένα δὲ φο6οῦμαι.

427. Τὰ 'μάτια μου τὰ 'ζήτησε ἕνας περι6ολάρης
κ' ἐπότιζε τὰ δέντρα του καὶ μιᾶς μηλιᾶς κλωνάρι.

428. Τὰ 'μάτια σου μ' ἐκάμανε διὰ νὰ προτιμήσω
χίλιαις φοραὶς τὸ θάνατο νά τον ἀναζητήσω.

429. Τὸν ἑαυτό μου 'ςτὸ ἑξῆς δέν τον ἐξουσιάζω,
μόνον τὸν ἀφιέρωσα εἰς ἕνα 'ποῦ δοξάζω.

430. Τὴ θάλασσ' ἀγαπῶ κ' ἐγὼ 'ποῦ γλυκογερανίζει
γιατὶ κ' ἡ νέα 'π' ἀγαπῶ ψιλομελαχροινίζει.

431. Τὴν Παναγιὰ καὶ τὸ Χριστὸ ἔχομ' ἀνάμεσό μας
κι' ἀνίσως καί με ἀρνηθῇς νὰ 'παίρνῃ καὶ τσοὶ δυό μας.

432. Τὰ 'μάτια σου, πουλάκι μου, ἔχουν μεγάλο χάζι·
τὸ αἷμά του χύνει τινὰς μόνον νά τα κυττάζῃ.

433. Τὴν ὥρα 'π' ἀξιόνομαι νά σε ἰδῶ, πουλί μου.
τότε μόνον μοῦ φαίνεται πῶς ἔχω τὴ ζωή μου.

434. Τὸ κυπαρίσσι 'κλάδεψα καὶ τ' ἄφησα ἕναν κλῶνο.
Ἂν μ' ἀγαπᾷς, πουλάκι μου, νταγιάντησ' ἕνα χρόνο.

435. Τί ἔχεις καὶ δέ μου 'μιλεῖς, χρυσό μου καναρίνι;
ὁ λογισμός σου μ' ἀρρωστᾷ κ' ἡ ἔγνοια σου μὲ κρίνει.

436. Τὴν Παναγιὰ παρακαλῶ 'ποῦνε μέσ' 'ςτὸ Κοντάρο
νά σε φυλάῃ, 'μάτια μου, νά σ' ἔχω πάντα θάρρος.

437. Τί ἔχεις, κι' ὅταν θά μ' ἰδῇς τὰ 'μάτια χαμηλόνεις;
'Εσὺ τὸ κάνεις γιὰ πρεπειὸ κ' ἐμένα θανατόνεις.

438. Τί ἔχουν τὰ 'ματάκια σου κι' ὅταν με 'δοῦσι κλαῖσι;
'Σὰν ἔχουν παραπόνεσι πῶς δέν μού τηνε λέσι;

439. Τὸ 'μάτι σου τἀλλοίθωρο
'ποῦ βλέπει τὸν ἀνήφορο.

440. Τὰ 'ματόκλαδά σου λάμπου(ν)
'σὰν τὰ λούλουδα τοῦ κάμπου.

441. Τὰ 'ματάκια σου κι' ἐμένα
κλαῖνε παραπονεμένα.

442. Τὰ 'ματάκια σου μοῦ λένε
'σὰ θὰ φύγω πῶς θὰ κλαῖνε.

443. Τὸ πουλί μου λείπει, λείπει
κ' ἔχει ἡ καρδιά μου λύπη.

444. Τὸ πουλί μου λείπ' ἀλάργα
κ' ἔχει ἡ καρδιά μου λαύρα.

---

445. Ὑπομονὴ χρειάζεται ὥς πού νά του 'μιλήσω
μὲ τρόπο τοῦ ἀφέντη μου καὶ νά τον καταπείσω.

---

446. Χαρήνω σε, χαρήνω σε,
κρύο νεράκι πίνω σε.

---

447. Ψηλοκυπαρισσάκι μου, ποιὰ βρύσι σὲ ποτίζει
καὶ στέκεις πάντα δροσερὸ, ἀνθεῖς καὶ λουλουδίζεις;

---

448. Ὦ χρυσοπράσινε ἀϊτὲ, ἔβγα νὰ κελαδήσῃς
τσ' ἀγάπης λόγια νά μου 'πῇς, νά με παρηγορήσῃς.

449. Ὦ' φεγγαράκι μου 'ψηλὸ, φέγγε μου νὰ περάσω·
'σὲ τούτη δὰ τὴ γειτονειὰ τὸ νοῦ μου θά τον χάσω.

450. Ὦ χρόνοι περαζάμενοι, ὦ χρόνοι περασμένοι,
κι' ἄνθρωποι 'ποῦ 'πεθάνετε, ποῦ νᾶσαστε καϋμένοι!

451. Ὦ θέ' μου, ῥίξε μιὰ βροχὴ ψιλὴ 'σὰν τὸ σησάμι
νὰ κάψῃ ἐκείνη 'ποῦ φορεῖ τὸ κανελλὶ φουστάνι.

452. Ὦ λογισμὲ, καὶ φέρνε μου κι', ὦ νοῦ, καταίβαζέ μου·
τραγούδια τοῦ πολυαγαπῶ ὥμορφα 'ταίριαζέ μου.

453. Ὦ λογισμὲ περίλωλε καὶ νοῦ μὲ δίχως γνῶσι,
γιατὶ νάφήσῃς 'ςτὴν καρδιὰ ἀγάπη νὰ ῥιζώσῃ;

454. Ὡςπόταν ζῇς θέλω νὰ ζῶ κι' ὡςπόταν νᾶσαι νᾶμαι
κι' ὅταν σὺ ψυχομαχῇς μέσα 'ςτὸν τάφο νᾶμαι.

Δ. Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

---

455. Εἴπαμε πολλὰ ψέμματα, ἂς 'ποῦμε καὶ μιὰ 'λήθεια,
'φορτῶσαν ἕνα ποντικὸ σαράντα κολοκύθια.

456. Ζαχαρένια μου κοπέλλα, ἔβγα νά σε 'δῶ κομμάτι·
ἀπὸ 'ψὲς βραδὺς κυρά μου δέ μου ἔκανες τὸ 'μάτι.

457. Πριχοῦ τἀστέρι σηκωθῇ γιὰ 'σένα 'μπαινοβγαίνω
καὶ δέ μου ἔρριξες 'ματιὰ ἀφοῦ γιὰ σὲ 'πεθαίνω.

458. 'Σὰν τοῦ κοράκου τὸ φτερὸ θέλω νὰ βάψω ροῦχα,
γιατί με ἀπαρνήθηκε ἡ πρώτη ἀγάπη 'ποὖχα.

459. Τί στρίβεις τὸ μουστάκι σου, τὸ κάνεις 'σὰν ἀγκύστρι;
κανέις δέν το χρειάζεται γιὰ γαϊδουριοῦ καπίστρι!

460. Τὰ δυό σου μαῦρα 'μάτια κι' ὁ ἄσπρος σου λαιμὸς
μ' ἐκάμαν τὸν καϋμένο νὰ περπατῶ τρελλός.

Πρβλ. Λιαν. σ. 153.

461. Τὸ γλέπεις 'κεῖνο τὸ βουνί; Καρὰ-Νταῆ τὸ λένε
'ποῦ πᾶν τῆς τρούμπας τὰ παιδιὰ καὶ τὸν καϋμό τους λένε.

ΔΗΜ. Δ. ΚΟΡΟΜΗΛΑΣ.

---

462. Βουλώσετε τὴν κάμερα μὲ 'διαμαντένια βοῦλα
γιὰ νἀπομείν' ἡ πάχνη του 'ςτὰ τέσσερα καντούνια.

463. Θεέ μου, νά τον ἔβλεπα 'ςτοῦ παζαριοῦ τὸ δρόμο
νἄχῃ τὸ φέσι του στραβά, τὸ καζακὶ 'ςτὸν ὦμο!

464. Μουστάκι σου καραμπογιὰ καὶ 'φρύδι σου γαϊτάνι·
ἀγγελοκαμωμένε μου, ὅ τι σοῦ 'ποῦν σοῦ πιάνει.

465. Ὁ νοῦς μου πάλι σήμερα δὲν εἶνε μετ' ἐμένα,
μόν' εἶνε μέσ' 'ςτὰ σκοτεινὰ καὶ μέσ' 'ςτὰ βουρκωμένα.

## [ ΜΥΡΟΛΟΓΙΑ. ]

466. Κρίμα τὸ νειὸ, κρίμα τὴ νειὰ, κρίμα τὸ παλληκάρι,
νὰ πέση μέσ' 'ςτὴ μαύρη γῆ 'σὰ φλομωμένο ψάρι.

467. Κλάψετε νά τον κλάψωμε, 'πῆτέ τον νά του 'ποῦμε,
γιατὶ δὲν εἶνε βολετὸ νά τονε ματαδιοῦμε.

468. Καμπάναις, γιὰ σημάνετε, παππάδες, συναχθῆτε,
κι' ἐλᾶτε ὅλ' οἱ φίλοι του νά τον ἀνασπασθῆτε.

469. Νὰ σύρω θέλω μιὰ φωνὴ 'ςτὰ ὄρη, 'ςτὰ λαγκάδια
'ποῦ μ' ἔκαψεν ὁ Χάροντας μέσα 'ςτὰ φυλλοκάρδια.

470. Ὅλο τὸν κόσμο 'γύρισα κι' ὅλο τὸ περιγιάλι
ναὕρω γιατρὸ βασιλικὸ τὸν πόνο μου νὰ 'γιάνη.

471. Ὅταν ἀναστενάζω 'γὼ τρεῖς ποταμοὶ κινοῦνε,
τὰ δένδρα 'ξερριζόνονται καὶ τὰ βουνὰ βογκοῦνε.

472. Σμυρνιὰ μὲ τὰ ξανθὰ μαλλιὰ, Χιώτισσα μὲ τὸ στόμα,
τὸ ὤμορφό σου τὸ κορμὶ γιάντα νὰ φά' τὸ χῶμα;

473. 'Στὸν Ἅδη στεφανόνομαι· μάρτυρας εἶν' ὁ Χάρος,
καὶ τὰ σκωλήκια γιὰ προικιὰ κ' ἡ μαύρη γῆ κουμπάρος.

474. 'Σὲ ὅλη του τὴ γειτονιὰ ἀφίνει καλὴν νύχτα,
ἀφίνει καὶ τῆς μάνας του νὰ κλαίῃ 'μέρα νύχτα.

475. Τάχα καὶ δὲν εὑρέθηκε 'ςτὴ 'Ρούμελη βοτάνι
κι' ἕνας γιατρὸς βασιλικὸς τὸν πόνο του νὰ 'γιάνη;

476. Τὸν πόνο τῆς καρδούλας μου ἂν ἤξευρεν ἡ δύσι
τὸν ἥλιο θὰ καταίβαζε νά με παρηγορήση.

477. Χάρε, τοὺς χαϊδεμένους νειοὺς, ταὶς χαϊδεμέναις κόραις
μή ταις ἀφίνῃς μοναχαὶς, 'παῖρνε ταὶς παρακόραις.

ΤΙΜΟΛΕΩΝ Δ. ΑΜΠΕΛΑΣ.

---

478. Ἄλλοι τὴν ἅφτουν τὴ φωτιὰ κ' ἔξω καπνὸς δὲ 'βγαίνει,
καὶ 'μένα μία σπίθα μου καίει τὴν οἰκουμένη.

479. Ἀνάμεσα ᾽ςτὰ ᾽φρύδια σου ἐλῃὰ κυττάζω κ᾽ ἔχεις
κι᾽ ἂν δέν μου δώσῃς τὴν ἐλῃὰ κουζουλαμένον μ᾽ ἔχεις.

480. Ἀναστενάζω κι᾽ ὁ καϋμὸς ἀφ᾽ τὴν καρδιά μου ᾽βγαίνει,
ἀπὸ τὰ χείλη μου περνᾷ καὶ μέσα πάλι ᾽μπαίνει.

481. Ἀπὸ τὴν πόρτα σου περνῶ, βήχω καὶ ξαναβήχω
κι᾽ ἀπὸ τὴν γλύκα τὴν πολλὴ σοῦ κατουρῶ τὸν τοῖχο.

482. Ἂς εἶχα μιὰ συντρόφισσα νἆχε φτερὰ νὰ ᾽πέτα,
νὰ ᾽πήγαινε ᾽ςτὸν ἀγαπῶ νὰ μού τον ἐχαιρέτα.
—Ἐγῶμαι ἡ συντρόφισσα κι᾽ ἔχω φτερὰ ᾽ςτὸ χέρι
νὰ ᾽πά᾽ νὰ σοῦ το χαιρετῶ τὸ ᾽γκαρδιακό σου ᾽ταῖρι.

483. Ἀφίνω σου καλὴ νυχτιά, δυατσίντο μὲ τοὺς κλώνους,
πάγω κι᾽ ἐγὼ νὰ κοιμηθῶ μὲ δάκρυα καὶ μὲ πόνους.
Πρβλ. Λιαν. σ. 25.

484. Ἂν ἐγώ σε λησμονήσω, πορτοκάλλι μου γλυκὸ,
᾽γρήγορα νά με περάσουν ἀφ᾽ τὴν Παναγιὰ νεκρό.

485. Ἀγάπην εἶχα κ᾽ ἤχασα ἀφ᾽ τὴν ἀναμελειά μου·
τώρα τὴν βλέπω καὶ περνᾷ καὶ καίετ᾽ ἡ καρδιά μου.
Ἀ ν α μ ε λ ε ι ά=ἀμέλεια.—Πρβλ. Λιαν. σ. 2.

486. Ἂς τὤξερεν ἡ τσάτσα μου ὅτι σε ἀγαπῶ
γυναῖκα νά σε ᾽πάρω καὶ νά σ᾽ εὐλογηθῶ!

487. Ἀλλοί μου, Παναγιά μου Βλαχερονίτισσα,
καὶ δός μου τῆς καϋμένης ὅ τι σοῦ ζήτησα.

488. Ἀλλοί μου, Παναγιά μου κι᾽ ἁγία Ἄννα μου,
τὸν ἀγαπῶ τὸν χάνω· κλαῖγέ με, μάνα μου.

489. Ἀλλοὶ δέν με λυπᾶσαι, τοῦ Χάρου δίνεις με
κι᾽ ὁ Χάρος δέν με ᾽παίρνει καὶ βασανίζεις με.

490. Ἀφῆτέ με νὰ κρεμασθῶ εἰς τοῦ δεντροῦ τὸν κλῶνο
νὰ ᾽βγῇ καὶ τοῦτο τἄκουσμα: ἀγάπη κάνει φόνο.
Πρβλ. Λιαν. σελ. 25.

491. Ἀντίκρυ μου εἶν᾽ ὁ κρίνος μου ὁ πολυορεκτικός μου,
ὅπου τὸν ᾽ρέγονται πολλοὶ κι᾽ ἐμὲ εἶνε ᾽δικός μου.

492. Ἀξιὰ καὶ Πάρο ὤμορφη, κορώνα τοῦ Λεβάντη
καὶ πέτρα τοῦ δακτυλιδιοῦ καὶ καθαρὸ διαμάντι.
Πρβλ. ἀνωτέρω ἀρ:θ. 118.

---

493. Βέργα, κυπαρισσόβεργα ἀφ' τὸν κυπαρισσῶνα
ὅποιος σε 'πάρῃ δὲν γερνᾷ ποτέ του 'ςτὸν αἰῶνα.

494. Βρὲ, τἄστρο τῆς αὐγῆς,
τί ἄργησες νὰ 'βγῇς;

---

495. Γύρισε κ' ἰδὲ καὶ κρῖνε,
γιασεμί μου κ' ἄσπρε κρίνε.

---

496. Δὲν εἶνε κρίμα νὰ διψῶ κ' ἡ βρύσι νἆνε 'μπρός μου
νερὸ νὰ μὴ 'μπορῶ νὰ πιῶ, μεγάλος ὁ καϋμός μου!
Πρβλ. Διαν. σ. 36.

497. Δέντρον ὡραιοπλούμιστο, ὡραιοπλουμισμένο,
πολὺν καιρό σ' ἐγύρευα, μαῦρά σε διαλεγμένο.

---

498. Ἐγὼ 'λεγα νά σ' ἀγαπῶ κανεὶς νὰ μή το 'ξέρῃ
κι' ὅλος ὁ κόσμος τῶμαθε ὡς καὶ τὸ περιστέρι.

499. Ἐγὼ' λεγα, βρυσίτσα μου, ποτίζεις μόν' ἐμένα·
μὰ βλέπω καὶ ποτίζεις τα ὅλα τὰ διψασμένα.

500. Ἐγὼ ἀγαπῶ σε, 'μάτια μου, μὰ δὲ βολοῦν οἱ τόποι
γιατ' εἶν' ἡ γειτονιὰ κακὴ καὶ δίγνωμοι οἱ ἀνθρῶποι.

501. Ἐγὼ 'λεγα κ' ἡ μέλισσα πῶς εἶν' καλὸ πουλάκι,
μ' αὐτή ἔχει μέσα τὸ γλυκὸ καὶ ὄξω τὸ φαρμάκι.

502. Ἕνα πουλάκι ἔχω κ' ἐγὼ 'ςτὰ ξένα καὶ κοιτάζει
καὶ 'σὰν κοιτάξουν τὰ πουλιὰ καρδιά μ' ἀναστενάζει.

503. Ἐκλέψα(ν) μου τὸ γιασεμὶ ἀντάμα μὲ τὴ ῥίζα
'ποῦ ἥπλωνα τὰ ῥοῦχά μου ἀπάνω κ' ἐμυρίζα(ν).

504. Ἐσὺ ἂν ἔχῃς εὐλογιαὶς, ἂν ἔχῃς καὶ σημάδια,
καλλίτερα σοῦ πρέπουνε κι' ἀπὸ μαργαριτάρια.

505. Ἕνα καράβι ἔρχεται κ' εἶνε γεμάτο ῥύζι,
τῶνά σου 'μάτι 'νε θολὸ καὶ τἄλλ' ἀλλοιθωρίζει.

506. Ἐπόνεσαν τὰ 'μάτια μου ἀπὸ τὸ κλάψε κλάψε·
πρόβαλε 'ςτὸ παράθυρο καὶ 'σὰν τὸν ἥλιο λάψε.

507. Ἐπέρασε τὸ γιασεμὶ κ' εἶπε τοῦ κρίνου «'γειά σου»,
ἀπὸ τὴν πόλιν ὡς ἐδῶ ἦλθεν ἡ μυρωδιά σου.

---

508. Ἤθελα νἀνεστέναζα, φοβοῦμαι μὴ 'ποθάνω
γιατὶ ἄλλη μιὰ 'νεστέναξε κ' εἶπα· τὸ νοῦ μου χάνω.

509. Ἤθελα νἄμουν 'σὰν περνᾷς 'ςτὰ κάστρα *κουμερκιάρης*,
νἄκουα τἀναστέναγμα 'ποῦ πάντα σου τὸ ζάρεις.

510. Ἡ μάνα σου 'ςτὸν ὕπνον της, 'ς ὀνειροφαντασιά της
εἶδε θὰ γεννηθῇ δαυλὸς νὰ κάψῃ τὴν καρδιά της.

511. Ἡ Ἄντρος ἄντρας ἤβγαλε κ' ἡ Τῆνος ταὶς γυναίκαις,
ἡ Μύκονο καὶ ἡ 'Αξιὰ 'βγάζουν τοὺς πρωτοκλέφταις.

---

512. Θωρεῖς την τούτην τὴν καρδιά; Πυρρὴ φωτιὰ τὴν καίει
'ςτἀμόνι κοπανίζεται κι' ἔρωτας τὴν παιδεύει.

---

513. Καλησπερίζω δυὸ ἀδελφαὶς, τὴν μιὰ ἀπὸ τὴν ἄλλη,
μὰ πρῶτα πρῶτα τὴ μικρὴ κι' ἔπειτα τὴ μεγάλη.
'Απὸ = μετά.

514. Καλησπερίζω μιὰ ψυχὴ, μὰ τὤνομα δὲν λέγω
γιατ' ἂν ἀρχίσω καί το 'πῶ θἀρχίσω καὶ νὰ κλαίγω.
Πρβλ. Λιαν. σ. 75..

515. Καλή του ὥρα κ' ἐκεινοῦ κι' ὅπου κι' ἂν ἦνε 'γειά του
ποῦ δέν με ἐξεχώριζεν ἀπ' εὐλογητικιά του.

516. Καλῶς τὰ 'μάτια 'ποῦ 'θελα καὶ τὸ πουλὶ 'ποῦ 'γάπου·
'σὰν φράγκικο ἀντίδωρο τὸ βλέπω κάπου κάπου.

517. Κοιμοῦμαι σ' ὀνειρεύομαι, ξυπνῶ 'ςτὸν νοῦν μου σ' ἔχω
κι' ἁπλόνω τὸ χεράκι μου· θαρρῶ κοντά μου σ' ἔχω.

518. Κομμάτια κι' ἂν με κάμουνε ὡσὰν τὴν πελεκούδα
δέν σ' ἀπαρνοῦμαι ἐγώ ποτε, γλυκειά μου κοπελλούδα.
Πρβλ. Λιαν. σ. 81.

---

519. Μακρυά μου καὶ λιτζέρα μου, σείσου καὶ κάμ' ἀέρα
νὰ κελαδήσουν τὰ πουλιὰ, νὰ 'ξημερώσ' ἡ 'μέρα.
Πρβλ. Λιαν. σ. 181.

520. Μάνα μου τὴν ἀγάπη σου 'ςτὸ χρυσοχὸ τὴν ἔχω
νά μου την κάμ' χρυσὸ σταυρὸ νά τον φιλῶ πρὶν πέφτω.

521. Μαῦρα θέλω νὰ φορέσω, νἄμπω μέσ' 'ςταὶς καλογρηαὶς
νὰ φιλῶ ταὶς μαυρομμάταις κι' ὅλαις ταὶς μελαχροιναίς.

522. Μαῦρα θὰ βάψω νὰ φορῶ τοῦτο τὸ καλοκαίρι
γιατὶ πολύ μου ἄργησε τὸ ποθητό μου 'ταῖρι.

523. Μαύρη μοῦ 'γίνη ἡ καρδιὰ, παρηγοριὰ δὲν ἔχει
'σὰν ποταμὸς τὸ δάκρυ μου ἀπὸ τὰ 'μάτια τρέχει.

524. Μαύρη μοῦ 'γίνη ἡ καρδιὰ, 'μαυρῖσαν καὶ τὰ ροῦχα
ψεμματινό ἦταν τὤνειρο κι' ὁ λογισμὸς ὁποῦχα.

525. 'Μιλεῖς μου, κακοφώρατη, γιὰ νά μου 'παίρνῃς λόγια·
σὺ εἶσαι πονηρὸ πουλὶ, μἄμαι κι' ἐγὼ μαργιόλα.
Κ α κ ο φ ώ ρ α τ η = ὕποπτος.

526. Μόλις τὸ ἀξιώθηκα μὲ κόπους, μὲ *μινέτια*
κι' ἀπόκτησα ἕνα πουλὶ μὲ τόσα *ἐζιέτια*.

527. Μύκονο, 'Αξιὰ καὶ Πάρο
τὴν ἀγάπη μου νὰ 'πάρω.

---

528. Νἄτανε τρόπος, 'μάτια μου, καὶ νἄτανε νὰ 'μπόρουν
νά 'καμνα τὴν ἀγάπη σου 'ποκάμισο νὰ 'φόρουν!

529. Νά 'πα' 'βρω θέλω τὸν κλειδᾶ καί νά τον ἐρωτήσω
ἂν κάμνῃ σίδερο καρδιαὶς, ἔτσι κ' ἐγὼ θὰ ζήσω.

---

530. Ξενιτεμμένο μου πουλὶ κι' ἀλλότριμο γεράκι,
ἡ ξενιτειά σε χαίρεται κ' ἐγὼ πίνω φαρμάκι.
'Α λ λ ό τ ρ ι μ ο ς = ἀλλοῦ πλανώμενος.

531. Ξύπνησ', ἀκτίνα λαμπερὴ, τὰ 'μάτια σ' ἄνοιξέ τα,
χαμοβιορέτα τῆς φραγκιᾶς, ἀτίμητή μου πέτρα.

---

532. 'Ο ἔρωτας μοῦ 'πάντησε, ἀντάμα του μ' ἐπῆρε
καὶ δουλευτής του ἐγράφτηκα καὶ μετὰ 'κεῖνον εἶμαι.
533. 'Ο ἔρωτας μοῦ 'πάντησε, κι' ἐγὼ ἀφ' τὴν 'ντροπή μου
ὡσὰν τὸ μαρτοπούλουδο ἔτρεμε τὸ κορμί μου.
534. Ὅλοι μοῦ λὲν νά σ' ἀρνηθῶ· μὰ γιάντα, ὠμορφονειά μου,
ὅπου σὲ βλέπω καὶ περνᾷς καὶ χαίρετ' ἡ καρδιά μου;
535. Ὅποιος δὲν ἐπερπάτησε τὴν νύκτα μὲ φεγγάρι
καὶ τὴν αὐγὴν μὲ τὴ δροσὰ τὸν κόσμον δὲν ἐχάρη.
536. Ὅποιος κάνει τὸν σταυρό του
ἄρμα ἔχει 'ςτὸ πλευρό του,
δοῦλος τοῦ Θεοῦ λογᾶται
καὶ κανένα δὲν φοβᾶται.
537. Ὅταν ἐβούλα ἡ Πιλειὰ κ' ἐβασιλεύαν τἄστρα
μοῦ 'κλέψαν τὸν βασιλικὸ μὲ τὴν γυαλένια γλάστρα.
Πρβλ. Λιαν. σ. 161.

---

538. Πάντα 'λεγέ μου ἡ τσάτσα μου, πάντα 'παράγγελλέ μου
ὅπου τὴν 'δῇς τὴ λιγερὴ ἀγάπα τηνε, γυιέ μου.
539. Πολλά μου λὲν τῆς ὀρφανῆς κι' εἴδησι δὲν εἰξεύρω
γιατὶ εἶν' τὸ αἷμά μου πικρὸ κι' ὅλους τοὺς φαρμακεύω.

540. Πολλὰ παράδικα θωρεῖ ὁ ἥλιος τὴν ἡμέρα,
τὸ φεγγαράκι τὴν αὐγὴ κ' ἐγὼ τούτην τὴν ὥρα.

541. Πουλί μου, μὴ πικραίνεσαι καὶ μὴ φυροῦν τὰ κάλλη
κ' ἐμᾶς εἶν' ἡ ἀγάπη μας μέσα 'ςτὸ πορτοκάλλι.

542. Πύργος δὲν θεμελιόνεται
χωρὶς μαστόρου 'μάτι
κι' ἀγάπη δὲν τελειόνεται
χωρὶς κακία κι' ἀμάχη.

543. Πάρι μου ἀμόνεις 'ςτὸ δεντρὶ, πῶς δέν με λησμονᾶσαι,
καὶ νά σου 'πῶ τὴν μάνα σου κι' ἀπὸ καλὴ γενειά 'σαι.

544. Παραμάνα θέλει ψάρια, θέλει καὶ γλυκὸ κρασὶ
γιὰ νὰ καταιβάζῃ γάλα νὰ βυζαίνῃ τὸ παιδί.

---

545. Ῥόδο τῆς πρώτης ἄνοιξις, ὅποιος σε 'δῇ ἀνασταίνει
κι' ὅποιος σε κάμῃ 'ταῖρί του θάνατο δὲν λαβαίνει.

---

546. 'Σὰν δέν με θέλῃς νὰ περνῶ
βάλε νὰ φράξουν τὸ στενό.

547. 'Σὰν τὰ μάρμαρα τῆς Πόλης ποῦνε 'ςτὴν Ἁγια-Σοφιὰ
ἔτσι τἄχεις, πέρδικά μου, 'μάτια, 'φρύδια καὶ μαλλιά.

548. Σὰν 'φεῖδι ἤσκαβα τὴ γῆ, 'σὰν ὄχεντρα τὸ χῶμας
κ' ἤχονα τὴν ἀγάπη μας, καὶ σὺ τὴν ὡμολόγας.

549. Σαράντ' ὀργυιαῖς τὴν ἤσκαβα τὴ γῆ τὴ μαυρισμένη
κ' ἤχονα τὴν ἀγάπη μας κ' ἐκείνη θέ' καὶ 'βγαίνει.

550. Σήμερα βαρκαρίζεται τὸ κόκκινό μου μῆλο.
Χριστὲ καὶ κάμε συννεφιὰ μή μού το κάψῃ ὁ ἥλιος.

551. Σύ εἶσ' ἐκεῖν' ἡ Ἕλενα, γυναίκα Μενελάου
ὅπου γιὰ σένα σφάζουνται στερειαῖς καὶ τοῦ πελάου.

552. 'Στὰ Θεραπειὰ εἶν' ἡ ὤμορφαις, 'ςτὸ Γαλατᾶ ἡ ἄσπραις
καὶ μέσ' 'ςτὸ χάνι τῶν Χιωτῶν εἶνε ἡ μαυρομμάταις.

553. Σὺ εἶσαι ἡ αἰτία τῆς ἀπωλείας μου,
καὶ θὲ νὰ σε παιδέψῃ ἡ ἁμαρτία μου.
Πρβλ. ἀνωτ. ἀρ. 127.

554. Ἐὰν ἀποθάνω, ἥλιε μου, κάμε νὰ βασιλέψῃς
καὶ σύ, φεγγάρι μου λαμπρό, τὴν λάμψι σου μὴν πέψῃς.

555. Ἐὰν ἡ καρδιά 'νε θλιβερή, τὸ πρόσωπο πῶς νἆνε
'σὰν ἀρρωστῶ γιὰ λόγου σου πῶς νὰ εἰπῶ καλά 'μαι;

556. Σαράντα βρύσαις μὲ νερὸ καὶ δεκοχτὼ πηγάδια
δέν μου τὴν σβύνουν τὴν καρδιὰ ποὖχω 'ςτὰ φυλλοκάρδια.

557. Σὺ εἶσ' ἡ Βελιτσώτα μου, σὺ εἶσαι ἡ ψυχή μου
καὶ σύ μού την ἐγλύτωσες ἐμένα τὴ ζωή μου.

558. Σ' εἶσαι κι' ἄλλη μιὰ 'ςτὴν Αἶνο,
νά σε κλέψω νὰ πηγαίνω.

559. Σχίσετε τὴν καρδούλα μου, φυλλομετρήσετέ την
κι' ἂν βρῆτε ἀλλουνοῦ φιλιὰν λιθοβολήσετέ την.

560. 'Σ ἐκεῖνο τὸ παράθυρο 'ποῦ κρέμεται τὸ σάλι
ἂν δὲν θὰ κλέψω τὴν μικρή, θὰ κλέψω τὴ μεγάλη.

561. Σταλαγματιὰ τὸ δάκρυ μου τὸ μάρμαρο τρυπᾷ το
πρᾶγμα 'ποῦ 'μίσησε κανεὶς πάλι δὲν ἀγαπᾷ το.

562. Ἐὰν ἀποθάνω ἀφ' τὸ κρασὶ θάψτε με 'ςτὴν ταβέρνα
νά με πατῇ ἡ ταβερναριὰ κ' ἡ κόρη 'ποῦ μ' ἐκέρνα.

---

563. Τὰ 'ματάκια σου τὰ μαῦρα, ὤχου τριγονάκι μου·
'ςτὴν ἡγῆ θενά το βάλῃς, σκύλα, τὸ κορμάκι μου.

564. Τὰ 'μάτια σου εἶνε 'μάτια μου, τὰ 'φρύδια σου 'δικά μου.
τἀγγελικό σου τὸ κορμὶ εἶνε παρηγοριά μου.
Πρβλ. Λιαν. σ. 155.

565. Τἀμπέλι θέλει κλάδεμμα νὰ κάμῃ τὸ σταφύλι,
κ' ἡ κόρη θέλ' ἀγκάλιασμα καὶ φίλημα 'ςτὰ χείλη.

566. Τὰ μαῦρα 'μάτια τὰ γλυκά, τὰ 'φρύδια τὰ μεγάλα
μ' ἐκάμανε νἀπαρνηθῶ τῆς μάνας μου τὸ γάλα.

567. Τῆς μοίρας ἦτανε γραφτὸ νὰ 'πάρω ταξειδιάρη
νἄχω τὴν νύκτα λογισμὸ καὶ τὴν ἡμέρα ζάλη.

568. Τἀναστεναγματάκια μου κάτω 'ς τὴ γῆ μὴν πέσουν,
μόνο 'ς τὸν οὐρανὸ νὰ 'πᾶν κ' ἐκεῖ νά σ' ἐγκαλέσουν.

569. Τί ἤκαμα τῆς μάνας σου κι' ὅπου μὲ 'δῇ μὲ 'βρίζει,
ἂν ἔλθω καὶ 'ς τὸ 'σπίτι σας κ' ἐκεῖ με ὀνειδίζει.
Πρβλ. Διαν. σ. 164.

570. Τί σού 'καμα κ' ἀρνήστης με, κακοῦ δεντροῦ κλωνάρι,
πῶς στέκομαι καί σε θωρῶ ἀφ' τὸν Θεό 'χεις χάρι.

571. Τὸ φοῦλι καί το γιασεμὶ νἀνθήσῃ καὶ νὰ δέσῃ
καὶ τὸ 'δικό σου τὸ κορμὶ 'ς τὰ χέρια μου νὰ πέσῃ.
Πρβλ. Διαν. σ. 80.

572. Τὰ δυὸ γλυκά σου 'μάτια παιγνιδίζουνε
κι' ἐμένα τὴν καρδιά μου τήνε σχίζουνε.

573. Τὰ πάθη μου καὶ οἱ καϋμοὶ ἀνίσως καὶ δὲν πάψουν
γρήγορις τὸ κορμάκι μου 'ς τὸν Ἅδη θά το θάψουν.

574. Τὸ δέντρο μέσ' 'ς τὴ θάλασσα δὲν κάνει πρασινάδα
κι' ἀγάπη χωρὶς βάσανα δὲν ἔχει νοστιμάδα.

---

575. Ὦ ἔρωτα σκληρότατε, 'πέ μου ποιά 'ν' τὰ καλά σου;
μόνο φθορὰ μίας ζωῆς εἶν' τὰ χαρίσματά σου.

576. Ὦ λυγαριὰ τοῦ Ποταμοῦ καὶ δάφνη τοῦ Δαφνῶνα
κι' ἀγάπη καλοκαιρινὴ νά σ' ἔχα τὸ χειμῶνα.

577. Ὦ ρόδον ὡραιότατο, τῶν λουλουδιῶν κορώνα,
'ς ἐσένα βλέπω καθαρὰ τοῦ ἔρωτος εἰκόνα.

578. Ὡς πότε θά μου λέ' τὸ ναὶ τὸ γερανὸ σκουφάτο
καὶ πῶς θά τον ἀπαρνηθῶ τὸν μόσχο τὸν ἀφράτο!

579. Ὦ ἀδιάκριτο πουλὶ, κακία κι' ὅλο γνούρι
τούτη 'ποῦ τρῶς εἶνε ζωὴ καὶ ὄχι καναβοῦρι.
Πρβλ. Διαν. σ. 91. 150.

580. Ὦ οὐρανὲ, τὴν πάχνη σου ῥίξε 'ςτὰ χορταράκια
γιὰ νὰ περνοῦν ἡ λιγεραὶς καὶ τὰ παλληκαράκια.

581. Ὦ ἥλιε λαμπρότατε, φεγγάρι τῆς Σελήνης,
παρακαλῶ σε νά μου 'πῇς εἰς ποῖον μέρος κλίνεις.

ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ Ι. ΦΕΡΜΠΟΣ.

---

582. Αὐγερινὸς θὲ 'νὰ γενῶ, νὰ λάμψω 'σὰν ἀστέρι,
νὰ κάψω μιὰ μελαχροινὴ 'ποῦ λέ' πῶς δέν με θέλει.

583. 'Απόψε θενὰ τραγουδῶ μὲ τοὺς τραγουδιστάδες
μὲ τῶ γειτόνω τὰ παιδιὰ ποὖνε ξεφαντωτάδες.

584. Ἄρχισε, γλῶσσα μ', ἄρχισε στόμα φαρμακεμμένο
καὶ σὺ κακόσορτο κορμὶ 'ςτὰ βάσανα βαλμένο.
Πρβλ. Pass. σ. 494. ἀρ. 112. — Διαν. σ. 19.

585. 'Αλλοίμονον τὰ πάθη μου ποιᾶς πέτρας νά τα λέγω,
κι' ἡ πέτρα νά τα ξεδιαλῇ νὰ κάθωμαι νὰ κλαίγω;
Πρβλ. Διαν. σ. 6.

586. Ἄσπρα 'μάτια καὶ μεγάλα
ζυμωμένα μὲ τὸ γάλα.

587. 'Ανάθεμα 'ποῦ τό 'ριχτε τὸ μῆλο μέσ' 'ςτὴ βρύσι!
καί 'κάμε τὸ πουλάκι μου καιρὸ νά μου 'μιλήσῃ.

588. 'Αναστενάζω, 'βγαίνει ἀχνὸς καὶ μέσα κόβει πόνος,
τὴν πρώτη μ' ἀγαπητικιὰ νὰ μή την εὕρῃ ὁ χρόνος.
Πρβλ. Pass. σ. 488, ἀρ. 58.—Διαν. σ. 12.

589. 'Απ' τὸ δεντρί 'που θάρρευσες νὰ φᾷς ἀπ' τὸν καρπό του
μὴ μυρισθῇς τὰ φύλλα του καὶ 'πάρῃς τὸν καϋμό του.

590. Ἄσπρος καφφὲς ἐγγλέζικος 'ςτὸ φαρφουρὶ φλιτζάνι
κρυφή 'ταν ἡ ἀγάπη μας καὶ 'βγῆκε 'ςτὸ μεντάνι.

591. *Αλλαγραμέντε* περπατῶ, *κόντρα* δὲν ἀρμενίζω
τὴ ζαχαρένια μου καρδιὰ δέν τηνε *σεγ·λεντίζω*.

592. Ἄντε νὰ 'πᾶμε 'ςτὸ νησὶ
ἐγὼ, ἡ μάνα σου καὶ σύ.

593. Ἄντε πουλί μου 'ςτὸ καλὸ
κι' ὁ νοῦς σου νἆνε πάντα 'δῶ.

594. Ἀπόψε τὦδα τὤνειρο πικρὸ, φαρμακεμμένο
πῶς θέ νά με σκοτώσουνε ἄδικα τὸν καϋμένο.
Πρβλ. Λιαν. σ. 17.

595. Ἀπόψεν πάχνην ἔρριξε κι' ἀνοῖξαν τὰ λουλούδια
ἔλα νὰ κουβεντιάσωμεν, ἀγάπη μου καινούργια.

596. *Αντέτι* εἶν' τῆς μερσινιᾶς, χλωρὴ ξερὴ μυρίζει
ἀγάπη χωρὶς σκάνταλα ποτὲ δὲν ξεχωρίζει.
Ἀ ν τ έ τ ι = ἔθος. Λέξις τουρκική.

597. Αὐγή 'νε καὶ ξυπνήσετε, 'μέρα καὶ σηκωθῆτε
κι' ἂν δὲν πιστεύετ', ἄρχοντες, προβάλετε νὰ 'δῆτε.

598. Ἂς εἴχαμεν νὰ τρώγωμεν καὶ ροῦχα νὰ φοροῦμε
δουλειὰ νὰ μὴν ἐκάναμεν, μόνο νὰ τραγουδοῦμε.

599. Ἀγάπ' ἀγάπα κοπελιαὶς ἐπήρασι τὸ 'νοῦ μου
καὶ δέ μ' ἀφῆκαν νὰ χαρῶ τὸ 'σπῆτι τοῦ κυροῦ μου.

600. Ἄσπρε μου κρίνε φουντωτὲ καὶ κρητικιά μου βιόλα
καὶ φουντωτὸ γαρούφαλο ὁποῦ μυρίζει ἀπ' ὅλα.

601. Ἀγγελικό μου πρόσωπο, 'σὰ βάλης κοκκινάδι
ἀποθαμμένους καὶ νεκροὺς σηκόνεις ἀπ' τὸν ᾅδη.

602. Ἄχου βάχου 'μέρα νύχτα ἔφτειρα τὰ νειάτα μου,
ἔφτειρα καὶ τὴ ζωή μου γιὰ τασένα, 'μάτια μου.

603. Ἂν ἦνε νἄχω βάσανα καὶ πίκραις γιὰ τασένα
σύρε, πουλί μου, 'ςτὸ καλὸ κ' ἔχει ὁ θεὸς γιὰ μένα.

604. Ἄνοιξε τὸ παράθυρο, τὸ κρουσταλλένιο τσάμι
'ποῦ 'χω δυὸ λόγια νά σου 'πῶ καὶ σφάλισέ το πάλι.

605. Ἀμυγδαλοτσακίσματα
τῆς ἀγάπης παρηγορήματα.

606. Ἀσπρομαγιάτικο κερὶ 'ποῦ τό 'κλωσα διπλέρι
τώρα τὸ βεβαιώθηκα πῶς θά σε 'πάρω 'ταῖρι.

607. Ἀπ' ὅλα τἄστρα τοὐρανοῦ τὸ ποιὸ μικρό μ' ἀρέσει
'π' ἀκολουθᾷ τοῦ φεγγαριοῦ καὶ 'πά' νὰ βασιλέψῃ.

608. Ἀναστενάζω τρέμει ἡ γῆ, διασκορπνᾷ τὸ χῶμα
'σὰν ἡ καρδιά μού σε πονῇ πόσον μᾶλλον τὸ σῶμα.
Πρβλ. Λιαν. σ. 12.

609. Ἄκουσα πῶς ἀρρώστησες, βασιλικέ μ' ἀκράτα,
ἤθελα νἄρθω νά σε 'δῶ, μὰ ἡ 'ντροπὴ μ' ἐκράτα.

610. Ἀπόψε εἶδα 'ςτὸν ὕπνο μου, εἶδα καὶ 'ςτὤνειρό μου
δύο 'ματάκια γαλανὰ πῶς εἶχα 'ςτὸ πλευρό μου.

611. Ἀσπάλαθος θὲ νὰ γενῶ, ἀγγύλα νάγγυλώσω
κι' ἐκεῖ 'ποῦ δέ με θέλουνε νὰ 'πάγω νὰ πεισμώσω.

612. Ἂν κάνῃ ὁ μέρμιγγας αὐγὸ κ' ἡ λιγαριὰ πιπέρι
τότε θὰ 'πῶ, πουλάκι μου, πῶς θὰ γινοῦμε 'ταῖρι.

613. Ἀναστενάζω λιγερὰ, κλαίομαι λυπημένα
γιατὶ ἐνθυμοῦμαι τὸν καιρὸ 'ποῦ 'καμα μὲ τασένα.
Πρβλ. Λιαν. σ. 12.

614. Ἀηδόνι τοῦ περιβολιοῦ γιὰ 'πὲ τοῦ περβολάρη
τὸ δενδρουλάκι 'π' ἀγαπῶ καλὰ νά το φυλάγῃ.

615. Αὐτὸ τὸ ἄχ δὲν τὤξερα οὔτε νά το φωνάξω
καὶ τώρα δὲν περνᾷ στιγμὴ ἂν δὲν ἀναστενάξω.

616. Ἄρχισε, γλῶσσα μ', ἄρχισε καὶ πένα μὲ μελάνι
καὶ 'παίνεσε τὴ συντροφιὰ 'που θέ' νά με λωλάνῃ.

617. Ἂν τραγουδήσω βλάπτω της κι' ἂν κλάψω τῆς 'μποδίζω
ὅπου σταθῶ κι' ὅπου βρεθῶ φαρμάκια τῆς ποτίζω.

618. Ἄσπρε μου κρίνε Κρητικέ, τοῦ βασιλὲ *πεσκέσι*
τὸ 'μάθανε πῶς σ' ἀγαπῶ κι' ὅλοι μὲ κακοθέσει.

619. Ἂς ἦταν νά σε 'φίλουνα μέσα 'ς τὰ δυό σου 'μάτια
κι' ἄς μού την σκίζαν τὴν καρδιὰ 'ς ὲ τέσσαρα κομμάτια.

620. Ἄσπρο μου γιασεμάκι, γλυκειά μου μυρωδιά
ὁ κόσμος τὸ θαυμάζει πῶς δὲ 'μιλοῦμε πιά.

621. Ἀνοίξαν τὰ οὐράνια καὶ 'βγῆκαν οἱ ἀγγέλοι
καὶ 'βγῆκε κ' ἡ ἀγάπη μου μὲ τὸ σπαθῖ 'ς τὸ χέρι.

622. Ἀπὸ τὴν πόρτα σου περνῶ, κάνω καὶ μιὰ μετάνοια
καὶ δὲ γυρίζεις νά με 'δῇς, σκύλα ἀπ' τὴν 'περφάνεια.

623. Ἂ δέ σε κάμω νὰ γενῇς κίτρινο λεμονάκι
νά σ' ἀρωτᾷ ἡ μάνα σου ποῦ τοὖρες τὸ φαρμάκι!

624. Ἀσπρόθωρό μου γιασεμὶ, μπαξὲ μὲ τὰ λουλούδια,
γιὰ σένα, βρὲ Ἑλέγκω μου, τὰ λέγω τὰ τραγούδια.

625. Ἀμοργιανό 'νε τὸ νερὸ, ἀμοργιανὴ κ' ἡ βρύσι
ἀμοργιανὴ κ' ἡ κοπελιὰ 'ποῦ 'πάει νὰ γεμίσῃ.

626. Ἀπ' τῆς πληγαὶς τοῦ στήθους μου ἐφάνηκ' ἡ καρδιά μου
καὶ γιατρικὰ δὲν εἰσχωροῦν γιὰ σὲ, γλυκειὰ κυρά μου.

627. Ἀπότα 'ποῦ γεννήθηκα φωτιά με τριγυρίζει
μὰ νά με κάψῃ δὲν 'μπορεῖ, μόνο με φοβερίζει.

628. Ἀφίνω σε καλὴ νυκτιὰ, μηλιά μου μὲ τοὺς κλώνους
'πάω καὶ 'γὼ 'ς τὴν κλίνην μου μὲ δάκρυα καὶ μὲ πόνους.

629. Ἄφης με νὰ καζαντήσω καὶ νὰ 'δῇς τὴ γνώμη μου·
κόκκινα θά σου φορέσω, πετροχελιδόνι μου.

630. Ἀπεφάσισα νὰ γένω 'ς τὴν ἀγιὰ Σοφιὰ κουμπὲς
νἄρχουνται νὰ προσκυνοῦνε ὅλαις ἡ Ταταυλιαναίς.

631. Ἀνάθεμα τὴ μάνα σου, ὅπου μ' εὑρῇ με 'βρίζει·
νά την ἰδῶ 'ς τὸ μακελλειὸ 'σὰ σκύλος νὰ γαυγίζῃ!

632. Ἄσπρη μου 'διαμαντόπετρα 'ποῦ 'ς τὸ νερὸ δὲν λυόνει
ὅτοιος σὲ κάμῃ 'ταῖρί του ποτὲ δὲν μετανοιόνει.

633. Ἀνάθεμα 'ποῦ ἦτανε, 'ποῦ ἦταν' ἡ αἰτία
καί μ' ἔβαλε 'ς τὰ βάσανα καὶ εἰς τὴν τυραννία.

634. Αὐτὸ τὸ *ἄχ* κι' αὐτὸ τὸ *βάχ* κι' οἱ ἀναστεναγμοί μου,
τὰ πάθη ἐσυμφώνησαν νὰ φθείρουν τὴ ζωή μου.
635. 'Ανάθεμα 'ποῦ εἴπανε πῶς ἔχ' ἡ ἀγάπη πίστι·
ἀπὸ βραδὺς 'μιλούσαμε καὶ τὸ πρωΐ μ' ἀρνήστη.
636. 'Ανάθεμα τὰ Γιάννινα 'π' ἔχουν στενὰ σωκάκια
καὶ παραθύρια μὲ 'γυαλιὰ 'ποῦ στάζουν τὰ φαρμάκια.

---

637. Βάλε τὸν κρίνο 'ςτὸ νερὸ κι' ἐλπίζω νὰ φουντώση
κι' ἐλπίζω κ' ἡ ἀγάπη μας νὰ 'ξανακαινουργώση.
638. Βλέπεις ἐκεῖνο τὸ βουνὸ 'ποῦ καίει καὶ καπνίζει;
κάποιος ἀγάπην ἔχασε καὶ τρέχει καὶ γυρίζει.
639. Βασιλικὸν ἐφύτεψα καὶ μαντζουράνα 'βγῆκε·
ἐκεῖνον 'ποῦ δὲν ἤλπιζα μέσ' 'ςτὴν καρδιά μου 'μπῆκε.
640. Βρύσι μου ὡραιότατη μὲ τἀργυρὸ *κουντούτα*
γιὰ σένα, χαϊδεμμένη μου, ἦρτα 'ςτὰ μέρη τοῦτα.
641. Βασίλισσα τῶν κορασιῶ πρέπει νὰ σ' ὀνομάσω,
γιατὶ ἡ ὡραιότης σου μὲ κάνει νὰ θαυμάσω.
642. Βάζω τὸν κρίνο 'ςτὸ νερὸ, τὴ ζάχαρι 'ςτὴν κοῦπα
κι' ἂν ἦν' καὶ λυώσ' ἡ ζάχαρι 'πάει ἡ ἀγάπη 'ποὔχα.
643. Βασιλικὸς κι' ἀμάραντος καὶ γλυκομαντζουράνα
καὶ πεθερὰ θὰ την ἐπῶ τὴν ἐδική σου μάνα.
644. Βασιλικὸν ἐφύτεψα μέσ' 'ς ἀσημένια γλάστρα,
καὶ 'σήκωσε καὶ 'σκέπασε τὸν οὐρανὸ μὲ τἄστρα.
645. Βασάνισε, τυράννισε, χάσεις με θές, πουλί μου,
νὰναστενάξῃς καὶ νὰ 'πῇς' ἀγάπη πρωτινή μου.

---

646. Γαλαξεῖδι μὲ καράβια, Σάλωνα μὲ τῆς ἐληαῖς
καὶ τῆς Ἄντρου τὰ κορίτσια εἶνε ὅλα μαργιολιαῖς.
647. Γιὰ 'δὲς καμίνι 'π' ἄναψε κι' ὁλόμερης μὲ καίει·
τίνος νὰ παραπονεθῶ 'ποῦ ἡ τύχη μου τὰ φταίει;

648. Γύρισε 'δέ με μιὰ ματιὰ καὶ δὲν κρατῶ φαρμάκι,
τὰ 'μάτια τὰ παντέρημα δὲν ἔχουν διασάκι.

649. Γεμάτο ἀπὸ ὠμορφιαὶς εἶνε τὸ πρόσωπό σου,
'σὰ λεμονίτσα φουντωτὴ εἶνε τὸ μάγουλό σου.

650. Γιὰ ἡ μάνα σου μοῦ τό 'γραψε, γιὰ ὁ θεός μ' ὠργίσθη
γι' ἡ μάνα 'ποῦ με 'γέννησε μὲ πικροκαταρίσθη.

651. Γιὰ σῶπα σὺ, τραγουδιστὴ, νὰ τραγουδήσῃ κι' ἄλλος
κι' ἂν ἔχῃς πόνο 'ςτὴν καρδιὰ ἔτσι τὸν ἔχουν κι' ἄλλοι.

---

652. Δέ μου λέγεις χθὲς τὸ βράδυ ὁ θυμός σου τ' ἦτανε;
δυό σου φίλοι μ' ἀπαντῆσαν καὶ γιὰ σένα μ' εἶπανε.

653. Δὲν πρέπει νὰ εὑρίσκεται 'ςτὸν κόσμο νέα ἄλλη
νὰ ὁμοιάζῃ μετὰ σὲ τὰ ὅσα ἔχεις κάλλη.

654. Δέν με λέγεις 'ςτὸ θεό σου μ' ἀγαπᾷς ἢ με γελᾷς
ἢ με θέλεις νά με ἔχῃς τὸν καιρό σου νὰ περνᾷς;

655. Δός μου τὸ δαχτυλίδι σου νὰ κάμω μιὰ σαΐτα,
νὰ σαϊτεύω μιὰ καρδιὰ νὰ κλαίῃ 'μέρα νύχτα.

656. Διαλογεῖς 'περήφανα· νά σου τὸ 'πῶ κι' ὀμπρός σου
πῶς δέν το καταδέχομαι νά μ' ἀγαπᾷς στανιό σου.

657. Δὲν τὤλεγα, δὲν τὤλπιζα, οὔτε 'ςτὸ νοῦ μου τὦχα
νάφήκῃς τὸ γαρούφαλλο, νὰ 'πάρῃς τὴ μολόχα.

658. Δὲν 'μπορῶ νὰ καταλάβω Τοῦρκα εἶσαι γιὰ Ῥωμηὰ,
γιὰ ἀπ' τὴ Βενετιά σε 'φέραν κι' ἔχεις τόσην ὠμορφιά.
Πρβλ. Λιαν. σ. 69.

659. Δυὸ φιλενάδες ἀγαπῶ, Μαρία καὶ Ἑλένη,
τὴν Ἑλενίτσα προτιμῶ γιατί 'νε χαδεμμένη.

---

660. Εἶπές μού το καί 'καμά το τὸ δαχτυλιδάκι σου·
κόκκινο 'σὰν τὸ μερτζάνι εἶνε τάχειλάκι σου.

661. Ἐμεῖς κι' ἂν ἐμαλλώσαμε, μιὰ Παναγιὰ φιλοῦμε
καὶ 'ς ἕνα δισκοπότηρο 'πᾶμε καὶ προσκυνοῦμε.

662. Ἐβράδυασε καὶ σήμερα, πάει καὶ τούτ' ἡ 'μέρα,
δὲν εἶδα τὸ πουλάκι μου νὰ 'πάρῃ ὁ νοῦς μου ἀγέρα.

663. Ἐπόνεσαν τὰ 'μάτια μου τὴ στράτα γιὰ νὰ βλέπω
καὶ γύρω γύρω τὰ βουνὰ καὶ σένα νάπαντέχω.

664. Ἐσ' ἤσουνα 'ποῦ μού 'λεγες ἂν δέ με 'δῇς 'πεθαίνεις
καὶ τώρα περπατεῖς καὶ λὲς ποῦ μ' εἶδες, ποῦ με ξέρεις;
Πρβλ. Λιαν. σ. 56.

665. Ἐμεῖς κι' ἂν ἐμαλλώσαμε, πάλι θἀγαπηθοῦμε,
πάλι θὰ σμίξωμε τὰ δυὸ τὰ πάθη μας νὰ 'ποῦμε.

666. Ἔχασα τὴ γυναῖκά μου μὲ μιὰ βουρλιὰ δεμένη·
ὅποιος τὴν εὕρ' ἄς την χαρῇ καὶ τὴ βουρλιά ἄς μου φέρνῃ.

667. Ἐσένα πρέπουν ὠμορφιαῖς, πρέπουν καὶ τὰ τραγούδια,
μὰ πρέπει σου κι' ἕνας μπαξὲς μέσ' 'ςτὰ γατανοφρύδια.

668. Ἔρωτα πονηρὸ πουλὶ, γιατὶ νά με γελάσῃς,
νὰ 'πάρῃς τὴν καρδούλα μου ἐσὺ νά την χτικιάσῃς.

669. Ἔλα, πουλί μου, νά σε 'δῶ νὰ 'πάρῃ ὁ νοῦς μου ἀγέρα,
γιὰ νά σε ἰδῶ μία φορὰ κι' ἔπειτα πάλι φεῦγα.

670. Ἔρωτα πονηρὸ πουλὶ καὶ ζηλεμμένο 'μάτι,
ἐγώ την ἐδοκίμασα καὶ μοῦ 'κανε *γινάτι*.

671. Ἔλα καὶ μήν την βαρεθῇς
τὴν στράτα νάρτῃς νά με 'δῇς.
Πρβλ. Λιαν. σ. 49.

672. Ἔχεις δυὸ 'μάτια 'σὰν ἐληαὶς, δυὸ 'φρύδια 'σὰν *τσελέτα*·
ὅποιος γυρίσῃ καί τα 'δῇ κλαίει ἡ καρδιά του μέσα.

673. Εἰς τὸ τζαμὶ θέν' ἀνεβῶ, τούρκικα θὰ φωνάξω·
ἂν δέν σε 'πάρω, 'μάτια μου, τὴν πίστι μου θἀλλάξω.

674. Ἑλένη, Ἑλενάκι
σύ με 'πότισες φαρμάκι.

675. Ἐχτίκιασα, πουλάκι μου, καὶ περπατῶ καὶ βήχω·
ὅλος ὁ κόσμος μ' ἀρωτᾷ κι' ἐγὼ δὲν τ' ἀποδείχτω.

Πρβλ. Διαν. σ. 61.

676. Ἔχε την τὴν ἀγάπη μας κι' ἂς ἦσαι καθὼς ἦσου
καὶ μὲ τὸ δαχτυλίδι σου πέρασε τὴ ζωή σου.

677. Ἕνα τραγοῦδι θενὰ 'πῶ ἀπάνω 'ςτὸ ῥοδύθι·
χαρὰ 'ςτὰ 'μάτια τοῦ γαμπροῦ 'ποῦ 'διάλεξε τὴ νύφη.

678. Ἕνα καράβι ἔρχεται καὶ λὲν πῶς εἶν' ἐκεῖνος,
ὁ μόσχος κι' ὁ βασιλικὸς κι' ὁ μυρισμένος κρίνος.

679. Ἐβράδυασε, περικαλῶ τὸ θεὸ νὰ ξημερώσῃ
γιὰ νά σε 'δοῦν τὰ 'μάτια μου κι' ὁ νοῦς μου νὰ 'μερώσῃ.

680. Ἐγέρασα κι' ἀσχήμισα κι' ἀσπρῆσά μου τὰ γένεια
καὶ βλέπουν με ἡ 'λεύτεραις καὶ σκοῦν ἀπὸ τὰ γέλοια.

681. Ἐγάπουν σου 'ποῦ 'πέθαινα καὶ τώρα φαίνεταί μου
ἕνα κερὶ ἀφτούμενο ἐβάστουν κι' ἔσβυσέ μου.

682. Ἔχε, πουλί μου, ἀπομονή, ἔχε καιρὸν κι' ἐλπίδα
κι' ἀγάλια ἀγάλια τὸ δεντρὶ κάνει καρπὸ καὶ φύλλα.

683. Ἕνα πουλάκι 'λεύτερο νὰ 'παντρευτῇ γυρεύει·
τὴ 'λευτεριὰ βαρέθηκε καὶ τὴ σκλαβιὰ γυρεύει.

684. Ἔπια κρασὶ καὶ 'μέθυσα, πιάστε καὶ δέσετέ με
κι' ἀμέτε με τῆς ἀγαπῶ καὶ παραδόσετέ με.

685. Εἶδά σε καὶ 'φοβήθηκα καὶ 'κούμπησα 'ςτὸν τοῖχο,
κι' ἔχασα τὰ λογάκια μου 'ποὖχα νά σου συντύχω.

686. Ἐγὼ ἀγαπῶ σε κι' ἔρχομαι, βάλε νά με σκοτώσουν,
βάλε τὰ 'φείδια νά με φᾶν καὶ νά με θανατώσουν.

687. Ἐσένα τὴν ἀγάπη σου ἐγὼ την ἐγνωρίζω,
κι' ἀπ' τὰ βαρειά μου κύματα τὴν ἐπαραχωρίζω.

688. Εἶμαι τρεῖς 'μέραις νηστικὸς καὶ πέντε διψασμένος·
'ςτὸ παραθύρι ὅταν σε 'δῶ εἶμ' εὐχαριστημένος.

689. Εὔμορφα 'ποῦ 'ταιριάσετε τὰ δυό σας ἕνα μπόϊ
'σὰν τὰ κυπαρισσόμηλα ποῦνε 'ςτὸ περιβόλι.

690. 'Εμίσεψες· ποιόνε νὰ 'δῶ, ποιόνε νὰ χαιρετήσω,
ποιόνε νὰ 'δοῦν τὰ 'μάτια μου γιὰ σένα νὰ ρωτήσω;

Πρβλ. Λιαν. σ. 51.

691. 'Εγὼ 'λεγα νά μ' ἀγαπᾷς, κανεὶς νὰ μήν το 'ξέρῃ·
τώρα τὸ 'μάθαν οἱ 'δικοί, τὸ 'μάθανε κι' οἱ ξένοι.

692. Εἶσαι κοντή, κοντούτσικη, 'ςτὴν τσέπη μου σὲ βάνω,
κι' ἀπὸ τῆς νοστιμάδες σου μοῦ πέφτεις καί σε χάνω.

Πρβλ. Λιαν. σ. 46.

693. 'Εμίσεψες καί μ' ἄφησες ἕνα γυαλὶ φαρμάκι
νὰ γεύωμαι καὶ νὰ δειπνῶ ὅσο νὰ 'πᾷς καὶ νἄρτῃς.

694. 'Εμίσεψεν ὁ κρίνος μου, τώρα δεκαπεντίζει
δέ μού 'στειλε καμμιὰ γραφὴ νὰ μάθω ποῦ γυρίζει.

695. Εἶσαι κοντή, κοντούτσικη, μικρὴ τρανταφυλλούλα,
ἔχεις δυὸ μάτια εὔμορφα, μαῦρα 'σὰν τὴν ἐλούλα.

696. 'Εσένα πρέπει, 'μάτια μου, νὰ τρῷς μὲ τὸ περούνι,
νὰ κάθουνται νά σε κερνοῦν σαράντα δυὸ σκλαβοῦνοι.

697. 'Ελένη μου, μαύραις ἐληαὶς καὶ μὲ τὰ μαῦρα 'μάτια
ἔβγα νὰ 'δῇς τὸν ἔρωτα 'ποῦ γίνεται κομμάτια.

---

698. Ζυμπουλάκι μου, ζυμποῦλι
σ' ἀγαπῶ, μᾶσαι μικροῦλι.

---

699. Ἡ ὠμορφιὰ 'ςτὸν ἄνθρωπο εἶνε μιὰ παρουσία
'σὰν τὸ κερὶ 'π' ἀνάβουνε μέσα 'ςτὴν ἐκκλησία.

700. Ἡ ὠμορφιὰ 'ςτὸν ἄνθρωπο εἶνε μιὰ παρουσία
'σὰν τὸν παππᾶ 'ποῦ λειτουργᾷ μέσα 'ςτὴν ἐκκλησία.

701. Θυμᾶσαι 'ποῦ σὲ 'φίλησα 'ςτὴν 'μπροστινὴ κασέλα
καί μου 'δινες γαρούφαλλο καί σοῦ 'δινα κανέλλα.

702. Ἡ ὠμορφιά σου 'νε πολλὴ κ' ἡ γνώμη σου ὀλίγη
κι' ὁ νοῦς ἀφ' τὸ κεφάλι σου κάνει φτερὰ νὰ φύγῃ.

703. Ἤναψές μού την τὴν φωτιὰ τὴν εἶχα 'γὼ σϐυσμένη,
πάλι 'ς ἀγάπην μ' ἔϐαλες τὴν εἶχα ξεχασμένη.

704. Ἡ θάλασσα κ' ἡ ἀρφανιὰ κ' ἡ πίκρα κ' ἡ ἀγάπη,
τὰ τέσσερα 'ζυγίσαν τα καὶ πιὸ βαρεῖ ἡ ἀγάπη.
Πρϐλ. Διαν. σ. 67.

705. Ἤθελα νἄμουν ὤμορφος, νἄμουν καὶ παλληκάρι
καὶ νὰ 'τραγούδουν ὤμορφα, δὲν ἤθελ' ἄλλη χάρι.

706. Ἡ κακὴ καρδιά μου λέγει πλέον νὰ μὴν τραγουδῶ,
μὰ 'σὰν πιῶ κι' ἔρτω 'ςτὸ κέφι, ὅλα τἀπολησμονῶ.

707. Ἤντα νὰ κάμω τῆς καρδιᾶς 'ποῦνε σαϊτεμμένη
'ποῦ 'μοῦ την ἐσαΐτεψε μιὰ μικροπαντρεμμένη;

708. Ἡ θάλασσα τρώει τὴ γῆ, κ' ἡ γῆ τὰ 'ποθαμμένα
κι' ὁ ἐδικός σου ὁ στερημὸς θενά με φά' καὶ 'μένα.
Πρϐλ. Διαν. σ. 66.

709. Ἤθελα νά 'μουν ἀθάνατος, ποτὲς νὰ μὴν 'πεθάνω,
τὸ νεροκλεῖδι τῆς καρδιᾶς νὰ περπατῶ νὰ 'γιάνω.

710. Ἡ θάλασσα 'νε στερεὴ καὶ τὰ ϐουνὰ μαυρίσαν
ὡς καὶ τὰ μαγουλάκια σου ἐρροδοκοκκινίσαν.

711. Ἡ ἀγάπη μας ἦταν κρυφὴ μέσα 'ςτὰ χορταράκια
καὶ τώρα μᾶς τη μάθανε καὶ τὰ μωρὰ παιδάκια.

712. Ἡ ἀγάπη μας ἦταν κρυφὴ 'ςτοῦ πεπονιοῦ τσὴ σπόροι,
μᾶς την ἐξεφαντώσανε οἱ ἄνομοι γειτόνοι.
Πρϐλ. καὶ ἀνωτέρω.

713. Ἡ λαμπρότης σου, κυρά μου, ὅπου λάμπει 'ςτὸν ἀέρα,
φαίνεσαι 'ςτὸ παραθύρι, ἀκριϐή μου, κάθε 'μέρα. (;)

714. Θάνατός με περίεψε ἐφέτος τὸ κορμί μου·
ἂν δέ σε 'πάρω, 'μάτιά μου, θὰ χάσω τὴ ζωή μου.

715. Θέλω καὶ 'γώ, θέλεις καὶ σύ, θέλουσι κ' οἱ γειτόνοι,
ἡ μάνα σου κι' ὁ κύρης σου δὲ θέλουν, οἱ δαιμόνοι.

716. Θάλασσα, πικροθάλασσα καὶ πικροκυματοῦσα
ὅλοι σε λένε *θάλασσα* καὶ 'γώ σε λέγω *ἀνθοῦσα*.

Πρβλ. Λιαν. σ. 70.

717. Θάλασσα πικροθάλασσα, κορδέλα ῥεκαμάδα
φαρμάκι 'ποῦ με πότισες τούτην τὴν ἑβδομάδα!

718. Θάλασσα πικροθάλασσα, κορδέλα λατεζίνα,
φέρε μου τὴν ἀγάπη μου μὲ τούτονε τὸ μῆνα.

719. Θεέ μου καὶ μὴ βρέξῃς πιά, κάμε μ' αὐτὴ τὴ χάρι,
καὶ 'γὼ μὲ τὰ 'ματάκια μου ποτίζω τὸ χορτάρι.

720. Θαυμάζομαι τὴ γνώμη σου καὶ τὴν ἀπομονή σου,
πῶς δένεις τὰ χεράκια σου καὶ πέφτεις μοναχή σου.

---

721. Κυπαρισσάκι μου 'ψηλό, μὲ τὸν ἀνθὸ γεμάτο,
πολλὴν καιρό την πολεμῶ τὴ γνώμη σου νὰ μάθω.

722. Κάνω τὰ 'μάτια χαμηλά, κάνω πῶς δέ σε βλέπω,
μέσ' 'ςτὴν καρδιά μου σ' ἀγαπῶ, πουλί μου, κ' ἔξερέ το.

723. Κόψε τὸ μῆλο ἀπ' τὴ μηλιά, τὸ χαμηλὸ 'ποῦ φτάνεις,
καὶ 'κεῖ 'ποῦ δέ σε θέλουνε ἀγάπη νὰ μὴν κάνῃς.

724. Καλόσυρτο τὸ σύννεφο, ἤφερε τὸν ἀέρα
καὶ 'δροσεράναν τὰ δενδρὰ 'ποῦ 'τανε μαραμμένα.

725. Κάλλια 'χω, μάνα, νά μου 'πῇς νὰδικοθανατήσω,
παρὰ τὸν νέον 'π' ἀγαπῶ νά τονε παρατήσω.

726. Κυρία μου, τὸ μπόϊ σου δὲν τὤχει ἄλλη καμμιὰ
οὔτε 'ςτὴν πόλι 'βρίσκεται, οὔτε 'ςτὴ Βενετιά.

727. Καταμεσῆς τῆς θάλασσας ἐφύτεψα μιὰ τέντα
για νὰ περνᾷς, πουλάκι μου, νὰ κάνωμε κουβέντα.

728. Κρίνε μου, κρίνε, κρίνε με καὶ μή μου κάνῃς νάζι
γιατὶ ὁ θεὸς τὴν εὐμορφιὰ 'σὰν ἄνθος τὴν τινάζει.

729. Καταμεσῆς τὰ 'φρύδια σου τἄχει ὁ θεὸς γραμμένα·
θέτε με λυπηθῆτέ με τί ἔχω παθημένα.

730. Κάλλια νά σε σκοτώσουνε καὶ νὰ χαρῇ ἡ καρδιά μου
παρὰ νά σε περάσουνέ γαμπρὸ ἀφ' τὴ γειτονειά μου.

731. Καρδιά μου λέγει νὰ σφαγῶ, μὰ 'γώ τηνε 'μαλλόνω,
νταγιάντα σύ, καρδούλα μου, κι' ἐγὼ τραβῶ τὸν πόνο.

732. Κοιμοῦμαι κι' ὀνειρεύομαι, ξυπνῶ 'στὸ νοῦ μου σ' ἔχω
κι' ἀνοίγω τῆς ἀγκάλαις μου, θαρρῶ κοντά μου σ' ἔχω.

733. Κόρη, δέ με λυπᾶσαι, δέ με 'σπλαχνίζεσαι·
ἐγὼ γιὰ σὲ 'πεθαίνω καὶ σὺ στολίζεσαι.

734. Καλὲ πουλί μου ἀθάνατο, παντοτεινή μ' ἐλπίδα,
ἀφόντας 'ξενιτεύθηκες ἕνα καλὸ δὲν εἶδα.

735. Κυπαρισσάκι μου 'ψηλὸ, 'στὸν ἴσκιο σου κοιμοῦμαι,
'στὰ ξέκλωνά σου κάθομαι, κανένα δὲν φοβοῦμαι.

736. Κρασί σε πίνω γιὰ νερὸ καὶ σύ με 'πᾷς 'στὸν τοῖχο,
ἂν 'πάγω καὶ 'στὴν ἀγαπῶ τὴν πόρτα δὲν εὑρίσκω.

737. Κατάλαβα τὰ λόγια σου πῶς τἄχεις μπερδεμμένα
κι' ἄλλους πολλοὺς ἐμπέρδεψες καὶ πολεμᾷς καὶ 'μένα.

738. Καὶ μὲ τὰ χίλια βάσανα πάλ' ἡ ζωή γλυκειά 'νε
κι' ὅποιος τὸν θάνατο ζητᾷ πρέπει τρελλὸς γιὰ νᾆνε.
Πρβλ. Λιάν. σ. 68.

739. Κοκκώνα πράσινο γυαλὶ καὶ λαμπερὸ φεγγάρι
γιὰ 'πέ μου ποῦ το διάλεξες αὐτὸ τὸ παλληκάρι. (*)

ΠΕΡΙΚΛΗΣ Γ. ΖΕΡΛΕΝΤΗΣ.

---

(*) Ἕπεται συνέχεια τῆς συλλογῆς Ζερλέντου ἐν τῷ προσεχεῖ φυλλαδίῳ τῶν διστίχων.

# ΝΕΚΡΟΛΟΓΙΑ.

Θλιβερὰν στέρησιν ὑπέστη κατὰ τὸ θέρος ἐν γένει μὲν ὁ Σύλλογος, ἰδίᾳ δὲ ἡ ἐπιτροπεία τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων. Ὁ Ἀριστείδης Ταταράκης, εἷς τῶν ἀοκνοτέρων ἡμῶν συνεργατῶν, ὑπέκυψεν εἰς τὴν πρὸ πολλοῦ κατέχουσαν αὐτὸν νόσον. Τὰ κατὰ τὸν βίον τοῦ μακαρίτου καὶ τὴν θλίψιν τῶν μελῶν φανερῶς ἐκφράζει ὁ παρατιθέμενος λόγος, ὃν ἐξεφώνησεν ἐντολῇ τοῦ Συλλόγου ὁ γυμνασιάρχης Πειραιῶς κ. Ἐμμ. Γαλάνης, ἀντεπιστέλλον τοῦ Παρνασσοῦ μέλος, ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τελουμένου τῇ 24 Ὀκτωβρίου μνημοσύνου ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ θανόντος δαπάνῃ τοῦ Συλλόγου.

Οὐδεὶς ἀγαθὸς ἄξιος θρήνων, ἀλλὰ ὕμνων καὶ ἐπαίνων, οὐδὲ πένθους, ἀλλὰ μνήμης εὐκλεοῦς.

«Εἶναι μὲν αἱ ἱλαστήριοι ὑπὲρ τῶν μεταστάντων συγγενῶν καὶ φίλων εὐχαὶ παρηγορία τις εἰς τοὺς ἀπολειπομένους καὶ ἐπιχέουσι βάλσαμον εἰς τὰς τεθλιμμένας ἡμῶν καρδίας, ἀλλ' ἡ τῶν ἀγαθῶν καὶ σπουδαίων ἀνδρῶν μνήμη δὲν εἶναι μόνον ἁπλοῦς τις θρησκευτικὸς τύπος, δέησίς τις φίλων ὑπὲρ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀποιχομένου, ἀλλ' ἀπαραίτητον καθῆκον πάσης ἀνθρωπίνου κοινωνίας, ἥτις ἀναγνωρίζει τὴν ἀρετὴν καὶ τιμᾷ τὸν ὁπωσδήποτε ἐξασκοῦντα ταύτην. Τοῦ κοινοῦ ἀνθρώπου αἱ πράξεις καὶ ὁ βίος, ὅσον καὶ ἂν ὑποτεθῶσι μεγάλα, ὅσον καὶ ἂν ἐπιδρῶσιν ἐπὶ τὴν κοινωνίαν, ὡς ἀκουσίως τοῦ πράττοντος ἐπιδρῶντα, δὲν δύνανται νὰ ἔχωσι τὴν σημασίαν ἐκείνην, οἵαν τὰ ἔργα τοῦ ἔργῳ καὶ λόγῳ σπουδάζοντος καὶ ἐπιζητοῦντος τὴν ἐξευγένισιν τῆς ἀνθρωπότητος. Ἐὰν δὲ καὶ τὰ σωματικὰ τοῦ ἀνθρώπου ἔργα τυγχάνωσι, καὶ πρέπει νὰ τυγχάνωσι, τιμῆς ἐν τῷ φθαρτῷ τούτῳ κόσμῳ, πασῶν ὅμως τῶν ἐποχῶν ἡ ἱστορία τῆς διανοίας

τὸν ἐργάτην, εἴπερ τινα καὶ ἄλλον, ἐτίμησε καὶ εἰς αὐτὸν τὰς πλείστας αὐτῆς σελίδας ἀφιέρωσεν. Ἡ διάνοια ὑπῆρξε πάντοτε ὁ πρωτουργὸς τῶν μεγάλων πράξεων, αὐτὴ ὑπῆρξεν ἀείποτε ὁ πλάστης καὶ ὁ γλύπτης παντὸς τῆς ἐπιστήμης καὶ τῆς τέχνης προϊόντος. Ἄνευ αὐτῆς οὔτε τὰ ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας τρόπαια θὰ ὑπῆρχον, οὔτε ὁ Ὀλύμπιος Ζεὺς θὰ κατεσκευάζετο, ἡ δὲ ἐπιστήμη θὰ ὡμοίαζε μὲ χέρσον γῆν, ἐφ' ἧς τις περιπατῶν προσκόπτει εἰς πᾶν του βῆμα ἐπὶ ἀμόρφων ὄγκων, ἢ ἐγκεντρίζεται ὑπὸ ἀκανθῶν καὶ τριβόλων. Ὁ βίος τοῦ λογίου ἀνδρὸς ὅσῳ καὶ ἂν ὑπῆρξε βραχὺς, ἐὰν ἦτο ἐγκεχαραγμένος ἐπὶ τοῦ τρίβου τῆς ἀρετῆς, εἶναι ἄριστος διδάσκαλος καὶ φαεινότατος εἰς τοὺς μεταγενεστέρους φάρος· ἡ δὲ μνήμη οὐχὶ ἐκ θεοφιλοῦς μόνον καθήκοντος, ἀλλὰ πρέπει κατ' ἀνάγκην νὰ ἐκτελῆται· καθὸ προδίδουσα καὶ τὴν εὐγνωμοσύνην τῶν εὐεργετηθέντων πρὸς τὸν εὐεργέτην.

« Τοιούτου εἴδους εἶναι καὶ τὸ σήμερον τελούμενον μνημόσυνον, ὅπερ τελοῦσιν εὐγενεῖς καὶ τῆς ἐπιστήμης θιασῶται νέοι, πάντες ἐν τῷ ναῷ τούτῳ συνειλεγμένοι, πενθοῦντες διὰ τὴν στέρησιν λογίου αὐτῶν ἑταίρου, Ἀριστείδου τοῦ Ταταράκη, καὶ τιμῶντες οὕτω τὴν μνήμην πνευματικοῦ αὐτῶν ἀδελφοῦ καὶ ἀξιαγάστου φίλου.

« Ἤθελεν εἴσθαι ἴσως τολμηρὸν ἐὰν ἐγὼ ἐτόλμων νὰ λάβω αὐτόκλητος τὴν θέσιν ταύτην ἥτις εἰς ἄλλους κυρίως εἶναι προωρισμένη, ἀλλὰ κληθεὶς ὑπὸ τῶν τελούντων τὴν τελετὴν ταύτην, μεθ' ὧν καὶ ἐν πνευματικῇ συναφείᾳ εἰμὶ καὶ μετὰ τῶν πλείστων διὰ φιλίας συνδέομαι, δὲν ἠδυνάμην νὰ ἀποφύγω τὸ δυσχερὲς δι' ἐμὲ τοῦτο ἔργον, ἀλλ' ἔσπευσα νὰ ἐκπληρώσω ἐντολὴν, ἥτις μέγιστον περιάπτει τὸν ἔπαινον εἰς τοὺς ἐντειλαμένους, καὶ νὰ σκιαγραφήσω διὰ βραχέων τὸν βίον τοῦ μεταστάντος φίλου.

« Ἐν τῇ δυτικομεσημβρινῇ τοῦ Αἰγαίου Πελάγους νήσῳ Μήλῳ εἶδε τὸ φῶς Ἀριστείδης ὁ Ταταράκης, καὶ ἀφοῦ ὑπὸ τὴν ἐπιμελῆ τῶν γονέων αὐτοῦ ἐπιστασίαν τὴν πρώτην ἀγωγὴν ἐν τῇ πατρίδι ἔλαβε, κατόπιν ἐν τῷ γυμνασίῳ Σύρου ἐπὶ τέσσαρα ἔτη τὴν γυμνασιακὴν παίδευσιν ἐπαιδεύθη, ἐπὶ ἐπιμελείᾳ ἀεὶ διακρινόμενος καὶ

τοὺς ἐπαίνους τοῦ πεπαιδευμένου γυμνασιάρχου, τοῦ ἀειμνήστου καὶ πολυκλαύστου Κυπριανοῦ, πρὸς ἑαυτὸν ἐπισπώμενος. Μετὰ τὸ πέρας τῶν γυμνασιακῶν αὐτοῦ σπουδῶν εἰς Ἀθήνας ἐλθὼν ὁ μεταστὰς ἡμῶν φίλος, εἰς τὴν Φιλοσοφικὴν τοῦ Πανεπιστημίου Σχολὴν τῷ 1863 κατετάχθη καὶ κατὰ τὸν Ἀπρίλιον τοῦ 1868 διδάκτωρ τῆς φιλοσοφίας ἀνηγορεύθη. Ὀλίγοι μῆνες ἀπὸ τῆς ἀναγορεύσεώς του παρῆλθον καὶ ἡ Κυβέρνησις τὸν νεαρὸν διδάκτορα καθηγητὴν πρῶτον μὲν ἐν Σύρῳ, εἶτα δὲ ἐν Κεφαλληνίᾳ διώρισεν, ἵνα οὕτω ὁ περὶ τὴν ἐπιστήμην ἤδη ἐντριβὴς καταστῇ χρήσιμος καὶ εἰς τὴν πατρίδα. Ἀλλὰ τὸ ἐπίμοχθον τοῦ διδασκάλου ἔργον, ἡ σύντονος πνευματικὴ ἐνασχόλησις, ἧς ἄνευ ἐνόμιζεν ὅτι ἀβίωτος εἶναι ὁ βίος, πρὸς δὲ καὶ τὸ βαρὺ πιθανὸν τοῦ κλίματος ἐπήνεγκον καιρίαν βλάβην εἰς τὴν ὑγείαν τοῦ λεπτοφυοῦς καθηγητοῦ, καὶ μικρὸν κατὰ μικρὸν εἰς τὸν πλήρη ἐλπίδων νέον ἀνεπτύχθη ἡ ἀδηφάγος τῆς φθίσεως νόσος. Μόλις οἱ Κεφαλλῆνες εἶχον γνωρίσει τὰς ἀρετὰς τοῦ ξένου των, μόλις οἱ μαθηταὶ εἶχον ἐκτιμήσει τοῦ διδασκάλου των τὴν διδαχὴν καὶ πάσχων ἤδη ὁ Ταταράκης ζητεῖ τὴν ἀλλαγὴν τοῦ κλίματος. Τὸ Μεσολόγγιον φαίνεται αὐτῷ πρόσφορον διὰ τὴν νόσον του, ἀλλ' ἡ ἐκεῖσε μετάθεσίς του καθίσταται ἀδύνατος. Ὅθεν καὶ εἰς τὴν γενέτειραν αὐτοῦ γῆν προτιμᾷ νὰ καταφύγῃ καὶ τῆς πατρίδος του τὸν ἀέρα νομίζει ὠφέλιμον νὰ ἀναπνεύσῃ. Κατὰ τὸν χειμῶνα τοῦ 1869 εἰς Πειραιᾶ μετατίθεται καὶ ἐνταῦθα διὰ τῶν συντόνων τῆς ἐπιστήμης μέσων ἀναχαιτίζεται μὲν κατὰ τὸ φαινόμενον τὸ κακὸν, ἀλλ' ὑπούλως καταβιβρώσκει τὸν ἀτυχῆ νέον.

« Δύω εἶναι, λέγει μέγας νεώτερος ποιητὴς, αἱ ὁδοὶ δι' ὧν ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὴν ἀρετὴν σπεύδει· ἐὰν ἡ μία κλεισθῇ, ἀνοίγεται εἰς αὐτὸν ἡ ἑτέρα· ὁ μὲν εὐτυχὴς διανύει ταύτην δρῶν, ὁ δὲ πάσχων ὑπομένων.» Τὴν δευτέραν ταύτην ὁδὸν ἐβάδιζεν ἤδη ὁ ἀσθενῶν, μετὰ φιλοσοφικῆς ἀπαθείας προσμένων τὸ τέλος. Ἀλλὰ φεῦ! τὸ παρελθὸν θέρος ὑπὸ τῆς νόσου καταβληθεὶς ἐν τῇ πατρίδι αὐτοῦ, μεταξὺ τῶν συγγενῶν καὶ πατριωτῶν, ὑπέκυψεν εἰς τὸ κραταιὸν τοῦ θανάτου σθένος. Οὕτω, φίλτατοι, «ἔληξε διὰ τὸν φίλον ὁ ἀγὼν τῶν καλλίστων

ἄθλων ταμίας, ὁ θάνατος δὲ ἐκάλεσεν αὐτὸν μηκέτι μέλλειν».

« Τίς ἐξ ὑμῶν δὲν συνεκινήθη εἰς τὸ ἀπαίσιον τοῦτο ἄκουσμα, τίς δὲν ἐπένθησε τὴν ἀπώλειαν τοῦ πολυτίμου φίλου; Ἐὰν εἰς τοὺς ἐκ φήμης μόνον καὶ ἐκ τῶν ἔργων τὸν νέον γνωρίσαντας ὁ θάνατός του προὐξένησε μεγίστην τὴν λύπην, εἰς τοὺς φίλους του ὅμως, τοὺς συνεργάτας του, τοὺς πνευματικοὺς αὐτοῦ ἀδελφοὺς καὶ ἑταίρους ὑπῆρξε συμφορὰ ἀνυπολόγιστος καὶ δυσαναπλήρωτος ἡ ζημία. Βραχὺς ἀληθῶς ὑπῆρξεν ὁ βίος τοῦ μεταστάντος, μεγάλα ὅμως ἦσαν τὰ πραχθέντα καὶ μέγιστα προεμηνύοντο τὰ μέλλοντα ὑπ' αὐτοῦ νὰ πραχθῶσι. Τὸ βραχὺ τοῦ βίου δὲν ἀποτελεῖ τὴν βιογραφίαν τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ τὸ πράττειν τι ἄξιον ἐν τούτῳ. «Τὸ καλὸν οὐκ ἐν μήκει βίου θετέον, ἀλλ' ἐν ἀρετῇ καὶ τῇ καιρίῳ συμμετρίᾳ ». **Non vivere vita est, sed valere.** Καὶ τοῦτο οὐδαμῶς παρημέλησεν ὁ Ταταράκης. Νέος ἔτι, ἐν ἡλικίᾳ, καθ' ἣν τοῦ σώματος ὑπερισχύουσι μᾶλλον τὰ πάθη, δὲν ἐδόθη οὗτος εἰς τὰς ἀχαλινώτους τῆς νεότητος ὁρμάς, ἀλλ' ἡβῶν ἐγήρασκε, καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς οἴκοι μὲν μετὰ τῶν ἀρχαίων συνανεστρέφετο σοφῶν, ἔξω δὲ μετὰ σωφρόνων καὶ περὶ τὴν σπουδὴν ἀσχολουμένων νέων συνωμίλει. Ἦτο τῳόντι ὡραῖον διὰ τὴν πατρίδα ἡμῶν σύμπτωμα, ὅτι ἀπό τινος χρόνου ἐν τῷ μέσῳ τῆς πολιτικῆς τύρβης, ἥτις πρὸ πολλοῦ κατέχει καὶ νέους καὶ γέροντας, καὶ ἐν τῇ ἠθικῇ διαφθορᾷ ἥτις δυστυχῶς ἐπιπολάζει εἰς τὴν ἀκατάρτιστον καὶ νηπιώδη ἡμῶν κοινωνίαν καὶ καταμαραίνει τοὺς κάλυκας τῆς νέας ἡμῶν γενεᾶς, ἦτο, λέγω, ὡραῖον σύμπτωμα ὅτι ἐν τοιαύτῃ καταστάσει ἀνεφάνησαν νέοι, οἵτινες οὐχὶ τὰς ἀκαίρους συνδιαλέξεις ἐπιζητοῦντες, ἀλλὰ τοῦ χρόνου φειδόμενοι καὶ τὴν ἐπιστήμην περὶ πολλοῦ ποιούμενοι συνέστησαν συλλόγους, ἔνθα συνερχόμενοι ἐν ἀδελφικῇ ἀγάπῃ καὶ συμπνοίᾳ συσκέπτονται καὶ συζητοῦσι τὰ ἁβρὰ τῆς ἐπιστήμης ζητήματα. Τὴν σπουδαιότητα τῶν συλλόγων τούτων δὲν ἐβράδυνεν ὁ Ταταράκης νὰ διαγνώσῃ, ἀλλὰ φύσει ὀργῶν πρὸς πᾶν ὅ,τι καλὸν ἔσπευσε νὰ καταταχθῇ εἰς ἕνα τούτων, ὅστις φέρει τὸ ὄνομα τῆς πάλαι τῶν Μουσῶν κατοικίας. Τακτικὸν λοιπὸν μέλος

τοῦ Παρνασσοῦ ὁ Ταταράκης τὸ 1867 ἐκλεχθεὶς, εὐθὺς μετ' ὀλίγον διὰ τὸ δραστήριον καὶ φίλεργον αὐτοῦ ὑπὸ τῶν συναδέλφων του ἐξετιμήθη καὶ πρόεδρος διὰ τὴν ά. περίοδον τοῦ Δ'. ἔτους ὑπ' αὐτῶν ἐξελέχθη. Ὁποίαν δὲ ἐπιμέλειαν καὶ ζῆλον ἐν τῷ συλλόγῳ τούτῳ ἐπεδείξατο, ἡ ἀσθενὴς μου γραφὶς ἀδυνατεῖ νὰ περιγράψῃ· τὰ ἔργα του αὐτὰ, ἃ κατὰ διαφόρους ἐποχὰς ἀνέγνω, εἶναι ἱκανὰ μαρτύρια τῆς μεγάλης τοῦ νέου φιλοπονίας. Ἡ *κριτικὴ τῶν ἔργων τοῦ Βαλαωρίτου μελέτη, ὁ Κικέρων καὶ οἱ σύγχρονοι αὐτοῦ Γραικύλοι, ἡ περὶ τῆς πραγματικῆς τοῦ Πολυβίου ἱστορίας σπουδὴ* καὶ *ἡ περὶ τῶν ἀρχαιοτέρων πανεπιστημίων* εἶναι σπουδαῖαι συγγραφαὶ, ὧν αἱ τελευταῖαι ἐκ τῶν ἐρειπίων τῶν αἰώνων ἐκχωσθεῖσαι καὶ ἐκ τοῦ εὐρῶτος καὶ ῥύπους καθαρισθεῖσαι παρέχουσι τὴν εἰκόνα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης καὶ ἀποδεικνύουσι τὴν σύντονον πρὸς τὴν ἀρχαιότητα τοῦ νέου μελέτην. Καὶ ἀσθενὴς δὲ ὢν δὲν ἔπαυεν ἐργαζόμενος, καὶ τὴν τελευταίαν του μάλιστα διατριβὴν, καί περ παρὼν, ὑπὸ τῆς νόσου ὅμως καταπεπονημένος, δὲν ἠδυνήθη νὰ ἀναγνώσῃ, ἀλλ' ἐπεφόρτισε πρὸς τοῦτο τὸν διὰ στενῶν φιλίας δεσμῶν μεθ' ἑαυτοῦ συνδεόμενον γενικὸν τοῦ συλλόγου γραμματέα. Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἐν τῇ ἐπιτροπῇ τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων ἀκαμάτως εἰργάζετο, καὶ τὸ ἀξιόλογον τοῦτο περιοδικὸν, ὅπερ τὰ μέγιστα τιμᾷ τὸν Σύλλογον καὶ μέγα θὰ περιάψῃ τὸ κλέος εἰς τοὺς ἀκαμάτους καὶ φιλοπόνους νέους, πολλὰ εἰς τὸν Ταταράκην ὀφείλει. Αἱ ἐπὶ τῶν παραμυθίων καὶ τῶν δημοτικῶν ἀσμάτων σημειώσεις του οὐ μόνον ἐνταῦθα, ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Γερμανίᾳ ἐξετιμήθησαν. Πόσον δὲ περὶ τὴν σπουδὴν ταύτην ἠσχολεῖτο, ἀποδείκνυσι τοῦτο, ὅτι συγχαίρων ἐκ τῆς πατρίδος του τῷ συλλόγῳ διὰ τὴν ἀξιέπαινον αὐτοῦ ἀπόφασιν πρὸς ἵδρυσιν μνημείου εἰς τιμὴν τοῦ ἀοιδίμου Κυπριανοῦ, πρὸ παντὸς τὰ Ἀνάλεκτα συνίστα καὶ περὶ αὐτῶν ἀείποτε θερμότατα ὡμίλει, διότι διέγνω ὅτι οὐχὶ ὁ κλασικὸς μόνον πλοῦτος, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς ὁ ἡμέτερος ὁ τῇδε κἀκεῖσε διεσπαρμένος καὶ ὑπὸ τοῦ χρόνου κινδυνεύων νὰ ἀπολεσθῇ εἶναι μεταλλεῖον, ἐξ οὗ δύναται ἐπιδεξία χεὶρ νὰ ἀνορύξῃ ἀνεκτιμήτους διὰ τὴν ἐθνικὴν φιλολογίαν θησαυρούς.

Ἀλλὰ φεῦ!

Κάτθαν' ὁμῶς ὅ τ' ἀεργὸς ἀνὴρ, ὅ τε πολλὰ ἐοργώς.

« Ὡς δὲ ὁ δημόσιος, οὕτως εἰπεῖν, αὐτοῦ βίος ἦν ὑπόδειγμα λογίου καὶ πεπαιδευμένου ἀνδρὸς, οὕτω καὶ ὁ ἰδιωτικὸς παρίσταται ἡμῖν ἀξιομίμητον παράδειγμα ἐναρέτου καὶ ἀγαθοῦ πολίτου.

« Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ μακρηγορήσω περὶ τῶν ἰδιωτικῶν αὐτοῦ ἀρετῶν, ἀφοῦ αὐτοὶ οἱ συνάδελφοί του, οἱ τελοῦντες σήμερον τὸ μνημόσυνον τοῦτο, σκυθρωποὶ καὶ πενθοῦντες παρέχουσιν ἡμῖν σαφὲς τὸ μαρτύριον.

« Τίς ἐξ ὑμῶν αὐτῶν δὲν ἐνθυμεῖται τὴν εὐγενῆ τοῦ ἀποθανόντος μορφήν; Τίς δὲν ἀναπολεῖ τὰς μεγάλας τοῦ συναδέλφου ψυχικὰς ἀρετάς; τὸ ἤπιον, τὸ μειλίχιον καὶ τὸ εὔθυμον τῶν τρόπων του, τὴν εἰλικρινῆ καὶ σπανίαν αὐτοῦ φιλίαν; Τὴν φιλίαν μάλιστα ὁ μακαρίτης ἐθεώρει ὡς τὸ μέγιστον τῶν ἐν ἀνθρώποις ἀγαθῶν, καὶ οὐδεὶς ἦν ὃν γνωρίσας δὲν ἐθεώρει οἰκεῖον. Δὲν ἦτο ὁ Ταταράκης κοῦφός τις καὶ ἐπιπόλαιος, οὔτε εἶχε τὸν κόμπον ἐκεῖνον, ὃν ἔχουσι συνήθως οἱ εἰς ἀνωτέραν τινὰ κοινωνικὴν σφαῖραν τυχὸν ἀνυψούμενοι, ἀλλ' ἐγίνωσκεν ἑαυτὸν καὶ σωφρονῶν κατεφρόνει μὲν τῶν ὑπεραυχῶν, ἦτο δὲ ταπεινότερος τῶν μετρίων.

« Τοιοῦτος ὑπῆρξεν ὁ βίος ὅ τε δημόσιος καὶ ἰδιωτικὸς φίλου, ὃν ὁ ἀπηνὴς θάνατος προώρως ἀφήρπασεν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου. Καὶ ἐκάλυψε μὲν τὸ νεάζον αὐτοῦ σῶμα τὸ ψυχρὸν τοῦ τάφου χῶμα, ἀλλ' ἡ ψυχὴ αὐτοῦ καθαρὰ καὶ ἄνευ ἐλέγχου ἀνέβη πρὸς τὸν Πλάστην, ἀφήσασα εἰς πάντας μὲν ὡραίαν καὶ ἀξιοσπούδαστον διὰ τοῦ βίου του διδασκαλίαν ὅτι «οὐδεὶς ἀγαθὸς ἄξιος θρήνων, ἀλλὰ ὕμνων καὶ ἐπαίνων, οὐδὲ πένθους ἀλλὰ μνήμης εὐκλεοῦς», εἰς ἡμᾶς δὲ προσφιλῆ καὶ αἰωνίαν τὴν ἑαυτοῦ μνήμην. »

## ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

---

Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ τετάρτου φυλλαδίου ἔστειλαν ὕλην πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ἀναλέκτων οἱ ἑπόμενοι·

Ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου

*Α. Μ. Ταταράκης*, 105 δημώδεις παροιμίας.

Ἐκ τῶν ἐπιτίμων μελῶν τοῦ Συλλόγου.

*Ν. Δραγούμης*, 3 δημοτικὰ ᾄσματα. — 1 χρυσόβουλλον ἀνέκδοτον τοῦ δουκὸς Νάξου Ἰωάννου Κρίσπη (8 Μαρτίου 1534) λατινιστὶ μετὰ μεταφράσεως Δεκιγάλλα. — 3 προικοχάρτια ἐκ Παρκιῶν τῆς νήσου Πάρου (1757, 1780, 1819).— 1 πωλητήριον ἔγγραφον τοῦ 1615.— 1 Νεοελληνικὸν ποίημα 160 στίχων ἐπιγραφόμενον *Πτῶσις τοῦ Γαδάρου τοῦ Ζαβογιάννη Ναξίου ἢ ὅλα τὰ εἰς αρι οὐδέτερα.*

Ἐκ τῶν ἔξωθεν τοῦ Συλλόγου λογίων.

*Περικλῆς Ζερλέντης* (ἐκ Σύρου), Ἆσμα γαμήλιον Μυκόνου. — 4 λογοπαίγνια.— Σημειώσεις περὶ προλήψεων.— 587 δίστιχα.

*Κ. Ζησίου*, 94 δίστιχα Ἀθηνῶν.— 20 ναν̥ουρίσματα Ἀθηνῶν.

*Μιχ. Κρίσπης* (ἐκ Πάρου), Περὶ τὰ 35 δημοτικὰ ᾄσματα μετά τινων σημειώσεων ἐθίμων.

*Κ. Ναούνης*, 22 παροιμίας.

*Ν. Παπαλεξανδρῆς*, Ἔθιμα κατὰ τὴν α΄. τοῦ ἔτους ἐν Ἀμφίσσῃ.

*Ἰω. Πρωτόδικος* (ἐκ Σμύρνης), Ἐκ τῶν χειρογράφων τοῦ Δ. Μαυροφρύδου· Συλλογὴν 155 παροιμιῶν Ἠπειρωτικῶν.— 6 παραμύθια. — 1 ἕτερον (ἀνοησίαι τῶν ἀνθρώπων).— 1 δημοτικὸν ᾆσμα.— Λεξιλόγιον 540 περίπου δημωδῶν λέξεων μετὰ σημειώσεων καὶ παραβολῶν.

*Ὁ αὐτός*, Ἰδίαν εἰσφοράν· 4 δημοτικὰ ᾄσματα. — 27 παραμύθια Σμύρνης καὶ 2 Θεσσαλονίκης. — 250 λέξεις Σμυρναϊκάς. — 19 κύρια ὀνόματα ἀνδρῶν καὶ 25 γυναικῶν. — 113 λέξεις μετ' επεξηγήσεων. — 32 δημοτικὰ ᾄσματα Κῳακά. — Ἓν Νεοελληνικὸν ποίημα τοῦ 1766 (ἐν πρωτοτύπῳ) καὶ ἓν τοῦ 1814 (ἀντίγραφον).

*Δ. Ι. Φέρμπος* (ἐκ Κρήτης), 13 παροιμίας. — 5 δημοτικὰ ᾄσματα. — 6 σημειώσεις προλήψεων.

*Ἀ. Χούμης* (ἐκ Σύρου), 12 δίστιχα. — 18 δίστιχα κλήδονος. — 6 ᾄσματα χοροῦ. — 7 αἰνίγματα. — 113 παροιμίας. — Σημείωσιν περὶ ὀρνιθοσκουντούρλας.

Ὁ Γραμματεὺς

ΣΠ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

---

## ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

Α'.) Τὴν ὕλην τοῦ παρόντος φυλλαδίου παρέσχον οἱ κύριοι

Τιμ. Ἀ μ π ε λ ᾶ ς, ἀρ. 462—477.

Περ. Ζ ε ρ λ έ ν τ η ς (ἐκ Σύρου), ἀρ. 582—739.

Δημ. Κ ο ρ ο μ η λ ᾶ ς, ἀρ. 455—461.

Π. Λ ά μ π ρ ο ς, ἀρ. 1—304.

Ἀ. Μ. Τ α τ α ρ ά κ η ς, ἀρ. 305—454.

Δ. Ι. Φ έ ρ μ π ο ς (ἐκ Κρήτης), ἀρ. 478—581.

Β'.) Ἡ ἐπιτροπὴ ἀπονέμει τὰς εὐχαριστίας ἑαυτῆς τε καὶ τοῦ Συλλόγου τῷ ἐν Weimar τῆς Σαξωνίας βιβλιοθηκαρίῳ κ. Köhler διὰ τὴν εὐμενῆ καὶ ἐκτενῆ ἐν τῷ Philologischer Anzeiger τῆς Γοτίγγης βιβλιοκρισίαν καὶ ἀνάλυσιν τῶν δύο πρώτων φυλλαδίων τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων. Ἐπ' ἴσης εὐχαριστεῖ τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἐν Λειψίᾳ Centralblatt διὰ τὴν πρὸ μηνῶν ἐν αὐτῷ διὰ τὰ αὐτὰ δύο φυλλάδια δημοσιευθεῖσαν ἐπίκρισιν.

Γ'.) Κενωθείσης διὰ τοῦ θανάτου τοῦ μακαρίτου Ἀριστείδου Ταταράκη, οὗτινος ὅμως τὤνομα ἐν πολλοῖς ἔτι φυλλαδίοις τῶν Ἀναλέκτων θὰ ἀναφέρηται διὰ τὴν ἄφθονον ὕλην ἣν εἶχε προαποστείλει, μιᾶς θέσεως ἐν τῇ ἐπιτροπῇ τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων, ὁ Σύλλογος ἐξέλεξεν ὡς διάδοχον αὐτοῦ τὸν κ. Μιχαὴλ Deffner, τακτικὸν τοῦ Συλλόγου μέλος.

---

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Α. ΚΤΕΝΑ.

# ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ,

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑι ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

ΤΟΜΟΣ Α'. ΙΑΝΟΥΑΡΙΟΣ 1872. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ ς'.


# ΗΘΗ—ΕΘΙΜΑ—ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ.

## ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΜΥΘΟΛΟΓΙΑ.

### Μάρτιος.

Κατὰ δημοτικὴν παράδοσιν, καθ' ὅλην σχεδὸν τὴν Ἑλλάδα φερομένην, ὅτε Φεβρουάριος καὶ ὁ Μάρτιος εἶχον ἀνὰ τριάκοντα ἡμέρας. Τῇ τελευταίᾳ τοῦ Μαρτίου γραῖα ποιμενὶς ἀπαλλαγεῖσα τῶν πάγων τοῦ συνήθως χιονώδους τούτου μηνὸς ἤρχιζε νὰ ἐκβάλλῃ εἰς τὴν θαλπωρὴν τοῦ ἡλίου τὰ ἐν σπηλαίοις θερμαινόμεναν, νεογνὰ τοῦ ποιμνίου της, καὶ περιφρονητικῶς εἶπε τῷ ἐκπνεύσαντι μηνί·

Πρὶτζ Μάρτη μ'
ἔβγαλα τὰ κατζκάκιά μ'.

Ὁ μὴν ὀργισθεὶς πλὴν καὶ μὴ ἔχων καιρὸν ἵνα τιμωρήσῃ διὰ νέου ψύχους τὴν αὐθάδη γραῖαν, παρακάλεσε τὸν Φεβρουάριον νὰ τῷ δανείσῃ μίαν ἡμέραν, τὴν ὁποίαν λαβὼν ἔκαμε τοσοῦτον ψῦχος, ὥστε ἅπαντα τὰ νεογνὰ ἐψόφησαν, καὶ ἡ γραῖα μόλις

ἐσώθη τεθεῖσα ὑπὸ τὸ βράζον κακάβιον· ἔκτοτε δὲ ὁ μὲν Μάρτιος σέρνει 31 ἡμέρας, ὁ δὲ δανειστὴς μὴν ὠνομάσθη Κουτζοφλέβαρος.

Κ. Ν. ΣΑΘΑΣ.

Σημ. Περὶ τοῦ μύθου τούτου βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Μελέτ. ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτ. Ἑλλήνων Τ. Α'. σ. 35—36.

---

## Οἱ Καλικάντσιαροι.

Ἀπὸ τῆς 25ης Δεκεμβρίου μέχρι τῆς 6ης Ἰανουαρίου ἤτοι κατὰ τὰ λεγόμενα *δωδεκάμερα*, ἀναφαίνονται οἱ Καλικάντσιαροι, ὄντα ἧττον κακοποιὰ τῶν βρουκολάκων καὶ Νεραΐδων. Εἰσὶ δὲ ἀνθρωποειδεῖς ἀλλὰ σκελετώδεις, περιβεβλημένοι παχὺ ἐπανωφόριον (καπώταν) καὶ περιπλανώμενοι τὴν νύκτα εἰς τὰς ὁδοὺς ἐκφοβίζουσι τοὺς ἀνθρώπους· τὸ κύριον χαρακτηριστικὸν αὐτῶν εἶναι ἡ ἰσχνότης· διὰ τοῦτο καὶ πάντα ἄνθρωπον πολὺ ἰσχνὸν καλοῦσι Καλικάντσιαρον. Ἅμα ψαλῇ ὁ μικρὸς ἁγιασμὸς οἱ Καλικάντσιαροι ἐξαλείφονται ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς προσφωνοῦντες ἀλλήλοις·

« Φεύγετε νὰ φεύγωμε
» Γιατὶ ἦρθε ὁ διαβολόπαπας
» Μὲ τὴν ἁγιαστούρα του
» Καὶ μὲ τὴ βρεκτούρα του ».

ΑΡ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

Σημ. Βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Μελ. ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτ. Ἑλλήνων Τ. Α'. σ. 67—80. Καὶ B. Schmidt, das Volksleben d. Neugriechen t. I. σ. 142—152.

---

## Τὰ παρμένα τῆς Φανερωμένης.

Ὑπὸ τὴν ἐκ πρώτης ὄψεως ἀκατανόητον βέβαια εἰς τὸν ἀναγνώστην ἐπιγραφὴν ταύτην, προτιθέμεθα ν' ἀφηγηθῶμεν ἐν

ὀλίγοις σκληρόν τι ἔθος ἐπικρατοῦν μέχρι πρὸ εἴκοσι ἢ καὶ τριάκοντα ἐτῶν ἔν τινι τῶν νήσων τοῦ Αἰγαίου, ἐν τῇ νήσῳ Μήλῳ.

Κατὰ τὸν παρελθόντα Αὔγουστον εὑρισκόμενος ἐν τῇ νήσῳ ἐκείνῃ χάριν ἀναψυχῆς, παρετήρησα ἡμέραν τινὰ βρέφος κάτισχνον καὶ σχεδὸν σκελετῶδες ὑπὸ τῆς μητροπάτορος αὐτοῦ βασταζόμενον· ἐπλησίασα τὸ δυστυχὲς βρέφος καὶ ἠρώτησα τὴν γραῖαν μάμμην τὴν αἰτίαν τῆς ἀθλίας ἐκείνης καταστάσεως αὐτοῦ. Ἐκείνη δὲ χωρὶς ν' ἀπαντήσῃ εἰς τὴν ἐρώτησίν μου μὲ ἠτένισε καὶ εἶτα μ' ἀπεκρίθη ὅτι τὸ βρέφος ἐκεῖνο κατήντησε « σὰν τὰ παρμένα τῆς Φανερωμένης ». Ἐγὼ τόσον ἐννόησα ἐκ τῆς ἀπαντήσεως ταύτης ὅσον καὶ ὁ ἀναγνώστης ἐννοεῖ ταύτην τὴν στιγμήν· ἑπομένως μετὰ περιεργείας ἠρώτησα τί ἐννοεῖ λέγουσα τὰ *παρμένα τῆς Φανερωμένης*· ἡ γραῖα ἤρχισε νὰ διηγῆται τὰ ἑξῆς.

Ἐκεῖ που πλησίον τῆς κωμοπόλεως Μήλου κεῖται παρεκκλήσιον πανάρχαιον τιμώμενον ὑπὸ τὸ ὄνομα τῆς Παναγίας τῆς Φανερωμένης. Ἐπειδὴ δὲ τὸ παρεκκλήσιον τοῦτο κεῖται παρὰ τὰ ῥεῖθρα ξηροποτάμου τινὸς πιστεύεται παρὰ τοῦ λαοῦ ὅτι κατὰ τὰς νύκτας ὀρχοῦνται πέριξ αὐτοῦ ἡ Ἀνεραΐδες, οὐδὲν ἄλλο οὖσαι βεβαίως ἢ αἱ Νηρηΐδες τῶν παλαιῶν. Οὐαὶ δὲ εἰς τὸν ἰδόντα αὐτὰς ὀρχουμένας· τὸν ἀτυχῆ ἐκεῖνον ἄνθρωπον τὸν *ἀλλάζουν*, τὸν *πέρνουν* ἢ τὸν *λαβόνουν* (*) αἱ Ἀνεραΐδες. Εἰς

(*) Διὰ τῶν τριῶν τούτων ῥημάτων ἐκφράζει ὁ λαὸς τῆς νήσου τὴν βλάβην τὴν προσγινομένην εἰς τὸν ἰδόντα τὰς Ἀνεραΐδας, αἵτινες, κατά τινας χωρικοὺς λέγοντας ὅτι εἶδον αὐτὰς, εἶνε κατὰ μὲν τὰ ἄλλα ὅμοιαι ταῖς γυναιξὶ, πόδας ὅμως ἔχουσιν ὀνείους· συνηθέσταται δι' εἰσὶν αἱ φράσεις « τὸν ἐλάβωσαν ἡ Ἀνεραΐδες », τὸν ἐπῆραν ἡ Ἀνεραΐδες », « τὸν ἄλλαξαν ἡ Ἀνεραΐδες », « κάνει σὰν παρμένος » ἀπὸ τὰς Ἀνεραΐδας δηλ. παρμένος· λέγονται δὲ πάντα ταῦτα ἐπὶ ἀνθρώπου ὅστις αἰφνιδίως ἐγένετο ἠλίθιος καὶ οἱονεὶ ἀφῃρημένος· αἱ ἐκ τῆς ὄψεως δηλ. τῶν Ἀνεραΐδων βλάβαι εἰσὶ μᾶλλον νοεραί· ἀείποτε δὲ παρίστανται εἰς τὴν φαντασίαν τοῦ λαοῦ ὡς κακοποιὰ ὄντα, ὡς Ἐριννύες μᾶλλον, διὸ ἀποκαλεῖ αὐτὰς ὁ λαὸς οὐχὶ διὰ τοῦ κυρίου αὐτῶν ὀνόματος, ἀλλὰ Καλαὶς Κεράδες, οἱονεὶ ἐξευμενίζων αὐτὰς μᾶς ἐνθυμίζει τὰς Εὐμενίδας ἢ Σεμνὰς Θεὰς τῶν παλαιῶν.

ἐποχὴν λοιπὸν οὐχὶ λίαν μεμακρυσμένην τῆς ἡμετέρας, ὁπόταν βρέφος ἠσθένει καὶ αἱ περὶ αὐτὸ εἰλείθυιαι ἐξήντλουν ὅλα τὰ μέσα τῆς θεραπείας των, τὸ δὲ βρέφος ἐξηκολούθει ἡμέραν παρ' ἡμέραν φθίνον, ἐπίστευον ὅτι τὸ δυστυχὲς καὶ ἀθῷον πλάσμα δὲν πάσχει ἀπὸ νόσημα προερχόμενον ἐκ τῆς ἀσθενοῦς ἀνθρωπίνης φύσεως αὐτοῦ, ἀλλ' ὅτι *τὸ ἐπῆραν ἡ Ἀνεραΐδες*. Καὶ λοιπὸν διὰ νὰ βεβαιωθῶσι περὶ τούτου ἀπεγύμνουν τὸ ἄθλιον βρέφος καὶ τὸ ἄφιναν ὡς ἐξῆλθεν ἐκ κοιλίας μητρὸς αὐτοῦ, εἶτα ἔφερον καὶ ἐπέθετον αὐτὸ ἐπὶ τοῦ ψυχροῦ μαρμάρου τῆς ἁγίας τραπέζης τῆς Φανερωμένης. Ἔπρεπε δὲ τὸ ἀτυχὲς πλάσμα νὰ μένῃ μίαν ὁλόκληρον νύκτα εἰς τὴν φρικτὴν ἐκείνην θέσιν, τὸ δὲ πρωῒ ἐπανήρχοντο οἱ γονεῖς αὐτοῦ· καὶ ἂν μὲν τὸ βρέφος ἔζη, τότε δὲν τὸ εἶχαν *παρμένο* ἡ Ἀνεραΐδες, ἑπομένως ἔπασχε νόσημα θεραπεύσιμον καὶ οἱ γονεῖς ἐλάμβανον πάλιν αὐτὸ καὶ ἐξηκολούθουν περιποιούμενοι, ἐὰν δὲ τὸ τέκνον των τὸ εἶχαν *παρμένο* ἡ Ἀνεραΐδες καμμία ἀνθρώπινος δύναμις δὲν ἠδύνατο νὰ τὸ σώσῃ. Ἐννοεῖται δὲ ὅτι σπανιώτατα ἐπέζων τὰ δυστυχῆ βρέφη μετὰ τοιαύτην σκληρὰν δοκιμασίαν.

ΑΡ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

Σημ. Πρβλ. Ν. Γ. Πολίτου, αὐτ. σ. 102 κε.

---

## Ἄνθρακες ὁ θησαυρός.

Ὁ ὑπὸ τοῦ θείου ἢ ὑπό τινος ἁγίου εὐνοούμενος βλέπει κατ' ὄναρ ὅτι εἰς τὴν δεῖνα θέσιν ὑπὸ τὸ δεῖνα δένδρον ἢ ὑπὸ τὸν δεῖνα φράκτην εὑρίσκεται θησαυρός· ὁ τὸ τοιοῦτον ὀνειρευθεὶς εὐτυχὴς θνητὸς ἀνίσταται τὸ πρωῒ τῆς ἑπομένης ἡμέρας καὶ παραλαβὼν μεθ' ἑαυτοῦ ἀλέκτορα ἀπέρχεται εἰς τὸ ὑποδειχθὲν αὐτῷ μέρος χωρὶς νὰ εἴπῃ εἰς οὐδένα οὔτε λέξιν. Ἀφ' οὗ φθάσῃ ἐκεῖ θύει τὸν ἀλέκτορα καὶ εἶτα σκάπτει καὶ εὑρίσκει τὸν θησαυρόν.

Ἂν ὅμως ὁ εὐτυχὴς οὗτος ἔχει τὴν ἀνοησίαν νὰ εἴπῃ τι περὶ τοῦ ὀνείρου του, τότε, ἐὰν ἀνασκάψῃ εἰς τὸ ἀποδειχθὲν μέρος, θέλει εὑρεῖ εὐτελῆ σιφνιακὴν χύτραν πλήρη ἐσβεσμένων ἀνθράκων.

Λέγεται ὅτι ἄνθρωπός τις ὠνειρεύθη τοιοῦτον ὄνειρον, καὶ ὅτι ἐγερθεὶς τὸ πρωὶ δὲν εἶπε μὲν εἰς οὐδένα τὸ ὄνειρόν του, ἀλλ' ἐλησμόνησεν ὁ δυστυχὴς ὡς ἐκ τῆς μεγάλης του συγκινήσεως διὰ τὴν ἀπροσδόκητον ταύτην εὔνοιαν τοῦ Θεοῦ, νὰ παραλάβῃ μεθ' ἑαυτοῦ τὸν ἀλέκτορα. Ὅτε ἔφθασεν εἰς τὸ ὑποδειχθὲν μέρος ἐνθυμήθη τὸ σφάλμα· νὰ ἐπιστρέψῃ ὀπίσω ἦτο δύσκολον διότι τὸ διάστημα ἦτον οὐχὶ μικρόν, τεσσάρων ὡρῶν δρόμος, ἔπειτα ἴσως ἤθελε διεγείρει καὶ τὰς ὑπονοίας τινὸς τῶν γειτόνων του, ὅστις δυνατὸν νὰ εἶχε τὴν αὐθάδειαν νὰ τὸν παρακολουθήσῃ καὶ ἄκοντος αὐτοῦ· ἤξευρε δὲ ὅτι ὁ Ἑρμῆς ἦτον ἀμείλικτος καὶ ὅτι ἀπήτει ἐξάπαντος αἷμα ἀντὶ τοῦ πλουσίου δώρου, ἄλλως ἠδύνατο πάραυτα διὰ τῆς ῥάβδου του νὰ μετατρέψῃ τὸ πολύτιμον δῶρον του εἰς ἀτελὲς ἀγγεῖον πλῆρες ἐσβεσμένων ἀνθράκων· ἐννοεῖται δὲ ὅτι οὐδόλως ἐσύμφερεν εἰς τὸν καλὸν χωρικόν μας ἡ παράδοξος αὕτη μετουσίωσις. Τέλος μετὰ ὀλίγων λεπτῶν σκέψιν ἔσυρε τὴν μάχαιράν του ἐκ τῆς ζώνης καὶ ἔκοψε τὴν γαστροκνήμην του.

Ὁ Ἑρμῆς λοιπὸν ἔπιεν αἷμα (ἀδιάφορον ἂν δὲν ἦτον αἷμα ἀλέκτορος) καὶ ἀπέδοσε τὸν θησαυρὸν σῶον, ἡ γαστροκνήμη ὅμως τοῦ δυστυχοῦς χωρικοῦ οὐδέποτε ἰάθη, ἀλλ' οὕτω τραυματίαν τὸν ἐδέχθη ὁ Πλούτων.

ΑΡ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

Σημ. Βλ. Ν. Γ. Πολίτου, αὐτ. σ. 149 κε.

---

## Ἡ Δρύμες.

Ἐὰν κατὰ τὰς ἓξ πρώτας ἡμέρας τοῦ Αὐγούστου (« ἕως οὗ ἀνάψῃ τὸ κανδῆλι τοῦ Χριστοῦ » τῆς Μεταμορφώσεως δηλ.) καὶ κατὰ

τὰς τρεῖς τελευταίας τοῦ αὐτοῦ μηνὸς πλύνῃ τις φόρεμα ἢ ἄλλο οἱονδήποτε ὕφασμα θέλει ἀπολέσει αὐτὸ, διότι θέλει διατρυπηθῆ παντοῦ. Ἐάν τις βυθίσῃ τοὺς πόδας του εἰς τὸ ὕδωρ κατὰ τὰς ἡμέρας ταύτας, οἱ πόδες του θέλουσι διατρυπηθῆ καὶ πληγωθῆ. τὸ κακὸν τοῦτο καλεῖται *Δρύμες* καὶ ἕως οὗ παρέλθωσιν ἡ Δρύμες οὔτε νὰ λουσθῇ τις εἶναι καλὸν οὔτε νὰ πλύνῃ τὰ φορέματά του.

ΑΡ. Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

Σημ. Βλ. Schmidt, ἔνθ. ἀν. σ. 130—131.

---

## Ἀντρειωμένοι.

Κατὰ διαφόρους καιροὺς πιστεύουσιν ὅτι γεννῶνται ἄνθρωποι ἐκτάκτου ἰσχύος (*Ἀντρειωμένοι*), οἵτινες φέρουσιν οὐρὰν καὶ εἰσὶ δασύτριχες (*λάσιοι*). Ἅμα ἐγεννᾶτο τοιοῦτος τις ἔπρεπεν ὁ πατήρ του νὰ ὑπάγῃ εἰς ἔρημον μέρος καὶ νὰ φωνάξῃ τρίς· « Ἀντρειωμένος ἐγεννήθηκεν· ἀκοῦστε τ' ὄρη καὶ βουνὰ καὶ μὴ τρομάξετε ». — Ὁ ἀντρειωμένος ἡλικιούμενος ἐκήρυττε πόλεμον κατὰ τῶν θηρίων καὶ τῶν ληστῶν καὶ καθίστατο ὁ τρόμος τῶν κακούργων. Τοιοῦτος λέγεται ὅτι ἦτο ὁ Διάκο-πολέμαρχος.

ΑΝΔΡ. Κ. ΧΟΥΜΗΣ.

---

## Περιπλανώμενος Ἰουδαῖος.

Πιστεύουσιν ὅτι ὁ ῥαπίσας τὸν Χριστὸν ὑποδηματοποιὸς ὅτε ἔφερε τὸν σταυρόν του ἐπλανᾶτο εἰς τὰ ὄρη τῆς Μαγνησίας κρημνιζόμενος πολλάκις ἐκ τοῦ ὕψους τῶν βράχων ἵνα φονευθῇ, τὸν ὠνόμαζον δὲ γέρω Κουτεντέ.

Α. Κ. ΧΟΥΜΗΣ.

---

## Καρδάμυλα.

Διηγοῦνται οἱ γέροντες τῶν Καρδαμύλων ὅτι ὅτε οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες ὑπήγαινον εἰς τὴν Τρῳάδα ἤῤῥαξαν ἔξωθεν τῆς πόλεως ὅπου ἤδη εἶναι ὁ λιμὴν *Μάρμαρο*. Πρὸς δὲ ὅτι ἦσαν ἄποικοι τῆς ἐν Λακωνίᾳ Καρδαμύλης.

Α. Κ. Χ.

---

## Νῆσοι Κολάσεως.

[ἐκ διηγήσεως γραίας τινὸς ἐκ Καρδαμύλων.]

Πρὸ πολλῶν ἐτῶν, θὰ εἶναι ἑκατὸν πενῆντα, τὸ καΐκι τοῦ Γέρω Λαιμοῦ ἐπήγαινε διὰ τὴν Ῥόδον, εἰς τὸ πέλαγος δὲ τοὺς ἔπιασε φουρτοῦνα, ἐκινδύνευον, καὶ ὡς ἐκ τούτου κατέφυγον εἴς τι ἄγνωστον νησίδιον· ἐκεῖ ἄῤῥαξαν, ἐξῆλθον εἰς τὴν ξηρὰν παρῆλθεν ὀλίγη ὥρα ὅτε ἅμα ἐξημέρωσε βλέπουσιν ἐξαίφνης τρία μουλάρια φορτωμένα τὰ ὁποῖα κατέβαινον ἀπὸ τὸ ὄρος καμπτόμενα ὑπὸ τὸ βάρος τριῶν λίθων ἕκαστον· ἅμα ἔφθασαν εἰς τὸ παραθαλάσσιον ἔστρεψαν φορτωμένα καὶ ὑπῆγον ὅπου εἶχον ἔλθει, μετ' ὀλίγον ἐπέστρεψαν πάλιν φορτωμένα καὶ ἔκαμαν τὸ αὐτό· τοῦτο τὸ ἐπανέλαβον πολλάκις. Οἱ ναῦται βλέποντες τοῦτο τὸ παράδοξον δηλαδὴ μόνα των τὰ μουλάρια νὰ πηγαινοέρχωνται φορτωμένα δίχως κανεὶς νὰ φαίνεται ὁδηγῶν αὐτὰ ἢ φορτώνων, συνεθεωροῦντο· ἐννόησαν δ' ἀμέσως ὅτι κάτι ἔκτακτον συνέβαινε· εἷς μάλιστα τούτων πλησιάσας ἓν τῶν μουλαρίων τὸ ἐκτύπησε διὰ τῆς ῥάβδου, τὴν ὁποίαν ἐκράτει· τότε στραφὲν τοῦτο δι' ἀνθρωπίνης φωνῆς τῷ εἶπε τὰ ἑξῆς « Μὴ μοῦ κτυπᾷς, ἐξάδελφε », τότε δὲ οὗτος τρομάξας ἐσταμάτησε καὶ τὸ παρετήρει· τοῦτο τῷ προσέθηκε « Σοὶ φαίνεται παράδοξον ὅτι ἐγὼ σὲ ὀνομάζω ἐξάδελφον, μάθε λοιπὸν ὅτι ἐγὼ δὲν εἶμαι μουλάρι γεννησιμνὸ (ἐκ γενετῆς) ἀλλ' εἶμαι ἄνθρωπος κολαζό-

μενος, εἶμαι ὁ Παπᾶ Μ . . . ἐξάδελφός σου ὅστις ἐσυκοφάντησα πολλοὺς πολλάκις ψευδορκήσας, ταῦτα δὲ εἶναι δύο ἕτεροι φίλοι συμπατριῶταί μας (καὶ εἶπε τὰ ὀνόματά των), ἐπίσης κολαζόμενοι. Ὁ τόπος δὲ οὗτος ὀνομάζεται Καϋμένη καὶ εἶναι πλησίον τῆς Σαντορίνης, πηγαίνετε εἰς τὴν πατρίδα μας καὶ νὰ κάμητε ψυχικὰ μήπως αἱ ψυχαί μας αἰσθανθῶσιν ἀνακούφισίν τινα.

Α. Κ. ΧΟΥΜΗΣ.

---

## ΠΡΟΛΗΨΕΙΣ ΚΑΙ ΔΟΞΑΣΙΑΙ.

### Οἱ βρουκόλακες.

Ἐάν τις κατὰ τὰς τελευταίας τῆς ζωῆς του στιγμὰς (ὅταν *ψυχομαχᾷ* (¹) καθὼς λέγουσιν οἱ νησιῶται) ἤθελε βλασφημήσῃ ἑαυτόν, ἢ ἄλλος ἐχθρικῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενος ἤθελε βλασφημήσῃ αὐτὸν ψυχορραγοῦντα, μετὰ τὸν θάνατόν του ὁ οὕτω βλασφημηθεὶς *βρουκολακιάζει*. Τὸ σῶμα αὐτοῦ ἀδυνατεῖ νὰ διαλύσῃ ἡ γῆ, περιέρχεται δὲ τὴν νύκτα πνίγων τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ κτήνη· ἐν ὅσῳ ὁ εἰς τὸν διάβολον παραδοθεὶς κατὰ τὰς τελευταίας τῆς ζωῆς του στιγμὰς δὲν εὑρίσκει ἡσυχίαν ἐν τῷ Ἅδῃ, ἀλλὰ περιέρχεται κακοποιῶν ἀνθρώπους καὶ κτήνη, ἐπέρχεται κατὰ τῆς δυστυχοῦς πόλεως ἐν ᾗ ἐτάφη πανώλης, τύφος, πυρετοὶ καὶ πάντα τὰ ἐπιδημικὰ νοσήματα, τὰ σπαρτὰ καταστρέφονται, τὰ ἄνθη καταβιβρώσκουσιν οἱ σκώληκες, εἰς τὰ ποίμνια ἐπέρχεται φθορά, οἱ δὲ κύνες ἀγεληδὸν περιπλανώμενοι εἰς τὰς ὁδοὺς ὠρύονται ἀπαισίως. Ἐν τοιαύτῃ ἐλεεινῇ τῆς χώρας καταστάσει μόνη ἡ θρησκεία δύναται νὰ προσέλθῃ ἀρρωγὸς καὶ δὴ διὰ τῶν ἀνωτέρων αὐτῆς λειτουργῶν·

---

(¹) Ψυχομαχῶ, ἀγγελοφοροῦμαι καὶ ἀγγελοχρούομαι εἰσὶ ταὐτόσημα σημαίνοντα τὴν τοῦ ψυχορραγοῦντος ἀγωνίαν.

ἁπλοῦς *παπᾶς* οὐδὲν δύναται νὰ κατορθώσῃ· πρέπει νὰ προσέλθῃ ὁ Ἀρχιερεὺς μετὰ δώδεκα ἱερέων νὰ κλίνῃ γόνυ ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ τρομεροῦ βρουκόλακα καὶ ἐκεῖθεν νὰ ἐπικαλεσθῇ τὸν πολυεύσπλαγχνον ὅπως οἰκτείρῃ τὸ πλάσμα του· συνήθως διὰ τῆς ἱεροτελεστίας ταύτης ὁ βρουκόλακας ἀναπαύεται τὴν αἰωνίαν ἀνάπαυσιν, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ διαλύεται εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη. Πολλοὶ μάλιστα διηγοῦνται ὅτι ἐν ᾧ ὁ ἀρχιερεὺς προσηύχετο ἐπὶ τοῦ τάφου ἤκουον τὸν κροταλισμὸν τῶν κοκκάλων ἀποσπωμένων ἀπ' ἀλλήλων. Ὅπου ὑπάρχουσιν ἐρείπια ἐκεῖ ὁ τόπος εἶναι *στοιχειωμένος* (¹)· εἰς τὴν θέσιν Κλίμα ὅπου ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια τῆς ἀρχαίας πόλεως ὑπάρχουσι *στοιχειά*, ἐκεῖθεν δὲν πρέπει νὰ διέλθῃ τις νύκτα οὔτε κατὰ τὸ μεσημέριον ἀκριβῶς, μάλιστα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν κυνικῶν καυμάτων, διότι τότε γυρίζουν οἱ *Μεσημεργιάται*, εἶδος τι φαντασμάτων οὕτω καλούμενον. Ὅστις διέλθῃ κατὰ τὰ ὥρας ταύτας ἐκεῖθεν *λαβόνεται* (²)· Ἡ Ζεφυριὰ ἢ Παλαιὰ χώρα, ἀφ' οὗ μάλιστα κατεστράφη ἕνεκα ἀρχιερατικῆς κατάρας εἶναι πλήρης βρουκολάκων. Ζωηρὰ διαμένει εἰσέτι ἡ μνήμη ἀνθρώπου τινὸς *Κουβέλου* ὀνομαζομένου, ὅστις ἐβρουκολάκιασε, διότι κατὰ τὰς τελευταίας τῆς ζωῆς του στιγμὰς ἐβλασφήμησεν αὐτὸς ἑαυτόν· ὁ Κουβέλος ἀποθανὼν περιήρχετο ἡμέραν καὶ νύκτα τοὺς ἀγροὺς καὶ τὴν πόλιν πνίγων ἢ κατασπαράττων ἀνθρώπους καὶ κτήνη· ἑσπέραν τινὰ κατακλιθεὶς ὁ ἀδελφὸς τοῦ Κουβέλου ὑγιὴς εὑρέθη τὴν πρωΐαν νεκρὸς ἐπὶ τῇ κλίνῃ του· στίγματα δὲ μελανὰ περὶ τὸν λαιμὸν αὐτοῦ ἐμαρτύρουν ὅτι οἱ κατηραμένοι τοῦ Κουβέλου δάκτυλοι ἔπνιξαν αὐτόν· βρέφη ἀπέθνησκον σωρηδὸν καὶ

---

(¹) **Στοιχειωμένος τόπος**, τόπος ἔνθα ὑπάρχουσι **στοιχεῖα**, ἅτινα καὶ φαντάσματα καὶ **δουλιατὰ** καὶ **δουλιάσματα** καλοῦνται καὶ ῥῆμα ὑπάρχει **δουλιῶ** (δειλιῶ) φοβοῦμαι τὰ δουλιάσματα.

(²) **Λαβόνομαι** εἰς τὴν Μηλίαν διάλεκτον σημαίνει προσβάλλομαι ὑπὸ φαντασμάτων, βρουκολάκων καὶ τῶν τοιούτων «ὁ δεῖνα ἔχει **λάβωμα**» λέγουσι· δηλ. προσεβλήθη ὑπὸ φαντάσματος ἢ Ἀνεραΐδος τινός.

αἰφνιδίως πάντοτε, γυναῖκες ἐγκυμονοῦσαι ἀπέβαλον· ποίμνια ὁλόκληρα εὑρέθησαν νεκρά· οὐδὲ τοῦ ἀρχιερέως αἱ δεήσεις ἴσχυσαν νὰ καθησυχάσωσι τὸν τρομερὸν βρουκόλακα. Γέρων τις τότε συνεβούλευσε νὰ ἀνατάμωσι τὸ σῶμα τοῦ Κουβέλου, ν' ἀποσπάσωσι τὴν καρδίαν του, νὰ τὴν καύσωσι καὶ τὴν τέφραν νὰ σκορπίσωσιν εἰς τοὺς ἀνέμους, τὸ δὲ σῶμα αὐτοῦ νὰ ἐμβάλλωσιν εἰς σάκκον καὶ νὰ τὸ ῥίψωσιν εἰς τὸ ἀνοικτὸν πέλαγος. Προσῆλθον τότε καὶ ἐξέθαψαν τὸ πτῶμα· ἦτο φοβερόν, τὴν ὄψιν μέλαν, ἔχον τοὺς ὄνυχας σπιθαμιαίους τὸ μέγεθος καὶ βεβαμμένους διὰ τοῦ αἵματος τῶν θυμάτων του, τὴν κόμην μακρὰν καὶ τὰ βλέμματα ἄγρια· ἔσχισαν αὐτὸ καὶ ἀποσπάσαντες τὴν καρδίαν τὴν ἔκαυσαν, τὸ δὲ πτῶμα ἐμβαλόντες εἰς σάκκον ἀπεβίβασαν εἴς τι πλοῖον ὅπερ ἐξελθὸν τοῦ λιμένος ἔρριψεν αὐτὸ εἰς τὴν θάλασσαν, ἀλλὰ καὶ ὅτε ἐρρίφθη εἰς τὴν θάλασσαν τοσαύτη δίνη καὶ τοσοῦτος ἐγένετο πάταγος ὥστε παρ' ὀλίγον νὰ βυθισθῇ τὸ πλοῖον αὔτανδρον. Ἔκτοτε ὁ Κουβέλος δὲν ἔλαβε τὴν καλοσύνην νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν νῆσον, ἀκόμη ὅμως καὶ τὴν σήμερον αἱ μητέρες ἀπειλοῦσι τὰ κλαυθμυρίζοντα τέκνα των λέγουσαι ὅτι ἔρχεται ὁ Κουβέλος.

ΑΡ. Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

---

## Αἱ δι' ἐπῳδῶν θεραπεῖαι.

Γνωστὸν ὅτι ἐν πάσῃ χώρᾳ, ἐν ᾗ εἰσέτι ὁ πολιτισμὸς δὲν ἐρριζοβόλησεν, ὑπάρχει τάξις τις ἀνθρώπων, ἐκ γραϊδίων κυρίως συνισταμένη, οἵτινες ἐπαγγέλλονται τὴν ἀνθρωποσώτειραν τοῦ Ἀσκληπιοῦ τέχνην. Αἱ *ἐξοχότητες* αὗται ἔχουσι καὶ ἴδιον *ἰατρικὸν γλωσσάριον* καὶ ἤθελεν εἶναι τοῦ κόπου ἀντάξιον ἐάν τις, εἰδήμων τῶν ἐπιστημονικῶν ὀνομάτων τῶν διαφόρων φυτῶν τὰ ὁποῖα οἱ ἄνθρωποι οὗτοι μεταχειρίζονται πρὸς θεραπείαν τῶν διαφόρων νοσημάτων, συνήθροιζε καὶ τὰ ὀνόματα δι' ὧν

οὗτοι ὀνομάζουσι τὰ φυτὰ ταῦτα, ὡς καὶ τὰ ὀνόματα τῶν διαφόρων νόσων, ἃς διὰ τῶν φυτῶν τούτων θεραπεύουσιν.

Ἐκτὸς ὅμως τῶν ὑλικωτέρων τούτων φαρμάκων, εἰς ἃ πολλάκις ἀποδίδουσιν ὑπερφυσικάς τινας καὶ ἀλλοκότους ἰδιότητας (¹) ἔχουσι καὶ ἄλλα μέσα θεραπείας, τὰς ἐπῳδάς, καὶ τὴν δι' ἐπῳδῶν θεραπείαν ταύτην ἐκφράζουσι διὰ τῆς Βυζαντινῆς λέξεως *γητεύω*, ὅπερ σημαίνει, τοὐλάχιστον ἐν τῇ πατρίδι μου Μήλῳ, «δι' ἐπῳδῶν θεραπεύω τινά». Γητεύουσι δὲ κυρίως πάντα τὰ λεγόμενα *βγαρτὰ* ἢ *πονέματα*, ὧν εἴδη εἶνε ὁ *ἀγλιάθορας*, ὁ *τυφλαγιάθορας* (=οἴδημα ἁπλοῦν ἄνευ πύου), τὸ *καρφί*, τὸ *καρβούνι* (= ἄνθραξ), καὶ ἐν γένει πάντα τὰ πυώδη τοῦ σώματος ἐκφύματα τὰ ἔχοντα *ἀπόστημα* (=ἐναποτεταμιευμένον πύον) καὶ τοῦ ὁποίου *ἀποστήματος* ἐκρεύσαντος τὸ βγαλτὸ *σακκουλιάζει*, ἤτοι μένει σάκκος κενός.

Ἐπίσης καὶ τὴν νόσον *φάουσαν* (=*φαγεδαίνην νόσον* Σοφοκλ. ἐν Φιλοκτήτῃ) καὶ τὴν νόσον ἐρισίπελας, ἣν *ρετσιμπίλα* ὀνομάζουσιν καὶ τοὺς διαφόρους τῆς κοιλιας πόνους δι' ἐπῳδῶν θεραπεύουσι. Τὰς ἐπῳδάς, ἃς λέγουσιν, ἄλλοτε ἄλλας, κατὰ τὸ νόσημα τὸ ὁποῖον πρόκειται νὰ θεραπεύσωσι, μετὰ πολλῆς δυσκολίας ἐκμυστηρεύονται εἰς ἄλλους. Μετὰ πολλὰ βάσανα ἔπεισα γραίαν τινὰ νὰ μοὶ εἴπῃ τὴν ἑξῆς ἀνούσιον ἐπῳδήν, ἣν λέγουσιν ὅταν ἀλγῇ τις τὴν κοιλίαν. Τοὺς πόνους δὲ τῆς κοι-

(¹) Οὕτω περὶ τῆς λεγομένης φυστουλόριζας ἤτοι τῆς ῥίζης ἐκείνης δι' ἧς θεραπεύουσι τὸν φύστουλα (=συρίγγιον) λέγουσι παράδοξά τινα· ὅτι δηλ. ἡ ρίζα αὕτη ἔχει σχῆμα βρέφους ἄρρενος ἢ θήλεος, ὅτι δὲν πρέπει νὰ ἐκριζώσῃ αὐτὴν ἄνθρωπος διότι ἀμέσως ἀποθνήσκει, ἀλλ' ἀφ' οὗ περισκάψῃ αὐτὴν νὰ τὴν δέσῃ διὰ τῆς μιᾶς ἄκρας σχοινίου τὴν ἑτέραν ἄκραν νὰ δέσῃ εἰς τὸν πόδα ὄνου ἢ ἡμιόνου, εἶτα δὲ νὰ βιάσῃ τὸ ζῶον νὰ περιπατήσῃ καὶ οὕτω νὰ ἐκριζώσῃ αὐτήν, ἀμέσως ὅμως τὸ ταλαίπωρον ζῶον ἀποθνήσκει, ἡ δὲ ρίζα ἀποσπωμένη ἐκ τῆς γῆς κλαυθμυρίζει ὥσπερ βρέφος, Εἶτα δὲ πρέπει μετὰ πολλῆς προσοχῆς νὰ περιτυλιχθῇ ἐντὸς χειρομάκτρου καὶ νὰ μεταφερθῇ καὶ παραδοθῇ εἰς τὸν σοφὸν Μαχάονα, ὅστις γινώσκει νὰ παρασκευάζῃ αὐτὴν πρὸς θεραπείαν τοῦ φύστουλα.

λίας ὀνομάζουσι *γαστέρα* ἀποκαλοῦντες τὸ νόσημα ἐκ τῆς ἕδρας αὐτοῦ. Ἡ ἐπῳδὴ εἶνε ἡ ἑξῆς·

« Γαστὴρ γαστέρα τρομερὲ,
» Τρομερὲ καὶ φοβερέ!
» Κάτω 'ς τὸ γιαλὸ κάτω 'ς τὸ περιγιάλι
» Εἶνε τρία σκουτελάκια
» Τ'ὤνα μέλι τ'ἄλλο γάλα, τ'ἄλλο τ' ἄντερα τ' ἀνθρώπου
» Φάε μέλι, φάε γάλα κι' ἄφες τ' ἄντερα τ' ἀνθρώπου ».

Ὅταν δέ τις εἶνε λίαν ἰσχνὸς τὸν συμβουλεύουσιν, ἅμα ἴδῃ τὴν νέαν σελήνην νὰ λέγῃ τὰ ἑξῆς·

« Προσκυνῶ σε νιὸ φεγγάρι
» Δόξα νἄχῃ ποῦ σὲ κάνει,
» Ὡς γεμίζεις νὰ γεμίζω
» Κι' ὡς ἀνθεῖς νὰ λουλουδίζω ».

Τοῦτο πρέπει νὰ ἐπαναληφθῇ εἰς τρεῖς κατὰ σειρὰν νουμηνίας.

Πρὸς ἐξάλειψιν δὲ τῶν σαρκωδῶν ἐκφυμάτων τὰ ὁποῖα συνήθως ἐκφύονται εἰς τὰς χεῖρας καὶ τὰ ὁποῖα οὐδεμίαν ἄλλην ἐνόχλησιν φέρουσιν εἰμὴ ἀσχημίαν, λέγουσι τὴν ἑξῆς ἐπῳδὴν πρὸς τὴν σελήνην πάλιν ἀποτεινόμενοι καὶ πρὸς τὰ ἄνθη.

« Προσκυνῶ σε νιὸ φεγγάρι,
» Δόξα νἄχῃ ποῦ σὲ κάνει,
» Βασιλικοὶ καὶ μυρωδιαῖς
» Νὰ χαθοῦν ἡ μ ε ρ μ η γ κ ι α ῖ ς ».

*Μερμηγκιαῖς* δὲ ὀνομάζουσι τὰ ἐκφύματα ταῦτα, διότι ἐκφύονται εἰς πλῆθος μέγα δίκην μυρμήκων.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

## Περὶ Ὀρνιθοσκουντούφλας.

Εἴς τινας τῶν νήσων ὑπάρχει ἰδέα τις ὅτι ὅστις πίει ὕδωρ ἐξ οὗ προηγουμένως εἶχε πίει ὄρνις ἀσθενεῖ, ἀσθένειαν καλου-

μένην όρνιθοσκουντούφλαν. Δὲν βλέπει ἀμέσως μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, τὰ ὦτά του βοΐζουν. Κυρίως τοῦτο πάσχουν οἱ παῖδες, τὸ δὲ φάρμακον ταύτης εἶναι τὸ ἑξῆς·

Διάφοροι παῖδες λαμβάνουσι τὸν ἀσθενοῦντα, ὁ πρεσβύτερος τὸν φορτώνεται καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῶν ἄλλων ψάλλει.

« Τὸ μικρὸ τὸ Δημητράκη (Γιανάκη ἢ ὅ,τι εἶναι τὸ ὄνομα τοῦ ἀσθενοῦς)<br>
» Ἔχει ὀρνιθοσκουντούφλαις<br>
» Κι' ὅποιος δὲν τοῦ 'πῇ νὰ γιάνῃ<br>
» Αὔριον βράδυ ν' ἀποθάνῃ ».

Εἰς ἄλλα μέρη τὸ ἰατρικὸν εἶναι τὸ ἑξῆς: λαμβάνουν καρδίαν μαύρου ἀρνίου τὴν ὁποίαν ὠμὴν ρίπτουσιν εἰς μαῦρον πετεινόν, καὶ ἀφ' οὗ τὴν κεντήσει τρὶς τὴν ψήνουσι καὶ τὴν τρώγει ὁ ἀσθενής.

ΑΝΔΡ. Κ ΧΟΥΜΗΣ.

---

## Οἱ Κληδονισμοί.

Τὸ ἑσπέρας τῆς 23 Ἰουνίου μετὰ τὸν ἑσπερινὸν τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ *Κλήδονα* χύνουσιν ὕδωρ ἐντὸς λαγήνου, ἡ ὁποία πρέπει νὰ εἶναι *ἄσυρτος*, ἀμεταχείριστος δηλαδή, καὶ εἰς τὸ ὕδωρ τοῦτο ρίπτουσιν αἱ νεάνιδες μῆλα κεκοσμημένα διὰ χρυσῶν ἐλασμάτων, ἕκαστον τῶν ὁποίων ἔχει ἰδιαίτερόν τι γνώρισμα δι' οὗ γνωρίζεται εἰς τίνα ἀνήκει. Εἶτα καλύπτουσι τὸ ἀγγεῖον διὰ κοκκίνου ὑφάσματος καὶ ἐκθέτουσιν αὐτὸ εἰς τὸ ὕπαιθρον *διὰ νὰ τὸ ἰδοῦν τὰ ἄστρα* καὶ ἀφίνουσιν αὐτὸ δι' ὅλης τῆς νυκτός. Ἐννοεῖται ὅτι πολλάκις τὸ ἀγγεῖον γίνεται ἄφαντον ὑπὸ τῶν περιπολούντων νέων καὶ τότε αἱ δυστυχεῖς νεάνιδες χάνουσι *καὶ τ' αὐγὰ καὶ τὰ καλάθια*. Ὅταν ὅμως τὸ ἀγγεῖον εὐτυχῶς *ξημερωθῇ* εἰς τὴν θέσιν εἰς ἣν ἀφ' ἑσπέρας ἐτέθη τότε συναθροίζονται περὶ αὐτὸ αἱ νεάνιδες, ὅσαι ἔρριψαν μῆλον ἐντὸς

τῆς λαγήνου, ἡ δὲ καλλιφωνοτέρα αὐτῶν λέγει τὸ ἑξῆς δίστιχον ἐν' ᾧ ἀποσπῶσι τῆς λαγήνου τὸ κόκκινον ἐπικάλυμμα·

« Ἀνοίξετε τὸν Κλήδονα 'ς τ' Ἅϊ Γιαννιοῦ τὴ χάρι
» Σήμερα φανερόνεται ὁ νιὸς ποῦ θὰ μὲ πάρῃ ».

Εἶτα ᾄδουσι κατὰ σειρὰν αἱ νεάνιδες δίστιχα· μετὰ τὸ τέλος δὲ ἑκάστου διστίχου ἐξάγει μικρά τις κορίσκη ἀνὰ ἓν μῆλον· ἀφ' οὗ δὲ ἐκβάλλωσιν ἅπαντα τὰ μῆλα, πίνουσιν ἑκάστη ἐξ αὐτῶν ὕδωρ ἐκ τῆς λαγήνου καὶ κρατοῦσαι αὐτὸ εἰς τὸ στόμα τρέχουσιν ἄλλη εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας, ἄλλη εἰς τὰ παράθυρα καὶ ἄλλη εἰς τὴν αὐλήν· ἐάν τις κατὰ τύχην διαβάτης διερχόμενος ἐκφωνήσῃ ἓν οἱονδήποτε ὄνομα, Ἀντώνιε παρ. χ. τοῦτο τὸ ὄνομα θὰ ἔχει ὁ μέλλων σύζυγος ἐκείνης ἥτις ἤκουσε τὸ παρὰ τοῦ διαβάτου προφερθὲν ὄνομα. Ἐπειδὴ δὲ ἐν ὅσῳ κρατοῦσι τὸ ὕδωρ εἰς τὸ στόμα δὲν δύνανται νὰ ὁμιλήσωσι καλοῦσι τοῦτο *ἀμίλητο νερό*. Τὸ δὲ ἐναπολειφθὲν ἐντὸς τῆς λαγήνου ὕδωρ χύνουσιν ἐντὸς ὑαλίνης φιάλης διαφανοῦς καὶ κατόπιν ρίπτουσιν ἐντὸς τῆς αὐτῆς φιάλης τὸ λευκὸν τοῦ ᾠοῦ τὸ ὁποῖον ἀμέσως σχηματίζει διάφορα νεφέλια. Τὰ νεφέλια ταῦτα, ἀναλόγως τῆς ζωηρότητος τῆς φαντασίας καὶ τῶν συμπαθειῶν τῆς πιούσης τὰ πειράματα ταῦτα νεάνιδος, σχηματίζουσιν ἐντὸς τῆς φιάλης διαφόρους ἀνθρωπίνους μορφάς· καὶ ἐὰν μὲν ὁ ἐραστὴς τῆς κόρης εἶναι ἄνθρωπος *διαβασμένος*, πεπαιδευμένος δηλ. θέλει σχηματισθῆ νεανίας κρατῶν βιβλίον ἢ γράφων ἐπὶ τραπέζης· ἐὰν ὁ ἐραστὴς αὐτῆς εἶναι ναυτικὸς σχηματίζεται πλοῖον ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἵσταται ἄνθρωπος κρατῶν τὸ πηδάλιον ἢ τὴν ἄγκυραν, ἐὰν ξυλουργός, σχηματίζεται ἄνθρωπος κρατῶν πέλεκυν, καὶ οὕτω καθεξῆς. Μετὰ μεσημβρίαν δὲ πάλιν ρίπτουσιν ἐντὸς τῆς αὐτῆς λαγήνου καὶ τοῦ αὐτοῦ ὕδατος τὰ μῆλα καὶ πάλιν περικυκλόνουσιν αὐτὸ καὶ ᾄδουσαι δίστιχα ἐξάγουσιν ἀνὰ ἓν μῆλον· τότε ὅμως ἡ λάγηνος πρέπει νὰ τεθῇ εἰς *τρίστρατο*. Κόπτουσι δὲ καὶ ἀγρίαν ἀκάνθην (*γαϊδουράγκαθο*) τὴν ὁποίαν περικαίουσιν εἰς τὸ φῶς τοῦ λύχνου καὶ οὕτω περικε-

καυμένην ἐκθέτουσιν εἰς τὴν δρόσον τῆς νυκτός· ἐὰν ἡ ἄκανθα εἰς τὸ διάστημα τῆς νυκτὸς ἐξανθίσῃ, ὥσπερ ἡ ῥάβδος τοῦ Ἀαρὼν ἡ βλαστήσασα, τότε ἡ κόρη θέλει νυμφευθῇ ἀφεύκτως ἐντὸς τοῦ ἔτους.

Κατὰ δὲ τὴν 25 Νοεμβρίου, ἑορτὴν τῆς ἁγίας Αἰκατερίνης λαμβάνουσι τρεῖς δράκας ἀλεύρου καὶ τρεῖς ἅλατος ἀπὸ τρεῖς γυναῖκας, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ εἶναι ὑπανδρευμέναι, ἀλλὰ *μονοστέφαναις*, δηλ. ἅπαξ μόνον ὑπανδρευμέναι. Ἐκ τοῦ ἅλατος καὶ τοῦ ἀλεύρου κατασκευάζει ἡ κόρη πλακοῦντα, ὃν φαγοῦσα κατακλίνεται ἐπικαλουμένη τὴν Ἁγίαν Αἰκατερίνην διὰ τῶν ἑξῆς·

« Ἅγια μου Κατερίνα μου
» Ντετόρου θυγατέρα
» Ἄμε 'ς τὴν ἄρουλα
» 'ς τὴν κάρουλα
» 'ς τὴ Μαρμαροχρουσοπηγὴ
» Ποῦναι ἡ Μοῖρες τῶ(ν) Μοιρῶ(ν)
» Καὶ λούγονται καὶ νίβγονται (¹)
» Κι' ἀσημοκορδονίζουνται
» Κι' ἂν κι' ἐμένη ἡ 'δική μου
» Κι' ἂν εἶναι ἄξια καὶ καλὴ
» Πές της ν' ἄρχῃ νὰ μὲ βρῇ.

Καθ' ὕπνους βλέπει, ὡς εἶναι ἑπόμενον, ἀφ' οὗ φάγῃ τὸν πλακοῦντα ἀλατισμένον μὲ τὸ *παραπάνω*, ὅτι διψᾷ καὶ ὅτι εὑρίσκεται πλησίον ποταμῶν ἢ φρεάτων, διότι κατὰ τὴν παροιμίαν:

« Ὅπου πεινᾷ ψωμιὰ θωρεῖ κι' ὅπου διψᾷ πηγάδια ».

Ὃν τινα δὲ ἤθελεν ἴδῃ ὅτι τῇ προσφέρει ὕδωρ, οὗ ἡ μορφὴ εἶναι γνωστὴ ἢ καὶ ἄγνωστος εἰς αὐτήν, τοῦτον θέλει νυμφευθῇ.

ΑΡ. Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

Σημ. Βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Κλήδονες ἐν Παρθενῶνι. τόμ. Α'. Φυλ. Δ'. καὶ Ζ'.

---

(¹) λούγω = λούω, νίβγω = νίπτω ὡς ῥάβγω = ῥάπτω, σκάβγω = σκάπτω κτλ.

## Προλήψεις.

1. Ὀπ' ἀγαπᾷς κατούρησε ὅπου μισᾷς χτενίσου
καὶ ὅπου θέλεις νὰ χαθῇ κάτσε κουτσονυχίσου.

2. Ὅταν ἦσαι θυμωμένος ἢ βλέπεις τὸν γείτονά σου θυμωμένον ρίψε ζεστὸν νερὸν εἰς τὸ ὄξος σου ἂν θέλῃς νὰ γείνῃ δυνατόν· καὶ μάλιστα ἂν τύχῃ Παρασκευή.

3. Ὅταν εἰς τὸν οἶκόν σου εἰσέλθῃ *δαμαλάκι* καὶ πετᾷ πλησίον τῶν ὑέλων τῶν παραθύρων θὰ ἴδῃς συγγενῆ ἢ φίλον εἰς ἄλλην πόλιν κατοικοῦντα.

4· Ὅταν ἡ ὄρνιθα φωνάζει ὡς πετεινὸς κακὸν ἐν τῷ οἴκῳ προμηνύεται καὶ διὰ τοῦτο ἀμέσως τὴν σφάζουν.

5. Ἀνήμερα τοῦ Ἁγίου Βασιλείου μέλλων νὰ ὑπάγῃς εἰς τὴν ἐκκλησίαν ἔπαρε εἰς τὸ θηλάκιόν σου τρία ῥώδια· ἀφ' οὗ δὲ τελειώσῃ ἡ λειτουργία καὶ ἐπιστρέψῃς εἰς τὴν οἰκίαν σου ἐξάγεις τὰ *λειτουργημένα* ταῦτα ρώδια ἐξ ὧν τὸ ἓν ρίπτεις κάτω εἰς τὸ σανίδωμα ὥστε νὰ σκάσῃ καὶ ἡ οἰκία σου θὰ εὐτυχήσῃ καθ' ὅλον τὸ ἔτος. Τό ἄλλο τὸ τρώγεις μετὰ τῶν οἰκείων σου καὶ καθ' ὅλον τὸ ἔτος δὲν θ' ἀσθενήσῃ ὅστις ἔφαγεν ἐξ αὐτοῦ· καὶ τὸ τρίτον τὸ θέτεις εἰς τὸ βάθος τοῦ κιβωτίου σου καὶ μὴ φοβεῖσαι νὰ σοῦ φάγῃ ὁ ποντικὸς τὰ φορέματά σου!..

6. Τοῦ *σαββατογεννημένου* ἀνθρώπου ἡ κατάρα *πιάνει*.

ΔΗΜ. Ι. ΦΕΡΜΠΟΣ.

---

Πιστεύουσιν ὅτι ὁ ἐφιάλτης (βραχνᾶς) ἐκδιώκεται ἂν ὑπὸ τὸ προσκέφαλόν του ὁ καταλαμβανόμενος ὑπ' αὐτοῦ συνειθίζῃ νὰ θέτῃ μάχαιραν ἔχουσαν *μέλαιναν* λαβίδα (μαυρομάνικη) χιαστὶ μετὰ τῆς θήκης.

---

Ὅτι ὁ *πυριόβολος* διώκει τὰ φαντάσματα.

---

Ὅτι τὸ βόλι κυνηγεῖ τοὺς συνουσιαζομένους μετὰ γυναικῶν

καὶ τόσον πολὺ ὥστε δὲν τοὺς προφυλάττει οὐδὲ αὐτὸ τὸ *χαϊμαλὶ* (τίμιον ξύλον).

—

Ὅτι τὸ φυτὸν μανδραγόρας εἶναι ἔμψυχον, καὶ ἐκβάλλει φωνὰς ὅταν ἐκριζοῦται.

—

Ὅτι ὁ ἴκτερος (*χρυσῆ*) θεραπεύεται δι' οἴνου μέλανος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου θέτουσι φλωρὶ βενέτικον, καὶ τὸν ὁποῖον ἐπὶ τρεῖς νύκτας ἐκθέτουσιν εἰς τὴν δρόσον τῆς νυκτός.

—

Ὅτι ἡ φωνὴ τῶν περιστερῶν (*γουργούρισμα*) εἶναι *γρουσουζιὰ* διὰ τοὺς κατοικοῦντας, καθὼς καὶ οἱ κλαυθμοὶ τῶν κυνῶν προαναγγέλλουσι θάνατον ἐντὸς τῆς οἰκίας.

—

Πιστεύουσιν εἰς τὰ μάγια καὶ εἰς τὴν βασκανίαν, πρὸ πάντων τῶν μελαγχροινῶν ἀνδρῶν· καὶ θεωροῦσιν ὅτι εὐκολώτερον αἱ μαγγανεῖαι γίνονται ἂν τυχὸν περιπέσωσιν εἰς χεῖρας ἐχθροῦ τρίχες ἢ ὄνυχες ἐκείνου, καθ' οὗ γίνονται τὰ μάγια.

—

Ὅτι ἅμα ἀπέθνησκεν πλούσιός τις καὶ δὲν διένεμε *ψυχικὰ* (ἐλεημοσύνας), περιεπάτει κατ' ἔτος τὴν ἡμέραν τοῦ θανάτου του καὶ τρεῖς ἄλλας ἀνυπόδυτος.

—

Ὅτι τὰ ἐπὶ τῶν ὀνύχων λευκὰ στίγματα εἶναι σημεῖα καταρῶν τῶν γονέων.

—

Ὁ φονεὺς ἅμα ἐξετέλει τὸ ἔγκλημα ἔπρεπε νὰ *γλύψη* (λείξῃ) τὴν μάχαιραν, δι' ἧς διέπραξε τὸν φόνον, διότι ἄλλως τὸ αἷμα τὸν ἔσυρε.

Α. Κ. ΧΟΥΜΠΣ.

## Μαγεία.—Φίλτρα.

Ἡ κατασκευὴ φαρμάκων προξενούντων ἔρωτα ὑπῆρξεν ἡ προσφιλεστέρα ἐνασχόλησις τῶν μαγισσῶν καὶ τὸ κυριώτερον τοῦ ἐπαγγέλματός των μέρος. Ὁ Θεόκριτος πλάττει φαρμακεύτριαν αὐτὴν τὴν ἐγκαταλειφθεῖσαν ἐρωμένην, προσπαθοῦσαν νὰ ἀναζωπυρήσῃ διὰ τῶν γοητειῶν τὸν σβεσθέντα τοῦ Δέλφιδος ἔρωτα [1]· οὕτω νῦν αὐταὶ αἱ ἐρῶσαι γυναῖκες ἐνασχολοῦνται εἰς τὴν κατασκευὴν φίλτρων, μόνον δὲ οἱ ἄνδρες προστρέχουσιν εἰς μαγίσσας·

Νἄξερῃ μάγια νἄκανα, νὰ μάγευα τὸ νοῦ σου
νὰρχόμουνα νὰ σ' ἔσπερνα μέσ' ἀπὸ τοὺς γονιοῦς σου.

λέγει δημοτικόν τι δίστιχον [2].

Ἡ πίστις εἰς τὴν δύναμιν τῶν φίλτρων εἶναι γενικῶς ἐρριζωμένη παρὰ τῷ καθ' ἡμᾶς λαῷ· καὶ νομίζουσι μὲν ὅτι συμβαίνει ἐνίοτε νὰ ἐπιφέρωσι παραφροσύνην [3], οὐδέ ποτε ὅμως νὰ ἀποτύχωσι τοῦ σκοποῦ. Διὰ τοῦτο συνήθεις εἶναι αἱ ἐκφράσεις *τὸν ἢ τὴν ἐμάγεψε, τοῦ κάμανε μάγια* καὶ αἱ τοιαῦται [4] ἐπὶ ἔρωτος παραδόξου ἢ σφοδροῦ· ὅμοιαι ἐκφράσεις ἀπαντῶσιν ἐπὶ ἀναλόγων περιστάσεων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις καὶ τοῖς βυζαντινοῖς: « ὑπ' ἐκείνης τῆς καταράτου (τῆς Κλεοπάτρας) μεμα-

---

[1] Θεόκριτ. εἰδύλ. Β'.—Παρὰ ταῖς ἀρχαίοις καὶ αἱ μάγισσαι τῆς Θεσσαλίας ἐνομίζοντο ἐπιτήδειαι πρὸς κατασκευὴν φίλτρων, (Πλούταρχ. Γαμπαραγγέλμ. § 48. π. ἐκλελοιπότων χρηστ. 13.—Λουκιαν., ἑτερ. Διάλ. 1).

[2] Διανοτράγουδα. 1869 σ. 108.

[3] Τὸ αὐτὸ καὶ παρὰ τοῖς Βυζαντινοῖς ἐπιστεύετο: «Αἱ δὲ φαρμακεῖαι ἢ ἀναιροῦσιν, ἢ τῶν φρενῶν ἐξιστῶσι καὶ εὐκταῖον τὸν θάνατον ποιοῦσι τῷ πάσχοντι, ἂν ποτε ἀνασχήψειε, ἢ ταῖς γε προσήκουσι τῷ ἀνθρώπῳ, ἢ φίλτρου χάριν ἐνίοτε γινόμεναι, παραπαίειν καὶ οὕτω παρασκευάζουσιν» (Ματθ. Βλάσταρις ἐν Συλλογῇ Ῥάλλη τ. VI. σ. 360).

[4] Πρβλ. τὰ ἐν ἀρχῇ μνημονευθέντα δημώδη ᾄσματα καὶ Διανοτράγουδα σ. 88.

Μάγια μοὔχεις καμωμένα
καὶ τρελαίνομαι γιὰ σένα κλπ.

γεύται » λέγει περὶ τοῦ Ἀδωνίου Δίων ὁ Κάσσιος ἐν λ'. βιβλίῳ τῆς ἱστορίας του· ἡ Θεοδώρα, κατὰ τὸν Προκόπιον (1), *μαγγανείαις πολλαῖς κατείληφεν* τὸν Ἰουστινιανόν· *καταμαγευθεῖσα* δὲ ἡ ἰδία ὑπὸ Πέτρου Βερποάμη ἀκούσιον αὐτῷ εὐνοϊκῶς εἶχε(2). Περὶ τῶν γυναικῶν τῆς Ῥώμης λέγει τὰ ἑξῆς ὁ Ἰουβενάλης (3).

Hic magicos affert cantus, hic Thessalus vendit
philtra, quibus valeat mentem vexare mariti
et salea pulsane nates.

Κατὰ τὴν ιγ'. ἑκατονταετηρίδα γυνή τις κατώρθωσε διὰ μαγειῶν νὰ αἰσθανθῇ δι' αὐτὴν σφοδρὸν ἔρωτα Μιχαὴλ ὁ Κομνηνός, δεσπότης τῆς Ἄρτας, οὕτως ὥστε νὰ ἀφίσῃ τὴν σύζυγόν του Θεοδώραν « ἐχώρισε τὴν Θεοδώραν, λέγει τὸ χρονικὸν τοῦ Γαλαξειδίου (4), ἐπαίρνωντας 'ς τὸ παλάτι του ἐκείνη τὴ διαβολογυναῖκα ποῦ μὲ μαγγανείας καὶ μαγείαις περίσσαις, καὶ μὲ χίλια σατανικὰ ποτίσματα καὶ φερσίματα τοῦ ἐσήκωσε τὸ κεφάλι καὶ τὸν ἔκαμε ν' ἀγαπήσῃ ἐκείνη τὴ μάγισσα ». Τὰ αὐτὰ λέγει καὶ ὁ ἁγιογράφος Ἰώβ (5): « Γυναικὶ Γαγγρηνῇ πορνικῆς ὁ Μιχαὴλ ἐπιμανείς, καὶ τὸ τῆς αἰσθήσεως ὑγιὲς μαγίαις ὑπ' ἐκείνης ὑποκλαπείς.—Θὰ κάμω καὶ τὴν μάϊσσα, λέγει δημοτικόν τι ᾆσμα (6).

Ποῦ 'ξέρει καὶ μαγεύει,
ποῦ 'μάγιεψε τὸν ἄνδρα μου,
καὶ θέλ' νὰ μὲ χωρίσῃ.

---

(1) Προκοπ., Ἀνέκδ. Α'. 26.
(2) Αὐτ. ΚΒ. 7.
(3) Juvenal., VI. 610 κε.
(4) Χρονικὸν Γαλαξειδίου, ἐκδ. Κωνστ. Ν. Σάθα. 1865. σ. 198.
(5) Ἰὼβ, Βίος τῆς ὁσίας Θεοδώρας—ἐν (Μουστοξύδου) Ἑλληνομνήμονι. σ. 45.
(6) Χασιώτ., Συλλογὴ τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον δημοτ. ᾀσμάτων σ. 58.

Τὰ φίλτρα κατασκευάζονται κατὰ διαφόρους τρόπους, ὧν ὀλίγους μόνον γνωρίζομεν, τοὺς κατωτέρω περιγραφομένους, ἐπειδὴ οὐδόλως συγκατανεύουσιν αἱ μάγισσαι νὰ εἴπωσιν εἰς ξένον τῆς τέχνης των τὰ μυστήρια.

Ἔν τινι ἀνεκδότῳ παρ' ἐμοὶ ἰατροσοφίῳ, τὸ 25ον κεφάλαιον τοῦ πρώτου μέρους διαλαμβάνει *περὶ ἀγάπης* ἤτοι περὶ κατασκευῆς φίλτρων· « ἔπαρε, λέγει, ζωντανὸν (1), καὶ ἄνοιξον τὸ στόμα του· ἔπειτα λυῶσον τὴν μύτην του, ἐννοῶ ἀνδρὸς, ἢ γυναικὸς, καὶ ἂς στάξῃ τρεῖς κόμβους αἷμα καὶ ψῆσε καὶ τυγάνισέ το χωρὶς νὰ φυσήσῃς τὴν φωτίαν, καὶ δὸς νὰ φάῃ ὅποιος θέλεις, καὶ νὰ θαυμάσῃς. » Ὁ Saint Sauveur διηγεῖται ὅτι ἐν Ἑλλάδι ὁ ἀνὴρ ὃν δὲν ἠγάπα πολὺ ἡ συζυγός του ἐλάμβανε βοστρύχους τῆς κόμης της, ἅτινας κρυφίως ἔκοπτε, καὶ τὰς ἔρριπτε μεθ' ἑνὸς μαύρου ἀλέκτορος ζῶντος εἰς πεπυρωμένον κλίβανον· ἦτο δὲ βέβαιος ὅτι ἡ πρὸς αὐτὸν ψυχρότης τῆς συζύγου του θὰ μεταβληθῇ εἰς διάπυρον ἔρωτα (2). Ὁ κύριος Ἀντωνιάδης περιγράφει ἐν τῇ Κρητηΐδι (3) ἕτερον εἶδος φίλτρου, δι' οὗ τὴν κατασκευὴν ἀπαιτοῦνται τελεταὶ, φέρουσαι χροιὰν τῆς μαγείας τῶν ἀνατολικῶν ἐθνῶν.

---

(1) Ζῶον.

(2) Saint-Sauveur, Voyage historique littéraire et pittoresque dans les isles et possessions ci devant Venitiennes du Levant. an, VIII. t. II. p. 47—48. « S'il arrivoit que le marié ne trouvât dans son époux qu'un coeur insensible à son amour, il n'était pas sans espérance de triompher: il tâchoit de lui couper, sans qu'elle s'en apperçût une petite mèche de cheveux, et de se procurer quelque chose qui lui eût appartenu lorsqu'elle était encore fille: il faloit ensuite avoir un coq noir, que l'on jettoit tout vivant avec la mèche de cheveux et l'effet qu'on s'était procuré, dans un fo ur allumé et renfermé avec soin: on devoit en même temps prononcer des paroles particulières, mais dout je n'ai pu avoir le secret. Le coq une fois consumé, la personne dont la froideur avait motivé le sacrifice, se sentoit aussitôt enflammée du feu le plus ardent. »

(3) Ἀντωνιάδ., Κρητηΐς σ. 71.

Ὄρνιθος πτέρυγ' εὑρὲ μὲ μαστοῦ; εἰς τοῦ στήθους τὰς σάρκας,
καὶ ἄνω πεδίων ὑγρῶν τεσσαράκοντα κόματα πέρνα·
φέρε κατόπιν αὐτὴν, κ' εἰς φαράγγων ἀπόθες τὰ βάθη,
ἵνα τῶν φύλλων σκιὰ τὴν καλύψῃ τριάκονθ' ἡμέρας.
Θάψε την ὕστερον·πάλιν εἰς τόπον τριόδου χωρίου,
ἵνα δαιμόνων ἰσχὺς ὀρχουμένων ἐκεῖθι τὴν ψαύσῃ,
νύκτας τοσαύτας, ὁπόσαι πληροῦν τῆς Σελήνης τὸν κύκλον.
Ἄφες την πάλιν ὑπ' ἄστρων τὸ φῶς τεσσαράκοντα νύκτας·
κ' ἔπειτα φέρε καὶ θίξον μ' αὐτὴν τῆς παρθένου τὸν πέπλον.
Ἄλλον ταχύτερον ἔτι ἀντέρωτος τρόπον γνωρίζω.
Γάλα μητρὸς καὶ τῆς κόρης αὐτῆς, θηλαζούσης ὡσαύτως,
μίξον μετ' ἄχνης ἀλεύρου καὶ ποίησον μάζαν στογγύλην (1).
Ταύτην δ' ὁ ἥλιος ἄφες ξηρὰν παντελῶς νὰ ποιήσῃ,
κ' ἔπειτα γράψον μ' αὐτὴν εἰς τὸ θέναρ τὸ ὄνομ' ἐκείνης,
ἧς τῶν ὀμμάτων ἀκτῖνες πνοὴν ἐκ φλογῶν σοὶ παρέχουν.
Στρέψον δὲ μ' εὔμορφον τρόπον τὸ βλέμμα τῆς κόρης νὰ φθάσῃ,
ὅπου τὰ γράμματα λάμπουν λευκὰ εἰς τὸ ῥόδινον βλέμμα.

Ὑπὸ δὲ τῶν μαγισσῶν παραγγέλλεται ὡς ἀλάνθαστον φίλτρον ὀστοῦν νυκτερίδος, ὅπερ πρέπει τις νὰ θάψῃ καὶ θυμιάζῃ ἐπὶ τεσσαράκοντα ὅλας ἡμέρας· ἐὰν δὲ δι' αὐτοῦ ἐγγίσῃ νέαν τινὰ αὐτὴ ἀμέσως ὑπὸ σφοδροῦ θὰ καταληφθῇ ἔρωτος. Ἐν τοῖς δημοτικοῖς ᾄσμασιν ἀναφέρεται καὶ φυτὸν *ἀγαπόχορτο* (2), ἢ *τῆς ἀγάπης τὸ βοτάνι* (3).

Παραθέτομεν ἐνταῦθα δημοτικόν τι ᾆσμα τὴν Ἀιογέννητη, τὸ μὲν διότι παρέχει λεπτομερείας περὶ τοῦ ἀντικειμένου, ὃ ἤδη πραγματευόμεθα, τὸ δὲ διότι δὲν κατεχωρίσθη ἐν τῇ τοῦ Passow συλλογῇ καὶ ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ (4), καίτοι ἀποτελοῦν ἓν τῶν ἀρίστων μνημείων τῆς δημώδους ἡμῶν φιλολογίας.

---

(1) Cf. Plin., H. Nat. XXVIII 7. « Eum qui simul matris filiaeque lacte inunctus sit, liberari omni oculorum metu in totam vitam affirmant. ».

(2) Ζαμπέλ., ᾄσματα δημοτικὰ τῆς Ἑλλάδος σ. 725.—Passow Carm. popular. p. 444.

(3) Διανοτράγουδα. 1868 σ. 161.

(4) Εὐτέρπης τόμ. Β'. σ. 263—264 (φυλ. 35. 1 Φεβρουαρίου 1849). Περὶ

Ὁ Κωσταντῆς ὁ 'μορφονιὸς, ὁ μικροκωσταντῖνος
μιὰ μέρα θέλησε νὰ 6γῇ νὰ λαγωκυνηγήσῃ,
κ' ἐδιάβαινε καμαρωτὸς ἀπ' τὴν πλατειὰ τὴ ῥοῦγα·
ἐκ' εἶδε τὴ 'Διογέννητη μὲ ταῖς τρακόσαις σκλάβαις.
'Σὲ κρεμεζιὰ τρανταφυλλιὰ ἦτον ἀκουμπισμένη,
καὶ 'ς τὸ μικρὸ τὸ δάχτυλο εἶχε τὰ δαχτυλίδι·
κάλλιά 'λαμπε τὸ δάχτυλο παρὰ τὸ δαχτυλίδι,
ὡσὰν τὴν εἶδ' ὁ Κωσταντῆς, ἀφίνει τὸ κυνῆγι.
—Μάνα ψωμὶ, μάνα τυρὶ, μάνα ταγὴ τ' ἀλόγου,
γιατ' εἶδα τὴ 'Διογέννητη καὶ τώρα τώρα σκάζω.—
—Στεῖλε νὰ κράξῃς τ' ς ἄρχονταις τοὺς μητροπολιτάδες,
νὰ πᾶν νὰ κάμουν προξενειὰ, γυναῖκα νὰ τὴν πάρῃς.—
Κράζει τρακόσιους ἄρχονταις καὶ μητροπολιτάδες,
καὶ τ' ς ὁρμηνεύνει τὶ νὰ 'ποῦν, καὶ πῶς νὰ τῆς συντύχουν.
—ὁ Κωσταντῆς μᾶς ἔστειλε δυὸ λόγια νὰ σοῦ εἰποῦμε.
ἠθέλησε κι' ἀγάπησε γυναῖκα νὰ σὲ πάρῃ.—

—

'Εχτύπησαν οἱ ἄρχοντες τὴν ἀργυρῆ τὴν πόρτα.
—Ποιὸς χτύπησε 'ς τὴν ἀργυρῆ πόρτα τῆς μαυρομμάτας;

---

τοῦ ᾄσματος τούτου λέγομεν ὀλίγα ἐν ἀρχῇ τοῦ περὶ παραμυθίων ἄρθρου. Ὁ Tomaseo (Canti popolari t. II. p, 55) καὶ ἐξ αὐτοῦ ὁ Passow (Carmina popularia p. 402—403) ἐδημοσίευσαν τὰ ἀκόλουθα μόνον ἀποσπάσματα αὐτοῦ.

Δὲν ἤθελα τὰ μοῦτρά του παδέλα 'ς τὴ γωνιά μου.
νὰ μαγερεύω πίτουρα νὰ τρῶνε τὰ πουλιά μου.
Δὲν ἤθελα τὰ δόντια του παλούκια 'ς τὴν αὐλή μου,
νὰ παλουκόνω τ' ἄλογα νὰ τρώγῃ τὸ φαγί μου . . . . . .
Καλῶς τονε τὸν Κωσταντᾶ ποῦ γιὰ φιλὶ παγαίνεις . . . . .
Τρία μηλάκια τῶδωσε, 'ς τὸν κόρφο του τὰ βάνει,
τῶνά ῥιξε 'ς τὸν ποταμὸ κ' ἔπαψε τὸ ποτάμι,
τἄλλό ῥιξε 'ς τὸ τρίστρατο κ' ἔπαψαν οἱ διαβάταις,
τἄλλό ῥιξε τῆς Διγερῆς κ' ἡ κόρη περιωρίστη.

—Ἠμεῖς εἴμεστ' οἱ ἄρχοντες κ' οἱ μητροπολιτάδες·
ὁ Κωσταντῆς μᾶς ἔστειλε δυὸ λόγια νὰ σοῦ ποῦμε.—
—Ἀνοίξετε 'ς τοὺς ἄρχονταις 'ς τοὺς μητροπολιτάδες·
φέρτε τρακόσια στρώματα, φέρτε τρακόσια πεύκια,
φέρτε Μονεβασιὰ κρασὶ νὰ πιοῦν οἱ ἀνδρειωμένοι.—
ἐμπαίνουν τότ' οἱ ἄρχοντες κ' οἱ μητροπολιτάδες,
καὶ τὴν εὑρίσκουν κ' ἔπλεγε τ' ὁλόχρυσο γαητάνι.
—Ὁ Κωσταντῆς μᾶς ἔστειλε δυὸ λόγια νὰ σοῦ εἰποῦμε.
Ἠθέλησε κι' ἀγάπησε γυναῖκα νὰ σὲ πάρῃ.—
Σὰν τ' ἄκουσ' ἡ 'Λιογέννητη-ν- ἐχτύπησε τὰ γέλοια.
—Δὲ θέλω τον, δὲ χρήζω τον, δὲν καταδέχομαί τον,
δὲ θέλω 'γὼ τὰ μάτια του φεγγίταις 'ς τὸ κατώγι·
δὲ θέλω τὸ κορμάκι του κούτσουρο 'ς τὴν αὐλή μου,
νὰ κουτσουλοῦν ἡ κότταις μου, νὰ σκίζω τὸ δαδί μου.
Δὲ θέλω τὰ ποδάρια του 'ς τοὺς σταύλους μου παλούκια,
νὰ παλουκόνουν τ' ἄλογα, νὰ δένουν τὰ μουλάρια·
δὲν θέλω 'γὼ τὰ χέργια του σκούπαις 'ς τὸν ὀβορό μου·
δὲν θέλω τον, δὲ χρήζω τον, δὲν καταδέχομαί τον.
Σὰν ἤκουσαν οἱ ἄρχοντες κ' οἱ μητροπολιτάδες,
τοὺς κακοφάνηκε πολύ, κ' ἔσκυψαν τὸ κεφάλι.
Κι' αὐτὴ τότε τοὺς ἔδωκε τ' ὁλόχρυσο γαητάνι·
—ὁρίστε τὴν πλεξίδα μου τὸν ἐδικό]σας κόπο.—

---

Τὰ μάγια τὴ βουρλίσανε, τὴ νύκτα ἐσηκώθη.
—Ἔ βάγια μου καὶ δοῦλα μου καὶ ἀναδεξιμιαῖς μου
χρυσοὺς φελλοὺς (*) 'ς τὰ πόδια μου, σκέπη 'ς τὴ κεφαλή μου,
τὸ κομπολόϊ δόσε μου, νὰ πάω 'ς τὴν ἐκκλησιά μου.—
Τὰ μάγια τὴ βουρλίσανε, καὶ ἀπὸ τὸ σπίτι βγῆκε,
κ' ἐπῆγε καὶ ἀρριβάρισε 'ς τοῦ Κωσταντᾶ τὴν πόρτα·
—Ἄνοιξε μάγισσας γυιὸς (γρ. ὑγιὲ ἢ παιδὶ) καὶ μάγισσας ἐγγόνος
(γρ. ἀγγόνι).

(*) Τὰ χρυσᾶ πέδιλα (φελλοί), καὶ πολλὰ ἄλλα διδόμενα μαρτυροῦσι τὴν ἀρχαιότητα τοῦ ᾄσματος τούτου.

'Εκίνησαν κ' ἐπήγαιναν πικροὶ καὶ μαραμμένοι·
κι' ὁ Κωνσταντῆς καρτέρειγε 'ς τὴν ἀργυρῆ του πόρτα.
—Καλῶς ἦρθαν οἱ ἄρχοντες μὲ τὰ καλὰ τὰ λόγια.—
—Κακῶς ἦρθαν οἱ ἄρχοντες μὲ τὰ κακὰ τὰ λόγια.
Δὲ θέλει σε, δὲ χρήζει σε, δὲν καταδέχεταί σε·
δὲ θέλει αὐτὴ τὰ μάτια σου φεγγίταις 'ς τὸ κατῶγι·
δὲ θέλει τὸ κορμάκι σου κούτσουρο 'ς τὴν αὐλή της
νὰ κουτσουλοῦν ἡ κότταις της, νὰ σκίζῃ τὸ δαδί της·
δὲ θέλει τὰ ποδάρια σου 'ς τοὺς σταύλους της παλούκια,
νὰ παλουκόνουν τ' ἄλογα, νὰ δένουν τὰ μουλάρια·
δὲ θέλει αὐτὴ τὰ χέργια σου σκούπαις 'ς τὸν ὀβορό της.
Δὲ θέλει σε, δὲ χρήζει σε, δὲν καταδέχεταί σε.—
'Ο Κωνσταντῆς 'σὰν τ' ἄκουσε, μέγας καϋμὸς τὸν 'πῆρε·
κ' ἐζήτησε καὶ τῶδωκαν τ' ὁλόχρυσο γαϊτάνι.

—

—Μάνα, τοῦ κάκου ἡ προξενιὰ, μάνα τοῦ κάκου οἱ λόγοι,
μάνα, τοῦ κάκου οἱ ἄρχοντες κ' οἱ μητροπολιτάδες!
Δὲ θέλει με, δὲ χρήζει με, δὲν καταδέχεταί με.
Δὲ θέλει αὐτὴ τὰ μάτια μου φεγγίταις 'ς τὸ κατῶγι·
δὲ θέλει τὸ κορμάκι μου κούτσουρα 'ς τὴν αὐλή της,
νὰ κουτσουλοῦν ἡ κότταις της, νὰ σκίζῃ τὸ δαδί της·
δὲ θέλει τὰ ποδάρια μου 'ς τοὺς σταύλους της παλούκια,
νὰ παλουκόνουν τ' ἄλογα, νὰ δένουν τὰ μουλάρια·
δὲ θέλει αὐτὴ τὰ χέργια μου σκούπαις 'ς τὸν ὀβορό της.
Δὲ θέλει με, δὲ χρήζει με δὲν καταδέχεταί με.—
—Σύρε ναὑρῇς τῆς μάγισσαις, ποῦ ξέρουν ἀπὸ μάγια.—
Πῆγε ναὑρῇ τῆς μάγισσαις ποῦ ξέρουν ἀπὸ μάγια.

—

'Ωσὰν τὸν εἶδε κ' ἔρχονταν τῆς μάγισσας ἡ κόρη,
—Μάνα μ', ὁ νιὸς ὁπ' ἔρχεται τοῦ κάμπου καβαλάρης,
παίρουν τὰ ροῦχα του δροσιὰ, καὶ τὰ λυχνά του πάχνη,

κι' ὁ γῦρος τοῦ προσώπου του γιὰ κόρ' εἶναι θλιμμένος.—
—'Σ τὰ μάγια 'γὼ γεννήθηκα, 'ς τὰ μάγια θὰ πεθάνω,
κ' ἐγὼ δὲν τὸν ἐγνώρισα, καὶ σὺ τὸν ἐγνωρίζεις;
—Καλή σου μέρα, μάγισσα, μ' ὅλο σου μὲ τὴν κόρη!
Δὲν ἔχεις μάγια τῆς καρδιᾶς καὶ μάγια τῆς ἀγάπης,
νὰ κάμῃς τὴ 'Διογέννητη ν' ἀρθῇ 'ς τὴν ἀγκαλιά μου;—
—"Αν ἔχεις πρᾶμμα τ'ς ἀρεσκειᾶς καὶ πρᾶμμα τοῦ χεριοῦ της,
θὰ κάμω τὴ 'Διογέννητη ν' ἀρθῇ 'ς τὴν ἀγκαλιά σου.—
—'Εγώ 'χω πρᾶμμα τ'ς ἀρεσκιᾶς καὶ πρᾶμμα τοῦ χεριοῦ της,
ἐγώ 'χω τὴν πλεξίδα της, τ' ὁλόχρυσο γαιτάνι.—
—Σύρ' ἄνοιξε τὴν πόρτα σου καὶ δέσε τὰ θηριά σου,
καὶ κάθου καὶ καρτέρα την ν' ἀρθῇ 'ς τὴν ἀγκαλιά σου.—

—

'Σὰν ἦρθαν τὰ μεσάνυχτα, τὴ σκότισαν τὰ μάγια.
—Μωραὶς βάγίαις, μωραὶς ντάντες, μωραὶς σκλάβαις τοῦ πατρός μου!
ἀνάφτε πράσινα κεριὰ καὶ κόκκιναις λαμπάδες,
τ' ἐσήμαιν' ἡ Παντάνασσα, νὰ πά' νὰ προσκυνήσω.—
—Κυρά, τ' ὀρνίθια δὲ λαλοῦν, ἡ ἐκκλησιαῖς δὲν ψέλλουν,
κ' ἡ ἐδική σ' ἡ ἐκκλησιά, δὲν ψέλλει, δὲ σημαίνει.—
—Μπὰ τοῦ πατρός μου τὸ ψωμὶ 'ς τὰ μάτια νὰ σᾶς πιάνῃ!—
Κ' ἔτσ' ἐσηκώθη μοναχή, κ' ἐβγῆκε 'ς τὸ σκοτάδι.
Μιὰ δούλα δὲν τὴν ἄφηκε, κι' ἀπὸ κοντά της πῆγε.
'Σὰν ἔφθακε 'σὰ ζύγωσε 'ς τὴν μέσ' ἀπὸ τὸν δρόμο,
ἐκεῖ τῆς ἦρθ' ὀλίγ' ὁ νοῦς, κι' ἀρχίνησε νὰ λέῃ·
—Ποιός εἶδε ἥλιο τὴν αὐγή, κι' ἀστρὶ τὸ μεσημέρι·
ποιός εἶδε τὴ 'Διογέννητη νὰ περπατῇ 'ς τοὺς δρόμους,
ξεσκούφωτην, ξυπόλυτην καὶ ξεμαντσουκλωμένη!—
—'Εγώ εἶδα ἥλιον τὴν αὐγὴ κι' ἀστρὶ τὸ μεσημέρι,
ἐγὼ εἶδα τὴ 'Διογέννητη νὰ περπατῇ 'ς τοὺς δρόμους,

ξεσκούφωτη, ξυπόλυτη καὶ ξεμαντσουκλωμένη.—
—Θέ' μου! κι' ἂν ἦμαι καθαρὴ, κι' ἂν ἦμ' ἐγὼ παρθένα,
ἄστραψε καὶ μπουμπούνιξε νὰ χαλαστοῦν τὰ μάγια.—
Ἄστραψε καὶ 'μπουμπούνιξε, χαλάστηκαν τὰ μάγια.
Ὁ Κωσταντῆς ὁλονυχτὶς χαρτέρεψε 'ς τὸ σπίτι·
καὶ αὐτοῦ 'ς τὰ ξημερώματα, τὸ μαῦρο του σελλόνει.
—Ἀνάθεμά σε μάγισσα, ποῦ μάγια δὲ γνωρίζεις!—
—Σὰν εἶν' ἡ κόρη καθαρὴ, τὰ μάγια τί σοῦ φταῖνε;
Σύρε ξουρίσου φράγκικα, καὶ 'ντύσου 'ς τὰ γυναίκεια,
καὶ χτύπησε 'ς τὴν ἀργυρῆ πόρτα τῆς μαυρομμάτας,
καὶ πές.—Εἶμ' ἡ 'ξαδέρφη σου, ἀπὸ τὸν Ἅϊ-Δονάτο,
ὁποῦ πλουμπὶ δὲν ἤξερα, κ' ἦρθα πλουμπὶ νὰ μάθω.—

—

Ξουρίστηκε 'ς τὰ φράγκικα, καὶ 'ντύθηκε γυναίκεια,
κ' ἐχτύπησε 'ς τὴν ἀργυρῆ πόρτα τῆς μαυρομμάτας.
—Ποιὸς χτύπησε 'ς τὴν ἀργυρῆ πόρτα τῆς μαυρομμάτας;
—Ἐγώ εἶμαι ἡ 'ξαδέρφη σου ἀπὸ τὸν Ἅϊ-Δονάτο,
ὁποῦ πλουμπὶ δὲν ἤξερα κ' ἦρθα πλουμπὶ νὰ μάθω.—
Σὰν ἄρχισε κ' ἐνύχτωσε, 'πῆρε νὰ σκοτεινιάσῃ,
ὁ Κωσταντῆς ἐσ'κώθηκε τάχα πῶς θὲ νὰ φύγῃ.
—Ἐνύκτωσε κι' ἐβράδυασε, 'πῆρε νὰ σκοτεινιάσῃ,
πάγουν τ' ἀηδόνια 'ς ταὶς φωλιαίς, καὶ τὰ πουλιὰ 'ς ταὶς κίσσαις,
κ' ἐγὼ τὸ ἔρμο τὸ πουλὶ μὲ ποιὸν νὰ μείνω βράδυ;—
—Σώπα, σώπα, 'ξαδέρφη μου καὶ μένεις μὲ τῆς σκλάβαις.—
—Ἐγὼ τοῦ βασιλιῶς παιδὶ, τοῦ βασιλιῶς ἀγγόνι,
καὶ τώρα μ' ἐκατάντισες νὰ μένω μὲ τῆς δούλαις;—
—Σώπα, σώπα, 'ξαδέρφη μου, καὶ μένεις μὲ τῆς ντάνταις.—
—Ἐγὼ τοῦ βασιλιῶς παιδὶ, τοῦ βασιλιῶς ἀγγόνι,
καὶ τώρα μ' ἐκατάντησες νὰ μένω μὲ τῆς ντάνταις!—
—Σώπα, σώπα, 'ξαδέρφη μου, καὶ μένεις μὲ τῆς βάγιαις.—
—Ἐγὼ τοῦ βασιλιῶς παιδὶ, τοῦ βασιλιῶς ἀγγόνι,

καὶ τώρα μ' ἐκατάντησες νὰ μείνω μὲ τῆς βάγιαις! — *)
—Σώπα, σώπα, 'ξαδέρφη μου, καὶ μένομε τὰ δυό μας.
Γιὰ στρῶστε πάτους βασιλ'κὸ καὶ πάτους μαντζουράνα,
καὶ πάτους δενδρολίβανο νὰ κοιμηθοῦμ' ἀντάμα.—

—

'Σὰν ἔφεξε, ξημέρωσε, 'σὰν ἦρθ' ἡ ἄλλη νύκτα,
τότ' ἄνοιξε τὴν πόρτα του, κ' ἔδεσε τὰ θηριά του,
κι' ἔκατσε κ' ἐκαρτέρεγε ν' ἀρθῇ 'ς τὴν ἀγκαλιά του·
κι' ἐκεῖ 'σὰν ἦταν ἄϋπνος, τὸν πῆρ' ὀλίγος ὕπνος.
— Μάνα μου, κάθου φύλαγε, τώρα θὰ σοῦρθ' ἡ νύφη,
κι' ἐγὼ 'σὰν ἤμουν ἄϋπνος μὲ 'πῆρ' ὀλίγος ὕπνος.—
—Σύρε, παιδί μου, πλάγιασε, κ' ἐγὼ θὰ σὲ ξυπνήσω.—
Κι' αὐτὴ ἡ σκύλα ἡ ἄνομη δὲν ἔκαμ' ὅσα εἶπε·
μόν' ἔκλεισε τὴν πόρτα της, κ' ἔλυσε τὰ θηριά της,
κ' ἔβαλ' ἐμπρὸς τὴ ῥοῦγα της γοῦρνα φαρμακωμένη.

—

'Επλάγιασ' ἡ 'Διογέννητη 'ς τὴν ἀργυρῆ της κλίνη·
'Σὰν ἦρθαν τὰ μεσάνυκτα τὴ σκότισαν τὰ μάγια.
—Μωραὶς βάγιαις, μωραὶς ντάνταις, μωραὶς σκλάβαις τοῦ πατρός μου!
'Ανάψτε πράσινα κεργιὰ καὶ κόκκιναις λαμπάδες,
τ' ἐσήμαινε ἡ Παντάνασσα, νὰ πᾶ' νὰ προσκυνήσω.—
—Κυρά, τ' ὀρνίθια δὲ λαλοῦν, ἡ ἐκκλησιαῖς δὲν ψέλλουν,
κ' ἡ ἐδική σ' ἡ ἐκκλησιὰ δὲν ψέλλει, δὲν σημαίνει.—
—Μπά, τοῦ πατρός μου τὸ ψωμὶ 'ς τὰ 'μάτια νὰ σᾶς πιάσῃ.—
Κι' ἔτσ' ἐσηκώθη μοναχή, κι' ἐβγῆκε 'ς τὸ σκοτάδι.
Μιὰ δούλα δὲν τὴν ἄφηκε, κι' ἀπὸ κοντα της πῆγε.

---

(*) Σκλάβαις, αἱ δοῦλαι θεράπαιναι, δούλαις, αἱ ὑπηρέτριαι, ντάντες, αἱ τροφοί, καὶ βάγιαις, αἱ τὰ κατὰ τὴν ἀνατροφὴν τοῦ παιδὸς ἐπιμελούμεναι.

'Σὰν ἔφτακε, 'σὰ ζύγωσε, 'ς τὴν μέσ' ἀπὸ τὸ δρόμο,
ἐκεῖ τῆς ἦρθε λίγ' ὁ νοῦς, κι' ἀρχίνησε νὰ λέῃ.
—Ποιὸς εἶδε ἥλιον τὴν αὐγὴ, κι' ἄστρὶ τὸ μεσημέρι;
Ποιὸς εἶδε τὴ 'Διογέννητη νὰ περπατῇ 'ς τοὺς δρόμους,
ξεσκούφωτην, ξυπόλυτη καὶ ξεμαντσουκλωμένη;—
—'Εγὼ εἶδα ἥλιον τὴν αὐγὴ, κι' ἄστρὶ τὸ μεσημέρι·
ἐγὼ εἶδα τὴ 'Διογέννητη νὰ περπατῇ 'ς τοὺς δρόμους
ξεσκούφωτη, ξυπόλυτη καὶ ξεμαντσουκλωμένη.—
—Θέ μου, κι' ἂν εἶμαι καθαρὴ, κι' ἂν εἶμ' ἐγὼ παρθένα,
ἄστραψε καὶ μπουμπούνιξε, νὰ χαλασθοῦν τὰ μάγια!—
Δὲν ἄστραψε, δὲ βρόντιξε, δὲ χάθηκαν τὰ μάγια.
Κι' ἀρχίνησε κ' ἐκτύπαγεν τοῦ Κωνσταντῆ τὴν πόρτα.
—"Ανοιξε, μάγισσας παιδὶ, καὶ μάγισσας ἀγγόνι!
μ' ἐβούρλισαν τὰ μάγια σου, κ' ἦρθα κατὰ τ' ἐσένα!—
—'Ροκάνισε τὸ σίδερο, 'σὰ σκύλα τὴ μαγκοῦρα,
καὶ πιὲ τῆς γούρνας τὸ νερὸ κ' ὕστερα νὰ σ' ἀνοίξω!—
—"Ανοιξε, μάγισσας παιδὶ, καὶ μάγισσας ἀγγόνι,
μ' ἐβούρλισαν τὰ μάγια σου κ' ἦρθα κατὰ τ' ἐσένα.—
—'Ροκάνισε τὸ σίδερο, 'σὰ σκύλα τὴ μαγκοῦρα,
καὶ πιὲ τῆς γούρνας τὸ νερὸ, κι' ὕστερα νὰ σ' ἀνοίξω.—
—"Ανοιξε, μάγισσας παιδὶ, καὶ μάγισσας ἀγγόνι!
Μ' ἐβούρλισαν τὰ μάγια σου κ' ἦρθα κατὰ τ' ἐσένα!—
—'Ροκάνισε τὸ σίδερο, 'σὰ σκύλα τὴ μαγγούρα,
καὶ πιὲ τῆς γούρνας τὸ νερὸ, κ' ὕστερα νὰ σ' ἀνοίξω.—

—

'Ροκάνισε τὸ σίδερο, 'σὰ σκύλα τὴ μαγγοῦρα,
κ' ἤπιε τῆς γούρνας τὸ νερὸ, κ' ἔσκασε 'σὰν τὸ 'ψάρι.
Κι' αὐτοῦ 'ς τὰ ξημερώματα, ὁ Κωνσταντῆς ξυπνάει.
—Μάνα, δὲν ἦρθ' ἡ νύφη σου, δὲν ἦρθ' ἡ μαυρομμάτα;—
—Γυιέ μου δὲν ἦρθ' ἡ νύφη μου, δὲν ἦρθ' ἡ μαυρομμάτα.—
'Σὰν ἐκατέβ' ὁ Κωνσταντῆς, 'σὰν ἄνοιξε τὴν πόρτα,
'σὰν εἶδε τὴ 'Διογέννητη 'ς τὸ δρόμο ξαπλωμένη,

ψιλὴ φωνίτσα-ν- εὔγαλε, ψιλὴ φωνίτσα 'βγάζει.
—Μάνα 'φαγες τὴ νύφη σου, φάγε καὶ τὸν ὑγιό σου!—
Κ' ἔπιε τῆς γούρνας τὸ νερό, κ' ἔσκασε 'σὰν τὸ 'ψάρι.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

---

# ΗΘΗ ΚΑΙ ΕΘΙΜΑ

## Ὁ Γάμος.

Κατὰ τὴν τελετὴν τοῦ γάμου ἐν Μήλῳ παρατηρεῖ τις ὅτι ὀλίγιστα τῶν ἐθίμων ἐκείνων, ἅτινα ἀπαντῶμεν εἰς τὰς διαφόρους τῆς Ἑλλάδος χώρας κατὰ τὸν γάμον, ὑπάρχουσι· τὰ μόνα ἄξια σημειώσεως εἶνε ἴσως τὰ ἑξῆς.

Οὐδέποτε ἡ κόρη στέλλει *προξενιὰ* εἰς τὸν νέον· δυνατὸν ὁ νέος ν' ἀνήκῃ εἰς τὴν ἀνωτάτην τῆς κοινωνίας τάξιν, ἡ δὲ κόρη εἰς τὴν κατωτάτην, ὁ νέος ὅσον ὑψηλὰ καὶ ἂν ἵσταται πρέπει νὰ ζητήσῃ τὴν χεῖρα τῆς νεάνιδος. Ἀποστέλλει δὲ μίαν τῶν συγγενῶν του γραῖαν, ἥτις διὰ νὰ *πιάσῃ ἡ προξενιὰ* πρέπει ἡ μὲν μία τῶν περικνημίδων της νὰ εἶνε λευκὴ ἡ δὲ ἑτέρα φαιὰ ἢ κοκκίνη (*λωλοκόκκινη*=πρὸς τὸ κόκκινον ἀποκλίνουσα). Τοῦτο συνειθίζετο καὶ εἰς ἄλλας τῶν Κυκλάδων οἷον ἐν Μυκόνῳ. Ἐν τῷ ποιήματι τοῦ μακαρίτου Ἰω. Βλέττα τῷ ἐπιγραφομένῳ «ἡ βοσκοπούλα τῆς Μυκόνου», ἀπαντῶμεν τὰ ἑξῆς·

«Ἡ κάλτσα σου ἡ δίλοη μ' ἔκαμε νὰ πιστέψω
»Πῶς προξενιὰ θὲ νά 'χωμε, νὰ 'δῶ ἂν ἀληθέψω».

Ἐὰν ὁ στέλλων τὰ προξενιὰ δὲν *φάῃ τὴν χυλόπηττα* ἀλλὰ γίνῃ δεκτός, τότε τὴν ἀμέσως ἐρχομένην μετὰ τὰ προξενιὰ Παρασκευὴν προσκαλεῖται ὁ ἱερεὺς τῆς ἐνορίας νὰ συντάξῃ τὸ *ἀβαντάριο* (προικοσύμφωνον) τοῦ τε γαμβροῦ καὶ τῆς νύμφης· ἐν τοῖς προι-

κοσυμφώνοις τούτοις πολὺς ἦν ὁ ἅγιος Προκόπιος διὰ νὰ προκόψῃ τὸ νέον ἀνδρόγυνον, ἀλλὰ καὶ ὁ ἅγιος Τρύφων διὰ νὰ ζήσῃ ἐν τρυφῇ τὸ νέον ζεῦγος, καὶ ὁ ἅγιος Πολύκαρπος ἐὰν ὁ γαμβρὸς ἔχῃ τὴν ὄρεξιν νὰ γεννᾷ αὐτῷ ἡ σύζυγός του πάντοτε δίδυμα καὶ νὰ ἐπέλθῃ μετ' οὐ πολὺ « *πολυδοντιὰ 'ς τὸ σπίτι του* » κατὰ τὸ κοινὸν λόγιον.

Περιεργείας χάριν παραθέτομεν ἐνταῦθα ἓν τῶν ἀρχαίων τούτων προικοσυμφώνων.

« Εἰς δόξαν Θεοῦ ἀμήν. 1748 Ἰουλίου 23 ἐν τῇ Μήλῳ.

» Θεῖον ὄντως καὶ σεβάσμιον δώρημα παρὰ Θεοῦ τὸ μυστήριον τοῦ γάμου τοῖς ἀνθρώποις ἐδωρήθη εἰς τὴν τοῦ γένους ἐπίδοσιν ὅθεν ὡς δῶρον τίμιον ὁποῦ εἶναι αὐτὸς ὁ νόμιμος γάμος, πρέπει νὰ τιμᾶται καὶ νὰ ἐγκωμιάζηται ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους, καὶ ὡς ὄργανον καὶ μέσον τῆς αὐτῶν αὐξήσεως καὶ εἰς τὸ κρεῖττον ἐπιδόσεως πρέπει πάλιν νὰ πράττεται ἀπὸ τοὺς ἰδίους μὲ κάθε ἀγάπην καὶ φόβον Θεοῦ.— Ὅθεν καὶ ὁ εὐγενὴς αὐθέντης Γιαννάκης Ταταράκης υἱὸς τοῦ ποτὲ μακαρίτου αὐθέντη Πετράκη, ἐπιθυμῶντας νὰ θελήσῃ τὸ αὐτὸ μυστήριον εἰς τὸν υἱόν του αὐθέντη Πετράκη μὲ τὴν κυρίαν Κατερινάκη θυγατέρα τοῦ αὐθέντη Γιακουμάκη Ἁρμένη υἱοῦ τοῦ ποτὲ μακαρίτου Οἰκονόμου παπᾶ -Μιχελάκη, ἐπικαλούμενος τὴν βοήθειαν τοῦ Παντοδυνάμου Θεοῦ καὶ τὴν πρεσβείαν τοῦ μεγαλομάρτυρος Προκοπίου γράφει εἰς τὸ παρὸν ἐκεῖνο ὅλον ὁποῦ ἔχει νὰ δώσῃ διὰ προῖκα τοῦ ἄνωθεν υἱοῦ τοῦ αὐθέντη Πετράκη τόσον πατρικόν του καὶ μητρικόν του ὅσον καὶ ἐκεῖνο ὁποῦ τοῦ ἀφίνει ὁ μακαρίτης θεῖός του Ἰωαννάκης Ταταράκης.—Καὶ πρῶτον μὲν τοῦ δίνει τὴν εὐχήν του ἐξ ὅλης ψυχῆς καὶ καρδίας εὐχόμενος αὐτῷ ὑγείαν καὶ μακροημέρευσιν καὶ τῶν καταθυμίων πάντων ἐπίτευξιν. Ἔπειτα τοῦ δίδει διὰ φυλακτήριον καὶ ἀποτροπὴν παντὸς κακοῦ τέσσαρες ἁγίας εἰκόνας: τὸν Εὐαγγελισμὸν τῆς κυρίας Θεοτόκου, ἕνα τριμόρφι μὲ ἀσήμι, ὁ Ἰησοῦς Χριστός, καὶ ἄλλο ἡ Ἀποκα-

θήλωσις, καὶ τὴν εἰκόνα τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν, ὅλα μὲ χρυσᾶς κάσσας, καὶ ὅτι ἤθελαν μένει εἰς τὰ σπίτια τοῦ μακαρίτου θείου του νὰ ἑορτάζῃ εἰς τὸν ναὸν τῆς κυρίας Εὐαγγελιστρίας εἰς μνημόσυνον τῆς μητρός του, εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον εἰς τὰς 13 Νοεμβρίου εἰς τὸν αὐτὸν ναόν. Τοῦ δίνει μάλαγμα καὶ μαργαριτάρι ἐκεῖνο ὁποῦ εἶναι ἀπὸ τῆς μητρός του. 33 λαιμαὶ μαργαριτάρι ἤγουν κολαίνας μὲ μποτόνια, βαροῦν χρυσᾶ 16. Δύο ζευγάρια σκολαρίκια, τὸ ἕνα ἀετοί, βαροῦν χρυσᾶ 9. Ὀκτὼ χρυσᾶ δακτυλίδια, βαροῦν *σπόρκα* χρυσᾶ 12· ἕνα ζαφεῖρι τῆς *στίμας*, ἕνα λαιμὸν μποτόνια 14 μὲ ἕνα σταυρόν, βαροῦν χρυσᾶ 10, καὶ μετὰ τὸν θάνατόν του τὸ διαμάντε τὸ δακτυλίδι, ἂν τοῦ εὑρίσκεται, καὶ ἐκεῖνο νὰ εἶναι ἰδικόν του. Δύο *ἐπανωμπόλιαις*· ἕνα μαντύλι τῆς κεφαλῆς χρυσό· τρία ζευγάρια *κοφτὰ φτυλάτα φουρνίδα* (sic). Δύο πεύκια τὸ ἕνα ἀπὸ τσόχα. Δύο ζευγάρια σεντόνια Κρητικὰ μὲ τὰ μαξελαρωντύματά τους, δύο παπλώματα μεταξωτά· δύο ἄλλα διάννα ἀπὸ τοῦ μακαρίτου· ἄλλο ἕνα μεταξωτὸ μὲ ῥουδάτους γύρους ἀπὸ ἐδικόν του, ταῖς κουρτίναις τοῦ θείου του, 12 κουτάλια, 12 πηρούνια καὶ 12 μαχαίρια ἀσημένια μαζὺ μὲ ἐκεῖνα ὁποῦ τοῦ ἄφησεν ὁ μακαρίτης θεῖος του· ἕνα ἀλατσερὸ ἀσημένιο· μία τουζίνα πετσέταις λιναῖς καὶ δύο ταυλομάντηλα, καὶ ἄλλη μία βαμβακερὴ καὶ δύο ταυλομάντηλα.—Τὰ σπίτια τοῦ μακαρίτου θείου τοῦ φουρνίδα καὶ τὰ ἐπίλοιπα στολίδια τῶν σπιτιῶν· χαλκώματα συρμοῦ μὲ τὴν ἐπίλοιπον ἑτοιμασίαν τοῦ μαγειρίου. Τὰ χωράφια ἐκεῖνα ὁποῦ εἶναι ἀπὸ τοῦ μακαρίτου θείου του. Τὰ τρία χωράφια εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τῶν Καλογεράδων ὁμοῦ καὶ τὸ ἁλωνάκι ὁποῦ εἶναι ἀπὸ τοῦ Ἰω. Καστριανοῦ μὲ ἁλώνια κατοικιαῖς καὶ κάθε τους δικαίωμα· τὰ χωράφια εἰς τοὺς ἁγίους Ἀποστόλους ἀγορὰ ἀπὸ τοῦ Παυλάκη Στάη, καὶ τὸ χωράφι *ἀχλαδάκι* ὀνομαζόμενον νὰ ἔχῃ χρέος νὰ δίδῃ ἐκείναις ταῖς λειτουργίαις ὁποῦ διορίζει ὁ μακαρίτης θεῖος του διὰ τὰ αὐτὰ χωράφια, καὶ τὸ χωράφι τῆς Μπούδενας.

Τὰ τρία χωράφια τὰ μητρικά του, τὴν *σαβούρα* εἰς τοῦ Κάκαρη τὸν ποταμὸν, τὸ *σαβουράκι* εἰς τὸν μύλον τοῦ ἁγίου Σακελλαρίου καὶ τὸ χωράφι εἰς τὸν Κατσαρῶνα ἀπὸ τῆς μακαρίτισσας ἀδελφῆς του τῆς Οἰκονόμισσας· τὸ ἁλωνάκι τοῦ Ῥάλη, πλησίον τὰ χωράφια τοῦ Παλαιοῦ χωργιοῦ καὶ τοῦ Πάτρα μὲ δικαιώματά τους· ἀπὸ τῆς μητρός του τὰ χωράφια τοῦ Στένοῦ, τὰ χωράφια εἰς ταῖς Ἀγριλιαῖς καὶ ἄλλα εἰς τοῦ Λούλου. Τὰ χωράφια τῆς Κώμιας τόσον τὰ ἰδικά του ὅσον καὶ ἐκεῖνα τοῦ μακαρίτου θείου του· τὸν μελισσουργὸν τοῦ Μανώλη Περίστερου καὶ τὸν μελισσουργὸν τοῦ θείου του, καὶ ταῖς Ἀμυγδαλιαῖς μαζὶ μὲ τὰ χωράφια ἐκεῖ τοῦ Μάρκου τοῦ Ξανθοῦ τῆς Τουρκοσπηλιᾶς καὶ ὅσα ἄλλα ἔχει ἀγορὰ ὁ θεῖος του. Τὰ ἀμπέλια εἰς τὰ Βουνιὰ ἀπὸ τοῦ μακαρίτου θείου του, τὸ ἀμπέλι τοῦ Ντεστουνιᾶ, τὸ ἀμπέλι τοῦ Ἀρχοντομιοῦ· 12 ἀξίναις ἀμπελίστικαις 12 ἀξίνας δίστομαις 12 κράσοβούτσια· 8 βῴδια καματερὰ 10 ἀγελάδας καὶ 2 ταύρους· 500 πρόβατα ἀρσενικὰ καὶ θηλυκὰ καὶ ταῖς βοσκᾶις: εἰς ταῖς Πέτραις, Ἀμυγδαλιαῖς, Πυρωμένην, Κάλαμον, Ῥεῦμα, ἅγιον Ἠλία, Ἀγριλιᾶς, Μυγιόκυλο, Φυρῆ-Σπηλιὰ καὶ Παρασπόρον· 4 μουλάρια, τὰ τρία ἀπὸ τοῦ θείου του καὶ τὸ ἄλλο νὰ διαλέγῃ ἀπὸ τὰ νέα νὰ πέρνῃ ὅποιο θέλῃ· καὶ ῥεάλια μετρητὰ 1500 ἤτοι χίλια πεντακόσια, καὶ τὸν μύλον εἰς τοὺς Καπουχίνους, καὶ τὴν 'μισὴν ἐρημόμυλον ἀπὸ τὸ μέρος ὁποῦ εἶχεν ὁ μακαρίτης θεῖος του τοῦ αὐτοῦ Πετράκη εἰς τὸ ὄνομά του.—Διὰ τὸ πρᾶγμα ὁποῦ τοῦ ἔδωσε νὰ δίδῃ πέντε γρόσια εἰς τὴν Κυρίαν Πορτιανὴν τὸν κάθε χρόνον νὰ γίνωνται τόσαις λειτουργίαις, νὰ μνημονεύωνται ἡ ἀδελφὴ τοῦ μακαρίτου καὶ ὁ σύζυγός της· καὶ ἄλλο ἕνα ἥμισυ γρόσι διὰ τὰ ἀμπέλια τῶν Βουνιῶν, νὰ δίδῃ εἰς τὸν ἅγιον Ἰωάννην τὸν Χρυσόστομον αὐτὰ καὶ εἴ τι ἄλλο τὸν διορίζει ἡ διαθήκη τοῦ μακαρίτου νὰ εἶναι χρεώστης νὰ τὸ κάμνῃ.—Ταῦτα πάντα τοῦ δίδει μὲ τὴν εὐχήν του, παρακαλῶντας τὸν Θεὸν διὰ τὴν μακροημέρευσίν του καὶ καλῶν κληρονόμων διαδοχὴν, καὶ εἰς

βέβαιον τῆς ἀληθείας ἔγινε τὸ παρὸν καὶ ὑπογράφεται καὶ ἰδιοχειρῶς του.

Ἰωάννης Πετρου Ταταράκης βεβαιόνω.

Ἱερόθεος Ἱερομόναχος ἔγραψα τὸ παρὸν καὶ μαρτυρῶ ».

Μετὰ τὴν σύνταξιν τοῦ προικοσυμφώνου προσεφέρετο τῷ ἱερεῖ ἐπὶ φύλλου λεμονέας σησάμιον μετὰ μέλιτος (τὸ λεγόμενον *παστέλι*) καὶ *κουφέτο* γλύκισμα τὸ ὁποῖον κατασκευάζουσι μέχρι σήμερον αἱ χωρικαὶ ἐκ κολοκύνθης μεγάλης καὶ λευκῆς, ἧς ὁ φλοιὸς σκληρότατος μὴ χρησιμευούσης εἰς οὐδὲν ἄλλο, τὴν ὁποίαν ξέουσιν εἰς λεπτότατα τεμάχια καὶ βράζουσι μετὰ μέλιτος καὶ ἀμυγδάλων, εὐχηθεὶς δὲ ὁ ἱερεὺς τὰ *καλὰ ξετελέματα* ἀπέρχεται· τὸ σάββατον τὸ ἑσπέρας προσέρχονται πάντες οἱ συγγενεῖς φέροντες ἕκαστος 12 ἄρτους, ἓν ἀρνίον καὶ ἀγγεῖον μέγα πλῆρες ἀκράτου οἴνου. Ἐπειδὴ δὲ ὡς ἐκ τούτου συνάγεται μέγα ποσὸν ἄρτων, οἴνου καὶ κρεάτων, τρώγουσιν οἱ συγγενεῖς ἐπὶ ὀκτὼ ἡμέρας εἰς τὴν οἰκίαν τῶν νεονύμφων, ὅτε τὴν ἐπομένην Κυριακὴν γίνεται ὁ *ἀντίγαμος* εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ πενθεροῦ. Ἀλλὰ τὸ φόβητρον τοῦ ταλαιπώρου γαμβροῦ εἶναι τὸ λεγόμενον *δέσιμον*, ἐὰν δηλ. ὁ γαμβρὸς ἔχῃ ἀντεραστὰς ἢ ἐχθροὺς ἐπιβουλευομένους τὴν εὐτυχίαν του, οὗτοι δύνανται κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς ἱεροτελεστίας νὰ *δέσωσι* τὸν ἀτυχῆ γαμβρὸν τουτέστι νὰ καταστήσωσιν αὐτὸν ἀνίκανον περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τῶν συζυγικῶν αὐτοῦ καθηκόντων. Δὲν ἠδυνήθην νὰ πληροφορηθῶ τίποτε περὶ τοῦ *δεσίματος* τούτου, διότι καὶ οἱ γνωρίζοντες νὰ *δένωσι* τοὺς ἀτυχεῖς γαμβροὺς ἔχοντες τὴν ἰδέαν ὅτι πράττουσιν ἔγκλημα μέγα καὶ μάλιστα ὅτι δυνατὸν εἶνε καὶ δικαστικῶς νὰ καταδιωχθῶσι, δὲν ἐκμυστηρεύονται εἰς ἄλλον· τοῦτο μόνον ἐπληροφορήθην ὅτι ὁ θέλων νὰ δέσῃ τινὰ κλέπτει ἀπὸ τὰ στέφανα ἓν τῶν κρεμαμένων ἐλασμάτων (μπρίλα) καὶ ὅταν ὁ ἱερεὺς ἐκφωνήσῃ τὸ « εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ κτλ. » ὁ κακόβουλος ἐκεῖνος δένει εἰς πολλοὺς κόμβους τὸ χρυσοῦν ἔλασμα ἐπιλέγων Κύριος οἶδε τί. Κατὰ

τῶν διαβολικῶν τούτων παγίδων ὁ γαμβρὸς περιβάλλεται τὰ ἑξῆς ὅπλα· ζώνουσιν αὐτὸν περὶ τὴν ὀσφὺν δι' ἁλιευτικοῦ τινὸς δικτύου, θέτουσι δὲ καὶ ἐντὸς τοῦ ὑποδήματος αὐτοῦ ψαλίδιον, κάτωθεν δὲ τῶν προσκεφαλαίων τοῦ *νυμφικοῦ* (=τῆς κλίνης τῆς νυμφικῆς) θέτουσιν ἓν ἀνθρώπινον κρανίον!

Οὕτω προπαρασκευασθεὶς ὁ γαμβρὸς δύναται νὰ κατακλινθῇ ἀμέριμνος. Τὴν πρωΐαν παρατίθεται πρὸς βρῶσιν τοῖς νεονύμφοις ἀλέκτωρ διὰ νὰ γεννῶσιν ἄῤῥενα τέκνα.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

---

## Χελιδόνισμα.

Κατὰ τὴν πρώτην τοῦ Μαρτίου οἱ παῖδες, τὴν ἐπάνοδον τοῦ ἔαρος ἑορτάζοντες, περιέρχονται τὰς οἰκίας ᾄδοντες τὰ ἐν τέλει προσηρτημένα ᾀσμάτια, ὅπως κερματίου τινὸς ἢ ᾠῶν ἢ ἄλλων φιλοδωρημάτων παρὰ τῆς οἰκοδεσποίνης τύχωσιν. Ὁ πρῶτος δὲ τῶν παίδων κρατεῖ ἀπομίμημα χελιδόνος ἐπὶ τῆς ἄκρας καλάμου, ὅπερ κινεῖ διὰ κλωστῆς εἰς αὐτὸ προσδεδεμένης (1).

---

(1) Deville, de popularibus Cantilenis· p·7.—Cantú, Storia universale· t. III. p. 1909 (Torino 1853).—Σκαρλ. Βυζαντίου, Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς· ἐν λ. «Χελιδόνα ὀνομάζεται εἰς τὰ Νησιὰ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἴσως καὶ εἰς ἄλλα μέρη, σφαιροειδής τις ἀνθοστέφανος, ἐπὶ τοῦ ὁποίου περιστρέφεται ὑποκινουμένη μία ξυλίνη Χελιδών. Τὸ ἀφομοίωμα τοῦτο περιφέρουσιν οἱ παῖδες τὴν πρώτην Μαρτίου τὰς οἰκίας καὶ συνάζουν ὀδολούς, τραγῳδοῦντες καὶ ἀνάλογόν τι τραγοῦδι».—Λευκία, Ἀνατροπὴ κλ. σ. 24. «Τὸν χελιδονισμὸν καὶ νῦν οἱ τῶν χαμαιδιδασκάλων μαθηταὶ ἔν τισι τόποις κατὰ τὴν ά. Μαρτίου πράττουσιν· ὃς δὲ οὕτω γίγνεται. Κλάδον ἐφ' ᾧ ξυλίνη χελιδών ἐστι, οἱ παῖδες ἐν χερσὶν ἔχοντες ἐξ οἴκου εἰς οἶκον ἀπέρχονται, καὶ ᾀσμάτιά τινα ὡς πρὸς τὴν ἔννοιαν ὅμοια τοῖς σωζομένοις ἀρχαίοις ᾄδοντες μισθὸν τῆς ᾠδῆς νομισμάτια ἢ ᾠὰ λαμβάνουσι».—Βλάσ. Γ. Σκορδέλης, ἐν Πανδώρᾳ 1861 τ. XI. σ. 450. «Τὴν πρώτην Μαρτίου οἱ μαθηταὶ τῶν κοινῶν σχολείων ἐσυνείθιζον νὰ ἑορτάζωσι τὸν Μάρτιον· ὅθεν οἱ μὲν μικροὶ ἐλάμβανον εἰς χεῖράς των τὰς χελιδό-

Ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι ἀρχαία· ὁ Ἀθήναιος καί τινες ἄλλοι συγγραφεῖς (¹) ἀναφέρουσιν ὅτι ἐν Ῥόδῳ κατὰ τὸν Βοηδρομιῶνα παιδία περιήρχοντο τὰς οἰκίας, ᾄδοντα ᾀσμάτιόν τι, ὅπερ διεσώθη παρ' Ἀθηναίῳ, καὶ αἰτοῦντα ἐπίσης μὲ τρόπον πολὺ ἀπαιτητικὸν καὶ ἀστεῖον ἐνταυτῷ ἀνταμοιβὴν διὰ τὸν κόπον των.

πότερ' ἀπίωμες, ἢ λαβώμεθα;
εἰ μέν τι δώσεις· εἰ δὲ μή, οὐκ ἐάσομες·
ἢ τὰν θύραν φέρωμες ἢ θὐπέρθυρον,
ἢ τὰν γυναῖκα τὰν ἔσω καθημέναν (²).

---

νας, ὄργανον συνιστάμενον ὑπὸ βάσεως ξυλίνης, εἰς ἣν προσήρμοστο ἡμικύκλιον ἐπίσης ξύλιον, διὰ μέσου δὲ αὐτοῦ διήρχετο ἄξων, κινούμενος ἐλευθέρως ἐπὶ ὀπῆς τινος τῆς βάσεως διὰ κλωστῆς περιτυλιγμένης εἰς αὐτὸν τὸν ἄξονα καὶ διερχομένης εἰς τὸ πλάγιον μέρος τοῦ ἡμικυκλίου, ἐπὶ δὲ τῆς κορυφῆς τοῦ ἄξονος ἐπεκάθητο ξυλίνη χελιδὼν ἥτις κινουμένη ταχέως ἀπετέλει θόρυβόν τινα· εἶχον δὲ αὐτὴν ποικίλως κεχρωματισμένην. Οἱ δὲ ἡλικιωμένοι τῶν μαθητῶν ἐκράτουν τὰ χλιούνικα, (εἶδος πελέκεως ἀπὸ μὲν τοῦ ἑνὸς μέρους ἀμβλέως, ἀπὸ δὲ τοῦ ἑτέρου ὀξέως καὶ κεκλιμένου) ». Fauriel, chants populaires de la Grèce. t. I. p. XXVIII. « de 1er de mars est en Grèce, un jour aussi poétique que celui de saint Basiles et où tout se passe à peu près de même qu'en plusieurs autres pays le 1er de mai. Des troupes de jeunes gens et d'enfants se forment pour aller de porte en porte chanter le retour de printemps, et quèter de menues étrennes qui consistent ordinairement en oeufs, en romage ou en tout autre produit des champs. Entre plusieurs chansons destinées à cette fête, il en est une plus curieuse, qui y est plus spécialemen- adoptée et dont j'aurai à reparler ailleurs; il suffira d'en dire ici quelt ques mots. La chanson dont il's'agit, populaire dans la Grèce entière sous le titre de Chanson de l'hirondelle est une effusion naive de l'indéfinissable charme du premier souffle du printemps, dans un beau climat. Les enfants la chantent portant à la main une figure d'hirondelle grossièrement taillée en bois, et ajustée à une espèce de moulinet où elle tourne rapidement à l'aide d'une ficelle qui se roule et se déroule autour d'un petit cylindre à l'un du bouts duquel elle est fixée· 11. »

(¹) Ἀθην. Η. 60. σ. 360. 6.—Βλ. καὶ Εὐσταθ. εἰς Ὀδυσσ. Φ. σ. 1914, 45. Ἡσυχ. λ. χελιδονισταί.

(²) Ὅμοιον εἶναι καὶ τὸ τῆς Εἰρεσιώνης. (Ὁμηρικὰ ἐπιγράμματα XV. 14.

Τὰ δημοτικὰ ᾄσματα, τὰ ᾀδόμενα κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἔχουσι τύπον ἀρχαϊκόν, καὶ παρουσιάζουσι καταπληκτικὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸ παρ' Ἀθηναίῳ περισωθὲν, ὡς καὶ πολλοὶ ἄλλοι παρετήρησαν (1). « Chanson charmant, λέγει ὁ Φωριὲλ (2), sur le retour de l'hirondelle, chanson extremement populaire dans la Grèce entière, et dont on a le type dans des morceaux de très ancienne poésie grecque ». Τὰ ᾄσματα ταῦτα ἀνάγονται εἰς τὰ ἑορταστικὰ, τὰ ᾀδόμενα κατὰ τὰς διαφόρους τοῦ ἔτους ἑορτὰς, οἷα εἶναι τὰ τῶν Χριστουγέννων, τοῦ ἁγίου Βασιλείου καὶ τὰ τοιαῦτα, δημοσιευθέντα ἐν τῇ συλλογῇ τοῦ Passow ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν Carmina solennelia. Τὸ εἶδος τοῦτο τῶν ᾀσμάτων διατηρεῖ οὐχὶ ὀλίγα ἴχνη ἀρχαιότητος, ὡς ἐπὶ παραδείγματι ἐν ταῖς ἐπευχαῖς ταῖς ἀπευθυνομέναις εἰς τὸν οἰκοδεσπότην καὶ τὴν οἰκογένειάν του (3), ἀνευρίσκομεν ὁμοιότητα πρὸς τὴν Εἰρεσκιώνην, ᾆσμα ἀρχαιότατον, ἀναγόμενον εἰς τὴν ἐποχὴν τοῦ Ὁμήρου.

Δῶμα προσετραπόμεσθ' ἀνδρὸς μέγα δυναμένοιο
ὃς μέγα μὲν δύναται, μέγα δὲ πρέπει ὄλβιος αἰεί.
αὐταὶ ἀνακλίνεσθε θύραι, πλοῦτος γὰρ ἔσεισιν
πολλὸς, σὺν πλούτῳ δὲ καὶ εὐφροσύνη τεθαλυῖα,

---

εἰ μέν τι δώσεις· εἰ μὴ, οὐχ ἑστήξομεν,
οὐ γὰρ συνοικήσοντες ἐνθάδ' ἤλθαμεν.

Ἤδη, ὡς ἀναφέρει ὁ Λευκίας (Ἀνατροπὴ κλ. σ. 24). « Μαχαιρίδια δαίδυκας, πυράγρας, ψαλίδας καὶ ἄλλα τοιαῦτα ἐκ τῶν οἰκιῶν, εἰς ἃς εἰσίασιν οἱ χελιδονισταὶ κλέπτουσι ».

(1) Sanders, Das Volksleben der Neugriechen σ. 130.—Ampère, ἐν Revue des deux Mondes 1 Juill. 1844. p. 39.—Marcellus, Chants du peuple en Grèce. t. II. p. 190.—Wachsmuth, Das alte Griech. im neuen σ. 36.—Κ. Οἰκονόμος περὶ προφορᾶς τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης σ. 356.

(2) Fauriel chants pofrulaires de la Grèce. t. II. p, 247.

(3) Passow, Carmina popularia p. 217. κε.—Χασιώτης, σ. 31 κε. 194 κε.

εἰρήνη τ' ἀγαθή· ὅσα δ' ἄγγεα, μεστὰ μὲν εἴη,
καρδαίη δ' αἰεὶ κατὰ καρδόπου ἕρποι μάζα (1).

Ἐν παρόδῳ δὲ σημειοῦμεν ὅτι τὰ κατὰ τὴν Εἰρεσιώνην παρὰ τοῖς ἀρχαίοις τηρούμενα (2), εἰσὶ παρεμφερῆ πρὸς τὰ συνηθιζόμενα νῦν κατὰ τὴν ά. τοῦ Μαΐου (3).

---

(1) Ὁμηρικὰ ἐπιγράμματα XV. 1.

(2) Πλουτάρχ. Θησ. 12.—Παυσαν. ς'. κ. 20.—Ἀθην. Α. σ. 31.—Φώτης, λ. θαργήλια.—Σουΐδ., καὶ ἐτυμολογ. Μ.—λ. εἰρασχιώνη.—Ilgen, Opuscula t. I. p. 148. κε.

(3) Λευκίου, ἀνατροπὴ κλ. σ. 24.—Περιγραφὴν τῆς συνηθείας ταύτης, ἥτις κοινοτάτη εἶναι παρὰ τοῖς εὐρωπαϊκοῖς ἔθνεσι βλ. ἐν Εὐλαμπίου. Ἀμάραντῳ κλ. σ. XIV.—Guys, Voyage litteraire en Grèce t. II. p. 145 ὅστις καὶ πρὸς τοὺς Ludi florales τῶν Ῥωμαίων παραβάλλει αὐτήν. « Ainsi vous verrez au mois de mai, dans nos provinces de France, comme en Italie et en Grèce, à la ville et à la campagne, les anciens processions en l'honneur de Cérès, sanctifiées par le Christianisme, et le peuple demander à Dieu de lui accorder une riche moisson et de recoltes abondantes ».—Saint-Sauveur, Voyage hist. litt. et pittoresque dans les isles et possessions ci devant vénitiennes du Levant. Paris an. VIII. t. II. p. 34. p. 34 (ἐν Κερκύρᾳ). « Le premier jour du mois de mai, un troupe de paysans, armés de fusil, pistolets et couteaux, portaient en triomphe, dans la ville, un olivier, ou un oranger, que l'on avait eu soin de déraciner avec précaution. Le hautbois, la tambour précédoient le cortége, et jouoient diverses danses qu'exécutaient un nombre choisi de palicari· On se rendoit devant la maison du plus âgé des trois syndics de la ville· l'arbre étoit planté en sa présance, et toute la compagnie ne se retirait qu'après un repas, dont le syndic faisoit la dépense. »—Dora d'Istria, La poésie Grecque dans les Iles-Joniennes· ἐν Revue des Deux Mondes· 1er mars 1858. p. 69. « En Grèce comme en Roumanie, le premièr jour de mai les jeunes gens et les filles sortent dans les champs pour faire des bouquets et des couronnes de fleurs en chantant la Προτομαγιά, dont voisi les premiérs stances.—Il est arivé lé mois de mai, voici le printemps, voici l'été. Maintenant l'étranger désire retourner dans sa patrie.—Il orne de fers d'or des sabots de son cheval; il pare de boucles d'argent, et il le couvre d'ornemens de perles ».—Τραγοῦδι τοῦ Μάη ἐδημοσιεύθη ὑπὸ Εὐλαμπίου, ὁ Ἀμάραντος κλ. σ. 52 καὶ ἐκ τούτου ἐν Εὐτέρπῃ τ. VI. σ.—παρὰ Marcellus, Chants du peuple en Grèce t. II. p. 372 καὶ Passow, Carmina popularia p. 227—230: ἀρ. 310.

Ἑορταστικὰ ᾄσματα ἐψάλλοντο καὶ παρὰ Βυζαντινοῖς, τὴν αὐτὴν ἐποχὴν καὶ κατὰ τὸν ἴδιον τρόπον ὅπως καὶ σήμερον· ἐξάγομεν δὲ τοῦτο ἐκ τῶν ἑξῆς τοῦ Τζέτζου στίχων:

ἐλέγοντο ἀγύρται,
ὁπόσοι περιτρέχουσι χώρας καὶ προπατοῦσι·
καὶ ὅσοι κατ' ἀρχίμηνον τοῦ Ἰανουαρίου
καὶ τῇ Χριστοῦ γεννήσει δὲ καὶ Φώτων τῇ ἡμέρᾳ,
ὁπόσοι περιτρέχουσι τὰς θύρας προπατοῦντες
μετὰ ᾠδῶν καὶ ἐπῳδῶν ἢ λόγοις ἐγκωμίων,
καὶ δῆθεν ἐν προφάσεσιν, ψεύδεσιν εὐαφόρμοις,
οὗτοι πάντες ἂν λέγοντο κυρίως μηναγύρται (1).

Παρὰ Βυζαντινοῖς προσέτι κατὰ τὴν πρώτην Μαρτίου ἐτελεῖτο ἐξ ἀρχαίου ἑλληνικοῦ ἔθους ἑορτή, ἥτις ἴσως ἔχει σχέσιν τινὰ πρὸς τὸν χελιδονισμόν, καὶ τὴν ὁποίαν ἡ ἐκκλησία κατήργησε. « Τὴν ἐν τῇ πρώτῃ τοῦ Μαρτίου μηνὸς ἡμέρᾳ ἐπιτελουμένην πανήγυριν, καθάπαξ ἐκ τῆς τῶν πιστῶν πολιτείας περιαφεθῆναι βουλόμεθα »· ἐπιτάττει κανών τις τῆς ἐν Τρούλλῳ ἕκτης οἰκουμενικῆς συνόδου (2) (689 μ. Χ.). « Κατὰ δὲ τὸν Μάρτιον μῆνα, λέγει ὁ Βαλσαμὼν (3), ἐτελεῖτο πανήγυρις ἑλληνικὴ μεγάλη διὰ τὴν τῶν ὡρῶν καὶ τοῦ ἀέρος εὐκρασίαν· ὅτε καὶ ὀρχήσεις ἀπρεπεῖς ἐγίνοντο παρά τινων γυναίων καὶ ἀνδρῶν ».

Ὁμοία τοῖς χελιδονίοις ἀρχαία συνήθεια ἦν τὸ Κορώνισμα, καθ' ἣν οἱ Κορωνισταί, ἢ τῇ Κορώνῃ ἀγείροντες, περιήρχοντο

---

(1) Τζετζ. χιλιάδ. XIII. 245. κε.

(2) Τῆς ἐν Τρούλλῳ Κωνσταντινουπόλεως ϛ'. συνόδου κανὼν ξϛ'. ἐν Συντάγματι, ἔκδ. Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ τ. II. σ. 448.

(3) Βαλσαμὼν, αὐτ. σ. 450.—Βλ. καὶ Ματθαίου Βλαστάρεως Σύνταγμα κατὰ στοιχεῖον Ε. κεφ. γ'. ἐν Συντάγματι Ῥάλλη καὶ Ποτλῆ, Ι. VI. σ. 253. « Περιαφεθῆναι δὲ βούλεται ὁ κανὼν καὶ τὴν ἐν τῇ α'. τοῦ Μαρτίου τελουμένην ἑορτὴν (ἑλληνικὴ δὲ ἦν καὶ αὕτη) ὑπὲρ τῆς τῶν ὡρῶν τάχα τοῦ ἀέρος εὐκρασίας ».

ἐπίσης τὰς οἰκίας, αἰτοῦντες παρὰ τῶν ἐγκατοίκων δι' ᾀσμάτων ἐξ ἐκείνων « ὧν μυχὸς πλουτεῖ (1) ».

Ἡ κυρία Chenier ἐκ μνημονικοῦ ἴσως ἁμαρτήματος συγχέει τὸ χελιδόνισμα μὲ τὴν Περπεροῦναν, λέγουσα ὅτι νῦν ἀμοιβὴν δὲν αἰτεῖ, ὡς παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ῥοδίοις, χελιδὼν, ἀλλὰ νεαρὰ κόρη καθημένη εἰς τὴν θύραν τῆς οἰκίας, ἐνδεδυμένη δὲ τὴν ὡραιοτέραν αὐτῆς ἐσθῆτα, καὶ ἐστεμμένη μὲ ἄνθη (2).

Ὅμοιαι παιδικαὶ τελεταὶ γίνονται ἐν Γαλλίᾳ κατὰ τὴν fête Dieu (3), καὶ ἐν Γερμανίᾳ κατὰ το θέρος (4).

---

## Ἄσματα.

### Ἀρχαῖον.

Ἦλθ' ἦλθε χελιδὼν,
καλὰς ὥρας ἄγουσα,

---

(1) Ἀθην. σ. 359. e κε.—Βλ. καὶ Ἡσυχ. λ. Κορωνισταί.—Εὐσταθ. σ. 1914, 49.

(2) Guys, Voyage litt. en Grèce. t. I. p. 225. « De-là, comme nous sommes enfans des Grecs, est sans doute venu l'usage où sont les nôtres, le premier du Mai, de demander au tribut, non pour l'Hirondelle, comme anciennement c'etoit le mot, mais pour la jeune fille qui est assise à la porte de la maison, parée de sa plus belle robe, et des fleurs du printems ».

(3) H. Mathieu, La Turquie et ses différents peuples t. II. p. 103. «Les Grecs célèbrent toujours la fête de printemps ou des hirondelles, remplacée chez nous par la fête Dieu qui tombe aussi au mois de mai. A Rhodes, les enfants exigeaient à cette occasion un tribut des passants. De là est peut être venu l'usage où sont les notres, de demander pour leur petite chapelle».

(4) Panofka, ἐν Annali dell'instit. di corrispondenza archeol. 1835 t. VII. p. 241—242. « C'es la même cérémonie (ὅπως τὰ χελιδόνια τῆς Ῥόδου) qui a lieu à présent dans plusieurs villes d'Allemagne où les enfants sous l'enseigne d'un arbre dont les branches sont décorées de papier peint, vont quêter de maison en maison en chantant l'été. L'arbre lui même porte le nom d'été ».

καλοὺς ἐνιαυτοὺς,
ἐπὶ γαστέρα λευκά,
ἐπὶ νῶτα μέλαινα
παλάθαν σὺ προκύκλει
ἐκ πίονος οἴκου
οἴνου τε δὲ δέπαστρον,
τυρῶν τε κάνιστρον.
καὶ πυρῶν ἁ χελιδὼν
καὶ λεκιθίταν
οὐκ ἀπωθεῖται. Πότερ' ἀπίωμες, ἢ λαβώμεθα;
εἰ μέν τι δώσεις· εἰ δὲ μή, οὐκ ἐάσομες.
ἢ τὰν θύραν φέρωμες ἢ θὐπέρθυρον,
ἢ τὰν γυναῖκα τὰν ἔσω καθημέναν.
μικρὰ μέν ἐστι, ῥᾳδίως νιν οἴσομες.
ἂν δὲ φέρῃς τι, μέγα δή τι φέροις.
ἄνοιγ' ἄνοιγε τὰν θύραν χελιδόνι.
οὐ γὰρ γέροντες ἐσμὲν, ἀλλὰ παιδία (1).

—

## *Δημοτικά.* *

### 1.

Ἦρθεν, ἦρθε χελιδόνα,
ἦρθε κ' ἄλλη μελιδόνα,
κάθησε καὶ λάλησε,
καὶ γλυκὰ κηλάδησε.
« Μάρτη Μάρτη μου καλὲ,
καὶ Φλεβάρη φοβερὲ,
κἂν φλεγίσῃς, κἂν τσικνίσῃς,
καλοκαῖρι θὰ μυρίσῃς,

(1) Ἀθήν. VIII. σ. 360. 6.—Bergk Poetae Lyrici Graeci 1843. p. 882—883. 6'. ἔκδ. p. 1311.—Τὸ ᾆσμα τοῦτο μεταφρασθὲν εἰς γαλλικοὺς στίχους ὑπὸ Ed. Fournier ἐτονίσθη ὑπὸ Mehl (Βλ. Illustration 1852. τ. XIX. σ. 207).

(*) Τὰ σημειούμενα μὲ ἀστερίσκους ᾄσματα δὲν ἔχουσι καταχωρισθῆ ἐν τῇ Συλλογῇ τοῦ Passow.

κἂν χιονίσῃς κἂν κακίσῃς,
πάλιν ἄνοιξι θ' ἀνθήσῃς.
Θάλασσαν ἀπέρασα,
καὶ στεριὰ δὲν ξέχασα,
κύματα κἂν ἔσχισα,
ἔσπειρα 'κονόμησα,
ἔφυγα κὶ ἀφῆκα σῦκα,
καὶ σταυρὸν καὶ θημωνίτσαν,
κ' ἦρθα τώρα κ' ηὗρα φίτρα,
κ' ηὗρα χόρτα, σπάρτα βλίτρα,
βλίτρα, βλίτρα, φίτρα, φίτρα.
Σὺ καλὴ νοικοκυρὰ
ἔμπα 'ς τὸ κελλάρι σου,
φέρ' αὐγὰ περδικωτὰ
καὶ πουλιὰ σαρακοστὰ
δόσε καὶ μιὰν ὀρνιθίτσα
φέρε καὶ μιὰ κουλουρίτσα.
Ὥρισεν ὁ δάσκαλος.
καὶ ὁ Θεὸς ποῦ 'τᾆδωσε,
ν' ἀγοράσωμεν ὀχτὼ,
νὰ πουλῶμεν δεκοχτὼ,
νὰ κερδαίνωμεν τριάντα,
διάφορα μεγάλα πάντα,
καὶ εἰς τὸ σπίτι καὶ 'ς τὴ χώρα
μέσα 'δῶ 'ποῦ 'ρθαμε τώρα.
Μέσα γειὰ, μέσα χαρὰ
'ς τὸν ἀφέντην, 'ς τὴν κυρὰ,
'ς τὰ παιδιὰ καὶ 'ς τοὺς γονεῖς,
'ς ὅλους τους τοὺς συγγενεῖς.
Μέσα Μάρτης ἔξω ψύλλοι,
ἔξ' ὀχτροὶ, σᾶς τρῶν οἱ σκύλοι.
Μέσα φίλοι, μέσα 'φθήνια,
καὶ χαραῖς, χοροὶ παιγνίδια.
καὶ ἐφέτος καὶ τοῦ χρόνου
καὶ τοῦ χρόνου καὶ ἄλλα χίλια (¹).

(¹) Passow ἀρ. 307—Wachsmuth, ἡ ἀρχαία Ἑλλὰς ἐν τῇ νέᾳ μετ. Γαλάνη. σ. 31—33.. Μ. Π. Βρετοῦ, ἐθνικὸν ἡμερολόγιον τοῦ 1868. σ. 109.—111.

## 2.

Μάρτης μᾶς ἦρθε,
ὄρη ἀνθεῖτε,
πουλάκια κελαϊδεῖτε.
Λέγει λέγει χελιδόνα,
ποῦ τὴν παραδιάβασες;
ποῦ τὴν οἰκονόμησες;
—Ἀπὸ πάνω 'π' τὸ θρονί.—
Σήκω σὺ καλὴ κυρά,
δός μ' ἐμένα πέντ' αὐγὰ
κι' ἄλλα πέντε κόκκινα.
Ἔχω δάσκαλο καλὸ
καὶ πρωτόσχολον κακό.
Ἂν ἀργήσω δέρνει μας·
καὶ πάλι ματαδέρνει μας.
ὄξω ψύλλοι, ὄξω κορηοί,
σᾶς φωνάζουν οἱ ὀδρηοί.
φᾶτε, φᾶτ' ὅλο τὸ αἷμα,
καὶ ἂς ποµένῃ τ' ἅγιο πνέμμα.
Καὶ ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ
ποῦμεθ' ὅλοι ταπεινοί,
θὰ χαροῦμε τὴ λαμπρά μας,
ὅπως θέλει ἡ καρδιά μας ([1]).

—

## 3. *

Χελιδόνα ἔρχεται
ἀπ' τὴν ἄσπρη θάλασσα·
κάθησε καὶ λάλησε·
—Μάρτη, μάρτη μου καλὲ,
καὶ Φλεβάρη φλιβερέ.
Κι' ἂν χιονήσῃς καὶ ἂν ποντίζῃς
πάλαι ἄνοιξι μυρίζεις ([2]).

---

([1]) Tomaseo Canti Popolari t. III. p. 279.—Passow ἀρ. 309.
([2]) Sanders, Das Volksleben per Neugriechen σ. 160.

4.

Χελιδόνα ἔρχεται,
ἀπ' τὴν ἄσπρη θάλασσα·
θάλασσαν ἀπέρασε
καί σπειρ' οἰκονόμησε,
κάθησε καὶ λάλησε,
πέτραν ἐκατάλυσεν.
Μάρτη μ', Μάρτη μου καλὲ,
καὶ Φλεβάρη φοβερὲ,
καὶ ἂν χιονίσῃς καὶ ἂν πουτίσῃς
Πάλιν ἄνοιξι μυρίζεις...... (¹).
Ὅρσε με ὁ δάσκαλος,
νὰ μοῦ δώσῃς πέντ' αὐγὰ,
πέντ' αὐγὰ καὶ ὄρνιθα
κ' ἕνα κοττοπέτεινον
ἐφέτος καὶ τοῦ χρόνου (²).

—

5.

Χελιδόνι ἔρχεται,
θάλασσαν ἀπέρασε,
τὴ φωλιὰ θεμέλιωσε,
κάθησε κ' ἐλάλησε.
Μάρτη, Μάρτη χιονερὲ
καὶ Φλεβάρη βροχερέ.
ὁ 'Απρίλης ἁ γλυκὺς
ἔφθασε, δὲν εἶν' μακρά.
Τὰ πουλάκια κελαϊδοῦν,
τὰ δενδράκια φυλλανθοῦν,
τὰ ὀρνίθια νὰ γεννοῦν
ἀρχινοῦν καὶ νὰ κλωσσοῦν.
Τὰ κοπάδια 'ξαρχινοῦν
ν' ἀναβαίνουν 'ς τὰ βουνιὰ,
τὰ κατσίκια νὰ πηδοῦν,
καὶ νὰ τρώγουν τὰ κλαδιά.

(¹) Fauriel, Chants populaires de la Grèce. t. II. 236.—Kind, Neugriechische Poesien. σ. 12.—Passow. ἀρ. 307.
(²) Kind, ἔνθ. ἀν.—Passow, αὐτ.

Ζῶα, ἄνθρωποι, πουλιὰ
χαίρονται ἀπὸ καρδιᾶς.
ἔπαψαν ἡ παγωνιαῖς
καὶ τὰ χιόνια καὶ ὁ βοριᾶς.
Μάρτη Μάρτη χιονερὲ
καὶ Φλεβάρη λασπερέ.
Ἦρθ' Ἀπρίλης ὁ καλὸς,
Μάρτη πρίτσ! Φλεβάρη πρίτσ! (1).

---

6.

Χελιδόνι μου γοργὸ,
χελιδόνι μου γοργὸ,
ποῦλθες ἀπ' τὴν ἔρημο,
τί καλὰ μᾶς ἔφερες;
Τὴν ὑγιὰ καὶ τὴ χαρὰ
καὶ τὰ κόκκινα αὐγά (2).

---

7.*

Ἄξι Μάρτη καὶ καλὲ,
καὶ Φλεβάρη δυνατὲ
ποῖον δρόμον δείξατε
τῶν γραμμάτων τῶν καλῶν.
Καὶ σὺ καλὴ νοικοκυρὰ,
βάλε τὰ σανδάλια σου,
ἔμβα 'ς τὸ κελλάρι σου,
βγάλ' εἰκοσοχτὼ αὐγὰ,
δὸς ἡμᾶς τὰ τέσσαρα
εἰς τὸν δάσκαλον εἰκοσιτέσσαρα,
νὰ μὴ μᾶς δείρῃ ὁ δάσκαλος
κ' ἔχῃς τὴν ἁμαρτίαν μας
καὶ τὴν κολασίαν μας.

---

(1) Kind, Anthologie. σ. 72.—Marcellus, chants du peuple en Grèce. t. II. p. 178.—Passow ἀρ. 305.
(2) Tomaseo αὐτ. III. σ. 280.—Passow. ἀρ. 306.—Χασιώτης σ. 191.

Ἔξω ψύλλοι ποντικοὶ,
μέσα 'μέραις καὶ χαρὰ,
καὶ χαρὰ καὶ πασχαλιὰ,
κ' ἡμεῖς καλῶς σᾶς ηὕραμε,
καὶ πάλι καὶ τοῦ χρόνου (¹).

—

8 *

Χελιδόνα μου χρυσῆ,
'σὰν τρυγόνα πλουμιστὴ,
κάθησε καὶ λάλησε,
κι' ὥραν παρακάλεσε.
ὅποιος δώσῃ τὸν παρὰ,
νἄχ' ὑγεία καὶ χαρά·
ὅποιος δώσῃ τ' ἄσπρο
νὰ μὴ φανῇ 'ς τὸ κάστρο,
ὅποιος δώσ' τὸ δυάρι,
νὰ πάρωμε χαβιάρι (²).

—

9.

Μάρτιος μᾶς ἦρθε
καὶ καλῶς μᾶς ηὗρε,
τὰ ὄρεα ἀνθοῦσι,
οἱ κάμποι λουλουδοῦσι.
Καὶ σὺ καλὴ νοικοκυρὰ,
βάλε τὰ πατήκια σου
καὶ σέβα 'ς τὸ κελλάρι σου,
ἔβγαλε σαράντ' αὐγὰ,
δὸς ἡμᾶς τὰ τέσσερα;
καὶ σᾶς τὰ εἰκοσιτέσσερα,
νὰ μὴ μᾶς δείρῃ ὁ δάσκαλος
δάσκαλος πρωτόσκολος,
νἄχωμε τὴν ἁμαρτία του
καὶ τὴν κολασία του.

(¹) Λευκία, Ἀνατροπὴ κτλ. σ. 26. 28.
(²) Βλάσιος Γ. Σκορδέλης, ἐν Πανδώρᾳ t. XI. σ. 450 (Φιλιππούπολις).

Ἔξω ψύλλ' καὶ ποντικοὶ
μέσα ἥλιος καὶ χαρὰ
καὶ χαρὰ καὶ πασχαλιὰ
καὶ πάλι καὶ τοῦ χρόνου (1).

---

## 10. *

Ῥήνη, Ῥήνη ῥένονται
Ῥήνη κουκουρεύονται,
Ῥήνη πάγει 'ς τα βουνὰ,
'ς τὰ βουνὰ τὰ πετρωτὰ,
νὰ φωνάξῃ, Ἀετὲ,
Ἀετὲ, σταυραετὲ,
τὸ παιδὶ ποῦ βάφτισες
'ψάριν 'ψάριν ἔφαγε,
κόκκαλον κατάπιε·
ποῦ νὰ τὸ γιατρέψουμε;
'ς τὴν Ἁγιὰ 'ς τὴν Παναγιὰ
πὤχει ἀνώγεια καὶ κατώγεια
καὶ 'ψηλὰ τὰ περιβόλια (2).

---

## 11. *

Ἦλθεν ἡ ἄνοιξις
  ὥρα καλή·
νὰ καὶ τὰ δένδρα,
  τὰ δροσερά·
νὰ καὶ τὰ χόρτα,
  τὰ τρυφερά (3).

---

## 12. *

Μάρτη, Μάρτη μου καλὲ,
καὶ Ἀπρίλι δροσερὲ,
τί καλὰ μᾶς ἔφερες;

---

(1) Αὐτ. σ. 450—451. ὁμοίως.
(2) Αὐτ. σ. 451. ὁμοίως.
(3) Αὐτ. σ. 451.

—τὴν ὑγειὰ καὶ τὴ χαρά,
καὶ τὰ κόκκινα τ' αὐγά.
Ὄξου ψύλλοι, ὄξου κορηοί,
νὰ πάτ' ἀπάνου 'ς τὰ βουνὰ
νὰ φᾶτε καπαρόμηλα
νὰ πέστε νὰ ψοφήσετε,
καὶ ἡμεῖς οἱ χριστιανοὶ
νὰ περάσουμε καλὰ
καὶ μεγάλη πασχαλιά,
μὲ τ' ἀρνιὰ τὰ τρυφερά (¹).

---

## 13. *

Παῖξε με προστολιστὴ
χαίρετε παντοτεινοί.
Μάρτιος μᾶς ἦλθε
καὶ καλῶς μᾶς ἦλθε.
Τὰ ὄρη ἀναδιδοῦνε,
καὶ τὰ πουλιὰ πετοῦνε
καὶ πᾶνε 'ς τὰς φουλιαῖς τους
νὰ κάνουνε δουλειαῖς τους.
Μάρτη ἄξιε καὶ καλὲ
καὶ σκληρὲ καὶ δυνατέ,
τῶν γραμμάτων ἡ σοφαῖς,
τῶν Σχολίτων ἡ χαραῖς,
ὡς κι' ἡμεῖς οἱ μαθηταί,
ν' ἀγοράζωμεν ἑφτὰ
νὰ πωλοῦμεν δεκαφτὰ
διαφορίζομ' εἴκοσι.
Χαῖρε, παῖξε, χελιδόνα.
Λάλησε καὶ σὺ ἀηδόνα.
Ποταμὸν τὸν Ἰορδάνη
'ς ταῖς χωραῖς τοῦ Ἰωάννη,
ἄλογον ἀπέταξε
Μαρία καβάλληκε,
ἡ κυρὰ ἡ Παναγιὰ
ἡ καλὴ νοικοκυρά.

---

(¹) Χασιώτου, Συλλογὴ τῶν κατὰ τὴν Ἤπειρον δημοτ. ᾀσμάτων σ. 191.

Δὸς τοῦ Μάρτη πέντ' αὐγά
καὶ τοῦ Σχολίτη τέσσερα
κλού, κλού, κλοὺ καὶ 'γειά σου
κάτσε, κόττα μου, 'ς τ' αὐγά σου
νὰ κλωσσίζῃς τὰ πουλιά σου.
Ἆ! καλὴ νοικοκυρά,
νὰ χαρῇς τὸν ἄνδρα σου
καὶ τ' ἀρχοντόπουλά σου
κι' ὅ τ' ἀγαπάει ἡ καρδιά σου.
Ὄξου ψύλλοι, ποντικοί,
μέσα Μάρτης ὁ καλός.
Μέσα οὖλα τὰ καλὰ
ν' ἀστοχήσουν ἡ κοντούλαις
νὰ 'πετύχουν ἡ σακκούλαις. (1)

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

## Περπεροῦνα.

Αἱ πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις καὶ προσευχαὶ διὰ λιτανειῶν πανδήμως τελούμεναι, προσέλαβον ἀπὸ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς χαρακτῆρα κατηφῆ καὶ μονότονον· σπανίως δὲ παρατηρεῖ τις διατηρηθεῖσαν παρὰ τῷ λαῷ, τὴν εὔθυμον καὶ χαροπὴν πρὸς τὸ θεῖον ἱκεσίαν τὴν τόσον συνήθη κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἀρχαίας πολυθεΐας. Ἡ *Περπεροῦνα*, ἐν Μακεδονίᾳ, Θεσσαλίᾳ καὶ Ἠπείρῳ, τελουμένη πρὸς ἀπόλαυσιν βροχῆς εἶναι εὐτυχῶς μία τούτων.

Ὅταν ἐπὶ μακρὸν χρόνου διάστημα δὲν βρέξῃ (2) συνάζονται τὰ παιδία ὅλα τοῦ χωρίου καὶ θέτουσιν ἐπὶ κεφαλῆς των ἓν

(1) Ἀθαν. Πετρίδης, ἐν Πανδώρᾳ τ. XX. σ. 112—113.

(2) Ἐπὶ εἴκοσι ἡμέρας κατὰ τὸν Kind (Neugriechische Poesien, 1833 σ. 8.) «dans les temps de sécheresse, et surtout en Avril»· (Marcellus' Chants du peuple en Grèce. t. I. p. 221). «mos est Graecorum Thessaliam incolentium, ubi magno intervallo non pluit, etc.» (Passow, Carmina popularia p. 627).

παιδίον (1) ὀκτὼ ἕως δέκα ἐτῶν, πτωχὸν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ ὀρφανὸν, διότι πιστεύουσιν ὅτι τὰς δεήσεις τούτων εἰσακούει κάλλιον ὁ Θεός· τοῦτο στολίζουσι μὲ ἄνθη καὶ χόρτα, ᾄδοντα δὲ τὸ ἐν τέλει προσηρτημένον ᾆσμα, περιέρχονται ἁπάσας τὰς οἰκίας τοῦ χωρίου (2), ἱστάμενα πρὸ ἑκάστης αὐτῶν καὶ ψάλλοντα (3). Ἡ οἰκοδέσποινα (4) χύνει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ παιδίου ὕδωρ (5) ὑπονοοῦσα διὰ τούτου ὅτι ἐπίσης καὶ ὁ Θεὸς πρέπει νὰ φανῇ ἵλεως, καὶ νὰ στείλῃ βροχὴν, δίδει δὲ εἰς αὐτὸ ἕνα *παρᾶν* (6). Τὰ παιδία περιελθόντα οὕτω ἁπάσας τὰς οἰκίας διαλύονται.

Ὅμοιαι τελεταὶ εἰσὶ συνήθως ἐν Σερβίᾳ, ὅπου κόρη, *Dodola* ἐπονομαζομένη, περιάγεται (7). Ψάλλουσι τότε τὸ ἐφεξῆς ᾆσμα βροχῆς (pjesme dodolske), ἐπιφωνοῦντες εἰς τὸ τέλος ἑκάστου στίχου Oj dodo oj dodo le!

Τὸν Θεὸν παρακαλεῖ ἡ doda μας
γιὰ νὰ ρίξῃ μιὰ βροχὴ
νὰ βραχοῦν ὅλ' οἱ ἀγροὶ,

---

(1) Κόρην puellam, κατὰ Passow ἔνθ. ἀν.—Πρβλ. B. Schmidt, Das Volksleben der Neugriechen. σ. 30.

(2) Kind, Marcellus ἐνθ. ἀν.—puellam sentis ornare et taeniis pulcherrimis, Passow ἔνθ. ἀν.

(3) Kind ἔνθ. ἀν.—Πρβλ. καὶ Marcellus αὐτ.

(4) Ὁ οἰκοδεσπότης κατὰ τὸν Sanders. (Das Volksleben der Neugriechen σ. 118).

(5) Kind, Sanders, ἐνθ. ἀν.—Marcellus, ἐνθ. ἀν. «On verse sur Pyrperouna quelques gouttes d'eau d'une petite cruche portée à cet effet ».—Κατὰ τὸν Passow (ἐνθ. ἀν. p. 628) ὁδηγοῦσι τὴν κόρην εἰς πηγὴν ἢ φρέαρ καὶ ἐκεῖ τὴν κατακλύζουσι δι' ὕδατος: « mox autem simul ad fontem vel puteum pervenerunt, parvulam illam Perperiam undique aqua multa perfundere solent ».

(6) Kind, Sanders ἔνθ. ἀν.

(7) Gerhard, Wila I. 21. II. 278. (Leipzig. 1828).—Ranke, Die serbische Revolution 1829. σ. 27.—σ. 20, μετάφρ. ἑλλην. Κωστῆ, ἐν παραρτήματι Πανδώρας t. XIII. XIV).—Vuk, λ. Dod. le (Regenmädchen.)

ὅλοι οἱ ἀγροὶ, καὶ ὅλ' οἱ λάκοι,
καὶ οἱ δοῦλοι τοῦ σπιτιοῦ (1).

Ἐν Γερμανίᾳ νέα κόρη ἐστολίζετο μὲ ὑοσκύαμον (Bilsenkraut) καὶ ἐφέρετο ἐν πομπῇ μέχρι τοῦ ποταμοῦ ὑφ' ἑτέρων νεανίδων, αἵτινες ἐκεῖ τὴν ἔῤῥαινον μὲ ποτάμιον ὕδωρ (2) ἐν τῇ Βλαχίᾳ τὰ παιδία, ὅταν ἐπικρατεῖ ξηρασία, καὶ εἶναι ἀνάγκη βροχῆς πρὸς εὐφορίαν τῶν γεννημάτων, συνέρχονται καὶ ψάλλουσι ἀνάλογον ᾆσμα Papaluga καλούμενον (3)· ὅμοια ᾄσματα καίτοι μὴ συνοδευόμενα ὑπὸ τοιούτων τελετῶν, ἀπαντῶσιν εἰς Δακίαν (4) καί τινας ἄλλας χώρας (5).

Ἐν Σερβίᾳ καὶ Γερμανίᾳ κατὰ τὸν μεσαίωνα, ἐπεκαλοῦντο ἐν λιτανείᾳ βροχὴν παρὰ τοῦ Ἁγίου Ἠλία (Ilija, Elias) καὶ τῆς Θεοτόκου Μαρίας, γυμνοῖς ποσὶν, ὥς τι χρονικὸν ἀναφέρει (6). Τοῦτο μᾶς ἐνθυμίζει ῥωμαϊκήν τινα τελετὴν, καθ' ἣν γυμνό-

---

(1) Vûk Sammlung κτλ.—ἀρ. 86—88 (184— 187. β'. ἐκδ.) ἰδοὺ τὸ ᾆσμα κατὰ τὴν Γερμανικὴν μετάφρασιν

Zu Gott flehet unser doda
dass thauregen sich ergiesse,
dass nass werden alle Acker,
alle Acker, alle Gräber,
selbst in Hause alle Knechte.

(2) Grimm, Deutsche Mythologie σ. 560.

(3) Antons, Ueber die Slaven t. I. σ. 73. Βλ. καὶ Dora d'Istria, les femmes en Orient (βιβλ. Γ'. ἐπ. 1. 2. I. σ. 158—159. μετ. Σχουζέ). —W. Schmidt, Das Jahr und seine Tage in Meinung und Brauch der Romänen Siebenbürgens. σ. 17.—Περὶ ὁμοίας ῥωσσικῆς συνηθείας βλ. Κ. Οἰκονόμου, Περὶ τῆς συγγενείας τῆς σλαβονωρωσσικῆς γλ. πρὸς τὴν ἑλλην. τ. I. σ. CLII.

(4) Sulzer, Geschichte der transalpinischen Daciens t. I. σ. 322.

(5) Meinert, Lieder des Kuhländshens t. I. σ. 284.

(6) Grimm, Mythol σ. 157.—160.—Πρβλ. Dora d'Istria l. c. σ. 122.—Περὶ τῶν περὶ τοῦ ἁγίου Ἠλία βυζαντινῶν παραδόσεων βλ. Ν. Γ. Πολίτου, Μελέτ. ἐπὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων τ. I. σ. 22 κε.

ποδες οἱ πολῖται, ὕδωρ παρὰ τοῦ Διὸς ᾔτουν (nudis pedibus Jovem aquam exorabant) (1).

Αἱ πρὸς τὸν Θεὸν δεήσεις περὶ βροχῆς ἦσαν συνήθεις καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν· Μάρκος ὁ Ἀντωνῖνος ἀναφέρει (2) τὴν ἑξῆς εὐχὴν Ἀθηναίων: «ὗσον, ὗσον, ὦ φίλε Ζεῦ, κατὰ τῆς ἀρούρας τῆς Ἀθηναίων καὶ τῶν πεδίων»· ἔν τινι δὲ ἐπιγραφῇ τῆς Ἀττικῆς ἀναγινώσκεται. «Ὕε, κύε, ὑπέρκυε (3)» ὁ τύπος ὕε, κύε» ἀνήκει εἰς τὰς τελετὰς τῶν Ἐλευσινίων μυστηρίων (4), καὶ συνδέεται, νομίζομεν, μὲ τὴν εἰς τὸν Διόνυσον ἀποδιδομένην ἀρχαιοτάτην ἐπωνυμίαν *Ὕης* (5)· ἐκτὸς τούτων παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἕλλησιν ὁ Ζεύς, ὡς παρ' ἡμῖν ὁ Θεός, ἐθεωρεῖτο πέμπων τὴν βροχήν, Ὄμβριος ἢ Ὑέτιος ἐκ τούτου ἐπικαλούμενος (6).

Ἡ λέξις ἡ ἐκδηλοῦσα τὴν στολιζομένην κόρην συγχρόνως δὲ καὶ τὴν τελετήν, εἶναι *περπεροῦνα*, καὶ *περπεριά*, σπανίως δὲ κατὰ παρεξήγησιν *παππαρούνα* (7). Ὁ Kind (8) ἀναφέ-

---

(1) Petron, κεφ. 44.

(2) Μάρκ. Ἀντωνιν. τῶν εἰς ἑαυτόν. Ε. 7.

(3) F. Lenormant, Monographie de la Voie Sacrée Éleusinienne. t. I. p. 86.

(4) Ὠριγεν. φιλοσοφ. Ε. 7. σ. 104. ed. Miller.—Πρβλ. Πρόκλ. εἰς Τίμαιον σ. 293.—Lenormant, ἐνθ. ἀν. σ. 89

(5) Σουΐδ. λ. ὕης.—Πλούταρχ. περὶ Ἴσιδ. καὶ Ὀσίρ. κ. 34.—Preller, Griechische Mythologie τ. I. σ. 438. Ἡ ἐπωνυμία αὕτη ἀπεδίδετο καὶ εἰς τὸν Ἄτυν καὶ Σαβάζιον (Ζωναρ., λ. Εὐοῖ.—Δημοσθέν. π. Στεφάν. σ. 313. ed. Reiske.—Anecdota Graeca, p. 257. ed Bekker) θεότητας ἀσιατικὰς σχέσιν ἐχούσας πρὸς τὸν Διόνυσον· τοῦ δὲ Θεοῦ τούτου ἡ λατρεία εἶχε μεγίστην σχέσιν πρὸς τὰ ἐλευσίνια μυστήρια.

(6) Ὗε δ' ἄρα Ζεὺς—συνεχὲς—(Ἰλιάδ. Μ. 25). Εἰκών τις ἐν τῇ Ἀκροπόλει τῶν Ἀθηνῶν ἀπεικόνιζε τὴν Γῆν αἰτοῦσαν ὄμβρον παρὰ τοῦ Διὸς (Παυσαν. Α. κδ. 2). Περὶ τοῦ Ὀμβρίου ἢ Ὑετίου Διὸς Βλ. Ch. Lenormant, Nouvelle galerie mythologique p. 58. κε.

(7) Ι. Λαμπρίδου, Ζαγοριακὰ σ. 173.—Παπαρούνα ὁ μήκων ἐκ τοῦ Λατ. papaver.

(8) Kind, Neugriechische Poesien 1833. σ. 86—87.

ρει ἀρκετὰς τῆς λέξεως παραλλαγὰς ἐκ παραφθορᾶς ἴσως προελθούσας ὡς Περπηρῖνα, Πυπηροῦνα, Παρπαροῦνα, Περπερῖνα. Τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως ταύτης ἀγνοοῦμεν· τινὲς ὅμως ὑπέθεσαν ὅτι ἔχει σχέσιν, πρὸς τῶν ἀρχαίων τὸ Περφερία, Περιφέρεια, Περιφερέες ([1]), ἢ Πέρφαρες ([2]), καὶ ἐπὶ τέλους ὁ Grimm ([3]), οὐχὶ ἀπιθάνως διορᾷ ἀναδιπλασιασμὸν τῆς πρώτης συλλαβῆς, ὡς συνέβη καὶ εἰς τὸ Σλαβικὸν dodola.

Ἰδοὺ τὰ ψαλλόμενα ᾄσματα μὲ τὰς διαφόρους αὐτῶν κατὰ τόπους παραλλαγάς.

---

## I.

### *Θεσσαλία.—Μακεδονία.*

Περπεροῦνα περπατεῖ,
τὸν Θεὸν παρακαλεῖ·
Θέ μου βρέξε μιὰ βροχὴ,
μιὰ βροχὴ μιὰ σιγανὴ,
νὰ φυτρώσουν καὶ ν' ἀνθίσουν
καὶ τὸν κόσμον νὰ πλουτίσουν
τὰ σιτάρια, τὰ μπαμπάκια,
τὰ δροσερὰ χορταράκια.
Μπόραις μπόραις τὸ νερὸ
καὶ τὸ γέννημα σωρὸ,
κάθε στάχυ, καὶ κοιλὸ,
κάθε κοῦρβλον καὶ φορτιό ([1]).

---

([1]) Περπερέες, πέντε πομπαὶ τῶν Ὑπερβορείων εἰς Δῆλον στελλόμεναι. (Ἡρόδοτ., Δ. 33).

([2]) Kind, ἐνθ. ἀν.—Σ. Κ. Οἰκονόμος, ἐν ἐθνικῷ ἡμερολογίῳ τοῦ 1868. σ. 107. Marcellus ἐνθ. ἀν. « Perperia, fille ou fée pluieuse ou Pyrperouna (περιφέρομαι;)' ».

([3]) Grimm, Deutsche Mythol. σ. 561.

([4]) Kind Anthologie σ. 74.—Sanders das Volksleben dar Neugriechen σ. 110.—Marcellus, Chants du peuple en Grèce t. II. p. 216.—Passow, Carmina popularia p. 233. ἀρ. 313.

## II.

*(ἐν ταῖς αὐταῖς χώραις)*

Περπεροῦνα περπατεῖ,
γιὰ βροχὴ παρακαλεῖ.
Κύριε βρέξε μιὰ βροχὴ,
μιὰ βροχὴ καματερή.
Μπόραις μπόραις τὰ νερά·
λίμναις, λίμναις τὰ κρασιά.
κάθε κούτσορο καλάθι,
κάθε στάχυ καὶ ταγάρι,
γιὰ νὰ σκάζ' ὁ ἀλεβρᾶς,
γιὰ τὶ δὲν πωλεῖ 'κριβά.
Καὶ νὰ χαίρητ' ὁ φτωχὸς
μ' ὅλη του τὴ φαμιλιά (¹).

—

## III.

*(ἐν ταῖς αὐταῖς χώραις)*

Περπεριὰ δροσολογιὰ
δρόσισε τὴ γειτονιά.
Καὶ 'ς τοὺς δρόμους περπατεῖ·
τὸν Θεὸν παρακαλεῖ
Θιέ μου βρέξε μιὰ βροχὴ,
μιὰ βροχίτσα σιγανὴ,
νὰ καρπίσουν τὰ χωράφια
κὰὶ ν' ἀνθίσουν τ' ἀμπελάκια,
τὰ σπαρτά μας νὰ ψωμίσουν
καὶ τὸν κόσμο νὰ πλουτίσουν.
Τὰ σιτάργια τὰ κριθάρια,
καλαμπόκια (*) καὶ μπαμπάκια,
Βρίζαις, 'ρύζια, σταφυλάκια,

(¹) Kind Antologie σ. 74.—Marcellus ἐνθ. ἀν. σ. 214.—Passow, σ. 233. ἀρ. 312.

(*) Ὁ Passow, μὴ ἐννοῶν ἴσως τὴν λέξιν ταύτην διώρθωσε καλαμάκια.

εἰς τοὺς κήπους μας χαραὶς
κ' ἡ βροχιαίς μας δροσεραίς.
Μπόραις μπόραις τὸ νερὸ
καὶ τὸ γέννημα σωρὸ,
κάθε στάχυ καὶ κοιλὸ,
κάθε κούρβαλο φορτιὸ·
ἔξω ξέρα καὶ πτωχειὰ
μέσα δρόσος καὶ βλογιά ([1]).

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

---

## Ἡ ἑορτὴ τοῦ Βάκχου.

Οὐδέποτε κτηματίας ἐν Μήλῳ ἐπλήρωσε διὰ νὰ φυτεύσῃ ἄμπελον· ἐν ἑορτασίμῳ τινὶ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν ἀπόλυσιν τῆς Ἐκκλησίας συγκαλεῖ, ὁ θέλων νὰ φυτεύσῃ ἄμπελον, πεντήκοντα ἢ καὶ πλειοτέρους ἀνθρώπους, ἀναλόγους τῆς ἐκτάσεως τοῦ ἀγροῦ, ὃν θέλει νὰ φυτεύσῃ· παραδίδει αὐτοῖς σκαπάνας, τράγους ἐσφαγμένους καὶ ἀσκοὺς πλήρεις οἴνου· οὗτοι δὲ ἀπέρχονται τραγῳδοῦντες προπορευομένου σημαιοφόρου κρατοῦντος σημαίαν λευκήν· ἐν τῷ ἀγρῷ τρώγουσι τοὺς τράγους καὶ πίνουσι τὸν οἶνον φυτεύοντες συγχρόνως τὴν ἄμπελον· πρέπει ὅμως ἐντὸς τῆς ἡμέρας νὰ φυτεύσωσιν αὐτήν. Τὸ δ' ἑσπέρας ἐπιστρέφουσιν οἱ πάντες οἰνοβαρεῖς τραγῳδοῦντες καὶ ἀλαλάζοντες προπορευομένου πάντοτε τοῦ σημαιοφόρου.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ Μ. ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ.

---

## Τὰ κατὰ τὴν γέννησιν.

Αἱ ἔγκυοι γυναῖκες ἐν Ἀθήναις πρὸς εὐτοκίαν ἐξολισθαίνουσιν ἔκ τινος λείου βράχου κάτωθι τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν ([2]).

---

([1]) Passow ἀρ. 311 σ. 332—Kind, Antholog. 76.—Marcellus, t. II p. 216.—Σοφοκλ. Οἰκονόμου ἐν Μαρίνου Π. Βρετοῦ, Ἐθνικ. ἡμερολογ. 1868 σ. 111—112.

([2]) Bartholdy, Bruchstücke zur nähern Kenntniss de Griechenlands.

Ἀλλαχοῦ ἀφίνουσι νὰ τὰς τύπτωσιν οἱ ἄνδρες κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Βαΐων, τελουμένην τὴν πρώτην πρὸ τοῦ Πάσχα Κυριακὴν (¹), καὶ τὸ ἔθιμον τοῦτο ἐνθυμίζει ἡμῖν τὴν ἀρχαίαν ῥωμαϊκὴν τελετὴν τῶν Λουπερκαλίων (Lupercalia), καθ' ἣν νέοι περιτρέχοντες, ἔτυπτον σκύτεσι τὰς ἀπαντώσας, αἵτινες ᾀσμέναι ἐδέχοντο τὰ κτυπήματα, πρὸς εὐτοκίαν συντείνοντα αὐτὰ νομίζουσαι (²). Ἐπιστάσης δὲ τῆς ὥρας τοῦ τοκετοῦ ἀφίνουσιν ἀνοικτὰς τὰς θύρας εἴς τινα μέρη κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Sonnini (³), ὅπως μὴ ἐπιτείνωνται αἱ ὠδῖνες τῆς γεννώσης· ἐν ᾧ ἀλλαχοῦ κλείουσιν ἐπιμελῶς τὰς θύρας καὶ ἐξ αἰδοῦς, καὶ ὅπως μὴ τὰ πονηρὰ πνεύματα εἰσδύσαντα βλάψωσι τὴν λεχώ (⁴). Ἡ τίκτουσα κρατεῖ εἰς τὰς χεῖρας φυτόν τι, ὅπερ ὡς ἐκ τῆς ὁμοιότητος τοῦ σχήματός του πρὸς χεῖρα *χέρι τῆς Παναγίας* ἀποκαλεῖται, ἢ ῥαίνεται δι' αὐτοῦ ὑπὸ τῆς μαίας (⁵).

---

σ. 353.—Voyage en Grèce· tr. française t. II. p. 57.—Λευκίου, Ἀνατροπὴ τῶν δοξασάντων κλπ. 1843. σ. 43. « Αἱ νῦν ἔγκυοι τῶν Ἀθηνῶν γυναῖκες ἐν τῷ προσπελάζειν τῷ τοκετῷ, εἰς τὸν πλησίον τοῦ Χῶρος Διὸς πάλαι ὄντα Εἰλειθυίας ναὸν ἀπίασι, καὶ μετὰ τὸ προσεύξασθαι, ἐπί τινος λείας τε καὶ κατωφεροῦς καθήμεναι πέτρας, κατολισθαίνουσιν, Εὐτοκίας τυχεῖν ἐκ τούτου οἰόμεναι».—Wachsmuth, Das alte Griech. im neuen σ. 71.

(¹) Βλ. ὅσα ἄλλοτε ἐγράψαμεν ἐν Πανδώρας τ. XVIII. Φυλλ. 417 (1867).

(²) Juvenal., II. 142 κε.—Preller, Römische Mythol. Μερ. IV. κεφ. 4.—Πανδώρα ἔνθ. ἀν.

(³) Sonnini, Voyage en Grèce et en Turcquie 1801. t.II. p. 81.

(⁴) Ἐρατὼ τ. I. σ. 78. « Ὅταν αἱ ὠδῖνες καταλάβωσιν αὐτὴν (τὴν ἐπίτεκα), κλείεται ἡ θύρα τοῦ δωματίου, ἐν ᾧ εὑρίσκεται, καὶ οὐδεὶς δύναται νὰ εἰσέλθῃ ἐπί τινα χρόνον, ἵνα μή, ἀνοιγείσης τῆς θύρας, κακοποιόν τι πνεῦμα εἰσπηδήσῃ ἐκεῖ· ἐν ἄλλῳ δὲ δωματίῳ συγγενεῖς ἄλλοι παραμένουσι πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν διαταγῶν τῆς μαίας ».

(⁵) Σκ. Βυζαντίου, Λεξικὸν τῆς καθ' ἡμᾶς ἑλληνικῆς διαλέκτου. λ. χέρι· « χέρι τῆς Παναγίας ὀνομάζουν αἱ γυναῖκες εἶδος τι φυτοῦ τὸ ὁποῖον ἐκθέτουσιν εἰς τὰς γέννας, σεβόμεναι, καὶ μὲ αὐτὸ ῥαντίζουν τὸ οἴκημα τῶν λεχώνων. Ἂν δὲν ἀπατῶμαι, αὐτὸ πρέπει νὰ ἦνε ἡ Γλυκυσίδη, τὴν ὁποίαν κατὰ τὸν Ἡσύχιον καὶ Ἀθήναιον, ἐσέβοντο καὶ τὸ πάλαι αἱ γυναῖκες. Ἡ περιγραφὴ τοῦ Διοσκορίδου μὲ πείθει τοσούτῳ μᾶλλον, ὅσον ἡ

Πάντες δὲ ἐπικαλοῦνται τὴν Παναγίαν καὶ τὸν ἅγιον Ἐλευθέριον, ὅστις προστάτης τῶν νεογνῶν θεωρεῖται ([1]), ὡς οἱ ἀρχαῖοι ἐπεκαλοῦντο τὴν θεὰν τοῦ τοκετοῦ Εἰλείθυιαν ([2]). Ὅταν δὲ ἡ γυνὴ δοκιμάζῃ δυσκολίας καὶ ὠδῖνας πολλὰς κατὰ τὸν τοκετόν, ὁ σύζυγός της κατὰ προτροπὴν τῆς μαίας τύπτει διὰ τοῦ ὑποδήματός του τὴν ἀσθενῆ τρὶς τὰ νῶτα, ἐκφωνῶν « ἐγὼ σὲ φόρτωσα, κ' ἐγὼ σὲ ξεφορτόνω » ἢ « κι' ὁ Θεὸς νὰ σὲ ξεφορτώσῃ ([3]) ».

Ἄξιον δὲ νὰ μὴ παραλείψωμεν τὴν συνήθειαν τῶν ποιμενίδων γυναικῶν τοῦ τίκτειν ἐν ὑπαίθρῳ. Μὴ εὐποροῦσαι αὗται τῶν ἐπιτηδείων πρὸς συντήρησίν των κατὰ τὸν τοκετόν, ἅτε ἐν ὑπαίθρῳ διαιτώμεναι, τίκτουσιν ὑπὸ δένδρον ἢ θάμνον καὶ ἔπειτα ἀναλαμβάνουσαι ἀταράχως τὸ νήπιον ἐν τῇ ποδιᾷ ἐπανέρχονται παρὰ τῷ συζύγῳ. Τοιοῦτό τι ἐγένετο, ὡς ἀναφέρει ὁ Διόδωρος ([4]), ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἐν Λιγυστικῇ· ἔγκυοι αὗται οὖσαι καὶ μετὰ τῶν ἀνδρῶν ἀντὶ μισθοῦ συνεργαζόμεναι, ὅταν κατελαμβάνοντο ὑπὸ τῶν ὠδίνων, ἀπήρχοντο ὑπό τινα θάμνον, ὅπου καὶ ἔτικτον. Ἐπανήρχοντο δὲ, ὑπὸ τὸν θάμνον τὸ βρέφος

---

μορφὴ τοῦ φυτοῦ ὁμοιάζει μὲ δάκτυλα, ὅθεν λέγεται προσέτι καὶ Πεντόδορον ἢ Πεντόροδον κατὰ τὸν Ἡσύχιον, Ἰδαῖοι δάκτυλοι, καὶ ἐπὶ πᾶσι Παιονία ἡ ῥίζα του μάλιστα ».—**Wachsmuth**, ἔνθ. ἀν. σ. 71.—**B. Schmidt. Das Volks, leben d. Neugr.** σ. 36.—Περὶ τῆς Παιωνίας. Βλ. Γαλην. τ. XIV. σ. 418 4. 5. ed Kühn.—Περὶ τῆς Γλυκυσίδης Θεοφραστ., φυτ. ἱστ. Θ. 9.—**Plin., Hist. Nat.** XXV. 4. καὶ τοῦ Πεντορόβου Διοσκοριδ., III. 157.—Plin XXV. 4. XXVII. 10.—Ἡσύχ., ἐν λ.—Περὶ δὲ τῶν ἐν χρήσει παρὰ τοῖς ἀρχαίοις πρὸς εὐτοκίαν φυτῶν βλ. **Welcer, kleines Schri t. III.** σ. 194.

([1]) **Bybilakis, Neugriechisches Leben** σ. 2,

([2]) Θεοκριτ. ιζ'. 71. ἐκ τούτου ὁρμηθεὶς ὁ κ. Βυβιλάκης ἔνθ. ἀνωτέρω προσπαθεῖ νὰ ἀποδείξῃ ἐκ τοῦ ὀνόματος τῆς Εἰλειθυίας παραφθαρὲν τοῦ ἁγίου Ἐλευθερίου τὸ ὄνομα, πάνυ ἀπιθάνως ὡς καὶ ὁ **Sanders (Das Volksleben der Neugriechen** σ. 305) καὶ ὁ **Wachsmuth** (ἔνθ. ἀν. σ. 72) παρετήρησαν.

([3]) Sonnini, o. c. p. 92.—Bybilakis ἔνθ. ἀν. σ. 41.

([4]) Διόδωρ. Σικελ. IV. 20.

καταλείπουσαι, καὶ ἂν ἐλάμβανον ἄδειαν καὶ τὸν μισθὸν παρὰ τοῦ μισθωσαμένου ἀπήρχοντο πρὸς περίθαλψιν τοῦ τέκνου των, ἐν ἐναντίᾳ δὲ περιπτώσει ἔμενον ἐργαζόμεναι μέχρι τέλους τοῦ ἔργου.

Ἅμα γεννηθέντος τοῦ παιδίου ἡ μαῖα ἀποκόπτει τὸν ὀμφαλόν του, καὶ τὸ λούει, συμπαραστατουσῶν καὶ ἄλλων συγγενῶν (¹). Τὸ λουτρὸν τῶν νηπίων ἐσυνειθίζετο καὶ κατὰ τὴν ἀρχαιότητα

---

(¹) Ἐρατὼ 1861. τ. I. σ. 78. « Ἐν σκάφῃ δὲ χέεται ὕδωρ, ὅπου ἡ μαῖα καὶ αἱ εὐειδέστεραι τῶν ἐκεῖ γυναικῶν ῥίπτουσιν ἅλας καθαρὸν, ἵνα τὸ βρέφος προσκτήσηται πᾶν στοιχεῖον καλλονῆς, εἰς ἐκείνας ἐνυπαρχούσης. Διὰ τοῦ ἁλατισμένου τούτου ὕδατος λούεται τὸ βρέφος· εἰς τὸ ὕδωρ ῥίπτονται νομίσματα ἀνήκοντα εἰς τὴν μαῖαν, ὡς ἀντιμισθία της ». Σακελλαρίου, Κυπριακὰ, τ. I. σ. 287—288. « Ἔθος δ' ἐστὶ τοῖς Κυπρίοις ἅμα παιδίον γεννᾶται, οἱ ἐν τῷ οἴκῳ συγγενεῖς καὶ φίλοι ἅλας σακχάρει, ἐλαίῳ καὶ οἴνῳ ἀναμιγνύντες, δίδουσιν αὐτὰ τῇ μαίᾳ μετὰ τῆς εὐχῆς των· καὶ δι' αὐτῶν ἅπαν ἀλείφει τὸ σῶμα τοῦ βρέφους..... Καὶ εἰ μὲν ἦν θέρος, λούουσιν ἀμέσως τὸ βρέφος ἐν θερμῷ λουτρῷ ἑπτὰ ἀμύγδαλα ἐν τῷ ὕδατι θέτοντες, ἅπερ φυλάττουσιν, ἕως οὗ ὁ παῖς ἡλικιωθῇ, καὶ σπάσας αὐτὰ φάγῃ..... Ἐκβαλόντες δ' αὐτὸ τοῦ λουτροῦ μυρσίνην ἔν τε ταῖς μασχάλαις, δακτύλοις καὶ μηροῖς θέτουσιν, ἵνα μὴ συγκαίηται.... Δέσασα δ' ἡ μαῖα τὸ βρέφος θέτει αὐτὸ ἐν τῇ κλίνῃ ἐπί τινος τῆς μητρός του περισκελίδος παρὰ τὸ προσκεφάλαιον, ἵνα ὑπήκοον τῇ μητρὶ αὐτοῦ γένηται » Τὸ ἁλατίζειν τὸ γενόμενον τέκνον ὡς συνήθεια τῶν Μανιατῶν ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ Stephanopoli (Voyage en Grèce 1797—1798. t. I. p. 293.) Περὶ δὲ αὐτῆς καὶ ἄλλων παραπλησίων συνηθειῶν γράφει τὰ ἀκόλουθα ὁ Sonnini (Voyage en Grèce et en Turquie 1801. t. I. p. 100). « Aussitôt que l'enfant est né, on le lave avec de l'eau tiédie; on le couvre ensuite, des pieds au cou, d'une cluche de sel, que l'on regarde comme un sûr préservatif contre les vers et les autres maladies de la peau. Après l'avoir enveloppé de langes, on le couche et l'on place à ses côtés un pain et un pilon, ou tout autre morceau de bois fasonné. le pain doit empêcher l'enfant de souffrir de la faim tout le temps qu'il vivra, et l'effet du pilon est de le rendre aussi tranquille qu'un morceau de bois. Dans d'autres contrées de l'Orient, la mère prend son enfant nouveau né, et la sage-femme un mortier de bronze, dont elle frappe trois coups assez forts près de l'oreile de l'enfant, enfin dit-on, d'ouvrir l'organe de l'ouie et de prevenir la sourdité ».

ἔνθα σε, λέγει ὁ ὁμηρικὸς ὕμνος εἰς τὸν Ἀπόλλωνα, ἐν τῇ περιγραφῇ τοῦ τοκετοῦ τῆς Λητοῦς

> ἔνθα σὲ, ἤιε Φοῖϐε, θεαὶ λόον ὕδατι καλῷ
> ἁγνῶς καὶ καθαρῶς, σπάρξαν δ' ἐν φάρεϊ λευκῷ
> λεπτῷ νηγατέῳ· περὶ δὲ χρύσεον στρόφον ἧσαν (¹).

Τὸ βρέφος σπαργανοῦται ἀκολούθως ἐντὸς στενῶν καὶ μακροτάτων λωρίδων *φασκιῶν* καλουμένων (²), ὅπως καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἐγίνετο (³)· ἐν Κάσσῳ οὕτως ἐσπαργανωμένον διαϐιϐάζεται ἄνωθεν τῆς σκάφης ἐν ᾗ ἐλούσθη τρὶς ἐναλλὰξ ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς μαίας εἰς ἄλλης τινὸς συγγενοῦς, εἰς τὸ ἀπέναντι ἱσταμένης μέρος· ἐν ἑκάστῃ δὲ διαϐάσει ἐκφωνεῖται, *τὸν ποταμὸν ἐπέρασες τίποτα δὲν φοϐᾶσαι*· εἶτα φέρεται εἰς τὴν μητέρα παρὰ τῆς μαίας εὐχομένης αὐτῇ *καλορρίζικο, καλὰ σαράντα*. Ἡ μαῖα προσκαλεῖ μετὰ ταῦτά τινα τῶν ἐκεῖ γυναικῶν νὰ φέρῃ ὕδωρ, δι' οὗ νίπτει τὰς χεῖρας αὐτῆς, λέγουσα συγχρόνως τὸ *Κύριε ἐλέησον* τεσσαρακοντάκις· νιφθεῖσα δὲ δοξάζει τὸν Ὕψιστον τὸν καταξιώσαντα αὐτὴν νὰ δεχθῇ εἰς χεῖρας νέον ἄνθρωπον· ἡ ἐργασία αὕτη λέγεται *σαραντόνεια* (⁴).

---

(¹) Ὁμηρικ. Ὕμν. Α. 120. κε.—Βλ. καὶ Εὐριπίδ., Ἴωνα 1493.—Καλλιμαχ., ὕμν. εἰς Δία 5. 17.—Λυκόφρ. Κασσανδρ. 5. 319.

(²) Εἰς τοῦ Λατινικοῦ fascia. Ἡ λέξις ἦτον εὔχρηστος παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις Ἕλλησιν, καὶ παρὰ τῷ πλήθει, ὡς μαρτυρεῖ ἐτυμολογικὸν τὸ μέγα (σ. 749, 41). Ὁ Σχολιαστὴς τοῦ Ἀριστοφάνους (εἰς Πλοῦτ. 558). τὴν λέξιν ταινίαν ἐξηγεῖ διὰ τοῦ φασκία. Ὁ δὲ Πολυδεύκης (Β. 166. Βλ. καὶ Ἡσυχ. λ. Πόδια καὶ Τελαμὼν) ἀναφέρει ὅτι τὴν ζώνην οἱ Ῥωμαῖοι φασκίαν καλοῦσι.—Ἐν Κύπρῳ ἐκ καλογνώμονος ἐν τῷ οἴκῳ συγγενοῦς λαμϐάνουσιν ὑποκάμισον ἢ ἄλλο τι τοιοῦτον, ὅπερ καίοντες ἐν τῷ μέσῳ περῶσι αὐτὸ εἰς τὸν λαιμὸν τοῦ βρέφους, μέχρις οὗ τὸ ἐκπλύνωσεν. (Σακελλαρ., ἔνθ. ἀν., σ. 288.)

(³) Ὁμηρικ. ὕμν. 126.

> Αὐτὰρ ἐπειδὴ, Φοῖϐε, κατέϐρως ἄμϐροτον εἶδαρ,
> οὔ σέ γ' ἔπειτ' ἴσχον χρύσεοι στρόφοι ἀσπαίροντα,
> οὐδ' ἔτι δεσμά σ' ἔρυκε.—Βλ. καὶ Πλάτων, Νομ. Ζ. 2. σ. 789 e.

τ. II. St. ἐν Σπάρτῃ δὲν ἐσπαργάνουν τὰ βρέφη (Πλουτάρχ. Λυκοῦργ. 89).

(⁴) Ἐρατὼ τ. II. σ. 78.

Ταῦτα πάντα διαπράττονται ἐν τῷ κεκλεισμένῳ δωματίῳ, ἐν' ᾧ οὐδεὶς εἰσέρχεται μέχρις οὗ ὁ ἱερεὺς εὐλογήσῃ τὸ τέκνον (1). Ἡ θύρα ἤδη πρῶτον ἀνοίγεται εἰς τὸν λειτουργὸν τοῦ Ὑψίστου, ὅστις ἐλθὼν ἀναγινώσκει τὴν ἁρμοδίαν εὐχὴν, καὶ μετὰ ταῦτα ἡ θύρα ἀνοίγεται τοῖς πᾶσιν. Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὸν ὡραιότερον ἐπιτρέπεται νὰ ἀσπασθῇ πρῶτος τὸ βρέφος ἵνα μεταδώσῃ αὐτῷ μέρος τοῦ κάλλους του, καὶ εἰς τὴν ἐγκρατεστέραν καὶ σωφρονεστέραν νὰ τὸ πρωτοθηλάσῃ, ἢ κατὰ τὴν ἐγχώριον ἐν Κάσσῳ λέξιν, *βρωματίσῃ*, ἵνα καὶ τὸ τέκνον ὁμοιάσῃ αὐτῇ. Ὁ ἱερεὺς καὶ πάντες οἱ παρευρισκόμενοι λαμβάνουσι διάφορα τρωγάλια καλούμενα *γεννητούρια*, εὐχόμενοι πᾶσαν μὲν εὐτυχίαν εἰς τὸ τεχθὲν, ἀνάῤῥωσιν δὲ εἰς τὴν τεκοῦσαν (2).

Ταὐτοχρόνως, ἂν τὸ γεννηθὲν εἶναι ἄῤῥεν ὁ πατὴρ πυροβολεῖ πολλάκις ἀπὸ τοῦ παραθύρου, καὶ ὅλοι οἱ φίλοι καὶ συγγενεῖς εἰς ἔνδειξιν χαρᾶς ἐκκενοῦσιν ὅπλα ἐκ τῶν οἰκιῶν των. Τοῦτο συνήθως γίνεται ἐν Μάνῃ (3). Ἰδοὺ τί λέγει ὁ κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα περιγράψας τὴν χώραν ταύτην Μανιάτης Νηφάκης.

Γιὰ τὰ παιδία τὰ μικρὰ, ὁπόταν γεννηθοῦσι
χυλόπητταις μοιράζουσι, γιὰ νὰ τὰ εὐχηθοῦσι,
'ς τὴν πόρτα ὅλοι τρέχουσι, καὶ τουφεκιαῖς βαροῦσι
καὶ νὰ τοὺς βγάλουσι χυλὸ νὰ φᾶσι καρτεροῦσι.
Ἐκεῖ καὶ χήραις τρέχουσι καὶ καλομοίραις πᾶσι
νὰ τὸ καλομοιράνουσι χυλόπητταις νὰ φᾶσι·
ἢ καλομοίραις λέγουσι· καλῶς ἦλθε νὰ ζήσῃ
νὰ γένῃ καλὸ 'ς τ' ἅρματα, καὶ τοὺς ἐχθροὺς νὰ σβύσῃ.
Αἱ χήραις πάλι στέκουνται 'σὰν παραπονεμμέναις
καλαὶς εὐχαὶς τοῦ δίδουσι κ' ἐκείναις ἢ καϋμέναις:

(1) Ἀναγινώσκει τὰς εὐχὰς εἰς γυναῖκα λεχὼ τῇ ά. ἡμέρᾳ τῆς γεννήσεως τοῦ παιδίου αὐτῆς, εὑρισκομένας ἐν τοῖς Εὐχολογίοις καὶ Ἁγιασματηρίοις.

(2) Ἐρατὼ τ. I. σ. 79.

(3) Stephanopoli, Voyage en Grèce ch. XXXII. (Naissance des enfants à Maina) t. I. p. 293.

Ἡμεῖς ἄντρα δὲν ἔχομε νὰ σᾶς τὸ ντουφεκίσῃ,
μόν' ὁ Θεὸς ποῦ τὄδωσε νὰ σᾶς τὸ ντουφεκίσῃ (¹).

Χοροὺς καὶ κρότους ἐπὶ τῇ γεννήσει ἀῤῥένων τέκνων ἐποίουν καὶ κατὰ τὴν Βυζαντινὴν ἐποχήν (²)· καὶ τοῦτο διότι γενικῶς ἐξετίμων καὶ νῦν εἰσέτι ἐκτιμῶσι τὰ ἄῤῥενα τέκνα τῶν θηλέων, ὅπως καὶ οἱ Ἄραβες (³) καὶ ὅλοι σχεδὸν οἱ φιλοπόλεμοι λαοί.

Τὸ βρέφος πρὶν εἰσέτι βαπτισθῇ καλεῖται *Δράκος* (⁴), καὶ τὸ ὄνομα τοῦτο δίδεται ὡς εὐχὴ τρόπον τινὰ εἰς τὸ παιδίον, ὅπως ἀνδρεῖον καὶ ῥωμαλέον καταστῇ (⁵)· διὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν εἴς τινα μέρη καλεῖται *Σίδερης* (⁶) ὅπως ὡς σίδερον ἰσχυρὸν καταστῇ (⁷). Ἐντίθεται δὲ εἰς κοιτίδα (κούνια), ἥτις ἀλ-

(¹) Νηφάκη, ἱστορία τῆς Μάνης ὅλης ἐν Maurer, Das griech Volk 1835 τ. III. σ. 10.

(²) Ἀνν. Κομνην., Ἀλεξ. VI. 8. σ. 297. « τίκτεται καὶ τούτοις ἄῤῥεν. Εὐθὺς οὖν οἱ μὲν γονεῖς ἐγεγήθησαν· τὸ δὲ ὑπήκοον ἅπαν ἐσκίρτων, συνέχαιρον ἀλλήλοις, ἐγεγήθησαν, καὶ ἦν ἰδεῖν τὰ βασίλεια χαρμονῆς ἀνάπλεω. »—Νικητ. Χωνιατ., Ε. σ. 220. « καὶ ἅπας ἦν ἐν κρότοις καὶ χαρμοναῖς » ἐπὶ τῇ γεννήσει ἄῤῥενος.

(³) Πρβλ. Κοράνιον κεφ. Β'. ἐδάφ. 46. καὶ τὴν γαλλικὴν μετάφρασιν αὐτοῦ ὑπὸ Kasimirisky 1856. p. 8.

(⁴) Δράκος ἢ Δράκοντας, ἡ κόρη δρακοῦλα καὶ δράκαινα ἢ δρακόντισσα Wachsmuth, Das alte Griechenland im neuen. σ. 34. 62. 77. ὁ δεύτερος τύπος τῆς λ. καὶ οἱ δύο τελευταῖοι εἰσὶν ἀνύπαρκτοι.

(⁵) Ὁ κύριος Βενιζέλος (ἐν Εὐαγγελικῷ Κήρυκι 1870. σ. 478—479). ἀπιθάνως ζητεῖ τὴν ἐξήγησιν τῆς συνηθείας εἰς τὴν ἰδέαν τῶν ἀρχαίων ὅτι ὁ ὄφις ἦν σύμβολον ὑγείας.

(⁶) Ἐν Φιλιππουπόλει πρὶν ἢ βαπτισθῇ ὀνομάζουσι τὸ βρέφος Σιδέρη, οἱονεὶ σιδηροῦν, ὑγιὲς εὐχετικῶς, Πανδώρ., XI. σ. 448.

(⁷) Εἰς πολλὰς ἄλλας ἀλληγορικὰς πράξεις ἀναμιγνύουσι τὸν σίδηρον εἰς ἐπίτευξιν σταθερᾶς ὑγείας. Οὕτως τὸν κεφαλόδεσμον τῆς λεχοῦς δέουσιν εἴς τι σχοινίον προσαρτῶντες τεμάχιον σιδήρου, ὅπως διαμένῃ ὑγιὴς ὡς τὸ σίδηρον (Wachsmuth, ἔνθ. ἀν. σ. 73)· οἱ δὲ προσερχόμεναι εἰς τὸν κοιτῶνα της τὴν προσαγορεύουσιν ἀποκαλοῦντες αὐτὴν εὐχετικῶς σιδεροκέφαλη! Ὅταν δ' ἀφίνῃ τὴν κλίνην της κατὰ πρῶτον πατεῖ ἐπὶ σιδήρου, ὅπως καταστῇ ἰσχυρὰ ὡς αὐτὸ (Sonnini, ἔνθ. ἀν. σ. 99)· Οἱ δεισιδαίμονες ὅταν γεύωνται πρωτοφανῆ ὀπωρικά, πατῶσιν ἐπὶ σιδήρου λέγοντες γερὸν μὲ εὗρε, γερὸν καὶ νὰ μὲ ἀφίσῃ (Χ. Μεγδάνου, ὁ λύχνος τοῦ Διογένους σ. 275).

λαχοῦ μὲν εἶναι ἁπλοῦν σκαφίδιον, ἀλλαχοῦ δὲ δερματίνη, *νάκα* καλουμένη [1]. Ἐν αὐτῇ κινοῦσα ἡ μήτηρ τὸ τέκνον της, καὶ *ναναρίσματα* ἐπᾴδουσα [2] ἀποκοιμίζει αὐτό. Παρομοίαν συνήθειαν τῶν ἑλληνίδων μητέρων ἀναφέρει καὶ ὁ Πλάτων: «ἡνίκα γὰρ ἄν που βουληθῶσι κατακοιμίζειν τὰ δυσπνοοῦντα τῶν παιδίων αἱ μητέρες, οὐχ ἡσυχίαν αὐτοῖς προσφέρουσιν, ἀλλὰ τοὐναντίον κίνησιν, ἐν ταῖς ἀγκάλαις ἀεὶ σείουσαι, καὶ οὐ σιγὴν ἀλλά τινα ἡ μελῳδίαν, καὶ ἀτεχνῶς οἷον καταυλοῦσι τῶν παιδίων [3]»

Ἐσυνείθιζον οἱ ἀρχαῖοι κατὰ τὴν γέννησιν τέκνου νὰ ἀναρτῶσιν ἐπὶ τῶν θυρῶν, εἰ μὲν ἦν ἄῤῥεν στέφανον ἐλαίας, εἰ δὲ θῆλυ ἔρια, πρὸς δήλωσιν τῶν ἀσχολιῶν τοῦ φύλου των [4]. Ἤδη, ὅταν γεννηθῇ ἄῤῥεν θέτουσιν ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ μάχαιραν, ὅταν δὲ θῆλυ ἠλακάτην [5], δηλοῦντες δι' ἀμφοτέρων τούτων φανερῶς τὰ ἔργα, περὶ ἃ μέλλουσι νὰ ἀσχοληθῶσι τὰ τέκνα ἡλικιωθέντα [6].

Οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι προσέρχονται κατὰ τὰς πρώτας ἡμέρας, κομίζοντες δῶρα [7], καὶ πολλὰ τῷ νεογεννηθέντι καὶ τῇ

---

(1) Ἡ νάκα ἐν Μάνῃ κατασκευάζεται ἐκ δέρματος προβάτου, μήκου τριῶν ποδῶν· ἐν τῇ ἄκρᾳ θέτεται προσκεφάλαιον ἐμποδίζον ὅπως μὴ ἑνοῦνται αἱ τὰ ἄκρα συγκρατοῦσαι ῥάβδοι· κρεμᾶται δὲ ἐξ ἥλων, ἢ φέρεται εἰς τὰ νῶτα τῆς μητρὸς (Stephanopoli ἔνθ. ἀν. σ. 294—295). Ἡ λέξις νάκα εἶναι ἀρχαῖα νάκα, (Πινδαρ., Πυθ. Δ. 58.—Θεόκριτ., Ε. 2.—Ἡροδοτ., Β. 42.—Λουκιαν., π. Συρ. θεοῦ. 55.) καὶ νάκη ἐσήμαινον τὸ αἴγειον δέρμα (ἐτυμολ. μ. ἐνλ.—Ὀδυσσ. Ξ. 530.—Λυκόφρ. 1310.—Παυσαν., Δ. ια. 3· Stephan., Observat. in Virgiliana, Theocr. imitation p. 53. sqq.) Ὁ About (La Grèce contemporaine. ch. IV. 7) περιγράφε εἶδος κοιτίδος ἐκ σκάφης.

(2) Περὶ αὐτῶν γεννήσεται λόγος ἐν τῷ τετάρτῳ τόμῳ περὶ τοῦ βίου τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων συγγράμματός μου ἐν τοῖς περὶ δημοτικῶν ᾀσμάτων.

(3) Πλάτων., Νόμ. Ζ. σ. 790 d. II. St.

(4) Ἡσύχ. ἐν λ. στέφανον ἐκφέρειν.

(5) Pouqueville, Voyage en Grèce t. IV. P. 160.

(6) Θ. Βενιζέλος, ἐν Εὐαγγελικῷ Κήρυκι 1870. σ. 476.

(7) Ἐρατὼ τ. I. σ. 80. ἐν Κάσῳ «οἱ συγγενεῖς καὶ οἱ φίλοι κομίζουσι κατ' ἔθος διάφορα γλυκύσματα σίτου κλ. καλούμενα χανίσκια. Τούτων

μητρὶ ἐπευχόμενοι ([1]). Ἐν δὲ τῇ οἰκίᾳ παρατίθεται τράπεζα ἢ γλυκύσματα, δι' ὧν εὐωχοῦνται οἱ ἐπισκεπτόμενοι ([2]).

Ἐν Κύπρῳ μετὰ πέντε ἕως ἑπτὰ ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἔρχεται πάλιν ἡ μαῖα, σηκόνει τὴν λεχὼ καὶ προπορευομένη σταυροὺς ποιεῖ εἰς ἁπάσας τὰς γωνίας καὶ θύρας τῆς οἰκίας, ἵνα ἀπομακρύνῃ πᾶν πονηρὸν ὄν, λέγουσα πρὸς τὴν λεχὼ *Κυρὰ οἰκοκυρὰ, ὅπως ἐγὼ δὲν σοῦ ἔκαμα κακὸ μήτε σὺ καὶ 'ς τὸ παιδί μου.* Ἐξελθοῦσαι δὲ τῆς θύρας τῆς οἰκίας εἴτ' ἄνδρα, εἴτε γυναῖκα ἀπαντήσωσι, δίδουσιν αὐτῷ λεπτά,

---

μέρος λαμβάνει ἡ μαῖα, ἀναγκαζομένων τῶν κομισασῶν αὐτὰ κανισκοφόρων καλουμένων, νὰ τὰ μεταφέρωσιν εἰς τὸν οἶκον αὐτῆς ».—Πανδώρα τ. XI. σ. 548. Ἐν Φιλιππουπόλει « τὰς ἀκολούθους ἡμέρας στέλλουσιν ὅλοι οἱ συγγενεῖς γλυκύσματα καὶ διάφορα φαγητὰ εἰς τὴν λεχῶσαν, καὶ ὅταν ἔλθωσιν εἰς δευτέραν ἐπίσκεψιν, φέρουσιν δῶρόν τι εἰς τὸ βρέφος, νόμισμά ἢ κόσμημά τι ». Βλ. καὶ Πουλίου, περὶ τῆς καταγωγῆς τοῦ γένους τῶν Ἑλλήνων σ. 33.—Γενετίκια (Wachsmuth ἔνθ. ἀν. σ. 72). ἐν Ἠπείρῳ Πογονήκια (Ι. Λαμπρίδ., Ζαγοριακὰ σ. 169) καὶ παρ' Ἀλβανοῖς πογκανίκ (Hahn, albanesisches Studien τ. I. σ. 149.) Βλ. καὶ Stephanopoli, o. c. p. 293.

([1]) Ἐρατὼ τ. I. σ. 79—80. « Καθ' ὅλας τὰς ἡμέρας ἀπὸ τῆς γεννήσεως μέχρι τῆς βαπτίσεως, ἥτις λαμβάνει χώραν συνήθως μετὰ ὀκτὼ ἢ δέκα ἡμέρας, ἅπαντες οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι πορεύονται καὶ εὔχονται τῇ λεχῷ, λαμβάνοντες γλυκύσματα ἀφθόνως ἐπὶ τῆς τραπέζης παρατεθειμένα ». Εἰς Ῥούμελην, Ἄγραφα, Τσομέρκα κλπ. αἱ προσερχόμεναι γυναῖκες εὔχονται εἰς τὴν μητέρα: Νὰ σὲ ζήσῃ τὸ παιδὶ, νὰ σὲ γείνῃ ἁρματωλὸς καὶ καπετάνιος καὶ νὰ τοῦ βγάλουν καὶ τραγοῦδι· πρὸς ἃ ἡ μήτηρ ἀποκρίνεται Μόνο νὰ ζήσῃ καὶ ἂς γίνῃ καὶ καλόγερος·(Τρ. Μπάρτα Ἀναμνήσεις φιλοπάτριδος 1861 σ. 171.—Wachsmuth, ἔνθ. ἀν. σ. 72). Τας εὐχὰς τῶν Μανιατισσῶν βλ. ἐν τῷ ἄνω παρατεθέντι χωρίῳ τοῦ Νηφάκη.—Pègues, Hist. et phénomènes du volcan de Santorine p. 347.

([2]) Bybilakis, Neugriech. Leben σ. 6.—Πανδώρα τ. XI. σ. 448. Ἐν Μάνῃ παραθέτουσι χυλόπηττας ὡς ἐκ τῶν στίχων τοῦ Νηφάκη βλέπομεν.—Συμπόσιον τῶν γενεθλίων συνειθίζεται καὶ παρὰ τοῖς Ἀλβανοῖς (Hahn, alban. St. I. σ. 149) ἐγίνετο δὲ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις κατὰ τὴν δεκάτην ἀπὸ τῆς γεννήσεως ἡμέραν (Bekker Anecd. Gr. p. 237.—Ἀθην. ΙΕ. 8.) ἴσως δὲ καὶ κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν ἀμφιδρομίων (πρβλ Ἀθην., Θ. σ. 370. d.)

ἢ ὁλόκληρον ἄρτον· καὶ εἰ μὲν ὁ ἀπαντώμενος εἶναι ἀνὴρ, τὸ μετ' αὐτὸ γεννησόμενον λέγεται ὅτι θέλει εἶσθαι ἄῤῥεν, ἢ τἀνάπαλιν (1). Ἡ συνήθεια αὕτη εἶναι ἀνάλογος πρὸς τὰ *ἀμφιδρόμια* τῶν ἀρχαίων, ἅτινα ἤγοντο τὴν δεκάτην ἀπὸ τῆς γεννήσεως, ἢ ἴσως καὶ ἄλλην ἡμέραν, διότι περὶ τῆς ἡμέρας διαφωνοῦσιν οἱ ἀρχαῖοι συγγραφεῖς (2)· κατ' αὐτὰ περιτρέχοντες ἔθετον ὄνομα τῷ παιδίῳ (3)· σήμερον τὴν ὀγδόην ἡμέραν (ἢ ὀχτὼ) ἡ μαῖα πορεύεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν, μετὰ τοῦ βρέφους, ὁ δὲ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὴν ἐν τῷ Εὐχολογίῳ « εὐχὴν εἰς τὸ κατασφραγίσαι βρέφος λαμβάνον ὄνομα τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ (4) ». Τὸ βάπτισμα, περὶ οὗ θέλομεν ὁμιλήσει εἰς τὰ περὶ *ὀνομάτων*, τελεῖται συνήθως τὴν ὀγδόην ἡμέραν, ὡς καὶ ἡ εὐχὴ αὕτη ἀναφέρει (5) ἢ καὶ τὴν ἑβδόμην (6)· εἰς πολλὰ δὲ μέρη ἀργότερον. Νεαρά τις ὅμως τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος ὑπαινίσσεται ὅτι πρὶν ἢ παρέλθωσι τεσσαράκοντα ἡμέραι οἱ παῖδες ἄνευ ἀνάγκης δὲν βαπτίζονται (7).

Κατὰ τὴν τεσσαρακοστὴν ἡμέραν ἡ λεχὼ, ἥτις μέχρι τοῦδε δὲν ἐκκλησιάζετο, οὔτε μετελάμβανε τῆς θείας κοινωνίας, πορεύεται εἰς τὴν ἐκκλησίαν (8), ἔνθα ὁ ἱερεὺς ἀναγινώσκει τὰς εὐ-

---

(1) Σακκελλαρίου, Κυπριακὰ τ. I. σ. 289.

(2) Schneider, ad Aristotel. Hist. Animal. VII. 11. Vol. I. 557.

(3) Σχολ. Ἀριστοφ. Λυσιστρ. 757. Σουΐδ., ἐτυμολ. μ. καὶ Ἡσύχ. λ. Ἀμφιδρόμια.—Πλάτων., Θεαίτ. σ. 160. e.

(4) Τὸ Εὐχολόγιον σημειοῖ. « Ἰστέον ὅτι τῇ ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὴν γέννησιν, προάγεται ἐν τῷ ναῷ τὸ βρέφος παρὰ τῆς μαίας, καὶ ἵσταται πρὸ τῶν πυλῶν τοῦ ναοῦ ».

(5) Ἐρατὼ τ. I. σ. 79.—Πούλιος ἔνθ. ἀν. σ. 33.

(6) Πανδωρ. XI. σ. 448.

(7) « Περὶ τῶν τεκουσῶν γυναικῶν πότε λαμβάνει τῶν θείων μυστηρίων καὶ πότε τὰ βρέφη βαπτίζονται ἄχρι τῶν μ'. ἡμερῶν ἄνευ ἀνάγκης ». (Jus Graeco-Romanum, pars III. collatio II. nov. 17. p. 89. ed. Zachariae a Ligenthal. (Lips. 1857).

(8) Wachsmuth, σ. 73—74.—Bybilakis σ. 7.—Guys, Voy. litt. en Grèce 1776.—Πανδώρα IX. 448. παρ' Ἀλβανοῖς Hahn. αὐτ. 149. Θεοφρ. ιϐ.

χὰς « εἰς τὸ ἐκκλησιάσαι τὸ παιδίον μεθ' ἡμέρας τεσσαράκοντα [1] ». Ἡ συνήθεια αὕτη ἐλήφθη ἐκ τῆς ἀρχαιότητος [2], παρὰ τῶν χριστιανῶν [3].

Ἐν Φιλιππουπόλει ὅταν *χρονίσῃ* τὸ παιδίον, τότε οἱ συγγενεῖς ἢ οἱ γείτονες λάθρα κλέπτουσιν αὐτὸ ἀπὸ τῆς μητρός του, τὸ ἐνδύουσιν ἀλλοκότως πως, ὁπλίζοντες αὐτὸ καὶ περιδέοντες διὰ μηρύματος (θελειᾶς) βάμβακος ἐρυθροῦ χώματος, φερομένου ἀπὸ τοῦ ὤμου ὑπὸ τὴν ἑτέραν μασχάλην, συνάπτοντες τὰ δύο ἄκρα διὰ κλείθρου, καὶ οὕτω μετημφιεσμένον φέρουσιν αὐτὸ εἰς τὴν μητέρα. Καὶ τότε τὸ παραδίδουσιν αὐτῇ, ἀνοίγοντες τὸ κλεῖθρον, ὅταν ὑπεσχεθῇ αὐτοῖς ἑστίασιν [4].

Τὸ παιδίον θηλάζεται συνήθως μὲν μέχρι τοῦ εἰκοστοῦ μηνὸς ἀπὸ τῆς γεννήσεως· δὲν εἶναι ὅμως καὶ σπάνιον νὰ ἴδῃ τις ἐν Ἑλλάδι μητέρας τετραετῆ καὶ πενταετῆ παιδία θηλαζούσας [5]. Τοῦτο ἐν Μάνῃ ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ συνειθίζεται· *ἔφαγε πόλυκο* (ἄφθονον) *βυζί*, λέγεται ἐπὶ τῶν ῥωμαλέων —Ὁ Ἰουβενάλης λέγει ὅτι τοῦτο συνέβαινε παρὰ τοῖς ἀρχαιοτάτοις ἀνθρώποις potanda ferens infantibus ubira magnis [6]. Σιτίζουσι δὲ διὰ στερεᾶς τροφῆς τὸ παιδίον, μασῶσαι τὴν τροφὴν καὶ εἰς τὸ στόμα τοῦ παιδὸς ἐντιθεῖσαι, ὅπως καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἐποίουν [7], καὶ οἱ Ἀλβανοὶ ἔτι καὶ νῦν συνειθίζουσι [8].

---

[1] Τὸ Εὐχολόγιον σημειοῖ· « Τῇ τεσσαρακοστῇ ἡμέρᾳ πάλιν προσάγεται τὸ βρέφος τῷ ναῷ ἐπὶ τῷ ἐκκλησιασθῆναι. Προσάγεται δὲ παρὰ τῆς μητρὸς, ἤδη κεκαθαρμένης καὶ λελουμένης οὔσης, παρόντος καὶ τοῦ μέλλοντος ἀναδέχεσθαι τοῦτο κατὰ τὸ βάπτισμα ».

[2] Pitiscus, de fest. Graecorum v. 675 κλπ.

[3] Censorinus, σ. 28, 2. ed. Ot. Jahn.

[4] Πανδώρ. XI. σ. 448.

[5] Strahl, Das alte und das neue Griechenland. σ. 200.

[6] Juvenal, VI. 9.

[7] Θεόφραστ.. Χαρακτ. 20.—Ἀριστοφ., Ἱππ. 717. Ἀθήν., ΙΒ. 40.

[8] Hahn, albanesische Studien. τ. I. σ. 149.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

---

ΑΘΗΝΗΣΙ, ΤΥΠΟΙΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

# ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ.

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ,

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑι ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

ΤΟΜΟΣ Α'. ΙΟΥΛΙΟΣ 1872. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Ζ'.


## ΓΛΩΣΣΙΚΗ ΥΛΗ.

## ΓΛΩΣΣΑΡΙΟΝ ΛΕΣΒΙΟΝ.

### Α.

*Ἀβάδ'*. Πᾶν πρᾶγμα κεκαυμένον καὶ ξηρόν, ἐκ τοῦ *αὔω* ἢ *δαύω* =καίω, κατὰ τὴν φράσιν «*ἆς καῇ κᾶς γίν' ἀβάδ' τῆς Κατηρίνας τὸ καβάδ'*» 1).

*Ἀγαπῶ*. Ὡς ὄνομα, ὁ ἐρωμένος καὶ ἡ ἐρωμένη 2).

---

1) Ἀ β ά δ'. Τὸ κ α β ά δ ι σημαίνει φόρεμα γυναικεῖον· ἀνάγεται δὲ εἰς τὸ ἀρχαῖον κ α β ά δ η ς, ὅπερ ἀναφέρων ὁ Ἰζέτζης λέγει· ἀ π ὸ κ α β ά-δ ο υ Π έ ρ σ ο υ. Τὸ κ α β ά δ η ς εἶναι λοιπὸν περσικὴ λέξις, ἥτις μέχρι σήμερον ἐσώθη. Ὁμοίως τὸ ἀ γ γ α ρ ε ύ ω ἐκ τοῦ ἄ γ γ α ρ ο ς (ἄ γ γ α ρ ο ν π ῦ ρ, Αἰσχ. Ἀγ. 289) εἶναι περσικῆς καταγωγῆς καὶ διεσώθη εἰς τὴν νεοελληνικήν, ἄγκαι ἡ σημασία αὐτοῦ ἐτροποποιήθη.

2) Ἀ γ α π ῶ. Ὅτι ἡ λέξις αὕτη σημαίνει καὶ τὸν ἐρωμένον, δὲν δύναμαι

*Ἀγγελομαχῶ*=ψυχομαχῶ, παραδίδω τὸ πνεῦμα, διότι πιστεύουσιν ὅτι ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τῆς ζωῆς του, ὡς φιλόζωος, μάχεται μὲ τὸν ἄγγελον μὴ θέλων νὰ παραδώσῃ τὴν ψυχήν του. Ὅταν μάλιστα τὰ λοίσθια πνέων ἀγωνιᾷ καὶ ὑποφέρῃ, δοξάζουσιν ὅτι ἁμαρτωλός ἐστιν ὁ ἄνθρωπος οὗτος, καὶ ὅτι ἐπίτηδες ἐπομένως ὁ ἄγγελος τιμωρεῖ καὶ βασανίζει αὐτόν.

*Ἁγίου Δημητρίου* (τοῦ). Ὁ Ὀκτώβριος, τῆς ἑορτῆς ἕνεκεν 3).

*Ἀγούγδιουρας*. Φυτὸν θανάσιμον εἰς τὰ ζῶα 4).

---

νὰ πιστεύσω, διότι ὅλα τὰ εἰς ω λήγοντα εἶναι θηλυκά, οἷον Καλυψὼ, Καλλιστὼ, Λητὼ, Γοργὼ, Πυθὼ, Ἀργὼ, Ἰνὼ, Καμινὼ, λεχὼ, μιμὼ, κερδώ. Τὰ εἰς ω οὐσιαστικὰ ἔχουν στενωτάτας σχέσεις πρὸς τὰ εἰς ω ν, ὅπως βλέπομεν ἐκ τοῦ ὀνόματος Π υ θ ὼ, ὅπερ σχηματίζει (Ἰλ. II, 519) τὴν αἰτ. Πυθῶνα. Εἰς τὴν μεταγενεστέραν διάλεκτον ἀπαντῶνται χελιδὼ, γληχὼ, εἰκὼ, κτλ. ἀντὶ τῶν χελιδὼν, ἀηδὼν κτλ. Ἐξ ἐναντίας τὸ Γ ο ρ γ ὼ ἔχει εἰς τὴν μεθομηρικὴν γλῶσσαν τὸ στελ. Γοργόν. Περὶ τῆς ἐν τῇ νεοελληνικῇ τροπῆς τοῦ ω εἰς ου ἰδὲ τὴν διατριβήν μου Neogræca § 44: u pro ω in fine vocabulorum, ὅπου προσθετέα καὶ ἡ λέξις μ α ϊ μ ο ὺ, πίθηξ, ἀντὶ τοῦ μ ι μ ὼ (Εὐστ. Ἰσμ. σ. 322, Τζέτζης). Τὸ ὄνομα τοῦτο ὑπὸ διαφόρους ἐπόψεις εἶναι περίεργον. Πρῶτον μὲν, διότι ἐκφράζει τὴν ἰδιότητα τοῦ πίθηκος, ὅστις εἶναι μιμητικώτατος (πίθηξ γερμ. Affe, μιμεῖσθαι κατὰ τρόπον πίθηκος (a. häffen), ἔπειτα, διότι ἔσωσε τὴν ῥίζαν μ ᾶ (σανσκρ. mâ-jâ φάντασμα, φεναχισμὸς) καθαρότατα, καὶ τέλος πάντων διὰ τὴν ἐπένθεσιν ἑνὸς j παρασιτικοῦ, ὅπερ ἔπειτα μετὰ τοῦ a εἰς δίφθογγον συνῃρέθη. Ἄλλο παράδειγμα τοιαύτης ἐπενθέσεως εἶναι τὸ γ ά ϊ δ α ρ ο ς (ἰδὲ τὸν ἐπίλ.).

3) Μᾶλλον ἴσως ἅϊ Δ η μ ή τ ρ ι ς. Παρομοίως εἰς τὴν Ἤπειρον ἅϊ Τ α ξ ι ά ρ χ η ς καὶ ἅϊ Ἀ ν δ ρ ι ὰ ς εἶναι ὀνόματα μηνῶν.

4) Ἀ γ ο ύ γ δ ι ο υ ρ α ς. Ἀλλοῦ τὸ φυτὸν τοῦτο ἁπλῶς γ ο ύ δ ο υ ρ α ς ὀνομάζεται. Ἴσως ἐλέγετο εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ὁ β ο ύ δ ο υ ρ ο ς ἐκ τοῦ ἐπιθέτου β ο υ δ ό ρ ο ς. Ἡ τροπὴ τοῦ β εἰς γ εἶναι συχνοτάτη εἰς τὴν νεοελληνικήν. Ἐκεῖνος, ὅστις ἤξεύρει, ὅτι εἰς τὸ β ο ῦ ς καὶ εἰς ἄλλας λέξεις τὸ ἑλληνικὸν β προῆλθεν ἐξ ἀρχικοῦ g (σανσκρ. gâus βοῦς), ἠδύνατο νὰ συλλάβῃ τὴν ἰδέαν, ὅτι εἰς τὸ γ ο ύ δ ο υ ρ α ς ἐσώθη τὸ ἀρχικὸν g. Ἀλλὰ τοῦτο εἶναι ὅλως ἀπίθανον.

*Ἀγούμαστος*. Εἶδος σταφυλῆς μὲ μεγάλας καὶ σκληρὰς ῥάγας.
*Ἀδειάζω*. Εὐκαιρῶ, ἔχω τὸν καιρὸν νά······ 5)
*Ἀθλογή*. Τὸ νὰ ἀναφέρω τὸ ὄνομά τινος πρός τινα ἄλλον εἴτε ἐπαινῶν εἴτε κατηγορῶν αὐτόν (*ἄθλος-λέγω* ἴσως) 6).
*Ἀκαμάτης*. Φυγόπονος, ῥάθυμος, ὀκνηρός 7).

---

5) Ἀ δ ε ι ά ζ ω. Αὕτη ἡ σημασία τοῦ ἀ δ ε ι ά ζ ω φαίνεταί μου γενική.

6) Ἀ θ λ ο γ ή. Ἡ παραγωγὴ εἶναι ἐντελῶς ἐσφαλμένη. Ἴσως ἐκ τοῦ ἀ μ φ ι λ ο γ ή, ὅπως ἀ θ ί β ο λ ο ς (εἶδος δικτύου)=ἀ μ φ ί β ο λ ο ν, ἀ μ φ ί β λ η σ τ ρ ο ν (Βυζαντ. λεξ. ἁπλοελλ.).

7) Ἀ κ α μ ά τ η ς. Πρόκειται ἐνταῦθα περὶ τῆς καταλήξεως ι ς καὶ τῆς γραφῆς αὐτῆς. Ἡ κατάληξις ι ς τῆς νεοελληνικῆς ἀντιστοιχεῖ πρῶτον πρὸς τὸ ι ο ς, π. χ. Δ η μ ή τ ρ ι ς, Γ ε ώ ρ γ ι ς, Β α σ ί λ ι ς, Ἀ θ α ν ά σ ι ς. Τοῦτο ὅμως δὲν εἶναι φαινόμενον τῆς πιπτούσης ἢ πεσούσης διαλέκτου, ἀλλ' ἤδη παρ' Ὁμήρῳ ἀπαντᾷ Χ ρ ό μ ι ς καὶ Χ ρ ό μ ι ο ς. Πλεῖστα ὅσα παραδείγματα τοῦ ι ς πρὸ ι ο ς εὑρίσκονται εἰς ἐπιγραφάς, συνελέχθησαν δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ διδασκάλου μου **Ritschl** εἰς διατριβήν τινα ἐπιγραφομένην **de declinatione Latina quadam reconditiore**, πρὸς τὴν ὁποίαν ἔδωκε προσθήκην εἰς τὸ **Index scholarum per menses hibernos 1861—62 Bonnæ habendarum**, καὶ ὑπὸ τοῦ **Fr. Gust. Benseler**, τοῦ υἱοῦ τοῦ λεξικογράφου, εἰς μίαν διατριβήν, ἥτις ἐτυπώθη εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Κουρτίου τὸ **Studien** ἐπιγραφόμενον (τόμ. III, τεῦχος I. σ. 146—183). Ἐκ τοῦ πλήθους τῶν παραδειγμάτων τούτων ἀναφέρω: Ἀ σ κ λ ῆ π ι ς (C. I. G. ἀρ. 9288) εἰς χριστιανικὴν ἐπιγραφὴν τῆς νήσου Μήλου, Δ ι ο ν ῦ σ ι ς, Θ ε ο δ ό σ ι ς (C. I. G. 9607), εἰς ῥωμαϊκὴν ἐπιγραφήν, Π ο ρ φ ύ ρ ι ς, Ὀ λ ύ μ π ι ς, Ἰ ο ῦ λ ι ς κτλ. Πρὸς τὰς ὀνομαστικὰς ταύτας συμφωνοῦν αἱ αἰτιατικαί· Μ α κ ά ρ ι ν Ῥωμ. ἐπιγρ. Ὀ λ ύ μ π ι ν, κτλ., αἱ κλητικαί· Ε ὐ σ τ ά τ ι ἀντὶ Ε ὐ σ τ ά τ ι ε, Μ α κ ά ρ ι, καὶ τὰ ὀνόματα εἰς ι ν τὰ γυναῖκας σημαίνοντα, οἷον· Ἐ ρ ῶ τ ι ν, Φ ι λ η μ ά τ ι ν, Π ο λ υ χ ρ ό ν ι ν κτλ. — Ἡ συναίρεσις αὕτη εἶναι πρὸ πάντων ἰδιάζουσα τῆς ἀρχαίας δωρικῆς διαλέκτου, διότι πρὸς τὰ δωρικὰ Ἀ ν ά ν ι ς, Δ ᾶ μ ι ς, Δ ε ῖ ν ι ς, Λ ῦ σ ι ς, Ξ ε ῖ ν ι ς ἢ Ξ έ ν ι ς, Π ῦ θ ι ς, Φ ί λ λ ι ς ἀντιστοιχοῦν τὰ ἑξῆς εἰς ε ο ς, ε α ς, ι α ς, ι ο ς λήγοντα τῆς αὐτῆς δωρικῆς ἢ ἄλλης τινὸς διαλέκτου: Ἀ ν α ν ί α ς, Ἀ ν ά ν ι ο ς, Δ α μ έ α ς, Δ α μ ί α ς, Δ ά μ ι ο ς, Δ ε ι ν ί α ς, Δ ε ί ν ι ο ς, Λ υ σ έ α ς, Λ υ σ ί α ς, Λ ύ σ ι ο ς, Ξ ε ν έ α ς, Ξ ε ν ί α ς, Ξ έ ν ι ο ς, Π υ θ έ α ς, Π ύ θ ε ο ς, Π υ θ ί α ς, Π ύ θ ι ο ς, Φ ι λ λ έ α ς, Φ ι λ λ ί α ς, Φ ί λ λ ι ο ς. Πρὸς τούτοις εἶναι ὀνόματα, εἰς τὰ ὁποῖα τὸ ι ς ἀντιστοιχεῖ μόνον πρὸς τὸ ἀρχαιότερον ι ο ς (οὐχὶ δὲ πρὸς τὸ ι α ς). Οὕτως ἐκτὸς τῶν τύπων Κ ί κ ι ς, Κ ό ν ν ι ς, Ἄ δ ω ν ι ς, Κ λ ε ό β ι ς, Π ά ν τ ι ς κτλ. ἀπαντῶσι καὶ Κ ί κ ι ο ς, Κ ό ν ν ι ο ς,

*Ἄκο* ἢ *ἄκα*. Ἐπιφώνημα ἀντὶ τοῦ κοιν. *μπᾶ!* 8)

---

Ἀδώνιος, Κλεόβιος, Πόντιος κτλ. Ἀπαντᾷ καὶ ἡ γραφὴ μὲ η, οἷον Πύθης, Φίλλης, Λύχης, καὶ ὀρθῶς ἔχει, ἐὰν ἡ κατάληξις ης ἦναι συνῃρημένη ἐκ τοῦ εας, ὥστε εἰς τὰ ὀνόματα, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν ἀρχ. γλῶσσαν γράφονται μὲ ης, ἔχομεν πάντοτε ἐκτὸς τῶν καταλήξεων ιας, ιος, ις καὶ τὴν εας, οἷον Λυχέας (συνῃρ. Λύχης), Λυχίας, Λύχιος, Λύχις. Ὅπου ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ ὑποθέσωμεν ἀρχικὸν τύπον εἰς εας, ἐκεῖ ἡ γραφὴ ης εἶναι ἐσφαλμένη. Τοῦτο συμβαίνει εἰς τὰ ἑξῆς παραδείγματα. Ἀποδήμης ἐκ τοῦ Ἀποδήμιος (C. I. Gr. 9572) εἰς ἐπιγραφὴν χριστ., Βασίλης εἰς ἐπιγραφὴν τῆς νήσου Ῥόδου, Λασκάρης ἐκ τοῦ Λασκάριος (ἰδὲ τὸ λεξικὸν τῶν κυρίων ὀνομάτων, ὑπὸ Benseler), Κουρτίκης ἐκ τοῦ Κουρτίκιος (ἐπωνυμία τοῦ αὐτοκράτορος Βασιλείου). Ἐσφαλμένη λοιπὸν ἡ νῦν εὔχρηστος γραφὴ Βασίλης, Δημήτρης, Ἀθανάσης κτλ. Πρὸς τὰ μέχρι τοῦδε ἀναφερόμενα παραδείγματα προσθέτω ἐκ τῆς καθομιλουμένης τὰ ἑξῆς: 1) τὸ ιος συναιρεῖται εἰς ις ά) εἰς τὰ ὀνόματα τῶν μηνῶν· Ἰεννάρις, Φλεβάρις, Μάρτις, (Ἀπρίλις), Μάϊς, Ἰούνις, Ἰοῦλις, κτλ. β') εἰς ἄλλα οὐσιαστικά, πρὸ πάντων προηγουμένου ρ, π. χ. περβολάρις ἐκ τοῦ περιβολάριος. 2) Τὸ ιον συναιρεῖται εἰς ιν ά) εἰς τὴν διάλεκτον τοῦ Πτωχοπροδρόμου, π. χ. κατώφλιν, κρασίν (Κοραῆς Ι, σ. 47 κ. 100). β') εἰς τὴν διάλεκτον τῆς Κύπρου, οἷον μάτιν, σχοινὶν, σκυλίν. Οἱ Κύπριοι ἔχουν τὰς καταλήξεις ασιν, αριν, συριν, αχιν, ιφιν, αλιν ἀντὶ τῶν ασιον, αριον, θιαν, συριον, αχιον, ιφιον, αλιον κτλ. Ἰδὲ Σακελλ. Κυπρ. III, μη'.

Ἀνάλογος εἶναι εἰς τὴν λατινικὴν γλῶσσαν ἡ συναίρεσις τοῦ ius εἰς is. Π. χ. εὑρίσκονται εἰς ἐπιγραφὰς ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν Γράκχων σωζομένας τὰ παραδείγματα Cæcilis, Sestilis. Clodis, Remis καὶ ἄλλα ἀντὶ τῶν Cæcilius. Sextiius. Clodius, Remius. Ἐκ τῶν ἑπομένων χρόνων προσέρχονται πολλὰ ἄλλα. Πρὸ πάντων ἀνήκουν ἐνταῦθα τὰ ἐπίθετα εἰς arius, τὸ ὁποῖον εἰς aris συναιρεῖται. Εἶναι ὅμως εἰς τὴν λατινικὴν ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐποχὴν λήγουν εἰς us, εἰς τὴν νεωτέραν εἰς is. Ἀναφέρω hilarus (παρὰ Τερεντίῳ καὶ Πλαύτῳ) gracilus (παρὰ Λουκιλίῳ καὶ Τερεντίῳ), sterilu, imbecillus κτλ. Περὶ τῶν ἐπιθέτων τούτων ἐπραγματεύθη ὁ Κούρτιος εἰς μίαν διατριβὴν ἐπιγραφομένην de adjectivis Græcis et Latinis l litteræ ope formatis. Ὁ ἀρχικὸς τύπος τῶν καταλήξεων lus καὶ lis εἶναι lo, σανσκρ. la. Εἰς τὴν ἑλληνικὴν πρὸ πάντων προστίθενται συχνὰ πρὸς τὸ ὀνοματικὸν στέλεχος αἱ συλλαβαὶ ιο, τὰ δὲ οὕτως ἐσχηματισμένα ὀνόματα δὲν ἔχουν διάφορον σημασίαν τῶν ἀρχικῶν. Π. χ. τὸ ὀνοματικὸν στέλεχος χθαμαλὸ γίνεται διὰ προσθέσεως τῶν συλλαβῶν ιο — χθαμάλιο —· ἐξ αὐτοῦ προκύπτει τὸ ἐπίθετον *χθαμάλιος καὶ συναιρέσει τοῦ ιος εἰς ις τὸ *χθαμάλις (καὶ ἐὰν θέλουν οἱ ἀναγνῶσται, ὁ χαμάλις). Πρὸς τὸ

*Ἄκραγος πετεινός*. Ἡ μέση νὺξ, διότι ἄρα φωνάζῃ ὁ ἀλέκτωρ,

---

χθαμαλὸς ἀντιστοιχεῖ τὸ λατ. *humilus (τὰ μόνον ὑποθετικὰ σημειοῦνται δι' ἀστερίσκου), ὅπερ προσθέσει τοῦ ιο γίγνεται humilius, ἐκ δὲ τούτου προκύπτει τὸ humilis. Ἐπίσης τὸ ὁμαλὸς καὶ τὸ similis κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον ἐσχηματίσθησαν. Διὰ τοῦτο ἐκ τῶν ἐπιθέτων νυκτέλιος, ἰμάλιος (Ἡσύχιος), φυτάλιος, ψευδάλιος, δυνάμεθα νὰ εἰκάσωμεν ἁπλουστέρους τύπους ἄνευ τοῦ ἐπιθετικοῦ ιο, δηλ. νύκταλος, ἱμαλὸς, φυταλὸς, ψευδαλὸς, τῶν ὁποίων ὅμως τὸν τόνον δὲν δυνάμεθα νὰ ὁρίσωμεν ἀκριβῶς. Τὸ ιο (jo) μεταβαίνει συχνὰ εἰς εο· π. χ. τὸ στερεὸξ προῆλθεν ἐκ τοῦ στερ-ιο-ς, τὸ δοκέω ἐκ τοῦ δοκ-ιω. Περὶ τοῦ ε ἐκ τοῦ j (ι) ἰδὲ Κουρτ. Ἐτυμ. σ. 554—59. Ἐπειδὴ λοιπὸν ἀπαντᾷ ἐκτὸς τοῦ νηφάλιος καὶ ὁ τύπος νηφαλέος, καὶ ἐπειδὴ ἐκ τοῦ νύσταλος παράγεται νυσταλέος (παρ' Ἡσυχίῳ), ἐκ τοῦ πίαλος τὸ πιαλέος, ἐκ τοῦ ἠχαλὸς τὸ ἠχαλέος, διὰ τοῦτο δυνάμεθα νὰ συμπεράνωμεν, ὅτι τὰ εἰς λεος ἐπίθετα πρέπει νὰ θεωρῶνται ὡς παραγόμενα ἐξ ἐπιθέτων εἰς λος λήγοντα, ὥστε ἔχομεν τὴν ἑξῆς σειράν· π. χ. νύσταλος, νυστάλιος, νυσταλέος. Ὁ δεύτερος τύπος ἔπειτα συναιρεῖται εἰς -λις. Τοῦτό συμβαίνει καὶ εἰς τὰ ἐπίθετα εἰς υλος (ουλος). Π. χ. ἐκ τοῦ *μικρύλος (ἐκ τοῦ μικκύλος τὸ ὑποθέτομεν) διὰ τοῦ ὑποθετικοῦ ιο ἐσχηματίσθη μικρύλιος, ἐξ οὗ συναιρέσει τοῦ ιο εἰς ι προῆλθε τὸ μικροῦλις τῆς καθομιλουμένης. Σημειωτέον, ὅτι διὰ τὰ θηλυκὰ δὲν εἶναι εὔχρηστος ὁ διὰ τοῦ ιο ηὐξημένος τύπος, ὥστε μικρούλα ἐκ τοῦ μικρύλος. Διὰ τὴν ἀρχαίαν ἤδη γλῶσσαν πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν συναίρεσιν τοῦ ιο εἰς ι. Ὅπως ἀντὶ τοῦ Ἀθήναιος εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ἀπαντᾷ Ἀθήναις, ἀντὶ τοῦ Σιμαῖος τὸ Σίμαις, ἀντὶ τοῦ Ἰταῖος τὸ Ἴταις, ἀντὶ τοῦ Ἀρισταῖος τὸ Ἀρίσταις, οὕτω πρέπει νὰ ὑποθέσωμεν ἀντὶ τῶν τύπων περαῖος, γεραιὸς τύπους συνῃρημένους εἰς αις, διότι οἱ συγκριτικοὶ εἶναι περαίτερος, γεραίτερος κτλ. Ὁμοίως δεξίτερος ἀντὶ δεξιώτερος, θερείτερος ἀντὶ θερειότερος κτλ. Ἐκ τῆς καθομιλουμένης προσθέτω μεγαλείτερος ἐκ τοῦ μεγαλειότερος (ἀπὸ τοῦ θετικοῦ μεγαλεῖος) καὶ καλλίτερος ἐκ τοῦ καλλιότερος (ἀπὸ τοῦ συγκριτικοῦ καλλίων).

Διὰ νὰ ἐπιστρέψωμεν λοιπὸν εἰς τὸ ἀκαμάτις (ἀντὶ τοῦ ἀκάματος), τὸ ὁποῖον μᾶς ἔδωκεν ἀφορμὴν πρὸς τὴν μεγάλην ἐκδρομὴν ταύτην, δισχυριζόμεθα ὅτι καὶ διὰ τὸ ἀκαμάτις ἰσχύουν τὰ ἀνωτέρω ῥηθέντα. Καὶ τὸ στέλεχος αὐτοῦ διὰ τοῦ ιο ἐπεξετάθη (ὁμοίως τὸ ὑστάτιος ἐκ τοῦ ὕστατος) καὶ τὸ ιο εἰς ι συνῃρέθη· λοιπὸν ἀκάματος-ἀκαμάτιος-ἀκαμάτις.

8) Ἄκο. Ὅτι τὸ ἐπιφώνημα τοῦτο ἦτο κατ' ἀρχὰς προστακτική, δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία. Οἱ ἀναγνῶσται θὰ εἴπουν ἀμέσως· ναί, ἀπὸ τοῦ ἀκούω.

τότε λέγουσιν ὅτι ἀρχίζει καὶ ἡ νὺξ νὰ κλίνῃ πρὸς τὴν ἡμέραν.

*Ἀλεκάκ'*. Ἡ ἠλακάτη.

*Ἄλεσμα*. Ὁ στελλόμενος σῖτος εἰς τὸν μύλον ἵνα ἀλεσθῇ.

*Ἀλλαμπαμποῦλα*. Φύρδην μίγδην. Ὁ Κοραῆς ἐκ τοῦ *ἄλλα πάμπολλα* παράγει αὐτό· ὁ δὲ Σ. Ζαμπέλιος ἐκ τοῦ *ἀλλεπάλληλα-λως*, ὅπερ καὶ ὀρθότερον.

*Ἀλωνιστής*. Ὁ Ἰούλιος, διότι κατ' αὐτὸν ἀλωνίζουσιν 9).

*Ἀμήλιγκας*. Ὁ κρόταφος (α-μήνιγξ). Μήνιγξ εἶνε κυρίως ἡ μεμβράνη ἡ περικαλύπτουσα τὸν ἐγκέφαλον· πῶς δὲ κατήν-

---

Καὶ ἐγὼ θὰ παρεδεχόμην τοῦτο, ἐὰν τὸ ἄκο ἐχρησίμευε μόνον πρὸς ἔκφρασιν θαυμασμοῦ. Ἀλλὰ τὸ ἄκο ἢ ἄκου ἀντιστοιχεῖ καὶ πρὸς τὸ ἰδέ, ἰδού, νά· π. χ. Ἄκουμε, ἄκου με ἐδῶ, ἄκου τον, ἄκου την, ἄκου το, ἀπαραλλάκτως ὅπως ἰταλιστὶ τὸ eccome, eccomi qui, eccolo, eccola. Τὸ ἰταλικὸν ecco προέκυψεν ἐκ τοῦ λατινικοῦ eccum, δηλ. ecce eum, π. χ. virum bonum eccum. Τοῦτο πρὸ πάντων ἦτον εὔχρηστον εἰς τοὺς κωμῳδογράφους καὶ εἰς τὴν καθομιλουμένην λατινικήν. Τὸ πρῶτον e τοῦ ecce εἶναι εἰς τοὺς δραματικοὺς ποιητὰς βραχύ (ĕce). Περὶ τῆς παραγωγῆς τοῦ ἐπιφωνήματος τούτου πολλαὶ γνῶμαι ὑπάρχουν, τῶν ὁποίων ἡ μᾶλλον ὀρθὴ εἶναι ἐκείνη τοῦ Κουρτίου, καθ' ἣν τὸ ece (ecce) εἶναι προστακτικὴ ῥήματός τινος ecere ὁρᾷν. Τοῦτο τὸ ῥῆμα παράγεται ἐκ τοῦ στελέχους ak, ἐξ οὗ καὶ ὄμμα (οπ-μα, οκ-μα), καὶ oc-ulus λατιν. καὶ auge γερμ. Τὸ οκ ἑλληνιστὶ μετέβη διὰ χειλισμοῦ (ἰδὲ τὸν ἐπίλογον ἐν λέξει γλυφός) εἰς οπ· τὸ ἀρχικὸν κ ὑπάρχει εἰς τὸ βοιωτικὸν οκ-τ-αλο-ς = ὀφθαλμός καὶ εἰς τὸ παρ' Ἡσυχίῳ ὄκκον· ὀφθαλμόν. Τὸ στέλεχος ak (ok) κατ' ἐμὲ τοὐλάχιστον κριτὴν κρύπτεται καὶ εἰς τὸ τῆς καθομιλουμένης ἄκκου, τὸ ὁποῖον θεωρῶ ὡς ἀρχαιότατον τύπον τῆς προστακτικῆς τοῦ ῥήματος ὄσσομαι (ok-j ο-μαι).

9) Ἀλωνιστής. Ἀλλαχοῦ λέγεται ἁλωνάρις ἐκ τοῦ ἁλωνάριος. Ὅπως ὁ Ἰούλιος ἐκ τοῦ ἁλωνίζειν, οὕτω ὁ Ἰούνιος ἐκ τοῦ θερίζειν ὀνομάζεται θεριστής, εἰς δὲ τὴν Ἤπειρον θερτής. Εὐκαιρίας δοθείσης προσθέτω, ὅτι τὸ ἑλληνικὸν ἅλως (ἁλώνιον) ἐκτὸς τῶν εἰς τὰ λεξικὰ ἀναφερομένων σημασιῶν ἐσήμαινε καὶ τὸν κενὸν κύκλον, τὸν μένοντα εἰς τὸ βρασμένον αὐγόν. Τοῦτο συμπεραίνω διότι εἰς τὴν Ἤπειρον τοὐλάχιστον τὸ ἁλῶνι καὶ ταύτην τὴν σημασίαν ἔχει.

τησε νὰ σημαίνῃ τοὺς κροτάφους, ἴδε εἰς τὸν Δ'. τόμον τῶν Ἀτάκτων 10).

*Ἀναγελῶ*. Περιπαίζω, ἐμπαίζω 11).

*Ἀναπνοιά*. Ἑλλ. ἀνάπνοια (ἀναπνέω), ἡ τρύπα δι' ἧς ῥέει τὸ ὕδωρ τῆς κρήνης ὅταν ὑπερπληρωθῇ· καὶ ὁ Πλάτων δὲ εἶπέ που «*ἀναπνοὰς τοῖς ὕδασι καὶ φρέατα ὤρυττε*» 12).

*Ἀνεσπάθα*. Εἶδος παγίδος ἐκ τριχῶν κατασκευαζομένης, καὶ ἥτις τόσον ὁρμητικῶς ἀνυψοῦται ἐκ τῆς γῆς, ὥστε ἀδιασπάστως περιβροχίζει τὸ πτηνὸν ἅμα πλησιάσῃ. Ἐκ τοῦ *ἀνασπᾶσθαι* ἴσως.

*Ἀντάρα*. Ὀμίχλη, πάχνη. Τινὲς παράγουσι τὴν λέξιν ἐκ τοῦ *ἀνταίρω* λέγοντες ὅτι εἶνε συνώνυμος τῇ *ἀνταρσίᾳ*, ἐσφαλμένως ὅμως διότι οὐδαμοῦ εὕρηται ἐπὶ τοιαύτης σημασίας. Ὁ ἡμέτερος Κοραῆς ἐκ τοῦ *ἀνταερία=σφοδρὸς ἄνεμος* ἐτυμολογεῖ αὐτὴν, ἀλλ' ἀπίθανον καὶ τοῦτο, διότι ἡ λέξις δὲν σημαίνει τοιοῦτό τι. Πολὺ πιθανὸν λοιπὸν ὅτι γίνεται ἐκ τοῦ *ἀνταίρω* μὲν, ἀλλ' ἀμεταβάτως ἢ μέσως, καὶ τότε σημαίνει ὅ,τι ἀνταίρεται ἤγουν ὑψοῦται ὡς περίφραγμά τι ἀπέναντι τῶν ἀνθρώπων ὅπως καὶ πραγματικῶς ἔχει τὸ πρᾶγμα, κατὰ τὸ

---

10) Ἀ μ ή λ ι γ κ α ς. Περὶ τῆς τροπῆς τοῦ ν εἰς λ πρβ. Neograeca σ. 20: Exemplum transitus ν literæ in l est ἀ λ ε φ ά ν τ ρ ι α pro ἀ ν υ φ ά ν τ ρ ι α, a r a n e a, ab ἀνυφαίνω, quod apud Platonem exstat. Πρὸς τούτοις προφέρεται εἰς τὴν λέξιν μ έ λ ι γ κ α ς τὸ η ὡς ε, ὅπως πολλάκις τὸ η πρὸ τοῦ ρ ἢ λ ἔσωσε τὸν παλαιόν του φθόγγον.

11) Ἀ ν α γ ε λ ῶ εὑρίσκεται ἤδη εἰς τὸ ἁπλορωμαϊκὸν, γερμανικὸν καὶ ἰταλικὸν λεξικὸν τοῦ Carl Weigel (Λειψία 1796).

12) Ἀ ν α π ν ο ι ά. Ἀνάπνοια: ἀναπνοὴ=σύρροια: συρροή. Ἐνῷ τὸ ἀ ν α π ν ο ὴ ἐσχηματίσθη διὰ τοῦ ἐπιθετικοῦ α, τὸ ἀ ν ά π ν ο ι α προῆλθεν ἐκ τοῦ στελέχους ἀ ν α π ν ο διὰ τοῦ ἐπιθετικοῦ ια (ja), τοῦ ὁποίου τὸ ι μετὰ τοῦ ο τοῦ στελέχους εἰς οι συνῃρέθη. Ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν νῦν τονισμὸν τῆς λέξεως, δυνάμεθα νὰ τὸν δικαιολογήσωμεν διὰ τῆς ἑξῆς ἀναλογίας· πνοή: πνοιὰ (Πινδ. Ὀλ. 3. 56 ἀντὶ τοῦ ἰων. π ν ο ι ή)=ἀ ν α π ν ο ή: ἀ ν α π ν ο ι ά. Ἡ διαφορὰ τοῦ τόνου εἰς τὴν λέξιν ταύτην ἔχει ἴσως τὸν ἑξῆς λόγον· τὸ ἀ ν ά π ν ο ι α προῆλθεν ἐκ τοῦ ἀ ν ά π ν ο F-ι α, τὸ δὲ ἀ ν α-

...ελος *ἀνταίρειν* τοῦ Λουκιανοῦ. Τὸ ὅτι δὲ τὴν ὁμί-... καὶ οὐχὶ σφοδρὸν ἄνεμον δηλοῖ ἡ λέξις *ἀντάρα*, κατά-...ον ἔκ τινος συνήθους ἀρᾶς, *σκούν' κ' ἀντάρα νὰ γί-*...... 13).

*'Αξέσαστος*. 'Απροετοίμαστος, ἀνέτοιμος· 2) οἰκία *ἀξέσαστος* = παρημελημένη καὶ ἀκάθαρτος· γυνὴ *ἀξέσαστος* = ἀτημελὴς καὶ ἀπειρόκαλος. Εἶνε δὲ ἀντίθετος τῇ *ξεσασμένος*, ἐκ τοῦ *ξεσάζω* = Ἑλλ. ἐξισάζω = διευθετῶ καὶ περικοσμῶ.

*'Απανταχοῦσα*. Κυρίως ἔγγραφον ἀρχιερατικὸν διδόμενον εἰς πτωχούς, δυνάμει τοῦ ὁποίου περιφέρονται καὶ ζητοῦσιν ἐλεημοσύνην.

*'Απαντέχω*. Προσμένω, προσδοκῶ. *'Απαντοχὴ* = ἐλπίς, προσδοκία 14).

*'Αποκαθούρα*. Τὸ μετὰ τὴν τυροποίησιν εναπομένον μέρος τοῦ γάλακτος (*ἀποκαθαίρω*) 15).

---

πνοιὰ ἐκ τοῦ ἀναπνοϜ-ὰ, ὥστε τὸ ι τοῦ ἀναπνοιὰ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ δίγαμμα.

13) 'Αντάρα. Θαυμάζω ὅτι οὐδεὶς μέχρι τοῦδε παρετήρησεν, ὅτι ἡ λέξις αὕτη ἐκ τοῦ ἀντ-αίρω παραγομένη ἀκριβέστατα συμφωνεῖ πρὸς τὸ λατ. procella ἐκ τοῦ pro καὶ τοῦ ἀχρήστου cello (celsus, excellere). 'Επειδὴ τὸ ἀνταίρω σημαίνει σηκόνομαι ἐναντίον τινός, εἶναι φανερὸν ὅτι διὰ τοῦ ἀντάρα δηλοῦται τὸ ἐναντίον τοῦ τακτικοῦ ἀνέμου ἀνταῖρον ῥεῦμα ἀέρος, δηλ. ἡ θύελλα (ἐκ τοῦ θύω), τὴν ὁποίαν ὁ 'Αριστοτέλης ὀνομάζει πνεῦμα βίαιον καὶ ἄφνω προσαλλόμενον. 'Η ἀρχικὴ σημασία τοῦ ἀντάρα ὡς καὶ τοῦ θύελλα καὶ τοῦ λατ. procella ἦτο Andrang, ἐπιδρομὴ, ἐπιφορὰ, καὶ διὰ τοῦτο ἀναγινώσκομεν παρ' 'Ομήρῳ θύελλα ἀνέμοιο (venti procella, Λουκρ. VI, 124). Τὸ andàra εἰς τὴν φράσιν paï andàra φαίνεται ὅτι εἶναι ἀποκρυσταλλωμένη δοτικὴ μὲ ἐπιρρηματικὴν σημασίαν, ὁμοίως τῷ κομιδῇ = ἀκριβῶς κτλ. Πρὸς τὸ πάει ἀντάρα ἀντιστοιχεῖ τὸ γερμ. es geht wie der Wind. 'Εκ τοῦ ἀντάρα παράγεται τὸ ἀνταριάζω, ὑπὸ νεφελῶν καταιγίδος καλύπτομαι, π. χ. ἀνταριάσανε τὰ βουνὰ, συγνέφιασαν οἱ κάμποι.

14) 'Απαντέχω. 'Η λέξις αὕτη εἶναι κοινὴ εἰς ὅλας τὰς διαλέκτους.

15) 'Αποκαθούρα. Βεβαίως θηλυκόν. 'Αλλαχοῦ τὰ ἀποκαθαρίδια, εἰς δὲ τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ἀποκαθάρματα.

*Ἀποκόφτω*. (Ἀποκόπτω), παύω ἀπὸ τὸ νὰ θηλάζω τὸ βρέφος.

*Ἀπομύρισμα*. Ὁ ἁγιασμὸς ἢ τὸ ἁγίασμα ἤτοι τὸ ὕδωρ, ὅπερ ἀναβλύζει ἢ ῥέει εἰς διαφόρων ἁγίων παρεκκλήσια.

*Ἀπόνιψις*. Τὸ ὕδωρ ἐκεῖνο ὅπερ ἐχρησίμευσε διὰ νὰ πλυθῇ ὁ ἱερεὺς ἐν καιρῷ τῆς θείας μυσταγωγίας 16).

*Ἀποξύστης*. Τεμάχιον σιδήρου πεπλατυσμένον καὶ μὲ λαβὴν δι' οὗ ἀποξέουσιν ἀπὸ τὰς παρειὰς τῆς σκάφης τὴν προσκεκολλημένην εἰς αὐτὴν ζύμην.

*Ἀποστολή*. Εὔχρηστος ἡ λέξις διὰ νὰ σημάνῃ μόνον τὰ ἀπό τινα τόπον εἰς ἄλλον στελλόμενα πρὸς φίλους ἢ συγγενεῖς δῶρα.

*Ἀπότριτος*. *Μ' ἔφερε τὸν ἀπότριτον*, ἤγουν μοὶ ἔφερεν ὁ γεωργὸς τὸ ἓν τρίτον τοῦ ὅλου καρποῦ τὸν ὁποῖον παρῆξεν ὁ ἀγρός μου, τὸν ὁποῖον εἰς αὐτὸν ἔδωκα. Συνήθως δὲ ἐπὶ τοιαύτῃ συμφωνίᾳ δίδονται οἱ ἀγροὶ εἰς τοὺς γεωργούς.

*Ἀπχάδες*. Εἶδος ἀπίων κατ' Αὔγουστον μῆνα συνήθως ὡριμαζόντων 17).

*Ἀραμάδα*. Ῥωγμή, ὀπή. Ἐκ τοῦ ῥήμ. *χαράσσω* σημαίνοντος μεταβατικῶς *διαχαράζω*, *σχίζω*. Σπανιώτερον δὲ καὶ *Χαραμάδα* προφέρεται (ἴδε Ἄτακ. Κορ. τομ. 1, σελ. 98 καὶ 276) 18).

*Ἀράπα*. Περιέργως πως τὰς καλάμας σιτηροειδῶν τινων ὀνομάζουσιν οὕτως ἐξ ὧν κάνιστρα πλέκουσι καὶ καλαθίσκους.

---

16) Ἀ π ό ν ι ψ ι ς. Τὸ ὕδωρ διὰ τοῦ ὁποίου πλύνεται τὸ κύπελλον μετὰ τὴν μυσταγωγίαν, λέγεται καὶ ἀ π ο μ ύ ρ ω μ α καὶ ἀ π ό ν ι μ μ α.

17) Ἀ π χ ά δ ε ς. Ἐὰν ἡ λέξις αὕτη ἦναι ἑλληνική, δυνάμεθα νὰ θέσωμεν ἀρχαῖον ἀ π ι ά ς, άδος. Περὶ τῆς πρὸς χ οὐρανισκόφωνον (δηλ. καθὼς προφέρεται πρὸ τῶν e καὶ i φθόγγων, ἐνῷ τὸ χ πρὸ τῶν a, o, u φωνηέντων εἶναι λαρυγγόφωνον) κλινούσης προφορᾶς τοῦ ι (j) μετὰ τὰ ψιλὰ π, κ, τ ἴδε Neogræca σ. 27.

18) Ἀ ρ α μ ά δ α. Ἐὰν τῷ ὄντι ἡ λέξις αὕτη παράγηται ἐκ τοῦ χ α ρ ά σ σ ω, τότε ὑποτίθεται ἀρχαιότερον χ α ρ α γ μ ά ς· ἀλλ' ἡ ἀποβολὴ τοῦ ἀρκτικοῦ χ δὲν ἔχει δεύτερον παράδειγμα.

*Ἀργαλυά*. Ἡ ἀλλαχόσε λεγομένη *λυγαριὰ*, εἶδος φυτοῦ μὲ βαρεῖαν ὀσμὴν καὶ παρὰ τοὺς ποταμοὺς συνήθως φυομένου. Ὁ Διοσκουρίδης *λύγος* ἢ *ἄγνος* ἀποκαλεῖ τοῦτο, ὅπερ καὶ ἀνταφροδισιακὸν σὺν τοῖς ἄλλοις περιγράφει. Οἱ σήμερον βοτανικοὶ agnus-castus ὀνομάζουσι τὸ φυτὸν Λατινιστὶ, Γαλ. δὲ osier 19).

*Ἀρκουδίζω*. Περιπατῶ, σύρομαι ὡς τὰ μικρὰ παιδία μὲ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας. Ἐπίῤ. *ἀρκουδιστά* 20).

*Ἀρμηγός*. Τὸ ἀγγεῖον εἰς ὃ τὰ πρόβατα ἀμέλγουσιν οἱ ποιμένες 21).

*Ἀρχιοῦμαι* (ὀρχοῦμαι). Εὔχρηστον τὸ ῥῆμα ἐπὶ τῶν παιδίων καὶ τῶν μικρῶν κατοικιδίων ζώων, ὅταν παίζωσι καὶ τρέχωσι τῇδε κἀκεῖσε.

*Ἀσπούρδουλας*. Εἶδος φυτοῦ.

*Ἀστόχαστος*. Ἄστοχος, ἀπρόσεκτος· 2) ἀδιάντροπος, ὁ μὴ σεβόμενος τοὺς μεγαλειτέρους του. Ἐπίῤ. *ἀστόχαστα*=ἀστόχως· *ἀστοχῶ* καὶ *ἀστοχία* δὲν εἶνε εὔχρηστα παρὰ τοῖς Λεσβίοις.

*Ἀφάκιον*. Ὁ μικρότατος καὶ πρὸ τῆς ὡριμάνσεως πίπτων καρπὸς τῆς βαλανιδιᾶς. Ἐκ τοῦ *ὄμφαξ* ἀποβολῇ τοῦ μ ὡς

---

19) Ἀ ρ γ α λ υ ά. Τὸ ἀ ρ γ α λ υ ὰ κατ' ἐμὴν γνώμην διὰ μεταθέσεως τοῦ λ καὶ ρ προέκυψεν ἐκ τοῦ ἀ λ γ α ρ ι ὰ, ὅπερ εἶναι ἀ λ υ γ α ρ ι ά. Τότε ὅμως δὲν πρέπει νὰ γράφῃ τις τὸ ἀ ρ γ α λ υ ὰ μὲ υ, ἀλλὰ μὲ ι. Προσθέτω καὶ τὸ ἑξῆς τραγουδάκιον·

Ὅποιος περάσῃ ἀπὸ λυγιὰ
Καὶ δὲν κόψῃ κλωνάρι,
Νὰ μὴ χαρῇ τὰ νιάτα του,
Ἂς ἦν' καὶ παλικάρι.

20) Ἀ ρ κ ο υ δ ί ζ ω. Ἡ λέξις αὕτη δὲν εἶναι μόνον λεσβιακή· τὸ ἀ ρκ ο ύ δ α=ἄ ρ κ τ ο ς.

21) Ἀ ρ μ η γ ό ς. Ἀλλαχοῦ ἀ ρ μ ε γ ι ό (δηλ. ἀρμηγεῖον).

*ἀφαλὸς* ἐκ τοῦ *ὀμφαλὸς*, *νύφη* ἐκ τοῦ *νύμφη* κ.τ.λ. καὶ τροπῇ τοῦ ο εἰς α ὡς *ἀμολογία* ἐκ τοῦ ὁμολογία 22).

*Ἀφανόχτης*. Καπνοδόχη, ἥτις ὑπερβολικῶς ὑψοῦται εἰς τὰς οἰκίας τῶν Λεσβίων· πιθανὸν ὅθεν νὰ ἐσχηματίσθη ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ *φαίνεσθαι* πλεονάζοντος τοῦ α 23).

*Ἄφτω* (ἅπτω) ἀνάπτω. Ὁ ἀόριστος τῆς ὁριστικῆς *ἧψα* καὶ τῆς προστακτικῆς *ἄψε* εὔχρηστος παρ' αὐτοῖς.

*Ἀφύλαξ* ἢ *ἀφύλαγκας*. Ἡ πήρα τῶν παίδων ἐν ᾗ θέτουσι τὰ βιβλία των. Τὸ *α* πλεοναστικόν.

*Ἀχαμνός*. Μικροῦ λόγου ἄξιος, ἀσήμαντος· 2) δύσμορφος· 3) αἰσχρὸς, κακότροπος· 4) πληθ. *τὰ ἀχαμνὰ*=οἱ ὄρχεις. Ἐκ τοῦ *χαῦνος* ἡ λέξις προσθέσει τοῦ συνήθως πλεονάζοντος *α* 24).

*Ἄχαρος*. Ὁ ἄνευ χαρᾶς, ὁ μὴ δεικνύων ἢ μὴ αἰσθανόμενος χαρὰν, ἑπομένως δυστυχὴς κατ' ἐπέκτασιν· 2) τὸν Χάρωνα ὀνομάζουσιν *ἄχαρον* : ὡς· *ὁ ἄχαρος Χάρος μοῦ τὸν ἅρπαξε ἀπὸ τὴν γῆν*· τοῦτο δὲ διότι ταὐτίζουσιν, ὡς φαίνεται, τὴν λέξιν *Χάρος* μὲ τὴν *χαρά*. Τοιαῦτα παραδείγματα πλεῖστα ὅσα.

*Ἄχριστος*. Ὁ Αὔγουστος διότι κατ' αὐτὸν παρεμπίπτει ἡ τοῦ Χριστοῦ ἑορτή.

*Ἀψά*. Δυνατῶς, μεγαλοφώνως (αἶψα).

*Ἀψύς*. Αὐθάδης, ἰταμὸς, ὀργίλος. Ἐκ τοῦ *αἰψὺς*=αἰψηρὸς (αἶψα). Λέγουσι δὲ καὶ *ἀψήθυμος*. Ἐντεῦθεν ἴσως καὶ ἡ τουρκικὴ λέξις *ἐδεψὺς* α) τὴν αὐτὴν σημασίαν ἔχουσα 25).

---

22) Ἀ φ ά κ ι ο ν. Μεταγενέστεροι συγγραφεῖς μεταχειρίζονται τὴν λέξιν ὄ μ φ α ξ καὶ ἐπὶ ἄλλων καρπῶν, ὥστε ἡ ἄνω παραγωγὴ εἶναι ἀναμφίβολος. Περὶ δὲ τῆς ἀποβολῆς τοῦ μ ἰδὲ Neograeca σ. 47. Προσθέτω ἀ φ ά κ ι τ ο ῦ κ ρ α σ ι ο ῦ, ἡ τοῦ οἴνου τροπή (Πλούτ. mor. σ. 939 F).

23) Ἀ φ α ν ό χ τ η ς. Αὕτη ἡ λέξις εἶναι τὸ ὑπὸ Τζέτζ. Λυκ. 89 καὶ Σχολ. Ἀριστ. Ἱππ. 997 ἀναφερόμενον φ α ν ό π τ η ς.

24) Ἀ χ α μ ν ό ς. Ἰδὲ Neograeca σ. 22.

25) Ἀ ψ ύ ς. Τὸ ἀ ψ ί θ υ μ ο ς (ἐκ τοῦ ἅ π τ ο μ α ι καὶ θ υ μ ὸ ς) δὲν πρέπει νὰ γραφῇ ἀ ψ ή θ υ μ ο ς. Ἐπίσης ἀ ψ ό θ υ μ ο ς ἀκούεται.

α) Γελοιωδέστατον· ἡ λ. ἐδεψὴς εἶναι ἀραβική: ادبسز γεγραμμένα ἐκ τοῦ ادب = ἠθική· ادبسز λοιπὸν σημ. = ἀνάθικη.

## Β.

*Βαρυ(ει)ά*. Κατὰ Κοραῆν δοκάριον ἐπιτήδειον νὰ κτυπᾷ, νὰ ἐμπήγῃ καὶ νὰ στηρίζῃ τοῦ λιθοστρώτου τοὺς λίθους (τόμ. Δ'. σελ. 45). Παρ' ἡμῖν ὅμως σημαίνει ἔτι καὶ τὴν μεγάλην σφύραν τῶν σιδηρουργῶν, δι' ἧς σφυρηλατοῦσι τὰ πεπυρακτωμένα σίδηρα, καθὼς ἀκόμη καὶ τὸ μήκιστον ἐκεῖνο ἐργαλεῖον τῶν λιθοτόμων δι' οὗ τρυποῦσι τοὺς βράχους πρὸς ἐναπόθεσιν τῆς πυρίτιδος.

*Βαρταλαμήδι*. Ἡ εἰς τὴν ἐσωτερικὴν πλευρὰν τῶν κιβωτίων προσηρτημένη ξυλίνη θήκη, ἐν ᾗ τὰ πολυτιμότερα ἀντικείμενα τίθενται, οἷον ἐνώτια, δακτυλίδια, ψέλλια, φλωρία κτλ. Πολὺ πιθανὸν λοιπὸν νὰ ἔγινεν ἡ λέξις ἐκ τοῦ *βαρτὰ=βάλε τα* καὶ *μήδομαι*, δηλ: ὅτι καλῶς φυλάττονται τὰ ἐν τῇ θήκῃ ταῦτα τιθέμενα. Εἰς ἄλλα μέρη προφέρεται *χαρταλαμίδι* 26).

*Βορβοτζλιά*. Ἡ κόπρος τῆς αἰγὸς καὶ τοῦ προβάτου. Ἑλλ. *σπυραθία* καὶ *σπυράθιον*, *σπυρὰς* ἢ *σπύραθος*. Περὶ τῆς παραγωγῆς τῆς λέξεως ἴδε τὸν Κοραῆν.

*Βριάζω*, Βριάω, πλήθω, γέμω. *Βριακὴ* δὲ=πλησμονή, ἀφθονία 27).

---

26) Β α ρ τ α λ α μ ή δ ι. Ἡ ἄνω παραγωγὴ ὑποθέτει κανόνας περὶ συνθέσεως, οὓς ἀγνοεῖ ἡ ἑλληνική. Μοὶ φαίνεται ὅτι ἡ λέξις εἶναι π α ρ α θ α λ α μ ί δ ι ο ν καὶ ἡ γνώμη αὕτη ὑποστηρίζεται διὰ τῆς σημασίας τοῦ θ ά λ α μ ο ς καὶ διὰ τῆς κοινῆς ὀνομασίας π α ρ α κ ά σ σ ε λ ο ν, ἣν ἔχει αὕτη ἡ προσηρτημένη ξυλίνη θήκη.

27) Β ρ ι ά ζ ω. Πολλὰ ῥήματα κατ' ἀρχὰς εἰς αω μόνον λήγοντα ἔχουν ἔπειτα καὶ τὴν κατάληξιν άζω, οἷον ἀ γ α π ᾶ ν καὶ ἀ γ α π ά ζ ε ι ν, ἀ ν ι ᾶ ν καὶ ἀ ν ι ά ζ ε ι ν, ἀ τ ι μ ᾶ ν καὶ ἀ τ ι μ ά ζ ε ι ν, β ι ᾶ ν καὶ β ι ά ζ ε ι ν, ε ὐ ν ᾶ ν καὶ ε ὐ ν ά ζ ε ι ν, ο ὐ τ ᾶ ν καὶ ο ὐ τ ά ζ ε ι ν, π ε ι ρ ᾶ ν καὶ π ε ι ρ ά ζ ε ι ν. Οὕτω καὶ εἰς τὴν νεωτέραν ἀπαντῶμεν π. χ. φ ω ν ά ζ ω ἐκ τοῦ στελέχους φ ω ν α, ἐξ οὗ τὸ φ ω ν ά ω. Ἐνταῦθα

*Βρυλίδες.* Οἱ πλόκαμοι τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν.
*Βρωμοῦσα.* Λέξις ὑβριστικὴ κατὰ γυναικός· 2) εἶδος φυτοῦ.
*Βύθος* (βυθίζω), εὔχρηστος ἡ λέξις μόνον ἐπὶ τῶν βαρέως παθόντων καὶ ἀναισθητούντων, *ἔχει μεγάλο βύθος.*

## Γ.

*Γαβάθα.* Ἀγγεῖον μέγα καὶ σκαφοειδές· *γαβάθιον*, τρυβλίον λέγει ὁ Ἡσύχιος, προφέρεται δὲ καὶ *γαβάθρα.* Ὑπάρχει δὲ καὶ μικρός τις λιμὴν πρὸς ἄρκτον τῆς νήσου μεταξὺ Σιγρίου καὶ Μεθύμνης (Στράβ. ΙΓ'. σελ. 962 ἐκδ. στερεότ.) ὅστις Γαβαθᾶς κοινῶς λέγεται, εἴτε διότι ἔχει σχῆμα γαβάθας, εἴτε διότι ἐνταῦθα τοιαῦτα ἀγγεῖα πωλοῦσιν 28).

---

παρατηρητέον, ὅτι τὸ φωνέω δὲν παράγεται ἐκ τοῦ αὐτοῦ στελέχους φωνα, ἀλλ' ἐκ τοῦ φωνο, ἐξ οὗ ὑποθέτομεν οὐσιαστικὸν ὁ φῶνος· φῶνος : φωνή — ἦχος : ἠχή — μύλος : μύλη — ὄροφος : ὀροφή — πάταγος : παταγή κτλ. Τὰ εἰς εω ῥήματα δὲν ἀνάγονται εἰς ἄλλα στελέγη εἰμὴ εἰς τὰ εἰς ο λήγοντα καὶ ὅπου φαίνονται ὅτι προέρχονται ἐκ πρωτοκλίτων οὐσιαστικῶν, ὑπῆρξε πιθανῶς πρὶν καὶ δευτερόκλιτον ὄνομα. Τὸ στοναχέω λοιπὸν δὲν παράγεται ἐκ τοῦ κοινοῦ στοναχή, ἀλλ' ἐκ τοῦ παρὰ Σουίδᾳ στόναχος, τὸ βολεῖν οὐχὶ ἐκ τοῦ βολή, ἀλλ' ἐκ τοῦ βόλος, τὸ δινεῖν οὐχὶ ἐκ τοῦ δίνη, ἀλλ' ἐκ τοῦ δῖνος, οὔτε τὸ ποθεῖν ἐκ τοῦ (παρὰ ποιηταῖς) ποθή, ἀλλ' ἐκ τοῦ πόθος, κτλ. Τὸ τηρέω ἀνάγεται εἰς τὸ τηρὸς (Αἰσχ. Ἱκετ. 248), τὸ δὲ νῦν τηράω, ἐξ οὗ τὸ τηράζω, ὑποθέτει θηλυκὸν οὐσιαστικὸν τηρά, ὅπερ ἔχει πρὸς τὸ τηρός, ὡς τὸ τροφή, πρὸς τὸ τροφός. Ὁμοίως τρομέω καὶ τρομάζω. — Τὰ εἰς εω ἀρχαῖα ῥήματα λήγουν εἰς τὴν νεωτέραν διάλεκτον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς ιζω οἷον ὀπτέω (ἐκ τοῦ ὀπτό-ς) - ὀφτίζω, ἀφρέω (Ὁμηρ.) - ἀφρίζω (Σοφ. καὶ νεοελλ.), ἀνθέω - ἀνθίζω, δυσφημέω - δυσφημίζω, φοβέω - φοβίζω, κτλ. Καὶ τὰ εἰς όω ἔχουν ἔπειτα τὴν κατάληξιν ίζω, οἷον ποντόω - ποντίζω, ὁρκόω (ἐπι-ορκέ-ω) - ὁρκίζω, ἂν καὶ πολὺ συνηθεστέρα ἦναι ἡ κατάληξις ο-ν-ω. Τῶν εἰς άω λαμβάνουν τὴν κατάληξιν ίζω· ῥυκανάω - ῥυκανίζω, βοάω - βοΐζω, κτλ. Εἰς τὸ βρωμάω καὶ βρωμίζω κτλ. ἡ διαφορὰ τῆς καταλήξεως ἀποτελεῖ καὶ διαφορὰν τῆς σημασίας.

28) Γαβάθα. Ὡς ῥίζαν τοῦ ὀνόματος γαβ-άθρα θεωρῶ καυ, ἐξ

*Γλίνα.* Λῖπος, πάχος. 2) Γλίντζα=βρῶμα καὶ ἀκαθαρσία.

*Γλουχή* (γλίχομαι). Ἔφεσις, ἐπιθυμία μεγάλη, πόθος.

*Γούργουλας.* Εἶδος ἀγγείου ἐγχωρίου πρὸς πόσιν χρησιμεύοντος· ἕνεκα δὲ διαφράγματός τινος πολυτρήτου εἰς τὸν λαιμὸν αὐτοῦ ὑπάρχοντος, ἐσχηματίσθη καὶ ἡ λέξις πεποιημένως. Εὕρηται καὶ ῥῆμα *γουργουρίζω* ἢ *γουργουλίζω.*

*Γραγοῦδα.* Ἀγγεῖον πήλινον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Ἴσω; ἐκ τοῦ *ὑγρὸν* καὶ τοῦ *οὔδα*, καταλήξεως περιεκτικῆς συνήθως, παρεμβολῇ καὶ τοῦ διγάμματος 28).

*Γραφή.* Ἡ ἐπιστολή· *ἅμα λάβῃς τὴν γραφήν μου* · · · · · · ·

## Δ.

*Δανά* (δαινά). Ἤδη, πάραυτα. Οἱ Χῖοι λέγουσιν *ἀδανὰ* κατὰ πλεονασμόν 29).

---

οὗ καὶ τὸ κ α υ-λ ό ς καὶ τὸ κό F-ι λ ο ς (κοῖλος), ὅπερ δηλοῖ τὴν σημασίαν τῆς ῥίζης. Ἐκ τῆς λατινικῆς ἀνήκουν ἐνταῦθα cavus, caulis κτλ. Περὶ τῆς τροπῆς τοῦ κ εἰς γ παράβαλε γ υ ψ έ λ η=κ υ ψ έ λ η.

28) Γ ρ α γ ο ῦ δ α. Ἡ ἐτυμολογία εἶναι ἐσφαλμένη· ὁμολογῶ, ὅτι οὔτε ἐγὼ ἠξεύρω νὰ εἴπω τι περὶ αὐτῆς.

29) Δ α ν ά. Σύνθετον τὸ ἐπίρρημα τοῦτο ἐκ τῶν δύο μορίων δ α καὶ ν α. Τὸ μὲν δ α προέρχεται ἐκ τοῦ ἀντωνυμιακοῦ στελέχους ja (Κουρτίου Ἐτυμολ. ἀρ. 606), τοῦ ὁποίου ἡ δεικτικὴ δύναμις φαίνεται εἰς τὰ γερμανικὰ ja (ναί) καὶ j e n e r (ἐκεῖνος). Τὸ δ ή πρέπει νὰ θεωρήσωμεν ὡς πτῶσιν, ἴσως ὡς ὀργανικὴν (casus instrumentalis) τοῦ στελέχους ja, ἐκ τοῦ ὁποίου τὸ λατ. jam εἶναι τοπική (casus locativus). Ἐκ τοῦ jâ ἔγεινε δjâ καὶ ἐξ αὐτοῦ δâ. Ὡς πρὸς τὴν πρόθεσιν τοῦ δ παράβαλε ο ἰ ά κ ι ο ν—djáki. Τὸ δ α ἀπαντᾷ εἰς τὰς ἑξῆς φράσεις τῆς καθομιλουμένης, οἷον 1) κ ά μ ε δ ά, ε ἰ π έ τ ο δ ά—ἄγε δή κτλ.— 2) τοῦ ε ἶ π α δ ὰ πολλά— 3) εἴχαμε ἀρνὶ καὶ τυρὶ καὶ κ ρ α σ ὶ δ α ὅσο ἤθελες — εἴτ' ἐν γραφῇ, εἴτ' ἐν μουσικῇ, εἴτε δὴ ἐν πολιτικῇ (Plat. rep. 6. p. 493 D)— 4) α ὐ τ ὰ δ ὰ εἶναι γνωστὰ πράγματα— 5) ἐκεῖνον δὰ ξέγραψέ τονε. 6) Τώρα δα; 7) Τί δά; 8) Πῶς δά; 9) Πότε δά; 10) Ὄχι δὰ κτλ. Πρὸς τούτοις περίεργον, ὅτι καὶ αὐτὸ τὸ ja ἐσώθη· π. χ. jὰ δ έ ς μ ε.

Τὸ ν α εἶναι ἐπίσης ἀντωνυμιακὸν στέλεχος καὶ πρὸ πάντων ἐπιτατικόν. Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν σχηματίζεται ἐξ αὐτοῦ ἡ ἀντωνυμία ἐ κ ε ῖ-ν ο-ς

*Δαυλίτης*. Φυτόν τι ἄχρηστον (ζιζάνιον) μεταξὺ τοῦ σίτου φυόμενον 30).

*Δειχανός*. Οὕτως ὀνομάζεται ὕψωμά τι ἑκατὸν βήματα μόλις ἔξω μιᾶς τῶν κωμοπόλεων τῆς νήσου κείμενον εἰς τὸ ὁποῖον ὑποδέχονται πάντοτε τοὺς ἀπὸ τὴν ξενιτείαν ἐρχομένους συγγενεῖς καὶ φίλους, διότι κεῖται ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν θάλασσαν ἀγούσης ὁδοῦ. Ὡραία ἀληθῶς καὶ ἑλληνικωτάτη ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ *δειχανάω-ῶ* ἢ *δειχανάομαι-ῶμαι*=δεξιοῦμαι, ὑποδέχομαι φιλοφρόνως, παραγομένη.

*Δένδρα!* Ἁπλῶς οὕτω καὶ ἀπολύτως αἱ μητέρες προφέρουσι τὴν λέξιν ταύτην, ὅταν συνειθίζωσι τὰ μικρὰ αὐτῶν νὰ ὀρθοπορῶσιν.

*Διαλαλῶ*. Κηρύττω, ἀναβαίνων εἰς ὕψωμά τι φωνάζω καὶ λέγω τοῖς πᾶσι τοῦτο ἢ ἐκεῖνο.

---

=ὁ ἐκεῖ νά. Ὅμοιόν τι ἔχομεν εἰς τὴν νεωτέραν διάλεκτον. Εἰς τὴν διατριβὴν Neogræca σ. 87 ἐπραγματεύθην περὶ τῶν ἀντωνυμιῶν τουτονός, αὐτονός, εἶχον ὅμως μόνον ὑπ' ὄψιν τὴν ἐπιρροὴν τοῦ φωνήεντος τῆς καταλήξεως ἐπὶ τῆς συλλαβῆς νο, οἷον τουτουνοῦ, τουτηνῆς, τουτωνῶν, αὐτανά κτλ. Τὸ νο τοῦ αὐτο-νό-ς εἶναι τὸ ἐν λόγῳ ἀντωνυμικὸν στέλεχος. Καὶ τὸ ἐμέ-να καὶ ἐσέ-να ἐσχηματίσθησαν οὕτως, καὶ πρὸς τούτοις ἤκουσα καὶ τὰς ὀνομαστικὰς ἐγωνά καὶ ἐσυνά, ἐκεῖνος νά, τοῦτος νά, αὐτὸς νά, δι' ὧν ἐπιτείνεται τὸ ὑποκείμενον. Εἰς τὰ ἀρχαῖα ἐγώνη (βοιωτ. ἰώνει), τύνη, (τούνη=τούγα) θεωρῶ τὸ νη ὡς ἐπιθετικόν, ἂν καὶ δὲν ἀγνοῶ, ὅτι ἕνεκα τῶν σανσκρ. **aham** καὶ **tvam** τὸ ἐγών καὶ τὸ βοιωτ. τούν νομίζονται ἀρχικοὶ τύποι, ὥστε μόνον τὸ η μένει ὡς δεικτικὸν μόριον (Ἰδὲ Kühner γραμμ. I, σ. 456, 3). Ἐπίσης τὸ ἠνί (ἤν)=ἰδὲ εἶναι σύνθετον διὰ τοῦ να καὶ ἀνήκει κατὰ τὸν Pot' εἰς τὸ ἀντων. στέλεχος ē-na (οὗτος, ἐκεῖνος) τῆς σανσκριτικῆς. Τὸ ἠνί εἶναι λοιπὸν τοπικὴ πτῶσις μὲ τὴν σημασίαν· ἐνταῦθα, αὐτοῦ. Τὸ δὲ νεοελληνικὸν νά εἶναι τὸ καθαρὸν στέλεχος καὶ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἤν εἴτε ἰδέ, π. χ. νά ὁ πατήρ σου, νά τον, νά που ἦλθε κτλ.

30) Δαυλίτης. Ἡ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ δαυλός=δασύς, πυκνός, τὸ δὲ δαυλός ἐκ τοῦ δασυλός, ὅπως τὸ παχυλός ἐκ τοῦ παχύς· δαυλίτης λοιπὸν σημαίνει φυτὸν δασέως φυόμενον.

*Διαλογή*. Σκέψις, φροντίς· ῥῆμα *διαλογίζομαι*=φροντίζω, σκέπτομαι περί τινος.

*Διανοτῶ*. Παραινῶ, συμβουλεύω. Ἐκ τοῦ *δια-νουθετῶ* 31).

*Διαρμίζω*. Μέσως μόνον λέγεται ἀντὶ τοῦ ἑλλ. *διαρμόζω*=τακτοποιῶ, κανονίζω, διορθόνω τὴν οἰκίαν κτλ.

*Διαστόλι* (διαστέλλω). Οἱ ἀμπελουργοὶ μόνον μεταχειρίζονται τὴν λέξιν ταύτην ὅταν σκάπτωσι τὰς ἀμπέλους διὰ νὰ προσδιορίζωσι τὸ μέρος τῆς γῆς, ὅπερ ἕκαστος πρέπει νὰ σκάψῃ.

*Διάταρο*. Δραστήριος, ἐνεργητικός. 2) Πανοῦργος, πονηρός. Ἴσως παρήχθη ἡ λέξις ἐκ τοῦ *διατεκταίνομαι* ἢ τοῦ *ταναὸς*, τὰ ὁποῖα τοιαύτην τινὰ ἔννοιαν παρέχουσιν (ὅρα Λεξ.) 32).

*Διέβας'*. Διάρροια. Ὅπως δὲ *διάρροια* ἐκ τοῦ *διαρρέω* οὕτω καὶ *διέβας'* ἐκ τοῦ *διαβαίνω*.

*Δυομνίτης*=δυομηνίτης. Εἶδος σίτου ἐντὸς δύο μηνῶν καρποφοροῦντος.

## Ε.

*Ἔγγαλα*. Λέγεται ἐπὶ τῶν προβάτων ὅταν ἔχωσιν ἀκόμη γάλα. Ἡ λέξις ἑλληνική.

*Ἔμβασις* (ἐμβαίνω). Τὸ μέρος δι' οὗ δύναται νὰ εἰσέλθῃ τις εἴς τινα πανταχόθεν πεφραγμένον ἀγρόν.

*Ἔργον*. Διὰ τῆς λέξεως ταύτης σημαίνουσι πάντοτε τὸ βαμβακερὸν νῆμα, τοῦ κόπου ἕνεκεν ἴσως τὸν ὁποῖον ἀπαιτεῖ ἕως ὅτου κλωσθῇ καὶ ὑφανθῇ 33).

---

31) Διανοτῶ. Ἡ παραγωγὴ εἶναι ἀμφίβολος.

32) Διάτανο. Ἴσως ἐκ τοῦ τεκταίνομαι. Ποῦ τέκτων καὶ τὸ στέλεχος τέκ καὶ ποῦ διάτανος καὶ τὸ στέλεχος ταν; τὸ διάτανος εἶναι μὲν ταυτόρριζον μετὰ τοῦ ταναός, ἀλλὰ δὲν παράγεται ἐξ αὐτοῦ, καθὼς εἶναι μᾶλλον τὸ αὐτὸ μετὰ τοῦ διάτονος, μὲ τὴν διαφορὰν ὅτι ἔσωσε τὸ α.

33) Ἔργον. Αὕτη ἡ σημασία τῆς λέξεως δικαιολογεῖται καλλίτερον διὰ

## Ζ.

*Ζᾶ*. Τὰ ζῶα, ὡς καὶ οἱ ἀρχαῖοι ἔλεγον *σῶα* καὶ *σᾶ* 34).

*Ζαμπούνα*. Ὁ ἐκ στάχυος ἢ καλάμου αὐλὸς (ἰταλ. zambogna)· εἶπε δέ που καὶ ὁ Θεόκριτος «καλάμης αὐλὸν ποπύσδεν.» Τοῦ δὲ ῥήματος *τζαμπουνίζω* γνωστὴ ἡ σημασία 35).

*Ζαμπούνης*. Ἀσθματικός, ἀδύνατος, ἐκ τοῦ *ζα-ἀμπνοὴ*=ἀναπνοή. Εἰς χρῆσιν εἶνε καὶ τὸ ῥῆμα *ζαμπουνεύω* (ζα-ἀμπνεύω =ἀναπνέω) ὡς καὶ τὸ *ζαμπούνικος*.

*Ζουμί*. Τὸ ἐκχύλισμα τοῦ τραχανοῦ μόνον.

*Ζόχος*. Εἶδος φυτοῦ ἐδωδίμου, ὅπερ οἱ παλαιοὶ *σόγκον* ἢ *σόγχον* ἔλεγαν (Γαλ. laiteron) 36).

## Η.

*Ἥρα*. Τὸ μεταξὺ τοῦ σίτου φυόμενον ζιζάνιον· ἑλλ. *αἶρα*.

## Θ.

*Θάσια ἀμύγδαλα*. Εἶνε ἐκεῖνα τῆς Κίου τῶν ὁποίων ὁ φλοιὸς εἶνε τόσον λεπτὸς ὥστε διὰ τῶν δακτύλων συντρίβεται. Θάσιον δὲ λέγουσι τὸ ἐκχύλισμα αὐτῶν, ὅπερ ἀλλαχοῦ καὶ *θιάσιον* ἀποκαλοῦσιν.

*Θεριστής*. Ὁ Ἰούνιος μήν, διότι κατ' αὐτὸν θερίζουσι.

---

τοῦ αἰσχυλείου χωρίου (Χοηφ. 231)· ὕφασμα, σῆς ἔργον χερός. Ἰδὲ πρὸς τούτοις ἐν τῷ αὐτῷ γλωσσαρίῳ τὴν λέξιν κάμνω.

34) Ζᾶ. Ζῶς (ῥίζα ζα) εἶναι συνηρημένον ἐκ τοῦ ζάος, ὅπως τὸ σῶς ἐκ τοῦ σάος. Διὰ τοῦτο δὲν δυνάμεθα ἁρμοδίως νὰ παραβάλωμεν τὸν συνηρημένον τύπον ζᾶ (τὰ ζῶα) τῆς νεωτέρας πρὸς τὸ ζᾶ ἢ σᾶ τῆς ἀρχαίας, διότι εἰς τὸ πρότερον συναιρεῖται ῳ α, εἰς δὲ τὰ ἄλλα α ο.

35) Ζαμπούνα δηλοῖ, ὅτι ἡ ἐπομένη λέξις εἶναι ἐπίσης ξένη.

36) Ζόχος: σόγχος—συχωρῶ: συγχωρῶ—ῥοχαλίζω: ῥογχάζω. Ἰδὲ Neograeca σ. 46. — Ἐκτὸς τοῦ σόγχος ἀπαντᾷ καὶ τὸ σόγκος, ὅπως ἐκτὸς τοῦ ῥέγχω τὸ ῥέγκω. Οἱ γχ τύποι εἶναι ἀρχικώτεροι, ὅπως ἀποδεικνύει ὁ Curtius Ἐτυμ. σ. 459.

*Θερμολοίμικο*. Πυρετὸς λοιμώδης.

*Θημωνιά*. Δέμμα σταχύων. Ἑλλ. θημωνία=θημών. Ἐνίοτε λέγεται καὶ τὸ ῥῆμα θημωνιάζω.

*Θυμάρι*. Ἑλλ. θύμος. Εἶδος ἀρωματικοῦ φυτοῦ ὅπερ καὶ ὡς σαλάταν οἱ πολλοὶ τρώγουσιν, ὅθεν καὶ ἡ *θυμοξάλμη* τῶν παλαιῶν, διότι οἱ πτωχοὶ καὶ τότε ἔτρωγαν αὐτό.

*Θυρίδες*. Ἐντομαὶ ἢ μεγάλαι ὀπαὶ ἀποτόμων βράχων ἐν αἷς δοξάζουσιν οἱ ἐγχώριοι ὅτι διημερεύουσιν ἐν καιρῷ ἡμέρας αἱ Νηρηΐδες καὶ εἴτι ἄλλο τοιοῦτον, διὰ τοῦτο καὶ οὐδεὶς πλησιάζει αὐτόσε.

## Κ.

*Κακκαβᾶς*. Φλήναφος, κοῦφος, ἀνόητος. Παριστάνει ἴσως ἡ λέξις τὸν ὡς τὸν *κάκκαβον* ἀδιακόπως ὁμιλοῦντα καὶ φλυαροῦντα.

*Κακκανίζω*. Ἑλλ. κακκάζω=γελῶ ἢ φωνάζω ὡς ἡ ὄρνις ὅταν γεννᾷ. *Κάκκανον*, γέλως ὑπερβολικός.

*Κάκνος*. Ὁ κύκνος, *κάκνα*, τὸ θῆλυ γένος 37).

*Κακοπάλαγος*. Ὁ μὴ ἐκπληρῶν ἀκριβῶς τὸ ἔργον του, ἀφιλόκαλος (ἄτζαλος), εἶτα ἄστατος, εὐμετάβλητος. Πιθανὸν νὰ ἦναι σύνθετος ἡ λέξις ἀπὸ τὸ *κακὸς* καὶ *παλαιὸς*, ὅπερ οἱ Αἰολεῖς κατὰ τὸν Εὐστάθιον ἐπρόφερον *πάλαος*=ἄφρων, μωρὸς καθ' Ἡσύχιον, προσθέσει δὲ τοῦ διγάμματος *κακοπάλαγος*, καθὼς καὶ τὸ *παλαβὸς* ἐντεῦθεν φαίνεται ὅτι παράγεται παρενθέσει τοῦ 𐅃.

---

37) Κάκνος. Τὸ ὄνομα κύκνος, προερχόμενον ἐκ τῆς ῥίζης καν (κανάζω, cano, ἰδὲ Κουρτ. Ἐτυμ. σ. 135) ἐσχηματίσθη δι' ἀναδιπλασιασμοῦ κυ-καν-ος, ὅπως πίπτω ἐκ τοῦ πι-πετ-ω, κύκλος ἐκ τοῦ κυ-καλ-ος (καλ-ινδέω=κυλινδέω). Ἡ γλῶσσα ἀποφεύγει ὅμοια φωνήεντα εἰς δύο συλλαβάς, οἷον λύκο-ς, μορ-μυρ-ω, φιτύ-ω (φυτεύω) κτλ. Ἡ δ' ἀρχαιοτάτη γλῶσσα δὲν εἶχε ταύτην τὴν ὁρμὴν ἀνομοιώσεως, καθὼς συνειθίζομεν νὰ λέγωμεν

*Καλά.* Τὰ δῶρα τὰ ὁποῖα τὴν προτεραίαν τοῦ γάμου στέλλει ὁ νυμφίος πρὸς τὴν μνηστήν του (*ἕδνα*).

*Καλαμίζω.* Ἐκ τῆς ἀνέμης περιελίσσω τὸ νῆμα περὶ τὴν κάλαμην ὅπως κλώσω αὐτὸ ἔπειτα.

*Κάλεσμα.* Ἡ πρᾶξις τοῦ καλεῖν=προσκαλεῖν εἰς γάμον ἢ εἰς συμπόσιον· 2) κατήντησεν ἡ λέξις νὰ σημαίνῃ αὐτὸ τὸ συμπόσιον ἢ τὴν εὐωχίαν· *ἔχει κάλεσμα 'ς τὸ 'σπίτι του.*

*Καλῶ.* Εὔχρηστον μόνον τὸ ῥῆμα ὅταν ὁ γαμβρὸς περιερχόμενος μετὰ τῶν στενωτέρων του συγγενῶν καὶ φίλων καὶ ἰδίως τοῦ παρανύμφου προσκαλεῖ τοὺς οὕσπερ αὐτὸς θέλει εἰς τὸν γάμον του.

*Καλωσύνη*=ἡ καλωσύνη, χάρις, εὐεργεσία· 2) ὁ καλὸς καιρός.

*Κάμα.* Καῦμα, ὑπερβολικὸς καύσων 38).

*Καματερός.* Ἑλλ. καματηρός=φιλεργός, ἐργατικὸς (κάματος), παρ' ἡμῖν ὅμως ἡ λέξις εἶνε εὔχρηστος μόνον ἐπὶ τῶν ἡμέρων ζώων καὶ καταδαμασθέντων οἷον *αὐτὸ τὸ βῶδι εἶνε καματερόν*, ἤγουν εἶνε ἥμερον καὶ ἀκίνδυνον· ὀρθῶς δὲ, διότι πᾶν ζῶον καταδαμάζεται καὶ τιθασσεύεται ἐκ τῆς καθημερινῆς ἐργασίας καὶ τοῦ κόπου. Εὕρηται καὶ ῥῆμα *καματηρεύω*=τιθασσεύω.

*Κάμνω.* Ἐκτὸς τῶν πολλῶν καὶ συνήθων αὐτοῦ σημασιῶν τὸ ῥῆμα τοῦτο σημαίνει ἀκόμη παρὰ τοῖς Λεσβίοις καὶ *κλώθειν*, *γνέθειν*, προσέτι καὶ *γεωργεῖν*, *καλλιεργεῖν* τὴν γῆν, ὅπερ ὁ σοφὸς Κοραῆς ἐλησμόνησε νὰ σημειώσῃ (ἴδε Ἄτακτα αὐτοῦ τόμ. 2, σελ. 176).

---

Τοῦτο γνωρίζομεν ἐκ τῆς σανσκριτικῆς, ἐκ τῆς ὁποίας ἀναφέρω τὰς ἑξῆς λέξεις· marmaras (μορμύρων) k'akras (κίρκος, κύκλος) kaukàni (=κώδων). Πρὸς τὴν τελευταίαν λέξιν τὸ λεσβικὸν κάκνος εἶναι συγγενέστατον, διότι καὶ τοῦτο ἔσωσε τὸ α τῆς ῥίζης.

38) Κάμα. Περὶ τοῦ κάμμα ἢ κάμα ἴδε Neogræca σ. 22.

*Καμὸς καὶ παραπόνεσις*. Φράσις ἐπὶ τῶν δυστυχῶν καὶ μεμψιμοιρούντων ἐπὶ τῇ αὐτῶν τύχῃ 39).

*Κανακάρης*. Υἱὸς μονογενὴς καὶ ἀγαπητός:

Ἡ νύχτα ὥραις δεκατρεῖς
Κ' ὁ γυιόκας μου 'ς τὰ ξένα,
Ἔλα γυιόκα μ' κανακάρη
Ἔλα, σὲ λαχτάριξα. . . . .

*Κανί*. Τὸ εἰς τὰς ἐκκλησίας γνωστὸν ῥαντιστήριον. Ἐκ τοῦ ἀρχαίου *κάνειον*=*κάνεον*.

*Κανίκια*. Τὰ πρὸς τοὺς μελλονύμφους ἐκ μέρους τῶν συγγενῶν αὐτῶν στελλόμενα δῶρα, κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ γάμου μάλιστα. Ἐκ τῆς ἑλλ. *κανίσκιον* (*κάνιστρον*). Σημειωτέον ὅτι κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους κατήντησεν ἡ λέξις νὰ σημαίνῃ τὸ δῶρον ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον· λέγει δὲ καὶ ὁ Πορφυρογέννητός που «*ἀποστεῖλαι τὸν πρῶτον ἄνθρωπον μετὰ μεγάλου κανισκίου πρὸς τὸν βασιλέα*».

*Κάπαρον*. Πᾶν πρᾶγμα ξηρόν, στεγνὸν καὶ κεκαυμένον. Ἑλλ καπύριον καὶ καπυρίδιον 40).

*Καπνιά*. Ἡ ἀσβόλη.

---

39) Καμός. Ἐπωφελοῦμαι τῆς περιστάσεως, νὰ σημειώσω, ὅτι κατὰ λάθος εἰς τὰ Neograeca σ. 26 ἐτυπώθη καϋμένος ἀντὶ καιμμένος· τὸ καιμμὸς καμμὸς ἐκ τοῦ καυμὸς ἀντὶ τοῦ καῦμα· τὸ ι παρασιτικῶς εἰσέφρησε μεταξὺ τοῦ α καὶ μ, ὅπως εἰς τὸ μαμοὺ, χαμμένος (χαϊμμένος), καὶ μεταξὺ α καὶ δ· γάδαρος (ὑποκορ. γάδος=ὄνος)=γάϊδαρος, χαδεύω (χάδια)=χαϊδεύω.

40) Κάπαρον. Τὸ στέλεχος εἶναι καπ (~~καπ-νος, καπ-ύω~~). Ἡ δὲ κατάληξις αρο ὡς καὶ ἡ υρο προέρχονται ἐκ τοῦ ara, δι' οὗ σχηματίζονται ὀνόματα. Ἐπίθετα, τὰ ὁποῖα ἔχουν α εἰς τὸ στέλεχος καὶ πρὸς τούτοις τὴν κατάληξιν αρο, εὗρον ὀλίγιστα· καθ-αρό-ς, μαδ-αρό-ς, χαλ-αρό-ς, λαπ-αρό-ς, λαγ-αρό-ς, κλαδ-αρό-ς, ψαφ-αρό-ς, εἰς δὲ τὰ ἄλλα ἐπεκράτησεν ἡ ὁρμὴ ἀνομοιώσεως, ὥστε τὸ αρο ἐτράπη εἰς ερο ἢ υρο, δῖον· βλαβ-ερό-ς, καρτ(κρατ)-ερό-ς, σταθερὸς, ταχερὸς, γλαφ-υρός, λαμ-υρό-ς κτλ.

*Καπυράδα.* Ἄρτου τεμάχιον ξηροψημένον εἰς τὸ πῦρ καὶ εἶτα μὲ ἔλαιον ἀλειφόμενον.

*Καπυριάζω.* Ξηραίνω, ξηροψήνω. Ἑλλ. καπυρόω-ῶ.

*Καταβολάδα* (καταβάλλω). Ἑλλ. καταβολὰς ἢ κατώρυξ.

*Καταλαγιάζω.* Ἡμερόνω, καθησυχάζω διὰ διαφόρων μέσων κυρίως τὰ κλαίοντα παιδία.

*Καταλαλῶ.* Διαβάλλω, κατηγορῶ· 2) συκοφαντῶ.

*Καταλογιάζω.* Μοιρολογῶ, ὀλοφύρομαι, κλαίω τὸν νεκρὸν, τὰς πράξεις καὶ τὰς ἀρετὰς αὐτοῦ ἀναφέρων.

*Καταλόγιασμα.* Ἡ πρᾶξις τοῦ *καταλογιάζω.*

*Καταπιάνω.* Ἀνάπτω πῦρ, φρύγανα ἢ ἄλλο τοιοῦτον εὔφλεκτον σῶμα μεταχειριζόμενος· 2) ἀναμιγνύομαι, λαμβάνω μέρος· «*ἀφοῦ δὲν ἠμπορῇς τί καταπιάνεσαι;*» (μέσως).

*Καταρράχτης.* Καταρράκτης, θυρόφυλλον δι' οὗ κλείεται ἡ κλίμαξ τῶν οἰκιῶν (Τουρκ. κεπέγκι, Γαλ. trappe).

*Κατζαρεάζω.* Ἐπιδιορθόνω τὰ ὑποδήματα. Ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἴσως *καττύω.* Λέγει δὲ καὶ ὁ Φερέκρατος «*καττύομαι τοὺς καρκίνους*» (τὰ ὑποδήματα).

*Κατζιποδιάρης.* Ὁ ἔχων κακὸν ποδάρι, ὅπου δηλ. καὶ ἂν ἔλθῃ ἢ πατήσῃ, ἡ δυστυχία καὶ ἡ ἀθλιότης παρακολουθεῖ αὐτόν.

*Κατίνα.* Ἡ ῥάχις.

*Καυκαλήθρα.* Εἶδος φυτοῦ ἐδωδίμου δι' οὗ καὶ πλακούντια κατασκευάζουσιν. Εἶνε ἡ *καυκαλὶς* τοῦ Διοσκουρ. (ἴδε ἐκδ. Sprengel II. 169).

*Καυκίον.* Εἶδος μικροῦ ποτηρίου. Ἡ λέξις εἶνε ἑλλην. Συνώνυμα αὐτῆς εἶνε καὶ τὰ *βαυκίον, καυκάλιον, βαυκάλιον* καὶ *βαυκαλίς.* Ἐντεῦθεν καὶ τὸ κρανίον *καύκαλον* ἢ *καύκαρον* ὀνομάζομεν, διότι οἱονεὶ ὡς ἀγγεῖον τοῦ ἐγκεφάλου θεωρεῖται (Ἄτακτα τόμ. Δ'. σελ. 246—247). Ὑπάρχει δὲ καὶ θέσις τις βραχώδης καὶ ἀρκετὰ ὑψηλὴ, *Καυκάραις* ὀνομαζομένη μεταφορικῶς. Τὸ *καύκαλον* εἴς τινα χωρία καὶ κά-

*καρον* προφέρουσιν, ἐκ τοῦ *κάρα* βέβαια κατ' ἀναδιπλασιασμόν 41).

*Κλαστάδες*. Αἱ πράσιναι ἐλαῖαι τὰς ὁποίας ἀλλαχόσε τῆς Ἑλλάδος *τζακισταῖς* ὀνομάζουσιν. Ἐκ τοῦ *κλάω*, *κλαστάζω*.

*Κλιγάδ'*. Ἐργαλεῖόν τι χρήσιμον εἰς τὴν ἐγχώριον βαμβακοκλωστικήν.

*Κλός*. Ἑλλ. κυλλὸς ἢ κυλὸς=στρεβλὸς, χωλὸς ἢ κουλὸς, ἐξαρθρωμένος· «*κλὰ εἶνε τὰ χέρια σου*.»

*Κλούτζκας*. Δόξυγγας ἢ ἀναφυλλητόν (λύγξ).

*Κομματούκλα*. Μέγα τεμάχιον ὁποιουδήποτε πράγματος. Συνήθης ἡ βάρβαρος αὕτη ἐπέκτασις.

*Κόνιδα*. Ἡ γνωστὴ πιτυρὶς ἡ πίπτουσα ἐκ τῆς κνηθομένης κεφαλῆς· ὅπως δὲ τὸ *πιτυρὶς* ἐκ τοῦ *πίτυρα*, οὕτω καὶ τὸ *κόνιδα* ἐκ τοῦ *κόνις* ἔχει τὴν παραγωγήν της.

*Κοπανίζω*. Κτυπῶ μὲ τὸν κόπανον· 2) δαίρω, αἰκίζω.

*Κόπανος* (κόπτω). Ἑλλ. κοπανιστήριον, κόπανος. Εἶνε ἡ ἄλλως λεγομένη *κοπανίδα* δι' ἧς λευκαίνουσιν αἱ γυναῖκες τὰ πανία των εἰς τοὺς ποταμοὺς συνήθως.

*Κοπελούδα* ἢ *κοπέλα*. Κόρη, νεᾶνις. Τὸ ἄρσεν. κόπελος οὐδέποτε λέγεται οὐδὲ ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ *δοῦλος* εὑρίσκεται (ἴδε Ἄτακ. τόμ. Α'. σελ. 265, ἔνθα καὶ ἡ παραγωγή). Εὑρίσκεται καὶ οὐδέτερον *κοπελούδιον*.

> Ἀνοίξαν' ἡ ἀμυγδαλιαῖς
> Καὶ κάνανε λουλούδια·
> Ἐλᾶτε νιαῖς, ἐλᾶτε γρηαῖς,
> Ἐλᾶτε κοπελούδια . . . .

*Κορδόνομαι* (Ἑλλ. κορδινέομαι–οῦμαι)=τεντόνομαι, ὑπερηφανεύομαι, γαυριῶ.

---

41) Τὸ καυκίον ὡς καὶ τὸ καύκαλον (καύκαρον) ἔχουν κατ' ἐμὴν γνώμην ὡς ῥίζαν τὸ κυ, περὶ οὗ εἰς τὸν ἐπίλογον θὰ ὁμιλήσω. Τὸ καύκη (ἐξοῦ

*Κορφολογῶ*=κορυφολογῶ. Κόπτω τοὺς ἀκρέμονας (κορφάδαις) τῶν κλημάτων μετὰ τὴν ἄνθησιν πρὸς ζωογόνησιν τοῦ φυτοῦ καὶ τοῦ καρποῦ. Τοιοῦτό τι εἶνε καὶ τὸ *βλαστολογῶ*.

*Κουκκολογῶ*. Συνάζω, μαζεύω κόκκον πρὸς κόκκον ἐλαίας ἢ βαλανίδια.

*Κουκκοῦδι*. Ἐξόγκωμα ὁποιονδήποτε ἐπὶ τῆς ἐπιδερμίδος.

*Κουκοῦμι*. Γίνομαι θερμὸς πυρὸς ἢ τῶν χονδρῶν μου ἐνδυμάτων κυρίως ἕνεκεν. Τὴν λέξιν ταύτην οὐδαμοῦ ἤκουσα προφερομένην, ἄδηλος δὲ καὶ ἡ γένεσις τῆς σημασίας ταύτης τῆς λέξεως, διότι παρὰ τοῖς παλαιοῖς *κουκούμιον* ἦτον εἶδος μαγειρικοῦ ἀγγείου ὅμοιον μὲ ἐκεῖνο ὅπερ οἱ Τοῦρκοι σήμερον *γκιουγιοῦμι* λέγουσι, καὶ οἱ Λατῖνοι cucuma ἐπρόφεραν, παρὰ δὲ τοῖς Γάλλοις coquemar λέγεται.

*Κουλέθρα*. Ἡ δεξαμενὴ τῶν νερομύλων. Ἀγνοῶ τὴν καταγωγὴν τῆς λέξεως 42).

*Κουτάβιον*. Ὁ σκύλαξ. Οἱ παῖδες μεταχειρίζονται καὶ τὸ ἄρσεν. *κούταβος* πρὸς ὕβριν ἀντὶ τοῦ κοινότερον λεγομένου *σκύλαρος*. Ἡ γένεσις τῆς λέξεως ἄγνωστος.

*Κούτρουλας*. Ἀγγεῖον πήλινον ἄνευ λαβῆς καὶ λαιμοῦ· 2) ὁ φαλακρός.

*Κουτρούπιον*. Εἶδος ἀγγείου στενολαίμου, ἑλλ. βομβύλη ἢ βομβυλίον καὶ βομβύλος, ἴδε Σουίδαν.

*Κούφαλλον*. Πᾶν λεπτὸν καὶ ἐλαφρὸν πρᾶγμα, ἑλλ. *κύφελλον*. Τὸ ἤκουσα προφερόμενον καὶ *κούφταλλον* παρενθέσει δηλ: τοῦ τ, κατὰ τὰ *πτόλεμος* (πόλεμος), *πτόλις* (πόλις) κ.τ.λ.

---

τὸ καυκίον) δεικνύει ἀτελῆ ἀναδιπλασιασμὸν (καυ-κ-α), ὅπως καὶ τὸ φέ-β-ομαι, φέρ-β-ω, πορ-π-η, τὸ λατ. vol-v-o κτλ., τὸ δὲ κάχαρον δὲν εἶναι ἐκ τοῦ χάρα κατ' ἀναδιπλασιασμόν, ἀλλ' ἐκ τοῦ καύχαρον (kafkaion). Πρβ. Neogræca σ. 23: Neque tamen negligendum est, illud f sæpius ante consonantes extrudi. Affero ἀτός, ἀξαίνω pro αὐτός, αὐξαίνω etc.

42) Κουλέθρα. Αὕτη ἡ λέξις παράγεται ἐκ τοῦ κύλη (ῥίζα κυ, κυέω),

*Καυφοῦρι.* Κοίλωμα, κούφωμα ξύλου ἢ βράχου, ἰδιαιτ. ἡ κυψέλη τῶν μελισσῶν.

*Κόφτζα* (κόπτω). Ἐργαλεῖον σιδηροῦν δι' οὗ τὰ φρύγανα κόπτουσιν.

*Κρεμαλᾶς.* Ὁ κυριώτερος καὶ ὑψηλότερος τοῖχος τῆς οἰκίας ὁ καὶ τὴν μεγαλειτέραν αἴθουσαν ἀπαρτίζων, εἰς ὃν σκεύη ὡραῖα καὶ ἐπίχρυσα ἐπικρεμῶσι πρὸς στολισμόν.

*Κρηνέλα.* Ὀχετὸς, προπάντων δὲ ὁ τῆς οἰκίας δι' οὗ κατέρχεται εἰς τὴν δεξαμενὴν τὸ ὕδωρ τῆς βροχῆς ἀπὸ τὴν στέγην 43).

*Κρικέλλιον.* Ἑλλ. κρικίον καὶ κρικέλλιον ὑποκορ. τοῦ *κρίκος* =*ρόπτρον*.

*Κρουτήρ'.* Μέτρον οἴνου 500 δραμ. χωρητικότητος, ἑλλην' *κρατήρ*.

*Κτάζω.* Λέγεται κυρίως ἐπὶ τῶν ὀρνίθων ὅταν εὑρίσκωνται εἰς τὸ κουμάσιον, ἑλλ. κοιτάζω.

*Κωκᾶς.* Μικρόν τι ἀγγεῖον τὸ ὁποῖον οἱ παῖδες ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεταχειρίζονται ὡς μελανοδοχεῖον· ἑλλ. φωκάς, ᾠδός, καὶ ὁ Σουΐδας φωκὸς=ἀγγεῖόν τι 44).

## Λ.

*Λάβρα.* Θέρμη, καύσων ὑπερβολικὸς τὸν ὁποῖον οἱ πυρέσσοντες συνήθως ὑποφέρουσι. Καὶ ῥῆμα *λαβρίζω* 45).

---

43) Κρηνέλα. Περὶ τῆς καταλήξεως ελα ἴδε τὸν ἐπίλογον.

44) Κωκᾶς. κ καὶ φ δὲν ἐναλλάσσονται. Τὸ κωκᾶς ἀνάγω εἰς τὸ καύκη καὶ διὰ τοῦτο εἰς τὸ στέλεχος κυ. Ἴδε εἰς τὸ αὐτὸ γλωσσάριον τὴν λέξιν καυκίον.

45) Λάβρα. Ἐκ τοῦ λαβρὸς ὅπως ψύχρα ἐκ τοῦ ψυχρὸς, ἁρμύρα ἐκ τοῦ ἁλμυρὸς, τύφλα ἐκ τοῦ τυφλὸς, πίκρα ἐκ τοῦ πικρὸς, λέπρα ἐκ τοῦ λεπρὸς, τρέλα ἐκ τοῦ τρελὸς (√τερ, τείρω, τρύω, μεταφορικῶς ἐπὶ τοῦ πνεύματος), πρέκνα ἐκ τοῦ περκνὸς, φοβέρα ἐκ τοῦ φοβερὸς (ποίημα Βαλαωρίτου πρὸς τὸν Πατρ.), ἡ ξέρα ἐκ

*Λαγάρα.* Τεμάχιον ἢ λῶρος μαλθακοῦ καὶ κατειργασμένου δέρματος (ἑλλ. λαγαρός). Μεταφορικῶς λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπου πανούργου καὶ δραστηρίου.

*Λαγοῦδ'.* Ξύλινος κόπανος δι' οὗ κτυποῦσι καὶ ἀποχωρίζουσι τὸ βαμβάκιον ἀπὸ τὰ σκύβαλα αὐτοῦ.

*Λακκίζω.* Πέριξ τῶν κλημάτων τῆς ἀμπέλου ἀνοίγω λάκκους.

*Λάκκος.* Βάθος, ὄρυγμα· 2) ὁ τάφος, τὸ μνῆμα.

*Λαρδιά.* Ἐξοχή τις πλήρης δένδρων καρποφόρων καὶ πανταχόθεν ἀπὸ ἄφθονα καὶ γλυκύτατα ὕδατα καταρδευομένη· ἀλλὰ πόθεν ἄρά γε ἡ λέξις; ἴσως ἀπὸ τὸ *νάρδος* τὸ ὁποῖον εἶνε εἶδος φυτοῦ ἀρωματικοῦ ἀπὸ τὸ γένος **Valeriana**, ἀλλὰ δὲν ἐνθυμοῦμαι ἂν εὐδοκιμῇ αὐτόσε τοιοῦτον φυτόν. Ὀρθότερον λοιπὸν φαίνεται νὰ παραχθῇ ἀπὸ τὸ *ναρὸς* (νάω) διὰ τὸ, ὡς εἴπομεν, ὑδατῶδες τοῦ τόπου, ἢ ἀπὸ τὸ *λαρὸς*, τὸ ὁποῖον σημαίνει ἐν γένει τόπον εὐάρεστον καὶ τερπνόν.

*Λαφιάτης.* Εἶδος ὄφεως. Περὶ τῆς παραγωγῆς ἴδ. Ἄτακ. Κοραῆ τόμ. 5. σελ. 156.

*Λαψάνα.* Εἶνε ἡ *λαμψάνη* τοῦ Διοσκουρίδου, τῶν δὲ σημερινῶν φυτολόγων ἡ **lampsana communis**. Παρά τισι τῶν ἀρχαίων καὶ *λαψάνη* λέγεται ὡς καὶ παρ' ἡμῖν σήμερον, τὴν ὁποίαν εἰς ἄλλα μέρη τῆς Ἑλλάδος καὶ *γροῦβαν* ἢ *βροῦβαν* ἢ *ῥεπανίδαν* προφέρουσιν.

*Λευκαίνω.* Εὔχρηστον τὸ ῥῆμα παρὰ ταῖς γυναιξὶ μόνον ὅταν ἔρχωνται εἰς τὸν ποταμὸν ἵνα πλύνωσι καὶ καθαρίσωσι τὰ νεοϋφανθέντα πανία των.

---

τοῦ ξηρὸς κτλ. Ταῦτα σχεδὸν ἅπαντα παράγονται ἐξ ἐπιθέτων εἰς λος ἢ ρος ληγόντων καὶ ἕνεκα τῆς φύσεως τῶν ὑγρῶν λ καὶ ρ ἔχουν τὸ ἀρχαῖον α, τὰ δὲ ἄλλα, οἷον ζέστη, θέρμη λήγουν εἰς η. Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ἐπίσης τὸ ἐπιθετικὸν η (α) σημαίνει πρᾶγμα, ἀφῃρημένην τινὰ ἰδέαν, οἷον κάκη (Πλατ), ὄρφνη, ἔχθρα, ἄκρα. Πρβλ. Neograeca σ. 51 σημ.

*Λιλιά*. Φορέματα ὡραῖα, χρυσᾶ καὶ πολυποίκιλα τὰ ὁποῖα τὰ μικρὰ παιδία ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ φέρουσι κατὰ τὰς μεγάλας ἑορτὰς τοῦ ἔτους, καὶ τὰ ὁποῖα καθ' ὑπερβολὴν ἐπιθυμοῦσι καὶ ζητοῦσι παρὰ τῶν γονέων των. Ἐσχηματίσθη ἴσως ἡ λέξις ἀπὸ τοῦ ποιητικοῦ ῥήμ. *λιλαίομαι*=ἐπιθυμῶ μεγάλως καὶ προσπαθῶ νὰ ἀπολαύσω τι 46).

*Λιμάρης*. Τὸ θηλ. *λιμάρισσα*, τὸ οὐδ. *λιμάρικο*. Λιμασμένος, ψοφῶν τῆς πείνης. 2) ἀδηφάγος, ἀχόρταγος, πλεονέκτης 47).

*Λογιάζω*. Βλέπω, παρατηρῶ. *Τί με λογιάζεις;* ἤγουν *τί με βλέπεις;*

*Λοῦβα*. Ἡ λώβη. Καὶ ῥῆμα *λουβιάζω*.

*Λυμπίδα*. Τὸ ἄχρηστον καὶ ἐσκωριασμένον καὶ ἄνευ λαβῆς μαχαίριον. Ἐκ τοῦ *λύμη* βεβαίως ἡ λέξις 48).

*Λύνθος ἢ Λύθος*. Ὁ ἐρινὸς ἢ κοινότερον *ὀρνός*, ἑλλ. ὄλυνθος.

---

46) Ἡ παραγωγὴ εἶναι ἀναμφιβόλως ἐσφαλμένη.

47) Λιμάρης. Περὶ τῆς γραφῆς τῆς ι ς ἰδὲ ἀνωτέρω. Ἐνταῦθα θέλω εἴπει δύο λέξεις περὶ τῆς καταλήξεως ισσα τῶν θηλυκῶν· βασίλιστα πρέπει νὰ παράγηται ἐκ τοῦ ἐπιθετικοῦ στελέχους βασιλικο, ἐξ οὗ διὰ προσθέσεως τῆς καταλήξεως ια προκύπτει βασίλικ-ja, ὅπερ ἔχει πρὸς τὸ βασίλισσα, ὅπως τὸ μαλάκ-jειν πρὸς τὸ μαλάσσειν· βασίλισσα ἀπαντᾷ πρῶτον Ξεν. Οἰκ. 9. 15. Ὁμοίως λοιπὸν τὸ κηπούρισσα παράγεται ἐκ τοῦ κηπουρικό-ς καὶ τὸ λιμάρισσα ἐκ τοῦ λιμαρικός.

48) Λυμπίδα. Ὑπ' ὄψιν ἔχοντες τὸ τύμπανον ἐκ τοῦ στελέχους τυπ, τὸ λιμπάνω ἐκ τοῦ λιπ, τὸ νεοελλ. λιμπίζομαι (=ἔχω ἐπιθυμίαν τινός, πρὸ πάντων ἐπὶ ἐγκύων γυναικῶν) ἐκ τοῦ λιφ (λίψ· ἐπιθυμία Ἡσυχ. λίπ-τ-ομαι) καὶ ἄλλα παραδείγματα τοῦ ῥινισμοῦ (οὕτω δηλαδὴ ὀνομάζει ὁ Pott τὴν διὰ ῥινοφώνου αὔξησιν τοῦ στελέχους), εἴμεθα πρόθυμοι νὰ ἀναγάγωμεν τὸ λυμπίδα εἰς τὸ στέλεχος λυπ. Δὲν πρέπει νὰ ὁρμώμεθα ἐκ τῆς σημασίας τοῦ λύπη, ἥτις εἶναι μεταφορική, ἀλλὰ νὰ ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν, ὅτι τὸ λυπρὸς παρ' Ὁμήρῳ μόνον ἀπαντᾷ ἐπὶ ἐλεεινῆς καὶ ἀκάρπου γῆς. Ἐκ δὲ τοῦ λύμη δὲν δυνάμεθα νὰ παραγάγωμεν τὸ λυμπίδα, διότι οὐδεὶς τρόπος ὑπάρχει, δι' οὗ νὰ δικαιολογήσωμεν τὸ π.

## Μ.

*Μαγλίκι*. Κάλυμμα τῆς κεφαλῆς τῶν γυναικῶν ἐκ λεπτοτάτου λευκοῦ ὑφάσματος.

*Μαθρακός*. Ὁ βάτραχος 49).

*Μακελίνη*. Τὸ μέρος ἢ ἡ θύρα δι' ἧς ἐμβαίνει τις εἴς τινα πανταχόθεν πεφραγμένον κῆπον ἢ ἀγρόν· ἐν γένει δὲ σημαίνει περίφραγμα, ἑλλ. *μάκυλλον* ἢ *μάκελον*.

*Μαλάς*. Τὸ γνωστὸν ἐργαλεῖον τῶν κτιστῶν δι' οὗ τοὺς τοίχους ἐπιχρίουσι (μαλάσσω).

*'Μματιάζω*. Ὁρῶ, βλέπω· 2) σκοπεύω, σημαδεύω· 3) βασκαίνω.

*'Μμάτι*. Ὁ ὀφθαλμὸς καὶ ἡ βασκανία.

*Μασούρια*. Καλαμίσκοι περὶ οὓς αἱ γυναῖκες τολυπεύουσι τὰ κλωσθέντα νήματα.

*Μαυριά*. Ὁ ἐκ τῆς ἀκαθαρσίας καὶ τῆς σήψεως σχηματιζόμενος βόρβορος εἰς τὰς ὁδούς.

*Μεταπιάνω*. Βοηθῶ τινα εἰς τὴν ἐργασίαν του.

*Μπγάς*. Ὁ ὀργῶν καὶ νεώτατος ταῦρος.

---

49) Μαθρακός. Ὁ κύριος Roscher ἔγραψε διὰ τὸν IV. τόμον τοῦ περιοδικοῦ τοῦ Κουρτίου (Studien) διατριβὴν περὶ τοῦ ὀνόματος βάτραχος καὶ λέγει, ὅτι δὲν ὑπάρχει λέξις, ἥτις εἰς τὰς διαφόρους διαλέκτους καὶ ἐποχὰς τῆς ἑλλην. γλώσσης διὰ μεταβολῶν συμφώνων καὶ τροπῶν φωνηέντων νὰ ἀνέδειξε τόσον πλῆθος τύπων ὅσον τὸ βάτραχος. Τὸ βάτραχος εἶναι ἐπικὸς καὶ συνάμα ἀττικὸς τύπος, τὸ βάθρακος ἀνήκει εἰς τὸν ἰωνισμὸν τοῦ Ἡροδότου καὶ εἰς τὴν κοινὴν διάλεκτον, βότραχος ἔγραψεν ὁ Ἱπποκράτης, βρόταχος εἶναι ἐπίσης ἰωνικὸς τύπος καὶ συγχρόνως κρητικὸς, βύρθακος λέσβιος, εἰς ἄλλας ἀρχαίας διαλέκτους ἀνήκουν βλίταχος, βόρταχος, βράταχος, βρύτιχος. Εἰς νεωτέρας διαλέκτους ἀπαντῶσιν οἱ τύποι· βαθρακὸς, βάθρακας, βορδακὸς, βορδακὰς, βόρδακας, βάρδακας, κτλ. — Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν τροπὴν τοῦ β εἰς μ, ἔγραψεν ὁ αὐτὸς Roscher εἰς τὰ Studjen III. 1, διατριβὴν περὶ ἐναλλαγῆς τοῦ β καὶ μ. Πρβ. πρὸς τούτοις Neograeca σ. 72 ἐν λέξει ἀχρουμάζομαι.

*Μπαμπάγος*. Τὴν λέξιν ταύτην μεταχειρίζονται αἱ μητέρες πρὸς τὰ κλαίοντα αὐτῶν παιδία ὡς μορμολύκειόν τι ἢ φόβητρον.

*Μπιλομαθράκια*. Δύο τεμάχια βαθυπρασίνου πανίου, εἰς τὰ ὑπὸ τὴν μασχάλην τῶν ἐγχωρίων ὑποκαμίσων μέρη τιθέμενα. Ἡ σύνθεσις τῆς λέξεως ἄγνωστος — *μαθράκια*, ἴσως ἐκ τοῦ ἑλλ. βατραχίῃ=φόρεμα ἢ πανίον πράσινον βαθὺ (ὡσὰν τὸ χρῶμα τοῦ βατράχου).

*Μοσχοστάφυλον*. Εἶδος σταφυλῆς.

## Ν.

*Νάρθηκας ἢ ἄρνακας*. Ὁ νάρθηξ τῶν ἀρχαίων. Νομίζω δὲ ὅτι μόνον εἰς Κρήτην καὶ Λέσβον ὀνομάζουσιν οὕτω τὸ φυτὸν τοῦτο, ἀλλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος εἶνε γνωστὸν ὑπὸ τὸ ὄνομα *μαγκοῦτα*. Βοτανικῶς δὲ ὀνομάζεται ferula communis (Γαλ. férule commune) ἀναγομένη εἰς τὴν κλάσιν τῶν σκιαδοφόρων 50).

*Νέλυμπος*. Ὄλυμπος. Βουνὸν μιᾶς τῶν μεγαλειτέρων καὶ μεσογειοτέρων κωμοπόλεων τῆς νήσου, 150 μόλις Γαλ. μέτρα ὑπεράνω τῆς θαλάσσης ὑψούμενον καὶ κατάφυτον ἀπὸ διάφορα καρποφόρα δένδρα, πρὸ πάντων δὲ ἀπὸ βαλανιδίας. Περίεργον δὲ ὅτι τὸ ὄνομα Ὄλυμπος ἀκούεται καὶ εἰς ἄλλο μέρος τῆς νήσου. Τὸ ν εἶνε δίγαμμα ὡς εἰς τὸ νύπνος=ὕπνος, τὸ δὲ ο ἐτράπη εἰς ε ὡς συνήθως γίνεται.

*Νεροφεῖδα*. Ὁ ὕδρος ἢ ὕδρα τῶν παλαιῶν. Ἀλλοῦ καὶ *ροφεῖδα* ἁπλῶς λέγεται.

50) Ὁ νάρθηξ λέγεται παρὰ τοῖς νῦν Κυπρίοις ἀναθρήκα ἢ ἀναδρήκα (α προθετικὸν καὶ μετάθεσις τοῦ θ καὶ ρ). Ἰδὲ Σακελλ. Κυπρ. ΙΙΙ. σ. 232. Ὁ κύριος Σακελλάριός μοι ἔδωκε τὴν ἑξῆς πολύτιμον σημείωσιν· Ὁ νάρθηξ εἶναι φυτὸν ἔχον καυλὸν κουφότατον καὶ μάλα ἐπιτήδειον πρὸς τήρησιν πυρός. Οἱ χωρικοὶ τῆς Κύπρου κάμνουν τὴν αὐτὴν χρῆσιν, ἣν ἔκαμεν ὁ Προμηθεὺς τὸ πῦρ ἐν νάρθηκι κρύψας.

*Νί*. Τὸ ὑνίον ἢ ἡ ὕνις.

*Νιανιά*. Τὴν λέξιν ταύτην προφέρουσιν αἱ μητέρες μόνον πρὸς τὰ μικρὰ παιδία των ὅταν θέλωσι 'νὰ τοῖς δώσωσι φαγητόν. Πεποιημένη ἴσως ἡ λέξις ἐκ τοῦ κρότου τὸν ὁποῖον κάμνει τὸ στόμα τῶν παιδίων ὅταν τρώγωσιν.

*Νιαγδίζω*. Φωνάζω νιάγ, νιάγ ὡσὰν τὴν γάταν 51).

*Νινί*. Βρέφος· 2) ἶρις, ὁ χρωματισμένος κύκλος περὶ τὴν κόρην τοῦ ὀφθαλμοῦ, ἕνεκα τῆς κατοπτρίσεως ἣν παρουσιάζει. Περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῆς λέξεως ἴδε Ἀτ. Κοραῆ.

*Νύστος*. Ὁ ὕπνος· 2) καρπὸς φυτοῦ τινος ἐντὸς τοῦ σίτου φυομένου, τὸν ὁποῖον αἱ μητέρες κρεμῶσιν εἰς τὸν λαιμὸν τῶν παιδίων, δοξάζουσαι ὅτι ἔχει τὴν δύναμιν ν' ἀποκοιμίζῃ αὐτὰ εὐκολώτατα.

## Ξ.

*Ξεδιασκελῶ* ἢ *ξεδιασκελίζω*. Ἀνοίγω τὰ σκέλη ἢ κάθημαι μὲ ἀνοικτὰ σκέλη ἀπέναντι τῆς ἑστίας πρὸ πάντων ἐν καιρῷ χειμῶνος. *Τί διασκελόνεσαι ἔτζη*; 2) λέγουσι τὸ ῥῆμα τοῦτο ὅταν θέτωσι τὰ παιδία των ὕπτια ἐν μέσῳ τῆς ἐκκλησίας ἵνα διαβῇ ἄνωθεν αὐτῶν ὁ ἱερεὺς ὅταν ἐξέλθῃ μὲ τὰ ἅγια πρὸς ἁγιασμὸν καὶ ἴασιν ταύτης ἢ ἐκείνης τῆς ἀσθενείας των· *Βάλε τὸ μωρό σου νά το ξεδιασκελίσῃ ὁ παππᾶς*.

*Ξελαγιάζω*. Κυρίως τρέπω τὰς ὄρνιθας εἰς φυγήν, καὶ *ξελάγιασμα* ἡ πρᾶξις τοῦ *ξελαγιάζειν*.

*Ξελακιάζω*. Συνώνυμον τοῦ ἀνωτέρω λεχθέντος *ξελαγιάζω*.

---

51) Νιαγδίζω. Ἀλλοῦ λέγουν νιαουρίζω. Οἱ Γερμανοὶ λέγουν miauen, οἱ Γάλλοι miauler, οἱ Ἱσπανοὶ maullar. Ἐν γένει εἰς τὰς πλείστας γλώσσας ἀρχίζει τὸ ῥῆμα τὸ μιμούμενον τὴν φωνὴν τῆς γαλῆς ἀπὸ μ. Εἶναι λοιπὸν περίεργον, ὅτι εἰς τὴν ἑλληνικὴν τὸ ἐν λόγῳ ῥῆμα ἀρχίζει ἀπὸ ν. Ἀπόδειξις, ὅτι τῶν ζῴων αἱ φωναὶ δὲν ἐμποιοῦσιν εἰς ὅλους τὴν αὐτὴν ἐντύπωσιν.

τοῦτο ὅμως σημαίνει ἐκτενέστερον τὸ ἀνιχνεύειν καὶ εὑρίσκειν ποῦ εἶνε ὁ λαγωὸς ἢ πτηνόν τι καὶ εἶτα ἐκφοβίζειν διὰ βολῆς λίθου καὶ εἰς ὁρατὸν μέρος ἐξάγειν ὅπως πυροβολήσῃ τις καὶ φονεύσῃ αὐτό. Ὁ σχηματισμὸς καὶ ἡ παραγωγὴ τῶν δύο τούτων ῥημάτων, ἐπειδὴ, ὅπως ἐγὼ ἔκρινα, δέν μοι φαίνεται τόσον ἀκριβὴς καὶ ἀληθὴς, διὰ τοῦτο ἀφίνω ταῦτα εἰς τὴν κρίσιν τῶν περὶ τὰ τοιαῦτα ἐνασχολουμένων 52).

*Ξεμαμλίζω.* Ἀπατῶ, παρασύρω, διαφθείρω. Ἔγινεν ἴσως ἐκ τοῦ ἑλλ. *μαυλίζω* περὶ οὗ βλ. Λεξ. Σκαρλ. 53).

*Ξεπλαταρόνομαι.* Ἐφαπλοῦμαι φαρδὺς πλατὺς, ἀναπαύομαι.

*Ξέραγκας.* Κλάδος ὁποιουδήποτε δένδρου ἀπεξηραμμένος καὶ μὴ καρποφορῶν 54).

*Ξεφαντόνω.* Τρώγω καὶ διασκεδάζω μετὰ δύο ἢ πλειοτέρων εἰς τὴν ἐξοχήν. Καὶ ὄνομα *ξεφάντωμα.*

*Ξηροτράχαλος.* Ὁ τοῖχος ὅταν δὲν προσκολλᾶται καλῶς ἡ ἐπ' αὐτοῦ τιθεμένη λάσπη.

*Ξισάζω.* Λέγεται μόνον ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ διευθετεῖν, πρὸς παρασκευάζειν καὶ ἐπιδιορθόνειν, ἑλλ. *ἐξισάζω.*

---

52) Ξελακιάζω. Πρέπει νὰ γραφῇ μὲ δύο κ, διότι εἰς τοὺς λάκκους πρὸ πάντων κρύπτονται οἱ λαγωοὶ, τὰ πτηνὰ κτλ. Λοιπὸν ἐκλακκίζειν =ἀνιστάναι, ἐξανιστάναι (Ξενοφ.). Καὶ τὸ προηγούμενον ξελαγιάζω ἐντεῦθεν παράγεται.

53) Ξεμαμλίζω. Ὀρθῶς παράγεται ἐκ τοῦ ἐκμαυλίζω (-mavl-), διότι τὸ β πρὸ τοῦ ν τοὐλάχιστον συχνότατα εἰς μ μεταβάλλεται. Ἴδε Neograeca σ. 22. Πρβ. καὶ τὴν χυδαίαν προφορὰν τοῦ γερμ. erlaumniss ἀντὶ erlaubniss.

54) Ξέραγκας. Ἐξ αὐτοῦ ὑποθέτω ἀρχ. *ξήραξ (ξηρὸς κλάδος), ἐσχηματισμένον ἐκ τοῦ ξηρο- ὅπως τὸ λάβραξ π. χ. ἐκ τοῦ λαβρό. Τὸ γ εἰσέφρησε διὰ ῥινισμοῦ· πρβ. Neograeca σ. 9. Ὁμοίως πρέπει νὰ κρίνωμεν περὶ τοῦ παρ' Ἡσυχίῳ ξήριγγοι· ποταμοὶ ἀεὶ ῥέοντες. Ἡ ἐξήγησις εἶναι ἐσφαλμένη, διότι ἡ λέξις παραγομένη ἐκ τοῦ ξηρὸς πρέπει νὰ σημαίνῃ μᾶλλον τὸν ξηροπόταμον. Προσθέτω καὶ τὸν ἴλιγγος (ὁ) ἐκ τοῦ ἴλιγξ, ἐκτὸς τοῦ ὁποίου καὶ ἴλιξ παρ' Ἡσυχίῳ ἀπαντᾷ· διὰ τὸ ξήριγγος δυνάμεθα ἴσως κατ' ἀναλογίαν νὰ ὑποθέσωμεν *ξῆριξ.

*Ξόδ'.* Θρῆνος καὶ κλαυθμὸς ὁ γινόμενος εἰς τὰ λείψανα συνήθως, ἔπειτα δὲ σημαίνει καὶ αὐτὸν τὸν θάνατον, ἑλλ. *ἔξοδος.* Ἡ λέξις παρὰ τοῖς παλαιοῖς ἐκτὸς τῶν πολλῶν ἄλλων της σημασιῶν ἐσήμαινεν ἀκόμη ὅ,τι καὶ τὴν σήμερον παρ' ἡμῖν σημαίνει· «ξυνέβαινε τὰς σπονδὰς ἐπ' *ἐξόδῳ* εἶναι» λέγει ὁ Θουκυδίδης· καὶ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος «δάκρυα περὶ σὲ τῆς ἐξόδου μηνύματα.» Προφέρεται δὲ οὐδετέρως τὸ *'ξόδ'.*

*'Ξωμένω.* Διανυκτερεύω ἔξω τῆς οἰκίας μου, κοιμῶμαι εἰς ἄλλου τινὸς οἰκίαν.

## Π.

*Πάπαλλα.* Αἱ μητέρες μόνον μεταχειρίζονται τὴν λέξιν ταύτην πρὸς τὰ παιδία των, ὅταν θέλωσι νὰ εἴπωσιν ὅτι ἐτελείωσε τὸ φαγητὸν τὸ ὁποῖον ἔδιδαν εἰς αὐτά.

*Παραβγάζω.* Συνοδεύω τινὰ μέχρι τινὸς εἰς ἄλλην γῆν ἀπερχόμενον, προπέμπω (reconduire).

*Παραβολαῖς.* Οὕτως ὀνομάζουσιν ἐν Λέσβῳ τὰ διάφορα φαγητὰ καὶ ποτὰ τὰ ὁποῖα εἰς τοὺς παρευρισκομένους προσφέρουσιν ἔξω τοῦ νεκροταφείου μετὰ τὴν ἐνταφίασιν τοῦ νεκροῦ οἱ συγγενεῖς αὐτοῦ πρὸς συγχώρησιν καὶ ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς αὐτοῦ. Τὰ φαγητὰ καὶ ποτὰ ταῦτα, ἐντὸς κανίστρων μελανοσκεπῶν τιθέμενα, φέρουσι παῖδες, ὄπισθεν τοῦ λειψάνου ἐρχόμενοι, μέχρι τοῦ κοιμητηρίου. Πόθεν δὲ ἡ λέξις *παραβολὴ* νὰ σημαίνῃ τοιοῦτό τι ἀγνοῶ.

*Παραδαρμός.* Ὀλοφυρμός, θρῆνος μέγας εἰς τὰ λείψανα συνήθως ἀκουόμενος. Τὸ ῥῆμα *παραδέρομαι*=τίλλω τὰς τρίχας τῆς κεφαλῆς μου, διαρρηγνύω τὸ δέρμα μου μεγάλης δυστυχίας ἕνεκεν. Ὀρθῶς ἄρα οὐχὶ ἀπὸ τοῦ *δαίρω*=*ῥαβδίζω*, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ *δέρω*=*ἐκδέρω*, τὸ ῥῆμα γίνεται (ἴδε καὶ Ἄτακ. Κοραῆ τόμ. Δ'. σελ. 385).

*Παραδίδω.* Παραδίδω τὸ πνεῦμα, τελευτῶ τὸν βίον· *σήμερον παραδῶκε* ἤγουν *σήμερον ἀπέθανεν.*

*Παρακόρη.* Ἡ ὑπηρέτρια, καὶ *παραγυιός*, ὁ ὑπηρέτης. Εὐαγγελικῶς ἀληθῶς φερόμενοι οἱ Λέσβιοι οὐδέποτε ἀποκαλοῦσι τοὺς ὑπηρέτας αὐτῶν δούλους ἢ μὲ ἄλλα τοιαῦτα σκληρὰ ὀνόματα, ἀλλ' ὡς ἄνωθεν πάντοτε, καὶ θεωροῦσιν αὐτοὺς ὡς μέλη τῆς οἰκογενείας αὐτῶν καὶ ἀδιακόπως περὶ τῆς καλῆς αὐτῶν ἀποκαταστάσεως φροντίζουσι.

*Παραχώνω.* Θάπτω (enterrer)· 2) περικαλύπτω μὲ χῶμα φυτόν τι· 3) σκεπάζω ἢ κρύπτω ἄνθρακα πεπυρακτωμένον ἐντὸς τῆς τέφρας τῆς ἑστίας ὅπως ἀνάψω καὶ πάλιν πῦρ τὴν πρωΐαν. Διὰ τοῦτο λοιπὸν ἴσως ὠνομάσθη *παραχούτη* ἡ ἑστία.

*Παραχούτη.* Ἡ ἑστία, καπνοδόχη, γωνιά.

*Παρηγοριά.* Ἡ παρηγορία, παραμυθία· 2) τὸ ἐκχύλισμα τῶν ἀμυγδάλων ἢ ἄλλων τοιούτων καρπῶν· διότι ἐρχόμενοι ἵνα παρηγορήσωμέν τινα διὰ τὸν θάνατον συγγενοῦς ἢ φίλου του, φέρομεν συνήθως αὐτῷ καὶ τοιοῦτό τι ἐκχύλισμα· καθ' ἣν ὥραν δὲ δέχεται καὶ πίνει οὗτος τοῦτο, ἐκφέρομεν ἡμεῖς τὰς παρηγορίας καὶ τὰ συλλυπητήριά μας.

*Παρουγδῶ.* Καταμηνύω· 2) προδίδω, θὰ σὲ *παρουγδήσω* 'ς τὸν διδάσκαλον.

*Πασίμαθ.* Ἡ ἀποφρὰς ἡμέρα. Ἄγνωστος ἡ σύνθεσις τῆς λέξεως.

*Πασπαλάδες.* Εἶδος γλυκύσματος ἐξ ἀλεύρου λεπτοτάτου καὶ μέλιτος κατασκευαζομένου ἐπὶ τοῦ ὁποίου καὶ διάφορα ἀρώματα ῥίπτουσι, καθὼς ἐπίσης καὶ ἀμύγδαλα ἢ κάρυα τετριμμένα εἰς κόνιν. Ἐκ τοῦ ἑλλ. *παιπάλλω* 55).

*Πάτος.* Πατητήριον· 2) τὸ κατώτατον μέρος, ὁ πυθμὴν ἑνὸς ἀγγείου· 3) ὁ πρωκτός.

*Πεζόβολος.* Μέγιστον τεμάχιον ἐκ δρυὸς ἢ ἐκ πλατάνου ἢ ἐξ

---

55) Πασπαλάδες. Τὸ ι τοῦ παιπάλη προέκυψεν ἐκ τοῦ σ τοῦ στελέχους σπαλ (ἢ σπαρ, Κουρτ. Ἐτυμ. σ. 270), ἐξ οὗ δι' ἀναδιπλασιασμοῦ σχηματίζεται πα-σπάλη. Ταὐτόρριζον εἶναι καὶ τὸ πάλη, λεπτότατον ἄλευρον.

ἄλλου τοιούτου σκληροῦ ξύλου, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀφοῦ θέσωσι βάρη ἱκανὰ, ἀφίνουσιν ἔπειτα νὰ σύρηται ὑπὸ ζεύγους βοῶν ὅπως λειοτρίψῃ καὶ ἰσοπεδώσῃ τὸν δι' ἀρότρου ἁπλῶς καλλιεργηθέντα πρότερον ἀγρόν.

*Πέτακας*. Ἅπαξ μόνον εὕρηται ἡ λέξις εἰς ἓν ἐγχώριον τραγώδιον, πτηνόν τι ὑπεμφαίνουσα·

. . . . Πέτακας ἔλαλησε,
Μαύρη ῥόγα γέννησε.
Μαύρη καὶ φαρμακερή·
Ἔβγα σὺ μωρὴ κουτζή . . .

Πιθανὸν νὰ ἦνε ἀπὸ τοῦ *πέπτηκα*, παρακ. τοῦ ῥήματος *πέτομαι* 56).

*Πιασμός*. Ὁ πυρετός. *Πιάνομαι*=πυρέσσω.

*Πκουματιά*. Ἑλλ. βλωμὸς, ἔνθεσις, ψωμὸς (κοιν. ἀπὸ τοῦ ἰταλ. bocca). (?)

*Ποδοβολή*. Τὰ τῶν ποδῶν ἴχνη, κατὰ τὸ τοῦ Εὐριπίδου· *πρὶν ἐπὶ γᾶν Φρυγῶν ποδὸς ἴχνος βαλεῖν*.

*Ποίσω*. Μέλλ. τοῦ *ποιῶ*· *τί θὰ ποίσω δανά;* ἤγουν *τί ποιήσω ἤδη;* Εὔχρηστος δὲ καὶ ὁ παρακείμενος· *τί ποῖκε;* ἤγουν *τί πεποίηκε;*

*Ποπώτας*. Ἠλίθιος, βλὰξ, δειλός. Παράγεται δὲ ἢ ἐκ τοῦ *πεπαίτατος* ὑπερθ. τοῦ ἐπιθέτου *πέπων*=χαῦνος, ἐκτεθηλυμμένος, ἢ ἐκ τοῦ *ποταπὸς* κατ' ἀναγραμματισμὸν, ὅπερ καὶ ὀρθότερον ἴσως.

*Πουκάμισο τοῦ φειδιοῦ*. Ἡ λεβηρὶς τῶν ἀρχαίων (Γαλ. la dépouille d'un serpent ἢ mue).

56) Πέτακας. Οὐδεμία ὑπάρχει ἀμφιβολία, ὅτι τὸ πέτακας σημαίνει τὸν πετεινὸν, διότι καὶ τοῦτο, καίπερ κατ' ἀρχὰς πᾶν πτηνὸν δηλῶσαν, νῦν κατ' ἐξοχὴν τὸν ἀλέκτορα σημαίνει. — Ἡ δὲ παραγωγὴ ἀπὸ τοῦ πέπτηκα εἶναι ἐσφαλμένη.

*Πρόπουλ*. Ἡ εὐκολομάλακτος καὶ μελανὴ ἐκείνη οὐσία ἡ ἐντὸς τῶν μελισσώνων εὑρισκομένη.

*Πρασιά*. Ἰδιαίτερα χωρίσματα ἐκτὸς τῶν κήπων ὅπου φυτεύουσι συνήθως τὰ λάχανα.

*Προκάλια*. Συνώνυμος ἡ λέξις τῇ ἐν τοῖς προηγουμένοις ἀναφερθείσῃ *καρίκια*, περὶ ἧς ὅρα εἰς τὸ στοιχ. Κ. Ἐκ τοῦ *προκαλῶ* ἴσως διότι ἡ ἀποστολὴ τῶν τοιούτων δώρων προκαλεῖ καὶ προμηνύει τὸν γάμον πάντοτε.

*Πρωτόγαλα*. Τὸ πρῶτον γάλα μετὰ τὴν γέννα, ὅπερ πάνυ ὡραῖον καὶ περιζήτητον εἶνε.

*Πτάρια*. Ὑποκορ. τοῦ πήττα, πηττάρια, *πτάρια*. Οἱ τουρκιστὶ λεγόμενοι *κεφτέδες* (Γαλ. boulettes).

*Πυρῆνες*. Τὰ μετὰ τὴν ἐξαγωγὴν τοῦ ἐλαίου ἐναπομένοντα μέρη τῶν ἐλαιῶν ἤτοι ἡ περιττὴ σὰρξ μετὰ τῶν πυρήνων, τὰ ὁποῖα ἕνεκα τῆς πιέσεως ἀποτελοῦσι τετραγώνους καὶ σκληροτάτας πλάκας πρὸς καῦσιν χρησιμευούσας.

*Πυρομάχια*. Οἱ δύο ἐκεῖνοι λίθοι οἱ ὁποῖοι τίθενται εἰς μεγάλην πυρὰν (bûcher) διὰ νὰ τεθῇ ἐπ' αὐτῶν ὁ λέβης 57).

---

57) Πυρομάχια. Μεταξὺ τῶν διαφόρων τρόπων τοῦ κατασκευάζειν τὴν τροφὴν φυσικῷ τῷ τρόπῳ τὸ βράζειν εἶναι ὁ νεώτατος. Ὁ Kook εὗρεν εἰς τὴν νῆσον Tahiti, ὅτι οἱ αὐτόχθονες ἐντελῶς ἠγνόουν τὸ βράζειν. Τὸ κρέας ἐψίνετο ἢ εἰς τὴν φωτίαν ἢ εἰς λάκκους μεταξὺ πεπυρωμένων λίθων· καὶ οἱ ἥρωες τοῦ Ὁμήρου ἔτρωγον τὸ κρέας εἰς τὸν ὀβελὸν ἡψημένον. Τὸ βράζειν εἰς τὸ νερὸν φαίνεται ἄγνωστον εἰς τὸν ποιητήν. Ἐπίσης τὸ γερμανικὸν kochen εἶναι ξένη λέξις, ἐκ τοῦ λατ. coquo. Τὸ ῥῆμα τοῦτο ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ πέσσω. Ἐὰν ἐξετάσωμεν τὴν ἱστορίαν τοῦ πέσσω, θὰ ἴδωμεν, ὅτι κατ' ἀρχὰς ἐδήλου οὔτε τὴν ἐνέργειαν τοῦ βράζοντος ὕδατος οὔτε τὴν τοῦ πυρὸς, ἀλλὰ μόνον τὴν τοῦ ἡλίου. Τοῦτο σημαίνει τὸ ῥῆμα παρ' Ὁμήρῳ, συμφωνεῖ δὲ καὶ τὸ σανσκρ. pak'. Ἐπίθετον κοινὸν τῇ ἑλληνικῇ καὶ σανσκριτικῇ εἶναι τὸ ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης pak' παραγόμενον πέπων, σανσκρ. pakvas — Ἐν παρενθέσει σημειόνω, ὅτι οὐδεμία γλῶσσα φθάνει μέχρις ἐποχῆς, καθ' ἣν ὁ ἄνθρωπος δὲν ἐτρέφετο ἀπὸ κρέατος· ἐξ ἐναντίας φαίνεται, ὅτι αὕτη ἡ τροφὴ ἦτο ἡ ἀρχικωτάτη· ἀλλὰ δὲν λέγω,

*Πχαρί.* Ὀνομάζεται οὕτω κωνοειδές τι καὶ ποικιλοσχημάτιστον κατασκεύασμα ἐξ ὁριζοντείων συγκείμενον διαχωρισμάτων καὶ ἐπὶ τοῦ τοίχου τοῦ εὐρυχωροτέρου καὶ καλλιτέρου θαλάμου τῆς οἰκίας προσκεκολλημένον, ἀπέναντι τῆς εἰσόδου ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ὅπως ἀμέσως φαίνηται, ἐπὶ τοῦ ὁποίου τὰ πολυτιμότερα ὑέλινα καὶ ἀργυρᾶ ἀγγεῖα τιθέασι πρὸς στολισμόν. Ἡ παραγωγὴ ἄγνωστος.

## Ρ.

*Ραβδίζω.* Κτυπῶ μὲ ῥάβδον μακρὰν τὰς ἐλαίας ἢ βαλανιδίας ὅπως πέσῃ ὁ καρπὸς αὐτῶν καὶ συνάζω αὐτὸν ἔπειτα κάτωθεν.

*Ῥαζακή.* Εἶδος σταφυλῆς.

*Ῥήγινα* ἢ *Ῥηγινοῦδα*=Regina. Κύρια ὀνόματα γυναικῶν εἶνε καὶ τὰ *Περμαθοῦλα*, *Ἀμερσοῦδα* καὶ *Ἀμίρησα* καὶ *Ἀμερσὼ* ἢ *Ἀμερσούλα*, ὡς ἑξῆς φαίνεται·

. . . . Ἀρμένιξα καὶ διάβηκα
Ἤ τοῦ βασιλὲ' τὴν πόρτα
Κ' ὁ βασιλὲς δὲν ἦτον 'κεῖ
Μόν' τρεῖς βασιλοπούλες.
Τὴν μιὰ τὴν λέγαν Ῥήγινα,
Τὴν ἄλλην Ἀμερσούδα,
Τὴν ἄλλη τὴν μικρότερη
Κυράτζα Περμαθούλα.
Ἡ μιὰ 'κέντα τὸν οὐρανὸν,
Ἡ ἄλλη τὸ φεγγάρι
Κ' ἡ ἄλλη ἡ μικρότερη
Τῆς θάλασσας τὰ ψάρια . . . . κ.τ.λ.

Κύρια ὀνόματα εἶνε καὶ τὰ ἑξῆς· Χαδοῦλα, Θεοδοῦλα, Λενιὰ

---

ὅτι τὸ κρέας ἐξ ἀρχῆς κατεσκευάζετο, διότι ἄνευ ἀμφιβολίας ἐπὶ πολὺν χρόνον ἐτρώγετο ὠμόν (κατὰ L. Geiger).

ἢ Λένοῦδα (Ἑλένη), Ταρσὴ, Ποσιαῦλα ἢ Προκοῦ, Ῥαλιὰ ἢ Ῥαλὴ ἢ Ῥαλοῦκα (Ῥαλοῦ), Καταξενὴ ἢ Καταξενοῦλα, Πηνένη, Ἀννοῦδα (Ἄννη) κ.τ.λ.

*Ῥοπάδες*. Αἱ ἐλαῖαι ὅταν μόλις ἀρχίζωσι νὰ ὡριμάζωσιν· ἴσως ἐκ τοῦ *ῥέπω*.

*Ῥούθια*. Θέσις τις κατάφυτος καὶ ὑπὸ ἀφθόνων ὑδάτων καταρδευομένη. Ἐκ τοῦ ἑλλ. *ῥόθος*, *ῥόθιος*, διότι πραγματικῶς τὰ ἐν τῇ θέσει ταύτῃ καταρρέοντα ὕδατα θόρυβον καὶ βοὴν συμμιγῆ ἀποτελοῦσιν.

*Ῥῶγα*. Ἡ ῥάξ, ἡ σταφυλόρρωγα συνήθως· 2) ὁ μηνιαῖος ἢ καὶ χρονιαῖος μισθὸς τῶν ὑπηρετῶν, *πῆρα τὴ ῥῶγά μου*.

## Σ.

*Σαρανταλειτουργό*. Ἡ τεσσαράκοντα ἡμέρας κατὰ συνέχειαν ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ λειτουργία πρὸς ἀνάπαυσιν τῆς ψυχῆς τοῦ ἀποθανόντος συγγενοῦς.

*Σαχλός*. Μαλθακὸς, κοιν. ψαχνός. Λέγεται δὲ κυρίως διὰ τὰ μαλάκια, τὰ ὁποῖα ὡς γνωστὸν δὲν ἔχουσιν οὔτε ὄστρακα, οὔτε λεπίδας. Ἡ λέξις ἔγινεν ἐκ τοῦ ἑλλ. *σαχνὸς*, πᾶν τὸ ἀσθενὲς καὶ χαῦνον σημαίνοντος καθ' Ἡσύχιον 57).

*Σβίρταχας*. Εἶδος πτηνοῦ. Προφέρεται καὶ *ἀσβίρταχας*.

*Σημάδια*. Εὔχρηστος ἡ λέξις διὰ νὰ σημάνῃ τὰ ἕδνα ἢ τὰ μνῆστρα τοῦ Ἡσυχίου.

*Σιδηρίτης*. Εἶδος σταφυλῆς μὲ σκληρὰς καὶ συμπεπυκνωμένας ῥάγας.

---

57) Σαχλός. Ἡ λέξις δὲν ἔγεινεν ἐκ τοῦ ἑλλ. σαχνὸς, ἀλλὰ καὶ τὰ δύο ἐσχηματίσθησαν ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης, τὸ μὲν διὰ τοῦ ἐπιθετικοῦ νος, τὸ δὲ διὰ τοῦ λος. Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ὡς καὶ εἰς τὸ σαυχ-μὸς φαίνεταί μοι, ὅτι ἡ γλῶσσα ἔσωσε τὸ οὐρανισκόφωνον σύμφωνον τοῦ στελέχους sak, τὸ ἀποῖον εἰς τὰ σήπειν, σαπρὸς καὶ εἰς τὸ ταὐτόρριζον πὸς (sucus) διὰ χειλισμοῦ εἰς π ἐτράπη.

*Σκάλαθρος*. Ἄρσεν πάντοτε. Ξύλον τι χονδρὸν καὶ ἀρκετὰ ἐπιμῆκες μὲ τὸ ὁποῖον συνδαυλίζουσι τὸ πῦρ τῶν κλιβάνων. Ἑλλ. *σκάλεθρον*.

*Σκέπασμα*. Κάλυμμα ἐκ λεπτοῦ καὶ λευκοῦ συνήθως ὑφάσματος, τὸ ὁποῖον ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν αἱ γυναῖκες φέρουσιν, ἔξω τῆς οἰκίας ἐξερχόμεναι.

*Σκοτουλάδα*. Σαῦρα ἡ πράσινος κυρίως, τὴν ὁποίαν ὅπου ἀπαντήσωσι φονεύουσιν οἱ χωρικοί μας, διότι κατὰ τὸν ἐπικρατοῦντα λόγον ἐξ αὐτῆς οἱ ὄφεις λαμβάνουσι τὰ δηλητήριόν των. Πιστεύουσι μάλιστα ὅτι ὅστις τεσσαράκοντα ἐξ αὐτῶν φονεύσῃ θέλει ἀφεύκτως κληρονομήσει τὸν Παράδεισον, διότι τόσους ἀνθρώπους ἔσωσεν ἀπὸ τὸ δηλητήριον. *Σαμμαμῦθι* δὲ ἢ *κουστερίτσα* ἀποκαλοῦσι τὸ ἄλλο εἶδος τῶν σαυρῶν αἱ ὁποῖαι ἔχουσι τὸ χρῶμα χαλκόχροον μᾶλλον ἢ φαιὸν καὶ τὰς ὁποίας σῆπας ἢ *χαλκίδας* ὁ Ἀριστοτέλης ὀνομάζει. Ἀλλὰ πόθεν ἡ λέξις σκατουλάδα; πιστεύω νὰ ἦνε ἀπὸ τοῦ *σκυτάλη* ἀσκαλαβώτης ἐκ τοῦ εἴδους ὄφεως παρὰ τοῖς ἀρχαίοις.

*Σκοῦρτζος*. Εἶδος δηκτικοῦ ἐντόμου· ἄγνωστος ἡ παραγωγή.

*Σμίγω* (μίγνυμι, μιγνύω, μίσγω). Τὸ μεταχειριζόμεθα κυρίως ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ ἐπιπλήττειν καὶ κατ' ἐπέκτασιν εἰς χεῖρας ἔρχεσθαι, ὅπως καὶ ὁ Ὅμηρος τὸ ἐμεταχειρίσθη· *μίξαι χεῖράς τε μένος τε*. Παρ' ἡμῖν σημαίνει καὶ τὸ συναπαντῶ· *ὅταν τὸν σμίξῃς εἰπέ του τοῦτο καὶ τοῦτο*. Ἀντὶ τοῦ συνουσιάζεσθαι οὐδέποτε εἶνε εἰς χρῆσιν, ἐνῷ εἴς τινα μέρη νομίζω ὅτι σώζεται ἀκόμη ἡ χρῆσις αὕτη τοῦ ῥήματος ὡς καὶ παρ' Ὁμήρῳ ('Οδυσ. Α. 306, 'Ιλ. Τ. 176).

*Σοῦφρας*. Ὁ σίφων (trombe) 58).

---

58) Σοῦφνας ἐκ τοῦ σίφωνας. Τοῦτο ἔγεινε σίφουνας, ἔπειτα assimilandi quadam vi, quam u sequentis syllabæ exercet (Neograeca σ. 66), προέκυψε σούφουνας (πρβ. σουσουράδα ἐκ τοῦ σεισουρίς), καὶ διὰ συγκοπῆς τοῦ ἀτόνου δευτέρου ου ὁ τύπος σοῦφνας.

*'Σ τὰ πάντα οὗλα*=ὅλα. Φράσις ἐπὶ τῶν ἱκανῶν καὶ ἀξίων λεγομένη, ἐπὶ τῶν τοῖς πᾶσι τὰ πάντα γιγνομένων ἵνα κατορθώσωσι καὶ ἐπιτύχωσιν ὅ,τι ἂν θέλωσιν.

*Σταχολογῶ*. Σταχυολογῶ, ἀκολουθῶν τὸν θεριστὴν συνάζω τοὺς ἐναπολειπομένους ἀστάχεις.

*Σταφλαρμιὰ*=σταφυλάλμη. Τρόπος δι' οὗ διατηροῦσι σταφυλὰς καθ' ὅλον τὸν χειμῶνα, εἰς ζωμὸν ἑτέρων σταφυλῶν ἐμβαπτίζοντες αὐτὰς, ἅμα δὲ καὶ σιναπόσπορον ἐνθέτοντες.

*Σταφυλογῶ*. Μετὰ τὸν τρυγητὸν συνάζω τὰ ἐναπομένοντα βοτρύδια (*ἀποστάφυλα*=Γαλ. grappillons).

*Στοιχίζω*. Κεῖται μόνον ἐπὶ τῆς σημασίας τοῦ *συμφωνῶ* μετὰ τοῦ κυρίου μου κυρίως περὶ τοῦ μισθοῦ, τὸν ὁποῖον θὰ μοὶ δίδῃ κατὰ μῆνα ἢ κατ' ἔτος (ἴδε Λεξ. Σκαρλ.).

*Στοματού*. Αὐθάδης, ἰταμὴ, θρασεῖα, τὸ ἄρσεν. *στοματᾶς*. Τοιαῦτα θηλ. ἐπίθετα εἰς *ου* λήγοντα εἶνε πολλά· *φαγού*=λαίμαργος, *κλεφτού*=κλέπτρια κ.τ.λ. 59).

*Στοχάζομαι*. Σκέπτομαι, κρίνω, φρονῶ. 2) Σέβομαι ἢ ἐντρέπομαι· *δὲν στοχάζεσαι τὸν μεγαλείτερόν σου;* Ὑπάρχει καὶ ὄνομα *στόχασις*· συνηθεστέρα δὲ ἡ μετοχὴ *στοχασμένος* ἢ *στοχαζούμενος*.

*Στραβοθωρῶ*. Λοξὸν βλέπειν ἢ ὁρᾶν κατὰ τοὺς ἀρχαίους ἢ ὑπόδρα «ὡς τῆς ὄψεως μὴ κατὰ φύσιν ἐχούσης τοῖς ἐργαζομένοις, ἀλλά πως παρατιθεμένης καὶ ὑποβαλλομένης» (Εὐστάθ. Ἰλ. Α. 148).

*Σφραγιστερό*. Τεμάχιον ξύλου ἐπὶ τοῦ ὁποίου εἶνε γεγλυμμένη ἡ εἰκὼν τοῦ Χριστοῦ ἢ τῆς Παναγίας, καὶ διὰ τοῦ ὁποίου σφραγίζουσι τὰς *εὐλογίας* ἢ τὰς *προσφορὰς* ἤτοι τοὺς ἄρτους τῆς προσκομιδῆς.

---

59) Στοματού. Ἴδε τὰ ἐν λέξει ἀγαπώ. Προσθετέα ἡ μαγουλού (γερμ. die hausbackige), ἡ πολυλογού.

## Τ.

*Τα*. Τί τα θέλεις;=τί θέλεις; Προφέρεται ὡς τὸ Γαλ. Da.

*Ταντaλίζω*. Συνώνυμον μὲ τὰ ῥήματα ταντaλεύω, ταντaλόω, ταντaλίζω, τανθαλύζω, βαμβαλύζω (ίζω) ἢ βαμβαλέω-ῶ κα ταρταρίζω (ποιητ.), περὶ ὧν ὅρα Λεξ. Ἀλλαχοῦ προφέρεται καὶ *ταρτανίζω* ἢ *τρaρτανίζω* 60).

*Ταττᾶς*. Ἑλληνικωτάτη ἡ λέξις ἐκ τοῦ *τέττα* (ἄττα) ἀκλίτου. Εἶνε δὲ προσφώνημα υἱοῦ πρὸς πατέρα συνήθως ἢ καὶ νεωτέρου πρὸς γεροντότερον 61).

*Ταχτὲρ-ταχτέρ*. Ὄρθρου βαθέος, πρωϊαίτατα. Ἐκ τοῦ *ταχύτερον-ταχύτερον* ἴσως.

*Τελέσα*. Ἐπίθετον ὑβριστικὸν κατὰ γυναικῶν ἐκ τοῦ τελέω ἢ τελέσιος, σημαίνοντος ὅτι ἔφθασε δηλ. εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν τῆς ἀχρειότητος καὶ κακοηθείας ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος. Ἐντεῦθεν ἴσως ἔχει τὴν παραγωγήν του καὶ τὸ τουρκ. *τελέφ*= φθορά. Παρ' ἡμῖν ὑπάρχει καὶ ἡ φράσις *ὁ πσιὸς ὁ τελεσιὸς* καὶ θηλ. *ἡ πσιὰ ἡ τελεσιὰ* τὴν ὁποίαν τινὲς ἡρμήνευσαν ἀντὶ τοῦ *ὁ ποιήσας καὶ ὁ τελέσας*, *ἡ ποιήσασα καὶ ἡ τελέσασα*· ὅτι δηλ. ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος ἐποίησε καὶ ἐτέλεσε πᾶν εἶδος κακίας καὶ ἀχρειότητος.

*Τζέντλα*. Ὀξύτατον κεντητήριον δι' οὗ νύττουσιν οἱ γεωργοὶ

---

60) Τ α ν τ α λ ί ζ ω. Ὡς κύριον τύπον, ἐξ οὗ ὅλοι οἱ ἄλλοι δι' ἀλλαγῆς συμφώνων προέκυψαν, πρέπει νὰ θεωρῶμεν τὸ δι' ἀναδιπλασιασμοῦ τοῦ στελέχους τ α ρ ἐσχηματισμένον ταρ-ταρ-ίζω. Τελευταῖος τύπος εἶναι τὸ τ α ν θ α λ ί ζ ω, τοῦ ὁποίου προηγεῖται τὸ τ α ν θ α ρ ί ζ ε ι ν· τὸ θ τῶν δύο τούτων ῥημάτων πρέπει νὰ ἀποδώσωμεν εἰς τὴν ἐπιρροὴν τοῦ προηγουμένου ν. Ὁ Κούρτιος ἐν τῷ κεφαλαίῳ Adspiration σελ. 458 καὶ 459 ἀναφέρει ἐκτὸς τοῦ τ α ν θ α ρ ί ζ ε ι ν ἀρκετὰ παραδείγματα.

61). Πρβ. σανσκρ. tâta-s, λατ. tata, βοημ. tata, λιτουαν. téta, βαυαρ. tâti. Ὅλα σημαίνουν τὸν πατέρα.

τοὺς βόας. Ἐκ τοῦ *κέντλα* (κεντῶ) τραπέντος τοῦ κ εἰς τζ ὡς συνήθως γίνεται 62).

*Τοῦ Σταυροῦ*. Ὁ μὴν Σεπτέμβριος ἕνεκα τῆς παρεμπιπτούσης ἑορτῆς.

*Τοῦ Χριστοῦ τὰ λουλούδια*. Ἄνθη μικρὰ, ὡραῖα καὶ πορφυρόχροα καὶ αὐτομάτως εἰς τοὺς ἀγροὺς φυόμενα, τὰ ὁποῖα ῥίπτουσιν εἰς τὸν Ἐπιτάφιον κατὰ τὰς ἡμέρας τοῦ Πάσχα καθ' ἃς καὶ ἀνθοῦσι.

*Τρανὸς, ἡ, ὁ*. Ἀντὶ τοῦ μέγας, ὑψηλὸς τὸ ἀνάστημα· 2) ἀντὶ τοῦ πρεσβύτερος, μεγαλείτερος κατὰ τοὺς χρόνους· 3) ἀντὶ τοῦ ἔνδοξος, περίφημος. *Αὐτὸς εἶνε πλέον τρανὸς ἀπὸ σέ· σ' εὔχομαι νὰ γίνῃς τρανὸς ἄνθρωπος*.

*Τρελακός*. Λέγεται ἐπὶ τῶν προβάτων κυρίως ὅταν ῥίπτωνται εἰς κρημνοὺς ἢ ποταμὸν ἀσθενείας τινὸς ἕνεκεν, κατὰ τὸ θέρος συνήθως εἰς αὐτὰ ἐνσκηπτούσης.

*Τυροβόλια*. Οἱ ἐκ σχοίνων ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ καλαθίσκοι ἐν οἷς τυροκομοῦσι, καὶ ἐκτυποῦνται οἱ τυροί (Ἑλλ. τάλαροι, ψυγοὶ ἢ ψυκτῆρες καὶ ταρσοί· ἴδε Εὐστάθ. Ὀδυσ. Ι. 219 καὶ Παυσαν. VI. 7). Ἡ δὲ λέξις *τυροβόλιον* εὕρηται καὶ ἐν τοῖς λεξικοῖς.

*Τυρόγαλος*. Ἡ τοῦ γάλακτος ὑδατώδης ὑπόστασις ἢ ἡ ὑποστάθμη αὐτοῦ· ἤτοι τὸ τοῦ γάλακτος ῥοῶδες τὸ μὴ εἰς τυρὸν πηγνύμενον. Ἑλλ. *ὀρός*.

*Τυροκομῶ*. Ἑλλ. τυροκομέω-ῶ ἢ τυρόω-ῶ=πήγνυμι τὸν τυρὸν, τυριάζω.

*Τυφλίτης*. Εἶδος ὄφεως μὲ μικροτάτους ὀφθαλμοὺς τὸν ὁποῖον ὁ Νίκανδρος *τυφλῶπα* ὀνομάζει. Λέγεται δὲ προσέτι καὶ *τυφλίνη* ἢ *τυφλῖνος*. Πιστεύουσι δὲ ὅτι μόνον κατὰ πᾶν

---

62) Κέντ-λα, ἐκ τοῦ βραχυτέρου στελέχου κεντ, ἐξ οὗ καὶ τὸ κένωρ (Ψ. 337).

Σάββατον βλάπει· καὶ ὅτι ἐξακοντίζει πέτρας κατὰ τοῦ ἀνθρώπου εἰς μεγάλην ἀπόστασιν διὰ τῆς οὐρᾶς του, ἀφοῦ πρῶτον περιαλείψῃ αὐτὰς μὲ τὸ δηλητήριόν του.

## Φ.

*Φάρσα*=Φάσσα. Ἀναφέρεται εἰς τὰ παραμύθια ὡς ἵππος τις πτερόεσσα καὶ ταχυτάτη καὶ ὁμοία μὲ τὸν Πήγασον τῆς ἀρχαίας μυθολογίας.

*Φλωροστέφανον*. Ὁρμαθὸς ἐκ 50—80 φλωρίων (ῥουμπιέδων) ὡς στέφανος περὶ τὴν κεφαλὴν τιθέμενος τῶν γυναικῶν.

*Φνίκα*. Θέριστρον ἢ καλύπτρα τὴν ὁποίαν αἱ νύμφαι συνήθως φέρουσιν ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν (Ὀδυσ. Κ. 545). Εἶνε δὲ χρώματος κοκκίνου ἀνοικτοῦ· ὀρθῶς ὅθεν δυνάμεθα νὰ παράξωμεν τὴν λέξιν ἐκ τοῦ ἀρχαίου *φοινικίς* 63).

*Φράκτης*. Φράκτης, φραγμὸς, γλάστρα κοινῶς.

*Φρουκαλούδια*. Τὰ σκύβαλα, σκουπίδια 64).

---

63) Φνίκα. Μᾶλλον τὸ φοινικὶς εἶναι παράγωγον ἐκ τοῦ φοινίκη, ὅπως τὸ κνημὶς ἐκ τοῦ κνήμη.

64) Φρουκαλούδια. Τοῦτο παράγεται ἐκ τοῦ φρουκάλι (=σκοῦπα), τὸ ὁποῖον ἀπὸ τοῦ ἐν τῷ ἁπλοελλην. λεξ. τοῦ Βυζαντίου εὑρισκομένου φιλοκαλία τόσον ἀπέχει ὅσον ὁ οὐρανὸς ἀπὸ τῆς γῆς, διότι τὸ μὲν φιλο-καλ-ία εἶναι σύνθετον ὄνομα, τὸ δὲ φρουκάλι εἶναι ἐσχηματισμένον διὰ τῆς καταλήξεως αλο, ὅπως κόκκαλο ἐκ τοῦ κοκκο· τὸ φρουκ οὔτε πρὸς τὸ φρακ (φράσσω), οὔτε πρὸς τὸ φρικ (φρίσσω), οὔτε πρὸς τὸ φρυγ (φρύγω) δυνάμεθα νὰ συσχετίσωμεν, διότι ἡ σημασία αὐτοῦ δὲν τὸ ἐπιτρέπει. Ὥστε πρέπει νὰ ἴδωμεν, ἐὰν δὲν ὑπάρχει ἄλλη ἀρχαία ῥίζα, πρὸς τὴν ὁποίαν τὸ φρουκ δύναται νὰ παραβληθῇ. Καὶ τῷ ὄντι ἡ ῥίζα park ἢ prak φαίνεται, κατ' ἐμὲ τοὐλάχιστον κριτήν, ὅτι εἶναι ὁ ἀρχικὸς τύπος τοῦ φρουκ. Ὅσον ἀφορᾷ πρῶτον τὸ φ ἀντὶ τοῦ π, παραπέμπω εἰς τὸ Ἐτυμολογικὸν τοῦ Κουρτίου, ὅπου ὑπὸ τὸν τίτλον Adspiration (σ. 455 κτλ.) καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων γίνεται λόγος καὶ περὶ τῆς ἐπιρροῆς, ἣν ἐξασκεῖ τὸ ἑπόμενον ρ ἐπὶ προηγουμένου κ, τ ἢ π, καὶ ὅπου ἀναφέρονται μεταξὺ ἄλλων παραδειγμάτων καὶ τὰ ἑξῆς· ἡ πρόθεσις πρὸ, ὁμοίως τῇ περσικῇ fra, ἔτρεψε τὸ π εἰς φ εἰς τοὺς μεθομηρικοὺς τύπους φροῦδος (πρὸ ὁδοῦ), φροί-

*Φταπάναγο* ἢ *ἑφταπάναγο*. Κάμω φταπάναγο, ἤγουν πηγαίνω εἰς ἑπτὰ ἁγιάσματα (παρεκκλήσια ἁγίων) καὶ ἐμβαπτίζω ἐν φόρεμα εἰς τὸ ὕδωρ αὐτῶν καὶ θέτω αὐτὸ ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης ἔπειτα ἑνὸς ἑκάστου ὅπως ἁγιασθῇ καὶ θεραπεύσῃ ἑπομένως τὸν πάσχοντα ἐκεῖνον δι' ὃν πάντα ταῦτα ἔπραξα.

*Φῦσα*. Ἡ λέξις ἑλληνική, φυσοῦνα, φυσερόν.

*Φυτειά*. Φυτεία. Λέγεται μόνον ἐπὶ τῆς νεοφυτευμένης ἀμπέλου. Ἐγχωρίως δὲ *φχειὰ* προφέρεται.

## Χ.

*Χαχαβέλας*. Συνώνυμον τοῦ *χάχας*=χάσκων, ἠλίθιος (Γαλ. bedaud) 65).

*Χάχλα*. Ἐν Λέσβῳ δὲν ἀποξηραίνουσι πρὸς κόκκους ἢ μικρότατα τεμάχια τὸν τραχανόν, ἀλλὰ χλωρὸν ἔτι ὄντα πλάτ-

---

μιον (προοίμιον), φρουρός (προ-ορος, οὖρος, φύλαξ). Τὸ prak λοιπὸν διὰ δασυσμοῦ (οὕτω μεταφράζω τὸν ὅρον Adspiration) μετεβλήθη εἰς φραχ. Ἡ δὲ σημασία τῆς ῥίζης ταύτης εἶναι ῥαντίζω. Ὅπως ὅμως τὸ ῥαντὸς μεταβαίνει εἰς τὴν σημασίαν τοῦ ποικίλος (Γενεσ. 30, 32), καὶ ὅπως τὸ ῥαίνω ἐκτὸς τῆς κυρίας σημασίας ἔχει καὶ τὴν τοῦ μολύνειν, ῥυπαίνειν, οὕτω καὶ τὸ στέλεχος prak σημαίνει καὶ ῥαντίζειν καὶ ποικίλλειν καὶ μολύνειν. Ἡ πρώτη σημασία κρύπτεται εἰς τὸ πρὼξ (σταγὼν ὕδατος, δρόσου), ἡ δευτέρα εἰς τὸ πρεκνὸς=περκνὸς καὶ πολύχροος ἔλαφος, ἡ δὲ τρίτη εἰς τὸ *πρόκη (ἢ πρώκη) ἢ πέρκη=ῥύπος, ὅπερ ὑποθέτω ἐκ τῶν ἄνω εἰρημένων καὶ ἐκ τοῦ φρουκάλι=ῥυπτήριον, σάρωθρον. Αἱ τρεῖς αὗται ἐξ ἀλλήλων προκύπτουσαι σημασίαι ἔχουν ἀναλογίας καὶ εἰς αὐτὴν τὴν ἑλληνικὴν καὶ εἰς ἄλλας συγγενεῖς γλώσσας. Ἐνῷ π. χ. τὸ ἄρδω=ῥαντίζω, βρέχω, εἶναι τὸ ἄρδαλος =ῥυπαρός, ἀρδαλοῦν=ῥυπαίνειν. Πρβ. καὶ τὸ λατ. luo (lavo) πρὸς τὸ pol-luo. Ἴδε Κουρτ. Ἐτυμ. σ. 111. Ταὐτόρριζον μετὰ τοῦ ὑποθετικοῦ *πρόκη εἶναι τὸ λατ. spurcus ῥυπαρός.

65) Χα-χαF-ελα-ς. Ἡ καθομιλουμένη συνειθίζει νὰ αναδιπλασιάζῃ τὸ στέλεχος, π. χ. kukumára=κόμαρος, kukunára=κῶνος, περὶ ὧν ἴδε Neograeca σ. 50. Ἡ δευτέρα συλλαβὴ τοῦ χαχαFέλας ἔσωσε καὶ τὸ δίγαμμα, ὁμοίως τῷ τζακωνικῷ χαύο (précipice, Neogr. σ. 25).

τουσι καὶ σχηματίζουσιν αὐτὸν εἰς τοιαῦτα σχήματα, ὥστε ὁμοιάζουσι πρὸς στόματα ἀνοικτὰ καὶ χαίνοντα, καὶ ἔπειτα ἀποξηραίνουσιν εἰς τὸν ἥλιον. Τὸν οὕτω λοιπὸν κατασκευαζόμενον τραχανὸν *χάχλαις* λέγουσιν, ἐκ τοῦ καγχάζω ἢ καγχαλάω ἢ καγχλάζω ἴσως.

*Χολή*. Πικρία, ἀνία, θλίψις. *Ἔσκασεν ἀπὸ τὴν χολήν του*, ἤγουν ἕνεκα τῆς μεγάλης του λύπης. Τοιοῦτόν τι εἶπε καὶ ὁ Θεόκριτος. «*Τᾷ χολᾷ τὸ πρόσωπον ἀμείβετο*»=ἀπὸ τὸ κακόν του.

*Χολιάζω* (μέσ.), Ὀργίζομαι, ἀγανακτῶ, ἐκ τοῦ χολόω-ῶ (Ἰλ. Α. 217, Ὀδυσ. Λ. 544).

*Χολοσκάνω* ἢ *χολοσκῶ*. Λυποῦμαι, δυσθυμῶ, *σπάν' ἡ χολή μου*, ὅπως ἄλλως λέγομεν. Ἐντεῦθεν καὶ ὄνομα *χολόσκασις* =ἀθυμία ὑπερβολική. Ἐκ τοῦ σκῶ, *σκάνω*=σχάω, σχῶ καὶ σχάζω.

*Χοχλακίζω* ἢ *χοχλακῶ*. Παράγω βοὴν ἢ ψόφον ὁποῖον τὸ ὕδωρ παράγει ὅταν ζέῃ καὶ ἀναπηδᾷ. Ἑλλ. καχλάζω καὶ καχλαίνω κατ' ἐπέκτασιν. Σημειωτέον δὲ ὅτι εἰς τὰ Ἄτακτα ὁ δεύτερος μόνον τύπος τοῦ ῥήματος ἀναφέρεται (τόμ. Δ'. σ. 690) 66).

---

66) Χοχλακίζω. Ἡ ἀρχαία γραφομένη γλῶσσα ἔχει τὸν κανόνα· δύο ἀλλεπάλληλοι συλλαβαὶ δὲν δύνανται νὰ ἄρχωνται ἀπὸ δασέος, ἐκτὸς εἰς τὴν σύνθεσιν, τὴν κλίσιν καὶ τὴν ἀπόστροφον. Ἡ δὲ καθομιλουμένη ἀρχαία διάλεκτος παραμελεῖ τοῦτον τὸν εὐφωνικὸν νόμον, καὶ ἐκ τῶν ἐπιγραφῶν πολλὰ παραδείγματα συνελέχθησαν ὑπὸ W. H. Roscher ἐν τῇ εἰς τὸ περιοδικὸν τοῦ Κουρτίου (Studien I, 2, σελ. 127) καταχωρηθείσῃ διατριβῇ de aspiratione vulgari apud Græcos. Ἀναφέρω τὰ ἑξῆς· Χαλχηδόνιοι, Χάλχας, Χόλχος, Χλαύχη, θύχη, θυφλὸς, θρόφος, Θέθις, Θελφυσίφ, Θαλθύβιος, Φανφαῖος, (ἀπὸ τοῦ παμφαίνω) κτλ. Ἐκ τῆς παραμελήσεως τοῦ ἄνω κανόνος ἕπεται, ὅτι ἡ ἀρχικὴ προφορὰ τῶν δασέων (κ', π', τ' ἢ κχ, πφ, τθ,) ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἠλλοιώθη. Τοὺς φθόγγους κχ, πφ, τθ ὀνομάζω προστρίπτους (soni affricati). Ἐὰν τὸ ῥεῦμα τῆς πνοῆς εἰς τὸ ἐσωτερικὸν στόμα διὰ τοῦ οὐρανίσκου καὶ τῆς γλώσσης ἐντελῶς ἐμποδίζηται τοῦ νὰ ἐξέλθῃ

*Χυλός.* Ῥόφημα ἐξ ἀλεύρου καὶ ὕδατος καὶ τυροῦ κατασκευαζόμενον καὶ τὸ ὁποῖον παρὰ πολὺ αἱ γραῖαι μάλιστα ἀγαπῶσιν ἐν καιρῷ χειμῶνος.

*Κωνευτήριον.* Λέγεται οὕτως ὁ ὀχετὸς ὁ ἐν ταῖς ἐκκλησίαις, εἰς τὸν ὁποῖον χύνουσι τὸ ὕδωρ μὲ τὸ ὁποῖον ἐνίφθη ἤδη ὁ ἱερεὺς ἢ ὁ ἀρχιερεὺς καθὼς ἀκόμη καὶ τὸ ὕδωρ τῆς κολυμβήθρας μετὰ τὴν βάπτισιν.

## Ψ.

*Ψιακάδα.* Πικρότης, γεῦσις πικρά.

*Ψιακί.* Πᾶν πρᾶγμα πικρὸν καὶ δυσάρεστον εἰς τὴν γεῦσιν, ἐν γένει δὲ δηλητήριον. Ἴσως εἶνε τὸ ἀκόνιτον τοῦ Διοσκουρ.

*Ψιακόνω.* Προξενῶ πικρίαν ἢ πικρὰν γεῦσιν, δηλητηριάζω. Ὁ σοφὸς Κοραῆς λέγει εἰς τὰ Ἄτακτά του ὅτι γίνεται ἐκ τοῦ ψίω (ψάω) (Τόμ. Δ'. σελ. 702).

*Ψοὺθ ἢ ψούδ.* Ἡ μέση νὺξ, σκότος βαθύτατον· *ποῦ πηγαίνεις μέσα 'ς αὐτὸ τὸ ψούδ;* Ἐκ τοῦ ἑλλ. *ψόθος.*

*Ψίχα.* Σημαίνει κυρίως τὴν ἐντεριώνην τῶν φυτῶν, ἔπειτα δὲ καὶ τὰ σπέρματα τῶν καρπῶν, οἷον τῶν ἀμυγδάλων, κυδωνίων, μήλων, ἀπίων κ.τ.λ.

---

καὶ διαρρηγνύῃ ἔπειτα μετὰ κρότου τὴν κλείσουραν, τότε ἀκούεται τὸ κ. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον προφέρονται καὶ τὸ π καὶ τ, ὅθεν τὰ τρία ταῦτα σύμφωνα ἁρμοδίως δυνάμεθα νὰ ὀνομάζωμεν ἐ κ ρ η κ τ ι κ ά. Ἐὰν ὅμως μετὰ τὴν ἔκρηξιν τῆς πνοῆς ἀνοίγωμεν ὀλίγον τὴν κλείσουραν, τότε τρίβεται ἡ πνοὴ καὶ ἀκούεται τὸ ἀντίστοιχον χ. Τὸ χ λοιπὸν, τὸ ὁποῖον εἶχε τὴν προφορὰν κχ, ἔλαβεν ἐπικρατοῦντος τοῦ δασέος εἰς τὴν καθομιλουμένην τὸν νῦν φθόγγον τοῦ χ. Τὸ αὐτὸ συνέβη καὶ μὲ τὸ φ καὶ τὸ θ, ὥστε δυνάμεθα νὰ κάμωμεν τὸ ἑξῆς σχῆμα·

κ' — κχ — χ
π' — πφ — φ
τ' — τθ — θ.

Ἄλλα περὶ τοῦ δυσκόλου τούτου ζητήματος ἴδε παρὰ Curt. Ἐτυμ. σ. 383 κ.ἑ.

*Ψυχοχάρτι*. Τεμάχιον χαρτίου ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἀφοῦ καταγράψω τὰ ὀνόματα τῶν τεθνεώτων συγγενῶν μου, τὸ δίδω εἰς τὸν ἱερέα ἵνα μνημονεύῃ αὐτῶν ἐν καιρῷ τῆς θείας μυσταγωγίας καὶ εὔχηται ὑπὲρ τῶν ψυχῶν αὐτῶν.

## Ω.

*Ὠϊμά*. Λέξις συνήθης τῶν μικρῶν παιδίων ὅταν φωνάζωσι τὰς μητέρας των. Ὁ Κοραῆς λέγει ὅτι εἶνε ἐκ τοῦ *οἴμοι*· ἀλλ' ἴσως ἔγινεν ἀπὸ τὴν κλητικὴν ὦ, ἥτις καὶ *ὤϊ* προφέρεται, καὶ ἀπὸ τὸ *μά* = μάνα, μήτηρ.

# ΕΠΙΛΟΓΟΣ.

Ἡ νῦν ὁμιλουμένη διάλεκτος εἶναι τὸ ζωηρότατον καὶ ἀσφαλέστατον τεκμήριον τῆς γνησίας καταγωγῆς τῶν νῦν Ἑλλήνων, τεκμήριον, ὅπερ ἀφανίζει τὰς θεωρίας τοῦ Φαλμεράϊερ καὶ τοῦ ὀπαδοῦ αὐτοῦ Γέρβελ (1). Πρὸς τὴν γλῶσσάν των λοιπὸν πρέπει οἱ Ἕλληνες νὰ στρέφουν τὴν προσοχὴν καὶ διὰ γλωσσικῶν μελετῶν νὰ δείξουν, ὅτι πανταχοῦ τῆς Ἑλλάδος ζῶσιν ἐν τῷ στόματι τοῦ λαοῦ τὰ πλεῖστα στοιχεῖα τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Καὶ τῷ ὄντι οὐκ ὀλίγοι προκληθέντες διὰ τῶν προσβολῶν τοῦ Φαλμεράϊερ ἐξέδωκαν διατριβὰς, δοκίμια, γλωσσάρια κτλ., πρέπει ὅμως νὰ εἴπω, ὅτι ὀλίγιστα τῶν γραφομένων μ' εὐχαριστοῦσι, διότι ματαίως ζητῶ ἐν αὐτοῖς φιλολογικὴν ἀκρίβειαν, κρίσιν, ἐπιστημονικὴν μέθοδον καὶ ἄλλα προσόντα ἀναγκαῖα πρὸς σύνταξιν γλωσσολογικῆς διατριβῆς ἢ γλωσσαρίου. Ὅθεν συμβαίνει, ὥστε ἐν τοῖς γλωσσαρίοις πολλὰ μὲν τὰ ἄχυρα, ὀλίγαι δὲ αἱ κριθαί. Καὶ τὸ πρῶτον σφάλμα τῶν γραψάντων τοιαῦτα γλωσσάρια εἶναι ὅτι δὲν διακρίνουσι, τί εἶναι κοινὸν εἰς πάσας τὰς διαλέκτους καὶ τί εἶναι εἰδικὸν τῆς διαλέκτου, περὶ ἧς γράφουν. Ἔπειτα ἀπαντᾷ τις εἰς τὰς παραγωγὰς ἐπιπολαιότητα μεγίστην, μὴ περιστελ-

(1) Ἰδὲ Κλειὼ 1872, ἀρ. 563.

λομένην διὰ γραμματικῶν καὶ λεξικολογικῶν γνώσεων. Ὥστε συμβαίνει, περὶ τῆς παραγωγῆς δυσκόλου λέξεως νὰ ἐκφέρωνται δύο ἢ τρεῖς διάφοροι γνῶμαι ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ συγγραφέως. Ὅτε π. χ. ἀνέγνωσα εἰς τὸ ὑπ' ἐμοῦ σχολιασθὲν λέσβιον γλωσσάριον τὰς περὶ τῆς λέξεως λαρδιὰ ἐτυμολογίας, ὧν τρεῖς ἐκ μιᾶς κεφαλῆς ἀνεπήδησαν, μοὶ ἐφάνη, ὅτι εὑρίσκομαι εἰς ἐμπορικὸν κατάστημα· ὁ ἔμπορός μοι δεικνύει πρᾶγμά τι, τὸ ὁποῖον δὲν μοι ἀρέσκει· «ἄ! ἔχομεν καὶ ἄλλο, λέγει, ἴσως σᾶς κάμνει τοῦτο!» Καὶ ἐγὼ πάλιν δὲν εὐχαριστοῦμαι, καὶ αὐτὸς πάλιν ἄλλο εἶδος παρουσιάζει. — Ἀλλ' ὁ ἐπιστημονικὸς ἀνὴρ παλαίει μὲν πρὸς διαφόρους γνώμας, αἵτινες τῷ παρουσιάζονται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου, ἀλλὰ δὲν πιάνει τὸ κονδύλιον, πρὶν νικήσῃ μία τὰς ἄλλας.

Καὶ τρίτον σφάλμα τῶν γραψάντων γλωσσάρια καὶ ἄλλα γλωσσικὰ δοκίμια εἶναι τὸ ἑξῆς· μόνον πρὸς σπανίας λέξεις ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον στρέφουν τὴν προσοχήν των καὶ τὰς εὐχρηστοτάτας παραλείπουν. Ἐν γένει μόνον τὰς λέξεις ὡς τοιαύτας λαμβάνουν ὑπ' ὄψιν, τὴν δὲ σύνθεσιν αὐτῶν, τὰς καταλήξεις, τοὺς χρωματισμοὺς τῆς σημασίας καὶ ἄλλα πολὺ σπουδαῖα δὲν ἐξετάζουσι.

Διὰ τοῦτο ἤθελον διὰ τῶν ἑπομένων σελίδων νὰ ὑποδείξω ἐκεῖνα τὰ μέρη τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης, τὰ ὁποῖα εἶναι πρὸ πάντων ἄξια ἐξετάσεως καὶ σπουδῆς, καὶ συνάμα τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐπιστημονικῶς πρέπει νὰ γίγνωνται τοιαῦται ἐργασίαι καὶ νὰ λύωνται γλωσσικὰ ζητήματα. Καὶ μὴ ἀναζητῶν λέξεις ἔν τινι διαλέκτῳ

μόνον ἀπαντώσας, ἀλλὰ λαμβάνων τὰ πρὸ ποδῶν κείμενα, ἀρχίζω ἐκ τῆς λέξεως βράδυ. Ἅπαντες βεβαίως ἠξεύρουν, ὅτι οἱ ἀρχαῖοι δὲν ἔλεγον σήμερον τὸ βράδυ, οὐδεὶς ὅμως ἔλαβεν ἴσως τὸν κόπον, νὰ ἐξετάσῃ, πῶς ἡ λέξις αὕτη μετέπεσεν εἰς τὴν σημασίαν ἑσπέρα, καὶ μήπως ὑπάρχουν ἐν ἄλλαις γλώσσαις ἀναλογίαι.

Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἤδη γλώσσῃ τὸ βραδὺς σημαίνει 1) μὴ ταχὺς, 2) ὄψιος. Ἀφ᾽ οὗ τὸ βραδὺς=ὄψιος, ἦτο ἑπόμενον, τὸ ἐπίρρημα βραδέως νὰ λάβῃ τὴν σημασίαν τοῦ ὀψέ, καὶ οὕτω παρὰ Διογ. Λαέρτ. II, 139 ἀπαντᾷ βραδέως τῆς ἡμέρας. Ἐπίσης εἶχεν ὁ λαὸς τὸ δικαίωμα, τὸν θηλυκὸν καὶ τὸν οὐδέτερον τύπον τοῦ βραδὺς νὰ μεταχειρισθῇ οὐσιαστικῶς, δηλ. νὰ λέγῃ· ἡ βραδεία (δηλ. ὥρα) καὶ τὸ βραδὺ, ὅπως ὑπάρχει εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ἡ μέση (χορδὴ) καὶ τὸ μέσον. Οὕτως ἀπαντᾷ καὶ ἡ ὀψία καὶ ἡ πρωΐα. — Τὸ βραδὺς ἔχει εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν καὶ τὴν σημασίαν ὀκνηρὸς, ἀργός. Πολὺ περίεργον εἶναι, ὅτι τὸ ἀργὸς (ἐκ τοῦ ἀεργὸς)=ὀκνηρὸς ἐν τῇ νεωτέρᾳ γλώσσῃ μετέβη εἰς τὴν σημασίαν τοῦ βραδὺς, ὄψιος, ὥστε τὸ ἐπίρρ. ἀργά=ὀψέ.

Τὸ αὐτὸ παρατηροῦμεν εἰς τὰς ῥωμαϊκὰς γλώσσας· τὸ ἰταλ. sera, τὸ γαλ. soir, τὸ ἱσπαν. la tarde εἶναι παράγωγα ἐκ τῶν λατιν. ἐπιθέτων serus καὶ tardus· serus σημαίνει ὄψιος, βραδὺς, καὶ ἐξ αὐτοῦ ἐσχηματίσθη τὸ θηλ. sera (δηλ. hora) καὶ τὸ οὐδ. serum ἡ ἑσπέρα, τὸ βράδυ, ἐκ τοῦ tardus=ἀργὸς, ὀκνηρὸς, βραδὺς τὸ θηλ. tarda. Τὸ ἰταλ. sera καὶ τὸ

ίσπαν. tarde ἦσαν λοιπὸν θηλ. ἐπίθετα, οὐσιαστικῶς τιθέμενα, ὑπεννοουμένου τοῦ ὀνόματος hora.

Ἀντίθετα τοῦ βραδὺς εἶναι τὸ ὠκὺς καὶ τὸ ταχύς. Ἀμφότερα εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν δὲν μεταβαίνουσιν εἰς τὴν σημασίαν τοῦ πρώϊος, ἀλλ' εἰς τὴν λατινικὴν σημαίνουν τὸ μετὰ τοῦ ὠκὺς ταὐτόρριζον ἐπιρρ. ociter καὶ οἱ τύποι ocior καὶ ocissimus ἐκτὸς τοῦ ταχὺς καὶ τὸ πρώϊος. Ἐπίσης τὸ νεοελλ. ταχὺς μετέβη εἰς τὴν σημασίαν τοῦ πρώϊος, ὥστε ταχὺ=πρωΐ, ἡ ταχεῖα (ταχειὰ)=ἡ πρωΐα, τὸ ταχὺ=τὸ πρωϊνόν, ἐξ οὗ διὰ μεταθέσεως τοῦ πρω εἰς πωρ, τροπῆς τοῦ ω εἰς ου καὶ συγκοπῆς τοῦ ι προῆλθε πουρνό· ἰδὲ τὴν διατριβήν μου Neograeca, σελ. 81.

Ταῦτα διδάσκει ἡ σύγκρισις τοῦ buona sera καὶ τοῦ buenas tardes πρὸς τὸ ἑλλ. βράδυ. Περὶ δὲ τοῦ τονισμοῦ τῆς λέξεως ταύτης θὰ ὁμιλήσω ἄλλοτε, ἀφ' οὗ φθάσω εἰς ἀσφαλὲς ἀποτέλεσμα.

Κεφάλαιον τῆς νεοελλ. μορφολογίας εὔκολον, εἰς ὅπερ προτρέπω πολὺ τοὺς εἰς τοιαύτας μελέτας καταγιγνομένους, εἶναι τὸ ἑξῆς·

Νὰ συνάξουν ὅλα τὰ ἑτερόκλιτα τῆς νεοελληνικῆς, δηλ. ἐκεῖνα τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα ἐξ ἑνὸς μόνον τύπου τῆς ὀνομαστικῆς σχηματίζουν εἰς τὰς ἄλλας ἢ εἰς μερικὰς ἄλλας πτώσεις δύο τύπους, οἷον μάνα, πληθ. μάνες καὶ μανάδες, ὁ δάχτυλος, πληθ. τὰ δάχτυλα· ἐπίσης ὅλα τὰ μεταπλαστά. Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν σχηματίζεται ἡ ὀν. ἑν. τῶν συμφωνολήκτων στελεχῶν (δηλ. τῶν κοινῶς τριτοκλίτων) ἢ ἐνσίγμως (λ. χ. φύλακ-ς, μάστιγ-ς, βήχ-ς, γύπ-ς, φλέβ-ς, ἅλ-ς) ἢ ἀσίγμως (ῥήτωρ, μήτηρ κτλ.). Φαί-

νεται ὅμως ὅτι ἡ γλῶσσα εἰς τὸ τέλος τῶν λέξεων δὲν ὑπέφερεν εὐκόλως τὰ διπλᾶ σύμφωνα· διὰ τοῦτο βλέπομεν, ὅτι πολλαὶ ἀρχῆθεν εἰς ξ ἢ ψ λήγουσαι ὀνομαστικαὶ ἔπαθον μεταπλασμὸν, καὶ τοῦτο εἰς αὐτὴν τὴν ἀρχαιοτάτην γλῶσσαν. Π. χ. ἡ δοτ. ἀλκὶ (Ἰλ. ε 299 κτλ.) δεικνύει ὅτι ὑπῆρχε ποτὲ ὀν. ἄλξ, ἀλλ' ἤδη παρ' Ὁμήρῳ ἀπαντᾷ καὶ ἀλκή· ὁμοίως ἐκ τοῦ ἰῶκα (Ἰλ. λ. 601) συμπεραίνομεν ὀν. ἰὼξ, συνήθως δὲ μεταχειρίζεται αὐτὸς ὁ Ὅμηρος τὴν ὀν. ἰωκή· πρὸς τούτοις πτύχα (αἰτ. ἑν.) καὶ πτύχες (ὀν. πλ.) ἀνάγονται εἰς ὀν. πτὺξ, ὁ δὲ τύπος πτυχὴ ἐπεκράτει πάντοτε. Ὁμοίως στὶξ (στιχὸς καὶ στίχες παρ' Ὁμήρῳ) καὶ στίχος, φρὶξ καὶ φρίκη, κτλ. — Ἐπίσης στελέχη εἰς ν, ρ ἢ ἄλλα σύμφωνα λήγοντα πάσχουν μεταπλασμὸν ἤδη εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν. Τὸ μάρτυρ-ς ἔγεινεν ἢ μάρτυς ἢ μάρτυρ-ο-ς, τὸ ἰκτιν-ς ἢ ἴκτις ἢ ἴκτιν-ο-ς, τὸ κλαδ-ς ἢ κλὰς ἢ κλάδ-ο-ς. Ἐνταῦθα κεῖται κατ' ἐμὲ ἡ κλεὶς τοῦ φαινομένου, ὅτι Η ΝΕΩΤΕΡΑ ΔΙΑΛΕΚΤΟΣ ΔΕΝ ΕΧΕΙ ΠΛΕΟΝ ΣΤΕΛΕΧΗ ΣΥΜΦΩΝΟΛΗΚΤΑ, ΑΛΛΑ ΜΟΝΟΝ ΦΩΝΗΕΝΤΟΛΗΚΤΑ. Συνάμα δὲ βλέπομεν, ὅτι ἡ νῦν γλῶσσα εἶναι καθαρὰ συνέχεια τῆς ἀρχαίας. Ὥστε εἶχε λοιπὸν ἡ νεωτέρα διάλεκτος τὸ δικαίωμα, ἀντὶ τοῦ σκώληξ νὰ σχηματίσῃ σκώληκ-ο-ς, ἀντὶ τοῦ τέττιξ τὸ τέττικ-ο-ς (ἢ τζίντζικος), ἀντὶ τοῦ γέρων τὸ γέροντ-ο-ς, ἀντὶ τοῦ πατὴρ τὸ πατέρ-ο-ς. Ἀλλὰ πῶς ἐξηγοῦνται οἱ τύποι τῆς ὀνομαστικῆς ἑν. σκώληκας, τέττικας, γέροντας, πατέρας; μήπως εἶναι ὀνομαστικαὶ ἐσχηματισμέναι ἀπὸ τῆς αἰτ. ἑν., ὥστε ἡ αἰτ. ἑν. εἶναι τρόπον τινὰ ἐπεκτεταμένον στέλεχος; Ἀλλὰ ποία ἡ

γέφυρα μεταξὺ τοῦ μάρτυρΑΣ τῆς νεοελληνικῆς καὶ τοῦ μάρτυρΟΣ τοῦ Ὁμήρου; Προῆλθε τὸ πρῶτον ἐκ τοῦ δευτέρου ἢ τὸ δεύτερον ἐκ τοῦ πρώτου; Διισχυριζόμενος, ὅτι τὸ μάρτυρΟΣ εἶναι νεώτερος τύπος ἢ τὸ μάρτυρΑΣ φέρω πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης μου τοὺς ἑξῆς λόγους· πρῶτον μὲν εἶναι γνωστὸν, ὅτι ὁ λαὸς σώζει πολλάκις ἐπὶ αἰῶνας λέξεις καὶ τύπους, οἵτινες δὲν ὑπάρχουν πλέον οὔτε εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην γραφομένην γλῶσσαν· ἐπιφυλαττόμενος νὰ ἀποδείξω τοῦτο κατωτέρω διὰ λέξεών τινων τῆς νῦν γλώσσης, προσθέτω τοὺς ἄλλους λόγους· τὰ ὀνόματα κάμμορος, βάτραχος, ἀσπάλαθος, βούδορος προφέρονται νῦν ὑπὸ τοῦ λαοῦ κάβουρας, βάθρακας, ἀσπάλαθρας, γούδουρας. Δυστυχῶς ὡς ξένος δὲν ἔχω τοιαῦτα παραδείγματα πολλὰ πρόχειρα ἐκ τῆς νεοελληνικῆς· διὰ τοῦτο πρέπει ἄλλα νὰ προσκαλέσω ὑπὲρ τῆς γνώμης μου. Ἀναμφισβήτητον εἶναι, ὅτι τὸ α εἶναι ἀρχαιότερος φθόγγος τοῦ ο, καὶ ὅτι τοῦτο ἐξ ἐκείνου προῆλθε διὰ τροπῆς. Διὰ τοῦτο ἡ σανσκρ. γλῶσσα ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν εἶναι ἡ ἀρχαιοτέρα τῶν ἰνδογερμανικῶν γλωσσῶν. Πρὸς τὴν κατάληξιν ος λοιπὸν τῆς δευτέρας ἑλληνικῆς κλίσεως ἀντιστοιχεῖ εἰς τὴν σανσκρ. πάντοτε as, οἷον κάλαμος σανσκρ. kalamas, οἶκος σανσκρ. vêças, ἀγρός σανσκρ. a'gras. Πρὸς τούτοις ἀντιστοιχεῖ τὸ σανσκρ. as καὶ πρὸς τὸ ος τῶν τριτοκλίτων οὐδετέρων, οἷον manas=μένος, sa'das=ἕδος, andhas=ἄνθος κτλ. Τὸ ος ἀνάγεται λοιπὸν εἰς ἀρχαιότερον as, καὶ τίς οἶδεν, ἐὰν τὸ μάρτυρ-α-ς λ. χ. δὲν εἶναι ἀρχαιότερον τοῦ μάρτυρ-ο-ς; Ὅμως ἂς ἐπιστρέψωμεν ἐκ τούτου τοῦ λαβυρίνθου εἰς τὸ θέμα μας. Εἶπον, ὅτι

συνιστῶ εἰς τοὺς τοιαύτας μελέτας ἀγαπῶντας, νὰ συνάξουν ὅλα τὰ ἑτερόκλιτα καὶ τὰ μεταπλαστά. Προσθέτω ἀκόμη τὰ πλεοναστικὰ (abundantia) ὑπ' ἐμοῦ ὀνομαζόμενα, δηλ. ἐκεῖνα τὰ οὐσιαστικά, τὰ ὁποῖα ἔχουν δύο ὀνομαστικάς. Ὡς παραδείγματα ἀναφέρω ἐκ τῆς ἀρχαίας γλώσσης φθογγὴ καὶ φθόγγος, σκάφη καὶ σκάφος. Ἐκ τῆς νεωτέρας δυνάμεθα νὰ προσθέσωμεν βροντὴ καὶ βρόντος, κτλ. Ἄλλα οὐσιαστικὰ ἤλλαξαν τὴν κατάληξιν, καὶ ἑπομένως καὶ τὸ γένος καὶ τὴν κλίσιν, π. χ. ἡ στάμνος (ἀρχ. ὁ καὶ ἡ στάμνος), ἡ καμήλα (ἀρχ. ὁ καὶ ἡ κάμηλος), ἡ ἀσφάκα (σφάκα, ἀρχ. ὁ σφάκος, ὁ ἐλελίσφακος), τὸ συνήθεια (ἀρχ. ἡ συνήθεια), τὸ συμπάθειο (ἀρχ. ἡ συμπάθεια), τὸ συγχώρειο (ἀρχ. ἡ συγχώρεια· συγχωρία ἀντὶ συγχώρησις ἀπαντᾷ Ἱπποκρ. α. 28, 36), κτλ. Δυνάμεθα τὰ οὐσιαστικὰ ταῦτα νὰ παραβάλωμεν πρὸς λατινικά, τὰ ὁποῖα εἰς τὰς ρωμαϊκὰς γλώσσας ἔχουν ἄλλας καταλήξεις· οἷον labor (3. κλ.), ἰταλ. lavoro, vestis (3. κλ.), ἰταλ. vesta, nurus (4. κλ.), ἰταλ. nuora, ἱσπ. nuera κτλ. Αὕτη ἡ ἀλλαγὴ τῆς καταλήξεως γίνεται πρόξενος πολλῶν ἑτεροκλίτων, ἐπειδὴ πολλάκις ἡ ἀρχαία κλίσις μιᾶς λέξεως ὁμοῦ μετὰ τῆς νέας ἐξακολουθεῖ νὰ ἦναι εὔχρηστος.

Δυσκολώτερον καὶ διὰ τοῦτο παραμεμελημένον εἶναι τὸ κεφάλαιον περὶ τῶν καταλήξεων τῶν νεοελληνικῶν ὀνομάτων, οὐχὶ τόσον τῶν πρωτοτύπων, ὅσον τῶν παραγώγων. Τὴν πρώτην θέσιν κατέχουν τὰ ὑποκοριστικά. Πρὸ ὀλίγου ὁ Ἄγγλος Βλάκκιος ἐν λόγῳ τινὶ (1) τὰς

(1) Ἰδὲ τὴν μετάφρασιν εἰς τὴν Κλειώ, ἀρ. 574.

καταλήξεις υλα (τὴν ὁποίαν ιλλα γράφει· μαυρίλλα) καὶ ιτζα ὑπήγαγεν εἰς τὴν κατηγορίαν τῶν παραφθορῶν καὶ ὠνόμασεν αὐτὰς ἀρχιτεκτονικὰ κοσμήματα, οὐχὶ ὀργανικῶς συνδεόμενα μετὰ τῶν γνησίων τοῦ καλλιτεχνήματος καλλονῶν. Ποίῳ δικαιώματι ἆρά γε; μήπως ἐξέλαβε τὰς καταλήξεις ταύτας ὡς ξενικάς; Ἀμφότεραι εἶναι ἑλληνικώταται· τὸ ιτζα εἶναι τὸ ἀρχ. ισκη, δωρ. ισκα· κορίσκη λ. χ. ἀπαντᾷ παρὰ τῷ Πλατ. κωμ. (Ἀθην. 14, σ. 665). Ἰδὲ Neogræca σ. 34. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν κατάληξιν υλα, ἁρμόζει πολὺ ὀλιγώτερον ἡ κρίσις τοῦ κ. Βλακκίου. Τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς αἱ καταλήξεις αλο, αλη, αλι, ελο, ελη, ολο, ολη, ιλο, υλο, υλη καὶ τῆς λατινικῆς αἱ ἀντίστοιχοι καταλήξεις ἀνάγονται ἅπασαι εἰς τὴν πρωτότυπον ala. Παρ' Ὁμήρῳ ἀπαντῶσι καὶ ἐπίθετα καὶ οὐσιαστικὰ τὰς καταλήξεις ταύτας ἔχοντα. Τὸ περίεργον εἶναι, ὅτι ἡ νεωτέρα γλῶσσα ἀγαπᾷ τὴν κατάληξιν αλα, τὸν ἀρχαιότατον τύπον ὅλων τούτων τῶν καταλήξεων. Συνέλεξα τὰ ἑξῆς οὐσιαστικά: Κρεμάλα (ποίημα Βαλαωρ. πρ. τ. Πατρ.), ψιχάλα, κεφάλα, τρεχάλα (πήγαινε τρεχάλα), κουφάλα, κουτάλα (ἡ ἀψὶς τῶν πλοίων· αὕτη ἡ λέξις εἶναι εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν κοτύλη). Ἄλλαι λέξεις ἔχουν τὴν κατάληξιν ελα, οἷον κρικέλα (ἢ κουρκέλα) ἐκ τοῦ ἀρχ. κρικὸς, καὶ τὸ λεσβικὸν κρηνέλα ἐκ τοῦ κρήνη (ἴδε κατωτέρω ἐν λέξει). Τὸ ουλα ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀρχαῖον υλη, οἷον σκουρδούλα = κορδύλη (ἰδὲ Neogr. σ. 33), καὶ ἀπαντᾷ πρὸ πάντων εἰς τὰ ὑποκοριστικὰ, λ. χ. καρδούλα, Ξανθοῦλα, Χρυσούλα, μικρούλα (τὸ ἀρσ. μικροῦλις).

Μὴ νομίσῃ τις ὅτι τὸ ουλα δὲν εἶναι ἑλληνικὴ κατάληξις, ἀλλὰ ἐκ τῆς λατινικῆς δανεισθεῖσα. Αὕτη ἡ γνώμη θὰ ἦτο ἐσφαλμένη, διότι εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην ἐποχὴν τῆς ἑλλ. γλώσσης ἀντιστοιχεῖ τὸ υλος (υλυ) ἡ ἄλλη τῶν ἄνω εἰρημένων καταλήξεων πρὸς τὴν λατινικὴν ulus (ula)· νεφέλη—nebula, σκόπελος—scopulus, πάσσαλος—pessulus, ἀγκύλος—angulus. Πολὺ συνήθης κατάληξις εἶναι ἡ ila, τὴν ὁποίαν γράφω μὲ λατ. στοιχεῖα, διότι δὲν εἶμαι βέβαιος, πῶς πρέπει νὰ γραφῇ εἰς τὰς διαφόρους λέξεις. Εἰς τὴν ἀρχαίαν ἀπαντῶσι διάφορα οὐσιαστικὰ εἰς ιλη, ηλη, υλη, οἷον χονδρίλη (ὄνομα φυτοῦ παρ' Ἡσυχίῳ), κογχύλη, ὀσμύλη, ἀνθήλη κτλ. Ἐπειδὴ ὅμως εἰς τὴν νεωτέραν γλῶσσαν ι, η, υ δὲν διακρίνονται διὰ τῆς προφορᾶς, δὲν δύναταί τις ἐκ πρώτης ὄψεως ν' ἀποφανθῇ, πῶς πρέπει νὰ γράφωνται αἱ καταλήξεις τῶν οὐσιαστικῶν· ἀνατριχ-ila, αὐα-ila, γαν-ila, δρωτζ-ila, κα-ila, κοκκιν-ila, μαυρ-ila, ξιν-ila(=ὀξυρευγμία), χωματ-ila κτλ. Τὰ ἐξ ἐπιθέτων παραγόμενα μαυρ-ila, κοκκιν-ila, ξινila προτείνω νὰ γράφωνται διὰ τοῦ υ, διότι ὑποθέτω ἐπίθετα *μαυρύλος, *κοκκινύλος, *ὀξινύλος, κατὰ τὸ παράδειγμα τῶν δριμύλος, παχυλός, ἡδύλος, μικκύλος, πραΰλος κτλ. Ἴσως δύναμαι νὰ προσθέσω τὸ *αὐαύλος=αὖος, αὐαλέος, ἐξ οὗ αὐαύλα (τί (ἀ)βαύλα μὲ τζάκωσε!). Τὰ ἄλλα ἂς γράφωνται μὲ ι, συμφώνως πρὸς τὴν προφοράν.

Τὰ μέχρι τοῦδε ἀναφερόμενα ὀνόματα ἦσαν ἅπαντα θηλυκά. Προσθέτω καὶ ἓν οὐδέτερον, τὸ μάγουλον λατ. maxilla· τὸ maxilla ἀνάγεται εἰς τὸν ἀρχικὸν τύπον mag-su-la, τὸ δὲ μάγουλον ἔχει ἁπλῶς τὴν κα-

τάληξιν ουλο. Ἀμφότερα ἔχουν ὡς ῥίζαν τὸ mag, ὅπερ κρύπτεται καὶ εἰς τὰ ὀνόματα μάγ-μα, μαγ-ὶς, μαγ-εὺς, μάγειρος καὶ εἰς τὸ μάσσω (ἐκ τοῦ μάκ-j ω).

Μεταβαίνω εἰς τὴν κατάληξιν tra (τρο καὶ τρα), τῆς ὁποίας τὸ τ πολλάκις δασύνεται ἐπιρροῇ τοῦ ἑπομένου ρ, ὥστε προκύπτουν οἱ τύποι θρο καὶ θρα. Συνέλεξα τὰ ἑξῆς εἰς θρα λήγοντα οὐσιαστικά· ἀναβάθρα (√βα, βαίνω) ὅπερ ἀπαντᾷ Λουκ. νεκρ. διαλ. 28, 1, εἶναι ἄγνωστον εἰς τὴν νῦν διάλεκτον. Τὸ ἀναφέρω μᾶλλον ἕνεκα τοῦ καταβόθρα ἢ καταβάθρα. Ἐκ πρώτης ὄψεως κρίνων ἠδύνατό τις νὰ νομίζῃ, ὅτι τὸ ἀναβάθρα καὶ καταβάθρα ἔχουν τὴν αὐτὴν ῥίζαν καὶ τὸν αὐτὸν σχηματισμόν. Καὶ ὅμως ὑπάρχει μεγίστη διαφορὰ, διότι τὸ καταβάθρα ἢ καταβόθρα(=καττάγειος βόθρος) ἀνάγεται εἰς √βαθ, βαθὺς, βυθὸς, καὶ ὡς κατάληξις μένει ρα. Πρβ. τὰς λέξεις αἶθ-ρα (αἴθω), ἐχθ-ρὸς, ἐρυθ-ρὸς κτλ. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν τροπὴν τοῦ α εἰς τὸ φαιότερον ο (βάθ - βόθ) ἀναφέρω βάθος:βόθρος=φαρέτρα:φόρος (φέρω)=πάθος: πέπονθα=τέσσαρες : τέτορες κτλ.

Τὴν κατάληξιν θρα ἀληθῶς ἔχουν·

δακτυλήθρα, ἤδη παρὰ Ξενοφῶντι ἀπαντῶν.

κερίθρα=κηρίον.

κολυμβήθρα.

κρεμάθρα (Ἀριστ. Νεφ. 218, 868).

ξινήθρα=ὀξαλίς.

μιζήθρα. Σκαρλ. Βυζαντ. (Λεξ. σ. 335) γράφει· «Μιζήθρα (ἀντὶ μιγήθρα). Ἀπὸ τὸν Κοραῆν γράφεται μυζήθρα καὶ ἐτυμολογεῖται ἀπὸ τοῦ μυζάω.» Ἡ

ἐτυμολογία τοῦ Βυζαντίου εἶναι ὀρθή, διότι ἀπὸ τοῦ αὐτοῦ στελέχους μιγ παράγεται τὸ σανσκρ. ὄνομα â-mik-shâ, ὀξύγαλα, τροφαλίς, τυρὸς χλωρός. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ μιζ (ἀντὶ μιγ), πρέπει νὰ ἀνατρέξωμεν εἰς τὸ στέλεχος τοῦ ἐνεστῶτος μισγ (ἐκ τοῦ μισκ).

Τὰς περὶ τῶν ὀνοματικῶν καταλήξεων σημειώσεις ἀποπεραίνω μὲ τὴν αρο. Εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ἀπαντᾷ αριο ὡς ὑποκοριστικὴ κατάληξις· π. χ. ἀνθρωπάριον, βιβλιάριον, κηπάριον, ποδάριον κτλ. Τὸ αρο ἐκφράζει λοιπὸν ὡς πρὸς τὸ αριο μεγαλείτερόν τι· εἶναι δηλ. ἡ αὐτὴ σχέσις, ἥτις εἶναι μεταξὺ μάχαιρα καὶ μαχαίρι, κουτάλα καὶ κουτάλι, σενδόνα καὶ σενδόνι. Τὸ μαχαίρι κατέλαβεν ἐντελῶς τὴν θέσιν τοῦ ἀρχαίου μάχαιρα, τὸ δὲ ἀρχαῖον ὑποκορ. μαχαίριον ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ νῦν μαχαιράκι. Ὁ λαὸς δὲν αἰσθάνεται πλέον, ὅτι τὸ μαχαίρι ἔχει ἔννοιαν ὑποκοριστικοῦ. Ἐκτὸς δὲ τοῦ μαχαίρι διετηρήθη καὶ ὁ τύπος μαχαίρα· τοῦτον λοιπὸν μεταχειρίζεται ἡ γλῶσσα, οἰκονομικῶς πράττουσα, ὡς αὐξητικόν.

Ἡ αὐτὴ σχέσις ὑπάρχει μεταξὺ πόδαρος καὶ ποδάριον καὶ ποδαράκιον· διότι τὸ ποδάριον ἔχασε πλέον τὴν σημασίαν τοῦ ὑποκοριστικοῦ, ὥστε ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἀρχαῖον πούς· διὰ τοῦτο ἀφ' ἑνὸς ἐσχηματίσθη ποδαράκιον ὡς ὑποκοριστικόν, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸ πόδαρος ἔλαβε δύναμιν αὐξητικοῦ. Πολλάκις τὰ εἰς αρο αὐξητικὰ ἔχουν τύπον θηλυκόν, οἷον ἡ ποδάρα=ὁ μέγας πούς, ἡ μυτάρα=ἡ μεγάλη μύτη· ἄλλα ἔχουν καὶ διπλοῦν γένος· ὁ παίδαρος, ἡ παι-

δάρα. Δὲν εἶναι ὅμως ἀνάγκη, νὰ ὑπάρχῃ πρὸς τῷ αὐξητικῷ καὶ ὁ ὑποκοριστικὸς τύπος, π. χ. τὸ φίδι (=ὁ ὄφις) σχηματίζει τὸ ὑποκορ. φιδάκιον, ἀλλ' οὐδέποτε φιδάρι· οὐχ ἧττον ὑπάρχει ὁ φίδαρος=ὁ μέγας ὄφις, καὶ τοῦτο διὰ τὸν λόγον, διότι ἡ κατάληξις αρο εἶχε πλέον καθιερωθῇ ὡς αὐξητικὴ, πρὶν σχηματίσῃ ἡ γλῶσσα τὸ φίδαρος.

Ἐνταῦθα ἀνάγκη νὰ εἴπω ὀλίγα περὶ τῆς λέξεως γάδαρος. Ἡ γραμματικὴ τοῦ Mullach, καὶ ἄλλα πλεῖστα σφάλματα ἔχει καὶ τὸ ὅτι (σ. 136) παραδέχεται τυφλοῖς ὄμμασι τὴν παραγωγὴν τοῦ γάδαρος (γάϊδαρος) ἐκ τοῦ ἀεὶ δαίρεσθαι. Εἶναι ἐντροπὴ νὰ φέρωνται τοιαῦται παραγωγαὶ εἰς λεξικὰ καὶ γραμματικὰς, πρὸ πάντων, διότι εἰς τὸ λεξικὸν τῆς ἀρχαίας γλώσσης ἀπαντᾷ τὸ ὄνομα ὁ γάδος, ὁ ἰχθὺς ὁ ἄλλως ὄνος λεγόμενος (Ἀθην. VII, σ. 315, F)· λέγεται δὲ καὶ ὀνίσκος (asellus). Δὲν δύναται νὰ ὑπάρχῃ ἀμφιβολία, ὅτι τὸ γάδαρος παράγεται ἐκ τοῦ γάδος. Ὁδηγούμενοι ὑπὸ τῆς φράσεως ὄνου ἀσελγέστερος δὲν θὰ κάμωμεν σφάλμα εἰς τὴν ἐτυμολογίαν τῆς λέξεως γάδος, φθάνει μόνον νὰ ἐνθυμώμεθα τὰ γλωσσήματα τοῦ Ἡσυχίου· γαδεῖν χαρίσασθαι, γάδεσθαι ἥδεσθαι. Περὶ τοῦ παρασιτικοῦ ἰῶτα τοῦ γάϊδαρος ὡμίλησα εἴς τινα σημείωσιν τοῦ γλωσσαρίου λεσβίου.

Ἀφορμῆς δοθείσης θέλω ἐνταῦθα ἐκθέσει ὀλίγα περὶ τῆς λέξεως ὄνος, λατ. asinus. Καὶ πρῶτον μὲν δύναταί τις νὰ ἐρωτήσῃ· εἶναι ἀμφότεραι αἱ λέξεις, ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ λατινικὴ, τῆς αὐτῆς ῥίζης; μάλιστα. Ἡ ῥίζα εἶναι as μαῦρος, σανσκρ. as-ita-s μαῦρος. Ἐξ αὐτοῦ συμπεραίνει ὁ Κούρτιος asnas ὡς ἰνδογερμανικὸν τύπον,

ἐξ οὗ δι' ἐπενθέσεως ἑνὸς i μεταξὺ s καὶ n προέκυψε τὸ λατ. asinus, διὰ δὲ ἐκθλίψεως τοῦ s πρὸ τοῦ n τὸ ἑλλ. ὄνος. Αὕτη ἡ παραγωγὴ στηρίζεται διὰ τούτου, ὅτι ὁ γάδαρος εἰς τὴν κοινὴν γλῶσσαν ὀνομάζεται μαῦρος. «Ζῆσε μαῦρέ μου, νὰ φᾷς τριφύλλι.» Ὁ Κοραῆς λέγει (IV, 2, 618)· «πιθανὸν ὅτι διὰ τὸ χαρακτηριστικὸν τοῦ ζώου, τὴν ἐπὶ τῆς ῥάχης λέγω σταυροειδῆ μαύρην γραμμήν, ἢ διότι καὶ ὅλον τὸ χρῶμα τοῦ ζώου εἶναι ὡσεπιπολὺ μαῦρον ἢ σύνεγγυς τοῦ μαύρου».

Ἄλλο πολὺ σπουδαῖον κεφάλαιον τῆς νεοελλ. γραμματικῆς εἶναι ἡ κατὰ τὰς καταλήξεις διαίρεσις τῶν ῥημάτων. Ἡ γραμματικὴ τῆς ἀρχαίας διαλέκτου διακρίνει ῥήματα πρωτότυπα καὶ παράγωγα. Τοῦτο δὲν θὰ λάβω ὑπ' ὄψιν, πρῶτον μὲν διότι τὸ μεγαλείτερον μέρος τῶν πρωτοτύπων ῥημάτων ἐχάθη καὶ ἀντικατεστάθη ὑπὸ παραγώγων καὶ δεύτερον διότι ἐνταῦθα ἐξετάζω μόνον τὸν νῦν τύπον τοῦ στελέχους, ἐξ οὗ σχηματίζονται ὁ ἐνεστώς, ὁ παρατατικὸς κτλ. Συγκρίνοντες π. χ. τὰ ῥήματα γανόνω, δένω, φέρνω, πλύνω τῆς νῦν διαλέκτου πρὸς τὰ ἀρχαῖα γανόω, δέω, φέρω, πλέω κτλ. ἀδιαφοροῦμεν, ἐὰν ἦναι πρωτότυπα ἢ παράγωγα, καὶ ἐξετάζομεν μόνον, τί εἶναι τὸ διακριτικὸν σημεῖον τῶν νεωτέρων. Ἂς διέλθωμεν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον τὰ ῥήματα·

I. Τὰ ἀρχαῖα ῥήματα εἰς αω ἢ φυλάττουν ταύτην τὴν κατάληξιν ἢ ἐπενθέτουν ν ἢ λαμβάνουν ἀντὶ τῆς αω καταλήξεως τὴν αζω ἢ τὴν ιζω. Τὸ αω τηροῦν ἐρωτάω, διψάω, φυσάω κτλ. Μεταξὺ τοῦ α καὶ ω δύναται νὰ ἐπεντεθῇ γ, ἀλλὰ μόνον εἰς τὸ α' πρόσωπον τοῦ ἑνικοῦ τῶν ῥημάτων τούτων· πεινάγω.— ν ἐπεν-

τέθη εἰς τὰ ῥήματα σκάνω=σχάω, κλάνω=κλάω, βυζάνω=μυζάω, πιάνω=πιάζω, βάνω (√βα, βαίνω, βιβάζω), χά-νω (√χα, χά-ος), ὁμοίως τῷ ἀρχαίῳ φθά-νω. — Εἰς άζω (ἀντὶ άω) λήγουν πολλὰ, οἷον δαμάζω, σκάζω κτλ. οὐ μόνον εἰς τὴν νεωτέραν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν. Τὴν δὲ κατάληξιν ιζω ἔχουν βοάω—βοΐζω, ὀφτάω—ὀφτίζω κτλ.

II. Τὰ εἰς εω ἀρχαῖα ῥήματα λαμβάνουν ἢ τὴν κατάληξιν αω, ἢ τὴν ιζω, ἢ τὴν αζω, ἢ τὴν ευω, ὀλίγιστα δὲ ἐπενθέτουν ν. Ὡς παραδείγματα ἀναφέρω· τηράω, φοβᾶμαι,—ποτίζω, φοβίζω—τρομάζω—διακονεύω, μπερδεύω ἐκ τοῦ ἐμπεριδεύω (1),—δένω, σβένω, ψένω, ξένω (τὸ μαλλίον διὰ λαναρίων).

III. Τῶν εἰς υω ῥημάτων ἐπενθέτουν ἐπίσης τινὰ ν, οἷον ξύνω (τὴν ἐπιδερμίδα), γδύνω(=ἐκδύω). Ὀρθώτερον θὰ ἔλεγον· «εἴς τινα εἰς υ στελέχη προστίθεται ἐπίσης τὸ ν,» διότι τὸ χέω π. χ. ἔχει ὡς ῥίζαν χυ. Ἡ νεωτέρα γλῶσσα σχηματίζει χύνω, κατ' ἀναλογίαν τοῦ ἤδη παρ' Ὁμήρῳ ἀπαντῶντος πλύνω (2). Τὸ συνῃρημένον χῶ ἀπαντᾷ εἰς τὸ περιχῶ. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὴν γραφὴν σβύνω (υ), θεωρῶ αὐτὴν ἐσφαλμέ-

---

(1) Τὸ δέω=δένω εἶναι συγγενὲς πρὸς τὸ δεῖ. Τοῦτο δεικνύει διὰ τοῦ μέλλοντος δεήσει καὶ τοῦ συγγενοῦς δεύω, ὅτι ἐξεθλίβη τὸ δίγαμμα μετὰ τὸ δε. Ὥστε καὶ τὸ δέω—δένω ἀνάγεται εἰς τύπον δεFω, ὅστις διετηρήθη εἰς τὸ νεώτερον μπερδεύω.

(2) Ὅπως ἡ ἀρχαία γλῶσσα ἐκ τῆς αὐτῆς ῥίζης πλυ σχηματίζει δύο τύπους· πλέ(F)ω καὶ πλύνω μετὰ διαφορᾶς τῆς σημασίας, οὕτως ἀνέδειξεν ἡ νεωτέρα πλένω καὶ πλύνω ἄνευ διαφορᾶς, ξένω καὶ ξύνω μετὰ διαφορᾶς τῆς σημασίας.

νην, διότι τὸ σβέ-ω δὲν προῆλθεν ἐκ τῆς ῥίζης σβυ, ἀλλ' ἐκ τῆς σβεσ. Ὥστε τὸ svino πρέπει νὰ γράφωμεν ἢ μὲ ει· σβείνω, κατ' ἀναλογίαν τοῦ εἴνυμι ἐκ τοῦ Ϝέσνυμι (παρ' Ἡροδ. IV, 64· ἐπείνυσθαι, παρ' Ὁμήρῳ Ψ 135 καταείνυον, παρατατ.) καὶ τοῦ κλεεινὸς ἐκ τοῦ κλεεσ-νὸς, τῆς γραφῆς ταύτης ὑποστηριζομένης καὶ διὰ τοῦ γλωσσήματος τοῦ Ἡσυχίου· ζείνυμεν· σβέννυμεν— ἢ μὲ ι, κατ' ἀναλογίαν ἑτέρου Ἡσυχείου γλωσσήματος· ἀποξίννυται, ἀποσβέννυται, ὅπου ἁπλῶς τὸ ε ἐτράπη εἰς ι. Ἐγὼ τοὐλάχιστον προτιμῶ τὴν προτέραν γραφήν. Τὸ δὲ psino ἐκ τοῦ ἑψέω (ἑψεῖν, ἑψῶν, Ἡροδ. I, 48)= ἕψω προτείνω νὰ γράφηται ψίνω, διότι κατ' ἐμὴν γνώμην τὸ ε ἐτράπη εἰς ι.—Ἐνταῦθα προσθετέον τὸ δακρύζειν ἐκ τοῦ στελέχους δάκρυ, τὸ μόνον ῥῆμα εἰς ύω, τὸ ὁποῖον λαμβάνει τὴν κατάληξιν ύζω. Περὶ τοῦ δακρυόνω ἰδὲ κατωτέρω.

IV. Τὰ ἀρχαῖα εἰς υνω ῥήματα ἢ διετήρησαν τὴν κατάληξιν ταύτην ἢ ἀντήλλαξαν ἀντ' αὐτῆς τὴν αίνω, οἷον παχαίνω, βαραίνω, βαθαίνω. Ταῦτα τὰ ῥήματα παράγονται μᾶλλον ἀπὸ τῶν οὐσιαστικῶν πάχος, βάρος, βάθος ἢ ἀπὸ τῶν ἐπιθέτων παχὺς, βαρὺς, βαθύς· τοῦτο διδάσκει ἡμᾶς ἡ ἀρχαία γλῶσσα, ἥτις σχηματίζει κυδαίνειν ἐκ τοῦ κῦδος, θαμβαίνειν ἐκ τοῦ θάμβος, κερδαίνειν ἐκ τοῦ κέρδος κτλ. Τὸ δὲ γλυκαίνειν δὲν παράγεται ἀμέσως ἐκ τοῦ γλυκὺς, ἀλλὰ μᾶλλον ἐκ τοῦ γλυκὸς, τὸ ὁποῖον συνειθίζει ἡ καθομιλουμένη. Πρβ. λευκαίνειν, ξηραίνειν, θερμαίνειν.

V. Τὰ εἰς όω ῥήματα λήγουν εἰς τὴν νεωτέραν διά-

λεκτον ἀνεξαιρέτως σχεδὸν εἰς ό ν ω, ὀλίγιστα δὲ εἰς ίζω· π. χ. διορθόνω, ζυμόνω, γανόνω, ἱδρόνω, στρόνω, χόνω (ἐκ τοῦ χόω) κτλ. Πρὸ πάντων τὰ δύο τελευταῖα ῥήματα δύνανται νὰ ἐγείρωσι τὸ ζήτημα, ἐὰν ἡ κατάληξις τούτων τῶν ῥημάτων πρέπει νὰ γράφηται όνω ἢ ώνω. Ἡ ἀρχαία γλῶσσα ἐνδυναμόνει τὰ στελέχη ῥημάτων τινῶν δι' ἑνὸς ν, οἷον φθά-ν-ω, τί-ν-ω, φθί-ν-ω κτλ (1) Ἐὰν δ' ἐξετάσωμεν τὴν προσῳδίαν τῆς ῥιζικῆς συλλαβῆς, θὰ εὕρωμεν ὅτι αὕτη εἰς τὰ τρία ταῦτα ῥήματα· εἶναι εἰς μὲν τὴν ἐπικὴν ποίησιν μακρὰ, παρὰ δὲ τοῖς Ἀττικοῖς βραχεῖα. Οἱ λόγοι ὅμως δι' οὓς εἰς τὴν ἀρχαίαν διάλεκτον τὸ ῥιζικὸν φωνῆεν γίγνεται μακρὸν, δὲν ἰσχύουν πλέον διὰ τὴν νέαν. Διὰ τοῦτο εἶναι τὸ καλλίτερον, τὰ εἰς όνω ῥήματα νὰ γράφωνται διὰ τοῦ όνω· ὥστε στρό-ν-ω, χό-ν-ω, ζό-ν-ω (ζούσθω, ζωννύσθω Ἡσυχ. ἐκ τοῦ ζο-έσθω), σηκό-ν-ω, ὁμό-ν-ω κτλ. Πρὸς τούτοις δακρυό-ν-ω καὶ λυό-ν-ω ἐκ τῶν ἐπαυξηθέντων στελεχῶν δακρυο καὶ λύο. Τὴν κατάληξιν ιζω ἀντὶ τῆς όω ἔχουν· ποντίζω, ὁρκίζω κτλ.

VI. Τῶν εἰς ι ληγόντων ῥηματικῶν στελεχῶν προσλαμβάνουν τὸ ν· πίνω (ἤδη εἰς τὴν ἀρχ.) καὶ ἀφ-ί-νω (ἵ-η-μι ἐκ τοῦ ji-jâ-mi). Τὸ στέλεχος τοῦ ἀφίνω εἶναι ἱ (ἱ-θ-ὺς), τὸ ὁποῖον ἐπεκτείνεται εἰς ja. Διὰ τούτου δύναταί τις νὰ ὑποστηρίξῃ καὶ τὴν γραφὴν ἀφ-ή-νω.— Τὸ δίνω δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα, διότι προῆλθεν ἐκ τῆς τροπῆς τοῦ δ εἰς ν, ἥτις ὅμως εὐκολύνθη πολὺ διὰ τῆς

(1) Πρὸς τούτοις εἶναι εὔχρηστοι καὶ οἱ τύποι τίω καὶ φθίω.

τάσεως, ἣν εἶχεν ἡ γλῶσσα, τοῦ νὰ αὐξήσῃ τὰ στελέχη τοῦ ἐνεστῶτος δι' ἑνὸς ν.

VII. Ὁ ἀριθμὸς τῶν εἰς ευω ῥημάτων ηὐξήθη διὰ νέων σχηματισμῶν, οἷον στενεύω (: στενὸς, στενόω = χωλεύω : χωλὸς), παλεύω (ἐκ τοῦ πάλη, ὅπως λωβεύω ἐκ τοῦ λώβη καὶ θηρεύω ἐκ τοῦ θήρα), διακονεύω, hαδεύω ἐκ τοῦ ἀνδάνω (√ἁδ), ὠφελεύω, σημαδεύω, θαρρεύω, λαθεύω (= κάμνω λάθος), μαζεύω κτλ.

VIII. Τὰ ἀρχαῖα εἰς σσω ῥήματα ἔχουν εἰς τὴν καθομιλουμένην τὴν κατάληξιν ζω, οἷον ταράζω, ἁράζω, ἀλλάζω, τινάζω, πήζω (πήσσω, πήγνυμι), χαράζω, σπαράζω, μαλάζω, φρομάζω (φριμάσσομαι) σφάζω, τάζω, βράζω, ἁρμόζω. Τὰ δύο τελευταῖα, τῶν ὁποίων τὰ στελέχη λήγουν εἰς ὀδοντόφωνα, ἔχουν ἤδη εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν ἐκτὸς τῆς καταλήξεως ττω ἢ σσω τὴν ζω· τῶν δὲ λοιπῶν τὰ στελέχη λήγουν εἰς οὐρανισκόφωνα. Μόνον τὸ φυλάγω κάμνει ἐξαίρεσιν· τοῦτο ὅμως δὲν προέκυψεν ἐκ τοῦ φυλάσσω, ἀλλ' ἐκ τοῦ φυλάκ-ω, κ intra vocem emollito. Ἰδὲ Neogr. σ. 61.

IX. Τὰ εἰς ρ ἢ λ λήγοντα ῥηματικὰ στελέχη ἐπαυξάνονται δι' ἑνὸς ν, οἷον φέρ-ν-ω, δέρ-ν-ω, σύρ-ν-ω, σπέρ-ν-ω (= σπείρω ἐκ τοῦ σπέρ-j ω) ἐγέρ-ν-ω (ἐγείρω), παίρ-ν-ω (ἐπαίρω), στέλνω (= στέλλω ἐκ τοῦ στελ-j ω) κτλ. Ἐπίσης ἐπεντίθεται ν εἰς τὰ ῥήματα εἰς αω, ἐὰν τοῦ αω προηγῆται ρ ἢ λ, οἷον περνῶ (= περάω), κερνῶ (= κεράω), ξερνῶ (= ἐξεράω), γερνῶ (= γηράω, γηράσκω), χαλνῶ (= χαλάω), σφαλνῶ (= ἀσφαλέω, κλείω). Τοῦτο ἔχει

τὴν ἀναλογίαν του εἰς τὴν ἀρχαίαν διάλεκτον, π. χ. χιρνάω καὶ χίρνημι, πιλνάω καὶ πίλνημι, πέρνημι.

X. Τὰ εἰς πτω λήγοντα ῥήματα τῆς ἀρχαίας γλώσσης τρέπουν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὸ π εἰς φ· π. χ. ἀστράφτει, ἀνάφτω, θάφτω, κόφτω, κρύφτω, νίφτω, κλέφτω κτλ. Πρὸς τούτοις δύνανται κατ' ἄλλον τρόπον νὰ σχηματίζωσι τὸν ἐνεστῶτα καὶ παρατατ. Πρὸς τὰ στελέχη κρυφ-, κλεπ-, κοπ- κτλ. προστίθεται ἡ κατάληξις jω, ἥτις πρὸ τῶν α, ο, ου φθόγγων μεταβάλλεται εἰς γω· λοιπὸν κρύφ-γω, ἀνάφ-γω, κλέπ-γω, κόπ-γω κτλ. Ἐκεῖνο τὸ γ ὅμως προσωμοίασε τὸ π ἢ φ εἰς β. Οὕτω προκύπτουν οἱ τύποι κρύβγω, ἀνάβγω, κλέβγω, κόβγω κτλ. Τὸ δὲ γ δύναται καὶ νὰ ἐκθλίβηται· κρύβω, ἀνάβω, κλέβω, κόβω, ῥάβω, νίβω κτλ Ἰδὲ Neogr. σ. 24.

XI. Εἰς τὴν νεωτέραν διάλεκτον λήγουν πολλὰ ῥήματα εἰς χνω. Ταῦτα ὅμως δὲν ἀνάγονται ἅπαντα εἰς ῥηματικὰ στελέχη λήγοντα εἰς κ. Μόνον τὰ στελέχη τῶν ῥημάτων δείχνω, διώχνω, διδάχνω, ἐμπήχνω, ψάχνω λήγουν εἰς οὐρανισκόφωνα (δεικ-, διδαχ-, πηγ-, ψηχ-), τὰ δὲ ἄλλα, οἷον τῶν ῥημάτων ῥίχνω, σπρώχνω, ἀμπώχνω λήγουν εἰς χειλεόφωνα ἢ εἰς ὀδοντόφωνα. Τοῦ μὲν ῥίχνω τὸ στελεχος εἶναι ῥιπ, ἐξ οὗ ῥίπ-νω, διὰ δασυσμοῦ ῥίφ-νω καὶ τροπῇ τοῦ φ εἰς χ· ῥίχνω. Ὥστε ἡ παραγωγὴ τοῦ ῥίχνω (ἢ ῥήχνω) ἐκ τοῦ ῥήγνυμι (ἰδὲ Mullach γραμμ. σ. 297) εἶναι ἐσφαλμένη. Τῶν δὲ σπρώχνω καὶ ἀμπώχνω τὸ στέλεχος εἶναι ωθ, ἐξ οὗ ὤθ-νω καὶ τροπῇ τοῦ θ εἰς χ· ὤχνω. Τὸ σπρώχνω ἀνάγεται εἰς τὸ προωθέω (πρώ-

σας παρὰ Λουκιανῷ = σπρώξας), τὸ δὲ ἀμπώχνω εἰς τὸ ἀπ-ωθέω.

XII. Μερικὰ νεώτερα ῥήματα σχηματίζονται δι' ἐπενθέσεως ἑνὸς τ μεταξὺ στελέχους καὶ προσωπικῆς καταλήξεως, οἷον· στρίφτω ἐκ τῆς √στρεφ- τροπῇ τοῦ ε εἰς ι, ῥίχτω = ῥίχνω, ἀδράχτω = δράττομαι (√δραχ) κτλ. Τὸ δὲ πέφτω δὲν ἀνήκει ἐνταῦθα, διότι τὸ τ εἶναι τοῦ στελέχους· πε-πέτ-ω, ἐξ οὗ πέπτω καὶ δασυσμῷ πέφτω.

XIII. Τὰ εἰς αινω λήγοντα ῥήματα εἶναι τριῶν εἰδῶν, ὅπως εἰς τὴν ἀρχαίαν· τὸ αινω προέρχεται ἐκ τοῦ αν-jω, ὥστε πεθαίνω = πε-θαν-jω, σταίνω = στα-ν-jω, μαθαίνω = μαθ-αν-jω. Ἀλλὰ εἰς τὸ πρῶτον ῥῆμα προστίθεται μόνον jω πρὸς σχηματισμὸν τοῦ ἐνεστῶτος, εἰς τὸ δεύτερον νjω, εἰς τὸ τρίτον ανjω, διότι τὰ στελέχη τῶν τριῶν τούτων ῥημάτων εἶναι θαν-, στα-, μαθ-. Τοῦ πρώτου εἴδους δὲν ὑπάρχει ἄλλο ῥῆμα ἐκτὸς τοῦ πεθαίνω (πε=ἀπὸ), τοῦ δευτέρου εἶναι τὸ ςταίνω καὶ τὰ σύνθετα, οἷον συσταίνω, καὶ τὸ βαίνω (βα-νjω) μετὰ τῶν συνθέτων, οἷον μβαίνω, βγαίνω κτλ., τοῦ δὲ τρίτου εἶναι ἀρκετὰ πολλὰ ῥήματα, οἷον λαβ-αίνω, λαχ-αίνω, παθ-αίνω, τυχ-αίνω, ὑφ-αίνω, πηγ-αίνω. Τὸ τελευταῖον ῥῆμα παράγει ὁ Mullach ἐκ τοῦ ἐπιβαίνω, ἂν καὶ συγχρόνως ἀναφέρων τὸ πάγω λέγει ὅτι τοῦτο ἐκ τοῦ ὑπάγω ἐγεννήθη. Ἀλλ' ἡ παραγωγὴ τοῦ πηγαίνω ἐκ τοῦ (ἐ)πιβαίνω ἀποδεικνύεται ὡς ἐσφαλμένη πρὸ πάντων διὰ τῆς μεγάλης διαφορᾶς τῆς σημασίας· τὸ πηγαίνω εἶναι = ὑπ-αγ-αινω, καὶ τοῦτο δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν, διότι ἐκτὸς τοῦ πηγαίνω ἀκούεται χιλιάκις

παγαίνω. Τὴν γραφὴν πηγαίνω (μὲ η) ὑποστηρίζουν ὡς ὀρθὴν αἱ λέξεις· στρατηγὸς, ἀρχηγὸς, ἡγοῦμαι, ἡγεμών.

Ταῦτα εἶναι τὰ κυριώτερα περὶ τοῦ σχηματισμοῦ τοῦ ἐνεστῶτος καὶ τῶν ἐξ αὐτοῦ παραγομένων τύπων χρόνου καὶ ἐγκλίσεως. Προσθετέον μόνον τοῦτο· «Ἅπαντες οἱ τύποι οὗτοι τοῦ ἐνεστῶτος ἐπικυροῦνται δι' »ἀναλόγων τύπων τῆς ἀρχαίας καὶ πολλοὶ εἰς τὴν »νεωτέραν γλῶσσαν εὔχρηστοι ἀνάγονται μέχρις ἐκεί»νης, διότι ὁ σχηματισμὸς αὐτῶν εἶναι τοιοῦτος, ὥστε »κατὰ τὴν ἐποχὴν, καθ' ἣν ἐγεννήθησαν, πρέπει νὰ εἶ»χεν ὁ λαὸς ἀκόμη συνείδησιν τῶν ἀρχαίων ῥιζῶν, ἐξ »ὧν ἐσχημάτισε τοὺς τύπους.»

Ἡ ΣΥΝΘΕΣΙΣ εἶναι μᾶλλον ἀνεπτυγμένη εἰς τὴν νεωτέραν παρὰ εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν. Καὶ πρῶτον μὲν συνηθίζει ἡ νεωτέρα διάλεκτος τὴν παρατακτικὴν σύνθεσιν, τὴν ὁποίαν οἱ ἰνδοὶ γραμματικοὶ ὀνομάζουν dvandva. Δύο ἢ πλείονα ὀνόματα [ἢ ῥήματα], τὰ ὁποῖα εὑρίσκονται εἰς τὴν αὐτὴν πτῶσιν καὶ συνδέονται διὰ τοῦ καὶ, συναιροῦνται εἰς μίαν λέξιν. Ἡ ἀρχαία ἑλληνικὴ ἔχει ὀλίγα μόνον παραδείγματα τοιαύτης συνθέσεως, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἀναφερτέον τὸ ἱστιοκώπη (Πολυδεύκ. ὀνομ. I, 103) = ἱστίῳ καὶ κώπῃ, ὅπερ ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ἁπλοῦν πανιὰ κουπιά. Ἰδὲ Neogr. σ. 75 ἑ. λ. κουπί. Ὁ Bopp ἀναφέρει εἰς τὴν συγκριτικὴν γραμματικὴν αὐτοῦ τὸ νυχθήμερον, ἀνθ' οὗ σήμερον συνηθίζεται ἡμερονύχτιον. Παρὰ Πλάτωνι ἀπαντᾷ ἀνδρόγυνος· ἀλλ' οὔτε τοῦτο οὔτε τὸ ταὐτοσήμαντον Ἑρμαφρόδιτος εἶναι γνήσια παρατακτικὰ, διότι δὲν εἶναι 1 ἀνὴρ + 1 γυνὴ, ἀλλὰ ½ ἀνὴρ + ½

γυνή. Ἄλλως ἔχει τὸ νεώτερον ἀνδρόγυνον = ἀνὴρ καὶ γυνή, σανσκρ. g'ampati (g'am ἡ σύζυγος καὶ pati ὁ σύζυγος) Ὁ ποιητὴς Βαλαωρίτης μεταχειρίζεται εἰς τὸ πρὸς τὸν Πατριάρχην ποίημά του δύο παρατακτικά· γυναικόπαιδα (1) καὶ ἀστραπόβροντα(2). Ὁ λαὸς λέγει· τὸ μαχαιροπίρουνο (π. χ. φέρε μου ἕνα μαχαιροπίρουνο=ἓν μαχαίριον καὶ ἓν πιρούνιον), τὰ γιδοπρόβατα (=τὰ αἰγίδια καὶ τὰ πρόβατα) κτλ. Πρὸς τούτοις ἀναφέρει ὁ Ross (Reisen im Peloponnes I, σ. 57), ὅτι τὰ δύο χωριὰ Κλεμέντοι καὶ Καίσαροι (τῆς Πελοποννήσου) ὀνομάζονται ὁμοῦ τὰ Κλεμεντοκαίσαρα. Περὶ τοῦ συνθέτου οἱ Ὑδραιοσπετσιῶται ἰδὲ Mullach γραμμ. σ. 148 Ὅτε πρό τινων ἡμερῶν μοι ἐγεννήθη μία κόρη, εἶπε κυρία τις εἰς ἐμὲ «ἡ κόρη σας ἔγεινε μὲ τὰ συκοστάφυλα.» Ἄλλα σύνθετα τοῦ εἴδους τούτου εὗρον εἰς δημοτικὰ ᾄσματα, πρὸ πάντων δὲ εἰς τὰ ἐρωτικὰ δίστιχα (disticha amatoria), τὰ ὁποῖα ἀποτελοῦν τὸ τελευταῖον μέρος τῆς συλλογῆς τοῦ Πασσοβίου. Κόρη τις λέγεται ἀσπροπαχειά, ἄλλη ὑψηλολυγνή. Ἀλλοῦ ἀνέγνωσα ἀδικοσκληροθανατωμένος, qui injusto et crudeli supplicio affectus est. Εἰς τὴν Ἤπειρον μεταχειρίζονται τὸ σύνθετον ἀγνοκαθάριος ἐπὶ τοῦ ἄρτου τοῦ ἐκ καθαροῦ ἀλευρίου κατεσκευασμένου. Πρὸ πάντων εἶναι ἄξια προσοχῆς τὰ ἐκ ῥημάτων σύνθετα dvandva, οἷον παιζογελῶ ἀντὶ παίζω καὶ γελῶ (Dist. Am. 590, 1006. μὲ παιζογελᾷς), πηγαινοέρ-

(1) Χιλιάδες γυναικόπαιδα δὲν βρίσκουν φοῦχτα χῶμα.

(2) Ἐσκόρπισαν τὰ σύγνεφα μὲ τ' ἀστραπόβροντά των.

χομαι, ανοιγοσφαλῶ, ἀνοιγοκλείνω, σφαλανοίγω ἀντὶ ἀνοίγω καὶ κλείω, ἀνεβοκατεβαίνω, δηλ. ἀναβαίνω καὶ καταβαίνω. — Ὁριστικὰ σύνθετα, λατιν. composita determinativa, σανσκρ. karmad'âraya ὀνομάζονται ἐκεῖνα, τῶν ὁποίων τὸ δεύτερον συνθετικὸν εἶναι οὐσιαστικὸν ἢ ἐπίθετον, ὅπερ διὰ τοῦ πρώτου μέρους τῆς συνθέσεως ὁρίζεται ἢ περιγράφεται. Τὸ συνηθέστερον εἶναι νὰ συνδέωνται ἐπίθετον καὶ οὐσιαστικὸν, οἷον ἀκρόπολις (Ἰλ Ζ, 257, ἐξ ἄκρης πόλις), καχεξία=κακὴ ἕξις κτλ. Ἀλλ' ἀμέσως παρατηροῦμεν, ὅτι εἰς τὸ ἀκρόπολις δὲν μετεβλήθη ἡ κατάληξις τοῦ οὐσιαστικοῦ πόλις, ἐνῷ εἰς τὸ καχεξία ἀντὶ τῆς -ις προσετέθη ἡ -ία. Οὐσιαστικὰ χαλαρῶς σύνθετα οἷον ἀκρόπολις ἀναφέρω ἐκ τῆς ἀρχαίας· Κακοίλιος (Ὀδ) γλυκύμαλον (Θεόκρ. XI. 39, Σαπφ). Ἐν γένει τοιαύτη σύνθεσις, ὅπου τὸ ἐπίθετον ἄνευ πτωτικῆς καταλήξεως ἑνόνεται μετὰ τοῦ ἀμεταβλήτου οὐσιαστικοῦ ἢ μᾶλλον προτίθεται αὐτοῦ, εἶναι σχετικῶς σπανία εἰς τὰς ἀρχαίας γλώσσας, συχνοτάτη δὲ εἰς τὰς νεωτέρας διαλέκτους. Εἰς τὴν νεωτέραν γερμανικὴν ἀπαντᾷ πλῆθος τοιούτων συνθέτων· π. χ. biderman (χρηστὸς ἀνὴρ), süszapfel (γλυκόμηλον), Neustat (Νεάπολις), grosvatcr (grandpère, πάππος) κτλ. Ὁμοίως βρίθει καὶ ἡ νεοελληνικὴ διάλεκτος τοιούτων συνθέτων, οἷον μεγαλέμπορος (groshändler), καλόγερος, καλόγραια κτλ. Πρὸ πάντων ἀπαντῶσι τὰ ἐπίθετα ἄγριος, γλυκὺς ( ος), πικρὸς, κακὸς, καλὸς, παλαιὸς καὶ ἄλλα ὡς πρῶτα μέρη ὁριστικῶν συνθέτων· π. χ. ἀγριοκάρδαμον, ἀγριοκύμινον, ἀγριάμπελος, ἀγριοσέλινον,

ἀγριότοπος, ἀγριόχοιρος,—γλυκόρριζα, γλυκοκελάδισμα, γλυκολάλημα, τὰ γλυκοχαράγματα,—πικροδάφνη (πρικοδάφνη), πικραμύγδαλον, πικροθάλασσα (Dist. Am. 408),—κακόγεννα, κακοθάνατος (οὐσιαστ.), κακοπανδρία,—ἡ καλημέρα, καλομάνα, καλοπανδρία, τὸ καλοχέρι,—παλαιάνθρωπος, παλαιοφόρεμα κτλ. Ἁ β ρ ο δ ί α ι τ α ἀπαντᾷ παρ' Αἰλιανῷ, σ φ ι χ τ α γ κ ά λ ι α σ μ α πολλάκις εἰς ἐρωτικὰ τραγούδια, τὰ μ ι κ ρ ό π α ι δ α εἰς παραμύθιόν τι (Νεοελλ. Ἀνάλ I, 26). Ἐρωμένος τις ὀργιζόμενος, διότι ὁ ἀλέκτωρ διὰ τῆς φωνῆς του ἀποσπᾷ αὐτὸν ἐκ τῆς ἀγκάλης τῆς ἐρωμένης του, τὸν λέγει β ρ α χ ν ο κ ό κ ο ρ ε (Dist. Am. 1068)· ἄλλος νέος παραπονεῖται διὰ τὴν π ο λ υ τ υ ρ α ν ν ί α ν, τὴν ὁποίαν ὑποφέρει ματαίως (Dist. Am. 991) Προσθέτω ἀ κ ρ ο δ ά κ τ υ λ ο ς, ἀ κ ρ ό λ ο φ ο ς (=ἡ κορυφὴ τοῦ λόφου), μ ο ν ό π ο ρ τ α; κ ο υ φ ό β ρ α σ ι ς, ῥ η χ ο π έ ρ α σ μ α κτλ. Μεγάλην ἐλευθερίαν ἔχει ἡ νεοελληνικὴ εἰς τὴν σύνθεσιν τῶν ῥημάτων. Τὸ πρῶτον μέρος εἶναι ἢ ἐπίρρημα ἢ ἐπίθετον ἢ πτῶσις οὐσιαστικοῦ, τὸ δὲ δεύτερον εἶναι τὸ ῥῆμα ἄνευ μεταβολῆς τῆς καταλήξεως. Ῥήματα οἷον π ε τ ρ ο β ο λ ῶ, λ ε ι π ο θ υ μ ῶ δὲν ἀνήκουν εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην, διότι δὲν ἐσχηματίσθησαν ἐξ ἁπλῶν ῥημάτων δηλ. *β ο λ ῶ, *θ υ μ ῶ, ἀλλὰ παράγονται ἐκ τῶν ἐπιθέτων π ε τ ρ ο β ό λ ο ς, λ ε ι π ό θ υ μ ο ς. Γνήσια παραδείγματα εἶναι· ἀγριοβλέπω, ἀγριοθωρῶ, βαρυαναστενάζω, βαρυκούγω, βαθυρριζόνω, γλυκοκιλαδῶ (ι=ε), γλυκοκοιμοῦμαι, γλυκολαλῶ, γλυκομιλῶ, γλυκοτραγουδῶ, γλυκοχαράζει, δικαιοκρίνω, ἐξωμένω, κακογεννῶ, κακοδουλεύω, κακοθέλω, κακομαθαίνω, κακοπαθαίνω, κακο-

πεθαίνω, κακοσυνηθίζω, κακοφαίνομαι, καλοδέχομαι' καλοκτίζω, καλοπερνῶ, καλοπληρόνω, καλοχαιρετῶ, μεγαλοφωνάζω, μικροπανδρεύομαι, ξεροβήχω, ξεροκτίζω, ξεροτρώγω, ὁλοφωνάζω, ὀρθογράφω, πικροδακρυόνω, πολυκαυχοῦμαι, πολυπαινῶ, πολυπίνω, πολυτρώγω, πρασινοφορῶ, πρωτοβλέπω, πρωτογεννῶ, πρωτοπλύνω, σιγαλομιλῶ, συχνοδιαβαίνω, συχνοβλέπω, συχνολέγω, συχνοπερνῶ, συχνοποτίζω, σφιχταγκαλιάζω, χαμογελῶ,—δροσοποτίζω, μοσχομυρίζω, μαχαιροβαρῶ, ποδοπατῶ, ἐλαφοκυνήγῶ (Νεοελλ. 'Αναλ. ΙΙ, 79), ψαροκυνηγῶ, νεροπίνω, οὐρανοφωτίζομαι divinitus inspiror, λαγοκοιμοῦμαι, ξενοδουλεύω. Καὶ αἱ μετοχαὶ μαρμαροκτισμένος (Dist. Am. 894), θαλασσοδαρμένος (Βαλαωρ.), ἐρωτοπληγωμένος, ζαχαροζυμωμένος (Dist. Am. 361), κοκκινοβαμμένος (Dist. Am. 226), χαμηλοζωσμένος (Dist. Am. 254) ἀνήκουν ἐνταῦθα, διότι παράγονται ἀμέσως ἀπὸ τῶν ῥημάτων κτίζω, δέρνω, πληγόνω, ζυμόνω, βάφω, ζόνω, τῶν ὁποίων αἱ μετοχαὶ εἶναι· κτισμένος, δαρμένος, πληγωμένος, ζυμωμένος, βαμμένος, ζωσμένος. Ὅπως ἐκ τοῦ ἐρωτοπληγωμένος π. χ. συμπεραίνω τὸ ῥῆμα ἐρωτοπληγόνω, οὕτως ὑπάρχουν ἐκτὸς τῶν μετοχῶν μοσχομυρισμένος καὶ δακρυοβρεγμένος καὶ οἱ τύποι μοσχομυρίζω καὶ δακρυοβρέχομαι (lacrimis perfundor).

Ὅλα ταῦτα τὰ ῥήματα ἀνήκουν εἰς τὴν τάξιν τῶν ὁριστικῶν συνθέτων, διότι τὸ δεύτερον συνθετικὸν μέρος ὁρίζεται καὶ περιγράφεται διὰ τοῦ πρώτου· γλυκόρριζα : ῥίζα = γλυκοκοιμοῦμαι : κοιμοῦμαι.

Ταῦτα περὶ τῶν παρατακτικῶν καὶ ὁριστικῶν συνθέτων, δηλ. τῶν λεγομένων dvandva καὶ karmad'âraya, δι' ὧν διαφέρει ἡ νεωτέρα τῆς ἀρχαίας γλώσσης. Ἐγκαταλείπων τὸ περὶ συνθέσεως κεφάλαιον διαθέτω τὰς ὑπολοίπους σελίδας ἵνα ἀποδείξω διὰ τῶν ἑξῆς λέξεων τῆς καθομιλουμένης, ὅτι ὁ λαὸς σώζει πολλάκις ἐπὶ αἰῶνας λέξεις καὶ τύπους, οἵτινες δὲν ὑπάρχουν πλέον οὔτε εἰς τὴν ἀρχαιοτάτην γραφομένην γλῶσσαν.

1) Ἡ στάλα = σταγών. Περὶ ταύτης τῆς λέξεως δισχυρίζομαι, ὅτι εἶναι ἀρχαιοτέρα τῶν ᾠδῶν τῆς Σαπφοῦς καὶ τῶν δραμάτων τοῦ Αἰσχύλου. Καὶ πῶς τοῦτο; Ἐὰν ἐρωτήσωμεν μαθητὴν, πόθεν παράγονται τιμάω, δικάζω (μέλλ. δωρ. δικαξῶ) κτλ, θὰ ἀποκριθῇ· ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τιμή, δίκη κτλ. Ἀπαντᾷ δὲ ἤδη εἰς ἀπόσπασμά τι τῆς Σαπφοῦς (ἀρ. 116 τ. ἐκδ. τοῦ Bergk)· ἡμιτύβιον σταλάσσον, παρ' Αἰσχύλῳ, Σοφοκλεῖ, Εὐριπίδῃ σταλαγμὸς καὶ στάλαγμα, τὸ δὲ στάληξ ἐξηγεῖ ὁ Ζωναρᾶς διὰ τοῦ σταλαγμός. Αὗται αἱ λέξεις ὅμως φανερὸν ὅτι παράγονται ἀπὸ τοῦ στάλα, καὶ ἐπειδὴ ἡ παραγομένη λέξις ὑποθέτει ἀρχαιοτέραν πρωτότυπον, διὰ τοῦτο δικαίως λέγω, ὅτι τὸ εἰρημένον οὐσιαστικὸν εἶναι ἀρχαιότατόν.

2) Νύστα. Ὅπως τοῦ σταλάζω προηγεῖται τὸ στάλα, οὕτω τὰ νυστάζω (Ἀριστοφ. Ξενοφ. Πλατ.), νυσταγμός, κ. τ. λ. ἀνάγονται εἰς ἀρχαιότερον νύστα. Καὶ τῷ ὄντι ἔσωσεν ὁ λαὸς τὸ ὄνομα τοῦτο εἰς τὴν φράσιν· νύστα ποῦ ἔχω. Ἀντὶ τῶν τύπων νύστα καὶ νυστάζω ἀπαντῶσι καὶ μύστα καὶ μυστάζω. Τοῦτο θὰ ἠδύνατο νὰ μᾶς φέρῃ εἰς τὴν

ἰδέαν, ὅτι τὸ μυστάζω εἶναι ἀρχαιότερον τοῦ νυστάζω καὶ παράγεται ἀπὸ τοῦ μύω (Ἰλ. 24, 637 «οὐ γάρ πω μύσαν ὄσσε ὑπὸ βλεφάροισι»). Ἀλλὰ τοῦτο δὲν εἶναι ὀρθόν· διότι τὸ μύειν δηλοῖ ἁπλῶς τὸ κλείειν, τὸ δὲ νυστάζω ἐκφράζει ἰδίως τὸ νεύειν, νευστάζειν τῇ κεφαλῇ (Ὀδ. 18, 240). Πρβ. τὸ λατ. nu-to.

3) Γλίνα=τὸ λίπος, π. χ. ἡ γλίνα τοῦ τζακάλι. Τὸ ὄνομα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν αὐτὴν ῥίζαν μετὰ τοῦ γλίνα=κόλλα (Σουίδ. καὶ Ἐτυμ. Μ.), γλοιὰ (Ἡσυχ.), ὁ γλοιὸς (Ἡροδ. III, 112, Ἀριστ. Νεφ. 449), ὀλι-βρὸς (Ἡσυχ. ο=γ). Ἡ ῥίζα εἶναι λοιπὸν γλι καὶ ἡ λέξις γλίνα ἢ γλίνη (Σουίδ.) εἶναι σχηματισμένη καθὼς ἄχνη, τέχνη, κρήνη, πτέρνα κτλ. Ἡ √γλι, αὐξηθεῖσα διὰ τ, φαίνεται εἰς τὸ γλισχρὸς (γλιτ-χρος, ὅπως αἰσχρὸς=αἰδ-χρός. Ἰδὲ Κουρτίου Ἐτυμ. ἀρ. 544). Ἐκ τοῦ αὐξηθέντος στελέχους γλιτ παράγονται καὶ τὰ νεοελλ. γλιστερὸς καὶ γλιστρῶ.

4) Ψίνα. Ἐκτὸς τῆς ῥίζης ψα, ἐξ ἧς ψάω, ψήχω, ὑπάρχει καὶ ὁ τύπος ψι, ἐξ οὗ τὸ ψίω, τὸ ψι-λὸς καὶ τὸ ψίνα. Τὸ μὲν ψιλὸς εἶναι σχηματισμένον κατὰ τὰ δει-λὸς, δῆ-λος, τυφ-λὸς κτλ., τὸ δὲ ψί-να κατὰ τὰ ὑπὸ τὸ ὀν. γλίνα ἀναφερόμενα οὐσιαστικά· ψίνα λέγεται εἰς τὴν Ἤπειρον τὸ χειρομυλισμένον ῥόβι. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ὁ καρπὸς καὶ ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς εἰσὶν ἀρχαιότατοι, διὰ τοῦτο καὶ ἡ λέξις ὡς ἀρχαία δύναται νὰ ὑποτεθῇ.

5) Στάνη, μάνδρα, ἀγέλη. Τὴν λέξιν ταύτην ἀναφέρει ὁ Bernhard Schmidt εἰς τὸ νεωστὶ ἐκδοθὲν βιβλίον· Ὁ Βίος τῶν νεωτέρων Ἑλλήνων (σελ. 42).

θεωρεῖ δὲ αὐτὴν σύμφωνος μετὰ τοῦ Miklosich ὡς σλαβικήν. Ἐγὼ δὲ ἑλληνικωτάτην τὴν νομίζω· στάνη, ἐσχηματισμένον καθὼς κρή-νη (Κουρτ. Ἐτυμ. σ. 136), κλί-νη, ἔχει ὡς ῥίζαν στα. Τοῦτο δὲν ἐπιδέχεται ἀμφιβολίαν, ἐὰν παραβάλωμεν τὸ λατ. sta-bulu-m, τὸ ἀρχ. γερμ. stal (νῦν stall), καὶ τὸ γλώσσημα τοῦ Ἡσυχίου στά-λη· ταμεῖον κτηνῶν. Ὁμοίαν τύχην εἶχεν ἡ λέξις κόκοττος (ἢ κόκοττας), ἣν ὁ B. Schmidt ἀκολουθῶν τὸν Miklosich, ἐπίσης ἐκλαμβάνει ὡς σλαβικήν, χωρὶς νὰ μᾶς εἴπῃ ὅμως τὸν λόγον. Αὕτη ἡ λέξις δὲν εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ τὸ κόττος τοῦ Ἡσυχίου μετ' ἀναδιπλασιασμοῦ τῆς πρώτης συλλαβῆς· ὁμοίως kukumara = κόμαρος καὶ kukunara ἀπὸ τοῦ κῶνος, κωνάριον, περὶ ὧν ἰδὲ Neogr. σ. 50. Ἐκ τοῦ κόττος προέρχεται τὸ θηλυκὸν κόττη (κόττα) καὶ τὸ παρ' Ἡσυχίῳ κοτίκας = ἀλέκτωρ.

6) Ἴλη = τρὺξ εἶναι νεώτερος τύπος ἀντὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου ἰλύς, καθὼς ῥάχη, σκόνη, πήχη ἀπαντῶσιν εἰς τὴν νεωτέραν διάλεκτον ἀντὶ ῥάχις, κόνις, πῆχυς. Ἀλλὰ τοιαῦτα ὀνόματα, Abundantia λεγόμενα, οὐδὲ εἰς τὴν ἀρχαίαν διάλεκτον δὲν εἶναι σπάνια, ὅπως πάτρη καὶ πατρὶς, ποθὴ καὶ πόθος, φωνὴ καὶ φόνος, νάπη καὶ νάπος. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τὸ ἰλὺς, ἀπαντᾷ καὶ εἰλὺς παρ' Ἡσυχίῳ, ὅπως ἀντὶ τοῦ ἴλη = ὅμιλος παρ' Ἡροδότῳ ἀπαντᾷ εἴλη. Τὸ ει τοῦτο δεικνύει, ὅτι ἀμφότεραι αἱ λέξεις κατ' ἀρχὰς εἶχον τὸ F (δίγαμμα). Ὑπάρχουν τρεῖς ῥίζαι Fελ, ὧν ἡ μία περιέχει τὸ εἴλω (ἀλῆναι) καὶ τὰς συγγενεῖς σημασίας (Κουρτ. Ἐτυμ. ἀρ. 656), ἡ δὲ δευτέρα τὸ ἐλύω (εἰλύω Κουρτίου

Ἐτυμ. ἀρ. 527), ἡ δὲ τρίτη τὸ ἕλος καὶ τὰς αὐτῷ συγγενεῖς λέξεις (Κουρτ. Ἐτυμ. ἀρ. 530). Καὶ εἰς τὴν τρίτην ῥίζαν ἀνάγω τὸ ἰλὺς ἢ εἰλὺς, τὸ ἰλύω = μολύνω (ἐνῷ τὸ ἰλύω = περικαλύπτω ἀνήκει εἰς τὴν δευτέραν ῥίζαν). Εἰς τὴν αὐτὴν ῥίζαν ἀνήκει καὶ τὸ βάλτος, περὶ οὗ ἰδὲ Neograeca σελ. 25. Ἐκτὸς δὲ τοῦ ἴλη ἔχει ὁ λαὸς καὶ τὸν τύπον νίλη. Τὸ ἀρκτικὸν τοῦτο ν προστίθεται καὶ εἰς ἄλλας λέξεις, π. χ. νοικοκύρης, νηχὸς (=ἦχος), νίσκα (=ἴσκη· Ἀλεξ. Τραλλ.), νύπνος (= ὕπνος· ἐν Λέσβῳ). Ἐπειδὴ μέρος τῶν λέξεων τούτων ἔχει ῥίζας ἀπὸ F ἀρχιζούσας, οἷον Fελ, Fοικο, ἠδύνατό τις νὰ σχηματίσῃ τὴν ἰδέαν, ὅτι τὸ ν ἀντικαθιστᾷ τὸ F. Ἀλλὰ πρὸς ὑποστήριξιν τῆς γνώμης ταύτης εἶναι τὰ παραδείγματα πολὺ ὀλίγα, καὶ μάλιστα διότι δὲν δυνάμεθα νὰ ἀποδείξωμεν ὅτι τὰ ἄλλα ὀνόματα εἶχον F. Ἐκ τῶν πέντε ἀνωτέρων παραδειγμάτων μόνον τοῦτο προκύπτει, ὅτι ἡ πρόσθεσις τοῦ ν ἀπαντᾷ εἰς λέξεις ἀπὸ τοῦ ι φθόγγου ἀρχιζούσας.

7) Λέρα. Ἡ √λι, ἥτις κρύπτεται εἰς τὸ λί-μνη, μετέβη πρὸ τοῦ ρ εἰς λε. Διὰ προσθέσεως ἑνὸς β προκύπτει τὸ ηὐξημένον στέλεχος λιβ, ἐξ οὗ λιβρὸς = ὑγρὸς, λιβάδιον καὶ λειμών. Τὸ λέρα ὁμοιάζει ὡς πρὸς τὸν σχηματισμὸν πρὸς τὸ αὔρα, ἕδρα, τέφρα, ψώρα, λέπρα. — Ἀπὸ τοῦ λέρα παράγεται τὸ Λέρ-να, καθὼς ἀπὸ τοῦ vespera τὸ vesperna τοῦ Πλαύτου καὶ ἀπὸ τοῦ λαμπτὴρ τὸ λατ. lanterna.

8) Ψίχα (ψίχη) ἀπαντᾷ ἤδη παρὰ Κυρίλλῳ, Ἱερων. 245 καὶ Ἡσυχίῳ ἀντὶ τοῦ ἀρχαιοτέρου ψὶξ, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὴν √ψι. Ἀπὸ τοῦ ψίχα παράγε-

ται ψ ι χ-ά λ α διὰ τῆς προσθέσεως ala, οἷον μασχ-άλη! Ἐκ τοῦ ψιχάλα προέρχεται τὸ ῥῆμα ψιχαλίζειν, ὅπως ἐκ τοῦ ψία τὸ ψιάζειν (παρ' Ἡσυχίῳ). Ἐὰν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν τὰς σημασίας τούτων τῶν ῥημάτων, δυνάμεθα νὰ ἐξάξωμεν, ὅτι τὸ ψία καθὼς καὶ τὸ ψὶξ ἐσήμαινον α) τὴν ψίχαν, β) τὴν ψιχάλαν (ψιὰς παρ' Ὁμήρῳ). Συγκρίνοντες δὲ τὸ ψιχάλα πρὸς τὸ ψίχουλον βλέπομεν, πῶς μεταχειρίζεται ἡ γλῶσσα τοὺς διαφόρους χρωματισμοὺς τῆς αὐτῆς ὑποκορ. καταλήξεως πρὸς διάκρισιν τῆς σημασίας.

9) Τὰ ῥηχά, τὸ ῥηχοπέρασμα, τὸ ῥηχοπήγαδον, ὁ ῥηχότοπος παράγονται ἅπαντα ἐκ τοῦ ἐπιθέτου ῥηχὸς, ὅπερ φαίνεται ὁ Σχαρλάτος Βυζάντιος ὅτι παράγει ἐκ τοῦ ῥαχία καὶ (ἰων.) ῥηχίη. Καὶ ὁ Κοραῆς (II, 317) ἐκφέρει τὴν αὐτὴν γνώμην. Ἀλλὰ ῥαχία=ῥηγμὶν κατὰ τὸν Κούρτιον ἀνήκει εἰς τὸ ῥήγνυμι, στέλεχος Fραγ. Τὸ ῥηχὸς κατ' ἐμὲ εἶναι ἀρχαῖος διαλεκτικὸς τύπος τοῦ βραχύς. Ἡ κατάληξις -ος ἀντὶ τῆς -υς εἶναι εἰς τὴν νῦν γλῶσσαν κοινή· ἐπίσης ἡ ἀλλαγὴ τοῦ α εἰς η δὲν εἶναι σπάνιόν τι εἰς τὴν ἰων. διάλεκτον. Ὅτι δὲ τὸ β πρὸ τοῦ ρ ἐξηφανίσθη, δὲν εἶναι ἄνευ παραδειγμάτων εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν. Τὸ ῥήγνυμι π. χ. ἀνάγεται εἰς στέλεχος Fραγ, καθὼς δεικνύουν τὸ γερμ. brechen καὶ τὸ λατ. frango· τὸ ῥίζα προέρχεται ἐκ στελέχους Fραδ (vard), καθὼς δεικνύει τὸ γερμ. wurz, ὅπερ τὸ F ἔσωσεν. Ὥστε τὸ ῥηχὸς =βραχύς. Ἀλλὰ δικαίως δύναταί τις νὰ εἴπῃ· ἔδειξες μὲν, ὅτι τὸ ῥηχὸς δύναται νὰ ἦναι=βραχὺς, ἀλλὰ δὲν ἀπέδειξες, ὅτι πρέπει νὰ ἦναι οὕτως. Ἡ ἀπόδειξις κεῖται εἰς τὴν ταὐτότητα τῆς σημασίας· τὰ ῥηχὰ

συμφωνεῖ πρὸς τὰ βραχέα τοῦ Ἡροδότου, Θουκυδίδου κτλ. Ἀλλ' οὐ μόνον τὸ βραχὺς εἶναι=ἀβαθής, ἀλλὰ καὶ τὸ λατ. brevis, ὅπερ ἀνήκει εἰς τὸ αὐτὸ στέλεχος (ἰδὲ Κουρτίου Ἐτυμ. σ. 273) ἔχει εἰς τὸ οὐδέτερον γένος πρὸ πάντων ταύτην τὴν σημασίαν· π. χ. brevia et syrtes (Virg. Aen. I, 111), brevia a profundis (Tac. Ann. I, 70). Πρὸς τούτοις τὸ bruzeja τῆς ἀρχ. βουλ. γλώσσης εἶναι καὶ ταὐτόρριζον καὶ ταὐτοσήμαντον· ῥηχὸς λοιπὸν ἀπεδείχθη = βραχύς. Ἠδύνατό τις διὰ τοῦ ῥηχὸς νὰ συνδέσῃ καὶ τὸ ῥηχίη (ῥαχία) μετὰ τοῦ βραχὺς, ἐπειδὴ τὸ ῥηχίη φαίνεται, ὅτι εἶναι παράγωγον ἐκ τοῦ ῥηχὸς, ὅπως κακία ἐκ τοῦ κακὸς κτλ., ἀλλὰ ἐμποδίζει τὸ γλώσσημα τοῦ Ἡσυχίου· βραχεῖαι· τραχεῖς τόποι, διότι τραχεῖς δὲν ἐκφράζει τὸ ἀβαθὲς, ἀλλὰ τὸ ἄνισον, σκληρόν· ὥστε τὸ ῥηχὸς καὶ ῥαχία (ῥηχίη) δὲν ἀνήκουσιν εἰς ἓν καὶ τὸ αὐτὸ στέλεχος, ἀλλὰ τὸ μὲν ῥηχὸς εἶναι =βραχὺς, τὸ δὲ ῥηχίη εἶναι συγγενὲς πρὸς τὸ ῥηγμὶν καὶ ῥήγνυμι.

10) Γλυφὸν λέγεται τὸ νερὸν τοῦ πηγαδίου, τὸ ὁποῖον δὲν εἶναι οὔτε γλυκὺ οὔτε ἁλμυρὸν, τὸ ὑπόγλυκυ ἢ ὑφάλμυρον. Αὕτη ἡ λέξις δὲν εὑρίσκεται εἰς τὸ λεξικὸν τῆς ἀρχαίας γλώσσης, καίτοι ἀνήκει εἰς ταύτην, καθὼς δεικνύει ὁ τύπος της. Τὸ στέλεχος τοῦ γλυφὸς κατ' ἐμὲ εἶναι τὸ αὐτὸ μὲ τὸ τοῦ γλυκὺς, δηλ. γλυκ, ἡ κατάληξις υς ἀνάγεται εἰς ἀρχαῖον vas. Τὸ υ τῆς ἑλληνικῆς ἀντιστοιχεῖ εἰς πλείστας περιστάσεις πρὸς προγενέστερον va. Οὕτως αἱ ὀνομαστικαὶ γόνυ καὶ δόρυ ἀνάγονται εἰς ἀρχαῖα στελέχη γόνϜατ καὶ δόρϜατ, καθὼς δεικνύουν αἱ ἄλλαι πτώσεις. Τὸ τελι-

κὸν τ ἀπερρίφθη, καὶ τὸ να μετέβη εἰς ο υ· τοῦτο τὸ ου ἀναφαίνεται εἰς τοὺς σανσκρ. τύπους jâ'nu καὶ dâru· Οὕτως ἐκ τοῦ γλυκ-Fος ἐγένετο τὸ γλυκύς, προφερομένου τοῦ υ ὡς ου, ὅπερ βλέπομεν ἐκ τοῦ ἀποσπάσματος 17 τῆς Κορίννης (Bergk. σ. 1210)· γλουκού =γλυκύ. — Ἀλλὰ τὸ γλυFκος ἠδύνατο διὰ χειλισμοῦ (labialismus) νὰ μεταβῇ εἰς γλυπFος, ἐξ οὗ ἔπειτα προῆλθε γλυφός. Πρὸς διασάφησιν τῆς ἰδέας μου ἀναφέρω τὴν λέξιν ὄφις (παρ' Ὁμήρῳ καὶ Ἱππώνακτι —◡). Ὅτι τὸ ὄνομα τοῦτο ἀνήκει εἰς τὴν √οκ (λατ. oc-ulus, σανσκριτ. ak-shi, γερμ. aug-e), δεικνύει ἡ λέξις δράκων ἀπὸ τοῦ δέρκομαι. Ἐκ τοῦ οκ-Fις γίγνεται λοιπὸν διὰ χειλισμοῦ ὀπFις, ἔπειτα ὄπφις καὶ ἐκ τούτου ὄφις. Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον μεταβαίνει τὸ σοπFος (sap-iens) εἰς σοφὸς, καὶ τὸ γλυκFος εἰς γλυφός. Τὴν δὲ τυπικὴν διαφορὰν μεταξὺ γλυκὺς καὶ γλυφὸς μετεχειρίσθη ἡ γλῶσσα πάλιν πρὸς διάκρισιν τῆς σημασίας.

Ἐν τῇ 41ῃ σημειώσει τοῦ γλωσσ. λεσβίου ὑπεσχέθην ὅτι εἰς τὸν ἐπίλογον θὰ πραγματευθῶ καὶ περὶ τῆς √κυ. Ἑκάστη γλῶσσα ἀναλύεται εἰς ῥίζας. Ἅπασαι αἱ ῥίζαι εἶναι μονοσύλλαβοι καὶ διαιροῦνται εἰς πρωτοπλάστους, δευτεροπλάστους καὶ τριτοπλάστους. Ἡ √κυ π. χ. εἶναι πρωτόπλαστος, κυλ καὶ κυπ δευτερόπλαστοι. Δυνάμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι τὸ τελευταῖον σύμφωνον τῶν δευτεροπλάστων ῥιζῶν πάσχει μεταβολάς τινας. Ἡ ῥίζα μὲν φυλάττει τὴν γενικήν της σημασίαν καὶ αὕτη διὰ τῆς ἀλλαγῆς τοῦ τελικοῦ συμφώνου τροποποιεῖται μόνον ὀλίγον. Εἰς ὅλας τὰς ἐπιστήμας εἶναι δυσκολώτατον καὶ πολλάκις ἀδύνατον νὰ λύσῃ τις τὰ

τελευταῖα ζητήματα· οὕτω φαίνεται κατὰ πρώτην ὄψιν ὅτι εἶναι μάταιος κόπος, νὰ ἐρευνήσῃ τις, διὰ τί π. χ. τὸ ἐκύησα σημαίνει concepi, διὰ τί ἡ κατάληξις -σα εἶναι σημεῖον τοῦ ἀορίστου καὶ ἡ αὔξησις ἐ- τοῦ παρελθόντος κτλ. Καὶ ὅμως ἡ μέθοδος τῆς συγκριτικῆς γλωσσολογίας, ἥτις ἀναλύει τὰς λέξεις ὡς ἡ χημικὴ τὰς ὕλας, κατώρθωσε νὰ ἀπαντήσῃ εἰς τὰς ἐρωτήσεις ταύτας.

Ἂς ἐξετάσωμεν λοιπὸν τὴν √κυ καὶ τὰς διακλαδώσεις αὐτῆς, διὰ νὰ ἀναγνωρίσωμεν τὴν θαυμασίαν δύναμιν τῆς γλώσσης, ἥτις ἐξ ὀλίγων ἁπλῶν στοιχείων ἠδυνήθη νὰ ἀναπτύξῃ τοσαύτην ποικιλίαν λέξεων, ἥτις μόλις ὑπερβαίνεται, καθὼς λέγει ὁ Max Müller, ὑπὸ τῆς ἀπεριορίστου ποικιλίας τῆς φύσεως αὐτῆς.

Ἐκ τῆς √κυ προέρχονται εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν τὰ ὀνόμ. κύαρ, κύπη, κύμβη, κύτος, κύτταρος, κοτύλη, ἅπαντα τὸ κοῖλον ἐν γένει δηλοῦντα. Κοῖλα ἰδίως εἶναι τὸ ποτήριον, τὸ ἀγγεῖον, τὸ πλοῖον, ἡ κεφαλή, τὸ αὐτίον, ἡ κοιλία, ὁ οὐρανὸς, τὸ κῦμα, τὸ σπήλαιον κτλ. Ὥστε ἐκ τῆς γενικῆς ταύτης σημασίας προκύπτουν τὰ ὀνόματα κύαθος, κύββα, κύμβη, κύλη, κύπελλον — κότυλος — κύπη, κοτύλη — ἡ κύβη — ἡ κυβέλη, τὰ κύλα — κοιλία, κυέω, κύος — ὁ κύτταρος — κῦμα — τὰ κύβελα — καυλὸς καὶ περίπου 200 παράγωγα.

Ἐπίσης πολλὰ ὀνόματα τῆς νεωτέρας γλώσσης ἀνάγονται εἰς τὴν √κυ· τὰ οὐσιαστ. κουτὶ (κυτὶς σχολ. Ἀρ. Βατρ. 665), κούτρα καὶ κούτελον=μέτωπον, κουτάλι, κουκοῦμι καὶ κοκουμάρι ἀνέφερον ἤδη Neogr. σ. 62 καὶ 50. Προσέθεσα εἰς τὰς σημειώσεις τοῦ γλωσσ. λεσβ. (σημ. 41, 42, 44) καυκίον, καύ-

καλον, κωκάς, κουλέθρα. Ὥστε ὑπολείπονται ἀκόμη αἱ λέξεις κούτικας (ἢ κούτρικας), κουτουλῶ, κουτάλα (=κοτύλη, ἁψὶς τῶν πλοίων, ἰδὲ σελ. 437· «κύτος τῆς νεώς» Πολυδ. 16, 3, 4) καὶ κουτός. Ἐκ τοῦ νεωτέρου κούτικας, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὸ ὄπισθεν μέρος τῆς κεφαλῆς, τὸν αὐχένα, συμπεραίνω ἀρχαιότερον κύτιξ. Τὸ δὲ κουτὸς εἶχε κατ' ἀρχὰς τὴν σημασίαν τοῦ κοῖλος καὶ τοῦ νεωτέρου κούφιος. Ἐκ τῆς σημασίας κοῖλος προέκυψεν εὐκόλως ἡ τοῦ κενός, μάταιος. Καὶ οἱ Γερμανοὶ μεταχειρίζονται τὸ hol καὶ οἱ Λατῖνοι τὸ vanus μεταφορικῶς ἐπὶ ματαίου καὶ ἀνοήτου ἀνθρώπου, ὥστε τὸ γερμ. holkopf «κούφιο κεφάλι» ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὸ ingenium vanum τῶν Λατίνων.

Ἐπὶ τέλους ἀνακοινῶ, ὅτι ἀσχολοῦμαι περὶ τὴν ἐκ πάντων τῶν ὁπουδήποτε δημοσιευμένων γλωσσαρίων τῆς καθομιλουμένης σύνταξιν γενικοῦ γλωσσαρίου στηριζομένου ἐπὶ τῶν βάσεων τῆς συγκριτικῆς φιλολογίας καὶ μέλλοντος νὰ καταλάβῃ περὶ τὰ εἴκοσι τυπογραφικὰ φύλλα. Παρακαλῶ πρὸς τούτοις πάντας τοὺς ἔχοντας ὕλην πρόχειρον νά μοι στείλουν ταύτην καὶ ὑπόσχομαι, ὅτι εἰς τὸν πρόλογον εὐσυνειδήτως θὰ ἀναφέρω τὰ ὀνόματα αὐτῶν. Τὸ γλωσσάριον θὰ συνταχθῇ κατὰ μίμησιν τοῦ Ἡσυχίου, ὅπως βλέπουν οἱ ἀναγνῶσται ἐκ τοῦ ἑπομένου σχήματος.

| Λέξις | Σημασία | Τόπος | Ἐτυμολ. | Σημειώσεις |
|---|---|---|---|---|
| *ἐβίδιαξε* | ἐστάθη ἡ βροχὴ | Νάξος | *εὐδιάω* | Μόνον εὔχρ. εἰς τὸν ἀόρ. τῆς ὁριστ. καὶ ὑποτακτ. «Κάθισε νὰ βιδιάξῃ καὶ ἔπειτα πηγαίνεις.» |

Κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον παρακαλῶ νά μοι σταλῇ ἡ ὕλη.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 9 Αὐγούστου 1872.

Dr. MICHAEL DEFFNER.

# ΑΝΤΑΠΟΚΡΙΣΙΣ.

---

Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ πέμπτου φυλλαδίου κατ' Ὀκτώβριον τοῦ 1871 ἔστειλαν ὕλην πρὸς δημοσίευσιν εἰς τὸ γραφεῖον τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Ἀναλέκτων οἱ ἑπόμενοι·

*Ἐκ τῶν τακτικῶν μελῶν τοῦ Συλλόγου.*

*Μ. Δέφνερ*, παρατηρήσεις ἐπὶ τῆς νεοελληνικῆς γλώσσης.
*Ἰ. Κρασσᾶς*, 151 δημώδεις παροιμίας.
*Ἀ. Ὀλύμπιος*, 515 δημώδεις παροιμίας.
*Ν. Γ. Πολίτης*, ἐκτενῆ σημείωσιν περὶ μαγείας — ἑτέραν περὶ χελιδονίσματος — ἑτέραν περὶ περπερούνας — ἑτέραν περὶ τῶν κατὰ τὴν γέννησιν ἐθίμων.

*Ἐκ τῶν ἔξωθεν τοῦ Συλλόγου λογίων.*

*Ν. Δαρμάρος*, 4 δημοτικὰ ᾄσματα — 2 αἰνίγματα.
*Ἰω. Δεκιγάλλας* (ἐκ Θήρας), 4 ἀντίγραφα ἐγγράφων Νάξου τοῦ ιζ'. καὶ ιη'. αἰῶνος. — 4 ἀντίγραφα ἐγγράφων ῥωσσοϊταλικῶν, ὧν 1 μὲν τοῦ 1645, 3 δὲ τοῦ 1772.
*Π. Ζερλέντου* (ἐκ Λονδίνου), 55 δημοτικὰς λέξεις μεθ' ἑρμηνείας.
*Θ. Μῆρτσος* (ἐξ Αἴνου), 16 παροιμίας — 10 σημειώματα προλήψεων — 2 σημειώματα ἐθίμων.
*Χ. Μυστακίδης* (ἐκ Βάρνης), 1 μῦθον — 24 δημοτικὰ ᾄσματα — 30 αἰνίγματα — 4 παροιμίας.
*Ἀ. Χούμης*, 50 δημώδεις παροιμίας.

*Ὁ Γραμματεὺς*
Σ. Π. ΛΑΜΠΡΟΣ.

# ΕΙΔΗΣΕΙΣ.

Α'.) Τὸ ἐν τῷ παρόντι φυλλαδίῳ δημοσιευθὲν Λέσβιον Γλωσσάριον ἐπέμφθη τῇ Ἐπιτροπῇ ὑπὸ τοῦ κ. Νικολάου Δραγούμη ἐκ τῆς ὕλης ἥτις εἶχε σταλῆ αὐτῷ πρὸς δημοσίευσιν ἐν τῇ Πανδώρᾳ. Ἀπὸ τῶν λέξεων τούτου τοῦ γλωσσαρίου ἀφωρμήθη ἐκ τῶν μελῶν τῆς Ἐπιτροπῆς ὁ κ. Μ. Deffner εἰς τὰς ἐν σημειώσεσι γλωσσολογικὰς παρατηρήσεις καὶ τὸν γενικὸν ἐν τέλει ἐπίλογον.

Β'.) Κατ' ἀπόφασιν τῆς ἐπιτροπῆς, ἰδούσης τὴν ὑπάρχουσαν δυσχέρειαν περὶ τὴν εὕρεσιν καὶ ἔκδοσιν ἀδημοσιεύτων χειρογράφων ἱστορικῆς ἀξίας, κατηργήθη τὸ β'. μέρος ἐν τῷ τόμῳ, ὅστις ἐν τῷ ἑξῆς θὰ σύγκειται ἐξ ὀκτὼ φυλλαδίων, ὧν τὰ μὲν ἑπτὰ θέλουσι περιέχει τὴν γνωστὴν ἤδη ἐκ τῆς τυπωθείσης σειρᾶς ὕλην, τὸ δὲ ὄγδοον ἀνέκδοτον ἑκάστοτε χειρόγραφον ἤ τι τοιοῦτον. Ὅθεν τὸ παρὸν φυλλάδιον εἶνε τὸ τελευταῖον τοῦ Α'. τόμου. Ὡς πρὸς δὲ τὸ ἤδη ἐκδοθὲν Χρονικὸν Δρυοπίδος ὡς φυλλάδιον ά. μέρους β'., τοῦτο θέλει συμπεριληφθῆ κατὰ τὴν στοίχωσιν ὑπὸ τοῦ βιβλιοδέτου ἐν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἀπαρτίζουσι τὸν ά. τόμον.

Γ'.) Τὰ φυλλάδια τοῦ ά. τόμου τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων ἐπεξειργάσθησαν ἰδίᾳ τὰ μέλη τῆς ἐπιτροπῆς ὡς ἑξῆς·

Φυλλάδιον Α'. — Ν. Γ. Πολίτης καὶ Σ. Π. Λάμπρος.

Φυλλάδιον Β'. — Ν. Γ. Πολίτης, Π. Φέρμπος καὶ Σ. Π. Λάμπρος.

Φυλλάδιον Γ'. — Ν. Γ. Πολίτης, Σ. Π. Λάμπρος, Π. Φέρμπος καὶ Ἰω. Καμπούρογλους.

Φυλλάδιον Δ'. — Σ. Π. Λάμπρος καὶ Π. Φέρμπος.

Φυλλάδιον Ε'. — Σ. Π. Λάμπρος, Ν. Γ. Πολίτης καὶ Π. Φέρμπος.

Φυλλάδιον ς'. — Ν. Γ. Πολίτης.

Φυλλάδιον Ζ'. — Μ. Deffner.

Χρονικὸν Δρυοπίδος Ν. Γ. Πολίτης.

Ὁ δ' ἐν τέλει τοῦ παρόντος φυλλαδίου ἀναλυτικὸς ἀλφαβητικὸς πίναξ τῶν περιεχομένων τοῦ ὅλου τόμου συνετάχθη ὑπὸ Ν. Γ. Πολίτου.

Δ'.) Γενομένων κατὰ τὰ τέλη τοῦ παρελθόντος Μαΐου τῶν ἀρχαιρεσιῶν τοῦ Συλλόγου, ὡς μέλη τῆς ἐπιτροπῆς τῶν Νεοελληνικῶν Ἀναλέκτων ἀπὸ τοῦ προσεχοῦς Σεπτεμβρίου καθ' ὅλον τὸ ὄγδοον ἔτος τοῦ Συλλόγου ἐξελέχθησαν οἱ αὐτοὶ καὶ τέως, δῆλα δὴ οἱ κκ. Π. Ι. Φέρμπος, Μ. Deffner, Ν. Γ. Πολίτης, Μ. Π. Λάμπρος, Δ. Κορομηλᾶς, Ἰω. Καμπούρογλους καὶ Σ. Π. Λάμπρος.

Ε'.) Τοῦ μέχρι τοῦδε γραμματέως καὶ ταμίου τῆς ἐπιτροπῆς κ. Σπυρίδωνος Λάμπρου ἀπερχομένου εἰς Γερμανίαν πρὸς ἀποπεράτωσιν τῶν φιλολογικῶν του σπουδῶν τὰ μὲν χρέη γραμματέως ἀνεδέχθη ἐκ τῶν μελῶν τῆς ἐπιτροπῆς ὁ κ. Μ. Deffner, τὰ δὲ χρέη ταμίου ὁ κ. Δ. Α. Κορομηλᾶς.

ς'.) Ἀπό τινων μηνῶν πλὴν ἄλλων βιβλιοκρισιῶν ἀλλαχόθι ἐδημοσιεύθησαν καὶ αἱ ἑξῆς ἐν τοῖς ἑπομένοις γερμανικοῖς φύλλοις· ἐν τῷ τῆς Λειψίας Litterarisches Centra blatt (1871 σελ. 432), ἐν τῷ Göttinger Gelehrte Anzeigen (1872, σελ. 469—478) ὑπὸ Ellissen, ἐν τοῖς τῆς Ἑϊδελβέργης Jahrbücher für Litteratur (1871, σελ. 631—634) ὑπὸ Liebrecht, καὶ εἴ τις ἄλλη.

# ΠΙΝΑΞ

## ΤΩΝ ΟΝΟΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ.

Β.

## Ν.



## Ξ.



## Ο.



## Π.

Ν. Γ. ΠΟΛΙΤΗΣ.

ΑΘΗΝΗΣΙ, ΤΥΠΟΙΣ ΑΝΔΡΕΟΥ ΚΟΡΟΜΗΛΑ.

# ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ

ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑ

ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ.

---

ΤΟΜΟΣ Α΄. — ΜΕΡΟΣ Β΄.

---


ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ,

ΕΝ ΤΩ ΓΡΑΦΕΙΩ ΤΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ.

[38, ὁδὸς Ῥόμβης, 38.]

—

1871.

# ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΑ ΑΝΑΛΕΚΤΑ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΑ

ΥΠΟ

ΤΟΥ ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΥ ΣΥΛΛΟΓΟΥ ΠΑΡΝΑΣΣΟΥ,

ΕΠΙΣΤΑΣΙΑι ΕΠΤΑΜΕΛΟΥΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ

ΤΟΜΟΣ Α΄.

ΜΕΡΟΣ Β΄. ΑΠΡΙΛΙΟΣ 1871. ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Α΄.

## ΠΡΟΛΟΓΟΣ.

Ἡ τῆς ἀρχαίας Ἠπείρου ἱστορία ἐν πολλοῖς μένει λίαν σκοτεινή· ἐπειδὴ ἀρκετὰ ἀρχαίων συγγράμματα, πολυτίμους ἴσως πληροφορίας περὶ αὐτῆς διασώζοντα, ἀπωλέσθησαν, μόλις περισωθεισῶν μέχρις ἡμῶν τῶν ἐπιγραφῶν αὐτῶν ἢ τῶν ὀνομάτων τῶν συγγραφέων· ἐν δὲ τοιαύτῃ σπάνει ἱστορικῶν μνημείων λυσιτελεστάτη ἀναμφιρρήστως ἀποβαίνει ἡ συναγωγὴ καὶ διάσωσις παντὸς ὅ τι ὁπωσοῦν πρὸς διαφώτισιν τῆς ἠπειρωτικῆς ἱστορίας συντείνει.

Ὑπὸ τοιούτων ἐμφορούμενος σκέψεων, πολλάκις διέτρεξα, ἐρευνῶν τὰς διαφόρους πόλεις καὶ μονὰς τῆς Ἠπείρου, καὶ συλλέγων ὅσω

μοι ἐφικτὸν ἦν πᾶσαν πληροφορίαν καὶ πᾶν ἱστορικὸν μνημεῖον, ἐλάχιστον οὕτω φόρον πρὸς τὴν πατρῴαν γῆν τελῶν. Ἐκτὸς δέ τινων ἄλλων χειρογράφων, εὗρον καὶ τὸ νῦν ἐκδιδόμενον *Χρονικὸν Δρυοπίδος*, οὗ ηὐτύχησα νὰ ἀποκτήσω τέσσαρα ἀντίγραφα. *

Τὸ χειρόγραφον τοῦτο καί τοι παραμορφοῦν καὶ συγκεχυμένως ἀφηγούμενον τὰ κατὰ τὴν ἀρχαίαν τῆς Ἠπείρου, καὶ μάλιστα τῆς Δρυϊνοπόλεως ἱστορίαν, παρέχει οὐχ ἧττον πολλὰς ἀξίας λόγου πληροφορίας περὶ τῆς κατὰ τὴν βυζαντινὴν ἐποχὴν ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως αὐτῆς, καὶ τὰ ὀνόματα πολλῶν ἀρχαίων περὶ Ἠπείρου γραψάντων συγγραφέων διασώζει. Ἡ γλῶσσα αὐτοῦ δεικνύει ὅτι ἡ ἐποχὴ καθ' ἣν ἐγράφη δὲν εἶναι ἀρχαιοτέρα τῆς ις'. ἑκατονταετηρίδος, οὐδὲν κωλύει ὅμως νὰ ὑποθέσωμεν ὅτι εἶναι ἐπιτομὴ ἢ παράφρασις εὐμεθοδεστέρας τινὸς ἱστορίας ὀλίγους αἰῶνας πρότερον συντεθείσης.

Ὅπως ποτ' ἂν ᾖ ἐκδίδομεν ἤδη τὸ χειρόγραφον τοῦτο τοσούτῳ μᾶλλον καθ' ὅσον ἐξ ἀτελοῦς ἀντιγράφου κολοβὸν καὶ ἐλλιπὲς ἐξε-

* Τὸ ἓν εὗρον ἐν τῇ Βιβλιοθήκῃ τοῦ πάππου μου Ζήσου ἱερέως, περὶ οὗ ποιοῦμεν λόγον ἐν ταῖς εἰς τὸ Χρονικὸν σημειώσεσι· τὸ δεύτερον ἔν τινι οἰκίᾳ τῆς ἰδιαιτέρας πατρίδος μου Δοβριανῆς ἐν Δελβίνῳ· τὸ τρίτον ἐν τῇ μονῇ Ὑψηλῆς Πέτρας τοῦ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ ἄρδην καταστραφέντος Γαρδικίου, πλησίον τοῦ Ἀργυροκάστρου· τὸ δὲ τέταρτον παρὰ τῇ ἐκκλησίᾳ Λαμπόβου χωρίον νῦν τῆς ἐπαρχίας Ἀργυροκάστρου· τὸ τελευταῖον τοῦτο χειρόγραφον φέρει ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ: «Περὶ τῆς βασιλείας Ἰουστινιανοῦ καὶ περὶ τοῦ περιφήμου Κωνσταντίνου, ὁποῦ ἤφερε τὸ χρυσόβουλλον καὶ αὐτὸν τὸν θησαυρὸν καὶ ἐτυπώθη ὑπ' ἐμοῦ τοῦ ἐλαχίστου Κυρίκου διὰ ἐνθύμησιν μὲ τὸ νὰ ἀφιερώθηκε μέσα εἰς τὸν μπάγκον διὰ νὰ εὑρεθῇ διὰ βεβαιότητα ὅσων τὸ ζητήσουν. Κύρικος Λαπόβου». καὶ ὀλίγον κατωτέρω: «Τὸ παρὸν βιβλίον Δρυϊνουπόλεως ὑπάρχει τῆς ἐκκλησίας Λαπόβου τῆς Θεοτόκου. — Ἐνετίησιν — ͵αωνδ'.» — Καὶ περὶ μὲν τοῦ ἀναφερομένου θησαυροῦ ἐννοητέον ἴσως τὸ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἰουστινιανοῦ δωρηθὲν τεμάχιον τ ι μ ί ο υ ξ ύ λ ο υ σωζόμενον μέχρι τοῦδε· περὶ δὲ τῆς ὑπεμφαινομένης ἐκ τῆς ἐπιγραφῆς τυπώσεως τοῦ χειρογράφου ἐν Ἐνετίᾳ, ἐπειδὴ τοιοῦτον βιβλίον δὲν σώζεται, οὐδὲ ἡ ἐπιγραφὴ αὐτοῦ εὑρίσκεται τῇ Νεοελληνικῇ Φιλολογίᾳ τοῦ Παπαδοπούλου Βρετοῦ καὶ τοῦ Κ. Σάθα, δύναταί τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ προμετωπὶς ἐγράφη κατὰ μίμησιν τῶν ἐντύπων βιβλίων. — Τὰ χειρόγραφα ταῦτα δὲν ἔλειπον νὰ παραβάλλω πρὸς ἄλληλα, σημειῶν ἑκάστοτε ἄν που ἀξία λόγου παραλλαγὴ μεταξὺ αὐτῶν ὑπῆρχε.

δοθῃ, πρῶτον μὲν ὑπὸ τοῦ Γάλλου περιηγητοῦ Pouqueville, * καὶ εἶτα ὑπὸ τοῦ Imm. Bekker, ** κατανοησαντων τὴν ἀξίαν τοῦ ἱστορικοῦ τούτου μνημείου.

Πρὸς συμπλήρωσιν τοῦ ἔργου προσεθέσαμεν τὰς περὶ τοῦ χειρογράφου τούτου παρατηρήσεις τοῦ Πουκδὶλλ, ἅς τινας καὶ ὁ Bekker μετέφρασε, καὶ ἐν τέλει σχεδίασμα γεωγραφικῆς περιγραφῆς τῆς Ἠπείρου, ἐξ ἐπιτοπίων παρατηρήσεων καὶ ἐρευνῶν συμπηχθέν.

ΑΘ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ.

ΣΗΜ. — «Observations sur la Chronique d'Argyro-Castron. — Le fragment historique qu'on vient de lire, me fut donné, en 1806, par l'évêque de Drynopolis, pendant le séjour que je fis à Argyro-Castron. Le manuscrit, consistant en vingt pages d'écriture, petit in 4°, n'avait ni commencement, ni fin, et malgré ces lacunes il me parut intéressant pour ce qui concerne les affaires de l'Épire à des époques, où toutes les traditions nous manquent sur cette contrée, qu'on regarda toujours comme à moitié barbare···· L'auteur que j'ai traduit nous permet de coujecturer,d'après son style, qu'il écrivait vers le commencement du XVII$^{e}$ siècle, et que son ouvrage est une version en grec vulgaire, de manuscrits anciens qui nous sont inconnus, et de traditions qu'on trouve parmi les B a r d i, ou montagnards de la Haute Albanie, ou comme chez les paysans de l'Ecosse, l'histoire des temps héroïques s'est conservée dans des chants nationaux. Le chroniqueur, absolument étranger à la critique, n'a cherché que ce qui plaisait à son imagination, et en entassant les anachronismes sur les fables les plus puériles, il a sacrifié l'ordre chronologique à son goût bizarre pour le merveilleux.····
Il est (le fragment de la chronique) du nombre de ceux qui se trouvent conservés en assez grande quantité dans les couvents, où leur étude fournirait des renseignements pour l'histoire de la Grèce. C'est un type des Byzantins modernes qui porte, ainsi que tous

* P o u q e v i l l e, Voyage dans la Grèce. t. V. p. 318—355 μετὰ γαλλικῆς μεταφράσεως.

** Corpus Scriptorum hist. Byzantinæ. Historia Constantinopolos. Epirotica. MDCCCXLIX. p. 263—279 μετὰ λατινικῆς μεταφράσεως.

leurs ouvrages, l'empreinte de la décadence du goût prêt à se réveiller chez un peuple aussi respectable pour sa constance à supporter l'infortune, que recommandable par son antique illustration.» (Pouqueville, Voyage dans la Grèce. 1821. t. V, p. 356—360).

— « Τὸ χρονικὸν τοῦτο συντεταγμένον, φαίνεται, κατ' ἀρχὰς παρ' ἀνδρὸς λογίου, παρεφθάρη ἀκολούθως ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ νῦν ἐν πολλοῖς ἀκατάληπτον ἀποβαίνει· ἐν αὐτῷ ἀπαντῶνται ὀνόματα ἱστορικῶν πάντη ἄγνωστα καὶ γεγονότα περίεργα, αὐτοῦ μόνον περισωθέντα. (Ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει Ἑλλην. Φιλολογικὸς Σύλλογος, σύγγραμμα περιοδικόν. 1867. Ἔτος Γ'. σ. 23).

# ΧΡΟΝΙΚΟΝ ΔΡΥΟΠΙΔΟΣ

Εἰς τὸν καιρὸν τοῦ Θησέως, ὅτ' ἔκλεψε τὴν Ἑλένην ὁ Θησεὺς καὶ τὴν ὑπῆγεν εἰς τὴν Ἀφίδναν, ἦτο σύμβουλος αὐτοῦ καὶ ὁ ἀνδρικώτατος Ἄτλας καὶ ὁ Ἴφιτος· καὶ κάμνων τὴν ἀγάπην ὁ Θησεὺς μὲ τοὺς Ἀθηναίους, τὸν Ἴφιτον καὶ Ἄτλαν ἐδίωξαν· οὗτοι δ' ὑπῆγον εἰς τὴν Φωκίδα καὶ ἐκατοικοῦσαν ἐκεῖ παρὰ τῷ Ἱππίᾳ ἐξουσιαστῇ τῶν Δελφῶν. Εὑρισκόμενοι ἐκεῖ καιρὸν ἱκανόν, ἔκραξαν πάλιν οἱ Ἀθηναῖοι τὸν Ἱππίαν, καὶ ἔκαμαν ἀγάπην μετ' αὐτοῦ. Πάλιν δὲ ἐμαχεύθησαν κατ' αὐτοῦ, κατηγοροῦντες ὅτι εἶναι σύμβουλος τοῦ Θησέως· καὶ ὅτι αὐτὸς νὰ ἔστειλε τὸν Ἄτλαν καὶ ὑπῆγε κρυφίως εἰς τὸν Δαμάστριον καὶ παρεκίνησεν αὐτὸν νὰ κινηθῇ κατὰ τῆς Ἑλλάδος πάλιν κατὰ τοὺς Δελφούς. Μαθόντες δ' οἱ Φωκεῖς τὴν τοιαύτην ἐπιβουλὴν τοῦ τε Ἱππία, Ἰφίτου καὶ τοῦ Ἄτλα, καὶ πῶς

στ. 1. — Ἐν ἑτέρῳ χειρογράφῳ Ἱερεμίου ἀπὸ χωρίον Μάγκουλη τῆς Παγωνιανῆς φέρεται ἡ ἀρχὴ τοῦ χρονικοῦ οὕτω· «Στραφέντες οἱ Ἕλληνες ἐκ τοῦ Τρωϊκοῦ πολέμου, εὗρον αἰτίους τῆς ἁρπαγῆς τῆς Ἑλένης τὸν Ἄτλαντα καὶ Τῖτον, τοὺς ὁποίους καὶ ἐδίωξαν τῆς πατρίδος αὐτῶν. Αὐτοὶ λαβόντες ἀνὰ δύο χιλιάδας ἀνθρώπων ἦλθον εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Δρυΐνου ποταμοῦ, καὶ ὁ μὲν Ἄτλας ἔκτισε φρούριον ὀνομάσας αὐτὸ Δρυϊνούπολιν, ἐξ οὗ καὶ οἱ κάτοικοι Δρύοπες· ὁ δὲ Τῖτος ἔκτισε τὴν Τιτούπολιν πρὸς τὸν Βοιωτικὸν ποταμόν». — στ. 2. Διάφορα χειρόγραφα τοῦ χρονικοῦ φέρουσιν: Ἀφειδία. Ἀφοδία. — στ. 5. Φακίδα. χ.

τάχα γνωρίζοντες ἔγραψαν πρὸς τοὺς Ἀθηναίους τὰ πάντα. Καὶ αὐτοὶ ἔκαμαν τὸν λόγον αὐτῶν καὶ ἐθανάτωσαν τὸν Θησέα· ὥστε πλέον εἶχεν ἀποθάνει ὁ Θησεὺς ἐπὶ τῆς νήσου Λυκομήδους ὅπου ἔγραψεν ὁ Μένανδρος πῶς νὰ θανατώσῃ τὸν Θησέα· ὅστις καὶ ἐτελείωσε τὸ ἔργον του.

Ἀφ' οὗ δὲ ἔκαμαν τὸν φόνον τοῦ Θησέως, καὶ ἔμαθαν οἱ ἐναντίοι αὐτοῦ τὸν θάνατόν του, ἔδειχναν εἰς τὸν κόσμον λύπην μεγάλην, καὶ ἔρριψαν ὅλας τὰς κατηγορίας εἴς τε τὸν Ἴφιτον καὶ Ἄτλαν, πῶς καὶ ἐκείνους νὰ θανατώσουν. Ἀλλ' ὁ Ἄτλας μὲ τὸ νὰ εἶχε φίλους πολλούς, τοῦ ἐφανέρωσε τὴν ἀφορμήν καὶ οὕτως ἐγνώρισεν ὅτι δὲν εἶναι νὰ ζῇ εἰς τὰ σύνορα τῆς Ἑλλάδος. Ἀφ' οὗ δὲ ἐσυμβουλεύθη μετὰ τοῦ ἀγαπητοῦ αὐτοῦ Ἰφίτου, ἐσύναξαν τέσσαρας χιλιάδας ἄνδρας, καὶ ἐκίνησαν μὲ τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ παιδία καὶ ἔφυγαν τὴν νύκτα ἀπὸ τὴν Ἑλλάδα καὶ ὑπῆγαν νὰ ὑποταχθοῦν πρὸς τὸν Ἀϊδωνέα εἰς τὴν Ἤπειρον.

Περῶντες δὲ ἀπὸ τὰς Θερμοπύλας ἔκαμαν θυσίαν εἰς τὸν Ἀπόλλωνα. Μαθόντες δὲ οἱ Αἰτωλεῖς ὅτι εἶναι ὁ Ἄτλας καὶ ὁ Ἴφιτος, ἔστειλαν εἰς αὐτοὺς ὅσα ἐχρειάζοντο πρὸς ζωοτροφίαν αὐτῶν, καὶ ἐδίωξαν αὐτούς, ὅμως παρακαλεστικῶς, ἵνα μὴ βλάψουν τοὺς Αἰτωλικοὺς τόπους τίποτε.

Ἐλθόντες δ' εἰς Τρίκκην τῆς Θεσσαλίας, ἔλαβον οἱ τόποι ἐκεῖνοι φόβον μέγαν, νομίζοντες μήπως ἦτον κάμμία ἐπιβουλὴ τῶν Ἀθηναίων κατ' αὐτῶν, ὅτι πολλάκις ἐναντιώθησαν εἰς αὐτούς. Ἀλλ' ὁ Ἄτλας δὲν ἔκρυβε τίποτε, ἀλλ' ἔλεγε τὴν ἀλήθειαν εἰς πάντας· ὅτι ἀπὸ τὰς κακίας
σ. 318. P. τῶν Ἀθηναίων φεύγομεν καὶ ὅτι ἐβαρέθησαν | οἱ θεοὶ τὰς
ς. 263. B. ἐπιβουλὰς αὐτῶν καὶ πονηρίας, καὶ μέλλει νὰ κατακαύ-

σουν τοὺς τόπους ἐκείνους καὶ τοὺς ἀνθρώπους· ἀλλ' ἡμεῖς ῥίχνοντες εἰς τὸ μαντεῖον τοῦ Ἀπόλλωνος, οὕτω μᾶς ἐδίδαξεν: ὅτι νὰ φύγωμεν ἀπὸ ἐκείνην τὴν ὀργὴν, καὶ ἔχομεν βοηθὸν τὸν Πᾶνα θεόν. Καὶ ἀκούσαντες οἱ ἐν Τρίκκῃ παρὰ τοῦ Ἄτλαντος ταῦτα ἐχάρησαν χαρὰν μεγάλην, καὶ ἐφίλευσάν αὐτοὺς φιλοφρόνως.

Περώντων δὲ τὸ Πίνδου ὄρος, ἦλθε λόγος εἰς τὸν Δαμάστριον, ἐξουσιαστὴν τῆς Ἠπείρου, καὶ ἐθαύμαζε πῶς καὶ τί μέλλει νὰ κάμῃ εἰς τόσον πλῆθος. Ἀλλ' ἔδοσεν εἰς αὐτοὺς δρόμον καὶ ἔφυγαν διαβαίνοντες | ἀπὸ το Ζαγό- σ. 264. Β.
ριον· ἔδοσε δὲ εἰς αὐτοὺς καὶ ὁδηγοὺς νὰ τοὺς περάσουν ἐκ τῆς Ζαμβρῆς, [1] καὶ νὰ τοὺς ἐβγάλουν εἰς τοὺς ἐρήμους τόπους καὶ ἀκατοικήτους· καὶ οὕτως, ἐπειδὴ φθάσαντες εἰς τὴν ἔρημον ἐκείνην, [2] δὲν εἶχον μὲ τὶ νὰ τρέφωνται ἔκαμαν τέχνας καὶ ἐμάζωναν τὸ μελίδρυον καὶ ἐτρέφοντο μὲ αὐτὸ χρόνους ξδ'., διότι ἔπιπτε πολὺ ἐκ τῶν δένδρων μελίδρυον, [3] ἐπειδὴ καὶ ἦτον ὁ τόπος ἐκεῖνος καὶ ὁ κάμπος ὅλος γεμάτος ἀπὸ δρύϊα δένδρα· ἐξ αὐτῶν δ' ὠνόμασαν καὶ τὴν πόλιν, τὴν ὁποίαν ἔκτισαν, Δρυϊνόπολιν. [4] | Ὁ δὲ Ἴφιτος ἀποκτίσας τὴν Δρυϊνόπολιν κατέβη σ. 320. Ρ.
κάτω εἰς τὸ στενὸν, τὸ ἀντικρὺ τοῦ Ἀλβανικοῦ μέρους, ἐκεῖ ὅπου διαχωρίζει τοὺς τόπους ὁ Ἀῷος ποταμὸς [5] καὶ ἔκτισε κάστρον καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ Ἰφιτόπολιν. [6]

Οἱ δὲ Μολοσσοὶ, ὡς ἔμαθον ὅτι ἐκατοικίσθη ὁ τόπος ἐκεῖνος ὁ ἔρημος ἀπὸ Ἀθηναϊκὸν γένος, ἔστειλαν πρὸς τὸν Ἀϊδωνέα νὰ δώσῃ εἰς αὐτοὺς βοήθειαν νὰ κάμουν πόλεμον καὶ νὰ διώξουν ἐκείνους ἐκεῖθεν. Ἀλλ' ὁ Ἄτλας ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ τὸν σοφὸν Ἀριστόβουλον ὡς συμβοηθὸν ἀπὸ τὴν Ἀφίδναν ἔστειλεν αὐτὸν πρὸς τὸν Ἀϊδωνέα πρέσβυν τῆς ἀγάπης· καὶ οὗτος ἔστειλεν εἰς τὸν Γαλιρίωνα ἐ-

ξουσιαστὴν τῶν Μολοσσῶν, καὶ ἐτελείωσε τὴν ἀγάπην ἀναμεταξύ των μὲ ὑποσχέσεις, ὥστε ποτὲ νὰ μὴ ἀπειθοῦν, νὰ μὴ κάμουν μάχην καὶ νὰ συγχίζουν ὁ εἷς τὸν ἄλλον· καὶ οὕτως ἐπέρασαν εἰρηνικοὶ καὶ ἀγαπημένοι χρόνους κδ'.

σ. 322. P. σ. 265. B. | Εἰς τοῦτον δὲ τὸν χρόνον ἐδόθ' ἡ φήμη εἰς τὸν Ἄλβαν, ὅστις εἶχε κτίσει τὴν Ἀλβιαύπολιν [7]. καὶ ἔστειλε νὰ ἰδῇ: τί γένος εἶναι ἐκεῖνοι οἱ νεοκατοίκητοι ἄνθρωποι· οὗτοι δὲ τὸν ἀπεκρίθησαν τὴν ἀλήθειαν δι' ὅσα τοὺς συνέβησαν καὶ τοὺς ηὗραν. Καὶ εὐθὺς ἐκίνησε μὲ μερικὸν στράτευμα καὶ ἦλθεν ἀντικρὺ τῆς Ἰφιτοπόλεως· ἐζήτησε δὲ νὰ ἰδῇ τὸν πρῶτον αὐτῶν· καὶ οὕτως ὁ Ἴφιτος εὐθὺς ἔκαμε τρόπον καὶ ἐπέρασε πέρα μὲ μ'. ἄνδρας ἐκλεκτοὺς καὶ ὡραίους. Καθὼς δὲ τοὺς εἶδεν ὁ Ἄλβας ἐθαύμασε τὴν εὐμορφίαν τῶν ἀνδρῶν· συνομιλούντων δὲ εἰς πολλὰ καὶ διηγουμένων αὐτῶν τὰ ἄθλα τῆς πατρίδος των, ἔμεινεν ἐκστατικὸς ὁ Ἄλβας συλλογιζόμενος: τί νὰ κάμῃ· ὅτι ἐφοβεῖτο μὴ πῶς ποτε ἤθελαν πληθυνθῇ καὶ ὑποτάξῃ τοὺς τόπους του. Ἀλλ' ὡς φρόνιμος ὁ Ἴφιτος ἐκατάλαβε τὸν συλλογισμόν του καὶ τῷ ἀπεκρίθη μὲ λόγους εἰρηνικοὺς καὶ πιθανοὺς λέγων πρὸς αὐτόν: ὅτι ποτέ σου, ὦ ἀγαπητέ, μὴ ἔχε τοιοῦτον συλλογισμόν, ὅτι ἡμεῖς εἴμεθα ξένοι καὶ τῆς φιλτάτης ἡμῶν πατρίδος ἐξωρισμένοι καὶ διωγμένοι· παρεκαλέσαμεν δὲ τὸν Πᾶνα θεὸν ἵνα στερεώσῃ ἡμᾶς καὶ καταστήσῃ εἰς τόπον εἰρηνικόν [8]. ὅμως ἀνίσως τις ἤθελε μᾶς ἐγγίξῃ χωρὶς κἀνὲν αἴτιον, τότε βάνομεν τὴν ζωήν μας εἰς θάνατον, ὡς ἐξόριστοι καὶ ἀπηλπισμένοι. Ἀκούσας δὲ ταῦτα ὁ Ἄλβας ἐπίασε τὸν Ἴφιτον καὶ τὸν ἐφίλησε τρὶς λέγων αὐτῷ, καὶ ἐγὼ εἰρήνην θέλω μὲ ἐσᾶς καὶ μάλιστα διὰ τὴν εὐμορφίαν καὶ εὐγλωττίαν σας θέλω ἀκόμη νὰ μοὶ δώσητε τρεῖς κορασίδας τὰς ἐκλεκτοτέρας

καὶ τρεῖς νέους ἐκλεκτοὺς ἐκ τοῦ γένους σας, | καὶ νὰ σ. 266. Β.
σᾶς δώσω καὶ ἐγὼ τρεῖς κορασίδας ἐκλεκτὰς καὶ τρεῖς νέους ἐκ τοῦ γένους μου. | Ἀλλ' ὁ Ἴφιτος ἀκούσας ταῦτα σ. 324. Ρ.
τὰ ζητήματα, ὑπεσχέθη μὲν, ὅμως ἔστειλεν εὐθὺς καὶ ἔκρυψε τὰς ὡραίας κορασίδας καὶ γυναῖκας, καὶ εὔγαλε τὰς κατωτέρας. Καὶ βλέπων ἐκείνας ἀσχήμους ὁ Ἄλβας ἐθαύμαζε λέγων· τί φύσις γεννᾷ τοιούτους ἄνδρας ὡραίους μὲ τόσον ἀσχήμους γυναῖκας. Ἀλλὰ πάλιν ἐστάθη εἰς τὸν λόγον του ὁ Ἴφιτος καὶ τὸν ἔδωσε τρεῖς κορασίδας καὶ τρεῖς νέους ὡραίους ἀπὸ τοὺς ἀνυπάνδρους, ὁποίους ἠθέλησεν ὁ Ἄλβας. Πρὸς τούτοις δὲ ἠρώτησε: τί εἶναι ἡ τροφή των· καὶ ἀπεκρίθησαν: μερόδρυιον καὶ ἄγριον κρέας. Ἐζήτησε δὲ καὶ ἔφαγε καὶ αὐτὸς ἀπὸ τοῦ μεροδρυίου καὶ ἐθαύμασε: πῶς ἔζησαν μὲ αὐτὸ μόνον χωρὶς ψωμί. Ἐλθὼν δὲ εἰς τὸν τόπον του ἔστειλε καὶ αὐτὸς τοὺς τρεῖς νέους καὶ τὰς τρεῖς κορασίδας, ὡς ἐσυμφώνησαν· καὶ ἐξ αὐτῶν μὲν ἡ μία ἦτον ἀνεψιὰ τοῦ Ἄλβα, εὔμορφος καὶ πλουσία, λεγομένη Χωμύλη, τὴν ὁποίαν ἔλαβεν ὡς γυναῖκα ὁ υἱὸς τοῦ Ἰφίτου, Ζωΐλος ὀνόματι· ἔστειλε δ' αὐτοῖς ὁ Ἄλβας καὶ τρία φορτώματα γέννημα, ἓν σιτάρι, τὸ ἄλλο κέγχρι, καὶ τὸ ἄλλο ῥόβι διὰ νὰ σπείρουν εἰς τὸν τόπον των· καὶ οὕτως ἐπολλαπλασιάσθη τὸ γέννημα εἰς τοὺς τόπους αὐτῶν.

| Εἰς τοῦτον δὲ τὸν χρόνον ἔμαθον οἱ Ἀθηναῖοι τὴν σ. 326 Ρ.
εὐτυχίαν τοῦ Ἄτλα, καὶ ἐλυπήθησαν σφόδρα· καὶ μὴ ἔχοντες ἄλλο τι νὰ κάμουν ἔβαλαν διαλαλητὰς εἰς ὅλους τοὺς τόπους αὐτῶν: | ὅτι τὰ ὀνόματα ἐκείνων τοῦ τε Ἄ- σ. 267. Β.
τλα καὶ Ἰφίτου, νὰ μὴ ἀναβαίνωνταί ποτε, οὔτε εἰς κἀνὲν ἱστορικὸν νὰ φαίνωνται, οὔτε νὰ ὀνομάζωνται γεννήματα τῶν Ἀθηνῶν, γράψαντες καὶ κατὰ τοῦ σοφοῦ Ἀριστοβού-

λου εἰς ὅλους τοὺς τόπους: ὅτι εἶναι ψεύστης καὶ μάγος καὶ ἀπατεὼν, καὶ νὰ μὴν ἤθελε βαλθῇ καὶ αὐτοῦ τὸ ὄνομα διὰ κάμμιᾶς λογῆς μνήμην πού ποτε· καὶ διὰ τοῦτο οὔτε ὁ Ταρχανιώτης ἱστορικὸς [9] ἐτόλμησε νὰ βάλῃ εἰς τὰ Ἀπομνημονεύματά του τὰ ὀνόματα τούτων. Ἀλλ' εἷς μαθητὴς τοῦ Σόλωνος, Ἐπικύδης τὸ ὄνομα, ὢν διωγμένος εἰς τοὺς Δελφοὺς, ἔγραψεν ὀλίγας ἐνθυμήσεις περὶ τούτων τῶν ἡρώων ἀνδρῶν. Τὸ δὲ γένος τοῦ μὲν Ἄτλα ἦτον ἐκ τῶν λεγομένων Πεδιαίων, τοῦ δὲ Ἰφίτου ἐκ τῶν Διακρίων.

Εἰς τοῦτον δὲ τὸν καιρὸν ἐσηκώθη ἕνας καὶ ἐθανάτωσε τὸν Ἄτλαν εἰς τὸ ἱπποδρόμιον, ἐν ᾧ ἔτρεχαν· φοβηθεὶς δὲ ὁ Ἴφιτος ἔβαλε τὴν Χωμύλην, καὶ ἔκτισε κάστρον εἰς τὸ ὄνομά της [10], εἰς τόπον πολλὰ εὔμορφον, ἔχοντα γύρωθεν κάμπους, καὶ πλησίον ἐκ μὲν τοῦ ἑνὸς μέρους τὸν
σ 328. Ρ. ποταμὸν Δρυΐτην [11] | ἐκ δὲ τοῦ ἄλλου τὸν ποταμὸν Πιξότην [12], ὥστε νὰ μὴν εἰμποροῦν ποτὲ οἱ Δρυϊνοπολῖται νὰ κάμνουν ἐπανάστασιν κατὰ τῆς Ἰφιτοπόλεως διὰ τὸν φόβον καὶ τὴν μεγαλειότητα τοῦ θείου αὐτῆς Ἄλβα. Ἰδόντες δὲ οἱ Δρυϊνοπολῖται τὸν θάνατον τοῦ Ἄτλα ἐλυπήθησαν σφόδρα καὶ ἔβαλαν εἰς τὸν θρόνον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Στράτωνα· καὶ οὕτως ἐστάθησαν εἰρηνικοὶ καὶ ἀγαπημένοι χρόνους ζ'.

σ. 268. Β. | Τοῦτον δὲ τὸν χρόνον ἐσηκώθησαν οἱ Βελλαρῖται [13] καὶ ἐπατοῦσαν τὸ Χαονικὸν μέρος [14] καὶ βλέπων ὁ Στράτων ὅτι δὲν εἰμπόρει νὰ κάμῃ τίποτε ἄλλέως, ὑπῆγε καὶ ἔκτισεν ἐκεῖ πόλιν μὲ κάστρον καὶ τὸ ὠνόμασε Χαονίαν πόλιν [15], ὅπου ἔβαλεν αζ'. ἄνδρας, ὡς καὶ εἰς τὸ Δέλιον [16], ὅπου εἶχε κτίσει φρούριον ὁ Ἄτλας πλησίον τῆς Ζαμβρῆς, ὡς ὡρῶν διάστημα δύο· ἡ δὲ ἀδελφὴ τοῦ

Στράτωνος, Ἀρίστη ὀνόματι, ἔκτισεν ἕτερον φρούριον
κατὰ τὸ μέρος τοῦ Ἀϊδωνέως, καὶ τὸ ὠνόμασεν Ἀρίστιον
[17] εἰς τὸ ὄνομά της. Ὁ δὲ Στράτων ἔκτισε καὶ ἕτερον
φρούριον πρὸς τὸ κάτωθεν μέρος τῶν Μολοσσῶν κείμενον,
καὶ τὸ ὠνόμασε Γάρδιον [18]. Μετὰ δὲ χρόνον ἕνα ἐση-
κώθησάν τινες Μολοσσοὶ καὶ ἐκούρευσαν τὰ ἀντικρὺ τῆς
Χωμύλης· καὶ ἀπὸ τοῦτο παρακινηθεὶς ὁ Ζωΐλος ἔκτισε
φρούριον μέσα εἰς τὰ στενὰ μεταξὺ | τῶν Μολοσσιακῶν σ. 330. Ρ.
βουνῶν καὶ Χειμάρρας καὶ τὸ ὠνόμασε φρούριον Ζωΐλου [19].

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ἀϊδωνέως ἐξουσίασεν ὁ υἱὸς
αὐτοῦ Γλύκων, ὅστις τὴν μὲν ἀδελφὴν αὐτοῦ, Διοβίλην,
ἔδωσε τὸν υἱὸν τοῦ Ἄτλα, Φιλήμονα τὸ ὄνομα, εἰς γυ-
ναῖκα, καὶ ὄχι δι' ἄλλο, πάρεξ διὰ τὴν ὡραιότητα αὐτοῦ
καὶ νὰ εἰρηνεύουν παντοτεινὰ ὄντες ἀγαπημένοι· ἡ δὲ Διο-
βίλη ἐξωδίασε καὶ κατεσκεύασεν ἔξω τῆς Δρυϊνοπόλεως
τόπον δι' ἀγορὰν καὶ ἐργαστήρια· ἔφερε δὲ καὶ τεχνίτας
νὰ δουλεύωσιν ἀνυφαντικά· ἐκ δὲ τοῦ ὄρους τοῦ πέραν
τοῦ ποταμοῦ ἔφερε μὲ ἔξοδα μεγαλώτατα | νερὸν μέσα σ. 269 Β.
εἰς τὸ κάστρον τῆς Δρυϊνοπόλεως καὶ τὸ ὠνόμασε «Νεώ-
χορον ὕδωρ»· ὁ Στράτων δ' ἔζησε χρόνους λγ'.

Μετὰ δὲ τοῦτον ἐξουσίασεν Ὀλύμπιος, ὁ υἱὸς αὐτοῦ,
ὅστις ἔκτισε φρούριον εἰς τὸ Χασνικὸν μέρος ἐπὶ τοῦ Σω-
χακοῦ ποταμοῦ [20] ἐπάνω δὲ τούτου τοῦ ποταμοῦ πρὸς τὸ
Βαθύπελον [21] εἰς τὸ ὄρος ἔστησεν ἄγαλμα τοῦ θεοῦ Κρό-
νου, καὶ ἕτερον τοῦ Πανός. Ἐξουσιάσας δὲ ὁ Ὀλύμπιος
χρόνους πολλοὺς ἀνέβη εἰς τὸ τέλος αὐτοῦ ἐπάνω εἰς τὸ
Χαονικὸν ὄρος, τὸ καὶ Σωχακὸν [22], καὶ ἔκαμε πανήγυριν
ἡμέρας στ'. καὶ ἔστησεν ἄγαλμα ἐκεῖ εἰς μνήμην αὐτοῦ,
καὶ καταβὰς εἰς τὴν Χαονίαν ἀπέθανεν.

| Ἐξουσίασε δὲ Ἀπολλώνιος, ὁ υἱὸς τοῦ Λευκίδου, σ. 332. Ρ.

ὅςτις βλέπων ὅτι ἔγεινε τόσον πλῆθος ἀνθρώπων εἰς τὸ κάστρον τῆς Δρυϊνοπόλεως ἐβουλήθη νὰ κάμῃ πόλεμον μὲ τοὺς Βελλαρίτας· ἀλλ' ὁ Κρόνος ἐπειδὴ ἦτον ἠγαπημένος μ' αὐτοὺς, δὲν ἄφησεν αὐτὸν, καὶ οὕτως ἐκίνησε κατὰ τοῦ Κόνεως καὶ ἔκαμαν τόσον πόλεμον, ὥστε καὶ ἀπὸ τὸ ἓν μέρος καὶ ἀπὸ τ' ἄλλο μόνον οἱ πρῶτοι ἐγλύτωσαν· ὁ δὲ Κόνις ὕστερον ἔκτισε κάστρον θαυμαστὸν, καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ Κονίαν 23 εἰς τὸ ὄνομά του, καὶ ἔκαμεν ἕνωσιν μὲ τοὺς Ἠπειρώτας· καὶ οὕτω πλέον δὲν ἐπολέμησε κἀνεὶς μ' αὐτόν. Καὶ πάλιν μετὰ μερικὸν καιρὸν ἐκίνησεν ὁ Ἀπολλώνιος κατὰ τῆς Ἀϊδωνίας, καὶ πολεμήσας χρόνους ζ'. ἐγύρισεν ἄπρακτος καὶ ἀπέθανεν.

σ. 270. Β. | Ἔγεινε δ' ἀντ' αὐτοῦ ἐξουσιαστὴς ὁ Μαρδάριος καὶ ἔζησεν εἰρηνικῶς ἕως οὗ ἐκστράτευσεν ὁ Φοινικεὺς κατὰ τῆς Γάρδης καὶ Χωμύλης. Καὶ μετὰ τριῶν ἐτῶν πολέμους ἐφονεύθη ὁ Φοινικεὺς μαχόμενος. Ἦτον δὲ οὗτος ὁ Φοινικεὺς ἀπὸ τῶν Μολοσσῶν· ὁ δὲ υἱὸς αὐτοῦ, Καλλίας, λαβὼν τὸ λείψανον αὐτοῦ ἔφερεν αὐτὸ εἰς τὸν τόπον αὐτοῦ, καὶ ἔχων πλοῦτον πολὺν ἔβαλε καὶ ἔκτισαν εἰς ὄρος μικρὸν, κείμενον εἰς τὸ μέσον τῶν κάμπων τῶν Μολοσσῶν, κάστρον θαυμαστὸν καὶ ὡραῖον, τὸ ὁποῖον ὠνόμασε Φοινίκειαν εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ 24.

σ. 334. Ρ. | Μετὰ δὲ τὸν Ἀπολλώνιον ἐβασίλευσε τῆς τε Δρυϊνοπόλεως καὶ Χαονίας ὁ Περίκλητος, ἀνὴρ θαυμαστὸς καὶ πολὺ εὔγλωττος, ὅςτις ὑπῆγεν εἰς τοὺς Ἄλβας καὶ ἐπῆρε τέσσαρας χιλιάδας ἀνδρῶν ἐκλεκτῶν. Ἔχων δὲ καὶ ἄλλας ἐξ ἰδικῶν του ἐκστράτευσε κατὰ τῶν Κολόνων καὶ κατέσφαξεν αὐτοὺς τόσον, ὥστε τὰς γυναῖκας καὶ τὰ παιδία αὐτῶν μόνον ἄφηκεν, ὅτι ἦσαν ἄνθρωποι κάκιστοι. Μαθόντες δὲ οἱ Χειμάρριοι ὅτι ὁ Περίκλητος ἀφάνισε τοὺς

Κολόνους ἔτρεξαν εἰς τὴν Ἰφιτόπολιν καὶ Χωμύλην καὶ ἔκαμαν πολὺν ἀφανισμὸν καὶ εἰς ἀνθρώπους καὶ εἰς πράγματα. Καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ Περίκλητος καὶ οἱ περὶ αὐτὸν ἔτρεξε κατόπιν αὐτῶν ὡς λέων, καὶ ἐδίωξεν αὐτοὺς ἕως τῆς θαλάσσης κατασφάζων, καὶ, ὡς γράφει ὁ Τλήμων 25, ἐθανάτωσεν ὡς δέκα χιλιάδας. Καὶ οὕτως ἐξουσίασαν καὶ τοὺς τόπους ἐκείνους, ὄχι μόνον αὐτὸς, ἀλλὰ καὶ οἱ μετ' αὐτὸν, ὡς χρόνους ρν΄. καθὼς γράφει ὁ ἱστορικὸς Ἀνθόφιλος καὶ ὁ Κόριος. | Καὶ ἐπέρασαν εἰρηνικὰ καὶ εὐ- σ. 271. Β.
τυχέστατα μὲ τοὺς πλησιάζοντας.

Μετὰ δὲ τοὺς χρόνους τούτους ἐβασίλευσεν ὁ Σέραπος, ὅστις κατάγετο ἐκ τοῦ γένους τοῦ Ἄτλα, ἀλλ' ἦτον ἄνθρωπος ὑπερήφανος καὶ ἀσυλλόγιστος, καὶ ἄνοιξε πόλεμον | μὲ τοὺς Μολοσσοὺς, Ἀϊδωνίους καὶ Ἠπειρώτας· σ. 336. Ρ.
ὅμως ἔχων στρατιώτας ὅλους τοὺς ἐκαταπόνει· οὗτοι δὲ ἔγραψαν εἰς τὴν Ἰλλυρίαν ὅλοι κλαιόμενοι ἐκ τοῦ Σεράπου πρὸς τὸν Ἴουλον, υἱὸν Τεύτας 26, ὅστις ἐκίνησε μετὰ δέκα χιλιάδων ἀνδρῶν ἐκλεκτῶν, καὶ ἦλθεν εἰς Χειμάρραν, καὶ ἔστειλε λόγον πρὸς τοὺς Ἠπειρώτας καὶ Ἀϊδωνίους· καὶ ἐκίνησαν ἐκ τοῦ ἄνωθεν μέρους τῆς Χαονίας, καὶ τὸν ἐπερικύκλωσαν εἰς τὴν μέσην, καὶ ἐπολέμησαν χρόνον ἕνα τόσον, ὥστε ὁ Θέραπος μόνον ἐγλύτωσε καὶ μέρος ὀλίγον τῶν παλαιῶν γενῶν τοῦ Ἰφίτου καὶ Ὀλυμπίου, καὶ ἐκρύβησαν εἰς τὸ Χαονικὸν ὄρος· τὰ δὲ κάστρα καὶ φρούρια κατεγκρέμνησαν· μόνον ἡ Χαονιούπολις ἔμεινεν ἀχάλαστος, ἐπειδὴ καὶ οἱ Χαόνιοι δὲν εἶχον ἀγάπην μὲ τὰ γένη τοῦ Ἄτλα. Καὶ μετ' ὀλίγον καιρὸν ἐμβῆκαν εἰς τοῦτο τὸ κάστρον, ἐξουσιάζοντος τοῦ Δαμίου, τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ὅστις εἰρήνευε μὲ ὅλους τοὺς πλησιάζοντας, Ἀλλ' ἡ Δρυϊνόπολις καὶ ὅλα τὰ ὑπ' αὐτὴν κάστρα ἔμειναν ἀκατοίκητα καὶ

πάντη ἔρημα χρόνους ρπε΄. ὡς γράφει περὶ τοῦ Σεράπου ὁ σοφὸς Κάστωρ ὁ Χαονεὺς καὶ ὁ Μακεδὼν Φόρμειος.

σ. 338. Ρ. σ. 272. Β. | Μετὰ δὲ τοὺς χρόνους τούτους ἦλθον οἱ Χαονῖται εἰς δύναμιν καὶ ἐνθυμούμενοι τὴν πατρίδα αὐτῶν ὑπῆγαν παρακαλεστικῶς πρὸς τοὺς Ἠπειρώτας, Ἀϊδωνίους καὶ Μολοσσοὺς καὶ Φοινικεῖς, διότι ὅλοι οἱ ἐξουσιασταὶ τῶν Μολοσσῶν καὶ Χειμαρραίων εἰς τὴν Φοινίκειαν εὑρίσκοντο, ζητοῦντες νὰ ὑπάγουν νὰ ἀνακαινίσουν τὴν Δρυϊνόπολιν μὲ τὰ ἐπίλοιπα κάστρα της· ἀλλ' αὐτοὶ δὲν τοὺς ἔδωσαν θέλημα, ἀκούοντες τὰ πρότερα σκάνδαλα καὶ ὅσας ἐπιδρομὰς ἐπάθαιναν ἀπὸ τὸ γένος των· ἀλλ' ἔστειλαν αὐτοὺς νὰ ὑποτάσσωνται εἰς τοὺς ἐξουσιαστὰς τῆς Ἰταλίας. Οὕτω λοιπὸν ὑπῆγαν καὶ ὑπετάχθησαν εἰς τὴν ἐξουσίαν τῶν Ῥωμαίων.

Ἦλθε δὲ ὁ Βασιλεὺς, ὁ Μέγας Καῖσαρ, πρὸς τὰ μέρη τῆς Ἀλβιουπόλεως καὶ τοῦ Αὐλῶνος, καὶ ἐπροσκύνησαν αὐτὸν ὅλα ἐκεῖνα τὰ μέρη· ὁμοίως ὑπετάχθησαν καὶ τὰ |
σ. 340. Ρ. Βελλάγραδα 27 μὲ ὅλα τὰ φρούρια αὐτῶν, καὶ ἀπ' ἐκεῖ ἦλθε καὶ ἐπέρασεν εἰς τὴν Ἰφιτόπολιν. Ἐκεῖ ὑπῆγαν οἱ ἐκλεκτοὶ Χαονῖται καὶ τὸν ἐπροσκύνησαν. Καὶ ἰδὼν ἐκεῖνος τὴν εὐμορφίαν τῶν ἀνδρῶν καὶ μεγαλοκορμίαν ἐθαύμασε καὶ εἶχεν αὐτοὺς εἰς τιμήν. Ἔβαλε δὲ καὶ ἐδιάλεξαν ἀπὸ μὲν τὸ γένος τοῦ Ἰφίτου τὸν Σάρωνα, καὶ ἔκαμεν αὐτὸν στρατάρχην, ὅστις ἔκτισε καὶ κάστρον, καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ Γορανούπολιν 28 εἰς τὸ ὄνομα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ Γοράνου ἀντικρὺ τῆς Δρυϊνοπόλεως· ἐκ δὲ τῆς φυλῆς τοῦ Ἄτλα τὸν Λιβατόνιον, ὃν καὶ χιλίαρχον ὠνόμασεν· ἔκτισε δὲ καὶ οὗτος κάστρον ἕτερον καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ
σ. 273. Β. Λιβατόνιον 29, κείμενον | καὶ τοῦτο εἰς τόπον πολλὰ ὡραῖον καὶ εὔκρατον καὶ ὕδατα ἄριστα ἔνδοθεν ἔχοντα. Ὁ

δὲ Καῖσαρ Αὔγουστος βλέπων τὴν θαυμαστὴν ἐκείνην τοποθεσίαν καὶ τὴν ἐρήμωσιν τῆς Δρυϊνοπόλεως ἔβαλεν εὐθὺς καὶ ἀνεκαίνισεν αὐτήν, ὡς τὸ πρότερον, καὶ ἔφερε δέκα χιλιάδας ἀνδρῶν ἐκ τῆς Ἰταλίας καὶ ἐκατοίκησεν αὐτοὺς ἐκεῖ μὲ τὰς γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ παιδία· περιῆλθε δὲ ὁ βασιλεὺς Καῖσαρ εἰς ταῦτα τὰ μέρη χρόνους ε΄. καὶ περιερχομένου, ὑπῆγαν ἐκεῖ καὶ οἱ Ἠπειρῶται, καὶ Ἀϊδώνιοι, καὶ Φοινικεῖς καὶ Χειμάρριοι καὶ ἐπροσκύνησαν αὐτόν· ἔπειτα δ' ἀναχωρῶν πρὸς τὸν τόπον αὐτοῦ ἐπέρασε νὰ ἰδῇ τὴν θαυμαστὴν Φοινίκειαν, καὶ ἐκεῖ ἀσθένησεν, καί, ὅταν ἔφθασεν εἰς τὸν θρόνον του, ἀπέθανεν.

| Οὕτω λοιπὸν ἡ Δρυϊνόπολις καὶ ὅλα τὰ κάτωθεν μέρη ἕως εἰς τὸν Αὐλῶνα ἔμειναν ἐξουσιαζόμενα ὑπὸ τῶν ξένων, ἕως εἰς τὸν καιρὸν Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου χρόνους τκγ΄. σ. 342. Ρ.

Εἰς αὐτὸν τὸν καιρὸν τοῦ Καίσαρος Αὐγούστου ἐγεννήθη κατὰ τὸ ἀνθρώπινον ὁ κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός.

Ἐπλήθυναν δὲ οἱ ἄνθρωποι πάλιν εἰς τὴν Δρυϊνόπολιν καὶ ἔγειναν δύο μερτικὰ ὑπὲρ τὸ πρῶτον· οἱ γοῦν ξένοι ὡσὰν ἐπίστευσαν εἰς τὸν κύριον Ἰησοῦν Χριστόν, ἔστειλαν καὶ εἰς τὰ μέρη ταῦτα καὶ αὐτοί, διδάσκοντες νὰ πιστεύσουν οἱ ἄνθρωποι τὸν Χριστὸν διὰ Θεὸν ἀληθινόν, ὡς ἐδιδάχθησαν ἐκεῖνοι ἐκ τοῦ ἁγίου Πέτρου καὶ ἄλλων πολλῶν Ἀποστόλων καὶ εὐθὺς ἐπίστευσαν εἰς τὸν Χριστόν.

Καὶ μετὰ χρόνους υ΄. ἤρχισαν νὰ φαίνωνται αἱρέσεις ἀπὸ τὰ Δυτικὰ μέρη καὶ νὰ ναθεύουν τὴν πίστιν· καὶ ἐκινήθησαν οἱ Χριστιανοὶ ἐναντίον τῶν ξένων, καὶ ἀποδιώξαντες αὐτοὺς ἐστάθησαν ἀνδρείως εἰς τὰ πρῶτα, τὰ ὁ-

στ. 16. Καίσαρος. Οὕτως διώρθωσα ἀντὶ τοῦ ἐν τοῖς χειρογράφοις Κάρολος.

ποῖα ἐδιδάχθησαν καὶ ἐσυμφώνησαν μὲ τοὺς Ἠπειρώτας, καὶ Ἀϊδωνίους, καὶ Φοινικεῖς, καὶ Χαονίους, καὶ Κονίους.

Καὶ ἕως μὲν τὸν καιρὸν τοῦ Μεγάλου Ἰουστινιανοῦ οἱ τόποι οὗτοι ἦτον μὲν προσκυνημένοι, ὅμως μακρόθεν εἰς τὴν Κωνσταντίνου βασιλείαν· τότε δὲ ἐκίνησαν καὶ ὑπῆ-
σ. 274. Β. γαν | εἰς τὸν μέγαν Ἰουςινιανὸν δώδεκα Δρυϊνοπολῖται καὶ δώδεκα Χαονῖται, ἄνδρες διαλεκτοί, θαυμαστοί, μεγαλόκορμοι καὶ φρόνιμοι· καὶ ὡς εἶδεν αὐτοὺς ὁ βασιλεὺς ἐχάρη κατὰ πολλὰ διὰ τὴν ὡραιότητα αὐτῶν καὶ γνώμην αὐτῶν καὶ τὰ ἥμερα μέτρα αὐτῶν· καὶ εὐθὺς μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἔδωσεν εἰς αὐτοὺς καὶ ἀξιώματα νὰ εὑρίσκωνται κοντά του· καὶ εἰς τὸν τόπον αὐτῶν ἔστειλε τὸν πρωτοσπαθάριον αὐτοῦ περιβλέπτην καὶ κυβερνήτην εἰς ὅλα τὰ μέρη ταῦτα Ἀϊδωνίας, Φοινικείας, Χειμάρρας καὶ ἕως εἰς τὸν Αὐλῶνα καὶ Βελλάγραδα καὶ εἰς χρόνους ζ'. εἰρήνευσαν οἱ τόποι, ὡς ἤθελαν.

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ πρωτοσπαθαρίου Ἀλεξάνδρου, ἔγεινε κυβερνήτης εἰς τὸν τόπον ἐκείνου Κωνσταντῖνος ὁ Δρυϊνοπολίτης ὁ ἐκ χώρας Λαμπόβου· ὅστις διὰ συνδρομῆς βασιλικῆς ἔκτισεν εἰς αὐτὴν τὴν χώραν ἕνα ναόν, τῆς
σ. 344. Ρ. Ὑπεραγίας | Θεοτόκου τὸ Γενέσιον, θαυμαστὸν καὶ ὡραῖον, ὡς ἤθελεν· αὕτη δὲ ἡ χώρα περιεῖχεν ὀσπίτια ῃ'. καὶ οἱ ἄνθρωποι ἦτον ἄξιοί τε καὶ ἀνδρεῖοι καὶ εὔμορφοι καὶ εὔγλωττοι· καὶ ἔκαμαν ἐκείνην τὴν χώραν νὰ ἦναι Σταυροπήγιον αὐτοδέσποτον, καὶ ὅλοι οἱ ἐκεῖσε Χριστιανοὶ αὐτοδέσποτοι, καὶ νὰ ἦναι πάντοτες ἕτοιμοι εἰς βασιλικὰς χρείας· ὅμως αἱ ἐπάνω Παροικίαι αἱ ἀναφερόμεναι εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου, νὰ ἦναι ὑποκείμεναι εἰς τὸν ἐντόπιον ἀρχιερέα, ὡς καὶ ἡ λοιπὴ ἐπαρχία. Ἦτον δὲ αὗται μὲν ὀσπίτια ρπ', αἱ δὲ κάτωθεν, ὡς εἴπαμεν. Πρὸς

αὐτὴν δὲ ἀφιέρωσεν ὁ αὐτὸς βασιλεὺς εἰς τὸν ναὸν ἐκεῖνον τόπον εἰς γεωργίαν νὰ κάμουν ζευγάρια κ'. καὶ μύλους β'. πρὸς σύστασιν καὶ ζωοτροφίαν τῶν | ιϐ'. ἱερέων τῶν διω- σ. 275. Β. ρισμένων κατὰ τὸ χρυσόϐουλλον· ἀφιέρωσεν ἔτι καὶ τίμιον ξύλον λίτραν, καὶ χρυσᾶ σκεύη φλωρίων χιλίων.

| Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Μεγάλου Ἰουστινιανοῦ σ. 346. Ρ. ἐϐασίλευσεν Ἰουστῖνος ὁ Κουροπαλάτης, καὶ ἐπειδὴ δὲν ἔϐαλεν εἰς ταῦτα τὰ μέρη καλὸν κυϐερνητὴν, ἐϐγῆκαν ἐκ τῆς Ἰταλίας ἔξαφνα εἰκοσιπέντε χιλιάδες ἐχθροὶ καὶ κατεχάλασαν τὴν περίφημον Δρυϊνόπολιν καὶ τὰ τείχη αὐτῆς κατεκρήμνισαν. Ἀλλ' ἐκ τοῦ γένους τοῦ Λιϐατοϐείου τρεῖς ἄνδρες θαυμαστοὶ ὁ εἷς Ἀργυρὸς, καὶ ὁ ἕτερος Κολόρης καὶ ὁ ἄλλος Χρυσόδαλος τὰ ὀνόματα αὐτῶν, ἐσυμφώνησαν αὐτοὶ καὶ ἐστάθησαν ἐξουσιασταὶ μοιράσαντες τοὺς τόπους εἰς τρία μερτικά. Καὶ ὁ μὲν Ἀργυρὸς ἔκτισε κάστρον ἐπὶ τῆς Σπηλαίας, καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ Ἀργυρόκαστρον εἰς τὸ ὄνομά του [30]· καὶ νὰ ὁρίζῃ τὴν Γαρώδην, τὴν Ζωϊλίαν, τὴν Χωμύλην καὶ τὴν Τιτούπολιν· ὁ δὲ Κολόρης ἔκαμεν ἀντικρὺ τοῦ Ἀργυροῦ φρούριον ἐπάνωθεν τοῦ κρυφίου ὕδατος [31], πλησίον τοῦ Δρυΐτου ποταμοῦ, καὶ ὠνόμασεν αὐτὸ εἰς τὸ ὄνομά του Κολορισσήν· καὶ νὰ ὁρίζῃ τὸν κάμπον ἕως τὸ Ἀρίστιον καὶ ἄνωθεν ἕως τὸ Μοναστήριον τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου Κοσοϐίσσας λεγόμενον [32]· ὁ δὲ Χρυσόδαλος ἔκτισε καὶ αὐτὸς φρούριον εἰς τὴν ποδιὰν τοῦ Πλακοῦ ὄρους, διὰ νὰ ἔχῃ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ σιμά του καὶ νὰ βοηθῇ ἕνας τὸν ἄλλον καὶ νὰ ὁρίζῃ τὴν Χαονίαν πόλιν καὶ τὸ Δέλιον καὶ ἕως εἰς τὸ Σωχακὸν στένωμα τοῦ ποταμοῦ.

Καὶ οὕτως αὐτοὶ τελειόνοντες ταῦτα ἔστειλαν | εἰς τὸν σ. 276. Β. βασιλέα Τιϐέριον καὶ ἐπροσκύνησαν αὐτὸν διηγούμενοι καὶ

τὸν ἀφανισμὸν τῆς περιφήμου Δρυϊνοπόλεως ἐκ τῶν ξέ-
σ. 348. Ρ. νων· οὗτος δὲ ἐχάρη πολλὰ ὅτι εὑρίσκοντο εἰς | τόσην εὐσέβειαν καὶ ἀνδρείαν τῆς πίστεως, καὶ μετακαλέσας τὸν Ἀργυρὸν ἐκεῖ τοῦ ἔκαμε μεγάλας χάριτας καὶ τὸν ἔδωσεν ὁρισμοὺς νὰ κυβερνᾷ ὅλα τὰ μέρη ταῦτα εὐσεβοφρόνως καὶ δικαίως καὶ νὰ στέλλῃ εἰς τὸ Βασίλειον κατ'ἔτος φλωρίων χιλιάδας εἴκοσι καὶ τὰ ἄλλα νὰ τὰ φυλάττῃ διὰ χρείαν τοῦ τόπου τούτου εἰς καιρὸν πολέμου· τὰ δὲ εἰσοδήματα τῆς Χαονίας καὶ Δρυϊνουπόλεως ἕως τὴν Τιτούπολιν ἐγίνοντο χρυσῶν ἕως ὀγδοήκοντο δύο χιλιάδων, ὁ δὲ Ἀργυρὸς ἔκτισεν εἰς τὸ φρούριον αὐτοῦ ἕνα ναὸν τοῦ Παντοκράτορος μὲ βασιλικὸν χρυσόβουλον καὶ χαρίσματα παρὰ τοῦ αὐτοῦ Τιβερίου· ἔκτισε δὲ καὶ ἕνα ἄλλον ναὸν τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου.

Ἐπέρασαν δὲ εἰρηνικὰ οἱ ἄνθρωποι ἕως εἰς τὸν καιρὸν Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου ἔτος ρλε΄. ἀπὸ δὲ Χριστοῦ χνε΄. οὗτος δὲ ὁ βασιλεὺς ἀκούων ὅτι εὑρίσκοντο δώδεκα Σκῆται εἰς τὸν πάτον τοῦ Δρυϊνικοῦ [33] ὄρους, ἔστειλε καὶ ἔκτισεν ἕνα ναὸν, μικρὸν μὲν, ὅμως πολλὰ ὡραῖον, εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πέτραν πλησίον τῶν Σκητῶν, καὶ διώρισε χαρίσματα πολλὰ νὰ ἦναι εἰς αὐτὸν τὸν ναὸν, ὡς τὸν τόπον τῆς Γάρδης μὲ τὴν κλεισοῦραν τῆς Ζωϊλίας καὶ Χωμύλης. Ἐσήκωσε δὲ καὶ τὴν μεγάλην πανήγυριν τὴν γινομένην εἰς τὸ Πηλακὸν καὶ μετέφερεν αὐτὴν εἰς τὸ μέρος τῆς Χαονιουπόλεως καὶ ὠνόμασεν αὐτὴν Πωγωνιανήν [34]. Εἰς ταύτην δ' ἐσυνάζετο πλῆθος ἀνθρώπων, καὶ διήρκει ἕνα μῆνα.

σ. 277. Β. | Ἐπέρασαν δὲ εἰρηνικὰ ὁ κόσμος ἕως τὸν καιρὸν Λέ-
σ. 350. Ρ. οντος τοῦ Ἰσαύρου, ὅστις, ὡς εἰκονομάχος, ἔστειλε νὰ κρημνίσῃ τὰς ἁγίας εἰκόνας καὶ νὰ συντρίψῃ αὐτάς. Καὶ

ἀκούοντες τοῦτο οἱ Χριστιανοὶ ἔτρεξαν καὶ ἐφόνευσαν τοὺς ἀπεσταλμένους τοῦ βασιλέως. Μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ Ἀγριόλεως εὐθὺς ἀντεφόνευσε μ΄. ἄνδρας ἐκλεκτοὺς εὑρισκομένους κοντά του εἰς τὸ Βασίλειον ἀπὸ ταῦτα τὰ κάστρα κατὰ τοὺς ὁρισμοὺς, τοὺς ὁποίους εἶχον ἀπὸ τὸν Μέγαν Ἰουστινιανόν. Διὰ ταύτην λοιπὸν τὴν Εἰκονομαχίαν, τὴν ὁποίαν ἀκούασιν εἰς τὴν Βασιλείαν, ἐστάθησαν ἐνάντιοι ἕως τὸν καιρὸν τοῦ Κωνσταντίνου καὶ Εἰρήνης, ὅτε μαθόντες ὅτι ἡ εὐσέβεια πάλιν κηρύττεται παρὰ τοῦ βασιλέως, ἔτρεξαν εὐθὺς μὲ δῶρα βασιλικὰ καὶ ἐπροσκύνησαν, καὶ ἔδειξαν τοὺς ὁρισμοὺς, τοὺς ὁποίους εἶχαν ἀπὸ τοὺς προτέρους βασιλεῖς. Καὶ οὕτως ἔστελλαν κατ' ἔτος τὸ εἰσόδημα τῶν τόπων τούτων κατὰ τὸ χρυσόβουλλον αὐτῶν, ἕως τὸν καιρὸν Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ ἔτη φπζ΄.

Ὅτε δὲ ἐβασίλευσεν ὁ Ἀλέξιος ὁ Κομνηνὸς ἔστειλεν εἰς ὅλα τὰ θέματα [35] νὰ πηγαίνουν νὰ ἰδῇ τὰ χρυσόβουλλα καὶ τὰς συνθήκας ἑκάστου τόπου. Καὶ οὕτως ἔστειλαν καὶ οἱ Δρυϊνοπολῖται τὸν ἀρχιερέα των Μεθόδιον, ὅςτις κατήγετο ἐκ τοῦ γένους τοῦ Κολόρου, ἄνθρωπος σοφὸς καὶ ἐπιστήμων, καὶ μετ' αὐτοῦ δώδεκα ἄρχοντας ἐκλεκτοὺς ἐπαρχιώτας αὐτοῦ· τὸν δοῦκα ἐκ τῆς Ἀργυροῦ, Μάρκελλον ἐκ τῆς Γάρδης, Ἀνδρέαν ἐκ τῆς Χωμύλης, Ἀγγελινὸν ἐκ τῆς Τιτουπόλεως, Κωνσταντῖνον ἐκ τῆς Κολορῆς, Πέτρον ἐκ τῆς Ζωϊλίας, | Μάρκον σπουδαῖον σ. 278 B.
ἐκ τῆς Χαονίας, Ἰωάννην ἐκ τῆς Πολυανῆς [36] Μανόλην ἐκ τῆς Δέλης, Λεόντιον ἐκ τῆς Λιβατοβείας, Κυριακὸν ἐκ τοῦ Ἀριστίου, καὶ Κύριλλον ἐκ τοῦ Λαμπόβου, τοὺς ὁποίους ἐδέχθη ὁ βασιλεὺς εὐσεβοφρόνως. | Καὶ τοῦ μὲν σ. 352. P.
ἀρχιερέως ἔδωσεν ὁρισμὸν καὶ ἐπῆρεν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων τούτων, φλωρίων χιλιάδας ὀκτὼ νὰ κτίσῃ ναὸν τῆς ἐπι-

σκοπῆς του εἰς μνήμην τῆς Κοιμήσεως τῆς Ὑπεραγίας
Θεοτόκου πλησίον τοῦ Πηλακοῦ, ἔνθα ἐγίνετο ἡ μεγάλη
πανήγυρις, τὴν ὁποίαν Κωνσταντῖνος ὁ Πωγωνάτος ἐσή-
κωσε, καὶ νὰ ἦναι καὶ τὸ μέρος τοῦτο εἰς τὴν ἐξουσίαν
τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἡ πανήγυρις, ἥτις διήρκει ἡμέρας ιϐ΄.
Ἀκόμη τοῦ ἐχάρισε καὶ ὅλον τὸ σύνορόν του καὶ τὸ φρού-
ριον τοῦ Πηλακοῦ νὰ λαμϐάνη τὸ δέκατον, καὶ ὅσοι Χρι-
στιανοὶ ἤθελαν κατοικήσει ἐκεῖ εἰς τὴν Ἐπισκοπήν του [37]
νὰ ἦναι αὐτοδέσποτοι· τοὺς ἔδωσε καὶ χρυσόϐουλλον θαυ-
μαστόν, ὥστε νὰ μὴ εἰμπορῇ ἄλλος νὰ τὸ χαλάσῃ, βε-
ϐαιωμένον καὶ ἀπὸ τὸν τότε πατριάρχην Εὐστάθιον [38].
Καὶ ἐρχόμενος ὁ ἀρχιερεὺς ἔϐαλεν εὐθὺς καὶ ἔκτισε τὸν
ναὸν τῆς Ἐπισκοπῆς του εἰς μνήμην τῆς Ὑπεραγίας ἐπὶ
τοῦ αὐτοῦ βασιλέως· διότι εἰς τὸ Πηλακὸν εὔγαιναν ἄν-
θρωποι ἄξιοι καὶ ἐνάρετοι· ὁ δὲ βασιλεὺς ἐδωρήσατο τό-
πους εἰς τὴν Ἐπισκοπήν του· τὴν Κλαδάνην [39] μὲ ζευ-
γάρια ι΄. καὶ ἐληαῖς ασο΄. τὴν Κοσοϐίτσαν [40] μὲ ζευγάρια
η΄. τοῦ δὲ Μαυρικίου [41] μὲ ζευγάρια θ΄. ἐληαῖς ω΄. καὶ
τὸν Ζαμϐρινὸν τόπον μὲ ζευγ. ε΄. ἐλ. ψ΄. εἰς Πεπέλους [42],
σ. 279. Β. τὸν ναὸν τῆς | ἁγίας Τριάδος [43] μὲ ζευγ. ζ΄. ἐλ. υ΄. Εἰς
τὴν ἐκκλησίαν Σούχας [44] μνήμη τῶν Ταξιαρχῶν μὲ ζευ-
γάρια γ΄. τοὺς Γονάτας [45] ζευγ. ι΄. μύλους β΄. εἰς Δέρ-
ϐην [46] ναὸν τῶν Ἀσωμάτων μὲ ζευγ. ε΄. Καὶ εἰς μὲν τὴν
Κλαδανὴν ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου· εἰς δὲ τὸν
Ζαμϐρινόν, τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Γεωργίου, τὸν ὁποῖον ὠ-
νόμαζον «Ὑψηλὸν Γεώργιον».

σ. 354. Ρ. | Ἐπέρασαν δὲ οἱ τόποι οὗτοι εἰρηνικὰ ἕως τὸν καιρὸν
Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως τοῦ Ἐλεήμονος· καὶ τότες ὑ-
πῆγεν ὁ ἀρχιερεύς μας Ἀθανάσιος καὶ ἐπροσκύνησε τὸν
βασιλέα καὶ τὸν τότε πατριάρχην· τοῦ ἐχάρισε καὶ αὐτὸς

ὁ βασιλεὺς τὴν πανήγυριν τὴν γινομένην εἰς τὸν Ζαμβρινὸν τόπον τῇ η΄. τοῦ Ἰουνίου μηνὸς καὶ β΄. μύλους καὶ γ΄: ζευγ. Ἀκόμη τοῦ ἐχάρισε καὶ εἰς τὸν Βομπλὸν [47] τόπον, ὅπου ἔκτισε τὸν ναὸν τοῦ τιμίου Προδρόμου· ἀκόμη τοῦ ἐχάρισε καὶ εἰς τὸν Σωχακὸν, χωρίον μὲ τόπον διὰ ζευγ. ε΄. μύλους β΄. ἐληαῖς σ΄. καὶ τὸ ἕτερον Μετόχιον εἰς τὴν Δολοβίσταν [48], μὲ ζευγ. δ΄. μῦλον α΄. καὶ ἐλ. Εἰς τὸ Χόρμοβον [49] τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου μὲ ζευγ. β΄. ἐληαῖς ρ΄.

Οὗτος οὖν ὁ ἐλεήμων βασιλεὺς ἀκούων τὰ θαύματα, τὰ ὁποῖα ἐγίνοντο εἰς τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου εἰς τὴν Ὑψηλὴν Πέτραν, εὐθὺς ἔστειλε καὶ ἀνήγειρε τὸν ναὸν ἐκεῖνον ἐκ βάθρων ὅτι ἦτον μικρὸς καὶ τὸν εὔθειασε περικαλλῆ καὶ ὡραῖον σκεπάζων αὐτὸν μὲ μόλυβδον, εἰς τὸν ὁποῖον ναὸν ἔδωσε καὶ αὐτὸς πολλὰς χάριτας.

Τὰ δὲ χωρία Μασχουλόριον [50], Στεπέζι [51], Ἐλευθεροχώρι [52], Πέτσα [53], Μουζίνα [54], Κρόγγους [55], Δροβιαναί [56], καὶ Λεσινίτσα [57] μὲ τὰ καλύβιά των [58], νὰ ἦναι ὑπ᾽ αὐτὸν τὸν ἀρχιερέα, ὅπου νὰ εὑρίσκηται πάντοτε ἐκεῖ εἰς τὸ Μοναστήριον τὸ αὐτὸ μαζὶ μὲ αὐτὰ τὰ χωρία του, εἰς τὸ νὰ μὴ ἐμβαίνῃ ἄλλος ἀρχιερεὺς εἰς αὐτὰ, τὰ ὁποῖα ἦτον πρότερον ὑποκείμενα τοῦ ἁγίου Δρυϊνουπόλεως καὶ πάσης Χαονίας.

Πλησίον δὲ τοῦ Μοναστηρίου τούτου εὑρίσκοντο σπήλαια, καὶ ἐκατοικοῦσαν εἰς αὐτὰ Ἀσκηταὶ ιβ΄. καὶ καλογρηαῖς ο΄. Καὶ ὅτι εἰς τὸν Κεφαλόβρυσον ἦτον ἕνας ὄφις, καὶ ἄνθρωπος δὲν ἠδύνατο νὰ περάσῃ· οὕτως ὁ ὅσιος Ἀκάκιος ἐπῆρεν ἕνα Σταυρὸν, ὁ ὁποῖος εἶχε τίμιον ξύλον, καὶ ἁγίασμα εἰς ἀγγεῖον, καὶ καθὼς ἐπλησίασεν, ἔτρεξεν ὁ ὄφις νὰ τὸν καταπίῃ, καὶ αὐτὸς τοῦ ἔδωσεν εἰς τὸ ϛόμα

τὸν τίμιον σταυρὸν καὶ τοῦ ἔρριψε καὶ τὸ ἁγίασμα ἐπάνω, καὶ παρευθὺς ἔμεινε ψόφιος, καὶ οὕτως ἠλευθερώθησαν οἱ ἄνθρωποι ἀπὸ ἐκεῖνον τὸν δράκοντα. Καὶ μαθὼν τοῦτο ὁ βασιλεὺς ἔστειλεν ἄνθρωπον καὶ ἔκλεισε τὸ νερὸν μὲ ἔξοδα βασιλικὰ καὶ μὲ κτίσματα μεγάλα, καὶ ἐσηκώθη τὸ νερὸν καὶ εὔθεμασε μύλους δ΄. καὶ τοὺς ἀφιέρωσεν εἰς αὐτὸν τὸν ναὸν τοῦ ἁγίου Νικολάου πρὸς κυβέρνησιν τῶν αὐτῶν ἀσκητῶν.

Καὶ ἕως εἰς τὸν καιρὸν Ἰωάννου τοῦ Παλαιολόγου ἦσαν οἱ ἄνθρωποι, καθὼς ἤθελαν· καὶ εἰς τοὺς ατνδ΄. χρόν. ἦλθον οἱ Ἀγαρηνοὶ εἰς ταῦτα τὰ μέρη καὶ μὴ ἀκούοντες οἱ Χριστιανοὶ κάμμίαν δύναμιν εἰς τὸ Ῥωμαϊκὸν Βασίλειον ὑπῆγαν καὶ ἐπροσκύνησαν αὐτοὺς καὶ ἔδωσεν ὁρισμὸν ὁ Μπεγλέρμπεης, ὁρισμὸν εἰς Μοναστήρια καὶ χωρία, νὰ ἔχωσιν ἐξουσίας, καθὼς καὶ πρότερον, καὶ νὰ γραφθῶσι σπαχίδες ὅσα χωρία ἤθελον· καὶ οὕτως ἐγράφησαν οἱ Κολοριάνοι, Στογιανναῖοι [59], Ἁγία Τριάδες [60], Δοξᾶται [61], Ἐπισκοπιανοὶ καὶ ὕστερον οἱ Ζερβάδες [62], Χρυσόδαλοι, Τεργιαχᾶται, Ζωϊλᾶται, Γαρδικιῶται καὶ Κακροσαῖοι [63], καὶ εἰρήνευσαν οἱ τόποι.

Καὶ οἱ Ἀγαρηνοὶ ἐστέκοντο μὲ μεγάλην ὑπομονὴν ἕως ὅτου ἐπάρθη καὶ ἡ δυστυχὴς βασιλεία τῶν πόλεων· καὶ εὐθὺς τότε ἔγειναν ὡς λύκοι ἄγριοι κατὰ τῶν Χριστιανῶν, ἐχάλασαν Ἐκκλησίας καὶ Μοναστήρια, ἐχάλασαν τὴν Φοινικόπολιν, τὴν Κόνισσαν, εὔγαλαν τοὺς Χριστιανοὺς ἔξω ἀπὸ τὸ Ἀργυρόκαστρον, ἔκτισαν σπίτια, ἔκοψαν πολλοὺς πρώτους Χριστιανοὺς, καὶ ἔγεινε θρῆνος καὶ κλαυθμὸς ἀπαρηγόρητος [64]. Καὶ εἰς τοὺς ͵αυνστ΄. χρόνους ἔστειλεν ὁ Βασιλεὺς προσταγὴν εἰς τὰ μέρη ταῦτα καὶ εἰρήνευσαν οἱ Χριστιανοί.

# ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ ΤΟΥ ΧΡΟΝΙΚΟΥ.

1. *Ζαμβρὴ*, ἴσως ἡ νῦν λεγομένη *Zarabtra*, κώμη ἐν τῇ ὁδῷ, δι' ἧς ὁ ὁδοιπόρος διέρχεται πρὸς τὰ Ἰωάννινα, ἢ τὸ χωρίον τὸ λεγόμενον *Ζάβρεχον*.

2. Ὁ ἐξετάζων τὰ περὶ τῆς ὁδοῦ, ἣν ἡ ὑπὸ τοῦ χρονικοῦ μνημονευομένη ἀποικία ἠκολούθησε, πείθεται ὅτι εἰς τὴν Φωκίδα ἐγένετο ἡ συνάθροισις. Ἐκ δὲ τῆς Φωκίδος οἱ ἄποικοι διέβησαν εἰς τὰς Θερμοπύλας, ὅπου ἐθυσίασαν τῷ Ἀπόλλωνι πρὸς αἰσίαν τῆς ἐπιχειρήσεως εὐόδωσιν· ἐντεῦθεν εἰς τὴν Αἰτωλίαν καὶ ἐκ ταύτης πρὸς τῆς Τρίκκης τὰ μέρη καὶ τὴν Θεσσαλίαν· ὅθεν πάλιν, διελθόντες τὸν Πίνδον, κατέβησαν εἰς τὴν κυρίως Ἤπειρον, ὅπου ὁ Δαμάστριος, οὗ ταῖς ὁδηγίαις ἔφθασαν εἰς τὴν Δρυοπίδα, ἐν ᾗ ἀπεκατέστησαν τῇ συναινέσει τῶν ἡγεμόνων τῶν ὁμόρων κρατῶν.

3. *Μελίδρυιον* ὁ βρώσιμος καρπὸς τῆς δρυός· ὁ Pouqueville σημειοῖ τὰ ἑξῆς περὶ τῆς λέξεως ταύτης. «On sait que saint Jean› précurseur, vécut de Meli-dryon, mais il est probable que c'est ici une metaphore nour désigner le fruit du *chêne nourricier*, *quercus esculenta*, que les poëtes ont surnommé *Glans chaonia* et qu'on mange encore dans la Basse-Albanie. Au reste comme on vit dans plusieurs contrées du nord de l'Europe de mies, que les abeilles sauvages déposent dans le creux des arbres, l'histoire du Meli-Dryon n' est pas depourvue de vraisemblance». (Voyage en Grèce. T. V. p. 321.) Ἐν τισι χειρογράφοις φέρεται, *μερίδρυιον* καὶ *μορίδρυιον*. Αἱ λέξεις αὗται φαίνονται ἔχουσαι σχέσιν με τὴν *ἡμερόδρυι* (ἥμερος δρῦς), ᾗ χρῶνται οἱ Ἠπειρῶται ὅπως δηλώσωσι τὸ δένδρον ἐξ οὗ ἡ βάλανος (*βαλάνι*) παράγεται, πρὸς διαστολὴν τοῦ ἀγρίου δένδρου, ὅπερ *τσέρον* καλοῦσι.

4. Ἡ θέσις τῆς Δρυϊνοπόλεως εἶναι νομίζω πλησίον τοῦ χωρίου *Γορίσσα*, ἡμίσειαν ὥραν ΝΑ τῆς θέσεως *Παληοκάστρου* παρὰ τὴν κωμόπολιν *Τερηαχάται*. Πρὸς προσδιορισμὸν τῆς θέσεως ταύτης ὡρμήθην ἐκ τῶν σωζομένων ἐρειπίων ἀρχαίου ναοῦ, μεταβληθέντος ἐπὶ τῆς βυζαντινῆς ἐποχῆς εἰς χριστιανικὴν ἐκκλησίαν, κατερειπιωμένην καὶ αὐτὴν ἤδη, καὶ ἔκ τινων ἀρχαίων ὑπογείων οἰκοδομῶν περὶ ὧν κατωτέρω ἐν τῇ γεωγραφίᾳ τῆς Ἠπείρου κάμνω λόγον. Τὸ δ' ὄνομα τῆς Δρυϊνοπόλεως διατηρεῖται νῦν ἐν τῇ τιτλολογίᾳ τοῦ ἐν Ἀργυρόῃ ἤδη διατρίβοντος μητροπολίτου, ὑπογραφομένου: «Ὁ *Δρυϊνοπόλεως, Χειμάρρας* κλπ.

5. Ἐν τισι χειρογράφοις φέρεται *Λῶος*, καὶ *Λιοτικὸς* ἐξ οὗ παρεφθάρη εἰς *Βιοτικὸς*, ὡς φέρεται παρὰ **Pouqueville** καὶ **Bekker**. τανῦν *Βογιοῦσα*.

6. *Ἰφιτόπολις* καὶ μετὰ ταῦτα ἔκ τινος τῶν Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων μετωνομασθεῖσα ἴσως Τιτόπολις, ὡς φέρεται ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ **Pouqueville** καὶ **Bekker**, ὅπου καὶ ὁ ἀρχηγὸς τῆς ἀποικίας Τῖτος ἀντὶ Ἴφιτος ἀποκαλεῖται. Ἡ πόλις αὕτη εἶναι ἡ νῦν καλουμένη *Τεπελένη*, ἥτις ᾠκοδόμηται ἐντὸς βράχων ἐπὶ τῆς ἀριστερᾶς ὄχθης τοῦ Ἀώου ποταμοῦ, καὶ κατοικεῖται ὑπὸ Ἀλβανῶν, Τούρκων καὶ εὐαρίθμων Χριστιανῶν.

7. Ἡ νῦν Ἀλβασὰν (**Elbassan**).

8. Ὁ θεὸς Πὰν ἦν ἀρχαιοτάτη Πελασγικὴ θεότης (**Cf.** ***Maury***, **Hist. des religions de la Grèce antique. t. I. p. 110**).

9. Ἐν τοῖς χειρογράφοις φέρεται καὶ *Ταλκανιώτης* (ὡς καὶ παρὰ Ρ. καὶ Β.) καὶ *Ταρχανεύς*· εἶναι ἄρά γε Παῦλος ὁ Ταρχανιώτης?

10. Τανῦν *Χουμελίτσα*· ταπεινὸν χωρίδιον πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀργυρόης, ἐν ᾧ καί τινα ἐρείπια σώζονται ἔτι.

11. *Δρυΐτης ποταμὸς* (τανῦν *ποτάμι Ἀργυροκάστρου*) διασχίζων ἅπασαν τὴν πεδιάδα Δρυοπίδος καταβαίνει ἐκ τῆς ἱερᾶς περιοχῆς τοῦ Δωδωνίου Διὸς, ὅπου ἐν ταῖς φάραγξι τοῦ Τομάρου (*Στουγάρας*) πλησίον τῶν Σελλῶν ἔχων τὰς πηγάς του· δεχόμενος δὲ τὸν Σωχακὸν, Πιξότην, καὶ ἄλλα παραποτάμια ἐκβάλλει εἰς τὸν Ἀῶον.

12. *Πιξότης* νῦν *ποτάμι τοῦ Γαρδικιοῦ*, ἐκβάλλων εἰς τὸν Δρυΐτην ποταμόν. *Γαρδίκι* δὲ κώμη πρὸς δυσμὰς τῆς Ἀργυρόης, καταστραφεῖσα ἄρδην, ὡς γνωστὸν, παρὰ τοῦ Ἀλῆ-Πασᾶ.

13. *Βελλαρῖται*, οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας *Βελλᾶς* (κοινότερον *Κονίσσης*). Βλ. καὶ *Pouqueville*, Voyage en Grèce t. I, p. 112, 169, 399, 400. t. V. p. 247.

14. *Χαονικὸν* μέρος, ἡ *Πωγωνιανὴ* καὶ κοινότερον *Πωγῶνι*· τὸ πάλαι μὲν ἔχουσα πρωτεύουσαν τὴν Χαονιούπολιν σήμερον δὲ τὴν κωμόπολιν, ἥτις καλεῖται *Βοστίνα*.

15. *Χαονία πόλις*, ἴσως τὸ νῦν ἐν τῇ Πωγωνιανῇ χωρίδιον *Λαχανόκαστρον* περιέχον 15 οἰκίας.

16. *Δέλιον*, ἡ νῦν κωμόπολις *Δελβινάκι*, ἡ τὰ *Δουγλιανὰ* κατὰ τὸν Πουκβὶλλ (Voyage en Grèce. t. I. p. 160. 161. 397· V. p. 331).

17. *Ἀρίσκον*, σήμερον *Ἀρίνιτσα* ἐν τῇ Πωγωνιανῇ ἀσήμαντον χωρίδιον.

18. *Γάρδον*, ἴσως τὸ *Γαρδίκι*, οὗ ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν. Ἔστι δὲ καὶ ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δελβίνου ταπεινή τις πολίχνη *Γαρδικάκι* λεγομένη.

19 Φρούριον Ζωΐλου, νῦν λεγόμενον Ἀλβανιστὶ *Δαρφίσσα*, ὅπου ἐρείπια ὑπάρχουσι καὶ πλησίον ἡ Ἀλβανικὴ κωμόπολις *Ζιουλάται* ἐκ 400 οἰκογενειῶν συγκροτουμένη καὶ πολλῶν παροικιῶν· περὶ τῆς κωμοπόλεως ταύτης βλέπε καὶ Pouqueville ἔνθ. ἀν. τ. I. σ. 358.

20. *Σωχακὸς*, τὸ νῦν λεγόμενον *ποτάμι τῆς Σούχας*, ὅπερ ἐν τῇ Χαονίᾳ πηγάζον καὶ μέρος τῆς Δρυοπίδος διερχόμενον ἑνοῦται τῷ Δρυΐτῃ ποταμῷ παρὰ τὸ χωρίον *Δερβισιανῆς*.

21. *Βαθύπελον*, φάραγξ βαθεῖα καλουμένη ὑπὸ τῶν Ἀλβανῶν *Γρῖκα Σέλτσης* διὰ τὴν προσέγγισιν τοῦ ὁμωνύμου χωρίου.

22. Χαονικὸν ὄρος καὶ Σωχακὸν τὰ νῦν λεγόμενα *βουνὰ τῆς Σέλτσης*, κείμενα μεταξὺ τῶν χωρίων *Σέλτσης* καὶ *Στεγοπόλεως*, ἄνωθεν τοῦ *Βαθυπέλου* καὶ συνέχειαν ἀποτελοῦντα τοῦ ὄρους Δύγκου.

23. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Βελλᾶς, νῦν *Κόνιτσα*, ὡς καὶ τὸ χρονικὸν τῆς

ἐκδόσεως Βεκκέρου μαρτυρεῖ. Ἐν τῷ χωρίῳ τούτῳ σώζονται κατὰ τὸν Pouqueville (t. V. p. 335) κυκλώπειά τινα οἰκοδομήματα.

24. Ἐν τῇ θέσει ταύτῃ κεῖται νῦν εὐτελὲς χωρίδιον, ἐν ᾧ φαίνονται ἐπίσης λείψανα ἀρχαίων κυκλωπείων οἰκοδομημάτων (Βλ. καὶ *Pouqueville*, Voyage en Grèce. t. I. p. 420. 442. 443.)

25. Ἄγνωστος συγγραφεὺς μὴ περισωθεὶς μέχρις ἡμῶν, ὅπως καὶ οἱ κατωτέρω μνημονευόμενοι Ἀνθίφιλος, Κόριας, Κάστωρ Χαονεὺς Φόρμιος ὁ Μακεδὼν καὶ πολλοὶ ἄλλοι περὶ Ἠπείρου συγγράψαντες.

26. *Τεύτα*, βασίλισσα τῆς Ἰλλυρίας ἡ καὶ *μονοβύζα* κατὰ τὴν δημώδη παράδοσιν.

27. *Βελλάγραδα* (κοινῶς *Μπεράτι*) ἡ καὶ Πουλχεριάπολις καὶ Βηρυτός· σήμερον ἔχει 8 χιλ. κατοίκων, διοικητὴν καὶ μητροπολίτην καλούμενον *Βελλεγράδην*.

28. *Γορανούπολις*, σήμερον *Βλαχογοραντζῆ* καλεῖται, 30 οἰκίας ἔχουσα, πρὸς διαφορὰν τῆς *Κακογοραντζῆς* ἐν τῇ αὐτῇ ἐπαρχίᾳ. Τὸ χρονικὸν τῆς ἐκδόσεως τοῦ Βεκκέρου προσθέτει μετὰ τὴν λέξιν Γερανοῦ: «τὰ νῦν Γοραντζὶ λέγεται».

29. *Λιταβόνιον*: χωρίον ἐκ 5 οἰκογενειῶν, καὶ *Λιαβατόνιον* καὶ *Λιατοβίστα* λεγόμενον, κατὰ τὴν ἰδιάζουσαν ὑγρὰν προφορὰν τοῦ *λ* παρὰ τοῖς Δρυοπολίταις.

30. *Ἀργυρόκαστρον* τὸ καὶ *Ἀργυρόη*, πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας Δρυοπίδος. Κατά τινα δημώδη παράδοσιν γυνή τις *Ἀργυρὼ* ἔκτισε τὴν Ἀργυρίνην ἢ Ἀργυροπολίχνην ταύτην, ὡς παρὰ τοῖς βυζαντινοῖς ἐκαλεῖτο. Ὁ Ἀλῆ-Πασᾶς ἀποκατέστησεν αὐτὴν ὀχυρωτάτην, καὶ ὕδωρ ἀπὸ τοῦ ὄρους εἰσενεγκὼν, ὅπερ διακεχομένον σήμερον ὑπάρχει.

31. *Κρύφιον ὕδωρ*: βρύσις τὶς ὑποκάτω τῆς Κολορισσῆς, κώμης ταπεινῆς οὔσης τανῦν ἐκ 15 οἰκογενειῶν· πλησίον παραρρέει ὁ Δρυΐτης.

32. Τὸ μοναστήριον Κοσοβίσσας ὑπάρχει καὶ σήμερον, λεγόμενον τοῦ *Μακρυαλέξη*· ἔστι δ' ἡ Κοσοβίτσα κώμη Δρυϊνουπόλεως ἐξ ο'. οἰκογενειῶν.

33. Δρυϊνικὸν ὄρος τὸ σήμερον λεγόμενον *Σωπότι* ἐκτεινόμενον

μέχρι τῶν χωρίων Γράψης καὶ Μουζίνης, κείμενον δὲ μεταξὺ Δελβίνου καὶ Ἀργυροκάστρου. Ἐν τῇ βορείῳ ὑπωρείᾳ τοῦ ὄρους τούτου ἔκτισται μοναστήριον τοῦ ἁγίου Νικολάου εἰς τὴν *Ὑψηλὴν Πέτραν* σήμερον δὲ ὁ *ἅγιος Νικόλαος εἰς τὸ Γαρδίκι*· ἐκαλεῖτο δ' ἄλλοτε καὶ *κολυβοσκέπαστος*, διότι Ἀνδρόνικος ὁ βασιλεὺς, ὁ καὶ ἐλεήμων ἐπικαλούμενος, μολύβδῳ ἐπεκαλύψατο, ὅτε καὶ ἕδραν ἐπισκόπου ἀνέδειξεν.

34. Ὄνομα ὅπερ καὶ μέχρι τοῦ νῦν διατηρεῖται ἐν τῇ ἐπωνύμῳ ἐπαρχίᾳ· ἡ περὶ ἧς δ' ὁ λόγος πανήγυρις πρότερον ἐγίνετο ἐν τῇ πόλει Διπαλίσσῃ, ἥτις σήμερον εἶναι ἔρημος. (Βλ. καὶ *Ἀραβαντινοῦ*, χρονογραφίαν Ἠπείρου. τ. II σ. 138).

35. Δ. Γ. Θέμενα, ἐρετόελα, παραθύρια. — Ἡ τελευταία γραφὴ φέρεται καὶ ἐν τῇ ἐκδόσει τοῦ Pouqueville καὶ Bekker.

36. *Πολυανή*, καὶ σήμερον *Πολυτσανὴ* κώμη τῆς Πωγωνιανῆς ἐξ 100 οἰκογενειῶν ἑλλην. οἰκουμένη.

37. *Ἐπισκοπὴ* καὶ σήμερον οὕτω καλουμένη, διαιρουμένη δὲ εἰς ἄνω καὶ κάτω ἐπισκοπὴν, ἐχρημάτισε καθέδρα ἐπισκόπου μετὰ τὸν ἀφανισμὸν Δρυϊνοπόλεως, ἐν ᾗ πρότερον ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἕδρα ἦν. Σώζεται εἰσέτι ἐν αὐτῇ ὁ ἐπισκοπικὸς ναὸς τῆς Θεοτόκου, ἔχων εἰκονοστάσιον λίθινον, περίεργον διὰ τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ.

38. Τὸ χρυσόβουλλον ὅπερ ὁ ἀρχιερεὺς Μεθόδιος ἔφερεν ἀπωλέσθη· σήμερον δ' ὁ Δρυϊνοπόλεως ἔχει ἐκεῖσε κτήματά τινα, ἀνέκαθεν ἀφιερωμένα τῷ κατὰ καιρὸν ἐπισκόπῳ.

39. *Κλαδάνη* καὶ *Κλαυδιακὴ* καὶ κοινότερον *Κλαυδάζανη*, χωρίον μικρόν.

40. *Κοσοβίτσα* καὶ *Κουσοβίτσα* καὶ *Χρυσοβίτσα* τὸ πάλαι, κώμη Δρυοπίδος.

41. *Μαυρίκιον* καὶ κοινότερον *Μαυρόπουλον*, κώμη καὶ αὐτὴ Δρυοπίδος ἐκ 40 οἰκογενειῶν.

42. *Πέπελος*, καὶ *Πέπελη* σήμερον, καὶ *Παίσαλη Παιπάλη*, κατ' Ἀραβαντινὸν, κώμη ἐκ 50 οἰκογενειῶν, ἐν Δρυοπίδι.

43. Ναὸς ἁγίας Τριάδος· σήμερον μονὴ ἐπίσημος, ἐν ᾗ γίνεται ἐ-

τησίως κατὰ τὴν ἑορτὴν τῆς Πεντηκοστῆς λαμπρὰ πανήγυρις.

44. *Σούχα* καὶ τὸ πάλαι Σωχακὸν, περιέχει νῦν 10 οἰκογενείας καὶ ἔστι ποταπὸν χωρίδιον τῆς Δρυοπίδος ἐν ἀπόπτῳ θέσει κείμενον. Σημειωτέον δὲ ὅτι ἐσφαλμένως ὁ κ. Ἀραβαντινὸς ἀναπληροῖ δι' εἰκασίας τοὔνομα· καθ' ὅτι τὸ πάλαι ὑπὸ Ἑλλήνων κατοικούμενον ἐκαλεῖτο Σωχακὸν ὡς ἀποδεικνύει ἐπιτάφιός τις ἐπιγραφὴ, ἣν ἐκεῖσε, παρὰ τὴν θύραν τῆς ἐκκλησίας τοῦ χωρίου εὗρον. Κατὰ παραφθορὰν δὲ μετετράπη ἡ λέξις εἰς *Σωχακὸν*, και μετέπειτα εἰς *Σούχα*. — Ἐπὶ Βυζαντινῶν κατῳκεῖτο ὑπὸ ἀλλοεθνῶν, ὡς μαρτυρεῖ τὸ χρυσόβουλλον Ἀνδρονίκου τοῦ βασιλέως. (Βλ. *Ἀραβαντινοῦ*, χρονογραφία Ἠπείρου. τ. II. σ. 311).

45. *Γονάται*. Καθ' ὅσον δ' ἔστιν εἰκάσαι ἐκ τῆς Ἀλβανικῆς ὀνομασίας *Γκιάται* (Μακρεῖς), ἥτις ἐν ἑνὶ τῶν χειρογράφων ἀπαντᾷ, δὲν φαίνεται ἀπίθανον νὰ παραδεχθῇ τις τὴν μετατροπὴν τοῦ *Γονάται* εἰς *Γκιάται* καὶ *Γκιωρουσάται*, ὡς ὀνομάζεται σήμερον χωρίον ἐκ 4 οἰκογενειῶν ἀπαρτιζόμενον, ἢ οἱ *Γιωργουσάται* κώμη ἐκ 50 οἰκογενειῶν ἐν Δρυοπίδι.

46. *Δέρβη*· νῦν λεγομένη *Δερβισσιανὴ*, χωρίον πλησίον Ἀργυροκάστρου· σώζεται δ' ἐν αὐτῷ ἐν καλῇ καταστάσει μοναστήριον τῶν Ἀσωμάτων, βυζαντινῆς ἀρχιτεκτονικῆς.

47. *Βομπλὸν*, χωρίον ἐν τῇ Πωγωνιανῇ, ἐκ 15 οἰκογενειῶν.

48. *Δολοβίστα* καὶ *Ζαλοβίστα*, εὐτελὲς χωρίδιον ἐν Πωγωνῇ, τανῦν ἔρημον.

49. *Χόρμοβον*, κώμη Τεπελένης, κατοικουμένη νῦν ὑπὸ 150 οἰκογενειῶν Μωαμεθανῶν Ἀλβανῶν, καταστραφεῖσα ἐπὶ Ἀλῆ-πασᾶ, ὅτε καὶ ὑπὸ Χριστιανῶν ἦν κατῳκημένη. (*Ἀραβαντιν*. Χρονογραφ. Ἠπείρου σ. 251).

50. *Μασχουλόριον*· ὄνομα ἀλβανικὸν χωρίου ἐκ 30 οἰκογενειῶν, νῦν ἐν Δρυοπίδι, πρότερον δὲ ὑπὸ τὸν Δελβίνου διοικητὴν διατελοῦν.

51. *Στεπέζι*, καὶ τοῦτο ὄνομα Ἀλβανικὸν χωρίου Τεπελένης ἐκ 12 οἰκιῶν ἀντικρὺ Χωμύλης.

52. *Ἐλευθεροχώρι*, χωρίον Δελβίνου ἐκ 30 οἰκιῶν.

53. *Πέτσα*, χωρίον Δελβίνου ἐκ 30 οἰκιῶν.

54. *Μουζίνα*, χωρίον ἐπίσης Δελβίνου, ἐξ 100 οἰκιῶν. Ἐν αὐτῷ ὑπάρχει σταθμὸς στρατιωτικὸς ἐπιτηρῶν τὴν λεωφόρον, δι' ἧς συγκοινωνεῖ ἡ ἐπαρχία Δελβίνου τῇ Δρυοπίδι καὶ ταῖς λοιπαῖς ἐπαρχίαις Πωγωνῆς καὶ Ἰωαννίνων.

55. *Κρόγγοι*, χωρίον Δελβίνου ἐκ 30 οἰκιῶν· ἄνωθεν τούτου ὑπάρχει ἡ κορυφὴ βουνοῦ, *Κόκκινο λιθάρι* καλουμένου.

56. *Δροβιαναί*, κωμόπολις Δελβίνου ἐκ 300 οἰκογενειῶν· διήρηται εἰς δύο παροικίας, ὧν ἡ μὲν ἄνω, ἡ δὲ κάτω Δροβιανὴ ἐπικαλεῖται· εἴς τινα λόφον καλούμενον *Καστρὶ* καὶ ἐρείπια Μεσαιωνικὰ φρουρίου ὑπάρχουσιν. Ἴσως κεῖται εἰς τὴν θέσιν τῆς ἀρχαίας πόλεως *Δρυός*, καθ'ὅσον ἔστιν εἰκάσαι ἔκ τινος καταστίχου Μοναστηριακοῦ, ὅπου ἀπαντᾷ *Δρυνοβιαναὶ* καὶ *Δενδροβιαναί*, κατά γε προσθήκην σχολαστικοῦ τινος καὶ ἐπεξήγησιν. Πλησιέστατα ὑπάρχει καὶ τὸ νῦν ἔρημον κατοίκων χωρίον *Δραγοβίστας* καὶ χυδαϊκώτερον *Ῥακοβίστας*, οὗτινος οἱ κάτοικοι ἕνεκα τῶν δεινῶν περιστάσεων τῆς πατρίδος ἐξεπατριώθησαν καταφυγόντες ἐν Βλαχίᾳ οἱ πλεῖστοι, κατά τινα σωζομένην ἐγχώριον παράδοσιν, ὅπου τῷ ὄντι καὶ σήμερον ἀκούονταί τινα παρωνύμια, ἐν αἷς ἀναφαίνεται τὸ *Ῥακοβίσας*, ἀλλ'ἄγνωστον εἰ ἕνεκα τούτου φέρουσι τὸ ἐπώνυμον τοῦτο οἱ φέροντες. Ἔχει δ' ἡ Δροβιανὴ δύο σχολεῖα, ἐξ ὧν τὸ ἓν ἐθεμελίωσεν ὁ ἡμέτερος πάππος, παπᾶ-Ζῆσος, ὅστις μαθητεύσας παρὰ τοῖς ἐν Ἰωαννίνοις Βαλάνοις, πρῶτος διέδωκε τὰ Ἑλληνικὰ γράμματα εἰς τὰ μέρη ἡμῶν, ὅπου πάντη ἀγραμμάτευτοι τέως ὑπῆρχον· συνέρρεον δὲ τότε παρ' αὐτῷ διδάσκοντι πλεῖστοι ὅσοι μαθηταὶ ἔκ τε Δυνζουρίας, Δρυοπίδος, Πωγωνῆς καὶ Δελβίνου.

57. *Λεσινίτσαι*· ἄνω καὶ κάτω, κῶμαι ὅμοροι τῇ Δροβινιανῇ ἐξ 150 οἰκογενειῶν.

58. *Καλύβια* ὀνομάζονται παρά τε τοῖς Δροβιανίταις καὶ Λεσινιώταις κατοικίαι τινὲς αὐτῶν ἐν τῇ πεδιάδι Δελβίνου, ὅπου κατὰ τὴν ἄνοιξιν καταβαίνουσιν ἐκ τῶν ὀρέων αὐτῶν ἵνα σπείρωσιν ἀραβόσιτον καὶ θερίσωσι τὸν σῖτον τὸ θέρος.

59. Στογιανναῖοι, οἱ κάτοικοι τῆς Στάγιαννης κωμίσκης Δρυοπίδος ἐκ 10 οἰκιῶν.

60. *Ἁγία Τριάς*, λόφος ἀντικρὺ Ἀργυροκάστρου, ὁπόθεν ὁ Ἀλῆ πασᾶς στήσας προμαχῶνα ἐπολιόρκησε τοὺς Ἀργυροκαστρίτας.

61. *Δοξάται*, κώμη Λυνζουρίας ἐκ 50 οἰκιῶν· διασώζεται παράδοσις ὅτι οἱ Δοξατεινοὶ ἀναγκασθέντες ἐξεπατριώθησαν μεταβάντες εἰς Κέρκυραν, ἐν ᾗ χωρίον ὁμώνυμον συνεστήσαντο, ὡς καὶ ἐν Παξοῖς οἱ τῆς Βελιανῆς, κώμης τῆς Παραμυθίας, κάτοικοι, διατηρήσαντες καὶ μέχρις σήμερον ὀνόματα τῆς πατρίδος.

62. *Ζερβάται* καὶ *Ζερβάδαις*, χωρίον Δρυοπίδος ἐκ 30 οἰκιῶν. Σώζεται δ' ἐν αὐτῷ ἐκκλησία βυζαντινῆς ἐποχῆς. Εἰς τὸ ὄρος τῆς περιοχῆς τούτου παρὰ τοῖς μεθορίοις Δροβιανῆς ὑπάρχει τὸ περίφημον μοναστήριον τοῦ *Δρυϊάνου*, ἐν ᾧ πολλαὶ βυζαντιναὶ τοιχογραφίαι.

63. *Κακοσαῖοι*, κάτοικοι Κακοσίου, χωρίου Τεπελένης ἐκ 15 οἰκιῶν.

64. Βλ. περὶ τούτου δημοτικόν τι ᾆσμα ἐν Νεοελληνικοῖς Ἀναλέκτοις τ. Ι μερ. α'. σ. 74—75.

# ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΗ ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

ΤΗΣ

# ΗΠΕΙΡΟΥ.

Ἡ *Ἤπειρος* κειμένη μεταξὺ τοῦ 39° 17′ ἕως τοῦ 41° 48′. Βορ. πλάτους, καὶ τοῦ 37° ἕως τοῦ 39° 22′. μήκους περιλαμβάνει 800 περίπου □ μίλ. Γεωγραφικά, ὁριζομένη Ἀρκτικῶς μὲν ὑπὸ τῆς Βαρβαρικῆς Ἰλλυρίδος, καὶ τοῦ ποταμοῦ Δρίνου· Ἀνατολ δὲ ὑπὸ τῆς Μακεδονίας καὶ Θεσσαλίας, ἔνθα ὁ Πίνδος διαχωρίζει αὐτάς· Μεσημβρινῶς παρὰ τοῦ Ἀχελώου, δι' οὗ χωρίζεται ἀπὸ τῆς Αἰτωλίας, καὶ Δυτικῶς ἀπὸ τῆς Ἰονικῆς θαλάσσης καὶ μέρους τῆς Ἀδριατικῆς.

Ὄρη δ' αὐτῆς περίφημα εἰσίν: ὁ *Πίνδος* (βουνὰ *Μεσαόβου*), οὗτινος τὸ μέγιστον ἀπόλυτον ὕψος εἶναι 8400 περίπου ποδῶν· τὰ *Ἀκροκεραύνια* (βουνὰ τῆς *Χειμάῤῥας*)· τὸ *Τόμαρον* ὄρος (βουνὰ τῆς *Στουγάρας*), ἐνῷ ἴσως δύναται νὰ ὁρισθῇ ἡ θέσις τοῦ ἀρχαιοτάτου Μαντείου τῆς Δωδώνης καὶ ἄλλα μικροτέρου λόγου ἄξια, ὡς ὁ *Λύγκος* (βουνὰ *Λυγκουρίας* καὶ χυδαϊστὶ *Λυντζουρίας*)· τὸ τοῦ *Ἀέροπος* (*Νεμέρσσα* Σλαβιστὶ) καὶ ἄλλα.

Ποταμοὺς δ' ἡ Ἤπειρος ἔχει πολλούς, ὧν οἱ διασημότεροι εἰσὶν οἱ ἑξῆς: παρεκτὸς τοῦ Ἀχελῴου, ὁ *Θύαμις* (*Καλαμᾶς*), ὁ *Ἄραχθος*, ὁ *Σιμόεις*, ὁ *Δρυΐτης* (*ποτάμι Ἀργυροκάστρου*), ὁ *Ἀῶος*, (*Βοϊοῦσα*), ὁ *Δρῖνος* κλ. καὶ οἱ μυθευόμενοι ποταμοί, *Κωκυτὸς* καὶ *Ἀχέρων*. Κόλπους δ' ἔχει· τὸν *Ἀμβρακιακὸν* καὶ τὸν τοῦ *Αὐλῶνος*· λιμένας δὲ πολλούς, ὡς τὸν τοῦ *Πανόρμου*, *Ὀγχησμοῦ*, *Βουθρωτοῦ* (*Vivarium*), *Καταητοῦ*, *Καλαμισσοῦ*, *Παγανιᾶς*, *Φτελιᾶς*, *Σαγιάδος*, *Ἡγουμενίσσης*, *Μούρτου*, *Πάργας* κλπ.

Διαιρεῖται δὲ εἰς δύο μεγάλα τμήματα, ἐξ ὧν τὸ μὲν λέγεται *Ἄνω καὶ Παλαιὰ Ἤπειρος*· τὸ δὲ *Κάτω καὶ νέα Ἤπειρος*, λαβόντα τὴν ὀνομασίαν ἐπὶ Βυζαντινῶν, ἐν ᾧ τὸ πάλαι ἐκαλοῦντο Ἑλληνικὴ Ἰλλυρία, διὰ τὰς πολλὰς ἐν αὐτῇ Ἑλληνικὰς ἀποικίας καὶ τὴν πολλὴν ἑπομένως τοῖς Ἕλλησιν ἐπιμιξίαν.

Ἡ παλαιὰ Ἤπειρος χωριζομένη ἀπὸ τῆς νέας διὰ τῶν Κεραυνίων, τοῦ Κελύδνου ποταμοῦ καὶ τοῦ Ἀώου, ὑποδιαιρεῖται εἰς διαφόρους Ἐπαρχίας, αἵτινες διακρίνονται εἰς μεσογειοτέρας καὶ παραλίους, τὰς κειμένας καθ᾽ὅλην τὴν ἔκτασιν τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἰονίου πελάγους, Ἀμβρακικοῦ κόλπου κτλ. Καὶ αἱ μὲν παράλιοί εἰσίν· *Αὐλὼν*, *Χειμάῤῥα*, *Χαονία*, *Θεσπρωτία*, *Κασσιοπαία*, *Ἀμβρακία*, *Ἀμφιλοχία* καὶ *Ἀκαρνανία*· αἱ δὲ μεσογειότεραι· *Δολοπία*, *Ἀθαμανία*, *Κυρίως Ἤπειρος*, *Βελλᾶ*, (*Κόνισσα*), *Μολοσσὶς*, *Δρυοπὶς*, *Παραναία*· ἡ περιοχὴ *Τιτοπόλεως* (*Τεπελένης*). Περὶ δὲ τὸν Τόμαρον ἡ περιφέρεια ἢ περιοχὴ τῶν Ἱερῶν πόλεων τῆς Ἠπείρου, ἤτοι *Δωδώνης*, *Ἑλλῶν*, ἢ *Σελλῶν*, ἐν *Ἑλλοπίᾳ*. Περὶ τούτων ἁπασῶν ἐφεξῆς ποιησόμεθα τὸν λόγον ἰδίᾳ περιγράφοντες ἑκάστην τῶν Ἐπαρχιῶν. Σημειωτέον δ᾽ ὅμως ὅτι αἱ ἐπισημότεραι [1] χῶραι τῆς παλαιᾶς Ἠπείρου ἦσαν· ἡ Μολοσσὶς, ἡ περιοχὴ τῶν Ἱερῶν πόλεων τοῦ Δωδωναίου Μαντείου, ἡ Θεσπρωτία καὶ ἡ Χαονία· καὶ ἐπικρατέστεροι λαοί· οἱ Μολοσσοὶ, Δωδωναῖοι ἢ Τό-

1. Διὰ τὸν λόγον τοῦτον ἴσως συνεχωνεύθησαν ἥ τε Χειμάῤῥα, Ζωϊλία, Παραυαία, Λειτοβία καὶ Τριφυλλία, τῇ Χαονίᾳ, λαβούσῃ οὕτως ἔκτασιν μέχρις αὐτῶν τῶν ἀκτῶν τοῦ Ἰονίου, καὶ παριστανομένῃ διὰ τοῦτο ὑπὸ τῶν συγγραφέων, ὡς ἐχούσῃ λιμένας, τὸν Ὀγχησμὸν, Πάνορμον κλ. Τοῦτ᾽ αὐτὸ δυνάμεθα εἰπεῖν καὶ περὶ Μολοσσίδος καὶ Θεσπρωτίας, ὧν ἑκατέρᾳ συνεχωνεύθησαν πολλαὶ χῶραι κατὰ διαφόρους ἐποχὰς π. Χ. ἡ Δρυπὶς, ἡ περιοχὴ τῆς Δωδώνης κλ. συνεχωνεύθησαν τῇ Μολοσσίδι, ἥτις ὕστερον ἐξετάνθη μεσογείως καὶ παρὰ ἀκταῖς ταῖς τοῦ Ἰονίου ἕως αὐτοῦ τοῦ Ἀμβρακιακοῦ κόλπου, ὅτε καὶ ἡ Ἀμβρακία κατέστη μητρόπολις τῆς Ἠπείρου ἁπάσης ἐπὶ τῆς τοῦ Πύῤῥου ἐποχῆς. Διὰ τὰς συχνὰς ταύτας συγχωνεύσεις ἐπέρχεται ἡ σύγχυσις μεταξὺ τῶν συγγραφέων τῶν διαφόρων ἐποχῶν, καθ᾽ ἃς ἔγραφον καὶ παρίστανον τὰ ἱστορούμενα ἀνάλογα τῇ ἐκτάσει τῇ ἐπ᾽ αὐτοῖς διατελούσῃ εἰς ἑκάστην τυχὸν τῶν διαφόρων χωρῶν τῆς Ἠπείρου.

μουροι, Θεσπρωτοὶ καὶ Χάονες· τούτων δὲ πάντων ἐπεκράτησεν ἔπειτα ὁ τῶν Αἰακιδῶν θρόνος, ἐξ ὧν ὁ μέγας Πύῤῥος εἷλκε τὴν καταγωγήν.

Ἀρχόμεθα δ' ἐκ τῆς πρὸς τὰ μεθόρια τῆς νέας Ἠπείρου κειμένης τῶν ἐπαρχιῶν προβαίνοντες τὴν παραλίαν.

Ἡ *Αὐλὼν* τὸ πάλαι οὖσα πολὺ μᾶλλον ἐκτεταμένη, ὡς περιλαμβάνουσα πολλὰ τμήματα, σήμερον ἐσμικρύνθη καὶ περιορίζεται πρὸς Βοῤῥᾶν μὲν ὑπὸ τοῦ *Ἀώου* ποταμοῦ (*Βοϊοῦσσα*), ὅστις πηγάζει ἐν *Κονίσσῃ* (*Βελλᾷ*), διέρχεται τὴν *Πρεμετὴν* καὶ *Κλεισοῦραν* καὶ χύνεται κάτωθεν τῆς πόλεως *Αὐλῶνος* ἐν τῷ πορθμῷ *Ἀδρίου*· πρὸς Ἀνατολὰς ὑπὸ τῆς *Τεπελένης*, πρὸς Ν. ὑπὸ τῆς *Λιαπουρίας* (*Ζωϊλίας*) καὶ πρὸς Δ. ὑπὸ τῆς θαλάσσης, ἐν ᾗ σχηματίζονται δύο κόλποι, ὧν ἐν τῷ μείζονί εἰσιν αἱ *Δουκάται*· ἐν δὲ τῷ ἐλάττονι ἡ πόλις τοῦ Αὐλῶνος, ἥτις πρότερον μὲν ἤκμαζε καὶ μάλιστα ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος· νῦν δὲ κατέστη ποταπὴ διὰ τὸ νοσῶδες καταντῆσαν κλίμα αὐτῆς καὶ τὴν ἕνεκα τούτου ἐκπατρίωσιν τῶν κατοίκων, μόλις ἤδη συμποσουμένων εἰς τριακοσίας οἰκογενείας· ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι καὶ πρακτορεῖα τῶν ξένων Δυνάμεων, Αὐστρίας, Ἰταλίας, Ἑλλάδος κλ. Ἔστι δὲ σημαντικὴ διὰ τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν τοῦ ἐλαίου ἐξαγωγήν· ὑπάρχει δ' ἐν αὐτῇ καὶ τηλεγραφικὸς σταθμὸς, δι' οὗ ἡ ἀνταπόκρισις ἐνεργεῖται τῇ Εὐρώπῃ· ἐγγὺς ὑπάρχει καὶ τὸ πολυθρύλλητον χωρίον ἡ *παλαιὰ Ἄρτα*. Ἄλλα χωρία ἄξια μνήμης εἰσὶ *Ῥόμονι*, κατοικούμενον ὑπὸ 130 οἰκογενειῶν· ἐν αὐτῷ εὑρίσκεται ὀρυκτὴ πίσσα, ἣν ἐξορύσσουσιν οἱ κάτοικοι τοῦ χωρίου *Σελενίσσα*· *Γορίστι* ἔχον κατ. 210 οἰκογ. *Κούδεσι* 300 οἰκ. παρ' αὐτῷ ἀπαντῶνται καὶ ἐρείπια, καὶ *Σμοχθίνα*, τὸ μεγαλήτερον πάντων, ἔχον 400 οἰκογενείας Τουρκαλβανῶν. Σημειωτέον δ' ὅτι τὰ πλεῖστα χωρία κατοικοῦνται ὑπὸ Τουρκαλβανῶν, οἵτινες ἔλαβον ἐπ' ἐσχάτων τὸν Μωχμεθανισμὸν διὰ τὴν παραμέλησιν τότε τῆς ἐκκλησιαστικῆς διδασκαλίας, ἥτις ἐλλείψασα ἕνεκα τῆς ῥαθυμίας τῶν ἑκάστοτε Ἐπισκόπων ἐξέθηκεν αὐτοὺς ἑτοίμους διὰ τὸ μὴ εἰδέναι τὰ θρησκευτικὰ αὐτῶν χριστια-

νικὰ καθήκοντα, εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν Δερβισσῶν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ. Τοῦτ' αὐτὸ συνέβη καὶ εἰς τὰ πλεῖστα τῆς Χειμάῤῥας χωρία, ὥστε καὶ σήμερον ἔτι οἱ χριςιανῶν ἀπόγονοι ἰσλαμισταὶ διασώζουσι τὰ πατρογονικὰ αὐτῶν ὀνόματα· οἷον Λιάζ-Βασίλης, Χουσεὶν-Δημήτρης, Μουσταφᾶ-Γεώργης [1] κλπ. καλούμενοι. *Κάνινα* ἐπὶ τοῦ Μεσαιῶνος πόλις ὁπωσοῦν ἐπίσημος· σήμερον δὲ μόλις ἔχουσα 170 οἰκογενείας· ἐπὶ Σκενδέρμπεη ἀπετέλει ἰδιαιτέραν κομητείαν, ὡς καὶ οἱ *Δουκάται* καὶ ἡ *Ζωΐλία* (*Ζουλάται* νῦν).

Πρὸς Ν. τοῦ Αὐλῶνος ἡ *Χειμάῤῥα* παρευρίσκεται διαχωριζομένη διὰ τῶν *Κεραυνίων*, ἅτινα ἄρχονται ἀπὸ τῆς ἐπαρχίας Δελβίνου καὶ λήγουσιν ἐν τῇ μικρᾷ χερσονήσῳ, ὅπου τὸ ἀκρωτήριον Ἀκροκεραύνιον, οὗ πέρ δεξιόθεν ὁ λιμὴν, ἐν ᾧ οἱ Δουκάται· ὅρια τῆς Ἐπαρχίας ταύτης πρὸς ἄρκτον μὲν ὁ ποταμὸς *Καλυδνὸς* (*Σουσίσσα*), πρὸς Δ. τὸ Ἰόνιον πέλαγος, ὡς καὶ πρὸς Μ. ἐξ Ἀνατ. δὲ ἡ Μολοσσὶς, ἐν ᾗ ὑπάρχει ὁ λιμὴν τοῦ *Πανόρμου*, ὅστις Ἰταλιστὶ κοινῶς καλεῖται σήμερον *Palermo* παρ' ᾧ καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ πασσᾶ κτισθὲν φρούριον τοῦ *Παλέρμου*. Πόλεις μεγάλαι καὶ ἐπίσημοι ὡς τὸ πάλαι, σήμερον ἐν αὐτῇ οὐχ ὑπάρχουσι· κωμοπόλεις δέ τινες, ὡς ἡ *Χειμάῤῥα* ἐν τῇ παλαιᾷ θέσει, *Κυπάῤῥων*, *Βούνων*, *Δρυμάδες*, *Ἅγιος Βασίλειος*, *Νίβισσα* καὶ *Λυκούρσοι*, ὅπου καὶ φρούριον ὑπάρχει, καὶ ἄλλα τινὰ χωρία· ἀλλ' εἰς ὅλα ταῦτα οὐκ ὀλίγην καταστροφὴν ἐπέφερεν ὁ Ἀλῆ πασσᾶς καὶ ἰδίως ἐπὶ τῆς *Νιβίσσης*, *Ἁγίου Βασιλείου* καὶ *Χειμάῤῥας*. Αὐτὴ ἡ ἐπαρχία σήμερον κοινῶς καλεῖται *Βρεκουδέτη* (παραλία).

*Ἀρχαιολ.* — Πόλεις τὸ πάλαι ἐν αὐτῇ ἐπίσημοι ἦσαν· ἡ *Ὠρικὸς*, ἐξ ἧς ἀπέπλεον οἱ Ῥωμαῖοι πρὸς τὴν Ῥώμην, ὡς ἐξ ὁρμητηρίου· ἐξ αὐτῆς ἐξήγετο ἡ Ὠρικία Τερέβινθος· ἡ ἐκ τοῦ μυθολογικοῦ φάσματος κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους κληθεῖσα Χίμαιρα καὶ μετὰ ταῦτα *Χειμάῤῥα*· μέχρι τοῦ νῦν δὲ διαφυλάττουσα τὴν ὀνομασίαν ταύτην καὶ πλεῖστα ὅσα ἐρείπια ἔκ τε τῶν

1. Πρβλ. καὶ Hahn, Albenesische Studien τ. II σ.

Ἑλληνικῶν καὶ Ῥωμαϊκῶν χρόνων. Πρὸς Βοῤῥᾶν Κυπαῤῥῶν ὑπάρχουσι τὰ ἐρείπια τῆς μεγάλης πόλεως τοῦ Γραδικίου, ἥτις καὶ μέχρι σήμερον διετήρησε τὴν ὀνομασίαν αὐτῆς ἐν τῇ Ἀλβανιδι. *Γραδίστ* αὐτὴν ἀποκαλοῦσι· Ἰταλιστὶ δὲ καλεῖται *Grande Chova*. *Ἑκατόμπεδον*, ἧς ἡ ἀκρόπολις καὶ μέχρι τοῦ νῦν εἰς ἐρείπια διασωζομένη παρὰ τῇ Ὀθωμανικῇ κώμῃ *Βύρσης* καλεῖται Σωποτόν. *Λόκνα* παρὰ τῷ χωρίῳ *Λοκάβῳ*, ἧς τὰ ἐρείπια ἀνεκάλυψα παρὰ τῇ ὁδῷ, πρὶν φθάσῃ τις εἰς Λούκοβον, ἐν θέσει ἀπόπτῳ καὶ ὡραίᾳ. Τὸ πάλαι ἡ Ἐπαρχία αὕτη ἦν συγκεχωνευμένη τῇ Χαονίᾳ.

Σημ. Οἱ Χειμάριοι ἢ Χειμαῤῥαῖοι ὁμιλοῦσιν Ἀλβανιστὶ καὶ Γραικιστί, ὡς ἀναμὶξ οἰκούντων ἄλλων μὲν ὑπ' Ἀλβανῶν ἄλλων δ' ὑπὸ Γραικῶν κατῳκημένων· ἀλλ' ἡ Γραικικὴ αὐτῶν εἶνε ἀξιοσημείωτος καὶ διὰ τὴν προφορὰν καὶ διὰ τὸ ἔχειν ἐν ἑαυτῇ ἀρχαιοτέρας δωρικῆς διαλέκτου λέξεις. Διατελοῦσι δὲ σήμερον οὗτοι ἡμιανεξάρτητοι, χαίροντες προνόμιά τινα ὑπὸ τὴν προστασίαν τῆς Ὑψηλῆς Πύλης. Τὰ προνόμια δὲ ταῦτά εἰσιν· ἀσυδοσία καθ' ὅλα τὰ εἴδη τῶν φόρων, ὡς δεκάτου, προβατονομίου, στρατιωτικοῦ φόρου κλπ. [1] ἀλλ' εἰσὶν ὑπόχρεοι ἀνέκαθεν ὑπὸ τὴν Ὀθωμανικὴν σημαίαν στρατεύεσθαι, καὶ χαίρουσι διὰ τοῦτο τὴν εὔνοιαν τῆς Ὑψ. Πύλης. Τὰ προνόμια ταῦτα παρεχωρήθησαν τοῖς Χειμαῤῥαίοις εἰς χάλκινον ἔλασμα ἐν εἴδει Χ α τ ί ο υ ἐπὶ Σουλτάνου Μουρὰτ τοῦ Β΄. κατὰ τὴν παράδοσιν, καὶ διαφυλάττονται μέχρι σήμερον.

Πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Χειμάῤῥας κατὰ συνέχειαν παράκειται ἀρχομένη ἡ Χαονία (ἐπαρχία Δελβίνου σήμερον), συνορεύει πρὸς Ἀνατ. μὲν τῇ περιοχῇ τῶν τεσσάρων ἱερῶν πόλεων τῆς Ἠπείρου, Δωδώνης καὶ λοιπῶν· Δ. τῇ Χειμάῤῥᾳ· Β. τῇ Δρυοπίδι· Ν. τῇ Θεσπρωτίᾳ καὶ τῷ Ἰονίῳ Πελάγει· ὄρη ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν· ἥ τε παρὰ τοῦ *Δρυΐνίτου* ὄρους (*Σωπότι*) σχηματίζουσα καὶ τὰ μεθόρια πρὸς τὴν Δρυοπίδα (ἐπαρχία *Ἀργυροκάστρου* καὶ χυδαϊστὶ *Λεῤῥόπολις* ἀντὶ *Δρυϊνουπόλεως*· τὸ λεγόμενον *Κόκκινον Λι-*

1. Ἐσχάτως ὅμως ἡ Κυβέρνησις ὑπεχρέωσεν αὐτοὺς ἵνα τελῶσι φέρον 15 γροσίων καθ' ἕκαστον οἶκον.

*θάρι* βουνόν· καὶ ἡ ἐν αὐτῇ ἀπολήγουσα σειρὰ τοῦ *Τομάρου* (*Στουγάρας*), ἀλλ' ἐνταῦθα καλουμένης «*Ρόγγια*»[1]. Ποταμ. ὁ *Σιμόεις* (*Μπίστρισσα* κοινῶς.) καὶ ὁ *Ξάνθος* (*Παῦλα* σήμερον) ἐξ ὧν ὁ μὲν πρῶτος πηγάζει ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς Δροβιανῆς, ἔν τινι θέσει βαθυσκίῳ καὶ πλατανοστεφεῖ διαῤῥέει τὴν ἐπαρχίαν Δελβίνου, ἣν πολλάκις κατακλύει πλημμυρῶν, καὶ χύνεται παρὰ τῷ Πηλώδει λιμένι· ὁ δὲ δεύτερος πηγάζων παρὰ τῷ χωρίῳ Ζαμαντᾷ τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν, διερχόμενος 1½ ὥρ. μακρὰν τῆς *Κονισπόλεως* διὰ *Μουρσιῶν*, χύνεται εἰς τὸ ἴδιον μέρος, σχηματίζων καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν σειρὰν τῆς κοίτης τὰ μεθόρια τῶν δύο ἐπαρχιῶν Δελβίνου καὶ Φιλιατῶν καὶ κατὰ συνέπειαν τῶν ἀρχαιοτέρων χωρῶν τῆς Ἠπείρου, Χαονίας καὶ Θεσπρωτίας· ἐπίσης καθ' ὅλην αὐτοῦ τὴν διαδρομὴν ἀναμέσον καολάδων, φαράγγων καὶ πεδιάδων· τὸ δὲ χωρίον «*Ζαμαντᾶ*», παρ' ᾧ αἱ πηγαὶ αὐτοῦ, ἐμπεριλαμβάνεται ἐν τοῖς ἱεροῖς τόποις τοῦ Δωδωναίου Διός. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπάρχει καὶ ὁ λιμὴν τῶν *ἁγίων τεσσαράκοντα* (*Ἀγχίασμος*) ἐπικληθεὶς οὕτω διὰ τὴν ἐγγὺς αὐτοῦ ὑπάρξασαν κατὰ τὸν Μεσαιῶνα περίπυστον Μονὴν τῶν ἁγίων τεσσαράκοντα· ὑπέρκειται δὲ τοῦ λιμένος τούτου ἐπὶ λόφου ἱκανῶς ὑψηλοῦ τὸ φρούριον *Λυκουρσῶν*. Πόλεις σήμερον δὲν ἔχει καὶ αὐτὴ, ὡς ἡ Χειμάῤῥα, ἀλλὰ κωμοπόλεις τινὰς ἀπαντᾷ ὁ περιηγητὴς, ὡς τὸ *Δέλβινον*, πρωτεύουσαν τῆς ὁμωνύμου ἐπαρχίας καὶ τὴν *Δροβιανὴν*, ἔχουσαν 270 οἰκογενείας καὶ Σχολὴν Ἑλληνικὴν ἀνέκαθεν, παρ' ᾗ συνέῤῥεον μαθηταὶ ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν Ἀργυροκάστρου, Πωγωνιανῆς, Δελβίνου, Λυνζουρίας κλ. παρὰ τῷ διδασκάλῳ Ζήσῳ τῷ ἱερεῖ, μαθητῇ τῶν Βαλαναίων.

*Ἀρχαιολ.* — Γνωσταὶ ἀρχαῖαι πόλεις ἦσαν ἐν αὐτῇ αἱ ἑξῆς· *Φοινίκη* ἡ πρωτεύουσα ἁπάσης τῆς Ἠπείρου ἀναδειχθεῖσα ἐπὶ Ρω-

1. Ἀπὸ τὸ ῥογγίζω· διότι οἱ ἐμοὶ συμπατριῶται Δροβανῖται ῥογγίζουσι τὰ ξύλα κόπτοντες καὶ ῥίχνοντες κάτω ποιοῦσι θημωνίας· τοῦτο σημαίνει τὸ ῥογγίζω.

μαίων, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν πεφιλημένων αὐτῶν Χάροπος καὶ Μαχατᾶ· νῦν δὲ χωρίδιον ἀσήμαντον ἐκ δέκα καλυβῶν συγκείμενον καὶ τὴν ἀρχαίαν ὀνομασίαν διαφυλάττον μεθ' ὅσων πλείστων ἐρειπίων ἐπὶ λόφου ἐν τῷ μέσῳ τῆς πεδιάδος Δελβίνου κειμένου ἐν θέσει πάνυ χαριέσσῃ· κεῖται δὲ Ν. Α. τοῦ Δελβίνου περὶ τὰς τρεῖς ὥρας ἀφισταμένη ὅπου ἀνεκάλυψα τὰ ἐρείπια αὐτῆς.

*Μεσοπόταμον* ἐπὶ Βυζαντινῶν περίφημον καὶ περιτετειχισμένον· νῦν δὲ ἐρείπια· σώζεται σήμερον ἐν αὐτῷ ὁ ἐπὶ Κωνσταντίνου τοῦ Μεγάλου κτισθεὶς ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου κατὰ Βυζαντινὸν σχέδιον, ἐπὶ ἐρειπίων ναοῦ Ἑλληνικοῦ, λαμπροῦ, οὗτινος εἰσέτι φαίνονται τὰ θεμέλια καὶ οἱ ἐσωτερικοὶ μονόλιθοι κίονες ἵστανται, ὡς καὶ ἀνάγλυφα καλῆς τέχνης, ἔνθεν κἀκεῖθεν διεσπαρμένα ἐπὶ τῶν τειχῶν· τίνος θεότητος ναὸς ἦν, ὡς καὶ ποία τῶν ἀρχαίων πόλις ἔκειτο ἐνταῦθα ; ἐστὶν ἐκ τῶν ἀγνοουμένων· ὁ Ἀραβαντινὸς ὑποτίθησι τὴν Βαιάκην ἐν Μεσοποτάμῳ, ὅπερ ἔλαβε τὴν ἐπωνυμίαν ταύτην διὰ τὴν οἱονεὶ ἐν μέσῳ τοῦ ποταμοῦ Σιμόεντος (Μπιστρίσσης) περικυκλοῦντος σχεδὸν αὐτὸ, θέσιν· ὁ δὲ ναὸς τοῦ ἁγίου Νικολάου τῷ χρόνῳ ἀποκατέστη Μονὴ περίφημος καὶ πλουσιωτάτη, πλουσιωτάτην βιβλιοθήκην ἔχουσα, ἣν ὁλόκληρον οἱ Βενετοὶ, κύριοι ἀποκαταστάντες τῶν τόπων τούτων, μετέφερον ἐν Βενετίᾳ, ὅπου ἴσως παρὰ τῇ Μαρκιανῇ βιβλιοθήκῃ διασώζονται χειρόγραφα διαφωτίζοντα τὴν ἱστορίαν τῆς Ἠπείρου. Ἡ Μονὴ αὕτη διετέλεσεν ἐπί τινας καιροὺς καὶ Πατριαρχικὴ Ἐξαρχία, ἐποπτείαν ἐξάσκουσα ἐκκλησιαστικὴν ἐπὶ τῶν πέριξ αὐτῆς κειμένων χωρίων, καταστραφεισῶν μάλιστα τῶν πόλεων, ἐν αἷς τὰς διατριβὰς ἐποιοῦντο οἱ τότε ἐπίσκοποι. Ἐνταῦθα σώζονται ἐπιτάφιοί τινες ἐπιγραφαί. *Καμενίσσα*, πόλις ἐπὶ Βυζαντινῶν, σήμερον δ' ἔρημος. *Δολώνεια*, ὅπου νῦν τὸ *Δέλβινον*, ὅπερ καὶ *Δέλβινα* ποτ' ἐκαλεῖτο. *Δρῦς*, ὅπου ἴσως *Δροβιανὴ*, καὶ *Δόβριαναὶ* ἐπὶ Βυζαντινῶν καλουμένη, ἔχουσα ἐπὶ λόφου *Καστρὶ* ἐπονομαζομένου, ἐρείπια μεσαιωνικοῦ φρουρίου. *Λυχία* ἢ *Ἀγχίασμος* ἐπὶ τοῦ λιμένος τῶν ἁγίων

τεσσαράκοντα· παρατηροῦνται ἐν αὐτῷ πολλὰ ἐρείπια Μεσαιωνικὰ καὶ Ἑλληνικά· *Εὔροια*, ὅπου ἐχρημάτισεν ἐπίσκοπος ὁ ἅγιος Δονάτος, παρὰ τῷ χωρίῳ *Βραΐνα*, ἄνωθεν τοῦ Βουθρωτοῦ παρὰ τῇ λίμνῃ Ἀγχίσῃ, ὅπου ὁ Ἰουστινιανὸς καὶ φρούριον ἐδείματο, οὗτινος σῴζονται τὰ ἐρείπια, ὡς καὶ τοῦ ναοῦ τοῦ ἁγίου Δονάτου, καὶ σήμερον ἔτι. *Κυδρίαι* παρὰ τῷ χωρίῳ *Καράλῃ* *Σαρεῖα* ἢ *Σαρανεῖα* (κοιν. *Σαρωκιὰ*), ὅπου ὑπάρχει σήμερον δρυμὸς ἐκτεταμένος καὶ συνηρεφής· *Μαιανδρία* καὶ *Μάδρα* καὶ ἄλλαι τινές. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ, προσθετέον ἐν παρόδῳ, πρὸς τὸ Ν. Δ. τῆς Δροβιανῆς, ὑπῆρχε καὶ τὸ χωρίον *Σαυλιανά*, ἐξ οὗ μετῴκησαν οἱ περίφημοι Σουλιῶται, εἰς τὸ μετὰ ταῦτα κατασταθὲν περίφημον Σοῦλιον, κατὰ τὴν δημοτικὴν παράδοσιν τῶν μερῶν τούτων. Τὰ ἐρείπια *Σαυλιανῶν* ἐπεσκέφθην καὶ αὐτός.

Σημ. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ πρὸς τὸ Β. Δ. τοῦ Δελβίνου εἶνε καὶ ἡ «Λ ι α π ο υ ρ ί α» λεγομένη ἐκ τῆς λατινικῆς λέξεως «L i a p a» τὸ ἁπαλὸν καὶ τρυφερὸν δέρμα τῶν ἐρίφων σημαινούσης, ἐξ οὗ κατασκευάζουσιν αὐτοσχεδίως ὑποδήματα ἅπαξάπαντες, ἄνδρες καὶ γυναῖκες. Διὸ καὶ Λ ι ά π ι δ ε ς ἐκλήθησαν ἐκ τούτου προελθούσης τῆς σημασίας καὶ οὐχί, ὡς λέγει ὁ Ἀραβαντινὸς ἐν σελ. 97 τοῦ Β'. τόμ. τῆς χρονογρ. ἐκ τῆς περιφρονητικῆς σημασίας τῆς λέξεως «Λ ι ά π η ς». Ὀνομάζεται δὲ καὶ «Κ ο ύ ρ β ε λ έ σ ι» Ἀλβανιστὶ συγκείμενον ἐκ 15 χωρίων, ἐξ ὧν τὸ μεῖζον ἐστὶν ἡ «Ζ ω ρ λ ι ά» (Ζ ο υ λ ά τ ω ν), ὅπερ ἐπὶ τοῦ Μεσαιῶνος ἀπετέλει ἰδίαν κομητείαν. Ἐκ τοῦ τμήματος τούτου ἐξέρχονται ἀνδρεῖοι Τουρκαλβανοί, ἐπὶ Ἀλῆ πασᾶ ἐκμωαμεθανισθέντες διὰ τὴν δεισιδαιμονίαν τοῦ ἐπισκόπου Δελβίνου· διάγουσι δὲ ποιμενικὸν βίον, πλουσίας ποίμνας καὶ βουκόλια νέμοντες καὶ λαλοῦντες τὴν Σκηπικὴν ἢ Ἀλβανικὴν γλῶσσαν. Περὶ τῶν ἠθῶν ἐθίμων καὶ τυπικῶν νόμων τούτων ἀρκετὰ ὁ γερμανὸς Halm ἔγραψεν ἐν ταῖς Ἀλβανικαῖς αὐτοῦ μελέταις (albanesische Studien).

Κατὰ συνέχειαν τῆς ἐπαρχίας Δελβίνου, πρὸς τὸ Β. Δ. ἐν τῇ

1. Ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ ὑπάρχει καὶ μικρά τις χερσόνησος, καλουμένη «Ξ α μ ί λ ι» [illegible]

Μολοσσίδι συμπεριλαμβανομένη ὑπάρχει καὶ ἡ *Δρυοπὶς* καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν *Δρυϊνούπολις*, κοινῶς δὲ *Δρόπολις* καὶ ἐπαρχία Ἀργυροκάστρου σήμερον καλουμένη· ἔχει δ' ὅρια πρὸς Ἀνατ. μὲν μετὰ τῆς Πωγωνιανῆς· Δυτ. δὲ μετὰ τοῦ Δρυϊνίτου ὄρους· Βόρ. δὲ μετὰ τῆς Παραυαίας, χώρας καλουμένης σήμερον «*Ρίζα* καὶ *Ζαγοριά*» καὶ Νοτ. μετὰ τῆς περιοχῆς τῶν ἱερῶν πόλεων καὶ μάλιστα τῶν Σελλῶν· ποταμὸς ὁ *Δρυΐτης* (*ποτάμι Ἀργυροκάστρου*) πηγάζων ἐκ τοῦ *Τομάρου* (*Στουγάρας*), διαβαίνων ἐκ τῶν Σελλῶν πλησίον, διασχίζει κατὰ μῆκος τὴν Δρυοπίδα καὶ ἑνοῦται τῷ *Πιξότῃ*, (*ποτάμι Γαρδίκης*), μεθ' οὗ ἐκβάλλει εἰς τὸν *Αὖον* ἢ *Αῶον* ποταμὸν (*Βοϊοῦσα*). Πόλεις, ἡ *Ἀργυρόη*, ἐπὶ Βυζαντινῶν *Ἀργυροπολίχνη* σήμερον *Ἀργυρόκαστρον*, μετὰ φρουρίου οἰκοδομηθέντος παρὰ τοῦ Ἀλῆ πασᾶ καὶ 2500 οἰκογενειῶν τουρκαλβανῶν καὶ χριστιανῶν· ὡς οἱ ἐγχώριοι ἀναφέρουσιν ἐκ τῆς πόλεως ταύτης κατήγετο ἡ οἰκογένεια τοῦ κυβερνήτου τῆς Ἑλλάδος Ι. Καποδίστρια· δεικνύουσι δὲ τὸ μέρος, ὅπου πρότερον κατῴκει καὶ ἐξ οὗ μετῴκησεν εἰς Κέρκυραν, ἐν ᾗ ἔπειτα διέπρεψεν. Ἐν αὐτῇ ἐσώζετο καὶ βιβλιοθήκη κατέχουσα καὶ διάφορα χειρόγραφα, ἐξ ἧς ὁ Γάλλος Πουκεβίλλης ἔλαβε τὸ χρονικὸν Δρυοπίδος· ἡ βιβλιοθήκη αὕτη σήμερον δὲν ὑπάρχει. Ἔχει δὲ δύο σχολεῖα δημοτικά, ὧν τὸ μὲν ἑλληνικόν, τὸ δὲ ἀλληλοδιδακτικόν. Ἐν αὐτῇ ἑδρεύει καὶ ὁ μητροπολίτης Δρυϊνουπόλεως. *Λίβοβον* καὶ κοινῶς *Λιμπόχοβον* μεθ' 700 οἰκογενειῶν ἁπασῶν τουρκαλβανικῶν.

*Ἀρχαιολ.*—Ἡ *Δρυϊνόπολις*, ἧς τὰ ἐρείπια πρῶτος ἀνεκάλυψα παρὰ τῷ χωρίῳ *Γόρισσα* καὶ παρὰ τῇ πρὸς Ἀργυρόκαστρον φερούσῃ ὁδῷ· σώζονται δὲ ὑπόγειά τινα καὶ ναὸς Ἑλληνικὸς ἀρχαιότατος, οὗ τινος τὰ Κυκλώπεια θεμέλια καταφαίνονται λαμπρά, ἐξέχοντα τοῦ ἐδάφους σχεδὸν μιᾶς ὀργυιᾶς εἴς τινα μέρη. Πλησίον δὲ τοῦ χωρίου *Τερπαχάταις* εὑρίσκονται καὶ τὰ ἐρείπια τοῦ φρουρίου τῆς *Ὠρηᾶς* κατὰ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα· κατὰ δὲ τὴν κοινὴν παράδοσιν τὸ φρούριον τοῦτο ἦν τῆς Δρυϊ-

νοπόλεως, ἥτις πάνυ τῇ θέσει ταύτῃ ἐστιν ἐγγίζουσα. *Πηλακοῦ* φρούριον, *Χρυσοδαλὴ* καὶ *Δάφνη*, ἀλλαχοῦ κείμενα. *Λάμποβον*, *Μαζατᾶ* καλούμενον, ἐξ οὗ κατήγετο Κωνσταντῖνος ὁ πρωτοσπαθάριος Ἰουστινιανοῦ τοῦ Αὐτοκράτορος, ὅστις χαριζόμενος τῷ εὐνοουμένῳ ὑπ' αὐτοῦ δορυφόρῳ φρούριον ἐν αὐτῷ ἀνήγειρεν, εἰς θέσιν τραχεῖαν καὶ εἰς ἄκρον ἀπόκρημνον, ὅπου σώζονται τὰ ἐρείπια. Πρὸς τούτοις καὶ ναὸν μέχρι σήμερον διασωζόμενον ἀκέραιον καὶ ἀλώβητον ᾠκοδόμησεν ἀπονείμας καὶ τιμίου ξύλου λίτραν μίαν, ὡς καὶ τὸ χρονικὸν ἀναφέρει. *Γέρμα*, ἀρχαία πόλις ἐν Λυνζουρίᾳ παρὰ τῷ χωρίῳ *Τρανοσίστα* καὶ *Σαρακινίστα*. Σώζονται δ' ἐρείπια φρουρίου καὶ ναοῦ ἐπὶ λόφου ἀπόπτου, ἐφ' ᾧ καὶ τὸ φρούριον τῆς *Τράνης* ἐδείματο Ἰουστινιανός, καὶ τόδε ξὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς ἐν Ἠπείρῳ ἀνοικοδομηθεῖσιν ἢ ἐπισκευασθεῖσι, καθὰ ἀναφέρει ὁ Καισαρεὺς Προκόπιος. *Χωμέλη* παρὰ τῷ ἀσήμῳ χωριδοκίῳ «*Χουμελίσσα*». *Γαρδίκη*, ἡ γνωστὴ ὑπὸ τοῦ Ἀλῆ Πασᾶ ἐξολοθρευσθεῖσα πολίχνη. Πλησίον αὐτῆς ὑπάρχει καὶ τὸ περίφημον μοναστήριον τοῦ ἁγίου Νικολάου εἰς τὴν *Χψηλὴν Πέτραν* καλούμενον, ὅπερ ἄλλοτε καὶ ἕδρα ἐπισκόπου ἐχρημάτισε κατὰ τὸν μεσαίωνα.

Σημ. Ἡ Λ υ ν ζ ο υ ρ ί α, ἢ Λ υ γ κ ο υ ρ ί α διὰ τὸ ὄρος Λύγκον εἰς οὗ τοὺς πρόποδας διάκειται συγκειμένη ἐκ δέκα χωρίων, ὧν τὸ ἐπισημότερον ὑπάρχει τὸ λεγόμενον «Κ α ι σ α ρ ά τ α ι ς» ἐπὶ Βυζαντινῶν δὲ «Σ ω κ ρ ε ι α τ ή». Ἄνωθεν τοῦ χωρίου τούτου ὑπάρχει τὸ περίφημον μοναστήριον εἰς τὸ «Σ π ή λ α ι ο ν» ἔλαβε δὲ τὴν ὀνομασίαν ταύτην διὰ τὸ σπήλαιον τὸ ἀπόκρημνον, οὗτινος ἔνδον ὑπάρχει ναΐσκος, ἐφ' ᾧ δι' ἀναβάθρας ἀναρριχῶνται σχεδὸν καὶ ἐπιτελοῦσι τὰς δεήσεις αὐτῶν οἱ ἐξ ὅλων τῶν χωρίων τῆς Λυγκουρίας συντρέχοντες προσκυνηταί. Ἡ μονὴ αὕτη ἐστὶν ἀρχαία· οὐδὲν ὅμως χειρόγραφον ἀνεῦρον, διότι ἕνεκα τῶν προτέρων ἀνωμαλιῶν τῆς πατρίδος τὰ πάντα ἀπώλοντο· ἡ γεωλογικὴ ἐξερεύνησις τοῦ μέρους τούτου πολλὰς περιέργους θ' ἀποφέρῃ πληροφορίας.

Ἅπαντες οἱ Λυνζουριῶται ὁμιλοῦσι τὴν Σκηπικὴν ἢ Ἀλβανικὴν γλῶσσαν ὄντες χριστιανοί· πατροπαραδότους δὲ γνώσεις ὑδραυλικὰς ἔχοντες εἰσεχώρησαν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐν ταῖς

πλείστοις μεγάροις τῶν ὀθωμανῶν μεγιστάνων, παρ' οἷς διοχετεύουσι τὸ ὕδωρ ἀνέκαθεν καὶ σχεδὸν διαδοχικῶς. Ὁ ἱματισμὸς τῶν νεοϋπάνδρων Λυνζουριωτίδων πολλῆς περιεργείας ἄξιος ὑπάρχει καὶ μάλιστα ὁ περὶ τὴν κεφαλὴν κόσμος ὁμοιάζει τῷ τῶν Βυζαντινίδων ἐν νομίσμασι μεσαιωνικοῖς φαινομένῳ. Ἀλλ' ὁ ἅγιος Κοσμᾶς, ἱεραπόστολος τῆς παρελθούσης ἑκατονταετηρίδος, οὐ μικρὰν τῆς περὶ τὸν ἱματισμὸν πολυτελείας ὕφεσιν διεπεξειργάσατο καὶ μεταβολὴν ἔτι τῆς ἐσθῆτος ἐπηνέγκατο οὐ μόνον ἐν Λυγκερίᾳ, ἀλλὰ καὶ καθ' ἅπασαν τὴν Ἤπειρον ἣν διέτρεχε διδάσκων καὶ ὑποστηρίζων τοῖς δόγμασι τῆς ὀρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας· πλεῖστα δ' ὅσα σχολεῖα συστησάμενος συνέτεινεν ἐπὶ πλεῖστον εἰς τὴν διάσωσιν καὶ διατήρησιν τῆς τε πατρίου ἡμῶν πίστεως, καὶ τῶν ἠθῶν καὶ ἐθίμων, ὥστε ὁ πατὴρ οὗτος δύναται ἀποκληθῆναι ὁ σωτὴρ τοῦ ἐθνισμοῦ ἡμῶν ἐν Ἠπείρῳ· ἔχαιρε δὲ μεγίστην εὔνοιαν παρὰ τῷ Ἀλῆ πασᾷ. Ἀλλ' ὁ Κούρ-πασᾶς Βελλεγράδων ἀπεκεφάλισεν αὐτόν.

Πρὸς Ν. τῆς Δρυοπίδος ἔκειτο, ὡς ἐκ πολλῶν τεκμηρίων εἰκάζω, ἃ πλατύτερον ἀλλαχοῦ ἀναπτύσσω, ἡ περιοχὴ τῆς ἱερᾶς χώρας τῆς Ἠπείρου, παρ' ᾗ ἔκειτο ἡ Δωδώνης, Ἕλλοι ἢ Σελλῶν καλουμένη Ἑλλοπία, ἐν ᾗ οἱ μὲν Σελλοὶ ἔκειντο πρὸς τὰς Βορ. πλευρὰς τοῦ Τομάρου (Στουγάρας)· οἱ δὲ Ἑλλοὶ εἰς τὰς Νοτ. ὁ δὲ Τόμαρος, εἰς οὗ τοὺς πρόποδας τὸ χρηστήριον τῆς Δωδώνης, ἀπολήγει εἰς τὴν Μολοσσίδα ἔχον διακλαδισμοὺς καὶ ἕως τῆς *Θεσπρωτίας (Τσαμουρίας)*, ὥστε τὸ ἅγιον τοῦτο ὄρος τῶν Ἠπειρωτῶν, κείμενον ἀναμέσον *Θεσπρωτίας (ἐπαρχ. Φιλιατῶν)*, *Χαονίας (ἐπαρχ. Δελβίνου)* καὶ *Δρυοπίδος τῆς Μολοσσίας (ἐπαρχ. Ἀργυροκάστρου)*, ἀπετέλει ὀρεινήν τινα χώραν, ἀνεξάρτητον καὶ ἱεράν, ἔχουσαν ἰδιαίτερον οἱονεὶ προστάτην αὐτῆς καὶ κυβερνήτην τὸν Δωδωναῖον Δία ἑδρεύοντα παρὰ τῷ ἀρχαιοτάτῳ μαντείῳ τῆς Δωδώνης. Σημειωτέον δ' ὅτι ἡ περιοχὴ αὕτη τῆς ἱερᾶς Ἑλλοπίας ἐξετείνετο πολὺ πλέον ἐπὶ τὰ ἐνδοτέρω πεδινὰ μεθόρια τῆς Δρυοπίδος καὶ Θεσπρωτίας. Καὶ ἡ μὲν Δωδώνη ἐσώ-

ζετο μέχρι τοῦ Η'. καὶ Θ'. αἰῶνος μ. Χ. ἀλλὰ σήμερον δὲν ὑπάρχει, ὡς ἐντελῶς ἐρημωθεῖσα. Εἰς δὲ τοὺς ὑστέρους τοῦ Μεσαιῶνος αἰῶνας ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἀρχομένη ἀπὸ *Ἀργυζάταις* (σλαβιστὶ «*Ζαρκοβίσσα*»), καὶ διὰ τοῦ χωρίου «*Ζαμαντᾶ*» καὶ ἔτι ἀνωτέρω ἀπολήγουσα εἰς *Γραικουνίσταν*, καὶ ἕως ἐντὸς τῆς ἐπαρχίας Δρυϊνοπόλεως πρὸς Βορρᾶν τοῦ Τομάρου, συνεχωνεύθη ταῖς ἄλλαις πολιτικῶς, καὶ μάλιστα τῷ θέματι Βαγενετίας τοῦ πλείστου μέρους αὐτῆς· ἐκκλησιαστικῶς δὲ λαβοῦσα ἕδραν τὸ μοναστήριον τοῦ ἁγίου Γεωργίου «*Καμμιτσαανῆς*» παρὰ τῷ σημερινῷ χωρίῳ *Ζαμαντᾷ* διὰ τὴν ἐρήμωσιν τῆς πατρίδος παρὰ τῶν Τούρκων ἐξ οὗ πολλὰ μοναστήρια ἐν Ἠπείρῳ ἐχρημάτισαν ἕδραι ἐπισκόπων διὰ τὸ στενὸν τῶν χρόνων, διετήρησε τὸ ἀρχαιότερον ὄνομα «*Καμμανία*»· καταστραφείσης δὲ καὶ ταύτης, προσεκολλήθη τῷ ἐπισκόπῳ Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως, ὑφ' ὃν καὶ σήμερον διατελεῖ τοῖς αὐτοῖς μεθορίοις· ἀλλ' ὁ ἐπίσκοπος οὗτος οὐχ ἑδρεύει ἐν Βουθρωτῷ (κατηφάνισται γὰρ καὶ τοῦτο), ἀλλ' ἐν Παραμυθίᾳ.

Ἐνταῦθα λοιπὸν, ἐν τῇ ἁγίᾳ γῇ τῆς Ἠπείρου, κατῴκουν οἱ ἀρχαιότατοι κάτοικοι οὐ μόνον τῆς Ἠπείρου, ἀλλὰ καὶ τῆς Ἑλλάδος ἁπάσης, οἱ πανάρχαιοι Πελασγοί, οἱ καὶ Γραικοὶ καλούμενοι· ὁ δὲ Τόμαρος θεωρεῖται ὡς ἡ ῥίζα τοῦ Πελασγικοῦ στοιχείου, ὅπερ ἐξηπλώθη μετὰ ταῦτα διακλαδισθὲν ἁπανταχοῦ. Τὸ δὲ μαντεῖον τῆς Δωδώνης σύγχρονον τῷ τοῦ Διὸς Ἄμμωνος ἐν Αἰγύπτῳ, ἔχαιρεν ὑπόληψιν καὶ βαρύτητα παρ' ἅπαντι τῷ ἀρχαίῳ κόσμῳ· μόνον δὲ κατὰ τὰ 219 ἔτη Π. Χ. ἐκάη παρὰ τῶν Αἰτωλῶν, ἀλλ' ἀνεκτίσθη ὕστερον καὶ διετηρεῖτο ἐπὶ μακρῷ διαστήματι αἰώνων, μάλιστα ἐπὶ Ἰουλιανοῦ τοῦ Παραβάτου ἕνεκα τῆς μεγίστης εὐνοίας, ἣν ἀπένειμεν ὁ αὐτοκράτωρ οὗτος τῷ μεγάλῳ ὑποφήτῃ τοῦ Δωδωναίου Διὸς, τῷ Τομούρῳ Πρίσκῳ, ἀνυψώθη ἀρκετὰ, ἕως οὗ τέλος κατέπεσεν εἰς λήθην δύνων ὑπὸ τὸ βάρος τοῦ χριστιανισμοῦ [1]. Τὸ ὄρος τῆς Στουγάρας (Τομάρου),

1. Βλ. Ἐν ἐκτάσει Gerlach, Dodona, Eine historisch-antiquarische Untersuchung. Basel. 1829.

ἐχρησίμευσε πολὺ μετὰ τῶν διαφόρων αὐτοῦ διακλαδισμῶν, ἐν τῷ καιρῷ τῶν κακώσεων τοῦ Ἔθνους, εἰς τοὺς κατοίκους Δρυοπίδος, Μολοσσίδος καὶ Καμμανίας τῆς Θεσπρωτίας, καταφεύγοντας εἰς τὰ δύσβατα καὶ ἐκ φύσεως ὀχυρὰ αὐτοῦ μέρη.

Πάλιν προβαίνοντες τὴν παραλίαν ἐκ τῆς Χαονίας (ἐπαρχία Δελβίνου) μεταβαίνομεν εἰς τὴν Θεσπρωτίαν, καὶ μάλιστα εἰς μίαν τῶν προσεχεστέρων τῇ ἐπαρχίᾳ Δελβίνου ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν αὐτῆς, τὴν *Κεστρίνην* καὶ *Καμμανίαν* (ἐπαρχ. Φιλιατῶν), συμπεριλαμβάνουσαν ὅλον τὸ ἐντεῦθεν τοῦ *Θυάμιος* (*Καλαμᾶς*) ποταμοῦ μέρος τῆς Θεσπρωτίας Ἀλλὰ Καμμανία ὀνομάζεται τὸ βορειότερον αὐτῆς μέρος, ὅπου ἡ Καμμυσσανὴ, ὡς εἴρηται, καὶ ὅπου πηγάζει ὁ Κεστρῖνος (ποτάμι *Γηρομέρου*) χυνόμενος εἰς τὸν Θύαμιν· τὸ δὲ νοτιώτερον κατέχει ἡ Κεστρίνη, ὅπου τὸ πάλαι ἦν πόλις ὁμώνυμος. Συνορεύει δὲ πρὸς Β. τῇ ἐπαρχ. Δρυϊνοπόλεως καὶ τῇ τῶν Ἰωαννίνων· πρὸς Δ. τῇ τοῦ Δελβίνου, ἀφ' ἧς διαχωρίζεται παρὰ τοῦ ποταμοῦ «*Παῦλα*», ὡς εἴπομεν, σχηματίζοντος τὸ μεθόριον τῶν δύο ἀρχαίων χωρῶν τῆς Ἠπείρου, Θεσπρωτίας Μολοσσίας· πρὸς Ν. τῷ Ἰονίῳ πελάγει καὶ πρὸς Α. τῇ τῆς Παραμυθίας ἐπαρχίᾳ, ἐξ ἧς διαχωρίζεται ὑπὸ τοῦ Θυάμιος ποταμοῦ (Καλαμᾶ). Ὠνομάσθη δὲ ἐπαρχία Φιλιατῶν ἐκ τῆς ὁμωνύμου πρωτευούσης, ἥτις ἀποκαλεῖται «*Φιλιάταις*»[1]. Ἐλέγετο δὲ καὶ *Παρακάλαμον*, ὡς πλησίον τοῦ Καλαμᾶ διακειμένης· κατὰ συνέπειαν δὲ καὶ οἱ κάτοικοι «*Παρακαλαμῖται*». Ἡ ὀνομασία αὕτη διασώζεται εἰσέτι ἔν τινι δημοτικῷ ᾄσματι, οὗ ἡ ἀρχή:

«Σήντα 'βγαινοῦν οἱ Τσιάμιδες
Τὰ μαῦρα τὰ Τσιαμόπουλα,
— Γυιέ μ' κι' οἱ Παρακαλαμίταις —
Ποῦ εἶσθε, Τσιάμιδες καϋμένοι κτλ.»

1. Οὕτως ἐκλήθη ἔκ τινος οἰκογενείας τιμαριωτικῆς, χαιρούσης προνόμια ἐπ' αὐτῆς ἢ ἰδιοκτησίαν αὐτὴν ἐχούσης, ὡς ἁπανταχοῦ τῆς Ἠπείρου ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος ἐδέσποζον αἱ ἀριστοκρατικαὶ οἰκογένειαι· δείκνυται δὲ μέχρι σήμερον τὸ μέρος, ὅπου κατῴκει ὁ ῥηθεὶς Φίλιος, ὁ ἰδιοκτήτης, ἐξ οὗ παρήχθη τὸ ὄνομα. Σημειωτέον δ' ὅτι καὶ ἀλλαχοῦ σήμερον ἐν τοῖς χωρίοις ἀπαντᾷ ἡ ὀνομασία

Ἐπὶ Βυζαντινῶν ἐκαλεῖτο «Βαγενετία» οὐχὶ ἐκ τῶν Βενετῶν, ὡς λέγει ὁ κ. Σεμιτέλος [1], οἵτινες ἐκυρίευσαν τοῦ τόπου, ἀλλ' ἐκ τοῦ Ἀλβανοπελασγικοῦ «*βάγεβέκτ*» (τόπος ἐλαίου), καθότι ἐξάγεται πολὺ ἔλαιον ἐκ τοῦ τόπου τούτου, ἔχοντος πλῆθος ἐλαιῶν. Διὸ ἴσως καὶ «*Ἐλαιάτιδα*» οἱ ἀρχαῖοι αὐτὴν ἀπεκάλουν. Ἀπετέλει δὲ ἡ Βαγενετία θέμα ὁμώνυμον ἔχον μεγάλην ἔκτασιν καὶ διαφόρους πόλεις περιλαμβάνον. Ἀλλὰ νῦν περιέχει μόνον 60 χωρία καὶ οὐδεμίαν πόλιν. Καὶ αὐτὴ δὲ ἡ πρωτεύουσα, μὴ παρεμφαίνουσα πόλιν, μορφὴν χωρίου παριστάνει. Οἱ κάτοικοι τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἰσὶν ἀναμεμιγμένοι τοῖς Ἀλβανοῖς· ἀλλ' ἐπικρατοῦσα γλῶσσα πανταχοῦ τῆς ἐπαρχίας καὶ ὑπ' αὐτῶν ἔτι τῶν Ἀλβανῶν νηπιόθεν ἐθιζομένη καὶ λαλουμένη, κατὰ συνέπειαν καθαρά, διατελεῖ ἡ Ἑλληνική, πλείστας ὅσας λέξεις ἀρχαιοτάτας διασώζουσα, μάλιστα ἡ τῶν κατοίκων τῆς Δωδωναίας περιοχῆς, ἐν ᾗ οὐδόλως κατῴκησαν Ἀλβανοί. Τὰ δὲ ἤθη καὶ ἔθιμα, ὡς καὶ τὰ δημοτικὰ ᾄσματα, καὶ ἰδιαζόντως ὁ «*Τσάμικος* λεγόμενος χορός, ἁπανταχοῦ τῆς Ἠπείρου τῷ ὀνόματι τούτῳ συνεθιζόμενος, ἀποτελοῦσι καὶ ταῦτα ἀντικείμενον ἰδιαιτέρας πραγματείας.

Ὁ *Θύαμις* (*Καλαμᾶς*) πηγάζων παρὰ τῷ χωρίῳ *Δολιανῶν* καὶ διατρέχων ἱκανὴν ἔκτασιν χύνεται εἰς θέσιν καλουμένην «*Κερασιὰν*» παρὰ τῷ ἀκρωτηρίῳ *Δραπάνῳ* ὀλίγον κάτωθεν τοῦ χωρίου τῶν Φιλιατῶν, «*Σκουπίσσης*», ἐν δὲ τῷ δρόμῳ αὐτοῦ ἀποκαθιστᾷ καταῤῥάκτην τινα παρὰ τῷ χωρίῳ «*Γλιζιανῆς*» ἀποτελοῦντα δοῦπον πολλῶν ὡρῶν ἄπωθεν ἀκουόμενον. Ὁ ποταμὸς οὗτος ὁρμητικὸς ἂν καὶ βαθεῖαν κοίτην ἔχων διαπερᾶται δι' ἀκατίων ἐν ταῖς πλημμύραις τοῦ χειμῶνος· ἄλλως δὲ οὔτε τοῦ θέρους ἐστὶ χρήσιμος ταῖς παρακειμέναις γαίαις, καθότι διὰ τὸ βάθος καὶ τὸ ἀκατάλληλον τῶν θέσεων, δι' ὧν διέρχεται, πότισμα ποῦ-

«Φιλιάταις» ἐπὶ γενεᾶς, ἴσως ἐκ τοῦ Φίλιος (ὑποκοριστικοῦ τοῦ Θεόφιλος) παραγομένη.

1. Ἠπειρωτ. σ. 32 Βερολ. 1854.

ποτε οὐ διενεργεῖται τῶν ἀγρῶν. Ἐκ τῆς παραφθορᾶς τοῦ ὀνόματος τοῦ ποταμοῦ τούτου Θύαμις (*Τσάμης*) προελθούσης ἐκ τῆς ἀλβανικῆς ὀνομασίας τῆς πεύκης (*Τσιάμ*) ὠνομάσθη καὶ ὁ τόπος ὅλος *Θυαμουριὰ* κοινῶς *Τσαμουριὰ* καὶ οἱ κάτοικοι «*Τσιάμιδες*», ὡς ἐκ τοῦ «*Καλαμᾶς*» διὰ τὰ καλάμια, ὠνομάσθη *Παρακάλαμον* καὶ οἱ κάτοικοι *Παρακαλαμῖται*.

Λιμένας ἔχει πολλοὺς ἡ ἐπαρχία αὕτη, ἐξ ὧν οἱ ἐπισημότεροί εἰσιν ὁ *Βουθρωτοῦ* (*vivarium*) καὶ *Σαγιάδος*, δι' ὧν συγκοινωνεῖ ἐμπορικῶς τῇ ἀπαντικρὺ κειμένῃ Κερκύρᾳ, μεθ' ἧς καὶ ἡ πόλις τῶν Ἰωαννίνων διὰ τῆς ὁδοῦ Φιλιατῶν καὶ τοῦ λιμένος Σαγιάδος διατηρεῖ ἀδιακόπως ἐμπορικὰς σχέσεις. Σημειωτέον δ' ὅτι ὁ δρόμος οὗτος τὸ πάλαι ἦν διενεργούμενος κάτωθεν τῶν Φιλιατῶν διὰ τῆς κοιλάδος ἀνερχόμενος πρὸς τὰ ἄνω διὰ τοῦ στενοῦ, ὅπερ καλεῖται *σκάλα τοῦ Ζοριωάννου*, ὅτε ἤκμαζε ἡ Βαγενετία, δι' ἧς διήρχετο, καὶ ἐν ᾗ, παρακειμένῃ τῷ Καλαμᾷ, ἀνέβαινέ τις ἐκ τῆς θαλλάσσης πλέων τὸν ποταμὸν δι' ἀκατίων· ἀλλαγείσης δὲ τῆς θέσεως τῶν ἐκβολῶν τοῦ ποταμοῦ, κατερημωθείσης δὲ καὶ τῆς Βαγενετίας, ἤλλαξε φυσικῷ τῷ λόγῳ διεύθυνσιν καὶ ἡ ὁδὸς διερχομένη ἔπειτα διὰ Φιλιατῶν καὶ τῶν λοιπῶν μερῶν μέχρις Ἰωανίνων· ἡ δ' ἀλλαγὴ τῆς θέσεως τῶν ἐκβολῶν ἐγένετο ἔκ τινος φυσικοῦ αἰτίου· ὡς δ' ἄλλοι μοὶ εἶπον, διότι ἔφερον βλάβην ταῖς ἁλυκαῖς τῆς Σαγιάδος, ἡ Κυβέρνησις μετετρέψατο ταύτας διὰ τοῦτο· ὄρη δ' ἔχει πρὸς Β. τὸν *Τόμαρον* (*Στουγάραν*), ὡς παράκειται ἡ *Καμμανία*, καὶ ὅπου ὑπάρχουσιν οἱ Ἑλλοί, ἡ ἱερὰ πόλις τοῦ Δωδωναίου Διός, ὡς ἔφημεν, παρὰ τῷ χωρίῳ *Λιά*· εἰς τὴν κορυφὴν τοῦ ὄρους τούτου τὴν καλουμένην *Μουρκάνος*, κειμένην δὲ ἄνωθεν τοῦ χωρίου *Λιά*, ἂν ἀναβῇ τις, βλέπει σχεδὸν τὴν Ἤπειρον ὅλην ἀπὸ Πίνδου ἕως Ἰονίου καὶ ἀπὸ Ἀμβρακίας μέχρι Παραυαίας. Αὐτοῦ εἶχε τὸ ὑπερβόρειον τῆς Θεσπρωτίας μέρος, ὅπου κατὰ Δίδυμον καὶ Εὐστάθιον ὑπάρχει ἡ Δωδώνη καὶ τὸ Μαντεῖον αὐτῆς. Τοῦ μέρους τούτου οἱ κάτοικοι καὶ σήμερον ἔτι καλοῦνται ἰδιαζόντως *Γραι-*

*κοι* ἀναβιβασμῷ τοῦ τόνου, παρὰ τῶν ἄλλων κατοίκων τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν, Χριστιανῶν καὶ Τούρκων, διασωζομένης, ὡς εἰκὸς, τῆς ἰδιαζούσης ἐνταῦθα ἀρχαίας ὀνομασίας *Γραικοί*. Γνωστὸν ὅτι ἐνταῦθα παρὰ τῇ Δωδωναίᾳ περιοχῇ κατὰ πρῶτον ἔλαβεν ὕπαρξιν ἡ ὀνομασία *Γραικοὶ* μετέπειτα διαδοθεῖσα ἅπαξάπασι τοῖς Ἕλλησιν.

Τὰ ἐπισημότερα χωρία τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἰσὶν *Πλησίβισσα* ἐκ τριακοσίων οἰκογενειῶν Γραικικῶν, κύριον ἔργον τὴν βυρσοδεψίαν ἐχουσῶν. Ἐκ Πλησιβίσσης κατήγετο ἡ γνωστὴ Χριστιανὴ σύζυγος τοῦ Ἀλῆ πασᾶ Βασιλική. Ἡ λεγομένη *Κονιόπολις* ἐκ 250 οἰκογ. Τουρκαλβανῶν· *Ζαμαντᾶ* ἐν Καμμανίᾳ ἐκ 300 οἰκογ. Τουρκαλβανῶν. Οἱ *Ἑλλοὶ* (*Διὰ*) ἐκ 350 οἰκογ. *Γηρομέριον* καὶ ἄλλα τινά. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει καὶ τὸ περίφημον Μοναστήριον τοῦ *Γηρομερίου*, ὅπερ Νεῖλος ὁ ἀπὸ Δασκάρεων καταγόμενος, Ἐρυχιώτης δ' ἐπικαλούμενος, διὰ τὴν ἐν Ἐρυχῷ τοῦ Αὐλῶνος πολλὴν αὐτοῦ διατριβὴν, καθιδρύσατο, διοικούντων τότε τὴν Ἤπειρον τῶν Ἰωαννιτῶν εὐπατριδῶν, Μιχαήλου Ἀψαρᾶ καὶ Ἀριστάρχου Καπανδρίτη, οἷς παρακατέθηκεν ὁ ὅσιος Νεῖλος ἐν τῇ διασωζομένῃ διαθήκῃ αὐτοῦ τὸν ναὸν καὶ τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ. Ἡ μεγάλη αὐτοῦ βιβλιοθήκη ἐν χειρογράφοις ἀπώλετο· δὲν διεσώθη δὲ εἰμὴ ἓν τετραευάγγελον ἰδιόχειρον, ὡς λέγεται, καὶ ἡ ὑπὸ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ συνταχθεῖσα βιογραφία του. Χαίρει δ' ἐποπτείαν ἡ ἱερὰ αὕτη Μονὴ ιϐ΄. χωρίων τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν· ὁ δ' ἐν αὐτῇ ἔχει τὸν τίτλον Πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου.

Ἡ ἐπαρχία αὕτη μετὰ τῆς τοῦ Δελβίνου ἔχουσι πολλὰς καὶ καλὰς βοσκὰς καὶ λειβάδεια, ὅπου πολλαὶ χιλιάδες προβάτων καὶ πολλαὶ ἀγέλαι βοῶν *χειμαδιάζουσιν*.

Ἐκ τῶν 40 Γραικικῶν χωρίων τῆς ἐπαρχίας ταύτης, καί τοι τινῶν ὄντων ἐκ 200 οἰκογ. καὶ ἐπέκεινα, οὔτε ἀλληλοδιδακτικὸν Σχολεῖον μέχρι τοῦδε συνεστήθη, διατηροῦσι δὲ ἱερεῖς τινας παιδαγωγοὺς ἐν ταῖς γωνίαις τῶν ἐκκλησιῶν διδάσκοντας κατὰ ἀρχαιότερον σύστημα ὀκταήχους μόνον καὶ ψαλτήρια [1].

1. Ἀξιοσημείωτα τὰ πέριξ τοῦ Γηρομερίου χωρία διὰ τὴν ἰδιάζουσαν περὶ

*Ἀρχαιολ.* — *Βουθρωτὸν* ἐν τῇ εἰσόδῳ τοῦ ὁμωνύμου λιμένος καὶ πλησίον τοῦ ἰχθυοτροφείου (vivarium) ἐν ᾧ ἁλιεύονται ἰχθῦς ὡς τὰ μικρὰ ἐγχέλυα καὶ αἱ πέστροφαι τοῦ ποταμοῦ Μπιστρίσσης τῆς ἐπαρχ. Δελβίνου. *Εὔροια* καθέδρα τοῦ ἁγίου Δονάτου κατὰ τὸν γ΄. αἰῶνα, ἐξ ἧς καὶ τὸ ὄνομα κολοβωθὲν διεσώθη εἰς τὸ *Βροΐνα*, ὡς καὶ ἐν τῇ περιγραφῇ τῆς ἐπαρχίας Δελβίνου εἴπομεν. Ἀλλ' ἐνταῦθα σημειωτέον, ὅτι ἐπειδὴ μετὰ καιρὸν ἤλλαξε καὶ τὴν ὁ ποταμὸς *Παῦλα*, καὶ δι' ἄλλου μέρους ἐκβάλλει εἰς τὸν *Πηλώδη* λιμένα, οὗτινος ἄντικρυ ὁ Ἰουστινιανὸς ἔκτισε τὸ φρούριον, ὅπερ *Εὔροιαν* ἀπεκάλεσε καὶ τοῦτο, κατὰ τὸν Προκόπιον, ὡς καὶ ἀλλαχοῦ ἐξεθέμεθα, τὸ χωρίον τοῦτο ἡ *Βροΐνα* μετετέθη ἢ μετῳκίσθη πέραν τοῦ ποταμοῦ, ὅπου σήμερον ὑπάρχει· ἕνεκα δὲ τούτου, εἰ καὶ ἅπασα ἡ πέραν τοῦ ποταμοῦ πεδιὰς διατελεῖ ὑπὸ τὴν τοῦ Δελβίνου διοίκησιν, ἡ *Βροΐνα* ὅμως, πέραν τοῦ φυσικοῦ ὁρίου τούτου τῶν δύο ἐπαρχιῶν οὖσα, τελεῖ ὑπὸ τὴν τῶν Φιλιατῶν διοίκησιν. Ἐκ τῆς *Βροΐνας* ὀνομάζονται καθ' ὅλην τὴν περιφέρειαν τῶν βορείων Χριστιανικῶν χωρίων καὶ εἶδός τι ἀπιδίων ἢ ἀχλαδίων Εὐροιακὰ ἀπίδια, ἥδυτατα ὀπωρικὰ τῇ γεύσει [1]. *Κεστρίνη*, ἧς ἡ ἀκρόπολις ἐκαλεῖτο *Ἴλιον*, ἔκειτο ἐγγὺς τῆς σημερινῆς Κονιοπόλεως. *Γιτάνη*, ὅπου ἡ Βαγενετία σήμερον, παρὰ τῷ Θυάμει, ἐφ' οὗ τῆς ὄχθης ἦσαν τὰ τείχη αὐτῆς· σώζονται δὲ σήμερον λαμπρὰ ἐρείπια καὶ ἀκρόπολις ἐπὶ λόφου ἡμικρήμνιστος· προσέτι δὲ ὑπόγεια καὶ λιθόστρωτοι ὁδοὶ διατηροῦνται εἰσέτι. Σημειωτέον δ' ὅτι αὐτόθεν διήρχετο καὶ ἡ ὁδὸς ἡ ἀπὸ Ἀμβρακίας διὰ Μαργαριτίου ἐν Βαγενετίᾳ, καὶ ἐκεῖθεν ἐν τῇ Δωδωναίᾳ περιοχῇ διὰ Φυλάκης (Κασνέσσι) Κονίσκης χωρίου, καὶ Μαρκάτων, οὗτινος ἄντικρυς ὁ Ἰουστινιανὸς ἔκτισε τὸ φρούριον *Μαρκοπούλους*, ἐξ οὗ ἔλαβον τὸ ὄνομα καὶ οἱ *Μαρκάται*. Παρομοίως καὶ ἡ ὁδὸς Βουθρωτοῦ διέρχεται διὰ τῆς κοιλάδος τῆς Κο-

τὴν Γραικικὴν γλῶσσαν προφορὰν τῶν κατοίκων αὐτῶν καὶ μάλιστα τῶν γυναικῶν.

1. Ἴδε καὶ Πανδώρ. τ. ΙΧ φ. 202-203.

νιοπόλεως παρὰ τῷ ποταμῷ Παύλας ἀναβαίνουσα εἰς τὴν Ἑλλοπίαν καὶ δι' Ἑλλῶν προχωρεῖ πρὸς τὴν ἐπαρχίαν Ἰωαννίνων, καθότι ἀλλαχόθεν διήρχοντο αἱ ὁδοὶ ἐν τοῖς παλαιοῖς καιροῖς, καὶ δι' ἄλλων μερῶν σήμερόν εἰσιν ἐσχηματισμέναι, ὥστε, ἂν θελήσῃ τις ἵν' ἀνεύρῃ τὴν διεύθυνσιν τῶν παλαιῶν ὁδῶν, δυσκολεύεται παράπολύ, διότι ἐν τῷ διαστήματι τοσούτων ἑκατονταετηρίδων οὐδ' ἴχνος ἔμεινεν αὐτῶν, δι' οὗ νὰ ὁδηγηθῇ, ἀφ' οὗ μάλιστα μνημεῖα μαρτυροῦντα τὴν ὕπαρξιν αὐτῶν καὶ διεύθυνσιν οὐχ ὑπάρχουσιν. Ἐὰν δὲ ἐγνωρίζομεν ἀκριβῶς τὴν διεύθυνσιν τῶν δρόμων, καὶ τὴν θέσιν πολλῶν ἀρχαίων πόλεων, δι' ὧν διήρχοντο, ἠθέλομεν διευκρινήσει, ἀλλὰ κατ' ἀτυχίαν καὶ τούτου στερούμεθα. *Σαγιάς*, ἐπὶ τῷ ὁμωνύμῳ λιμένι, ὅπου ὑπάρχουσι καὶ ἁλυκαὶ τῆς Κυβερνήσεως.

Πρὸς τὸ Ν. Δ. τῆς ἐπαρχίας Φιλιατῶν πέραν τοῦ Καλαμᾶ πρὸς τὰ κάτω μὲν ἄρχεται ἡ ἐπαρχία *Μαργαρίτης*· πρὸς τὰ ἄνω δὲ ἡ τῆς *Παραμυθίας*.

Ἡ ἐπαρχία *Μαργαρίτης* (Νότιος Θεσπρωτία) συνορεύει πρὸς Ἄρκτον μὲν τῇ ἐπαρχίᾳ Παραμυθίας· πρὸς Ν. τῷ Ἰονίῳ Πελάγει, πρὸς Ἀνατ. τῇ τοῦ Φαναρίου καὶ πρὸς Δ. τῷ Καλαμᾷ· ὠνομάσθη δ' ἐπαρχία Μαργαριτίου ἕνεκα τῆς ὁμωνύμου πρωτευούσης· πρότερον δ' ἐλέγετο *Μαζαρακαία* διὰ τὸ εἶναι πρωτεύουσαν τότε τὴν Πολίχνην *Μαζαράκι*, ἥτις ὠνομάσθη οὕτως παρὰ τῶν Μαζαρακαίων, φυλῆς Ἀλβανικῆς, ὅτε οὗτοι ἐξηπλώθησαν ἐφ' ὅλης σχεδὸν τῆς Θεσπρωτίας τὸ πρόσωπον ὑπὸ διαφόρους ἀρχηγούς. Ὁ ταμβάκος τοῦ Μαζαρακίου εἶναι περιζήτητος καθ' ὅλην τὴν Τουρκίαν. Τὰ σημαντικώτερα χωρία τῆς ἐπαρχίας ταύτης εἰσί· *Καστρὶ* καὶ *Ἅγιος Βλάσιος* ὑπὲρ τὰς 400 οἰκογενείας ἔχοντα καὶ πλησίον ἀλλήλων ὑπάρχοντα ἐν θέσει ζωγραφικωτάτῃ. Αὐτοῦ πλησίον ὑπάρχει καὶ τὸ περίφημον Μοναστήριον τοῦ *Ραγίου*, ὅπερ τώρα παρακμάζει· ἡ βιβλιοθήκη καὶ τούτου κατέστραπται. *Γραικοχώρι* μετὰ 150 οἰκογενειῶν. *Μαζαράκι*, τὸ ἄλλοτε πρωτεῦον τῆς ἐπαρχίας, 250 οἰκογενείας ἔχον. *Ἀρπόσσα* καὶ

ἄλλα τινα. Λιμένας ἡ ἐπαρχία αὕτη ἔχει πολλούς· ἀλλ' ὁ ἐπισημότερος εἶναι ὁ τῆς *Ἡγουμενίτσης* τὸ δὲ σχῆμα ἔοικεν, ὡς ἐν μικρογραφίᾳ, τῷ τῆς Θεσσαλονίκης λιμένι. Ἐν τῇ *Γουμενίτσῃ* σήμερον οὐδὲ χωρίον ὑπάρχει. Γλῶσσαι ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ ταύτῃ καθομιλούμεναί εἰσιν ἥ τε Γραικικὴ καὶ Σκιπικὴ (Ἀλβανική). Σχολεῖα δὲ οὐχ ὑπάρχουσιν, ἀλλ' ἱερεῖς τινὲς ἐν ταῖς γωνίαις τῶν ἐκκλησιῶν διδάσκουσι μόλις τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῆς ἀναγνώσεως καὶ γραφήν· ἀλλ' εἴς τινα χωρία καὶ τοῦτο τὸ καλὸν ἐκλείπει.

*Ἀρχαιολ.* — *Ἐλαιάτις* παρὰ τοῖς σημερινοῖς *Καστρὶ* καὶ *Ἁγίῳ Βλασίῳ* χωρίοις, ἀντικρὺ Γυτάνης, ὧν ἐν μέσῳ διέρχεται ὁ Θύαμις (Καλαμᾶς), δι' οὗ συνεκοινώνουν διὰ πλοιαρίων. Ἐκεῖντο γὰρ ἀλλήλαις ὑπῆρχον, τῆς μὲν Γυτάνης ἐν τῇ μιᾷ ὄχθῃ τῇ δεξιᾷ δηλ. ἄνωθεν λόφου καταβαινούσης μέχρις αὐτοῦ τοῦ ποταμοῦ, ἐφ' οὗ καὶ τὰ τείχη, καθότι ἦν περιτετειχισμένη· τῆς δ' Ἐλαιάτιδος ἐν τῇ ἀριστερᾷ ὡσαύτως ἄνωθεν λόφου χαριεστάτου, ὅπου σήμερον τὰ χωρία *Ἅγιος Βλάσιος* καὶ *Καστρί*, δύο πόλεις ἔχουσαι ἐν μέσῳ τὸν Θύαμιν. Εὐδαιμονοῦσα ἡ πατρὶς τὸν παλαιὸν καιρὸν ἦν πολυάνθρωπος· βέβαια καὶ ἑπομένως πολλὰς εἶχε πόλεις πλησίον ἀλλήλων κειμένας· σήμερον δ' ἔρημος οὖσα καὶ ἀθλία, μηδὲ χωρία, πλησίον ἀλλήλων κείμενα, κέκτηται. Ἐπὶ Βυζαντινῶν δὲ τῇ Βαγεντίᾳ συγκεχωνευμέναι ἦσαν, ἕως οὗ τελείως ἠρημώθησαν, καὶ τότε ἤλλαξεν ἕδραν καὶ ἡ διοίκησις· αἱ δὲ θέσεις αὐτῶν διεμελίσθησαν πρὸς ἀλλήλας, καὶ ἡ μὲν τῆς Γυτάνης ἀπέμεινε πρὸς τὸ μέρος Φιλιατῶν, ἡ δὲ τῆς Ἐλαιάτιδος πρὸς τὸ τοῦ Μαργαρίτου. Αὐτοῦ πλησίον εἰς τὰ παράλια εἶναι καὶ τὸ ἀκρωτήριον *Χειμέριον*, ὅπερ ἀναφέρει ὁ Θουκυδίδης, καὶ περὶ οὗ τοιοῦτος λόγος γίνεται μεταξὺ τῶν φιλολόγων.

Συνεχομένη τῇ παραλίᾳ τοῦ Μαργαριτίου ὑπάρχει ἡ περίφημος *Πάργα* τὴν ὁποίαν ἐπώλησε τῷ Ἀλῇ πασᾷ ὁ Ἄγγλος ἁρμοστὴς τῆς Ἑπτανήσου Μαιτλάνδος κατὰ τὸ 1819. Σημειωτέον

δ' ὅτι ἡ Πάργα ἀπετέλει πρότερον ἐξάρτημα τοῦ Ἰονικοῦ κράτους. (Ἴδε *Περραιβοῦ*, ἱστορίαν Σουλίου καὶ Πάργας).

Πρὸς τὸ Ἀνατολικὸν Μαργαριτίου ὑπάρχει καὶ ἡ περιοχὴ *Φαναρίου* συγκειμένη ἐξ 24 χωρίων ἀποτελούντων ἰδιαίτερον διοικητικὸν τμῆμα· ἀλλ' ἕνεκα τῆς τῶν ἑλωδῶν αὐτοῦ τόπων νοσώδους καταστάσεως ὠλιγόστευσεν ὁ πληθυσμὸς καὶ συνεργείᾳ καὶ τῶν Ὀθωμανῶν Μαργαριτιώτων, ὧν τὰ πλεῖστα χωρία εἰσὶν ἰδιοκτησία, προσετέθη τῇ διοικήσει Μαργαρίτης. Ἐν Φαναρίῳ ὑπάρχει ὁ λιμὴν *Γλυκὺς*, ἐν ᾧ ἐκβάλλει ὁ Ἀχέρων ποταμὸς σχηματίζων πρότερον τὴν Ἀχερουσίαν λίμνην καὶ δεχόμενος τοὺς δύο περιφήμους ἐν τῇ ἑλληνικῇ μυθολογίᾳ ποταμίσκους, τὸν Κωκυτὸν καὶ Πυριφλεγέθοντα.

Εἰς τὸ τμῆμα τοῦ Φαναρίου ἔκειτο πόλις ὀνομαζομένη *Γλυκὺς*[1] ἧς τὸ ὄνομα διασώζεται εἰς τὴν ἐκκλησιαστικὴν τιτλολογίαν τοῦ κατὰ καιροὺς Ἐπισκόπου, πρότερον καλουμένου, «ὁ *Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως*» νῦν δ' «ὁ *Παραμυθίας, Βουθρωτοῦ καὶ Γλυκέως καὶ ἔξαρχος πάσης Θεσπρωτίας*». Διασώζονται δὲ πλεῖστα ἐρείπια εἰς τὸ χωρίον τὸ καλούμενον καὶ σήμερον *Γλυκὺ*, ὧν μεταξὺ καὶ στῆλαί τινες· *Ὁμειάλιον* κτλ.

Πρὸς τὸ Ἀνατολικὸν τοῦ Μαργαριτίου ὑπάρχει ἡ ἐπαρχία τῆς *Παραμυθίας* (*Ἀϊδονάτ-καζασὶ* παρὰ τῶν Τούρκων) συνορεύουσα πρὸς Βορρᾶν μὲν τῇ ἐπαρχίᾳ Φιλιατῶν καὶ τῷ Καλαμᾷ· πρὸς Νότον τῷ τμήματι Φαναρίου· πρὸς Ἀνατ. τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰωαννίνων καὶ τῷ περικλύτῳ Σουλίῳ, καὶ πρὸς Δ. τῇ τοῦ Μαργαριτίου ἐπαρχίᾳ. Πόλεις πολλάς, ὡς τὸ πάλαι, σήμερον οὐκ ἔχει εἰμὴ μόνον τὴν ὁμώνυμον πρωτεύουσαν μετὰ 400 οἰκογενειῶν Γραικικῶν καὶ Τουρκαλβανῶν, ἀλλὰ καὶ τούτων ὁμιλούντων τοσοῦτον καθαρὰ τὴν Ἑλληνικὴν ὥστε ἀπέμαθον τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν, τὴν Σκηπικήν· τὰ δὲ λοιπὰ χωρία ὅλα μικρά εἰσι, καὶ οὐδενὸς λόγου ἄξια. Τὸ μόνον Σχολεῖον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ εἶναι, ὅπερ ἐσχά-

1 Ἔφυρα καὶ μετέπειτα Κίχυρος κατὰ Στράβωνα.

τως συνεστήσατο ὁ μακαρίτης Μ. Παραμυθιώτης ὁ ἐν Κερκύρᾳ τελευτήσας, μέγιστον εὐεργέτημα τῇ πατρίδι προσενεγκὼν, καθότι ἐν ἁπάσῃ τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦτο καὶ μόνον ὑπάρχει. Ἐν τῇ πόλει τῆς Παραμυθίας ἑδρεύει καὶ ὁ Ἐπίσκοπος Θεσπρωτίας κτλ. Μοναστήριον ὑπάρχει τὸ τῆς *Βελιανῆς*, ἀλλὰ κατεστραμμένον σχεδόν.

*Ἀρχαιολ.* — Φωτίκη, κατ' ἐμὲ, ἡ νῦν Παραμυθία, καθ' ἣν τοπογραφικὴν εἰκόνα ὑφηγεῖται ἡμῖν ὁ Καισαρεὺς Προκόπιος, ὅστις ἀναφέρει ὅτι Ἰουστινιανὸς ὁ Αὐτοκράτωρ ᾠκοδόμησε καὶ τὸ φρούριον, ὅπερ *Ἅγιον Δονάτον* ἀπεκάλεσε, καὶ οὕτω λέγεται καὶ σήμερον παρά τε τῶν Ὀθωμανῶν καὶ τῶν Χριστιανῶν. Ἅγιον Δονάτον ἀπεκάλεσεν ὁ αὐτὸς Αὐτοκράτωρ καὶ τὸ τῆς Ἰουστινιανουπόλεως ἐν Δρυϊνουπόλει, ἀλλ' ἐκεῖ οὐδὲ τὸ ὄνομα τοῦ φρουρίου, οὐδὲ τὸ φρούριον διασώζεται. Ἐν ᾧ ἐν Παραμυθίᾳ, ἐὰν οὐχὶ τὸ φρούριον, τοὐλάχιστον διατηρεῖται τὸ ὄνομα, ὅπερ ἀποδεικνύει ἡμῖν τὴν θέσιν τῆς Φωτικῆς, ἀφ' οὗ ἡ Ἰουστινιανούπολις ὑποτίθεται ἐν Δρυϊνοπόλει (ἐπαρχία Ἀργυροκάστρου). Δύο φρούρια ὁ Ἰουστινιανὸς ἐν Ἠπείρῳ ὠνόμασεν *Ἅγιον Δονάτον*, τὸ τῆς *Φωτικῆς* καὶ τὸ τῆς *Ἰουστινιανουπόλεως*. ἐπειδὴ δὲ ἡ Ἰουστινιανούπολις σὺν τῷ φρουρίῳ αὐτῆς ὑπάρχει ἐν Δρυϊνουπόλει· ἄρα ἡ Φωτικὴ μετὰ τοῦ σφετέρου ἐν Παραμυθίᾳ διατελεῖ. Ἐκ τούτου, τῆς θέσεως τῆς Ἰουστινιανουπόλεως ἐν Δρυϊνοπόλει ὁρισθείσης, καταδείκνυται σαφῶς ὅτι ἡ Φωτικὴ ἐν Παραμυθίᾳ κεῖται, ὅπερ ἐπιβεβαιοῖ καὶ τὸ νῦν διασωζόμενον ἀπὸ Ἰουστινιανοῦ ἤδη ὄνομα τοῦ φρουρίου Ἅγιος Δονάτος. Τούτοις προσεπιμαρτυρεῖ καὶ ἡ ὁμοιότης τινῶν περιστατικῶν ἔν τε Παραμυθίᾳ καὶ Λάμποβῳ τοῦ Ἀργυροκάστρου, ἐν ᾧ ὁ Ἰουστινιανὸς τοσαῦτα ἐδωρήσατο τῷ εὐνοουμένῳ αὐτοῦ πρωτοσπαθαρίῳ, Κωνσταντίνῳ Λαμποβίτῃ. Ἡμίσειαν ὥραν μακρὰν τῆς νῦν Παραμυθίας πρὸς Δ. ὑπάρχουσιν ἐρείπια Βυζαντινὰ, *Λαμποβίτρα* ἀποκαλούμενα, ἐν οἷς καὶ ἔδαφος μωσαϊκὸν ναοῦ Βυζαντινοῦ διασώζεται. Προσέτι κατὰ τὰς 29 Σεπτεμβρίου γίνεται ἐν Παραμυθίᾳ ἐμποροπανήγυρις, ζώων ἰδίως,

ἐν ᾗ συῤῥέουσιν ἐξ ὅλων σχεδὸν τῶν μερῶν τῆς Ἠπείρου· ὀνομάζεται δ' ἡ πανήγυρις *Λάμποβον*· πρότερον ἐγίνετο τῇ 8 Σεπτεμβρίου, ὅτε καὶ τὸ Γενέσιον τῆς Θεοτόκου ἐφ' ᾗ σεμνύνεται καὶ ὁ ἐν Λαμπόβῳ τοῦ Ἀργυροκάστρου ἀκέραιος διασωζόμενος ἀπὸ Ἰουστινιανοῦ ἤδη ἕως σήμερον ναός, ἔπειτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἕνεκα διαφόρων λόγων κατήντησε μεταποιούμενον πότε τὰς 20, πότε τὰς 14 Σεπτεμβρίου γινόμενον. Τί λοιπὸν βούλεται ὁμοιότης τοιαύτη περισπαστικῶν ἐν χώραις πολὺ ἀπ' ἀλλήλων ἀπεχούσαις, πῶς προῆλθεν ἡ ὀνομασία *Λάμποβον* ἐν Παραμυθίᾳ ὡς καὶ ἐν Ἀργυροκάστρῳ; ποῖον τούτων τὸ πρῶτον, ἐξ οὗ τὸ δεύτερον; ἢ σύγχρονα καὶ τὰ δύο; οὐκ ἔχομεν εἰπεῖν.

*Πανδοσία*, ἡ καὶ ἕδρα τῶν βασιλέων τῆς Ἠπείρου ἐπί τινα καιρὸν χρηματίσασα. *Ἐλεαῖοι* (*Βελιάνοι*), ὅπου ὑπάρχουσι κολοσσαῖα Κυκλώπεια τείχη μέχρι σήμερον. *Ἐλάτρια*, *Βατίαι* καὶ ἄλλαι.

Σημ. Πρὸς Ἀνατολὰς ἔκειτο τὸ περίφημον Σούλιον κατ' ἀρχὰς μὲν συγκείμενον ἐξ ὀλίγων χωρίων τῷ χρόνῳ δ' ἐπαυξηθὲν εἰς 50 χωρία, ὧν τὰ πλεῖστα συμπεριελαμβάνοντο ἐν ταῖς ἐπαρχίαις Ἰωαννίνων, Ἄρτης, Φαναρίου καὶ Παραμυθίας· σήμερον δ' ἐξέπεσε τῆς ἀρχαίας δόξης. (Ἴδε Ἱστορίαν Σουλίου καὶ Πάργας ὑπὸ Περραιβοῦ.)

Ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὴν παραλίαν καὶ πρῶτον εἴπωμεν περὶ *Ἀμβρακίας* (*Διοικήσεως Πρεβέζης*), ἥτις περιλαμβάνει 40 χωρία μικροῦ λόγου ἄξια καὶ συνορεύει πρὸς Βοῤῥᾶν μὲν τῷ ποταμῷ Ἀχέροντι, τῇ Ἀχερουσίᾳ Λίμνῃ καὶ τῇ *Λάκκᾳ τοῦ Σουλίου*, πρὸς Νότον δὲ τῷ Ἀμβρακικῷ Κόλπῳ, ὅστις μεταξὺ καὶ τοῦ Ἰονίου πελάγους σχηματίζεται τῇ Ἀμβρακικῇ μικρὰ χερσόνησος, ἐν ᾗ ἡ σημερινὴ πόλις Πρέβεζα· πρὸς Ἀνατολὰς δὲ τῷ ποταμῷ Ἀράχθῳ καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ Ἄρτης καὶ πρὸς Δ. τῷ Ἰονίῳ πελάγει. Ἡ πόλις Πρέβεζα παράλιος οὖσα ἔχει ἐκτεταμένον ἐμπόριον θαλάσσιον καὶ 1000 οἰκογενείας, πρὸς δὲ Ἑλληνικὴν Σχολὴν Θεοφάνειον καλουμένην ἐκ τοῦ συντηρητοῦ αὐτῆς Θεο-

φάνους, ὅστις γέννημα ὢν Πρεβέζης, μεταβὰς εἰς Ῥωσσίαν, καὶ πλουτήσας ἐκεῖ, ἀφῆκεν ἀξιόλογον κληροδότημα ἐπὶ τούτω, ὅτε ἀπέθανε. Εἰς τὸν λιμένα τῆς πόλεως ταύτης γίνεται ἁλιεία σημαντικὴ ὀψαρίων καὶ ὀστρακοδέρμων.

*Ἀρχαιολ.*—*Νικόπολις*, ἣν ὁ Καῖσαρ τῆς Ῥώμης, ἀνήγειρε, διασώζουσα μεγαλοπρεπῆ ἐρείπια. Τὴν Νικόπολιν, πρώτην τῶν πόλεων τῆς Ἠπείρου ποτὲ οὖσαν, ἐπεσκέψατο καὶ ὁ ἀπόστολος Παῦλος, ὅπου καὶ κατὰ πρῶτον ἐν τῇ Ἠπείρῳ διεδόθησαν τὰ σπέρματα τῆς ἐκχριστιανίσεως αὐτῆς, εἰ καὶ τὸ Δωδωναῖον μαντεῖον διατηρούμενον ὑπέφλεγε τῇ ἐπιῤῥοῇ καὶ τῇ βαρύτητι, ἣν ἔχαιρον εἰς τὰ πλήθη τῆς Ἠπείρου οἱ Τόμουροι ἱερεῖς τὸν φανατισμὸν καὶ τὴν ἐμπαθῆ προσήλωσιν εἰς τὴν πατροπαράδοτον φυσικὴν τῶν λαῶν θρησκείαν. Ἡ δὲ *Πρέβεζα* εἶναι νεωτέρας κατασκευῆς ἐπὶ Βενετῶν, κυρίων αὐτῆς γενομένων πολλάκις ὡς ἐκ τῶν πολέμων. Ἐπὶ δὲ τὸ μεσογειότερον *Μυγδονία*, *Χαράδρα* καὶ ἄλλαι ἐπὶ δὲ τοῦ μεσαιῶνος *Ῥωγοὶ* καὶ *Κοζύλη*, χρηματίσασαι καὶ ἐπισκοπικαὶ ἕδραι. Ἀλλὰ σήμερον ἅπασα ἡ περιοχὴ Πρεβέζης καὶ πολιτικῶς καὶ ἐκκλησιαστικῶς τελεῖ ὑπὸ τὴν μητρόπολιν Ἄρτης. Ἀνω τούτων ἦν ἡ *Κασσιώπη* καὶ ἡ περιοχὴ αὐτῆς.

Πρὸς Ἀνατολὰς τῆς Πρεβέζης ἡ τῆς Ἄρτης ἄρχεται ἐπαρχία, συνορεύουσα πρὸς Ἄρκτον μὲν τῇ ἐπαρχίᾳ Ἰωαννίνων πρὸς Νότον δὲ τῷ Ἀμβρακικῷ κόλπῳ· πρὸς Ἀνατολὰς τῷ Ἀχελώῳ ποταμῷ καὶ πρὸς Δ. τῷ Ἀράχθῳ· ποταμοὺς ἔχει τὸν *Ἴναχον* καὶ τὸν *Ἄραχθον* καὶ κόλπον τὸν *Ἀμβρακικὸν*, ὅστις βρέχει τὰς πλείστας ἀκτὰς τῆς ἐπαρχίας ταύτης.—Πόλεις: ἡ *Ἄρτα* πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας καὶ μητρόπολις ἐκκλησιαστική, ἔχουσα ὑπὸ τὴν διοικητικὴν ἐποπτείαν της 140 χωρία, τὰ πλεῖστα μικρὰ καὶ μικροῦ λόγου ἄξια· ἡ δὲ πόλις περιέχει 1000 οἰκογενείας Χριστιανικὰς καὶ 160 Ἑβραϊκάς, σχολὴν Ἑλληνικὴν ἀρχαίαν καὶ ἀλληλοδιδακτικὰ Σχολεῖα. Σώζονται δ' ἐν αὐτῇ κτίρια ἀπὸ Βυζαντινῶν, ἡ γέφυρα καὶ ὁ ναὸς *Παρηγορίσσα* καλούμενος.

*Ἀρχαιολ.*—*Ἀμβρακία*, ἀπὸ τοῦ ζ'. αἰῶνος καὶ μετέπειτα *Ἄρ-*

τα κληθεῖσα. *Κράνιιι* παρὰ τῷ σημερινῷ χωρίῳ *Κρανιά*· καὶ ἄλλαι μικρότεραι[1]. Ἀποπερατώσαντες δὲ τὴν περιγραφὴν τῶν παραλίων χωρῶν μεταβαίνομεν ἐπὶ τὰς μεσογειοτέρας, ἀρχόμενοι ἐκ τῶν ἀνατολικῶν μερῶν.

*Δολοπία* καὶ *Ἀθαμανία*, δύο χῶραι πλησίον ἀλλήλων κείμεναι καὶ ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Ἄρτης πολιτικῶς ὑπαγόμεναι, σήμερον ἔχουσι διάφορα ὀνόματα, ὡς καὶ ἄλλων χωρῶν τὰ ὀνόματα μετεβλήθησαν ὑπὸ τοῦ πανδαμάτορος χρόνου.

*Ῥαδοβίσδι*, χώρα ὀρεινὴ τῆς Ἠπείρου οὖσα, περιέχει 25 χωρία χριστιανῶν πτωχοτάτων, καὶ λῃστρικὸν διὰ τοῦτο βίον βιούντων, καὶ ἐχόντων τὰς οἰκίας αὐτῶν σποράδην ᾠκοδομημένας. Ἐκκλησιαστικῶς τὸ τμῆμα τοῦτο ὑπάγεται ὑπὸ τὸν ἐπίσκοπον Λαρίσσης.

*Τσουμέρκα* καὶ *Τσουμέρνικον* κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς περιλαμβάνον ὑπὲρ τὰ 30 χωρία, κατοικούμενα ὑπὸ Χριστιανῶν Ἑλληνικῆς καὶ Βλαχικῆς φυλῆς· ὑπάγονται δὲ πολιτικῶς ὑπὸ τὴν διοίκησιν τῆς Ἄρτης, ἐκκλησιαστικῶς δὲ ὑπὸ τὴν τῶν Ἰωαννίνων. Ἐν αὐτῇ δὲ ὑπάρχει τὸ ὄρος *Τσουμέρκα* (κλάδος τοῦ Πίνδου).

*Ἀρχαιολ.* — *Ἀθήναιον*, *Αἴθοπία* καὶ *Ἄκανθος*· ἀλλ' ἀκριβῶς περὶ τῆς θέσεως τούτων οὐ δυνάμεθα ἀποφανθῆναι.

Πρὸς Βορ. τῆς ἐπαρχίας Ἄρτης ἐκτείνεται ἡ ἐπαρχία τῶν *Ἰωαννίνων*, τῆς σημερινῆς πρωτευούσης τῆς Ἠπείρου, συνορεύουσα πρὸς Β. μὲν τῇ ἐπαρχίᾳ *Βονίτσης* (*Βελλᾶς*)· πρὸς Ν. δὲ τῇ ἐπαρχίᾳ *Ἄρτης*· πρὸς Α. τοῖς ὄρεσι Πίνδου (*βουνὰ τοῦ Μετσόβου*) καὶ πρὸς Δ. ταῖς ἐπαρχίαις *Πωγωνιανῆς*, *Δρυϊνοπόλεως* καὶ *Φιλιατῶν*. Παρὰ τῇ πόλει τῶν Ἰωαννίνων ὑπάρχει καὶ ἡ περίφημος λίμνη αὐτῶν, ὅπου ἁλιεύονται ἀρίστης γεύσεως ἐγχέλεις. Διαιρεῖται δ' ἡ ἐπαρχία αὕτη εἰς τέσσαρας περιοχάς, ἀποκαλουμένας *Περιοχὴν Κουρέντων*, *Περιοχὴν Τσαρακοβίστας*, *Περιοχὴν Μαλακα-*

[1] Περὶ Ἀκαρνανίας, συμπεριλαμβανομένης ἐν τῷ Ἑλληνικῷ Βασιλείῳ, οὐδεὶς λόγος πρός γε τὸ παρὸν γίνεται καὶ ταύτης ὡς Ἠπειρωτικῆς χώρας οὔσης. Πλειότερα βλ. ἐν Heuzey, Le mont Olympe et l' Acarnanie.

σίου καὶ *Περιοχὴν Ζαγορίου*, ὧν τινες καὶ ὑποδιαιροῦνται· καὶ πρῶτον εἴπωμεν περὶ τῆς τοῦ *Μαλακασίου*, ἥτις περιλαμβάνει 58 χωρία, ὧν τὰ ἐπισημότερά εἰσι *Καλαρρύται* καὶ *Συρράκον* κατοικούμενα ὑπὸ Βλάχων, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν ἐν τῷ Πίνδῳ ὄρει χωρίων. Ἐλέγετο ἄλλοτε καὶ *Σμόκοβον*. Ἐν ταύτῃ ἀνάγεται καὶ ἡ περιοχὴ τῶν *Κασσανοχωρίων*, 10 τὸν ἀριθμὸν ὄντων, οὕτω δὲ ὀνομασθέντων παρά τινος Ἀλβανοῦ ἡγεμόνος Κασσιανοῦ, καθ' ἃ εἰκάζει ὁ Ἀραβαντινὸς (τόμ. Β. σελ. 77). Ἐν τοῖς Κασσανοχωρίοις τούτοις εἰκάζει Ἀραβαντινὸς καὶ τὴν περίφημον Δωδώνην εἶναι· ἀλλ' ἡμεῖς ἄλλην περὶ ταύτης ἰδέαν ἔχοντες παραπέμπομεν τὸν ἀναγνώστην εἰς τὰς ὑφ' ἡμῶν ἐκδοθείσας *Κριτικὰς περὶ Δωδώνης ἐπιστασίας*. (Πάτραι 1866).

Συναγομένη τῇ περιοχῇ ταύτῃ εἶναι καὶ ἡ ὑποδιοίκησις τοῦ *Μετσόβου* περιέχουσα 8 χωρία, ἐξ ὧν πρωτεῦον τὸ *Μέτσοβον*, ἔχον 800 οἰκογενείας Βλαχικὰς, ἀλλ' ὁμιλούσας καὶ τὴν Ἑλληνικὴν, ἐχούσας δὲ σχολὴν Ἑλληνικὴν, Ἀλληλοδιδακτικὴν καὶ Παρθεναγωγεῖον. Ἔστιν ἀναγκαία παραπολὺ ἡ ὁδηγία τῶν Μετσοβιτῶν ἀγωγιατῶν ἐν καιρῷ χειμῶνος ὡς πρὸς τὴν ἄνοδον καὶ κάθοδον τοῦ καλουμένου *Ζυγοῦ* ὄρους (*Πίνδου*), διότι αἱ χιόνες κατακαλύπτουσι τὰς ὁδοὺς εἰς τρόπον, ὥστε φαίνεται τὸ ὄρος λεῖον καὶ κατηφορικώτατον· ἂν μὴ τοιοῦτοι ὁδηγοὶ ἦσαν, ἕνεκα τῆς ἀτελείας τῶν λοιπῶν μέσων τῆς συγκοινωνίας, ἡ μεταξὺ Θεσσαλίας καὶ Ἠπείρου συγκοινωνία θὰ ἔμενε διακεκομμένη μέχρι τοῦ ἔαρος· ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ Πίνδου καθορᾶται ἐν ἀπόπτῳ τὸ πλεῖστον τῆς Ἠπείρου, Θεσσαλίας, ὡς καὶ μέρος τῆς Μακεδονίας. Εἰς τὰ ὀροπέδια τοῦ Πίνδου πολλαὶ εὔποροι οἰκογένειαι Μετσοβιτῶν ἐξέρχονται τὸ θέρος κατοικοῦσαι ἐν σκηναῖς καὶ ἀναπνέουσαι ἐπί τινα καιρὸν τὸν δροσερὸν ἀέρα τοῦ ὄρους.

Β'. *Περιοχὴ Τσαρακοβίστας* καὶ κατὰ τοὺς Βυζαντινοὺς *Σειστρεβανίου*, περιλαμβάνουσα 40 χωρία ἄθλια καὶ πτωχίστατα πρὸς τὸ ΝΑ. τῶν Ἰωαννίνων κείμενα. Ἐν ταύτῃ ἀνήκει καὶ ἡ τῶν *Κατσανοχωρίων* λεγομένων περιοχὴ ἐξ 14 χωρίων, ὀνομασθέντων

οὕτως ἕνεκα λειψάνου τινος τῶν Θύνων, ἐνταῦθα κατοικήσαντος καὶ ἀπομείναντος.

Γʹ. *Περιοχὴ Κουρέντων* περιλαμβάνουσα 82 χωρία· ὠνομάσθη δ' οὕτως ἕνεκα πολίχνης τινος, ἄλλοτε πρωτευούσης καὶ ὁμωνύμου ὑπαρχούσης· αὕτη εἶναι ἡ μεγαλητέρα τῶν ἄλλων περιοχῶν τῶν Ἰωαννίνων καὶ ἔχει ἐπίσημον χωρίον τὴν *Ζίτσαν*, ἔχουσαν Σχολεῖα καὶ Παρθεναγωγεῖον συντηρούμενα ὑπὸ τῶν πλουσίων Μοναστηρίων Προφήτου Ἠλιοῦ καὶ τῶν Πατέρων, ἅτινα ἔχουσι πλουσιώτατα κτήματα ἐν Βλαχίᾳ, ὡς καὶ ἄλλα μοναστήρια, ὧν τὴν περιουσίαν ἐποφθαλμιῶν ὁ πρώην τῶν Ἡγεμονικῶν ἄρχων, Α. Κούζας ἐδήμευσε. Καὶ Δʹ. περιοχὴ *Ζαγορίου*, περιλαμβάνουσα 46 χωρία λαμπρὰ διά τε τὴν εὐφυΐαν τῶν κατοίκων, τὴν ἐπιτηδειότητα αὐτῶν καὶ τὴν κλίσιν πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὰς ἐπιστήμας, ὥστε εἰς τὸ γυμνάσιον τῶν Ἰωαννίνων οἱ πλεῖστοι τῶν φοιτητῶν Ζαγορίσιοί εἰσιν. Ἕκαστον χωρίον ἔχει τὴν σχολὴν αὐτοῦ πολλὰ δὲ καὶ Ἑλληνικὰ Σχολεῖα καὶ Βιβλιοθήκας ἐν αὐτοῖς. Οἱ κάτοικοι τοῦ *Παπίγκου* εἰσὶ περίφημοι διὰ τὴν αὐτοδίδακτον αὐτῶν ἰατρικὴν ἐπιστήμην, ἣν μετέρχονται περιφερόμενοι ἀπὸ χωρίου εἰς χωρίον καὶ ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν καὶ μάλιστα ὅπου ἐπικρατεῖ ἀμάθεια, τὰ πάντα μηχανῶνται, ὅπως κερδίσωσιν ἀργύρια καὶ ἐπιστρέψωσιν ἐν τῇ πατρίδι αὐτῶν, διότι ὁ τόπος πτωχὸς φύσει ἀναγκάζει τοὺς κατοίκους ἵνα προσπορίζωνται τὰ ἐπιτήδεια διὰ τῆς ξενιτείας ἢ ἀποδημήσεως εἰς τόπους μακρυνούς, ἐξ ὧν ἐπιστρέφουσι μετὰ πολυετῆ ἀπουσίαν ἐκ τῆς αὐτῶν οἰκογενείας πλούσιοι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον [1].

Ἡ πρωτεύουσα τῆς Ἠπείρου, τὰ *Ἰωάννινα*, κτισθεῖσα κατὰ τὸν Ζʹ. αἰῶνα Μ.Χ. ἐχρημάτισεν ἔνδοξος καὶ ὀνομαστὴ πόλις καὶ διά τινα καιρὸν ἑστία φώτων καὶ πολιτισμοῦ, οὐ μόνον τῆς Ἠπείρου, ἀλλὰ καὶ ὅλου τοῦ ἔθνους. Ἐξ αὐτῶν ἦσαν οἱ εὐγενεῖς Μαρούτσαι, Καπλάναι, Ζωσιμάδαι. Ἐν τῇ ἀρχαίᾳ αὐτῆς Σχολῇ ἦσαν διδάσκοντες Μεθόδιος ὁ Ἀνθρακίτης, Βησσαρίων ὁ Μακρὴς, Σουγδουρῆς, Μελέτιος ὁ Γεωγράφος, Μπαλαναῖοι, Εὐγένιος ὁ Βούλγαρις καὶ ἄλλοι. Τῆς δὲ πλουσίας βιβλιοθήκης τὰ πλεῖστα, χειρόγραφα μάλιστα, ἐκάησαν ἐπὶ τοῦ πολέμου τοῦ Ἀλῆ πασᾶ κατὰ τὰ 1819—20, ἀλλὰ καὶ νῦν κέκτηται οὐκ ὀλίγα βιβλία.

1. Πρβλ. Γ. Χ α σ ι ώ τ η ς, περὶ Ζαγορίου, ἐν Χρυσαλλίδι τ. III καὶ IV. — Ι. Λ α μ π ρ ί δ ο υ, Ζαγοριακὰ, 1870.

*Ἀρχαιολ.*—Πρὸς Νότον τῶν Ἰωαννίνων κεῖται καὶ τὸ ὄρος *Κασσωπαῖον*, *Ὀλύτζικα* λεγόμενον τανῦν, ἐκ τῶν κορυφῶν τοῦ ὁποίου φαίνεται τὸ Ἰόνιον Πέλαγος. Κάτωθεν τοῦ ὄρους τούτου πρὸς Ν. ἦν ἡ *Κασσιώπη*, πόλις ἀρχαία, ἀλλὰ διατηρηθεῖσα μέχρι τοῦ θ'. αἰῶνος καὶ ὡς ἕδρα ἐπισκόπου ἤτοι μετὰ τὴν ἀνέγερσιν τῶν Ἰωαννίνων ἐσώζετο καὶ αὐτή, ὡς καὶ ἡ Δωδώνη, ἔκειτο δὲ ὑπὸ τὸ Κασσωπαῖον (Ὀλύτσικα) ὄρος παρὰ τῷ χωρίῳ *Δραμεσσοῦς* ἢ *Πασσαρὼν* κατὰ Λήκ τὸν Ἄγγλον, ὅπου λαμπρότατα ἐρείπια θεάτρου διασώζονται, ἀγορά, ὁδοὶ κλ. ὡς καὶ μεσαιωνικὰ ἐρείπια. Τούτῳ συμφωνεῖ καὶ ὁ Πάλλης καὶ ὁ Ἀραβαντινός, ἀλλὰ οὐκ ὀρθὴν εἰκασίαν ἐσχημάτισαν, καθότι ἡ Πασσαρών, ὡς περιγράφεται ὑπὸ Πλουτάρχου ἐν βίῳ Πύρρου, οὐ παριστᾷ μορφὴν πόλεως κανονικῆς, ἀλλὰ θέσεως τερπνῆς καὶ σεβασμίας καὶ ἱερᾶς ἐν ᾗ, κειμένου τοῦ ἱεροῦ τοῦ Μαχέτα Διός, συνήρχοντο οἵ τε βασιλεῖς τῆς Ἠπείρου καὶ οἱ παραστάται τῶν λαῶν καὶ ὤμνυον πρὸς ἀλλήλους διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ἀμοιβαίων καθηκόντων καὶ τὴν διαφύλαξιν τῶν νόμων. Ἐκ τούτου ἕπεται, ὅτι ἡ θέσις τῆς Πασσαρῶνος δέον εἶναι ἐν τῷ κέντρῳ τῆς Ἠπείρου, ὅπου νὰ συρρέωσιν ἁπανταχόθεν οἵ τε βασιλεῖς καὶ οἱ λαοί. Ἄλλως τίς λόγος π. χ. ὑπεχρέου τοὺς εἰς τὸ ἓν ἄκρον τῆς Ἠπείρου κατοικοῦντας λαοὺς καὶ βασιλεῖς ἵνα μεταβαίνωσιν εἰς τὸ ἄλλο ἄκρον χάριν τῆς ὁρκοδοσίας; οἱ λαοὶ τῆς Αὐλῶνος καὶ Χειμάρρας νὰ ὁδοιπορῶσι τοσούτων ἡμερῶν δρόμον, ἐν ᾧ ἦν εὔκολον εἰς κεντρικώτερον μέρος εὐχαρίστως νὰ συντρέχωσι χάριν τινὸς πολιτικοῦ σκοποῦ; Τὸ δὲ ἱερὸν τοῦ Μαχέτα Διὸς ἔδει κατέχειν τὰ δευτερεῖα τοῦ Δωδωναίου, ὥστε νὰ ἐφελκύῃ τὸν γενικὸν τῶν Ἠπειρωτῶν σεβασμόν, ἐξ οὗ ἡ συρροὴ καὶ αἱ πανηγύρεις καὶ τὰ λοιπά· ἀδύνατον νὰ θεωρήσωμεν διά τινος βίας γινομένην, ἂν οὐχὶ τῶν λαῶν, τοὐλάχιστον τῶν βασιλέων (οἵτινες τότε ἦσαν πολλοὶ ἐν τῇ Ἠπείρῳ), τὴν ἄφιξιν ἐν Πασσαρῶνι· ἄρα δεῖ μετακινῆσαι τὴν Πασσαρῶνα εἰς κεντρικωτέραν καὶ μᾶλλον διὰ πολιτικοὺς σκοποὺς πρόσφορον θέσιν· ἐν δὲ Δραμεσσοῖς ὑποθεμελιῶσαι ἄλλην τινὰ πόλιν, τὰς δ'Εὐρυμενὰς ἐν Σειστρουνίῳ (Τσαρακοβίστας). Ἐν δὲ τῇ Καστρίτσῃ τῶν Ἰωαννίνων ποία πόλις ὑπῆρχεν; Ἕκαστος ὑποτίθησι μίαν· ὁ Πουκεβίλλης π. χ. τὴν Ἔλλαν, ὁ Πάλλης τὴν Δωδώνην, ἄλλος τὴν Κασσιώπην, ὥστε βέβαιον οὐδέν. Καὶ τῷ ὄντι ποία ὑπῆρχεν ἀληθῶς, ἔστιν ἀγνοούμενον· τοῦτο δὲ μήπως ἐνταῦθα μόνον ἐφαρμόζεται; πλεῖστα ὅσα ἐρείπια ἐν Ἠπείρῳ ἀν-

άγονται εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν· πολλῶν δὲ πόλεων τὰ ὀνόματα μόνον γνωρίζομεν, τὰς θέσεις ὅμως οὔ· ὥστε χρεία μάντεων καὶ μάλιστα εὐφυῶν, ὅπως εἰκάζωσι τὰς θέσεις τῶν πόλεων· ἐκ δὲ τῶν ἐρειπίων νὰ εἰκάζωσι τὰ ὀνόματα αὐτῶν τῶν πόλεων. Εὐφυέστερος δὲ θεωρεῖται ὁ πλεῖστα ὅσα συνδυάζων γεωγραφικὰ καὶ ἱστορικὰ εἰς τὴν ἐπιτυχῆ εἰκασίαν τῆς θέσεως μιᾶς τινος τῶν κατεστραμμένων ἤδη πόλεων τῆς Ἠπείρου· καὶ τοῦτο συμβαίνει ἐξαιρετικῶς διὰ τὴν Ἤπειρον μόνον, διὰ τὴν γεωγραφίαν καὶ ἱστορίαν τῆς ὁποίας ἐλλείπουσι τὰ βοηθήματα τῶν ἀρχαίων. Ὅθεν ἐκ τούτου προέκυψεν ἡ σύγχυσις καὶ ἡ ἄγνοια.

Πρὸς Βορρᾶν τῆς ἐπαρχίας Ἰωαννίνων κεῖται ἡ τῆς *Κονίσσης* πρότερον δὲ *Βελλᾶς* καλουμένης [1] συνορεύουσα πρὸς Β. μὲν τῇ ἐπαρχίᾳ Πρεμμετῆς· πρὸς Ἀν. δὲ τῇ Γρεββενῶν· πρὸς Ν. τῇ Ἰωαννίνων ἤτοι τῇ περιοχῇ Ζαγορίου, καὶ τῇ Πωγωνιανῇ πρὸς Δ. Ὁ Ἀῶος ποταμὸς διέρχεται τὴν ἐπαρχίαν ταύτην περιλαμβάνουσαν χωρία 60 σὺν τῇ *Καραμουρατατίᾳ*· οὕτως ὀνομασθείσης περιοχῆς τινος ἕνεκά τινος Ὀθωμανοῦ Καραμουράτη, ἰσχύοντος κατὰ τοὺς παρελθόντας αἰῶνας καὶ διανείμαντος τοῖς ἀπογόνοις αὐτοῦ τὴν περιοχὴν ταύτην, συγκειμένην ἐξ 20 χωρίων τῆς τε Κονίσσης καὶ τῆς συνεχοῦς αὐτῇ Πωγωνιανῆς. Πόλις *Κόνισσα* μετὰ Σχολῆς Ἑλληνικῆς καὶ ἀλληλοδιδακτικῆς· ἐν αὐτῇ ἐδρεύει καὶ ὁ Βελλᾶς ἐπίσκοπος· πλησίον αὐτῆς ὑπάρχουσι καὶ ἐρείπια Κυκλώπεια. Οἱ κάτοικοι πλείστων χωρίων τῆς ἐπαρχίας ταύτης κτίσται ὄντες, περιέρχονται ἐπὶ σκοπῷ οἰκοδομῶν τὴν Ἤπειρον, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ἁπανταχοῦ, ὅπου εὑρίσκουσι συμφέρον πρὸς ἐξάσκησιν τῆς τέχνης αὐτῶν. [2]

*Ἀρχαιολ.*—*Ὀρεστικὸν* Ἄργος πλησίον τῶν ἐρειπίων Κονίσσης καθότι οἱ Ὀρέσται, ἀρχαῖον Ἠπειρωτικὸν ἔθνος ἐνθάδε κατῴκουν. *Στύμβαρα*, *Σεσάρηθος* (*Μεσογέφυρον*). Ἐν Βελλᾷ τὴν Δωδώνην ὑποτίθενταί τινες, ὡς καὶ τὸ Μαντεῖον αὐτῆς· ἀλλ' ἀπατῶνται, καθότι, ὡς εἴπομεν, τὸ ὄνομα Βελλᾶ εἶνε ξενικόν, οὐχὶ δ' ἐκ τοῦ *Ἑλλὰ* προσθήκῃ τοῦ *β*· ἀπαντᾷ δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο καὶ ἐν Πε-

1 Τὸ ὄνομα τοῦτο εἶναι ξενικόν· διότι ἀπαντᾶται καὶ ἀλλαχοῦ εἰς θέσεις πάντα [illegible] ταπεινοτέρας, ὡς ἐν Δελβίνῳ π. χ. εἴς τινα θέσιν πρὸς τὰ βόρειον αὐτοῦ μέρη.

2 Ἐν Κονίσσῃ γίνεται κατὰ τὰ μέσα Σεπτεμβρίου καὶ ἐμπορικὴ πανήγυρις, Παζαρόπουλον ὀνομαζομένη, ὅπου ὑφάσματα μάλλινα, κτήνη, τυρία πωλοῦνται· διαρκεῖ δὲ δέκα ἡμέρας.

λοποννήσῳ· ἀλλ' ἀγνοεῖται ἡ σημασία αὐτοῦ, ἂν μὴ εἶναι λέξις Σλαβική.

Συνεχῶς πρὸς Δ. τῆς Βελλᾶς ὑπάρχει καὶ ἡ τῆς Πωγωνιανῆς, περιλαμβανούσης 45 χωρία, ἐξ ὧν τὰ ἐπισημότερά εἰσι *Βοστίνα* (πρωτεύουσα τῆς ἐπαρχίας) *Στωπική*, *Μύσσιανοι*, καὶ *Δελβινάκι*. Ἐν αὐτῇ ὑπάρχει καὶ τὸ περίφημον μοναστήριον τῆς Μολυβδοσκεπάστου, κτίσμα Κωνσταντίνου τοῦ Πωγωνάτου, ἐξ οὗ καὶ Πωγωνιανὴ ὠνομάσθη. Αἱ τοῦ Δελβινακίου γυναῖκες περίφημοί εἰσι διὰ τὴν ὡραιότητα αὐτῶν. Ἡ ἐπαρχία αὕτη ἐκκλησιαστικῶς ὑπάγεται ὑπὸ τὴν Δρυϊνόπολιν, ἀλλ' ἐν χειρόγραφον, εὑρεθέν μοι ἔν τινι χωρίῳ τῶν Φιλιατῶν *Σιδέριωύς*, ἀνέγνων ὅτι πρωτοπαππᾶς τις ἔχων τίτλον πατριαρχικοῦ Ἐξάρχου διετήρει τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἐποπτείαν ἑδρεύων ἐν Μολυβδοσκεπάστῳ, ὡς καὶ ἡ Πογδοριανή, ἧς πλησίον ὑπάρχει τὸ μοναστήριον *Σωζίνου*· ὡσαύτως καὶ ἡ τοῦ Μεσσόβου Ἐξαρχία καὶ ἄλλαι· ἀλλὰ ταύτας πάσας κατηργήσατο πρό τινων ἐτῶν ἡ κατὰ τὰ Πατριαρχεῖα συνελθοῦσα ἐθνοσυνέλευσις, διατάξασα τὴν τοῖς γειτνιάζουσιν ἀρχιερεῦσι συγχώνευσιν αὐτῶν. Ἐν Πωγωνιανῇ ἕκαστον χωρίον ἔχει τὰ σχολεῖα αὐτοῦ.

*Ἀρχαιολ.* — Κατὰ τὸν μεσαιῶνα ἤκμαζεν ἡ *Διπαλίσσα* ἐν Πωγωνιανῇ, ὡς καὶ ἡ *Ὀσταvίσσα*· ὁ δὲ Πωγωνάτος καὶ μηνιαίαν ἐμποροπανήγυριν διέταξε καλέσας ἐπὶ τῷ ὀνόματι αὐτοῦ *Πωγωνιανήν*, ἐξ ἧς μετεδόθη ἡ ὀνομασία καὶ τῇ ἐπαρχίᾳ· ἀλλ' ὕστερον περιωρίσθη εἰς δωδεκαήμερον γινομένην κατὰ τὴν ιε' αὐγούστου· συνήρχετο δὲ πλῆθος ἀνθρώπων χάριν ἐμπορίου καὶ συναλλαγῶν. μετέπεσεν ὅμως εἰς ἀχρηστίαν σήμερον. Ἀρχαῖαι δὲ πόλεις ἦσαν *Λαχανόκαστρον*, *Ὀπά*, *Δέλιον* καὶ *Ἀρίστιον*· ὄρος ἐν αὐτῇ τὸ *Ἀέροπον (Νεμέρσσα)*.

Πρὸς τὸ ΒΑ. τῆς Κονίσσης κεῖται ἡ *Πρεμμετῆς* ἐπαρχία συνορεύουσα πρὸς Β. μὲν τῷ ὄρει Πίνδου· πρὸς Ν. ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Πωγωνιανῆς καὶ Κονίσσης· πρὸς ἀνατολὰς δὲ τῇ τῆς Κονίσσης ἐπίσης· καὶ πρὸς Δ. τῇ Τεπελένης καὶ τῇ Ζαγορᾷ καλουμένῃ. Διέρχεται καὶ ταύτην ὁ Ἀῶος, ὡς καὶ τὴν τῆς Τεπελένης καὶ τοῦ Αὐλῶνος, ὥστε ταύτας δυνάμεθα πάσας ἵνα συμπεριλάβωμεν τῷ φυσικῷ ὀνόματι *Παραυαία χώρα* ἤτοι χώρα παρὰ τὸν Αὗον ποταμὸν κειμένη καὶ ἑπομένως οἱ κάτοικοι *Παραυαῖοι*. Αὕτη εἶναι ἡ φυσικὴ ἐξήγησις τούτου τοῦ ὀνόματος· ἡ ἐπαρχία ἐστὶ πολὺ ἐκτεταμένη καὶ διαιρουμένη εἰς πέντε περιοχάς, τὴν τῆς *Λεσνίσας*

*Δαγαλῆς* (*Βουνώδης*), τῆς *Ἰσκερῆς*, *Ῥίζης*, καὶ *Τσερίας*, διχοτομεῖται διὰ τοῦ ποταμοῦ *Δεσνίσσας*, ἐκβάλλοντος καὶ τούτου εἰς τὸν Ἀῶον, πλησίον τῆς Κλεισούρας, εἰς δύο μερίδας, τὴν τῆς Πρεμμετῆς καὶ τὴν τῆς Κλεισούρας, ἐμπεριλαμβανούσας 147 χωρία Χριστιανῶν καὶ Μωαμεθανῶν Ἀλβανῶν. — *Πρεμμετή*, ἡ πρωτεύουσα, ἤκμαζε καὶ ἐπὶ Βυζαντινῶν, ὧν διατηροῦνται ἐρείπια· περιέχει 1000 οἰκογενείας σήμερον· ἐκ ταύτης κατάγεται καὶ ἡ ἐν Βλαχίᾳ διαπρέψασα οἰκογένεια τῶν Γκίκα. — *Κλεισούρα*, κειμένη ἐν διόδῳ στενῇ, δι' ἧς διέρχεται ὁ Ἀῶος, περιέχει φρούριον ἀνεγηγερμένον ἐπὶ βάσεων ἀρχαίας Ἀκροπόλεως. — Οἱ Πρεμμετινοὶ ἐπαγγέλλονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον τὴν χειρουργικήν, καί τοι δὲ πρακτικῶς ἐκμαθόντες τὴν ἐπιστήμην ταύτην μετέρχονται ὅμως αὐτὴν μετὰ σπανίας καὶ ἀξιοθαυμάστου ἐπιτηδειότητος.

*Ἀρχαιολ.* — Ἐνταῦθα ὑπῆρχεν ἡ *Τριφυλλία*, μέρος τῆς *Ἀντινταvίας*, καὶ οἱ ἀρχαῖοι *Ἀντιντᾶνες*· (ἀλλ' ὑπὸ τὸ ὄνομα τοῦτο συμπεριλαμβάνεται καὶ ἡ ἐπαρχία Τεπελένης, περὶ ἧς παρακατιόντες ποιησόμεθα τὸν λόγον, ὡς καὶ οἱ Ἀμάντες πρὸς Δ. — Πόλις *Ὀμφάλη*· περὶ δὲ τῆς θέσεως Πύρρου Στρατόπεδον (castra Pyrrhi) ἐκτενῆ λόγον ἐποιήσαμεν ἄλλοτε ἐν ὑπομνήματι πρὸς τὴν ἀρχαιολογικὴν ἑταιρίαν Ἀθηνῶν.[1]

Σημειωτέον δὲ ὅτι ὑπάρχουσι δύο στενὰ ἤτοι δύο στεναὶ δίοδοι, μία μὲν τῆς Τεπελένης καὶ μία τῆς Κλεισούρας· προηγεῖται δ' ἡ τῆς Τεπελένης, ἧς ἀνωτέρω πρὸς τὸ βορειότερον κεῖται ἡ τῆς Κλεισούρας, κειμένης παρὰ τῇ συμβολῇ τῶν δύο ποταμῶν Δεσνίσσα καὶ Ἀώου. Καὶ ἡ μὲν τῆς Κλεισούρας ἀναβαίνει πρὸς τὴν Πρεμμετήν, χώραν ὀρεινὴν καὶ πολλὰς κοιλάδας ἔχουσαν· ἡ δὲ τῆς Τεπελένης ἀναβαίνει πρὸς τὴν πεδιάδα Δρυοπίδος (ἐπαρχία Ἀργυροκάστρου) ἥτις ἐκτείνεται ζωγραφικώτατα μέχρι τῆς Ἱερᾶς Περιοχῆς τοῦ Δωδωναίου Διός, καὶ μάλιστα τῆς πόλεως τῶν Σελλῶν, ἐν ᾗ ἀποτερματίζεται ὀλίγον ἀνωτέρω. Τὰ στενὰ ταῦτα, λεγόμενα καὶ στενὰ τῆς Ἀντιγονείας, εἰσὶ παρὰ τὸν Ἀῶον, ὡς καὶ ἐκεῖνα τῆς Κλεισούρας· ἄρα Τριφυλλία ἐλέγετο ἡ χώρα ἡ μεταξὺ Κλεισούρας καὶ Τεπελένης, ἧς ἐν μέσῳ διέρχεται ὁ Ἀῶος, σχηματίζων μεταξὺ τῶν δύο τούτων ὀχυρῶν πολιχνίων

1. Liv. XXXII, 13. Cf. XXXV. 14. 27. — Τὸ ὑπόμνημα ἐδημοσιεύθη ἐν Πανδώρᾳ τ. ΧΙΧ σ. 465—472.

ἀμβλεῖαν γωνίας ἐμβαδόν. Ἐν ταύτῃ ἔκειτο τὸ *Πύῤῥου στρατόπεδον*. Τίνος δ' ἕνεκα ὠνομάσθη οὕτως καὶ ἐπὶ τίνι σκοπῷ ὁ μέγας βασιλεὺς Πύῤῥος ἐσχημάτισε τὴν τοιαύτην στρατιωτικὴν ἐμπέδωσιν, ἀγνοεῖται, καθότι ὁ Πλούταρχος περιγράφων τὸν βίον τοῦ Πύρρου οὐδένα λόγον ποιεῖται οὔτε περὶ τοῦ ποιητικοῦ, οὔτε περὶ τοῦ τελικοῦ αἰτίου· τῶν δ' ἄλλων συγγραφέων τὰ περὶ τούτου ἀπωλέσθησαν. Διὸ καὶ ἐν ἀγνοίᾳ διατελοῦμεν, καθὼς καὶ περὶ πολλῶν ἄλλων.

Τὸ δὲ ὄρος *Λύγκου* ἀπαντᾶται μετὰ μιᾶς ἡμέρας στρατιωτικὸν βάδισμα διὰ Τριφυλλίας, χώρας Μολοσσικῆς, ἣν διαβὰς ὁ Τ. Κόϊντος διὰ τῶν στενῶν τῆς Ἀντιγονείας ἐπέρασε τὸν Ἀῶον καὶ ἔφθασεν εἰς τὸ ὄρος Λύγκον, εἰς οὗ τοὺς πρόποδας ἐκτείνεται, ὡς εἴπομεν, ἡ Λυγκουρία, ἡ καὶ Λυνζουρία κοινῶς, ἀντικρὺ Ἀργυροκάστρου· καὶ οὕτως εἰσεχώρησεν εἰς τὰ σπλάγχνα αὐτὰ τῆς Ἠπείρου ἡ δύναμις τῶν Ῥωμαίων διὰ τῶν φίλων αὐτῆς, τῶν ῥωμαϊζόντων Ἠπειρωτῶν, κόμματος ἢ φατρίας πολιτικῆς ἀσπαζομένης τὰ Ῥωμαίων πράγματα χάριν τῶν συμφερόντων, τῶν κακῶς ἐννοουμένων συμφερόντων αὐτῆς, ἧς προΐστατο ὁ Φοινικιώτης Χάροψ. Φυσικῷ τῷ λόγῳ λοιπὸν ἔδει τὸν Κόϊντον πρὸς τὰ μέρη ταῦτα εἰσχωρῆσαι, ὅπου εἶχε τοὺς περισσοτέρους φίλους αὐτοῦ, τοὺς προδότας τῆς πατρίδος· ἄρα ἐνταῦθα ὑπάρχει καὶ τὸ Λύγκον ὄρος, ὁπόθεν διῆλθεν ὁ Φλαμινῖνος. Εἰς τοῦτο τὸ συμπέρασμα καταντᾷ ἡ σειρὰ τῶν ἱστορικῶν διασκέψεων, αἵτινες σκοποῦσι τὴν ἀπόδειξιν τῶν περὶ ὧν ὁ λόγος θέσεων. Ἄλλως τὸ ὑποθέσαθαι τὸν Λύγκον ὅπου οἱ κκ. Πάλλης καὶ Σεμιτέλος φαίνεται ἡμῖν ἀνάρμοστον, καθότι ἐκεῖσε παρὰ τῇ ἐπαρχίᾳ δηλαδὴ Κονίσσης καὶ Ζαγορίου, φίλους ὁ Φλαμινῖνος δὲν εἶχεν· ὁ δὲ στενὸς φίλος τῶν Ῥωμαίων Χάροψ ἦν ἐν Φοινίκῃ τοῦ Δελβίνου, ἥτις ἐκ μὲν Λυγκουρίας ἢ Λυνζουρίας ὀλίγον ἀπέχει· ἐκ δὲ Ζαγορίου καὶ Κονίσσης ὅλους παρασάγγας ἀφέστηκεν, ὅπου ἡ πολιτικὴ ἐπιρροὴ τοῦ Χάροπος ἴσως βαρύτητα ἁρμοδίαν διὰ πολλοὺς λόγους οὐδεμίαν ἐκέκτητο· ἄρα καὶ διὰ τοὺς λόγους τούτους ἐνταῦθα, ἐν Λυντζουρίᾳ δηλαδὴ τὸν Λύγκον εἶναι ἀποδεικνύεται.

Τὸ ὄρος Λύγκον ἔχει ἐν ταῖς κορυφαῖς αὐτοῦ καὶ ὀροπέδιόν τι, *τσαγκοῦπι* βαρβαριστὶ καλούμενον, οὗτινος ἐγγὺς ὑπάρχει ἡ καλουμένη *Ζαγορά*, ἧς κῶμαι *Νίναβοι* καὶ *Σέπεροι*, ἀντικρὺ δὲ καὶ τὸ *Μελίσσοβον*, ἧς οἱ κάτοικοι γνωστότατοι ἐν Ἠπείρῳ διὰ τὴν

πανοῦργον ἐπαιτείαν τών, ἣν ἐξασκοῦσιν ὡς ἐπάγγελμα βιοποριστικόν.

Συνεχὴς ὑπάρχει καὶ ἡ ἐπαρχία *Τεπελένης* συνορεύουσα πρὸς Β. τῷ Ἀώῳ καὶ τῇ Περιοχῇ Κλεισούρας καὶ τῇ Πρεμμετῆς πρὸς Ἀνατ. πρὸς Ν. δὲ τῇ τοῦ Ἀργυροκάστρου ἐπαρχίᾳ καὶ πρὸς Δ. τῇ Λιαπουρίᾳ καὶ Αὐλῶνι· περιέχει χωρία 64, ὧν ἓν τὸ περίφημον *Χόρμοβον*.

Πρωτεύουσα *Τεπελένα*, ὅπερ εἶναι Ἀλβανικὸν ὄνομα σημαῖνον *Τεκὲν*, ἤτοι *Πύργον τῆς Ἑλένης*, ἥτις ἴσως ἡγεμονὶς οὖσα καὶ κληρουχίαν τοῦτο τὸ τμῆμα ἔχουσα ᾠκοδόμησε καὶ τὸν Πύργον ἢ φρούριον, ἐν ᾧ διέτριβεν ἡγεμονεύουσα κατὰ τὸν Μεσαιῶνα, ὅτε ἔλαβε καὶ τὸ διαμεῖναν ὄνομα. Ἐπὶ Ῥωμαίων ἐκαλεῖτο *Τιτόπολις*, ὡς ἴσως ὑπὸ Μακεδόνων ἐκλήθη *Ἀντιγόνεια* διὰ τὸν βασιλέα Ἀντίγονον, ὅστις διακοσμήσας μετέδωκε καὶ τὸ ὄνομα αὐτοῦ· τὸ δ' ἔτι ἀρχαιότερον αὐτῆς ὄνομα, ἀγνοεῖται. Δι' αὐτῆς κοινωνεῖ ἡ μεσογειοτέρα παλαιὰ Ἤπειρος τῷ Αὐλῶνι, *Βελλεγράδον (Βερατίῳ)* καὶ ἐν γένει τῇ Νέᾳ Ἠπείρῳ ἐν Ἰλλυρίδι, ἧς τὴν περιγραφὴν ἐπιχειρήσομεν ἄλλοτε. Ἡ Τεπελένα ὑπῆρξε πατρὶς τοῦ διαβοήτου Ἀλῆ πασᾶ, τῆς Ἠπείρου ἀντιβασιλέως χρηματίσαντος μέχρι τοῦ 1819, ὅτε ἡ αὐτοκρατορικὴ κυβέρνησις ἐξηφάνισεν αὐτόν τε καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ.

Καὶ οὕτως ἐφθάσαμεν εἰς τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς γεωγραφικῆς περιγραφῆς τῆς Ἠπείρου, ἀρχίσαντες ἀπὸ τοῦ Αὐλῶνος, προβάντες διὰ τῶν παραλίων χωρῶν ἕως Ἄρτης, ὅθεν προϋχωρήσαμεν διὰ τοῦ Πίνδου καταβάντες εἰς τὰς Περιοχὰς τῶν Ἰωαννίνων· ἐκεῖθεν δὲ πρὸς τὸ βορειότερον ἀκολουθοῦντες τὸν Ἀῷον ἐν τῇ πρὸς τὴν θάλασσαν καταβάσει, μὴ παραλείψαντες καὶ τὰς μεσογειοτέρας· ἰδοὺ τὸ σχέδιον τῆς περιγραφῆς ἡμῶν ἐμπεριλαμβανούσης ἀνακαλύψεις μου [1], πολλοὺς νεωτερισμοὺς καὶ παρατηρήσεις μου, ἃς ἀπὸ ἑξαετίας ἤδη ποιούμενος οὐ παύσομαι καὶ τοῦ λοιποῦ· πολλὰ γὰρ μένουσι τὰ τὴν ἐπίλυσιν προσδοκῶντα, ἀλλ' ἄνευ γενναίων ὑποστηρίξεων μὴ δυνάμενα ἐξελθεῖν τῆς λήθης, ἐν ᾗ παράκεινται πρὸ αἰώνων.

ΑΘ. ΠΕΤΡΙΔΗΣ.

1 Περὶ ὧν ἄλλοτε, ὡς καὶ περὶ τῶν εὑρεθεισῶν μοι ἀρχαίων ἐπιγραφῶν.

ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΝ Α. ΚΤΕΝΑ καὶ Σ. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ.